PANDURANGA MAHATHMYAM

BY

THENNALEE RAMAKRISHNA KAVI

శ్రీమత్పరమపదనాథ నిరవధిక కృపా పరిపాక పరిచిత సరసకవితాసనాథుండగు

తెనాలి* రామకృష్ణకవినాథునిచే రచియింపఁబడిన

128

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

అను నీపరమభాగవతచరిత్రము

చెన్నపురి, చర్చ్ ఆఫ్ స్కాట్లండుమిషన్ కాలేజిలో తెలుఁగుపండితులగు

కోమాండూరి, అనంతాచార్యుల వారిచేఁ బరిష్కరింపఁబడి.

తెన్మఠం* వేంకటనరసింహాచార్యులుగారిచే

ల ఘు టీ క తో డ

వసురత్నాకరముద్రాయంత్రమునందు

రెం డ వ తూ రి

ము ద్రిం ప ఁ బ డి న ది.

చె న్న పు రి.

విజయ సంవత్సర కార్తీక, బ - [illegible] - భానువారము.

Printed At the Vasuratnakara Press.

M a d r a s.

1893.

శ్రీ ర స్తు.

నూతనముగ ముద్రింపబడిన గ్రంథముల జాబితా.

శ్రీమత్సుందరకాండము.

ఇది శ్రీమద్వాల్మీకి మహర్షిప్రోక్తము, తెనుగున వ్రాయబడిన ప్రతిపదార్థతాత్పర్య విశేషార్థములతోను సుందరప్రతిమలతోను ముద్రింపబడినది. అర్థమెరుంగక పారాయణము చేసిన నసత్ఫలదాయకమని శాస్త్రమునందు చెప్పబడియున్నది గనుక అర్థమునెరింగి పారాయణము చేయుటకిది మిగుల నుపయోగకారియైయున్నది. దీని వెల ప్రతి ౧కి రు ౩-౦-౦ పోస్టుకర్చు ౦-౮-౦.

శ్రీమత్సంస్కృతభాగవతము.

దశమస్కంధములోని పూర్వభాగము, ఆంధ్రటీకాతాత్పర్యవిశేషార్థ ప్రతిమలతో గూడినది - రు ౮—౦—౦ పో ౦—౬—౦.

స్త్రీధర్మరత్న భాండాగారము.

(పాకశాస్త్రసహితము.)

ఇందు స్త్రీలు నడుచుకొనవలసిన ధర్మంబులును, స్త్రీలు ప్రవర్తింప వలసిన క్రమంబులును, పురుషులు స్త్రీలను సంరక్షించు విధంబులును, స్త్రీరోగముల భేదంబులును, స్త్రీలకవశ్యము తెలియదగిన, నానావిధ భక్ష్యభోజ్య చోష్య లేహ్యాది పదార్థములను, ధాతుపుష్టికరములగు హిందుస్థాన దేశపు మధురపదార్థములను జేయుక్రమంబును దెలిపెడి పాకశాస్త్రంబును, స్త్రీజాతి కుపయుక్తంబులైన భరతశాస్త్ర భావంబులును, నాయికా భేదంబులును, స్త్రీసాముద్రికంబును జేర్చబడియున్నవి; కావున స్త్రీలు గుణవతులగుటకును పాక కరణాది విద్యలయందు సమర్థురాండ్రగుటకును ముఖ్యసాధనంబయిన యీగ్రంథము, స్త్రీలకు నీతిశృంగార వైరాగ్యముల నభివృద్ధి జేయగోరువారందరికిని ముఖ్యావశ్యకమై దగ్గరనుండ దగియున్నది, ఈ గ్రంథముయొక్క యుపయోగమును పట్టి, దీనికిచ్చిన విలువ మిగుల స్వల్పతమంబనియు దీనియుపయోగము తుహాఘునంబనియు వోచకమానదు. దీనివెల ప్రతి ౧కి రు ౨-౮-౦ వి. పి. పోస్టుకర్చు ౦-౮-౦ ౧౦ ప్రతులొక్కసారి పుచ్చుకొనువారికి ౨ ప్రతులు కమీషనుగా ఇయ్యబడును.

స్వరశాస్త్రము.

ఈశ్వరునిచే పార్వతీదేవి కుపదేశింపబడినది. ఈశాస్త్రము మహర్షి ప్రోక్తమై వారివారికి ఉపదేశమూలముగ దెలియుచున్నందున నతిరహస్యంబై, స్త్రీపురుషులచే ముఖ్యముగ నెరుంగదగినవియు, అత్యానంద కరంబులును, అత్యుపయుక్తంబులును, అవశ్యకరణీయంబులునగు ననేకాంశములచే రంజిల్లుచు, సూర్యచంద్ర స్వర తత్వవిచారాదుల దెల్పుచున్నందున యోగము నెఱుంగు వారికి యోగశాస్త్రంబై, జీవితకాల సంఖ్యాపరిమాణాదుల నెఱుంగు క్రమమును దెల్పుచున్నందున జ్యోతిష్కులకు జ్యోతిశ్శాస్త్రంబై, పిండోత్పత్త్యాది శారీర విషయంబుల దెల్పుచున్నందున శరీరారోగ్యమును గోరువారికి వైద్యశాస్త్రంబై, స్త్రీపురుషలక్షణ స్త్రీసంభోగ విధాన జలక్రీడా తాంబూల చర్వణ క్రమాదుల దెల్పుచున్నందున రసికులగు వారికి శృంగార శాస్త్రంబై వెలయుచున్నది. దీనివెల ప్రతి ౧కి రు ౧-౮-౦ పోస్టుకర్చు ౦-౧-౦ ౧౦ ప్రతులు ఒకసారిగపుచ్చుకొను వారికి ౨ ప్రతులు కమీషనుగా నియ్యబడును.

మానవధర్మచంద్రిక.

అఖిలజనుల కత్యుపయోగమైనట్టి యీ గ్రంథమునందు, మను, పరాశర, గౌతమ, కశ్యప, దక్ష, హారీత, యాజ్ఞవల్క్య, నారద, అత్రి, అంగిరస, బృహస్పతి, భరద్వాజ, సుశ్రుత, వాత్స్యాయన ప్రముఖులగు మహర్షులనేకులు మనుజులను గూర్చి చెప్పబడిన అత్యావశ్యకంబులు, అతిసంతోషకరంబులునగు పరమధర్మములును, పురుషుడు ప్రతిక్షణమున జేయవలసిన కృత్యముల దెల్పునట్టి దినచర్యయు, శయన, సంభోగ, స్త్రీలక్షణపరిజ్ఞాన, నిద్రాక్రమాద్యనేకాంశములుగల

రాత్రిచర్యయు, మనుష్యుండాహార విహారసంభోగాదుల నేయే ఋతువులయందె ట్లెట్లునడ్పిన శరీరమునకు ఆరోగ్యము గలిగి సుఖముగనుండునో అట్టి నియమంబులు గలిగిన ఆయుర్వేద సంగ్రహీతమగు ఋతుచర్యయు, సకలకార్యములకును, ముహూర్తముల నిర్ణయించుకొను క్రమమును, ప్రయాణశకునలక్షణములను, సుబోధముగ దెల్పెడి ముహూర్తప్రకరణంబును, పురుషుని సకలావయవముల శుభాశుభ లక్షణంబులను, హస్త పాద రేఖా లక్షణంబులను స్పష్టముగ దెలిపెడి పురుషసాముద్రిక ప్రకరణంబును, పండితసహాయము లేకనే యెఱుంగదగిన ఆశౌచప్రకరణంబును, శాస్త్రమునందును లోకానుభవమునందును విశేషాభ్యాసముగల వైద్యోత్తములచే ప్రకృత దేశకాలములననుసరించి చెప్పబడినవియు, చరక, సుశ్రుత, వాహట, రసరత్నాకరాది నానా గ్రంథములయందు జెప్పబడినవియు నగు ఔషధంబులును, ధాతువృద్ధికరౌషధంబులును, వాజీకరణౌషధంబులును, అనేకుల యొద్ద బహుకాలమునుండి రహస్యముగ దాచబడి రోగముల నివర్తింపజేయుటయందు మిక్కిలి సమర్థములైన పరమహంసక్రియలును, సిద్ధక్రియలును, అతిప్రయాసముచే సంగ్రహించి చేర్చబడియున్నవి, ఇందలి వైద్యప్రకరణము, నాడీపరీక్షారసాదిశుద్ధి, భస్మవిధానాదుల బహుసులభముగ దెలుపుచున్నందున, నూతనముగ వైద్యము నేర్చుకొనువారికిని, వైద్యవృత్తి నొందుండు వారికిని, రోగనివృత్తికొరకు వైద్యునిసహాయములేక యే స్వల్పముగ నౌషధముల జేసికొనదలచిన సర్వజనులకును, అత్యావశ్యకముగానుండును, అనేకగ్రంథములవలన గలుగదగిన పరిజ్ఞానమీ గ్రంథమువలన గలుగుటచేతను, అనేకనూతనవిచిత్రాంశములు గలిగియుండుటచేతను, ప్రతివారికి అపేక్షితంబైయున్నదని గ్రంథము దీసికొనువారలు స్పష్టముగ దెలిసికొనజాలుదురు, ఇది ఆంధ్రతాత్పర్యముతోడ ముద్రింపబడియున్నది, ప్రతి ౧కి పోస్టుకర్చు తోడ, రూ ౨-౪-౦.

పాండురంగ మాహాత్మ్యము (తెనాలి రామకృష్ణకవి విరచితము.)	౧—౪—౦
శ్రీరామస్తవరాజము	౦—౨—౦
తిలకఫలవిజ్ఞానము (పుట్టుమచ్చలఫలము నుదెల్పునది.)	౦—౨—౦
లఘుజాతకము.	౦—౮—౦
తాజకచింతామణి (జ్యోతిషము)	౦—౬—౦
స్త్రీజాతకము.	౦—౬—౦
పరమానందయ్య శిష్యుల కథలు.	౦—౩—౦
శనిస్తోత్రము (తాత్పర్యసహితము)	౦—౨—౦
నవగ్రహస్తోత్రము.	౦—౪—౦
కవిజనరంజనము (శృంగారకావ్యము)	౦—౩—౦
సుందర రాజశతకము (బంధకవిత్వము గలది)	౦—౧—౦
జీవప్రబోధామృతము, (పద్యకావ్యము. జీవేశ్వర సంవాద రూపమగు అద్వైతగ్రంథము.)	౦—౪—౦

పోస్టుకర్చులను, పుస్తకముల దెప్పించుకొనువారే పెట్టుకొనవలెను.

నెం. గోమాసాయబువీధి, జార్జిటవున్, మదరాసు
వసురత్నాకర ముద్రాక్షరశాల } తెన్మఠం - వేంకటనరసింహాచార్యులు

ల ఘు టీ కా స హి త

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

ప్ర థ మా శ్వా స ము,

శా॥ శ్రీకాంతామణిఁ గన్గొంగి మదిధాత్రిన్ మంచినన్ దద్ధృతి। శ్రీ
కాదంబినిమీఁదికుబ్బెననఁగాశ్రీవత్సముం దాల్చిము। ల్లోకంబుల్పొదలించుకృష్ణుఁడు
దయాళుండేలు శ్రీవైష్ణవ। స్వీకారార్హు విహారి పట్టణపతిన్ వేదాద్రిమంత్రీశ్వ
రున్ ॥ ౧ ॥ సీ॥ అవతారమందెనేయఖిలైకజనయిత్రికలశరత్నాకరగర్భసీమఁ।
దోఁబుట్టువయ్యెనే తులితకాంచనవర్ణ వెలఁదివెన్నెలగాయువేల్పునకును। జాయక
యుండునేపరమపావనమూర్తి చక్రిబాహామధ్యసౌధవీధి। నభిషేకమాడునేయభి
వర్ణితాచార దిగ్గజానీతమౌ తేటనీట। నవనిధానంబులేదేవిజవణిసరకు। లమ్మహా
దేవిశ్రీదేవియాదిలక్ష్మి। సరసశుభదృష్టిరామానుజయ్యసుతుని। నాదరించువిరూరి
వేదాద్రినాథు॥ ౨ ॥ ఉ॥ మాద్రికిమీరునంచవెలిమావుపయిన్ మురువైనజోదుచే।
భద్రమయాత్మచేభువనపాలనఖేలనుచేసరస్వతీ। ముద్రితవక్త్రచేతనలుమోముల
వేలుపుచేవిరూరివే। దాద్రిచమూవిభుండుగనునాయువుశ్రీయునిరంతరాయమున్॥
౩॥ శా॥కద్రూజాంగదుతోడబుట్టువు శరత్కాదంబినీచంద్రికా। చిద్రూపాంచిత
పద్మగర్భముఖరాజీవాళిహంసంబువ। ఱ్ఱద్రాక్షాఫలకీరిశారదకృపన్ రామాను
జామాత్యవే। దాద్రిస్వామికినిచ్చునిచ్చలును విద్యాబుద్ధివాక్సిద్ధులన్॥౪॥ఉ॥ శుచి
సరాకునిప్రసవమీపువుఁదేనియమెంతయొప్పెడిన్।జూచితిరేయటంచుఁదనచుట్టుఁశు
కాదులుగొల్వఁగాఁగప। ర్దోచితచంద్రగాంగజలమైనశివాహ్వయకల్పశాఖివే।దా

[౧.—శ్రీకాంతామణిన్—లక్ష్మీదేవిని.కన్గొంగి—వంచించి.మంచినన్—మన్నింపఁగా. ధృతిశ్రీకాదంబిని—ఆభూమినిధరించుటవలనికాంతిసంపదయనెడిమేఘపఙ్క్తి. శ్రీవత్సమున్—శ్రీవత్సముఅనెడిబొమ్మునందలిమచ్చను. పొదలించు—వృద్ధిపొందించు. స్వీకారార్హున్—అంగీకరింపఁదగినవానిని ॥ ౨ ॥ కలశరత్నాకరము—పాలసముద్రము. వెలఁది—స్వచ్ఛమయిన.అభిషేకమాడు—స్నానముచేయు. ఆనీతము—తేఁబడినది ॥ ౩ ॥ మాద్రి—మాదిరి. వెలిమావు—తెల్లగుఱ్ఱము.మురువు—అందము. జోదు—యోధుఁడు. ఖేలనుఁడు—క్రీడగలవాఁడు. చమూవిభుండు—సేనాపతి.నిరంతరాయము—నిత్యమయినశుభావహక్రియ—విఘ్నములేమి॥౪॥కద్రూజాంగదుఁడు—శివుఁడు.చిద్రూపాంచిత—జ్ఞానస్వరూపముచేతఒప్పినది.రాజీవాళి—తామరలపఙ్క్తిస ర్ణ ద్రాక్షాఫలకీరి—వర్ణములనెడి ద్రాక్షఫలములకు చిలుక. నిచ్చలును—నిత్యమును ॥ ౫ ॥

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

ప్రసూ, ర్తికలశాబ్ధిని వెన్నెలమాడ్కిఁ జూచుతన్ ॥ ౫ ॥ ఉ॥ చిద్రసవేదియాగ్నా దమచిలకల్క విష్ణుసహస్రనామముల్ । ముద్రతిమోము మోవినిడి మున్కుచుఁ గోరున మేను దువ్వుచున్ । భద్రనిధానమై వెలయుపర్వతకన్య పెరూరిమంత్రివే । దాద్రికి విష్ణుభక్తిమహిమాతిశయం బనయంబు నీవుతన్ ॥ ౬ ॥ సీ ॥ సూత్రవతీదేవి సొబగుపాలిండ్లపై మలుపచ్చిగందంపు వలపుతోడ । శిరసులువంచు నిర్జరకోటిఁ బనిగొను తపనీయవేత్రహస్తంబుతోడఁ । బనియేమియని విన్నపము సేయు సుమనోరథములైన దివ్యాయుధములతోడ । బ్రహ్మాండకోటుల పారుపత్తెములెల్లఁ గనియున్కి నిద్దంపు మనసుతోడ । శార్ఙ్గి రెండవమూర్తియై జగములేలు । మునిమనోహారి శ్రీసేనమొదలియారి । చేయుపనులెల్ల సఫలముల్ సేయుఁగాత । మలరి రామానుజయ్య వేదాద్రిపతికి ॥ ౭ ॥ శా॥ మీఁదం దారధరాధరంబు గలయా మేరున్నగంజాలిత । త్తాదృక్తుండరుచిన్ దలిర్చు ఖగయూథస్వామి హేమప్రభా । ప్రాదుర్భావశుభప్రభుండనుచు న్రామానుజామాత్యశ్రీ । వేదాద్రీశు పెరూరిమందిరు జగద్విఖ్యాతకీర్తీశ్వరున్ ॥ ౮ ॥ సీ ॥ ధరణీభరము దాల్చు తనచేవ యంతయు భుజపరిఘంబులఁ బొంకపఱిచి । మునుమిన్కఁ గనినైన తనప్రజ్ఞ యంతయు మతివిశేషమునందు మస్తరించి । దైత్యారివశమైన తనచిత్తమంతయు నిలుచుగౌరవమున నివ్వటించి । తనువు వెన్నెలగాయు తనమూర్తి యంతయుఁ గీర్తివైభవమునఁ గీలుకొలిపి । శేషుఁడఖిలప్రపంచవిశేషశాలి । నిత్యముక్తులకాద్యుఁడై నిలుచుమేటి । చారుచారిత్రు రామానుజయ్యపుత్రుఁ । గరుణ వేదాద్రిమంత్రిశేఖరుని మనుచు ॥ ౯ ॥ క॥ పుట్టకుఁ బుట్టెడు వేళం । దిట్టపు ననుపచ్చిపుట్టతేనియ చవితోఁ । బుట్టిన ననమృతము పుట్టెడు । పుట్టనిసుతు సత్కవిత్వములు వర్ణింతున్ ॥ ౧౦ ॥ క॥ ఇట్టాడరాని యాగమ । ఘట్టమునకు నడవ యచ్చుకట్టిన మునిరా । ట్పట్టాభిషిక్తుఁ దపముల । పుట్టిన నెలవయిన వ్యాసముని వర్ణింతున్ ॥ ౧౧ ॥ తే॥ వ్యాసవాల్మీకిముఖసూక్తివైభవముల । నేర్పుమీరంగ నిజకావ్యదర్పణముల । సరసమానసముల నేలుపఱుచు కీర్తి । ధవుల నన్నయభట్టాదికవులఁ దలఁతు ॥ ఉ॥ చాటుకవిత్వతత్త్వరససాగరపారగులయ్యు

ప్రసూనము — పువ్వు. కపర్దోచితము — జడముడికిఁ దగినది ॥ ౬ ॥ చిద్రసవేది — జ్ఞానసారము నెఱిఁగినది. ముద్రతిన్ — సంతోషముతోఁ డిటసక్తితో. మున్కుచున్ — మాటలు చెప్పుచు. భద్రనిధానము — శుభమునకు నిధి ॥ ౭ ॥ సొబగు — అందము. మలుపచ్చి — కొంచెము తడియాఱినది. వలపు — వాసన. పనిగొను — నియమించు. తపనీయవేత్రము — బంగారుబెత్తము. పారుపత్తెములు — అధికారములు. నిద్దంపు — స్నేహముగల. సేనమొదలియారి — విష్వక్సేనుఁడు ॥ ౮ ॥ తారధరాధరంబు — వెండికొండ. తత్తాదృక్తుండరుచిన్ — దానినిబోలిన ముక్కుయొక్క ప్రకాశముతో. తలిర్చు — అతిశయించు. ఖగయూథస్వామి — పక్షిసమూహమునకు రాజు — గరుత్మంతుఁడు ॥ ౯ ॥ చేవ — శక్తి. పొంకపఱిచి — ఇఱికిపెట్టి. మునుమిన్కఁగని — తేజములకు దనికిపట్టు. మస్తరించి — ఐక్యము చేసి. నివ్వటించి — వ్యాపింపఁజేసి ॥ ౧౦ ॥ ననుపచ్చి — చక్కఁగాఁ బక్వము గాని. ఱ పుట్టెడు — స్రవించునట్టి. పుట్టనిసుతు — వాల్మీకి ॥ ౧౧ ॥ ఘట్టమునకు — తీరప్రదేశమునకు. అచ్చుకట్టిన — ఏర్పఱిచిన ॥ ౧౨ ॥

సతకవుల్ । పాటిఁగఁబట్టివిందురొక పాటివిగావనకన్యకావ్యముల్ । కైటభవైరి
యావతశిఖామణిశ్రీసతిపేరురంబునన్ । మాటియునీటికెంపుబహుమానముగంబద
కంబుఁజేయుదే॥ ౧౩॥ తే॥ తప్పుగలిగినచోటనేయొప్పుఁగలుగు।నరసికావలికవితల
యవగుణము లు।సరసకవితావశోక్తులసరణియందు।నమృతధారాప్రవాహంబుల
డరుఁగాదె॥౧౪॥ తే॥ కానదోషాత్ములైనదుష్కవులకతన । గరిమవహియించుఁగవి
రాజకావ్యమహిమ।బహుళపక్షంబుచీఁకటిబహుళమగుటఁ। జాయవెన్నెలతరితీపు
సేయుకరణి॥౧౫॥ వ॥ అనినిఖిలభువనప్రధానధన్యంబులగుమాన్యదైవతంబులంగొ
నియాడిరూఢికెక్కియుకవివృషభులనభినుతించియుదంచితంబగు కవిత్వతత్వంబునం
గలగరిమంబుఁబరిశీలించి చివంచకులగుకొంచెపుంగవులరవళియదలించిపంచాశత్కో
టివిస్తీర్ణంబగునర్ణవమేఖలావలయంబునంగలపరమవైష్ణవరత్నంబులకుఁబ్రయత్న
పూర్వకంబు నభివందనంబాచరించి॥౧౬॥ క॥ వాకాఠంతాశ్రయభట్టరు । చికార
చార్యుల హత్మ్యశ్రీగురుమూర్తిన్ । నికరవృభక్తిభజించెద।నికారవ్యకశోకలాప
మీరేఁయుటకన్॥౧౭॥ క॥ రవణేంతునాకరశ్రీభా।గవతచరిత్రంబుఁబరమకల్యాణసము
ద్భవభవనంబుఁజతుర్దశ। భువనమహారత్నసూత్రముఁగఁదగుసరణిన్॥౧౮॥ వ॥ అని
యిట్లభినవప్రబంధనిర్మాణకౌతూహలాయత్తచిత్తుండనయి యేనున్నసమయంబున॥
౧౯॥ సీ॥ తనకులాచారవర్తనవైష్ణవాచారపర్యాయములకొజ్జబంతియనఁగఁ । దన
సూనృతమువురాతనసత్యనిధులయున్నతికిఁబునఃప్రతిష్ఠితముగాఁగఁ।దనబుద్ధినీతిశా
స్త్రరహస్యములుతెల్లముగఁదెల్పువ్యాఖ్యానముద్రగాఁగఁ । దనప్రాయముఁగంటంబు
మొనవాఁడివిశ్వంభరాప్రజలకుఁబ్రాఁరక్షగాఁగ। వెలయుమంగయగురువభూవి
భునిపెద్ద । సంగభూపాలమణివాగ్నియసప్రవర్తి । ప్రియయుతుండైనరామానుజ
య్యసుతుఁడు। భద్రగుణసీరివిరురివేదాద్రిశౌరి॥౨౦॥ మ॥ కవులుంబాఠకులున్ బ్రధా
నులునలంకారజ్ఞులున్ బ్రాజ్ఞులున్ । ధవళొత్తుల్ భజియింపనిండుకొలువై తారేందు
తారావళీ।ధవళంబైనసువర్ణకుంభయుతసౌధంబందునావాసమై । వివిధామ్నా
యపురాణగుంభనకథల్వించున్ బ్రమోదంబునన్॥౨౧॥ క॥ ననురామకృష్ణకవిఁగవి।జ
నసహకారావళీవసంతోత్సవసూ। క్తినిధిఁబిలిపించియర్హా । సనమునఁగూర్చుండఁ

యావతశిఖామణి—స్త్రీసమూహమునందుశ్రేష్ఠురాలు. మాటియున్—మఱుఁగుపఱచియు. నీటి
కెంపున్—కౌస్తుభమణిని. పదకంబున్—హారమునడుమనుండెడిరత్నపుబిళ్లనుగా॥౧౩॥౧౪॥౧౫
॥నిఖిలభువనప్రధానధన్యంబులు—ఎల్లలోకములందునుముఖ్యులయినపుణ్యాత్ములుగలవి. మా
న్యదైవతంబులన్—పూజింపఁదగినదేవతలను. రూఢి—ప్రసిద్ధి. గరిమంబు—గౌరవము. రవళి—
ధ్వని, కూయుట అర్ణవమేఖల—భూమి॥ ౧౭॥ ౧౮॥౧౯॥ ౨౦॥ఒజ్జబంతి—ఉపాధ్యాయులుపెట్టెడి
మేలుబంతి. వాగ్నియసము—వాగ్నియమనట్టిపని॥౨౧॥౨౨॥ కవిజనసహ...నిధిన్—కవీశ్వరులనెడి. ఉ
ద్యమామిడిచెట్లచాలునకువసంతకాలమువలెనెడుకరయైనమంచిమాటలకుస్థానమైనవానిని—కృ

బనిచి చతురతనని మెఱ్ఱ॥ ౨౨ ॥సీ॥ జగతిసొబగుల నెన్నంగఁగావ్యధారలఁ ఘనుఁడ వాశు వునందుఁగరము మేటి। యఖిలభూమీపాలకాస్థానకమలాకరోదయతరుణసూర్యోదయుఁడవు। శైవవైష్ణవపురాణావళి నానార్థరచనాపటిష్ఠైకరమ్యమతివి। లౌకికవైదికలక్షణచాతుర్యధైర్యప్రభారూఢకార్యచణుఁడ। వరయభూమికుచాగ్రహారాభమైన। శ్రీతెనాల్యగ్రహారనిర్ణేత వగ్ర। శాఖికాకోకిలమవీవు సరసకవివి। రమ్యగుణకృష్ణ రామయ రామకృష్ణ ॥ ౨౩ ॥క॥ కౌండిన్యసగోత్రుఁడ వాఖండలగురునిభుఁడవఖిల కావ్యరససుధా। మండనకుండలుఁడవు భూమండలవినుతుఁడవు లక్ష్మమావరతనయా॥ ౨౪ ॥క॥ యశము గలిగించు నీమృదు। విశదోక్తులఁ బౌండరీకవిభుచరితఁ జతు। ర్దశభువనవినుతముగ శుభ। వశమతి నా పేర నుడువు వరతత్త్వనిధీ॥ ౨౫ ॥ఉ॥ స్కాందపురాణనీరనిధి కౌస్తుభమై ప్రభవించు దేవకీ। నందను సత్కథోద్యమమున వ్యకవిత్వకళాకలాపముఁ। గుందనముగ్ ఘటించి కడుఁ గ్రొత్తగు సొమ్ముసరించి విష్ణుసే। వందిలకించు నప్పరమవైష్ణవకోటి నలంకరింపుమా॥ ౨౬ ॥మ॥ ఉదయంబస్తనగంబు సేతువు హిమవ్యూహంబు నంజుట్టిరా। విదితంబైన మహీమహాంధ్రకవితావిద్యాబలప్రౌఢిసీ। కెదురే రీసరసార్థబోధఘటనాహేలాపరిష్కార శా। రద నీరూపము రామకృష్ణకవిచంద్రా సాంద్రకీర్తీశ్వరా॥ ౨౭॥ వ॥ అని సంభావించి కనకాంబరాభరణంబులం బ్రసాదించి యాప్రధానపంచాననుండు॥ ౨౮॥ మ॥ పలుకుందొయ్యలిమౌళికాంతికినయాబా

వులకు అనురాగము నుప్పుట్టించెడి మంచిమాటలుగలవానిని॥ ౨౩ ॥ సొబగులు — చక్కఁదనములను కావ్యధారలు — కవిత్వముయొక్క ధోరణులయందు. ఆశువునందు — వడిగా కవిత్వము చెప్పుటయందు. మేటివి — అధికుండవు. అఖిలభూ...దయుఁడవు — ఎల్లరాజులకొలువుకూటములనెడి సరస్సులయొక్క యభ్యుదయమునకు లేఁతసూర్యునియుదయమును తోఁపించువాఁడవు. నానార్థ...తివి — అనేకములైన అర్థములను కల్పించుటయందలి చాతుర్యము చేత ముఖ్యమును మనోజ్ఞమునైనబుద్ధిగలవాఁడవు. లౌకిక...చణుఁడవు — లోకవ్యవహారమును అనుసరించినవియు వేదమునందుఁ జెప్పబడినవియునైన గుణములయందు (నడవళ్ళయందు) నేర్పుచేతను ధీరత్వముయొక్క ప్రకాశముచేత ప్రసిద్ధములైన పనులచేతను సమర్థుఁడవు. భూమికుచాగ్రహారాభము — భూదేవియొక్క స్తనములపై నుండెడిముత్యాలపేరును బోలినది. అగ్రహారము — బ్రాహ్మణులయూరు. నిర్ణేత — నిర్ణయించువాఁడు. అగ్రశాఖికాకోకిలము — ప్రథమశాఖయనెడివృక్షమునకు కోవెలయైనవాఁడవు. రమ్యగుణకృష్ణ — మనోహరములైనగుణములయందుఁ గృష్ణుఁడా॥ ౨౪ ॥ ఆఖండలగురునిభుఁడవు — ఇంద్రునికి గురువైన బృహస్పతిని బోలినవాఁడవు. కావ్యరససుధామండనకుండలుఁడవు — కావ్యరసమనెడి అమృతమే అలంకారమైన చెవిపోఁగులుగలవాఁడవు॥ ౨౫ ॥ మృదువిశదోక్తులు — సులభోచ్చారణమును తేటదనమును గలమాటలతో ॥ ౨౬ ॥ నీరనిధి — సముద్రము. ఉద్యమము — ప్రయత్నము. నవ్యకవిత్వకళాకలాపము — క్రొత్తయగు కవిత్వవిద్యలసమూహము. తిలకించు — ప్రకాశించు ॥ ౨౭ ॥ హిమవ్యూహంబు — హిమాలయము — మంచుకొండ. ప్రౌఢి — నేర్పు. సరసార్థ...ష్కార — రసవంతమయిన అర్థముయొక్క తెలివినికూర్చుటయనెడి విలాసచేష్టయే అభరణముగాఁగలది. శారద — సరస్వతి॥ ౨౮ ॥ సంభావించి — సన్మానించి. ప్రసాదించి — ఇచ్చి. ప్రధానపంచాననుండు — మంత్రిశ్రే

గాలునయ్యెంతిచెక్కులఁబోలుం దెలనాకులయ్యెవిదపలుకులవంటికప్రంపుఁబల్కు
లతోఁగూడినవీడియంబొసఁగెనాకుం బద్మనాభార్చనా। కలనాపావనహస్తకంకణ
ఝుణత్కారంబుతోరంబుగన్ ॥ ౨౯ ॥ వ॥ ఇట్లులోకోత్తరగుణోత్తరుండగు నాప్రధా
నశేఖరుండు పరమపురుషపరికరచరిత్రంబునకు నధీశ్వరుండగుటతీర్థంబును స్వార్థం
బును జాదులుం దేవరప్రసాదంబును బుణ్యంబునుం బురుషార్థంబును నమ్యెనయ్యభ్యు
దయంబునకుం గల్యాణాచారంబుగాఁ గృతిపతివంశావతారంబభివర్ణింపంబూని ॥
౩౦ ॥ సీ॥ మిగులఁ గన్గొందవిన బిగువ యెక్కుడుగాని కరుణాకటాక్షవీక్షణమువా
డు। దంష్ట్రావిటంకవర్ధనమ యెక్కుడుగాని ముద్దుఁజందురు నేలు మోముఁవాఁడు। నర
మృగదేహవిస్ఫురణమెక్కుడుగాని బహుకోటిమదన రూపంబువాఁడు। దైత్యదం
డించునుద్ధతిమె యెక్కుడుగాని శ్రితజనావళులరక్షించువాఁడు। నాఁగ గరుడాద్రి
సింహాసనముననుండి । యెల్లజగముల నేలు లక్ష్మీశ్వరుండు । శ్రీయహోబలనర
సింహనాయకుండు । శతమరనగోత్రమంత్రిరక్షణమొనర్చు ॥ ౩౧ ॥ చ॥ జఠరవస
త్ప్రపంచసురసత్తమతుల్యుఁడ శేషయోగిరాణ్మరహృదయుండు మానిజనమాన్యుఁ
డు ధన్యుఁడు ముక్తికామినీ। కఠినకుచద్వయీనిహిత కాంచనమాలిక హేళికల్పుఁ
డా। శతమఠణర్షిశేఖరుఁ బ్రశంస యొనర్పఁదగుం జగంబులన్ ॥ ౩౨ ॥ శా॥ ఆవా
చంయమవంశసాగరమునం దవ్యాహతైశ్వర్యల। క్ష్మీవంతుండు విరూరికర్తసచివ
శ్రేష్ఠుండు విద్యాహయ। గ్రీవుండన్నయమంత్రియవ్విభుని సత్కీర్తి ర్విజృంభించునీ।
ద్యావాపృథ్వ్యవకాశపుంఖితనిజవ్యాపారపారీణతన్ ॥ ౩౩ ॥ ఉ॥ ఆసచివా
వతంసముకులాంగన చెల్వగులక్ష్మమాంబగా। రీసతియోయరుంధతియొ రేవతియో
యల యాదిలక్ష్మియో। వాసవురాణియో యనఁగ వాసియు వన్నెయుఁ గల్గి

ష్ఠుఁడు॥ ౨౯॥ పలుకుందొయ్యలి — సరస్వతి. బాగాలు — వక్కపలుకులు. తెలనాకులు — తెల్లనియా
కులు. కప్రంపుఁబల్కులతోన్ — కర్పూరపుఁబలుకులతో. వీడియంబు — తాంబూలము. తోరంబు
గన్ — అతిశయింపఁగా॥ ౩౦॥ లోకోత్తరగుణోత్తరుండు — లోకమునందు మేలయినగుణములచే
త నధికుఁడు. పరికర — పరివారము యొక్క. జాదులున్ — జాజిపువ్వులును. అభ్యుదయంబునకున్
— మేలుపొందుటకు. కల్యాణాచారంబు — శుభమునకుగుఱుతైననడవడి॥ ౩౧॥ మిగులన్ — మిప్ప
లనుమించ — మిడిగ్రుడ్లతో. ఎక్కుడు — అధికము. దంష్ట్రావిటంకవర్ధనము — ఇంటిముంగారునం
దలిపావురాగూండ్లవలెఁగానవచ్చెడికోరలకెంపే. విస్ఫురణము — ప్రకాశము. ఉద్ధతి — నిక్క. శ్రిత
జనావళులన్ — ఆశ్రయించినజనులబారులను॥ ౩౨॥ జఠర...తుల్యుఁడు — కడుపునందు వాసముచే
యుచున్నలోకములుగలవాఁడైనవిష్ణుదేవునితో సమానుఁడు. అశేష...యుండు — ఎల్లయోగీశ్వరు
లకు మరమయినమనసుగలవాఁడు. హేళికల్పుఁడు — సూర్యునిబోలినవాఁడు ॥౩౩॥ వాచంయమూఁ
డు — ముని. అవ్యాహతము — వ్యర్థముకానిది. విద్యాహయగ్రీవుండు — చదువునందు హయగ్రీవుఁడై
నవాఁడు. ద్యావాపృథ్వ్యవ...పారీణతన్ — ఆకాశమునకు భూమికినడిమియెడమును సందులేనిది
గాచేయునట్టితనపనులయొక్క పారమునుముట్టుటచేతను ॥౩౪॥ కులాంగన — గృహిణి — పెండ్లా
ము. వాసి — గొప్పతనము. వన్నె — పొగడ్త. చెల్వగున్ — ఇది క్రియాపదము ౩౫॥ అర్థినిధానము — యా

కీర్తులన్ । జేసిన మూర్తి మేలు పతి చిత్తము వచ్చినసచ్చరిత్రలన్ ॥ ౩౪ ॥ ఉ ॥
అన్నయ లక్ష్మమాంబ సుతు లర్థినిధానము తిప్పరాజుసం । పన్నుఁడు రంగరాజుఁ
బ్రతిభానిధి గుండమరాజుఁ బొల్చిరా । సన్నుతభాగ్యవర్ధనులసన్మతిశౌర్యముధైర్య
మన్నయా । భ్యున్నతినీతిరీతి జయమొప్పను నేర్పును నెన్నశక్యమే ॥ ౩౫ ॥ క ॥ ఆము
వ్వురిలోరంగసు । ధీమణిదీపించెవంశతిలకంబగుచున్ । శ్రీమహితగంగమాంబా । రా
మారమణీయరాగరసరంజితుఁడై ॥ ౩౬ ॥ క ॥ ఆరంగరాజుకీర్తులు । శ్రీరంగనివాసహా
సశివకరలక్ష్మిం । జేరంగదిగుచునహితుల । బారంగానెగుచునతని బాహాసియనిన్ ।
౩౭ ॥ సీ ॥ శ్రీమదష్టాక్షరీసేవైకనిపుణుండు గీతార్థసారసంకేతవేది । పరిచితదివ్యప్ర
బంధసంధానుండుమహితసౌదర్శనమనువిదుండు । వితతప్రభాసితవిజ్ఞానకోవిదనిజ
సమయావననిపుణబుద్ధి । సరసరామాయణసప్తకాండజ్ఞాతయాళవందారుస్తవాభి
శోభి । సలిలనిధిజాలజంఘాలజలవిశాల । ధూళిపాళీభరాళీకధూమభూమ । శంకి శా
త్మప్రతాపవైశ్వానరుండు । గంగమాప్రాణవిభుఁడొప్పరంగరాజు ॥ ౩౮ ॥ తే ॥ దశ
రథేశ్వరుభార్యయైధన్యమహిమ । మున్నుకౌసల్య శ్రీరాముఁగన్నకరణి । రంగయా
మాత్యసతియైనగంగమాంబ । మతిమరున్మంత్రి శ్రీరామమంత్రిగనియె ॥ ౩౯ ॥ క ॥ ఆ
రామరాజువాహిని । వారాన్నిధులేదుదాఁటెవసుమతిమున్నే । శ్రీరామరాజువాహి
ని । వారాన్నిధులేదుదాఁటివర్ధిలునవులన్ ॥ ౪౦ ॥ సీ ॥ పుడమిపైనడనేర్చియడుగుబెట్టె
డునాఁడె ధర్మంబునాల్గుపాదములనిలిపె । జిలిబిలిపలుకులు పలుకనేర్చిననాఁడెసత్య
భాషాహరిశ్చంద్రుఁడయ్యె । వరుసమీఁదటవ్రాలువ్రాయనేర్చిననాఁడెకమిచిదిక్కులల
జయాంకములువ్రాసె । ముఖ్యవ్రతస్ఫూర్తిముంజిఁగట్టెడునాఁడెకవుల బ్రోచుటకుఁ
గంకణముఁ గట్టె । నంబమాంబిక కల్యాణమైన నాఁడె । వాసిగల కీర్తిలక్ష్మికి సేస
వెట్టె । ధైర్యహేమాద్రిప్రజ్ఞ శాంతనవుమాద్రి । రంగయామాత్యవరుని శ్రీరామమం
త్రి ॥ ౪౧ ॥ సీ ॥ సంహృతాంహస్స్ఫూర్తిసింహాసనుండు నృసింహవిక్రముఁడు నృసింహ
శౌరి । త్రయ్యంతవాసనాగ్రహబుద్ధినాయ్యారియొయ్యారిరామానుజయ్యగారు । గం

చటులకునిధి. అన్నయాభ్యున్నతి — అనిలిగౌరవము ॥ ౩౬ ॥ ౩౭ ॥ శివకర — మేలును గలుగఁజేయున
ట్టి. ఎగుచున్ — తఱుమును. బాహాసి — చేతికత్తి ॥ ౩౮ ॥ సంకేతవేది — ఏర్పాటు తెలిసినవాఁడు. పరిచిత
— అలవాటు చేయఁబడిన. సౌదర్శనమనువిదుఁడు — సుదర్శనమంత్రము నెఱిఁగినవాఁడు. నిజసమ
యావన — తనమతమును రక్షించుకొనుటయందు. సలిలనిధి — సముద్రము. జంఘాల — మిక్కిలివడి
గాపోవునట్టి. ధూళిపాళీభర — దుమ్ముచాలుయొక్క అతిశయము నైది. అళీక — అబద్ధపు. భూమ — మి
క్కిలి. ఆత్మప్రతాప — తనప్రతాపమనెడి. వైశ్వానరుఁడు — అగ్నిగలవాఁడు ॥ ౩౯ ॥ మతిమరున్మంత్రి
— బుద్ధిచేత బృహస్పతియైనవాఁడు ॥ ౪౦ ॥ వాహిని — సేన; దాఁటి వారాన్నిధులు — సముద్రములు ॥
౪౧ ॥ నడ — నడచుట. జిలిబిలి — కొంచెము వచ్చీరాని. కమిచి — ఆక్రమించి. ముంజి — దర్భమొల
త్రాడు. ముంజిగట్టెడునాఁడె — ఉపనయనమునాఁడె. కల్యాణము — పెండ్లి. సేస — తలఁబ్రాలు.
మాద్రి — విధము ॥ ౪౨ ॥ సంహృతాంహస్స్ఫూర్తి — నశింపఁజేయఁబడిన పాపములప్రకాశముగల. త్ర

గాతరంగసారంగలాంఛనదీప్తిఁబొంగుకీర్తికిరాజురంగరాజు। శరణాగతత్రాణక
రుణాచరణకేళి వరదరాజులఁబోలువరదరాజు।ననఁగ శ్రీరామవిభునికినందనులు
గలిగి రాచంద్రతారార్కగతిఁ బ్రశస్తి। నలువురాత్మజులౌదార్యసలిలనిధులు।
భుజగశాయికి నాలుగు భుజములట్లు ॥ ౪౨ ॥ తే॥ అందు నగ్రజుఁ డఖిలవిద్యావి
నోది। శ్రీనృసింహాఖ్యసన్మంత్రి సింహమలరు। లీల లక్ష్మమ్మతనకునిల్లాలుగాఁగఁ।
జెలఁగె లక్ష్మీనృసింహ విశేష ముద్ర ॥ ౪౩ ॥ క॥ శ్రీనరసింహుని లక్ష్మీ। మా
నవతికి వెంగళాఖ్య మంత్రీశ్వరుఁడున్ ।గోనప్పయు ననఁదగువి।ద్యానిధులిరువు
రును బుత్రులై మని రవనిన్ । ౪౪ ॥ క ॥ నయ వినయంబుల కైవడి । జయతే
జములట్లువిభవశమముల క్రియన। వ్యయ యశులు వెంగళయకో। నయులిరువురు వె
లసిరవని నాథార్చితులై ॥ ౪౫ ॥ క ॥ ఆవెంగళ మంత్రీశ్వరు । దేవికి శ్రీయాభ
శాఖ్యతిలకవతికిరా । ఘావిభుదేవేరియునల । కావేరియునీడుజోడు గౌరవ కళ
లన్ ॥ ౪౬ ॥ క ॥ గానకళాతుంబురుఁడనఁ। గానయవిద్యావివేక గౌరవలక్ష్మీ।
జానియనంగానిద్ధరఁ। గోనప్రభుఁడొప్పు మంత్రికులతిలకంబై ॥ ౪౭ ॥ తే। అవి
దేహాధిపతిపుత్రియాత్మభార్య। గాఁగవిఖ్యాతిఁబొందురాఘవునికరణి। రాఘవాం
బాధినాథుఁడై శ్లాఘమీరు। శ్రీనృసింహునికోనప్పసిరులకుప్ప ॥ ౪౮ ॥ ఉ॥సామజ
రక్షణుంగొలిచి సన్నుతికెక్కినభాగ్యశాలిశ్రీ। రామచమూపశేఖరుని రంగసమం
త్రినసంతమాంబికా । స్వామినుతింతుమన్మథభుజాసతపుష్పధనుర్మధూళిధా।రా
మధురోక్తిగుంభనభరస్ఫురణాపరిణాహచాతురిన్॥ ౪౯ ॥ చ ॥ఉరుమతిరంగమం
త్రితనయుల్ విలసిల్లిరిఫుల్లమల్లికా।హారదరహాసహీరహిమహారపటీరయశోధురం
ధరుల్ । వరదయగల్గువారుగుణవంతులు శాంతులుకాంతిచంద్రములై । వరదయ
మంత్రిపుంగవుఁడువాసవతుల్యుఁడురాఘవయ్యయున్॥౫౦ ॥ క ॥ రంగనయవరదా
మాత్యుని।హంగమవిభుగమనభజన హంసధ్వజుసా। రంగధరహారనిభ్యస।గ్గంగా
శృంగారితాస్యకమలునుతింతున్॥౫౧॥సీ॥సమకూర్పఁగానేర్చు సకలవైష్ణవశాస్త్ర
సిద్ధాంతశుద్ధాంతసిద్ధిగరిమ। హావణింపఁగానేర్చునఖిలావనీచక్రసామ్రాజ్యపూజ్య
విశాలలక్ష్మి। వలపింపఁగానేర్చు వాలారుఁజూపుల కోపులుమాపు చకోరదృశలఁ।

త్యంత—వేదాంతములయొక్క. గ్రహ—గ్రహించునట్టి. సారంగలాఞ్ఛన—చంద్రుని దైన. ప్రశస్తి
—ప్రసిద్ధి॥౪౦॥౪౩॥౪౪॥౪౫॥ రాఘావిభుదేవేరి—విష్ణుదేవునిపట్టపురాణియగులక్ష్మి॥౪౬॥లక్ష్మీ
జాని—లక్ష్మికిపెనిమిటి—విష్ణువు॥౪౮॥విదేహాధిపతి—జనకమహారాజు. శ్లాఘ—పొగడ్త ॥ ౪౯ ॥ చ
మూపశేఖరుని—సేనాపతిశ్రేష్ఠుని. స్వామి—పెనిమిటి. మధూళి—మధువు—తేనె. గుంభనస్ఫుర
ణాపరిణాహచాతురిన్—కూర్పుయొక్క అతిశయమువలనిప్రకాశముయొక్క మిక్కుటపునేర్పుచేత॥
౫౦॥ఫుల్ల—వికసించిన. హీర—వజ్రమణి. హార—ముత్యాలపేరు. పటీర—మంచిగంధము. వర—శ్రేష్ఠులై
న॥౫౧॥౫౨॥హావణింపఁగాన్—ధరింప. వాలారు—దీర్ఘములైన. కోపులు—అందములు. చకోర
దృశలన్—స్త్రీలను. ప్రకటశౌర్యధారి—ప్రసిద్ధమయినశూరత్వమునుధరించినవాఁడు. వాచాధరా

చాలింపగా నేర్చు బాంధవకవిగాయకార్థార్థినివహంబు ననుదినంబు। దండనాథునిమాత్రుఁడై దశదిశావకాశసంపూర్ణవిజయప్రకాశశాలి। రంగయామాత్యవరదయ్య ప్రకటశౌర్య। ధారివాచాధరాధరధారిశయ్య॥ ౧౨ ॥క॥ తిమ్మాంబయు శరభమయువర। దమ్మయు వరదప్పభార్యలై వెలసిరి తే। జమ్మున శక్తిత్రయమువి। ధమ్మున సకలోన్నతప్రథాప్రథితమతిన్ ॥ ౧౩ ॥ఉ॥ మున్నొకరాఘవుండు తలమోచి భజించు విభీషణాదులన్। మన్ననఁ బ్రోచెఁ గాఁ చెనను మాటలె కాని గుణప్రసన్నతన్। బ్రన్నదనంబుఁ జూపఁ గల రంగయరాఘవమంత్రి సిచ్చలున్। వన్నెకుఁ దెచ్చు నిచ్చు నభివాంఛితవస్తువు లర్థికోటికిన్ ॥ ౧౪ ॥ క ॥ తేజమున రాఘవునియం। భోజేక్షణ తిమ్మమాంబ బోల్పం దగు నా। రాజీవవదన శారద। రాజార్ధకిరీటపూర్ణ రాజనిభాస్యన్॥ ౧౫॥క॥ శ్రీరామమంత్రివరదసు। ధీరత్నము కులవధూటి దీపించు యశో। దారమణి రమణ విష్ణు। శ్రీరంజితకొండమాంబ చిరపుణ్యములన్ ॥ ౧౬ ॥ క ॥ ఆదంపతులకుఁ గలిగిరి। గాదిలి సత్పుత్రవరులు గనుఁగొండనయున్। శ్రీదనరు నౌబళయ్యాయు। వేదస్మృతిజాయమానవినయనయగతిన్॥ ౧౭ ॥క॥ కనుఁగొండయితని ధైర్యము। పెనుగొండగు నవని నెదిరి భీతిం బరఁగవే। చనుఁగొండల కనఁగాఁ దగు। కనుఁగొండయనాగమాంబికావల్లభుఁడై ॥ ౧౮ ॥ ఆ ॥ అతని సోదరుండు మతికళాజంభారి। గురుఁడు బంధులోకసురభి వెలయు। నౌబళాఖ్యమంత్రి యౌబళాయి యాతని। జయమునయమునంచు జనులు పొగడ ॥ ౧౯ ॥ఉ॥ ఇమ్మనవద్యహృద్యసముదీర్ణగుణాళికిఁ గల్పవృక్షపుం। గొమ్మ నవీనదానగుణగుంభనసంభృతిఁ బద్మనాభుఁ గ।న్నమ్మ నరామరస్తుతజయస్థితి కౌబళమంత్రిభార్య యా। నమ్మ యమ్మదద్విరదయానకు నేసతు లీడు ధారుణిన్ ... ॥ ౨౦ ॥వ॥ ఏవంవిధాన్వవాయపయఃపారావారంబునకుఁ దారకాకమనాక... కృతిపతి తెఱంగెట్టిదనిన ॥ ౨౧ ॥ ఉ ॥ మానితరాజితద్యుతిసమంచితమో... మంత్రిమ ధన... వైష్ణవ। జ్ఞానపరాయణుం డమృతసాగరరాజగభీరుఁ డర్థిసం। తానసురద్రుమంబతఁడు దాననవానతశాత్రవుండు రా। మానుజమంత్రి

ధరధారిశయ్య—మాటలచేత విష్ణుదేవుని పానుపైన శేషుఁడు॥ ౧౩ ॥ ప్రథా—ప్రసిద్ధి. ప్రథిత—ప్రసిద్ధమైన। ౧౪। ప్రోచెన్—పోషించెను. కాచెన్—ఆపదలు తొలఁగించి కాపాడెను. ప్రన్నదనంబు—మనోహరత్వము. అభివాంఛిత—కోరఁబడిన. అర్థికోటి—యాచకులసమూహము॥ ౧౫॥ శారదన్—సరస్వతిని. రాజార్ధకిరీట—అర్ధచంద్రుఁడు కిరీటముగాఁ గలశివుని యొక్క ॥ ౧౬ ॥సుధీరత్నము—పండితోత్తముఁడు. కులవధూటి—గృహిణి—పెండ్లాము. రమణన్—విధమున॥ ౧౭॥ గాదిలి—ప్రియము యిన. జాయమాన—పుట్టుచున్న॥ ౧౮॥ కనుఁగొండ—చూడుఁడు. ఎదిరి—పగవాఁడు ॥ ౧౯॥ జంభారి—ఇంద్రుఁడు. సురభి—కామధేనువు॥ ౨౦॥ ఇమ్ము—స్థానము. అనవద్యహృద్యసముదీర్ణగుణాళికిన్ — నింద్యములు కానివియు మనసునకింపయినవియు ఘనములయినవియు నైన గుణముల పఙ్క్తికి. సంభృతి—భరించుట ॥ ౨౧ ॥ తారకాకమనాకృతి—నక్షత్రములకు కాముకుఁడైన చంద్రునిఁ బోలినవాఁడు॥ ౨౨॥ అమృతసాగరరాజగభీరుఁడు — శ్రేష్ఠమయిన పాలసముద్రము

నగ్రిలు మహామహాఁద్డై నిజవంశకర్తయై ॥ ౧౨ ॥ సీ ॥ కతపత్రమిడవచ్చుఁగల
గాంచునప్పుడైనఁగోరికఁబరకాంతఁ గోరఁడనుచు । మాడియవైవఁగవచ్చు మొన
దారసించిన శూరత్వమున వెన్నుచూపఁడనుచు । దిబ్బెమెత్తఁగవచ్చునబ్బురంబగు
కల్మి మేరమీఱినరీతి మెలఁగఁడనుచుఁ । జేసాఁపఁగావచ్చు శివునిమీఁద నేసియుఁబూనిక
తోఁబుచ్చుకొఁడనుచు। జలధివలయితవసుమతీస్థలవతంస । భాసురాంసనమా
శ్రితప్రార్థకక్తి। శరమథనగోత్రభవమంత్రిచక్రవర్తి । యైనరామానుజయ్యకునైక
డంగి॥ ౧౩॥ శా॥ రాధానాథపదాబ్జభృంగమగు నారామానుజామాత్యతే। జ్యో
త్స్నారావళిభానుభానునుపమం జూపట్టుమిత్రాంబుజో । ద్బోధంబుం బతిపక్షకైత
వనిరుద్బోధంబునిస్త్రింక్రియా । సాధుత్వంబు వహింపదుగ్ధమతమ స్సంబాధముల్
జాఱంగఁ॥ ౧౪॥ క ॥ కామగవీసురతరువులు । వేమాఱునునిచ్చుఁదవులువిడి బేర
ముగా। రామానుజయ్యదాన। ప్రామాణికముద్రఁ గొంగుబంగారమగున్ ॥ ౧౫ ॥
శా ॥ ఆరామానుజమంత్రిచంద్రుఁడు వివాహంబయ్యె నెయ్యంబుతో । భారద్వాజ
పవిత్రగోత్రనిధికిన్ బల్పాటికన్యాకున్ । గారామైనకుమారికాతిలకముం గౌరీ
ధరాశారదా। మారామాపరమప్రసిద్ధమతి నమ్మాజమ్మఁ దేజంబునన్ ॥ ౧౬॥ సీ॥
తోడవులు సెక్కులుదోడవియుండెనె కాని సత్యంబు తనకు నిజాల తోడవు । చుట్టాల
సురభియై సొలుగునొందెనె కాని నెనరైన చుట్టంబు దనకుఁ గీర్తి। కులదైవతంబు పాటా
టలనాథుఁడనె కాని పతిమూర్తి పరమదైవతము తనకుఁ। జక్కఁదనంబులు సహజం
బులని కాని తనచక్కఁదనము వర్తనమునంద। యునఁగ విలసిల్లె నిఖిలవిద్యారహస్య!
సమవిజ్ఞానపాండిత్యభద్రమూర్తి । విప్రసురశాఖి రామానుజప్రధాన । మౌళి
యర్ధాంగలక్ష్మి యమ్మాజియమ్మ ॥ ౧౭ ॥ క ॥ ఇమ్మహిరామాసుందరి । నమ్మా
జమ్మను జనించిరబ్జభవముఖా । బ్జమ్ములఁబోలినసుతర । [illegible] లువురును
దారతాజిత శరధుల్ ॥ ౧౮ ॥ సీ ॥ మద్రేశనిభసమునిద్రశౌర్యోద్రేక విద్రావి
తారి వేదాద్రిశౌరి । విష్ణుపదధ్యాననిష్ణాతవిజ్ఞానకృష్ణుండు శ్రీరామకృష్ణమంత్రి। శ
శరచ్చంద్రికాహారహారహిమహీరకకరకేతకీవరశయ్యాతిరువలయ్య । పక్ష్మలితత్యా

యొక్క గాంభీర్యమువంటి గాంభీర్యముగలవాఁడు. సంతాన—సమూహముయొక్క ॥ ౧౩॥ కత
త్రము—ప్రమాణపత్రిక. మొన—సేన. తారసించినన్—సమీపించినను. దిబ్బెము—దీపము. అ
బ్బురము—వింత ॥ ౧౪॥ భాసు—ప్రకాశము చేసెను. భానుమహమన్—సూర్యునిపోలికను. ఉద్బోధ
ము—వికాసము. నిరుద్బోధము—వికాసము లేమి—సంకోచము. దుగ్ధమతమ స్సంబాధములు—అగ
దానిశోకముల యొక్క రాయిడులు ॥ ౧౫॥ కామగవి—కామధేనువు. తవులువిడి బేరము—అంటి
యుంటవివ్యాపారము ॥ ౧౬ ॥ గారాము—గారాబము ॥ ౧౭ ॥ తొడివి—తొడిగి—ధరించి. సొబగు
అందము. వర్తనము—నడవడి. విలసిల్లెన్—ఒప్పెను. విప్రసురశాఖి—బ్రాహ్మణులకు కల్పవృక్ష
ము ॥ ౧౮ ॥ ఉదారతాజితశరధులు—దాతృత్వము చేత గెలువఁబడిన సముద్రము కలవారు ॥ ౧౯ ॥ స
మునిద్ర—జాగ్రత్తగల. విద్రావితారి—యుద్ధమునుండి తొలఁగిపాఱిపోయిన శత్రువులుకలవాఁ

గలక్ష్మీకరోద్యోగ లక్ష్మలక్షిత మూర్తిలక్ష్మఘనుఁడు । ననఁగ వెలసిరి రామానుజయ్యసుతులు । దశరథక్షోణిపాలనందనసమృద్ధి । వైవతేశమదావళదంతరేఖ । సురగపర్యంకనిజచతుర్వ్యూహలక్ష్మి ॥ ౧౯ ॥ ఉ॥ ముద్రితవైరిపక్త్రిలగుముప్పవ్వరు తమ్ములుఁబంపుసేయవే । దాద్రివిరూరిమందిరుఁడహర్పతితేజుఁడు రాజిలుఁ జయశో । భద్రుఁడు రామభద్రుని ప్రభావనయుఁ గురుభక్తియుఁ బ్రతాపద్రవిణప్రసిద్ధియుఁ బంధుజనంబు ప్రియంబుసేయఁగన్ ॥ ౨౦ ॥ సీ॥ పట్టెవత్రువయును బరిపుష్టి తలకట్టు గుడిసున్నకియ్యాయ సుడియుముడియు । నైత్వంబు నెత్వంబునందంబుమందంబుగిలుకయుబంతులు నిలుపుపొలుపు । నయముననిస్సంకోచహాళియు నొప్పుమురువును ద్రచ్చివేసినయట్లతనరుటయును । షడ్వర్గశుద్ధియు జాతియోగ్యతయునువృద్ధిప్రియంబునువిశదగతియుఁ । గిలుకొనవ్రాయసంబులు వ్రాయువ్రాయఁ । గొంకుఁగొసరును జేతప్పుగానకయుండు । లలిని ముక్తాఫలాకారవిలసనమున । మతివరుఁ మంత్రివేదాద్రిమంత్రివరుఁడు ॥ ౨౧ ॥ తే॥ మాద్రిమీరువిరూరివేదాద్రిరాజు । దానధారార్ద్రమఖిలప్రధానసముల । వెచ్చపెట్టుటఁ దలఁకి యోవిబుధతటిని । యరుణశశిమౌళి జడలలో డాఁగియుండు ॥ ౨౨ ॥ ఉ॥ చేతులు ద్రిప్పుచుఁ బ్రభుల చెంతల నూరకదుర్వినీతులై । యేతులఁ బోవుచుఁ దిరుగు నిప్పటిమంత్రులనేఁగ్రసింపఁదఱిఁ । భూతలకల్పవృక్షముఁ బ్రభూతగుణాఢ్యుని సర్వలోకవిఖ్యాతువినీతు వేదగిరిఁ గాతరచిత్తులు పోలనేర్తురే ॥ ౨౩ ॥ సీ॥ కరుణించి చూచెనా కవిగాయకార్థార్థి నివహంబుగేహంబులనెఱయుసిరులు । కోపించి చూచెనా కొండతోనెనవచ్చునని వచ్చు పగఁడైన నవసియూఁటు । మెచ్చి మన్నించెనా మెదుకపాలసుఁడైన దొంగతనంబు నసిల్చి పరిఢవించుఁ । బొందుగా నించెనా భువినెట్టిఖలుసకు నాదటకరుణా । ప్రసాదమొసఁగు । మంత్రిమాత్రుండెద్దన్నంత్రివ ఘనకథన । చారుచర్యా చమత్కారచక్రవర్తి । యద్రినిభుఁడు విరూరివేదాద్రిరామ । భద్రపాదసరోరుహబంభరంబు ॥ ౨౪ ॥ మ॥ జలజాతాగ్రాంఘ్రిసరోజషట్పదము విశ్వామిత్రగోత్రోద్భవుం । డఘుపాత్రపుఁ డర్థిలోకసులభుం

డు. నిష్ఠాత — నేర్పుగలు. పత్ర్నిల — తెప్పలెత్తఁబడిన — విశ్వాసముపొందిన. లక్ష్మ — గుఱుతు. మదావళి — ఏనుఁగు యొక్క. చతుర్వ్యూహలక్ష్మిన్ — వాసుదేవ సంకర్షణ ప్రద్యుమ్నానిరుద్ధులనెడి నాలుగుమూర్త్యంతరచనలగు యొక్క కలిమిని. (ఇక్కడ లక్ష్మిన్ అనఁగా విధమునని అర్థము.) ॥ ౨౦ ॥ ముద్రిత — ముద్రవేయఁబడిన. పంపు — చెప్పినపని. అహర్పతి — సూర్యుఁడు. యశోభద్రుఁడు — కీర్తిచేత మేలైనవాఁడు. ద్రవిణ — బలము ॥ ౨౧ ॥ సుడి — వస్త్రువసుడి ముడి — మాఱుడి తామడి యును — మావత్తు తావత్తు. గిలుక — వలపలగిలుక. పొలుపు — విధము, మురుపు — అందము. ద్రచ్చి — నరిచి — తిరిమెన పెట్టి. మరున్మంత్రి — బృహస్పతి ॥ ౨౨ ॥ తలఁకి — భయపడి విబుధతటిని — దేవనది — గంగ ॥ ౨౩ దుర్వినీతులు — వినయములేనివారు. ఏతులఁబోవుచున్ — నిక్కుచు. ప్రభూత — గొప్పలైన. వినీతున్ — వినయముగలవానిని. కాతరచిత్తులు — పిఱికిగుండెగలవారు ॥ ౨౪ ॥ నెఱయుఁ — నిండును. మెదుకపాలసుఁడు — అదృష్టహీనుఁడగు మూర్ఖుఁడు. పరిఢవించున్ — అతిశయించును. పొందు — స్నే

డై కీర్తిఁ బెంపొందునా । కలకాలాస్తితనూభవన్ సుగుణలక్ష్మిన్ దిర్మలాంబన్ బ్రియన్ । వెలయంగాఁ గులకాంతఁ జేసి వెలసెన్ వేదాద్రిభద్రోన్నతిన్ ॥ ౨౫॥ సీ॥ వృషభేంద్రగమనుఁడీ వేదాద్రినాథుండు గిరిరాజతనయయౌ తిరుమలాంబ। వేదనిశ్శ్వాసుండు వేదాద్రినాథుండు ధృతిశారదాంబయౌ తిరుమలాంబ । విహగేంద్రగమనుఁడీ వేదాద్రినాథుండు శరధితనూజయౌ తిరుమలాంబ। విబుధాధినాథుఁడీ వేదాద్రినాథుండు ధరశచీదేవియౌ తిరుమలాంబ। ఘనసంగనమకూలదాంపత్యవినుతమహిమ। హరువు దీపించెనార వేదాద్రివిభుఁడు। సాటియగుఁ డైనకలకాలహస్తితనయ । తిరుమలాంబయు నిత్యవర్ధిష్ణులక్ష్మి॥౨౬॥ సీ॥ వేదమార్గప్రతిష్ఠాద్వైవతజ్యేష్ఠుఁ డభ్యస్తషడ్దర్శనార్థరాశి। యతిరాజరచితభాష్యగ్రంథనిర్ణేత యఖిలపురాణేతిహాసకర్త । బంధురదివ్యప్రబంధానుసంధాత పంచసంస్కారప్రపంచచణుఁడు । వాధూలముని చంద్రవంశవర్ధనమూర్తి సకలదేశాచార్యకరగురుఁడు। పట్టమేనుంగు శ్రీరంగపతికిఁ జిన్నఁ । గారిగర్భాంబురాశినీహారరశ్మి । సారసాహిత్యసర్వస్వశస్యనేటి। యాళవందారుకుందాళయప్పగారు॥౨౭॥ శా॥ తత్తాదృగ్విభవప్రభావనిధి కందాళప్పగారిన్ దయా । యత్తస్వాంతుని తాంతశాంతియుతులోకాచార్యవర్యున్ సుధీ। చిత్తాంభోరుహభానుఁ గొల్చు పుణ్యదాశీర్వాదగలబ్ధోన్నతిన్ । హత్తెన్ దానిపయోఁ మంత్రిమణి వేదాద్రీశుఁ డుద్యద్రుచిన్॥ ౨౮॥ వ॥ వెండియు నవ్వేదాద్రిమంత్రీశ్వరుండు రవికులతిలకుండును రణరంగధీరుండును నంబునిధిగభీరుండును భట్టగభావాంకుండును నకలంకుండును నదత్తారు మండలీకరగండుండును నుద్దండభుజాదండుండును నన్యపరనారీసహోదరుండయ్యు నునితరసముపార్జితవధూవల్లభుండును గోపికాగోవిందుండయ్యు నీశ్వరలక్షణలక్షితుండును పొన్నాంచారు దేవిదివ్యశ్రీపాదపద్మారాధకుండయ్యును ప్రతి

హము. చర్చా—విచారణ. బంభరము—తుమ్మెద॥౨౫॥ కాళాస్తి—కాళహస్తి॥౨౬॥ వృషభేంద్రగమనుఁడు—శివుఁడు. వేదనిశ్శ్వాసుఁడు—బ్రహ్మ. ధృతిన్—ధరించుటచేత. విహగేంద్రగమనుఁడు—విష్ణువు. శరధి—సముద్రము. విబుధాధినాథుఁడు—ఇంద్రుఁడు. హరువు—మనోజ్ఞత ॥ ౨౭ ॥ దైవతజ్యేష్ఠుఁడు—బ్రహ్మ. అభ్యస్త—నేరువఁబడిన. షడ్దర్శనార్థరాశి—ఆఱుశాస్త్రముల యర్థసముదాయము గలవాఁడు. నిర్ణేత—నిర్ణయించువాఁడు. అనుసంధాత—అనుసంధానము చేయువాఁడు. (అనుసంధానము చేయుట—భక్తితోఁ జదువుట.) నీహారరశ్మి—చంద్రుఁడు॥౨౮॥ తాదృక్—అటువంటి. నితాంత—మిక్కుటమైన. సుధీచిత్తాంభోరుహభానున్—పండితులమనస్సులనెడి కమలములకు సూర్యుఁడైనవానిని. హత్తెన్—పొందెను. ఉద్యద్రుచిన్—పుట్టుచున్న ప్రకాశమున॥ వ॥ రవికులతిలకుఁడు—సూర్యవంశశ్రేష్ఠుఁడు. రణరంగధీరుఁడు—యుద్ధభూమియందు ధైర్యము గలవాఁడు. అంబునిధిగభీరుఁడు—సముద్రమువలె గాంభీర్యగుణము గలవాఁడు. అకలంకుఁడు—దోషము లేనివాఁడు. ఉద్దండభుజాదండుఁడు—నిక్కినట్టి భుజము గలవాఁడు. ఇతరసముపార్జితవధూవల్లభుఁడు—శత్రువులచేత సంపాదింపఁబడిన జయలక్ష్మి యనెడి స్త్రీ ప్రియురాలుగాఁగలవాఁడు. గోపికాగోవిందుఁడు—గొల్లపడుచులకుఁ గృష్ణుఁడు—అంతఃపురస్త్రీలకుఁ గృష్ణునివలె లోలసపురుషుఁడైనవాఁడు. ఈశ్వరలక్షణలక్షితుండు—శివుని గుఱుతులచేతఁ జూడఁబడు

స్థాపితపరమవైష్ణవకుటుంబవిశేషంబును నైనఘనుని॥౭౯॥ తే॥ గుణయుతుఁ గలరాజు మం
గయగురవరాజు। పుత్రుఁ పెదసంగభూపాలుశత్రుజైత్రు। భానుసమతేజువిద్యావ
ధానభోజుఁ। గొల్చి వేదాద్రినిత్యలక్ష్ముఁ దలిర్చు॥౮౦॥ మ॥ విభవేంద్రుండు విరూరిశా
సనమహావిఖ్యాతిరామానుజ। ప్రభు వేదాద్రిధిశించు ప్రాభుసమ లౌరా పెద్దసింగా
వనీవిభుచిత్తంబు నెఱింగి గంటమురవల్ విద్యావధూనూపుర। ప్రభవప్రౌఢయశశ్శం
ఝశౌరభటిసౌభాగ్యంబు గల్పింపఁగన్॥౮౧॥ చ॥ అనఘసహోదరుల్ వెలసిరా
ర్యగుణాఢ్యులు రామకృష్ణుఁడా। యతభుజశౌర్యుఁడౌ తిరుమలయ్యవిచక్షణభవ్యస
త్ప్రశౌ। చతురుఁడు లక్ష్మణార్యుఁ డురసాతలనూతనకామధేనువున్। చతురపథావి
ధానయసాంద్రులు చంద్రులు కాంతిసంపదన్॥౮౨॥ తే॥ ధర్మనిర్ణేత వేదాద్రికూర్మి
తమ్ముఁ। డైనశ్రీరామకృష్ణప్రధానివెలసె। లక్ష్మమాంబాధినాథుఁడై లక్ష్మితోడ। యా
దినారాయణునికృపసంపదనుబు॥౮౩॥ క॥ ఇంతిం దిరుమలమంత్రియ। నంతముఁగొని
యాడవలయు హరిహయనగర। పాత్రితోపవనలతాంతా। సంతమరందస్రవంతి
కాంచితసూక్తిన్॥౮౪॥ క॥ ఆలక్ష్మణమంత్రీశ్వరు। లీలావతివెంగళాంబ లేఖవి
భువఘూ। పాలితనానావిధల। క్ష్మీలక్షణశోభివిభవకీర్తులవెలసెన్॥౮౫॥ క॥ సో
దరులు సుతులు సతులును। వేదోక్తపుమార్గచర్యానఘుమునయమున్। శ్రీదాంపత్యను
నెసఁగఁగ। వేదాద్రిమహాప్రధాని వెలయుం గృపతోన్॥౮౬॥

(*) షష్ఠ్యంతాలు. (*)

క॥ ఏవంవిధగుణమణిఖనికి। కావిర్భవదురుకృపాకటాక్షునికిఁ। లక్ష్మీవల్లభచరణాం
బుజ। సేవాహేవాకశీలశీలనమునికిన్॥౮౭॥ క॥ అంధకరిపుగంధద్రుమ। గంధాంధద్వి
పవిపక్షగమడత్రోటి। బాంధవబంధుకీర్తిసు। గంధిలభువనత్రయునకు ఘనవినయున

వాఁడు—ప్రభుత్వలక్షణములతోఁ దోఁచువాఁడు. ప్రతిష్ఠాపిత—ప్రతిష్ఠ చేయఁబడిన— నిలుపఁబ
డిన॥౮౦॥ శత్రుజైత్రుఁడు—పగవారిని జయించువానిని. విద్యావధానభోజుఁడు—చదువునందలి
అవధానముచేత (పరిశ్రమముచేత) భోజరాజైనవాఁడు॥౮౧॥ విభవేంద్రుఁడు—వైభవమునందు
ఇంద్రుఁడు. శ్రాయసములు—నియమనపత్రికలు. నూపుర ప్రభవ—అందెలయందుఁ బుట్టిన. ఆరభ
టి—ధ్వని॥౮౨॥ విచక్షణభవ్యసత్ప్రశౌ చతురుఁడు—విద్వాంసులు శ్లాఘింపఁదగిన మంచివిద్యల
యందు సమర్థుఁడు. రసాతల—భూమండలమునందలి. చతురపథావిధానసయసాంద్రులు—నేర్ప
రులమార్గములను విధించునట్టి నీతియందు అధికులు॥౮౩॥ నిర్ణేత—నిర్ణయించువాఁడు॥౮౪॥ హరి...
సూక్తిన్—ఇంద్రుని పట్టణమువలె బడిదైన నందనవనమునందుఁ గలిగిన పువ్వులవంటి తుదలేని తేనెనదుల
వలెను సొంపైనమంచిమాటలచేత॥౮౫॥ లేఖవిభు—ఇంద్రుని రాయుక్త... శోభి—ప్రకాశించున
ట్టి॥౮౬॥ ఏవంవిధగుణమణిఖనికిన్—ఇటువంటి గుణములనెడి రత్నములకు గనియైనవానికి.
ఆవిర్భవత్—పుట్టుచున్న. జనికిన్—జన్మము గలవానికి. హేవాక—ప్రౌఢత్వమునెడి॥౮౭॥ అంధకరి
పు...త్రయునకున్—శివుఁడను గంధపుమ్రానుసింహముగ రుడుని ముక్కు... వీనికి మిత్రమైన ఆనగా వీని
నబోలిన ముక్కుటమైన కీర్తిచేత పరిమళించుచున్న మూఁడులోకములుగలవానికి॥౮౮॥ నుతిశాలికిన్

కుఁ॥౮౮॥ క॥ చతురుదధివలయవలయిత। కుతలభరణకరణభుజునకును సుజనునకున్।
నుతిశాలికి జితశౌరికి। హితకారికి సమదగమనహేలాకరికిన్॥ ౮౯॥ క॥ వాణీనఖముఖ
ముఖరిత। వీణానిక్వాణపల్లవితసూక్తసుధా। ప్రాణసఖలేఖినీకల। రాణునకాచరిత
భూసురత్రాణునకున్॥౯౦॥ క॥ సంధారఘుపతికి వృష। సంధునకైదంయుగీనకర్తృ
నకుసమి। న్మాంధాతకుబాంధవశుభ। సంధాతకుధాతకును వృషభగమనునకున్॥
౯౧॥ క॥ భీమక్రోధాంధవిమత। సీమంతవతీలలామసీమంతమణి। స్తోమాపాకరణ
పటు। శ్యామలకరవాలజయసహాయభుజునకున్॥ ౯౨॥ క॥ రవికిరణరుచికిమతిభా।
రవికి విమతసచివగళితరవపదభూషా। రవికి భుజాంతరమణిహా। రవికి నిరుచిరాకృతి
కిధరాశ్రుతికృతికిన్॥ ౯౩॥ క॥ రామానుజార్యసుతునకు। శ్రీమంతునకర్థిసార్థజీమూత
హాయ। స్తోమోన్నతికి విరూరి। శ్రీమద్వేదాద్రిమంత్రిసింహంబునకున్॥౯౪॥

కథాప్రారంభము.

వ॥ అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంబూనిన పౌండరీకమాహాత్మ్యంబునకుం గథావిధానం బెట్టిదనిన॥ ౯౫ ॥ మ॥ తులితోక్షుధ్వజ సూతుఁడై వెలయు సూతుం గాంచి మున్ శౌనకా। దులు క్షేత్రంబును వేల్పుఁదీర్థము బుధస్తుత్య ప్రభావంబులై। దళితైనస్తిమిరంబులై యిహపరార్థ ప్రాప్తి మూలంబులై। యిలపైనొక్కెడఁగల్గెనే సనఘమూర్తీ తెల్పవే నావుడున్ ॥ ౯౬ ॥ కం॥ ఆబుధుల ప్రశ్నముం గని। కారుణ్యంబొనరించి పలుకుఁ గథకుఁడు శ్రీనా। థారాధనహితచర్యన్।

—పొగడ్తచేత ఒప్పినవానికి. జితశౌరికిన్—జయింపఁబడిన శూరసంతతిగలవానికి. హితకారికిన్—మేలుచేయువానికి-సమదగమనహేలాకరికిన్—మదముతోడి అనగా తిన్ననినడకవలని విలాసముచేత ఏనుఁగైనవానికి॥౯౦॥ నఖముఖముఖరిత—గోటికొనలచేత మ్రోఁగింపఁబడిన. పల్లవిత—చిగిర్చిన. సుధాప్రాణసఖ—అమృతమునకు మిత్రమైన—అమృతమును బోలిన. లేఖినీ—గంటముయొక్క—కలరాణునకున్—కలధ్వనికలవానికి॥౯౧॥ సంధా—ప్రతిజ్ఞచేత. ఐదంయుగీన—ఈయుగమునందలి. సమిత్—యుద్ధమునందు-సంధాతకున్—కూర్చువానికి॥౯౨॥ భీమ...భుజునకున్—భయంకరమయినకోపముచేత కన్నుగానని శత్రువులయిల్లాండ్రయొక్క ఆభరణరూపమైన పాపటయందలి రత్నముల సమూహమును అపహరించుటయందు సమర్థుఁడయిన నీలవర్ణపుకత్తివలని గెలుపుతోడుపాటుతోడి చేయి గలవానికి॥౯౩॥ విమత...రవికిన్—శత్రువుల మంత్రులయొక్క జారిన ధ్వనిగల కాలియందె మ్రోఁతగలవానికి. భుజాంతరమణిహారవికిన్—రొమ్మునందలి రత్నపుహారముల ప్రకాశము గలవానికి॥ ౯౪ ॥ అర్థి...ఉన్నతికిన్—యాచకుల సమూహమునకు జీమూతవాహన సమూహము యొక్క గౌరవము గలవానికి—యాచకులకు ఇష్టవస్తువులనిచ్చుటయందు జీమూతవాహనుని వంటివారిని అనేకులను బోలినవానికి అని అర్థము॥౯౫॥౯౬॥ తులితోక్షధ్వజసూతుఁడు—సరిపోల్పఁబడిన బ్రహ్మగలవాఁడు. బుధస్తుత్యప్రభావంబులు—పండితులు కొనియాడఁబడిన మహిమగలవి. దళితైనస్తిమిరంబులు—నశింపఁజేయఁబడిన పాపములనెడి చీఁకట్లుగలవి॥౯౭॥ శ్రీనాథారా

పారాశర్యుం దలంచి ప్రాంజలియగుచున్॥ ౯౭ ॥ వ॥ మహాత్ములారా యీపురావృ
త్తంబు త్రిరావృత్తంబుగా నుత్తమశ్లోకుండగు కృష్ణద్వైపాయనువలన మున్నెఱింగి
నయది కలదత్తెఱం గఖిలంబును మీయంతరంగంబులకు వచ్చునట్లుగా విన్నవించెద
వినుండని సూతుండిట్లనియె ॥ ౯౮ ॥ శా ॥ శీతాహార్యసుతాళినీ వికచరాజీవంబు
విశ్వేశ్వర। జ్యోతిర్లింగవిశుద్ధరత్నఖని మోక్షోపాయదుగ్ధాబ్ధివే। లాతీరావని ఢుండి
నాయకగజాలానంబు గంగామృత। స్రోతోనిస్స్రుతిచంద్రగోళమనమింతున్ గాశిక్షే
త్రరాశిన్నై॥౯౯॥శా॥ ప్రాలేయాచలకన్యకావదనశుంభత్పద్మసౌరభ్యమున్। గ్రోలం
గల్గియుఁదుష్టి లేక మునిహృత్తోయప్రరూఢాబ్జసౌగంధ్యళీ। లాలాలిత్యముఁ గోరునాఁ బ్రసి
తరోలంబంబునై జాకృతిన్। డాలొందించుచుఁ బరాసులన్ భ్రమరకీటన్యాయకారీశ్వరుం
డిన్॥౧౦౦॥ సీ॥ ఒకనాఁడుత్తర్ధోపయోగిగా నీశరుండు నౌదలధరియించు నభ్రగంగ।
నాప్రొద్దుపోయి రాజనట్టి నిర్వేదయు భోగించునైశ్వర్యములేనిమిది యుఁ। బుష్కరా
త్ములపొంతఁ బోని వర్షధరుండు దేహార్థమునఁ దాల్చుఁ దీఁగఁ బోఁడి। నాయుధప్రభ
గాంచియలఁగు భీరువుఁ బూనువాఁడి మున్నాముల వేఁడియలుఁగు। మలినవర్తనుఁడు
ను సుధాలలితమూర్తి। మించి వర్తించు మతిలేని మేదకుండు। మానివర్యులఁ జదివించు
మత్రిణీడఁ। బంచముఖుపీఠ మేనోసరించెనేని॥౧౦౧॥క॥ఆనందకాననంబున। నానం
దకపాణి కేశవాహ్వయమునఁ బెం। పానందగు ముక్తిప్రమ। దానందితహరిసలఁనెర
ళోపముఁడై॥౧౦౨॥సీ॥ శ్రీకరోదయవధూలోకాననప్రభానాటితబహుచంద్రనా
టనంబు। సమ్మర్దగళితభూషణరత్నమంజరీయోజితరథ్యాప్రపూజనంబు। కైలాస
శైలసంకాశ సౌధనివేశకౌముదీకవచితగగనతలము। విస్తీర్ణవిపణివిన్యస్తవస్తువ్రజ

ధనహితచర్యన్—విష్ణుదేవుని అర్చనమనెడి మేలైన నడవడిగలవానిని॥ ౯౮॥ పురావృత్తంబు—
పూర్వవృత్తాంతము. త్రిరావృత్తంబుగాన్—మూడుతడవలుగా॥౯౮॥ శీతాహార్య—హిమవత్ప
ర్వతముయొక్క. అళినీ—ఆడుతుమ్మెద, వికచ—వికసించిన. విశుద్ధ—స్వచ్ఛమయిన. ఆలానంబు
—కట్టుకంబము. స్రోతోనిస్స్రుతి—ప్రవాహము వెడలుటకు॥౧౦౦॥ ప్రాలేయ—మంచు శుంభత్
—వికసించుచున్న. సౌరభ్యము—పరిమళము. గ్రోలన్—అనుభవింప. తుష్టి—తృప్తి. హృత్తోయప్రరూ
ఢా... లాలిత్యమున్—హృదయములోపలిభాగమయిన కమలముయొక్క మంచివాసనయొక్క వి
లాసమునందలి మనోజ్ఞతను. సితరోలంబంబు—తెల్లతుమ్మెద॥౧౦౧॥ ఔదలన్—తలమీఁద. నిర్వేద
—మిక్కిలి పేదవాఁడు. పుష్కరాత్ములు—స్త్రీలయొక్క. పొంతన్—సమీపమున. వర్షధరుఁడు
—నపుంసకుఁడు అలఁగు—జంకునట్టి. వాఁడిమున్నాముల వేఁడియలుఁగున్—పదునుగల మూఁడు
కొనలుగల తీక్ష్ణమయిన ఆయుధమును—త్రిశూలమును. ఓసరించెనేనిన్—విడిచిన పక్షమున॥౧౦౨॥
ఆనందకాననంబునన్—కాశియందు. నందకపాణి—విష్ణువు. ముక్తిప్రమద—మోక్షమనెడి స్త్రీ.
తరళోపముఁడు—పతకమును బోలినవాఁడు॥౧౦౩॥ శ్రీకరోదయ—సంపదను కలిగించునట్టి పుట్టు
కగల. నాటిత—నటింపఁజేయఁబడిన. నాటనము—నటనముగలది. సమ్మర్ద—జనులఒరయికచేత.
మంజరీ—గుత్తులతోడ. యోజిత—పొందింపఁబడిన. రథ్యా—పట్టణమునడిమి పెద్దబాట. సౌధ...
గగనతలము—మేడలప్రకాశమనెడి వెన్నెలచేత కవచముగలదిగా చేయఁబడిన (కప్పఁబడిన) ఆకా

ప్రకటితరత్నగర్భాజఠరము। విపులపవమానతాండవవేపమాన। లాంఛనధ్వజపట్ట పల్లవలలామ। మౌళిరచితకశాకృత్యహేళిహయము। దీపితంబగు శ్రీకాళికాపు రంబు॥౧౦౩॥ చ॥ జలజపరాగరాగరససంగతమౌ పరిఖాజలంబులో। పలఁ బ్రతిబిం బితంబులగు బంగరుకోటఁ బెట్టినట్టికో। మ్మలచెలువంబునంబుగిరమారమణీమణి యొప్పరావియా। కుల మొలనూలు వెట్టెననఁ గోరికనుంగొనువారు మెచ్చఁగన్॥ ౧౦౪॥ క॥ పెరిగిన త్రివిక్రమేశ్వరు। చరణతులాకోటి యనఁదుసంహృతదేహ। స్ఫురణము దగునప్పురమూఁడిన। కరణింబురికోటయొప్పఁగనకమయంబై॥ ౧౦౫॥ చ॥ పరిఘనిజాశ్రయాంబుపరిపాటిఁదలిర్పఁబదాఱువన్నెబం। గరువుననైనరాజగృహ కల్పనకర్ణికగాఁగగంధసిం। ధురములు తేఁటులై మొరయఁదోరపుఁగొమ్మలు తేకుల ట్లుగా। ధరయనుకొల్నిలో మొలచుతామరపూవనఁగోటమీటగున్॥ ౧౦౬॥ క॥ పురి రాకొమరులకీర్త్యం। బరవాహినిభుజగపురికిబలువిడిఁజనియం। దిరవుకొననేడము చాలమి। నరలినతఱిబుగ్గలననమరుసౌధంబుల్॥ ౧౦౭॥ ఉ॥ నాకనదీప్రదీప్తపులి నంబుల నిచ్చలునిల్చిసన్మునుల్। సైకతలింగపూజనము సల్పుతఱిన్ రవణించుతప్పె తా। కాకలకింకిణీరవముఘంటలుమ్రోఁగుటధూపధూమముల్। పైకొలువుగ్ సమగ్గతిఁబట్వెదుగగ్గులుధూపధోరణిన్॥ ౧౦౮॥ చ॥ చదువులపట్టినింద్లుశమసం పదయికరలుపుణ్యలక్ష్మికిన్। మొదలిదివాణముల్ సురసమూహముసాఁకటిపంట లంచితా। భ్యుదయనిసర్గబంధువులుపోఁడిజనంబులఠాణముల్ పురిన్। బొదలెడి భూసురోత్తములభూరిపవిత్రశరీరవల్లరుల్॥ ౧౦౯॥ ఉ॥ పుట్టినచోటనుండియునుబు ణ్యులుసప్పలమొందునంతకున్। బట్టినకార్యమీశ్వరుఁడు పట్టినసీనిదృఢప్రతిజ్ఞులే। పట్టునధర్మముల్విడనిప్రాజ్ఞులుతద్జ్ఞులపాలివేలుపుం। జెట్టులుపోరనైదుపదిసేయని

శప్రదేశముకలది. విపణి—అంగడివీధి. విన్యస్త—ఉంచఁబడిన. రత్నగర్భాజఠరము—భూమియొక్కకడుపు (లోపలిభాగము) కలది. వేపమాన—చలింపఁజేయఁబడుచున్న. లాంఛన—గుఱుతైన. పట్టపల్లవలలామమౌళి—పట్టుతోనైనచెక్కముచివరచేత. కశాకృత్య—చబుకుపనిగల—చబుకు దెబ్బగల. హేళి—సూర్యునియొక్క॥ ౧౦౩॥ పరాగరాగ—పుప్పొడివలనిరంగుగల. పరిఖ—అగడ్త. కొమ్మల—కోటకొమ్మలయొక్క॥ ౧౦౪॥ తులాకోటి—అందె. సంహృత—తగ్గింపఁబడిన. స్ఫురణముఁ దు—ప్రకాశముగలవాఁడు॥ ౧౦౫॥ పరిపాటి—క్రమము—మేర. బంగరువు—బంగారు. కర్ణిక—తా మరపువ్వులోనిమిద్దె. గంధసింధురములు—మదపుటేనుఁగులు. మీటగున్—అతిశయించును॥ ౧౦౬॥ అంబరవాహిని—ఆకాశగంగ. బలువిడిన్—మిక్కిలియాటోపముతో. ఇరవుకొనన్— ఉండుటకు॥ ౧౦౭॥ నాకనదీ—స్వర్గంగయొక్క—ఆకాశగంగయొక్క. పులినంబులన్—ఇసుక దిబ్బలయందు. నిచ్చలు—ఎల్లప్పుడు. రవణించు—కలుగఁజేయునట్టి॥ ౧౦౮॥ ఇక్కలు—స్థానము లు, దివాణములు—కొలువుకూటములు—తావులు. నిసర్గ—సహజమైన. ఠాణములు. స్థానములు వల్లరులు—తీఁగలు॥ ౧౧౦॥ ఈని—ఇయ్యని—వదలని. ధర్మములు—పుణ్యములు; విద్జ్ఞు. తద్జ్ఞుల పాలివేలుపుం జెట్టులు—తత్త్వజ్ఞులపాలిటికల్పవృక్షములు—తత్త్వముతెలిసినవారుకోరినదానినెల్ల నుఇచ్చువారు. పోరన్—యుద్ధమునందు. ఐదుపదిసేయని—చేతులుజోడించుకొనిపాఱిపోని. వీటి

శూరులువీటిరాసుతుల్ ॥ ౧౧౦॥ శా॥ బలయుతరత్నాకరములుసంచులుగాఁ జేసి। పొ
దివినిధులెల్లఁ గొనిసంచి మొదలుచేసి। బేరమూడెను పాటియు దారలక్ష్మి। బచ్చులప్పు
రినున్నారు పెచ్చు పెరిగి ॥ ౧౧౧ ॥ క॥ హారమాళిహీరమచ్చగ। చారుగజాబ్జమరంద
ధారజాహ్నవిలోకే। శ్వరితమసోదరియానఁట। పురివెలమలభాగ్య। హిమపొగడఁ
గవశమే॥ ౧౧౨॥ ఉ॥ భూమియునాకసంబుతమపొంకముస౯ నిగియించుతత్పురీ।
సామజకోటియున్నతికిసర్వజగంబులగల్గునున్నతుల్ । భూమమడించివామనతఁ
బూనఁగ దక్షిణదిక్కునేనుఁ గుఁ౯। వామనసంచు నాఁడదగ వాతగపాడరుగాకభూజ
నుల్॥ ౧౧౩ ॥ చ॥ కెరలకత్రిమ్మరింపనడుగంట నెసెల్చనొకింతనూకినఁ౯। శరని
ధులేదుదాఁటుమెయిచాఁచిభిపుక్కున నుక్కుమీరిసం। గరమునగాయమైనపఁ
గాచుఁ జలింపక తత్పురీహరుల్ । హరిహయునూవుమల్కడిగిన యంబుధి కీవునవ
చ్చెనోసుమీ ॥ ౧౧౪॥ ఉ॥ సారథిధాదసుండు బడిసాగదు చక్రయుగంబుపాఁస
పం। చారవుగుఱ్ఱముల్ రథియు శౌర్యమునందరమానిసాత్త్వి। స్వారముఖండఖండ
ములు తానఁటమాసరి యంచుఁ దత్పురిం। జేరులుబ్వశంకరుని తేరిని కేసనకింకిణధ్వ
నిఁ౯ ॥ ౧౧౫ ॥ క ॥ వేటాఱుతునియలుగాఁ నరి। పాటనమొనరించుబాహుపాటవగ
రిమ౯। మేటులగుపోటుమగల। వ్వీటఁ౯ విహరింతురుగ్రవిక్రములగుచు౯ ॥ ౧౧౬॥
సీ॥ మొలకచీఁకటి జలజలరాల్పఁగా రాదె నెఱులుమించినవీరికురులయందు। కెగ
లించియమృతంబు గిలకొట్టఁగా రాదెముద్దుచూపెడివీరిమోవులందు। పచ్చబంగా
రుకుప్పలుసేయఁగా రాదె గబ్బిమీరినవీరిగుబ్బలందు। పండువెన్నెలతేటఁ బరిఢవిం
పఁగ రాదెనగవుగులుకుడువీరిమొగములందు। నొరకరవాఁడిచూపులయాఘళంబు।
బాపురేభూరికటితటీభారమహిమ। చాఁగుమదమందగమనలక్షణములనఁగ। నేరు

రాసుతులు—పట్టణమునందలి రాచకొమారులు॥౧౧౧॥ బలయు—భూమిని ఆశరించిన. సంచి మొదలు—అసలు—మూలధనము. బచ్చులు—వైశ్యులు॥౧౧౨॥ హీరము—వజ్రమణి. మరంద—పూఁదేనియొక్క. జాహ్నవి—గంగానది, వెలమల—శూద్రులయొక్క॥౧౧౩॥ పొంకమున౯—పొందికచేత—ఆకృతిచేత. ఉన్నతికి౯—పొడుపునకు. భూమము—ఆధిక్యము. డించి—అణఁగి, వామనత౯—పొట్టితనమును. తగవు—న్యాయము. అడరు—చెప్పరు॥౧౧౪॥ కెరలక—తప్పక. అడుగంటనె—అడుగుకొలఁదిమాత్రముననే. నూకినఁ౯—త్రోసినను. శరనిధులు—సముద్రములు. సంగరమున౯—యుద్ధమునందు. హరిహయుమావు—ఇంద్రునిగుఱ్ఱము॥౧౧౫॥ ధాంతసుండు—వైదికుఁడు. బడిఁ౯—క్రమముగా. ప్రాఁతపంచారపు—మిక్కిలిప్రాఁతవైన—బహుకాలము నాఁటివైన—మిక్కిలిముసలివైన. రథి—రథికుఁడు. అరమానిసి—సగముమనుష్యుఁడు—అర్ధనారీశ్వరుఁడు. అస్మాని స్వారము—తనవిరివి—స్వరూపమంతయు. శంకరుని తేరిని౯—శివునిరథమును—భూమిని॥౧౧౬॥ వేటాఱుతునియలుగ౯—ఒకపోటునకు ఆఱుతునకలు అగునట్లుగా. అరిపాటనము—శత్రువులను నఱకుటను. పాటవగరిమ౯—సామర్థ్యగౌరవముచేత. మేటులు—అధికులు. పోటుమగలు—యుద్ధవీరులు॥౧౧౭॥ నెఱులు—వంకరలు. కెరలించి—రేఁచి. మోవులందు౯—పెదవులయందును. గబ్బి—మదము. గుబ్బలందు౯—స్తనములందు. పరిఢవింపఁగ౯—అతిశయింపఁజేయ. ఓర—

ఱంతురప్పురివారసతులు ॥ ౧౧౭॥ సీ॥ మారుతాహతిరాలు నారికేళఫలాళినిడిసి
ల్లించుపుండ్రేక్షురసము। చిలుకపోటులచేతఁజిరిఁగినసహకారఫలములఁదొరఁగెడి
చ్చితేనె । చక్రోడదంష్ట్రలుచెక్కు-సుగంధియనంటిపండ్లనుగాఱునవ్యసుధయుఁ।
పాకవేళారంభపరిపాటిఁదమయంతఁబగిలినపనసక్రొంబండ్లబేస । పకమైకాలు
లుగట్టియేకహేలఁ।బఱవనందలిక్రియ్యాటపసిమితేటఁ।బండునవ్వీటిముకాఁ-రుఁ
పసిఁడిగారు । సరసధాన్యంబుమంచిరాజనపుఁజేల॥ ౧౧౮॥ చ॥ తెలతెలవాఱునో
ఖ్యనరుదెంచి నిశాంత రతాంతతాంతలౌ । చెలువలకింపుగా మెలఁగి చెక్కు-లఁ
గూరినచూర్ణకుంతలా । వళిసరళంబుగాజడిసివాడిన సెజ్జలమీఁదిప్రావిరుల్ । దొ
ఁగఁ బ్రభాతవాయువులుదోఁచుఁ బురిం బరిచారికాకృతిన్ ॥ ౧౧౯॥ సీ॥ ఏవం
ధఖ్యాతినెసఁగు శ్రీవారాణసీ పట్టణంబునసిద్ధతటిని । పొంతసిద్ధాశ్రమంబుసుటిం
యందులోపాముద్రయును దానుబ్రభయుఁ దరణి। యునుబోలెఁ జాయనియును
కాల దాంపత్యమునఁబొల్చి మునికోటి తనుభజింపఁ । దారకబ్రహ్మవిద్యారహస్య
తచులుకితాంభోరాశికలశసూతి । బ్రహ్మనిభమూర్తి పెక్కు-కల్పంబులుండి। వి
ధయూథంబు ప్రార్థింపవింధ్యశిఖరి । విక్రమాటోపముడఁపనవ్విడు వెడలెఁ । బ
విపత్ప్రతీకారతత్పరుఁలఘుఁడు॥౧౨౦॥ తే॥ అబ్ధితోఁగూడమునుగ్రోలునౌర్వవ
హ్ని। యుదరబిలముననొకపోటునఁడిగియుండి। జటిలవరుఁడుఁగద్రూజకటకకటక।
విహతాపమిషంబున వెడలెనట్టు ॥ ౧౨౧॥ చ ॥ పుడిసిటఁబట్టె నేతపసిపొంగు
రయోనిధిఁల్వలాసుజున్ । గడుపునవేఁచె నేతపసి గాఢతపోనిధినయ్యగస్త్యనిన్ ।

చ్చర్యము. కరవాఁడి = మిక్కిలివాఁడియైన. ఘోషుళంబు = వ్యాపనము. ప్రౌరే = ఘోరా. కటిత
= పీఱుఁదులయొక్క. చాఁగు = ఘోరా॥౧౧౭॥ ఇడిసి = పగిలి = పిలి. జల్లించు = కాఱు. పుండ్రే
= నామాలచెఱకులయొక్క. చిరిఁగిన = చినిఁగిన. సహకారఫలములన్ = తియ్యమామిడిపండ్ల
ను. లొరఁగెడి = కాఱుచుట్టి. చక్రోడ = ఉడుతయొక్క. నవ్యసుధ = క్రొత్తయమృతము — అ
తమునుబోలినరసము. పాక = పక్వమగునట్టి — పండుట. క్రొంబండ్లబేసము = క్రొత్తపండ్లరొ
గుజ్జు. ఏకహేలన్ = ఒక్కమొగిని. ఱవన్ = ప్రవహింపగా. క్రియ్యాటన్ = క్రిందియూట
తే. పసిఁడి = బంగారు. రాజనపుఁజేలన్ = వరిమళ్లయందు॥౧౧౮॥ఒయ్యన్ = తిన్నఁగా. నిశాంత
రాంతతాంతలు = వేకువజామునందలికలయికలతుదలయందు బడలినవారు. చెలువలకున్ = స్త్రీ
ప. కూరిన = పొందిన. చూర్ణకుంతలావళి = పొడివెండ్రుకలవరుస. జడిసి = తొలఁగద్రోసి. సెజ్జ
సుపు. ప్రావిరులు = ప్రాఁతపువ్వులు. ప్రభాత = ప్రాతఃకాలమునందలి॥౧౧౯॥ ఏవంవిధ = ఈ
మైన. ఎసఁగు = అతిశయించునట్టి. సిద్ధతటిని పొంతన్ = గంగగట్టున. ప్రభ = ప్రకాశము —
య. తరణి = సూర్యుఁడు. పొల్చి = ఉండి. జ్ఞాత = తెలిసినవాఁడు. చులుకిత = పుడిసిలింపఁబడిన.
శసూతి = అగస్త్యుఁడు. విబుధయూథంబు = దేవతాసమూహము. శిఖరి = కొండ. ఆటోపము =
ృంభణము. ను పరవిపత్ప్రతీకారతత్పరులు = ఇతరులకాపదలను తొలఁగించుటయందుఆసక్తు
౧౨౧॥ ఔర్వవహ్ని = బడబాగ్ని. ఉదరబిలమునన్ = కడుపు అనెడిగుహయందు. జటిలవరున
= ఋషిశ్రేష్ఠునకు. కద్రూజకటకకటకవిహతాపమిషంబునన్ = పాములకడియములుగాఁ

బోడగని వింధ్యభూధరము పొంకము బింకము దక్కి నేలలో। నడఁగె నిలాంతరస్థలిభయాహతిఁ జొచ్చు కుళీరమోయనన్ ॥ ౧౨౨ ॥ శా॥ ఆవింధ్యావలవట్లు వంధ్యనిజగర్వారంభమైయుండ న। గ్గోవిందాభుఁ డభంగురోదయనిధిం గొల్లాపురీలక్ష్మిర। క్షోవిద్వేషి భుజాంతరాళపదవీ శుద్ధాంతసైరంధ్రికన్ । సేవించెన్ నుతియించె నాగమకథా సిద్ధాంతశుద్ధోక్తులన్ ॥ ౧౨౩॥ క॥ ఆపరమేశ్వరి తనునా। జ్ఞాపింపఁగ సామిమలకు షణ్ముఖపదసే। వాపరతఁ జనియె నమ్ముని। లోపాముద్రయును శిష్యులును సేవింపన్ ॥ ౧౨౪ ॥ వ॥ ఇట్లు చనుచు నవసరంబున ॥ ౧౨౫ ॥ సీ॥ కొనలఁ జుట్టినతీఁగె పెనచేఁ జమరవాల పరికరంబులఁ జుట్టుపట్టి బిగిచి। కమ్మసంపెఁగలమొగ్గలనిరుగడరాయు జేగురుఁదిరికెలు చెంపఁ బెట్టి। లేడికినోడియు శిలీముఖశ్రేణి చేమేలి పూగుత్తులు కాలరువ్వి। కబళనత్వరమాణ కరటితుండములచేఁ గదళికాతరువులఁ గాళ్లఁ దాఁచి। నెఱికురులుఁ జారునాసలు నిబ్బరంపు। గుబ్బచన్నులుఁ దొడల పెకువయుఁ గలుగు। మృగవధాజీవ శుద్ధాంతమీననయన। లర్చనలు చేసి కొలిచిర య్యాలుమగల ॥ ౧౨౬ ॥ వ॥ ఇట్టులనుదినప్రయాణంబుల నమ్మిథునంబు కుంతలదేశప్రాంతంబు గడిసిన ॥ ౧౨౭ ॥ క॥ పంపాతరంగ రింఖణ। ఝంపాసంపాత్యమాన జలకణరేఖా। సంపాతశీతలానిల। సంపదపొదలించెఁ బరమశైవోత్తంసున్ ॥ ౧౨౮॥ సీ॥ నఖరాగ్రలూనానన స్వేదకోరకం బర్ధకషాయ దృగంచలంబు। ప్రబలనిశ్వాసనసౌరభతర్పిత మదాళిశోషితశ్రవణ శిరీషయుతము। దర్శిత

గలశివుని పట్టణమయిన కాశియొక్క యెడఁబాటువలని తాపము నైపము చేత ॥ ౧౨౨ ॥ పయోనిధిన్ — సముద్రమును. వల్చెన్ — ఆహుతిగాఁ జేసికొనెనో. పొడగని — చూచి. పొంకము — నిక్కును. బింకము — బిగువును. తక్కి — విడిచి. కుళీరము — ఎండ్రకాయ॥ ౧౨౩॥ వంధ్య — వ్యర్థమయిన. ఆరంభము — త్వరగలది. అభంగురోదయనిధిన్ — చెడని మేలునకు ఉనికిపట్టయిన దానిని. రక్షోవిద్వేషిభుజాంతరాళపదవీశుద్ధాంతసైరంధ్రికన్ — రాక్షసులకు శత్రువైన విష్ణుదేవుని వక్షస్స్థల మార్గమనెడి అంతఃపురమునకు కాపలికత్తెను॥ ౧౨౪॥ ౧౨౫॥ ౧౨౬॥ కమ్మ — పరిమళముగల. జేగురుఁదిరికెలు — ఎఱ్ఱని బిడలు. ఒడియు — ఆకర్షణ చేయునట్టి. శిలీముఖ — బాణములయొక్క. కబళన — మ్రింగుటకు. త్వరమాణ — తొందరపడుచున్న. కరటితుండములతోన్ — ఏనుఁగుతొండములతోడ. దాఁచి — తన్ని. నెఱికురులు — వంకరగలతలవెండ్రుకలు. చారునాసలు — ఒప్పిదములైన ముక్కులు. నిబ్బరంపు — సడలని. పెకువ — ఆధిక్యము. మృగవధాజీవశుద్ధాంతమీననయనలు — బోయలయంతఃపురస్త్రీలు॥ ౧౨౭॥ మిథునము — దంపతులు॥ ౧౨౮॥ పంపా... సంపద. పంపానదియందలి అలలయొక్క పొరలికలతోడి దూఁకుళ్లచేత చెదరిపడుచున్న నీటిచుక్కలవరుసలపాటువలని చల్లగాలి పొదలించెన్ — సంతోషింపఁజేసెను. పరమశైవోత్తంసున్ — గొప్పవారైన శివభక్తులకు సిగబంతి (శ్రేష్ఠుడు) ఐనవానిని — అగస్త్యుని॥ ౧౨౯॥ నఖరాగ్రలూనాననస్వేదకోరకంబు — గోటిచేత ఎగమీటఁబడిన మొగమునందలి చెమటపొలకలుగలది. అర్ధకషాయదృగంచలంబు — సగము ఎఱ్ఱవాఱిన కనుఁగొనలుగలది. సౌరభతర్పితమదాళి — పరిమళముచేత తృప్తి పొందింపఁబడిన తుమ్మెదలుగలది. శోషిత — వాడిన. శిరీష — దిరిశనపు పువ్వుతోడ. దర్శి

మధ్యవృత్తస్రస్తమృదునీవియప్రయత్నపయోధరాంబరంబు। సంతప్తశర్కరాసహపదన్యాసంబు నచలరజోధూమ లాలకంబు। సరణి తరుణతరుచ్ఛాయశమితఖేద। మలసమృదులాంగకంబు నై యరుగుదెంచు। నన్నిజపరిగ్రహముఁ గూర్మి నాదరించి। పలుకువింధ్యాద్రినిర్బంధబాంధవుండు॥౧౨౯॥ మ॥ వనితా చూచితె మాల్యవంతము ప్రభావంతంబు నానామణీ। జనకోదంచితసానుకాంతము మరుత్సంపూర్ణచందాన్వితా।జనకేళీపదచంద్రకాంతము నభస్సంబాధకృత్కూటవ। ర్ధనదుర్దాంతము సర్వపర్వతకథాప్రాగ్వర్ణితోదంతముౕ॥౧౩౦॥ సీ॥ ఇవెయూపవృతశాఖులివెలూనముఖదర్భసందర్భపేశంతసైకతంబు। లివెశబ్దసహమృగయువయుగంబులివీరెచలకాకపక్షమస్తకులుబ్రహ్మ। చారులునిజహోమసౌరభేయీతర్ణకములనీడలనిల్చి కాచియున్న। వారుసామోదితస్వరసంశయమునొందిచిలుకకోయిలని దె తెలియనడిగె। భసలకలభములాస్పృష్టకుసుమవిసర। మస్పృణమకరందమయమైనమావిమోక। కిసలయచ్ఛవిపునరుక్తినసలుమసలు। ఋషులచెంగావివలువఁదుసిందువదన॥౧౩౧॥ క॥ నిర్ధూతపాతకములుహా। విర్ధూమలతాగ్రలాస్యవిలసనశిఖా। ధూర్ధరములునిజభజనవి। వర్ధితసుకృతంబు లిచటివాయువు లబలా॥౧౩౨॥ ఉ॥ ఓలలితాంగి యిందుసుఖముండు మృకండుకనందనాదగాధిపా। ధూలముఖాతిరిక్తచరితుండు మతంగమహా

త = చూపఁబడిన. వృత్త = వట్రువైన. స్రస్త = జారిన. నీవి = పోకముడిగలది. పయోధరాంబరంబు = లోవస్త్రము లేకుండిన స్తనములగలది — పైఁటగలది. సంతప్త...న్యాసంబు = కాలినగులకరాలకు నోర్వనియడుగు పెట్టుటగలది — ఎండచేత కాలినగులకరాలపై అడుగు పెట్టఁజాలకయు అడుగు పెట్టుచున్నదిఅనుట. అచల...కంబు = కొండయందలిదుమ్ముచేతనలుపు మించగలసిన యొలుపువన్నెగల ముంగురులుగలది. సరణి = మార్గమునందలి. తరుణ = లేఁతయైన. శమితఖేదము = అణపఁబడినబడలికగలది. అలసమృదులాంగకంబు = బడలినమెత్తనిదేహముగలది. నిజపరిగ్రహముౕ = తనభార్యను. వింధ్యాద్రినిర్బంధబాంధవుండు = అగస్త్యుడు॥౧౩౦॥ ప్రభావంతంబు = ప్రకాశముగలది. నానా...తము = అనేకములయినరత్నములకుపుట్టుచోట్లయి యొప్పునట్టిచరియలచేత మనోజ్ఞముయినది. మరు...కాంతము = దేవతాస్త్రీలకుక్రీడాస్థానము లైనచంద్రకాంతపురాళ్లుగలది. నభ...దుర్దాంతము = ఆకాశముసుఒరయుచున్న శిఖరములు పెరుగుటచేత అణఁచరానిది. ప్రాగ్వర్ణితోదంతము = ముందు చెన్నఁబడినవృత్తాంతముగలది ॥ ౧౩౧ ॥ యూపవృతశాఖులు = యూపస్తంభములచేత ఆవరింపఁబడినవృక్షములు. లూన = కోయఁబడిన. సందర్భ = కూడికగల. పేశంతసైకతంబులు = కొంచెమునీటిపడియలవెంబడియిసుకదిబ్బలు. సహ = సహించునట్టి. కాకపక్ష = పిల్లజుట్లతోడి. సౌరభేయీతర్ణకములౕ = ఆవులలేఁగదూడలను. సామోదిత = సామవేదమువలనఁబుట్టిన. భసల...మయము = కొదమతుమ్మెదల సమూహముచేత తాఁకఁబడనిపువ్వులసమూహాయమువలనిమొలకలు చేయుచున్నతేనెవికారముగలది. మావిమోక = మామిడిమొలక. కిసలయచ్ఛవి = చిగుళ్లకాంతి. పునరుక్తిౕ = ఇబ్బడించుటచేత. అసలుమసలుౕ = బురదగొనుచు — అతిశయించుచు. ఇందువదన = చంద్రునివంటిముఖముకలదానా॥౧౩౨॥ నిర్ధూత = భ్రాంతిగాతొలగింపఁబడిన. హావిర్ధూమ = వేల్వుపొగయొక్కనైజి. లాస్యవిలసన = నాట్యపుచతురత్వమును. ధూర్ధరములు = భారమునువహించినవి. నిజభజన = తమ్ము సేవించుటచేత ॥ ౧౩౩ ॥ అతిరిక్త =

తపస్వి నిష్కాలగళుండు నిర్వ్యపేతగాత్రుఁడు నిర్నిటలేక్షణుండు ని । ర్వ్యాళభూష
ణుండు నగ నంబరకేశుఁ డనంగఁ బొసఁగుఁ ॥ ౧౩౩ ॥ తే ॥ చూడుమా ధూమమాసి
తప్రభ నీ పమాత్మ । నాశ్రమం బొప్పు నీయద్రి యంతికమున । వలుదయై మించు నప్పాం
టవలఁతి నేలఁత । దంతి కడఁగంటు మృగనాభి చర్చపోలె ॥ ౧౩౪ ॥ ఉ ॥ భూరిత
రాభ్రవిభ్రమము పుష్కరరమ్యకరంబు దానల । క్ష్మీరుచిరంబు సత్త్వగుణకీర్తితమూ
ర్తియు వాలిసాలసం । హారవిహార కారణము నౌ రఘుకుంజర భర్త మున్న సం ।
చారమొనర్చె నీయచల సానుతలంబున నంబుజాననా ॥ ౧౩౫ ॥ సీ ॥ పద్మినీపద్మా
తపత్రంబు శిథిలపత్రాగ్రమై రాయంచ యాశ్రయించెఁ । దాలుస్రవత్ఫేనజాలం
బుతో ఘోణిపంచల రొంపిగలంచియాడె । దూరోద్గమద్దావధూమము నంబుదబుద్ధి నె
మ్మిలోపొందనంచి నిక్కిచూచె । జఠరస్థజలము నాసానాళమునఁ బీల్చి సామజంబు
ప్రకటించెఁ జల్లుకొనియె । సరసిపైసీమ సలసల దెరలె విపిన । సకలవీథులు నిర్మృగోచ్ఛ
యములయ్యె । ఎట్టనుధ్యాన మిది సుధామధురవాణి । యుష్ణమిచ్చోట బథశ్రమ మ
పనయింప ॥ ౧౩౬ ॥ వ ॥ అనుచు సభార్యుఁడై వింధ్యాహార్య స్తంభయిత సంభృ
తానురాగంబున నిగిడిచని ॥ ౧౩౭ ॥ క ॥ నటనోద్భటుఁడైన మహా । నటు నిజజటా
జూటమురిలి నందొరఁగుమరు । త్తటి నీయిడియనుచుఁ జని । యటఁ గనియెం దుంగ
భద్ర నఘముఖముద్రన్ ॥ ౧౩౮ ॥ శా ॥ గంగాసంగమ మిచ్చగించు నెడ దిక్ గా

మించిన. నిష్కాలగళుండు = నల్లఁదనము లేని మెడగలవాఁడు. నిర్వ్యపేతగాత్రుఁడు = ఆఁడు
రూపు (అర్ధ) శరీరమందు లేనివాఁడు. నిర్నిటలేక్షణుండు = నొసటికన్ను లేనివాఁడు. నిర్వ్యాళభూ
షణుండు = పాముసొమ్ములు లేనివాఁడు. అంబరకేశుఁడు = శివుఁడు ॥ ౧౩౩ ॥ అసితప్రభ = నల్లని
కాంతి. అంతికమునన్ = సమీపమునందు వలుద = వట్రువ పొటువలతి = భూమి. చర్చ = పూఁత ॥
౧౩౪ ॥ భూరితరాభ్రవిభ్రమము = మిక్కిలి తెల్లనైన మబ్బు యొక్క విలాసము. పుష్కర = తెల్లదామర.
తొండము యొక్క కొన. దానలక్ష్మీ = ఈవి కలిమి; చెక్కిటిమదము కలిమి. వాలిసాలసంహారవిహారకా
రణము = వాలి యొక్కయు ఏడు చెట్ల యొక్కయు చంపుటయనెడు వినోద సంచారమునకు హేతువై
నది. వాలి = ప్రొబ్బఁగ పురి(?) సాల = వృక్షములను. సంహార = నాశము చేయునట్టి. విహార = వినోద
సంచారమునకు. కారణము = హేతువు. రఘుకుంజరభర్త = రఘువంశశ్రేష్ఠుఁడైన శ్రీరాముఁడు. ర
ఘువంశస్థుఁడైన ఏనుఁగుల రాజు. సాను = చరియ ॥ ౧౩౫ ॥ పద్మినీపద్మాతపత్రంబు = తామరతీఁగయం
దలి కమలమనెడి గొడుగను శిథిలపత్రాగ్రము = తూఁట్లు పడిన ఱెక్కకొనలు గలది. తాలుస్రవత్ఫేన
జాలంబులతోన్ = దవుడలనుండి కారుచున్న నురుగు తెట్టెలతో. ఘోణి = పంది. దూరోద్గమద్దావ
ధూమము = దూరమునందు ఎగసిన కార్చిచ్చు పొగ. అంబుదబుద్ధిన్ = మేఘమనెడి తలఁపుచేత. నె
మ్మి = నెమలి. లోపొద = పొదలోపలి భాగము. జఠరస్థ = కడుపునందుండెడి. నాసానాళమునన్
= ముక్కుగొట్టమునుండి. సామజంబు = ఏనుఁగు. సరసి = సరస్సు. తెరలెన్ = తెర్లెను = ఉడికెను.
నిర్మృగోచ్ఛయములు = మృగసమూహములు లేనివి. పథశ్రమము = త్రోవనడచుటవలని బడలికను
అపనయింపన్ = పోఁగొట్టుకొనను ॥ ౧౩౬ ॥ ౧౩౭ ॥ నటనోద్భటుఁడు = నాట్యము చేయుటయందు
పెచ్చినవాఁడు. మహానటుని = శివుని యొక్క. ఉరిలిన్ = పీడినను. ఒరఁగు = స్రవించినట్టి. మ
రుత్తటినీ నది = ఆకాశగంగ. అఘముఖముద్రన్ = పాపముల ముఖములకు ముద్రయైనదానిని —

వేరి దేవేరిగా । సంగీకారము నొసర్చు నేయమునతో నానందముం బొందునే । రంగ త్తుంగతరంగ హస్తముల నారత్నాకరేంద్రుండు నీ । యంగం బంటి సుఖించు నేని గుణభద్రా తుంగభద్రానదీ ॥ ౧౩౯ ॥ క ॥ ఓప్రను భూపరిధింగల । యాపగల విబాహ్యాతాప మాపంగనీవే । యోప్రదుగా యంతర్గత । తాపత్రయ మడంపనో యుదన్వన్మహిళా ॥ ౧౪౦ ॥ చ ॥ అసికోనియాడి యున్నది మహానియమంబునం దీర్థమాడి బో । రిన భవరోగ జాడ్యములు ద్రాంగెద దుజ్జ్వలకర్బురాబ్జగం । ధనిచిత మారసౌషధము దాని తటస్థితపూజ్యపూజనం । బునడపెం గాశికా విరహభూరివిషాదము సదము దగన్ ॥ ౧౪౧ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబునం ద్రిభువనపవిత్రీకరణసమర్థ చరిత్రంబగు నయ్యుదధి కళత్రంబున ససతీ భ్రాత్రుండై యంచిత కృత్యంబు లాచరించి నీవారముష్టి బంచవారంబులుండి తద్వారిపూరంబు వినిర్గమించి మించుం బోండియునం దానునఁ బంచాక్షరీ గుహా హర్మ్యంబగు విరూపాక్షు నుక్షధ్వజు దాక్షాయణీవిభు శశమయూఖ రేఖావతంసు భ్రుకుటి మాత్ర విద్రావిత పురనిశాటు హేమకూటనివాసు వాసుకివలయు వలయు తెఱంగునం బ్రస్తుతించి సమస్త కలుష నిరసనలలిత మూర్తియై చనిచని ముందట నమందమణికందళ దంతురంబయి

హాసములనుతలగొను సీయుం దానిని ౧౩౯ దేవేరిగాన్ — పట్టపుదేవిగా. రంగత్తుంగతరంగహస్తములన్ — చలించుచున్న యున్నతములైన అలలనెడి చేతులతో. రత్నాకరేంద్రుండు — సముద్రరాజు. గుణభద్రా — మంచిగుణములచేత మేలైనదానా ॥ ౧౪౦ ॥ భూపరిధిన్ — భూమండలమునందు. ఆపగలు — నదులు, బాహ్యతాపము — బయటి కాఁకను. అడపఁగన్ — అణఁపను. అంతర్గత — లోపలఁ బొందియుండెడి. ఉదన్వన్మహిళా — సముద్రునియిల్లాలా ॥ ౧౪౧ ॥ తీర్థమాడి — స్నానముచేసి బోరనన్ — శీఘ్రముగ. భవరోగజాడ్యములు — జన్మములనెడి వ్యాధులవలని జడత్వములు. గ్రాంగన్ — తొలిపోఁగా. తదుజ్జ్వలకర్బురాబ్జగంధనిచితము — ఆనదియందలి ప్రకాశించునట్టి బంగారు కమలముల వాసనచేత అతిశయిల్లినది. రసౌషధమున్ — జలరూపమైన మందును. తటస్థిత — గట్టునందుండెడి, కాశికావిరహభూరివిషాదము — కాశీపట్టణమును విడుచుటవలని అత్యంతమైన మనస్తాపము. సాదము — నాశము ॥ ౧౪౨ ॥ త్రిభువనపవిత్రీకరణసమర్థచరిత్రంబు — స్వర్గమర్త్యపాతాళములనెడి మూడులోకములను పావనములనుగాఁ జేయఁజాలిన ప్రవర్తనములుగలది. అయ్యుదధికళత్రంబునన్ — ఆసముద్రునిభార్యయందు — నదియందు ససతీభ్రాత్రుండు — పెండ్లాముతో నుశిష్యులతోనుగూడినవాఁడు. అంచిత — ఒప్పిదమైన — ముఖ్యములైన. నీవారముష్టిన్ — పిడికెఁడు నివ్వరిధాన్యము నాహారముగాఁ జేసికొనుటచేత. పంచవారంబులు — అయిదువారములు — నలుపదిదినములు. తద్వారిపూరంబు — అందలి జలప్రవాహంబును. వినిర్గమించి — దాఁటి - మించుఁబోఁడియున్ — పెండ్లామును. పంచాక్షరీగుహాహర్మ్యంబు — పంచాక్షరీమంత్రము అనెడి గుహయందలి సింహము. ఉక్షధ్వజున్ — వృషభకేతనము గలవానిని. దాక్షాయణీవిభున్ — దక్షుని కూఁతురి మగనిని. శశమయూఖరేఖావతంసున్ — చంద్రరేఖ కిరీటముగాఁ గలవానిని. భ్రుకుటిమాత్రవిద్రావితపురనిశాటున్ — బొమముడిమాత్రముచేత నేపరుగెత్తింపఁబడిన త్రిపురాసురులు గలవానిని. వాసుకివలయున్ — సర్పరాజు చేతికడియముగాఁ గలవానిని. ప్రస్తుతించి — పొగడి సమస్తకలుషనిరసనలలితమూర్తి — ఎల్లపాపములను తొలఁగించుకొనుటచేత మనోహరమైన యాకృతిగలవాఁడు, అమందమణికం

మహీమందగమన కేళీకందుకంబునుం బోలె నుత్తాలంబగు స్వామిశైలంబు నధిరో
హణంబుచేసి యక్కుధరమ్మునందు ॥ ౧౪౨ ॥ క ॥ షణ్ముఖు శిఖిసంతప్తహిర
ణ్మయనిభవర్ణుఁ గేకిరాడ్ధ్వజుఁ గొలిచెన్ ॥ షాణ్మాతురుఁ దపసితురాషాణ్ముఖసుఖ
దప్రభావు సతియుం దానున్ ॥ ౧౪౩ ॥ క ॥ కొలిచినుతించెం గ్రౌంచా । చలవిదళ
ననిపుణబాహుసారుఁ గుమారున్ । గలశసుతుండుం బలుకుల । మొలకలు పుష్పోపహా
రములు చెలువారఁగన్ ॥ ౧౪౪ ॥ సీ ॥ కావుకావనుట రక్కసులమూఁకనె కాసిన
నిచెనీయడ సింహనాదవిహృతి । పొత్తులు తోలువేలుపుల గంట్లనె కాని హత్తెనే మేన
వజ్రాంగిజోడు । వసవల్పు దైత్యులవ్రయ్యగుండెనె కాని నినుఁ గప్పె వీరచందనపుఁ డా
వి । యంగుళీచర్వణం బసురులందునె కాని గెలుపుచిందము మోవి నిలిచెనీకు । నీవు
తలమావివీడని నిసువువయసు । నాఁడె జేజేలదళవాయి నాయఁకరపుఁ । బట్టమున నిల్చి
తారకుఁ గిట్టి ప్రౌఢ । తరరణక్రీడ యొనరించుతరి మహాత్మ ॥ ౧౪౫ ॥ ఆ ॥ అహితగో
త్రహృద్వ్యథారోపకృతి నీదు । శక్తి కుగ్రబాహుశక్తి కిఁదగు । ఘనవివృద్ధిఁ బేర్చి
గర్వించుట నీదు । శిఖికి సత్ప్రతాప శిఖికి నమరు ॥ ౧౪౬ ॥ వ ॥ అని యమ్మునికు
లచక్రవర్తి వెండియుం గార్తికేయుం డాశ్రితార్తిహరుం డని యు శరవణభవుండు

దళదంతురము — తక్కువ కాని రత్నపు మొలకలచేత మిట్టపల్లమైనది. మందగమన — స్త్రీ యొక్క. కేళీకందుకము — ఆటచెండు. ఉత్తాలంబు — పొడువైనది. అధిరోహణంబు చేసి — ఎక్కి. అక్కుధరమ్మునందు — ఆకొండయందు ॥ ౧౪౩ ॥ శిఖిసంతప్తహిరణ్మయనిభవర్ణున్ — అగ్నియందు పుటము వేయఁబడిన బంగారువికారమును బోలిన దేహచ్ఛాయకలవానిని, కేకిరాడ్ధ్వజున్ — నెమలిరాజు (గుఱుతు) టెక్కెమునందుఁ గలవానిని. షాణ్మాతురున్ — ఆర్గురు తల్లులు గలవానిని. తపసితురాషాణ్ముఖసుఖదప్రభావున్ — మునులు దేవేంద్రుఁడు మొదలగువారికి సుఖము నిచ్చునట్టి మహిమగలవానిని ॥ ౧౪౪ ॥ విదళన — భేదించుటయందు. నిపుణ — సమర్థమైన. పలుకుల మొలకలు — మృదువులైన తిన్నని మాటలు పుష్పోపహారములు — పువ్వుల కానుకలు. చెలువు — అందము ॥ ౧౪౫ ॥ మూఁక — సేన. నని చెన్ — అతిశయించెను. విహృతి — విహారము. పొత్తులు — పొత్తిగుడ్డలు — తోలువేలుపుగంట్లనే — రాక్షసులగాయపుఁ దూంట్లయందే. హత్తెన్ — అంటెను. వజ్రాంగిజోడు — వజ్రమయమైన కవచము. వసవల్పు — వసకంపు వ్రయ్యు — భేదిల్లు — పగులు. అంగుళీచర్వణంబు — వ్రేళ్లనములుట. గెలుపుచిందము — జయశంఖము. తలమావి — తలలు గప్పిన మావి. నిసువువయసు — శిశుప్రాయము. జేజేలదళవాయి నాయఁకరపుఁ బట్టమునన్ — దేవతలసేనానాయకులకు నాయకుఁడగునట్టి పట్టమును గట్టుకొనుటయందు. కిట్టి — సమీపించి. ప్రౌఢతరరణక్రీడ — మిక్కిలి నేర్పుగల యుద్ధమనెడి యాట ॥ ౧౪౬ ॥ అహితగోత్రహృద్వ్యథారోపకృతి — శత్రువంశము యొక్క మనోవ్యథను కలుగఁజేయునట్టి పని (లేక) శత్రురూపమైన కొండయొక్క మనోవ్యథను చేయునట్టి బాణవ్యాపారము. ఘనవివృద్ధిన్ — మేఘములయొక్క విశేషవృద్ధిచేత; అధికమైన పెరుగుటచేత. పేర్చి — విజృంభించి. శిఖికిన్ — నెమలికిని. సత్ప్రతాపశిఖికిన్ — మంచిప్రతాపమనెడి అగ్నికిని ॥ ౧౪౭ ॥ మునికులచక్రవర్తి — మునులసమూహమునందు శ్రేష్ఠుఁడు. కార్తికేయుఁడు — కృత్తికలకొడుకు. ఆశ్రితార్తిహరుండు — ఆశ్రయించినవారి బాధను హరించువాఁడు. శరవణభవుండు — తెల్లుగంటయందుఁ బుట్టినవాఁడు. ప్రవణుండు — ఆసక్తుఁడు. మందారుండు — కల్పవృక్షమైనవాఁడు. శశ్వద్బాలుండు — సదా బాలుఁడు

పరమపురుషార్థప్రదుండనియును మహాసేనుండు దీనజనమందారుండనియును శశ్వద్బాలుండు కృపావిశాలుండనియును షడాననుండు కీడువలన బాచి ప్రోచు ప్రోడయనియును నీలదంష్ట్రిండు జయశ్రీలాభంబులకు మూలంబనియును గాంగేయుండు పెన్నిధానంబనియును కుక్కుటధ్వజుండు మ్రొక్కుటకుం దగిన వేల్పనియును బ్రహ్మగర్భుండు నిర్భరబ్రహ్మవిద్యోపదేశ దేశికుండనియును విశాఖుండు కుశాగ్రబుద్ధియనియును సుబ్రహ్మణ్యుం డదభ్రగుణరత్నఖనియనియును శిఖివాహనుండు సాధుసఖుండనియును పార్వతీనందనుండు సచ్చిదానందుండనియును బాహులేయుండు మోహమహీధర వ్యూహ మేఘవాహనుండనియును తారకారాతి యకారణ సుకృతియనియును శక్తిధరుండు భుక్తిముక్తికరుండనియును స్వామి యోగక్షేమభూమియనియును స్కందుండు జగత్సందోహావనపరిస్పందుండనియును క్రౌంచదారణుండు పంచవదనావతారుండనియును గుహుండు నిరవగ్రహశుభావహుం డనియును కుమారుం డమరచమూసముద్ధరణ నిర్వికారుండనియును షాణ్మాతురుండు తురాషాణ్ముఖ సుఖప్రదుండనియును ప్రమదరస నిమగ్నమనస్కుండై యగ్నిభవుం బ్రణుతించి యసాదంబగు తదీయ ప్రసాదంబువడసి కతిపయ దివసంబు లుచితగతింగడపి తద్విరచితమహాస్కాంద గ్రంథసందర్భంబునం బూర్వభాగంబువిని తదాశయావబోధ సుధాధునీ నిమజ్జనంబునం గాశీపయోగ

అగువాడు. కృపావిశాలుడు—విశేషకృపగలవాడు. జయశ్రీలాభంబులకున్—గెలుపుకలుములవచ్చుటకు మూలంబు—కారణమైనవాడు. గాంగేయుండు—గంగకొడుకు పెన్నిధానంబు—పెద్దనిధి. నిర్భర—మేలైన. దేశికుడు—గురువు. అదభ్రగుణరత్నఖని—శ్రేష్ఠములైనగుణములనెడి రత్నములకుగని. సచ్చిదానందుడు—చెడనిజ్ఞానమును సంతోషమును గలవాడు-బాహులేయుడు—అనేకులకు కొడుకు మోహమహీధరవ్యూహమేఘవాహనుడు—అజ్ఞానమనెడి కొండలసమూహమునకు ఇంద్రుడు. సుకృతి—సత్కార్యములుగలవాడు. భుక్తిముక్తికరుడు—భోగమోక్షములను కలుగజేయువాడు. యోగక్షేమభూమి—అపూర్వవస్తువులను పొందుటకును మేలునకును స్థానమైనవాడు. జగత్సందోహావనపరిస్పందుడు—లోకసమూహమును రక్షించుటయందు చలింపనివాడు. క్రౌంచదారణుండు—క్రౌంచపర్వతమును భేదించినవాడు. పంచవదన—శివుని యొక్క. నిరవగ్రహశుభావహుడు—కటువులేక శుభములనిచ్చువాడు. అమరచమూసముద్ధరణనిర్వికారుడు—దేవతలదండును ఉద్ధరించుటయందు వికారముపొందనివాడు. తురాషాణ్ముఖసుఖప్రదుడు—ఇంద్రుడు మొదలగువారికి సుఖమునిచ్చువాడు. ప్రమదరసనిమగ్నమనస్కుండు—సంతోషరసమునందు మునిగినమనస్సుగలవాడు— మిక్కిలి సంతోషించినవాడు. అసాదంబు—నాశములేనిది-ప్రసాదంబు—అనుగ్రహము, కతిపయదివసంబులు—కొన్నిదినములు-తద్విరచిత—అతనిచేత చేయబడిన. సందర్భంబునందున్—రచనయందు—కూర్పునందు. తదా...జ్జనంబునన్—దానియర్థము తెలియుటయనెడి అమృతనదియందు మునుగుటచేత—అపురాణకథను వినుటయందలి యాసచేత. క్లేశంబు—దుఃఖమును॥ ౨౮౮॥ మిన్నేటిపాటి—ఆకాశగంగయొక్క కొలది. ఉన్నతి—గౌరవము. వాసి—మేలిమి చేగ—సత్త. భూతి—సంపద. ఉదారత—ఘనత. అగ

జనితక్లేశంబుదీసి నైచి యందలి యుత్తరభాగంబున ॥ ౧౪౭ ॥ సీ ॥ మిన్నేటిపా
టియుఁ బెన్నయున్నతియు విపాశవాసియుఁ జంద్రభాగ చేగ । యుసిశరావతిభూతి
యును వేత్రవతిచరిత్రము బాహుదయుదారతయును గృష్ణ । వేణియుఁ గన్యాభివృద్ధి
యుఁ గావేరి రివియుఁ గపిశలీలావిభవము । పంజీర మంజువార్వైభవంబును భవ
నాశనిక్లేశనిర్నామకృతియుఁ దుంగభద్రప్రసంగ ముత్తుంగభద్రరాజిరాజిల్లు గౌతమి
యోజమతియు । వార్తకెక్కిన తీర్థ ప్రవర్తనములు । స్వామి వినిపించె వింధ్యసం
స్తంభయితను ॥ ౧౪౮ ॥ క ॥ ఆసంభజాతోపటియుం గేకిధ్వజుఁడనియె మౌనికుం
జరవినుమిం కేకథ వినియెదు సకలము । నీకెఱిఁగించితి నెక ధునీచరితంబుల్ ॥ ౧౪౯ ॥
క ॥ ఈగంగాదిక తీర్థము । లీఁగంగా నీవ్వదమసమిద్ధాంబువులన్ । దోఁగెడువా
రలగనగన । గాఁగెడునంగారసింధుకల్లోలములన్ ॥ ౧౫౦ ॥ క ॥ వివిధక్షేత్రచరి
త్రలు । వివిధసుపర్వానుభావ విలసనములుదీ । ర్థవిశేషశ్రవణము తఱిఁ । జెవికింజవి
యొసఁగెనే విశిష్టవిచారా ॥ ౧౫౧ ॥ చ ॥ అనుమనగస్త్యుఁడిట్లనియె హైమవతీసు
తుతోడఁ దోడిన । న్మునులలరంగ నోయనఘ మూర్తి సమస్తముఁ గ్రిందు సేసిమిం
చినబలు వేల్పుఁదీర్థమును క్షేత్రము నొక్కటఁ గూడియుండనే । నిసిరుపమాదృతిం
దెలిపి నీవ్రుమముం గనుణి పఁగాదగున్ ॥ ౧౫౨ ॥ క ॥ అనిపలుకు కలశభవముఖ
మునిజనముల ప్రశ్న వాక్యములు విని పురభి । త్తనయుఁడు తత్ప్రసంగమునా । కట
నెలం గుమిగూడియునికిఁగన జాలమికిన్ ॥ ౧౫౩ ॥ వ ॥ ముహూర్తమాత్రవిచారలో
లారూఢనిజస్వాంతుండై యా యాశ్రమవిశ్రాంతులం గూర్చి యిట్లనియె ॥ ౧౫౪ ॥
క ॥ పత్త్రితయముఁ నొకచోఁ । భూతలమున మేళవించి పొసఁగ దాంపుటము । చేతోగతి

న్యాభివృద్ధి=ఎన్నరాని హెంపు. రివి=బాగు లీలావిభవము=విలాససంపద. వార్వైభవంబు=జలసమృద్ధి. క్లేశనిర్నామకృతి=క్లేశము పేరు లేకుండఁ జేయుట. ప్రసంగము=ప్రస్తావము. ఉత్తుంగభద్రరాజిన్=అధికములయిన శుభములవరుసను ఓజ=విధము. వార్తకున్=ప్రసిద్ధికి. తీర్థప్రవర్తనలు=తీర్థముల చరిత్రములు. సంస్తంభయితకున్—అణఁచినవానికి॥ ౧౪౯॥ కేకిధ్వజుఁడు=కుమారస్వామి. మౌనికుంజర=మునిశ్రేష్ఠుఁడా. ధునీచరితంబులు=నదులచరిత్రములు॥ ౧౫౦॥ ఈఁగంగానీవు=మునుఁగనీయవు. సమిద్ధాంబువులన్=మిక్కిలి శ్లాఘ్యములైన జలములయందు. తోఁగెడు=మునిఁగెడు. క్రాఁగెడు=మండెడు. అంగారసింధుకల్లోలములన్=నిప్పు పెట్టెద్ద అలలయందు॥ ౧౫౧॥ సుపర్వ=దేవతలయొక్క. శ్రవణములతఱిన్=వినునప్పుడు. చవి=రుచి. విశిష్ట=విశేషమయిన॥ ౧౫౨॥ హైమవతి=పార్వతి. అలరంగన్=సంతోషింపఁగా. క్రిందుచేసి=తక్కువపఱిచి. నిరుపమాదృతిన్=సాటిలేని ఆదరణముచేత॥ ౧౫౩॥ పురభిత్తనయుఁడు=శివునికొడుకు. నెలన్=నెలవునందు—స్థానమునందు॥ ౧౫౪॥ విచారలోలారూఢనిజస్వాంతుఁడు=ఆలోచనయనెడి యుయ్యాలయందెక్కియున్న తనమనసుగలవాఁడు—ఆలోచనచేత చలించిన మనసుగలవాఁడు. ఆశ్రమవిశ్రాంతులన్=మునులను॥ ౧౫౫॥ మేళవించి=కూడి. చేతోగతిన్=

దోఁపఁదుసమ । పేతావృతిముకురకుక్షి నిభమునుబోలెన్ ॥ ౧౫౫ ॥ తే ॥ చిత్త
మాశ్చర్యరసమునఁజొత్తిలంగ । జేయుసిగ్రక్ష్ణవక్షికాక్షేయుచేత । నిందుధరుచేత
హంగుచేత నెఱుఁగవలయు । రండుపోదముమునులారరజతగిరికి ॥ ౧౫౬ ॥ క ॥ పొడ
మినసందేహంబుల । జడిసిన మందేహులం బ్రసన్నులఁజేయన్ । మృడునకుఁ బని
గావునమన । మడిగినయర్థంబునతఁడయాదేశించున్ ॥ ౧౫౭ ॥ క ॥ అనికృతనిశ్చయమ
తిస । న్మునులంగొని రజతశైలమునకేఁగఁదలం । చినగుహుఁబొగడె మక్రియఁబో । ర
నఁ బ్రమోదైఁ బ్రయాణభేరి ప్రసభారభటిన్ ॥ ౧౫౮ ॥ ఉ ॥ ఆసమయంబునన్ ధృత
నిజాయుధులాధృత భూషణుల్ మహోహా । ల్లాసలసన్ముఖుల్ వివిధలాంఛనలక్షితు
లాసురాన్వయ । తాపసకరుల్ విమానగులు దైవతవీరులు తారకారిపై । న్నోసల
ప్రమాలసిల్చిగొక ముప్పదికోటులు మూఁడుకోటులున్ ॥ ౧౫౯ ॥ మ ॥ వనితప్రక్రియ
నద్దైఁ బెంగులేసఁగన్ బ్రస్థాననైపథ్యశో । భనముం బ్రక్రొని బ్రహ్మగర్భుఁడువహాత్స
ల్యాణకల్యాణమై । ఘనగర్జన్ సకిలించువాహపురమునెక్కెం బోవచోఁబర్వె సం । జనితా
శాకరికర్ణసంజ్వర భరాంబరమ్లంచుకధ్వానముల్ ॥ ౧౬౦ ॥ సీ ॥ ఆటకుమెచ్చిబ
లారియొఁగొనుమరుత్ఫలమిడియన బర్హభారము నెరి । హరుఁగుస్తుకన కాకశిరసునఁ
బోలఁ దాల్చినజటాచ్ఛటవిలశిఖి వెలుంగ । శిఖిశిరోభూషావిశేషనిర్మితికెఁ జాల్పడుమప
డియమ్మలట్లుమగులదగ । ధాతృవాహముభుక్తి దానభ్యసింప బిసముప్రమి గుభంగిద

మనోమార్గమునందు — మనస్సునందు. సముపేతావృతిముకురకుక్షిన్ = మూడినకప్పుడుగల అద్ద
ములోపలిభాగమునందు ॥౧౫౬॥ జొత్తిలంగన్ = రాగిల్లగా — అనురాగమునుపొందగా. అక్షి
కాక్షేయుచేతన్ = శివునిచేత ॥౧౫౭॥ జడిసిన = చలింపిన. మందేహులన్ = (మంద - ఈహులన్)
నిదానము వెదకినవారిని. ప్రసన్నులన్ = వికాసమునొందినవారినిఁగా. మృడునకున్ = శివునికి. ఆదే
శించున్ — చెప్పును ॥౧౫౮॥ కృతనిశ్చయమతిన్ = నిశ్చయము చేయబడినబుద్ధితో. బోరనన్ = గట్టి
గా. ప్రసభారభటిన్ = అధికధ్వనితో ॥౧౫౯॥ ధృత = ధరింపబడిన. ఉల్లాసలు = వికాసమునొంది
నముఖములుగలవారు లాంఛనలక్షితులు = గురుతులచేత కనుపడినవారు. అసురాన్వయత్రాసక
రులు = రాక్షసకులమునకు భయమును చేయువారు. విమానగులు = విమానమును పొందినవారు.
నోసలప్రమాలన్ = పెద్దదైనతలలవారైటముందర ॥౧౬౦॥ వనితప్రక్రియన్ = పొగడబడినవిధమున.
ప్రస్థాననైపథ్యశోభనమున్ = ప్రయాణమునకుఁదగిన వస్త్రాభరణాలంకారముయొక్క శోభ
ను. వహత్కల్యాణకల్యాణము = వహించుచున్న సువర్ణముచేతనైనదై. నాకనమున్ = గుఱ్ఱము
ను. పర్వెన్ = వ్యాపించెను. జనితా... ధ్వానములు = పుట్టినదిగ్గజముయొక్క చెవులకు వేండ్రమ
యి అతిశయించిన ఒప్పిదమైన బెత్తాలవారికేకలధ్వనులు ॥౧౬౧॥ ఈన్ = ఇయ్యఁగా. మరుత్ఫలము
= దేవతలవలనిలాభము. బర్హభారము = మోపునుబోలికించె. కుస్తుకన = మొదటితెనే. శిరసునన్
= తలతోను. పోలన్ = సరిపోలుటకు. జటాచ్ఛట = జడలసమూహము. లీలన్ = విధమున. శిఖ =
జుట్టు. శిరోభూషావిశేషనిర్మితికిన్ = ఒకవిధమైన తలకు జుట్టుకొనెడి సొమ్మును చేయుటకు. జాల్ప
డు = పూనుకొనునట్టి — ఏర్పరుపబడునట్టి. ధాతృవాహముభుక్తిన్ = బ్రహ్మవాహనమైనహంసయొ
క్క ఆహారమును. బిసము = తామరతూఁడు. దష్టఫణి = (నోటఁ) గరచుచున్నపాము. ప్రాలన్ =

ష్టఘటికాశ్రీలఁ । గంతగంభీరనినదంబు ఖచరయువతి । గానవిద్యకు షడ్జసంధానముగఁ । నెసఁగు దెలికన్నుగోనల యెక్కిరింత । నెక్కి బలుకొండఁ దాఁటువోనేయు మేటి ॥ ౧౮౧ ॥ క॥ అది సజ్జస్యందనమై । మదకరిదైత్యోత్తదుచిత మార్గంబులనే । ర్పొదవ నొకకొంత చనిపా । రదనిభశుభమూర్తి నశ్వరత్నంబగుచున్ ॥ ౧౮౨ ॥ క॥ శితికం ధరసుతుఁడు ఖచర । స్తుతుఁడై యాయచ్ఛరూపు తురికీన సఁ... । దితధౌరితకప్లుత రే । చిత వల్గితగతులఁ దరటుచేసిననదియున్ ॥ ౧౮౩ ॥ క ॥ మురళిగొనయురవణమునన్ । బరువడిగోమూత్రికాదిభంజళులఁ గడున్ । గెలిచతుర్విధధావిత । పరిపాటీపాటవమునఁ బతిమెప్పించెన్ ॥ ౧౮౪ ॥ సీ ॥ బలుపాఁపతలచుట్టలలవరించినవారు లేఁగచందురులఁ దాలిచినవారు । పునుకతమ్మంటులఁ బోలుచుపీసులవారు నొసలమిక్కిలిచూపులెసఁగువారు । బూదుపారఁగ మెనబూదిఁ బూసినవారు త్రిముఖాస్త్రములు కేలఁ ద్రిప్పువారు । పులితోలు సెలువంబట్టుపుట్టములఁ గలవారు కొమ్ముతేజుల నెక్కి గునియువారు । ఘోరతరముల హరుదక్కఁగొన్నవారు । కరటిదైతేయకుంభముక్తాలలామ । హారిభుజమధ్యములవారు నుదయశులు । ప్రమథవీరులు గొలిచిరా బాహులేయు ॥ ౧౮౫ ॥ శా ॥ క్షోణీరేణుకృతంబు లంజనరజోగుచ్ఛాసితంబుల్ తమః । శ్రే

ప్రకాశింపఁగా. ఖచరయువతి=గంధర్వస్త్రీలయొక్క. షడ్జసంధానము=షడ్జమనెడిస్వరము యొక్క కూర్పును. ఎసఁగు=అతిశయించునట్టి. తెలికన్నుగోనలయెక్కిరింతన్=తెల్లనికనుగొనలు కలదైన నెమలివాహనమును=(దీనికి సరియైన సంస్కృతపదము—ధవళాపాంగము) బలుకొండఁ దాఁటువోనేయు మేటి=కుమారస్వామి॥౧౮౨॥ సజ్జస్యందనము=అలంకారము(సిద్ధము) చేయఁబడినరథము. పారద=పాదరసముతోడ. శుభమూర్తిన్=తెల్లనియాకృతితో॥౧౮౩॥ శితికంఠ=శివునియొక్క. ఖచరస్తుతుఁడు=దేవతలచేత పొగడఁబడినవాఁడు అచ్ఛరూపుతురికీన్=స్వచ్ఛమైన(తెల్లని)రూపముగలగుఱ్ఱమును. ఆస్కందిత...గతులన్=ఆస్కందిత=మిక్కిలి వేగమునుబం డుగునుగానిదియు. ధౌరితక=ఆస్కందితమునకంటెకొంచెము వడిగలదియు. ప్లుత=అతివేగముననదాఁటుచుఁబోవునదియు. రేచిత=వంకరగాతిరుగక వడిగాబోవునదియు. వల్గిత=మీఁదికికాళ్ళెత్తికదలించుచు వడిగాబోవునదియునైన. గతులన్=నడకలచేత తరటుచేసినన్=నడిపింపఁగా ౧౮౪॥ మురళి. గవణము. పరువడి. భంజళి—ఇవి గుఱ్ఱము నడుపుడు పారుటయందలి భేదములు. అందు భంజళి గోమూత్రిక మొదలగు భేదములచే నానావిధము; (వీనివివరణము విచారింపఁదగినది) కెరలి=రేఁగి. చతుర్విధధావితపరిపాటీపాటవమునన్=నాలుగువిధములైన పరుగుపారెడిక్రమమునందలి నేర్పుచేత॥౧౮౫॥ పాఁపతలచుట్టలు=పాములతలపాగాలు. అలవరించిన=వహించిన. పునుకతమ్మంటులన్=తలపుర్రెలచేత చేయఁబడిన చెవిపోఁగులచేత మిక్కిలిచూపులు—మూడవకన్నులు. బూదుపారఁగన్=బూజుపట్టినట్టుగా. బూది=భస్మము. త్రిముఖాస్త్రములన్=మూడు మొదలు గలశూలములను. పొంబట్టుపుట్టములు=బంగారుపట్టువస్త్రములు. కొమ్ముతేజులన్=వృషభవాహనములను. గునియు=కులుకు. కరటిదైతేయ=గజాసురునియొక్క. కుంభ=కుంభస్థలమునందలి. ముక్తాలలామ=ముత్యాలహారములచేత. హారి=అందగించునట్టి. భుజమధ్యములవారు=ఱొమ్ములు గలవారు. ఉదారయశులు=అధికకీర్తిగలవారు॥౧౮౬॥ క్షోణీరేణుకృతంబులు=నేలదుమ్ముచే జేయఁబడినవి. అంజనరజోగుచ్ఛాసితంబులు=కాటుకపొడిముద్దలవలెనల్లనైనవి. తమశ్శ్రేణులు=చీకటి

కులఁ దూషిత పూషభీషణగతిఁ జృంభించియుండూలెన । క్షీణోత్తుంభితశక్తిభృ
ద్భటశిరస్సీమా కిరీటస్ఫుట । న్మాణిక్యాతప పల్లవస్తబక సామగ్రీహృతాగ్రంబులై ॥
౧౬౬ ॥ క ॥ స్మరశశితటిదజపవమా । సరవిసుధాసలిలమునిజనమ్మారిష్టా । సురమూ
ర్త్యుజ్జ్వలనఁ జెలఁగు । సుర సేవ్యులు గొలిచిరపుడు సుబ్రహ్మణ్యున్ ॥ ౧౬౭ ॥ క ॥ దైవ
తభటభుజశిఖర । వ్యావల్గన్నక్రపాణ వల్లికలలరెన్ । దైవపథవారినిధిసలి । లా
విష్కృతవిషమషీ మహోర్ముల కరణిన్ ॥ ౧౬౮ ॥ క ॥ నయనత్రిభాగ *వృతహా ।
సయుతంబుగ సాంధ్యసకలుచల్లిసలాజల్ । నయనాయుధతనయాయుధ । చయలతి
కావళులఁగుసు. సమత వహించెన్ ॥ ౧౬౯ ॥ తే ॥ వివిధదివిషద్వధూముక్తదివి
జతటపికుసుమకేసర లసదంస కూటుఁడగుచు । వేల్పుఁబడవాలు కడువాలు విరియఁ
బడిన । కందమునఁ బొల్చె దుర్గకంఖాణమనఁగ ॥ ౧౭౦ ॥ తే ॥ విబుధమధురాధ
రాభుజావీజ్యమాన । విమలచామరబహుసహస్రములు వొలిచె । స్వామియిరుగ
డఁ బుష్పవర్షములఁదలఁకి । సుర విమాన మరాళముల్ చెరలెననఁగ ॥ ౧౭౧ ॥ తే ॥
స్వామిమలనుండి రాజతాచలము దాఁక । సేతువెత్తినగతి మహాసేనసేన । రోదసీ
రంధ్రనీరంధ్ర రూపమగుచు । నడచె గిరిసింధు వనసృష్టి పుడమినడఁగ ॥ ౧౭౨ ॥ ఉ ॥
పుట్టిన మోములై శిఖరముల్ వెలుఁగొందనితంబమండలిం । గట్టినకృత్తిమైనిబిడ

కారులు దూషితపూషభీషణగతిన్ — దూషింపబడిన సూర్యునికి భయంకరమైన విధమున. జృంభించి — జృంభించి. చూలెన్ — లొలఁగెను. క్షీణో...గ్రంబులై — తగ్గఁ వినయునిక్కింపబడిన వినయమైనకుమారస్వామిబంటుల తలయందలి కిరీటములందు ప్రకాశించుచున్న కెంపుల వెలుఁగుల గుత్తులయొక్క సమగ్రత్వము (పరిపూర్తి) చేత అపహరింపబడిన కొనలుగలవై ॥ ౧౬౬ ॥ స్మర...జ్వలనన్ — మన్మథుఁడు. చంద్రుఁడు మెరపు యొక్క ప్రకృతి వాయువు సూర్యుడు అమృతము జలము సప్తమహర్షులు భూమి శివుఁడు వీరియొక్క ప్రకాశము చేత; చెలఁగు — అతిశయించునట్టి ॥ ౧౬౮ ॥ భుజశిఖ...వ్యావల్గన్నక్రపాణవల్లికలు — మూఁపులందంతటను చలించుచున్న కత్తులనెడితీఁగలు. అలరెన్ — ప్రకాశించెను. దైవపథ...ర్ములు — ఆకాశమనెడిసముద్రజలమునందుండి వెడలిన విషముయొక్క నల్లని మంటలు ॥ ౧౬౮ ॥ నయనత్రిభాగవృత — కంటియొక్క మూఁడుభాగములందావరించిన. లాజలు — పేలాలు. నయనాయుధ — శివునియొక్క ॥ ౧౭౦ ॥ వివిధ...కూటుఁడు — బహువిధములైన దేవతాస్త్రీలచేత విడువఁబడిన (చల్లఁబడిన) కల్పవృక్ష పుష్పములలోని అకరువుల చేత ఒప్పుచున్న శిఖరములవంటి మూఁపులుగలవాఁడు. వేల్పుఁబడవాలు — దేవతల సేనానాయకుఁడు — కుమారస్వామి, విరియఁబడిన కందమునన్ — వికాసమును వహించిన మూపురముచేత. దుర్గకంఖాణము — భద్రకాళియొక్క వాహనము — సింహము. వాలున్ — అతిశయించును ॥ ౧౭౧ ॥ విబుధ...స్రములు — దేవతాస్త్రీలచేతులయందు వీవబడుచున్న అనేకములైన వింజామరలు. తలఁకి — భయపడి. సుర విమాన మరాళములు — దేవతలవిమానములయందలి హంసలు. చెరలెన్ — వెడలెను ॥ ౧౭౨ ॥ సేతువు — కట్ట. ఎత్తినగతిన్ — కట్టినవిధమున. మహాసేనసేన — కుమారునిదండు. రోదసి — భూమికి ఆకాశమునకు నడుమ. నీరంధ్ర — సందులేని. సింధు — నది ॥ ౧౭౩ ॥ నితంబమండలిన్ — నడుముప్రదేశమునందు. కృత్తి — తోలు. నిబిడ — దట్టమైన. రేఖ —

* దరహాస అనిపాఠాంతరము.

కాననరేఖపర్వలోనంబ్రా। హత్తినవిశ్వమై వెలుఁగు ప్రాణిపులంబలరన్ గిరీశుఁడా।
స్ఫటికిం గానిపించిన ప్రభఁగలధౌత నగంబు దోఁచినన్ ॥ ౧౭౩ ॥ క॥ జైవాతృక
బింబము నిజ। జీవాతువుఁ గాంచి ప్రాప్తజీవములగుచున్। జీవంజీవములలరెడు।
భావంబున బాహులేయుబలముం బొదలెన్ ॥ ౧౭౪ ॥ తే॥ పద్మరాగమణీమయ
పాదలబ్ధి। స్ఫురితగైరికశిఖరచంచూసమృద్ధి। గంధవతియనునొక్క పంకజము నడు
ముమించు నకొండకోదమ రాయంచవోలి॥ ౧౭౫ ॥ తే॥ నీలగళవాహఖురఖని
త్రనిహతి। నింగికేఁగసిన వెండిరా నేలదుమ్ము। ప్రాంతవర్తిష్ణు సప్తర్షి పరివృఢులకు।
నొసఁగు నిర్యత్నభసితవిలసితము వట॥ ౧౭౬ ॥ వ॥ ఇట్లు నిజబల నిఖిలనిరీక్షణ ని
స్తంద్రచంద్రకాధీనంబగు నగ్గట్టుఱేని వైమానికసేనాని మానధనుండగు నధిపుండు
నిజపురుషకారంబునుంబోలె నధిరోహించి॥ ౧౭౭ ॥ క॥ వాహనముడిగి గగనచర।
వాహినిం దత్కుధరసన్నిధ వనవిహారణకాం। క్షాహూతహృదయ నటయట। యో
ల్లాసిల్లు మనుచు నిలిపియుల్లంబలరన్॥ ౧౭౮ ॥ ఉ॥ ఆరవివాలఖిల్యయుతుఁడై
విధుగర్భముఁ దూరెనోయనన్। దారకవైరిసంయుత కదంబయుతంబుగ నేగుదెం
చెను। క్ష్మారుచిరుంద్రమైన వసుధారఘుగేహముఁ జొచ్చె నప్పుడా। మారారియు నిష్కు-
టాంతరవిహారము ముమాన్వితుఁడై యొనర్పఁగన్ ॥ ౧౭౯ ॥ తే॥ మందిరోద్యానకేళ
సానందవిభవ। మవధరించెడు తారాపతార్ధమౌళి। శివుఁ గుగుత్తులవిరులఁ బూజించు

చాలు. తలిర్పన్ = ప్రకాశింపఁగా. అస్ఫటికిన్ = ఆకొండకునకు. కలధౌతనగంబు = వెండికొండ॥ ౧౭౪॥ జైవాతృకబింబమున్ = చంద్రబింబమును. నిజజీవాతువున్ = తాము జీవించుమందును. ప్రాప్తజీవములు = పొందబడిన ప్రాణములుగలవి. జీవంజీవములు = చకోరపక్షులు. పొదలెన్ = వర్ధిల్లెను — ఉప్పొంగెను॥ ౧౭౫॥ పాదలబ్ధిన్ = పాదమేను పొందుటచేత. (పాదము = కాలు? ప్రత్యంతపర్వతము) గైరిక = కొండయందుఁ గలిగెడియెఱ్ఱనివన్నెవిశేషముగల. చంచూ = పక్షిముక్కు యొక్క. గంధవతి = భూమి. రాయంచన్ = రాజహంసను॥ ౧౭౬॥ నీల...నిహతిన్ = శివునివాహనమైనవృషభముయొక్క గిట్టలనెడిగుద్దళ్ల తాఁకుడు చేత. నింగికిన్ = ఆకాశమునకు, వర్తిష్ణు = ఉండునట్టి స్వభావము గల. పరివృఢులకున్ = రాజులకు—శ్రేష్ఠులకు. నిర్యత్నభసితవిలసితము = యత్నము లేనివిబూదియొక్క ప్రకాశము॥ ౧౭౭॥ నిస్తంద్ర — తగ్గని. గట్టుఱేనిన్ = పర్వతరాజును. వైమానికసేనాని = దేవతలసేనానాయకుఁడు. పురుషకారము = పురుషప్రయత్నము. అధిరోహించి = ఎక్కి॥ ౧౭౮॥ గగనచరవాహినిన్ = దేవతలదండును. తత్కుధర...హృదయన్ = ఆపర్వతము వెంబడితోఁపులయందువిహరించుటయందలియాశచేత పిలువఁబడినమనసుగలదానిని. అటయట = అక్కడనే అక్కడనే. ఉల్లంబు = మనసు. అలరన్ = వికాసమునొందఁగా॥ ౧౭౯॥ విధు = చంద్రుని యొక్క. కదంబయుతంబుగన్ = సమూహముతోఁగూడ. రుంద్రము = అతిశయించినది. వసుధారఘు = శివుని యొక్క. మారారి = శివుఁడు. నిష్కుటాంతర = ఇంటితోఁ జేరిన శృంగారపుఁదోఁటలో. ఉమాన్వితుఁడు = పార్వతితోఁగూడిన వాఁడు॥ ౧౮౦॥ మంది...విభవము = ఇంటితోఁ జేరిన శృంగారపుఁదోఁటయందుక్రీడించుటవలనిసంతోషవైభవమును. అవధరించెడు = ధరించెడు — పొందెడు. తారాపతార్ధమౌళి = అర్ధచంద్రుఁడు కిరీటముగాఁ గలవాఁడు — శివుఁడు. విరులన్ = పువ్వుల

టకునా । యాఁబుట్టితువులు సన్నిధియయ్యెనచట ॥ ౧౮౦ ॥ సీ ॥ మరువంపువల పుఁబల్మిఁ గ్రోలి క్రోలి కన్ క్రమ్మి యూరక మేనుమఱచుఁ గొన్ని । యరవిచ్చు తెలి మొల్లవిరులమూఁతులు సాచిపొదిగూడి తెకతేలఁ బొదువుఁ గొన్ని । గురువిందపూఁ దేనె పెరలకై తమలోనఁ బోట్లు వోవక సారెఁ బోరుఁ గొన్ని । పక్వంబులగు దాకఁ బాటించి మల్లికాకలికానికాయంబుఁ గాచుఁ గొన్ని । భోగివశమైన గేదంగిపూవునకును । వగ చుమఱిఁ గొన్ని బంధుజీవకలతాంత । గుచ్ఛములలోన నాకకొన్ని కొలువు సేయుఁ । దేఁ టులఖిలర్తువులు నీవాటిఁ గమిచి ॥ ౧౮౧ ॥ తే ॥ పూవుఁ దేనియఁ దడిసిన మావిచి గురు । మీఁద నంటి చరించుచుఁ దుమ్మెద దవిర్చు । సమయమాటయు మసినెయ్యి సవరిమ రుఁడు । త్రుప్పువోఁ దోమునీలంపుఁ దునుకయనఁగ ॥ ౧౮౨ ॥ తే ॥ గంధవిరహితమ నుబుద్ధిఁ గనకతేఁటి । మూతివిచ్చిన మోదుగు మొగ్గఁ దగిలి । సౌరభాకాంక్షఁ జొచ్చె చె న్నారెఁ గీర । తుండసమమైన నేరేడుపండుఁ బోలె ॥ ౧౮౩ ॥ క ॥ ఖరకరకరహతిసల సలఁ । దెరలెడు మల్లీమరందదీర్ఘికఁ బట్టున్ । దిరుగునళి యనుభవమునకుఁ । జొరదతి లోభాంధబుద్ధి సొమ్మరయుక్రియన్ ॥ ౧౮౪ ॥ క ॥ నలువది తొమ్మిది రూప । ములుగా నియున్ బుప్పగంధములు మోవఁగ లే । కలసియుఁ దెమ్మెరలానుం । బలుమఱు మధుపజన ము మేనిపలుచని చెమటన్ ॥ ౧౮౫ ॥ చ ॥ విపులఘనాఘరేఖయు నవీనతగోత్పలప క్రమున్ బ్రవా । శమణిమనోజ్ఞకోకిలయు బలాదృతి దాల్పె నటన్నవించువి । భ్రమ శిథిలాంగియయ్యుఁ గుచభారనితంబకపోలగోపన । క్రమకలనాకులాత్మయయి కన్ను లనీశునదల్పె గౌరియున్ ॥ ౧౮౬ ॥ తే ॥ ప్రావృషేణ్య పయోధర పటలిచేత । గా డ్పు నీహారకరరేఖఁ గప్పు కరణి । ధరణిధరకార్ముకుఁడు శైలతనయఁ బొదివెఁ । బచ్చడం బునఁ బోల్పు పూఁ బచ్చడమున ॥ ౧౮౭ ॥ చ ॥ పొదువుపరాగవృష్టి మొగమున్ శ్రమ

చేతను. సన్నిధియయ్యెన్ — చేరెను ॥ ౧౮౧ ॥ వలపు — వాసన. క్రోలి — త్రాగి — అనుభవించి. క్రమ్మి — కొంచెము మూసి. పొది — గుంపు. పొదువున్ — కప్పును. పెర — తెట్టె. పోట్లు పోవక — పాలు పోక. పాటించి — పొంచి — చేరియుండి. కలికానికాయంబున్ — మొగ్గల సమూహమును. కాచున్ — కావలికాచును. భోగి — పాము. బంధుజీవకలతాంతగుచ్ఛములలోనన్ — మంకెనపూగుత్తుల లో. వనీవాటిన్ — తోఁటలోని చెట్లచాయను. కమిచి — ఆక్రమించి ॥ ౧౮౨ ॥ సౌరభాకాంక్షన్ — పరిమళమునందలి యపేక్షచేత. చెన్నారెన్ — అందగించెను. కీరతుండ. చిలుకముక్కునకు ॥ ౧౮౩ ॥ ఖరకరకరహతిన్ — సూర్యకిరణములు సోకుటచేత. తెరలెడు — తెల్లనట్టి — ఉడుకునట్టి. మల్లీమరందదీర్ఘిక — మల్లెపూఁదేనె డిగ్గియ. (డిగ్గియ — నడభావి) అళి — తుమ్మెద. అరయుక్రియన్ — విచారించువిధమున — కనిపెట్టియుండురీతిని ॥ ౧౮౪ ॥ గానియున్ — పొందియు. గంధములు — వాసనలు. తెమ్మెరలు — మందమారుతములు. అనున్ — త్రాగును ॥ ౧౮౫ ॥ ౧౮౬ ॥ ౧౮౭ ॥ ప్రావృషేణ్యపయోధరపటలిచేతన్ — వర్షాకాలమునందలి మబ్బుతెగలచేత. గాడ్పు — గాలి. (ఇది కర్తృపదము) నీహారకరరేఖన్ — గీఱగాఁ గనఁబడెడి చంద్రుని. ధరణిధరకార్ముకుఁడు — శివుఁడు. డంబునన్ — కాంతిచేత. పచ్చడమునన్ — కప్పుడువస్త్రము చేత ॥ ౧౮౮ ॥ పొదువుపరాగవృష్టి — ఆవరించునట్టి పుప్పొడి వెలుగుచేత. శ్రమవారిని. చెమటచేత. ఘనసదీ [illegible]. ఘనసన్నివేశములు - కుంద

వారినిమేనుభానుదీ| ప్తిఁదవులహెచ్చుజన్నడలుఁ దేజముదాల్చెనెకానియొప్పుగుం|ద
దునగపుత్రికిన్ భసితంబునవర్షముచేతనగ్నిపైఁ|గదురుటనద్దముక్ లతయుఁగాంచన
కుంభముల్ బెడఁకునే॥ ౧౮౮॥ మ॥ బొమలెక్కించినవిల్లువంచుసునుఁజూపుల్ప్రంచ
లాచంచల| క్రమరేఖన్నిగిడింప శాతవిశిఖౌఘంబుల్ మెయిన్ నించునె| య్యాము
నన్ బలకంగనలర మీఁటిచటులజ్యాఘోషముం జేయున| య్యామప్రాపొందిరతీశ్వ
రుండుహరు బిట్టోడింపనుట్టాడుచున్॥ ౧౮౯॥ చ॥ చిగురులు దేరఁజేసి విరిచిక్కని
చక్కనిపువ్వుగుత్తులన్| బిగువుచనుంగవంబొదివిబ్రవేలెడు చిల్కలఁజోపి తేనియన్|
బొగపినపల్కులంబొగడిభూతపతిన్ బతిమెచ్చ జేసెన| య్యగజతదుద్యమార్హవిన
యానునయాభినయానుకూలతన్॥ ౧౯౦॥ క॥ ఈరీతిప్రమదవిపినవి|హారంబొనరిచి
హిమనగాత్మజయుంగం|జారిరవిశిఖినయనుఁడుప| చారంబులుసమదయువతిజన
మొనరింపన్॥ ౧౯౧॥ ఉ॥ నాకవిభూపలోత్కరకనచ్ఛిఖరావృతమైనయొక్కప|
ద్మాకరతీరకేళికనకాద్రిసుఖస్థితినుండునంతఁబుం| జీకృతతారహారముగశేషవిభూ
షణునంఘ్రికిన్ నమో| వాకమొనర్చియిట్లనుశివాకలకంఠిసమంజసోక్తులన్॥ ౧౯౨॥
సీ॥ విజ్ఞానమయమహాప్రాజ్ఞయోగ సర్వజ్ఞ ప్రార్థింతునొక్కయర్థమేను| నిర్వా
ణఫలదమైనీకునిక్కపుటైనక్షేత్రంబు దేవతాసింధుముఖ్య|తీర్థంబులజయించుతీర్థంబున
త్యుత్కటప్రభావంబులదీప్రమైన| దైవతంబునుగూడిదర్శనస్నానపూజనములకలు
షభంజనమొనర్ప| జాలునిమ్మాడునొకచోటమేళవించి| యుండునొక్కాక వేర్పడి
యుండునొక్కొ|దీనిచందంబుసకలంబుఁదేటపడఁగ| హృద్గమ్యంబుచేసిననే

దు = తిగ్గదు. నగపుత్రికిన్ = పార్వతికి. భసితంబునన్ = విబూదిచేతను. కదురుటన్ = కలుగుటచేతను — వ్యాపించుటచేతను. బెడఁకునే = చలించునా॥ ౧౮౯॥ బొమలు = కనుబొమ్మలు ఎక్కించినన్ = పైకినిక్కించినను. సునుఁజూపులు = సోఁకీసోకనిచూపులు. రేఖన్ = విధమున. నిగిడింపన్ = ప్రసరింపఁజేయఁగా. శాతవిశిఖౌఘంబును = వాఁడిబాణములసమూహమును. మెయిన్ = దేహమునందు. నించున = నిండించునను. చటులజ్యాఘోషము = చలించుచున్న అల్లెత్రాటిధ్వనిని. ప్రాపు = ఆశ్రయము. బిట్టు = శీఘ్రముగ. ఉట్టాడుచున్ = పొంచిపొంచితిరుగుచు॥ ౧౯౦॥ చిక్కని = దట్టమైన. చోపి = తఱిమి. పొగపిన = పక్వము చేసిన. తదుద్యమార్హం = ఆయన ప్రయత్నమునకుఁదగిన॥ ౧౯౧॥ ప్రమదవిపిన = స్త్రీలువిహరించెడిశృంగారపుఁదోటయందు. కంజారిరవిశిఖినయనుఁడు = చంద్రసూర్యాగ్నులు కన్నులుగాఁగల శివుఁడు. సమద = యౌవనమదముతోఁగూడిన ॥ ౧౯౨॥ నాక ... వృతము = ఇంద్రనీల మణుల సముదాయముచేత ఆవరింపఁబడినది. కేళికనకాద్రిన్ = క్రీడార్థముగాఁ జేయఁబడిన బంగారుకొండయందు. పుంజీకృత తారహారముగన్ = రాశిగాఁ జేయఁబడిన ముత్యాల పేరులు కలుగునట్టుగా. శేషవిభూషణునంఘ్రికి = శివునియడుగునకు. నమోవాకము = నమస్కారము. శివాకలకంఠి = పార్వతీదేవి. సమంజసోక్తులన్ = మనోజ్ఞములైనమాటలతో॥ ౧౯౩॥ విజ్ఞానమయ = విశేషజ్ఞానస్వరూపుఁడా. మహాప్రాజ్ఞ = గొప్పపండితుఁడా. అర్థము = విషయమును. నిర్వాణఫలదము = మోక్షఫలమునిచ్చునది. దేవతాసింధు = గంగానది. అత్యుత్కట = మిక్కిలియెక్కువైన. దీప్రము = ప్రకాశించునది. కలుషభంజనము = పాపముయొక్క చెఱుచుటను. ఏర్పడి = వేఱువేఱై. గమ్యంబు = పొందినది॥ ౧౯౪॥ [illegible]

లుమనుఁడు॥ ౧౦౩ ॥ మ ॥ లవలీపల్లవపాండురంబులగు గల్లఘోణులం జంద్రికా। లవ
లీలం దరహాసమిం పెసఁగఁగేలన్ వైశమగ్గోలచే। లవరీతిం గొని తెచ్చియంకకదళాలం
కారముం జేసిబా। లవిధూత్తంసుఁడు పల్కె మాధవకథాశ్లాఘా సుఖాసక్తుఁడై॥
౧౧౪॥ క॥ కించిద్విలగ్నమిక్కిలి। మంచిది నీప్రశ్నమిది సమర్థముగావి। న్వించెద
నను వాలోనన। కంచుకులరుదెంచి ఘటితకరకిసలయులై॥ ౧౧౫॥ క॥ దేవయగ
స్త్యాదికముని। సేవితుఁడై వచ్చినాఁడు సేనానిభవ। త్సేవార్థి యగుచు నతఁడిట।
రావచ్చునొ యనుడు రాగరసభరితమతిన్॥ ౧౧౬॥ వ॥ దేవీసహితుండైయద్దేవ
దేవుండు తదాగమనం బనుమతించుటయు వల్లెయని సౌవిదల్లనికరంబు నిజకరంబు
లంబుత్తడిబెత్తంబు లంబురుహచుంబిత తరుణతరణికిరణంబులం బురణింప మరలి
పఱచి శరవణప్రభవునకు భవానీపతి యనుగ్రహించుటం దెలియ విన్నవించుటయు
నతఁడు॥ ౧౧౭ ॥ సీ॥ పీడియం బెడలించి విధురత్నకనకాలుకాఁచితాంబువుప్రక్షా
ళించియుమిసి। యుదిరిబంగరు వ్రాతహొంబట్టువలెవాటు నడలించి వెసఁగటిస్థలిని
జుట్టి। యనుయాయిపృథుకహస్తాంతరన్యస్తోపదోచితార్థము తానె యుద్వహిం
చి। యంగుళీసంజ్ఞ సంయములఁ బ్రత్యేకంబు మునుమున్న లోనికిఁ జనసొసర్చి।
ద్వారపార్శ్వస్థవేదికావలులజరఠ। రక్షివర్గంబుటంక్రియారభటివఱలు। వలయ
మకుటాదికంబుగ నిలిచి మ్రొక్క। నగవుఁజూపులఁజూచుచు నగరుసొచ్చి॥ ౧౧౮॥
ఉ॥ వచ్చిపయోజపత్రముల వ్రాలెడు తుమ్మెదదొమ్మి మూఁకలన్। దచ్చనసేయు
చున్ బిత్తపదంబుల కూఁకటులంటదర్శనం। బిచ్చుట మున్నగాఁగనుతియించుచు మొ

గల్లఘోణులన్ — చెక్కిలిప్రదేశములందు. చంద్రికాలవలీలన్ — వెన్నెలలేశము విధమున. వైశము — శీఘ్రముగ. ఆగ్గోల — ఆముగ్ధస్త్రీయొక్క. లవరీతిన్ — లేశము విధమున. అంకకదళాలంకారమున్ — తొడయనెడి అరఁటిబోదెయొక్క అలంకారమును. బాలవిధూత్తంసుఁడు — లేఁతచంద్రుడు శిఖయందుఁగలవాఁడు. మాధవకథా — విష్ణుదేవునికథయొక్క ॥౧౧౫॥ కించిద్విలగ్న — సన్నని నడుముగలదానా. కంచుకులు — అంతఃపురపు కావలివారు — బెత్తాలవారు. ఘటితకరకిసలయులు — చేర్పబడిన చిగుళ్లనుబోలిన చేతులుగలవారు॥౧౧౬॥౧౧౭॥ తదాగమనంబు — అతనిరాక. వల్లె — మంచిది. సౌవిదల్ల — కంచుకులయొక్క. పుత్తడి — బంగారు. చుంబిత — ముద్దుగొనుచున్న — తాకుచున్న. తరణి — సూర్యునియొక్క. పురణింపన్ — సరిపోలఁగా. శరవణప్రభవునకున్ — కుమారస్వామికి భవానీపతి — శివుఁడు॥ ౧౧౮॥ పీడియంబు — తమ్మ. ఎడలించి — తొలఁగించి — ఊఁచివేసి. విధురత్న...బువు — చంద్రకాంతమణులచేతఁ జేయఁబడిన గిండియందలి యుంచిజలము. ఉదిరిబంగరు — పుటముదీరినబంగారు. హొంబట్టు — బంగారుపట్టు. కటిస్థలిని — నడుమునందు. అనుయాయి...తార్థము — వెంబడి వచ్చునట్టి సిన్నవానిచేతనున్న కానుకకు దగిన వస్తువును. ఉద్వహించి — వహించి — తీసుకొని. జరఠరక్షివర్గంబు — ముసలికావలి వారి సమూహము. వఱలు — ఒప్పునట్టి ॥ ౧౧౯ ॥ పయోజపత్రములన్ — తామరరేకుల పయిని. దొమ్మిమూఁకలన్ — సందడిగుంపులను. తచ్చన — ఎగతాళి. కూఁకటులు — పిల్లజుట్లు — జులుపాలు. దర్శనంబు — కానుక. వలిగుబ్బలిపట్టి — హిమవత్పర్వతము కూఁతురు — పార్వతి. కాఁకదాల్పుడు —

కుఱ్ఱఁడుఁ గేలు సాఁచి వే । గ్రుచ్చి కవుంగిలించి వలిగుబ్బలిపట్టియు వాఁక దాల్పుఁడున్॥
౧౯౯॥ తే॥ సమ్మదాశ్రులు కనుఁగవ గ్రమ్ము దేర । నాలు మోముల బాలు నిజాంత
రమున నిలుపన తండ్రి యొప్పె రోహిణీజలజవిమత । మధ్యమున నున్న తారాకుమారుఁ
బోలె॥ ౨౦౦ ॥ క ॥ నిటలాక్షునివలన నప్పుడు । ఘటసంభవముఖ్యమునులు గని రెంత
యుము । చ్చటఁ బిలిచి పీఁట యిడియు । తత్కృపతో నాసఁగు పరమగౌరవ మంతన్॥
౨౦౧ ॥ సీ ॥ అలవోకఁ గనకాద్రి సెలయుచో విల్లుగాఁ గిన హరి వరాహము దంష్ట్ర నవతరిం
చె। నెద్ది మున్న పరంజి యిసుకరా నేలఁ జరియించు గంధర్వ పరిబృఢునకుఁ। జిత్రా
శ్వునకు నెద్ది చేరారె నెద్ది యచ్ఛధ్వాంత కామినీ సురతఖేద । మపనయింపఁగఁ జాలెద
వ్వాసరంబుల నంచద్వైరెగరుదంచలానిలముల। నెద్ది ప్రాపించెనా ఖేచరేంద్రుఁ గెలుపు।
గొన్న తారకునకు వాని గుహుఁడు దునిమి । తెచ్చెఁ దా నెద్ది ముమ్మోదమున నచల।
సుతకు శితికంధరునకు నిచ్చుటయు నలరి॥ ౨౦౨॥ చ॥ హరుఁడు శిరంబునఁ జెవిఁగ రాం
బురుహంబునఁ దాల్ప జంద్రికాంకురపరభాగమై యురగకుండలమై స్ఫటికాక్షసూ
త్రమై । గిరిజకచాళిఁ గణ్ణమునఁ గేలవహింప బ్రసూనమాలికా । కరిరదపత్రవిభ్ర
మశుకంబులునై మణి యుల్లసిల్లుచున్ ॥ ౨౦౩ ॥ వ ॥ వెండియు నక్కొండరాచూలి
యు ఖండపరశుండును డెందంబుల నెద్ది యభిలషించిరన్యేరూపంబులా పరమర
త్నంబు ధరియించి తదాదరణచరితార్థంబయ్యె నంత ॥ ౨౦౪ ॥ క ॥ మత్స్వామి స్వ
మునకునీ । సత్సంయమివరులు నీవుఁ జని డెంచుటకో । వత్సా యెయ్యది కతమని ।
వాత్సల్యము గదుర పంచవదనుఁడు పలుకన్॥ ౨౦౫ ॥ సీ ॥ తన తండ్రిఁ బలుకుఁ గ్రౌంచ

గంగానదిని ధరించినవాఁడు — శివుండు॥ ౨౦౦॥ సమ్మదాశ్రులు = ఆనందబాష్పములు. గ్రమ్ముదే
రన్ = గ్రమ్మఁగా. నిజాంతరమునన్ = తమనడుమ. జలజవిమత = చంద్రునియొక్క॥ ౨౦౧॥ నిటలా
క్షునివలనన్ = శివునివలన. ఘటసంభవ = అగస్త్యుఁడు. కని = పొంది. ముచ్చటన్ = ప్రీతితో, ఉత్క
ట = అధికమైన॥ ౨౦౨॥ అలవోకన్ = వేడుకగా, వెలయుచోన్ = పొడిచియెగఁజిమ్మినప్పుడు దం
ష్ట్రిన్ = కోరకొమ్మునందు చేరెన్ = దొరకెనో. తచ్ఛధ్వాంత...ఖేదము = అచిరాంశునియం
తః పుర స్త్రీలయొక్క క్రీడవలని శ్రమము ను. అపనయింపఁగన్ = పోఁగొట్టను. తద్వాసరములన్
= వేసంగిదినములయందు. గరుదంచలానిలములన్ = ఱెక్కలకొనలవలని గాలిచేత. ప్రాపించెన్ =
పొందెనో. ఆఖేచరేంద్రున్ = ఆగంధర్వరాజు. గెలుపుగొన్న = జయించిన. ఎద్ది = దేనిని. శితికంధ
రునకు = శివునికి. అలరి = సంతోషించి॥ ౨౦౩॥ చంద్రికాంకుర = వెన్నెలమొలకలకు. కచాళిన్ = కొ
ప్పునందు. ప్రసూనమాలికా = పూలదండయు కరిరదపత్ర = కంసపుఁగమ్మయు. విభ్రమశుకంబు
లును = విలాసార్థము చేతనుంచుకున్న చిలుకయు. మణి = ఆముత్తేము. ఉల్లసిల్లుచున్ = ప్రకాశించు
చు॥ ౨౦౪॥ కొండరాచూలి = పార్వతి. ఖండపరశుఁడు = శివుఁడు. డెందంబులన్ = మనసులందు.
అభిలషించిరి = కోరిరో. అపరమరత్నంబు = సర్వోత్కృష్టమైనయాముత్తేము. తదాదరణచరితా
ర్థంబు = వారియాదరణకుఁదగిన నడవడికి విషయమైనది॥ ౨౦౫॥ వత్సా = బిడ్డా. కతము = కారణ
ము. పంచవదనుఁడు = శివుఁడు॥ ౨౦౬॥ తండ్రిన్ = తండ్రిని గూర్చి. క్రౌంచనిషూదనుఁడు = కుమా
రస్వామి. చంద్రపరిపన్నిరుద్ధసీరరుహముకుళభాతిన్ = చంద్రులసమూహము చేత ఆక్రమింపబడిన

పూదనుఁడు చంద్రపరిపన్నిరుద్ధనీరరుహాముకుళ । భాతి మోడుపుఁగేలు ఫాలాగ్ర
వీధిక విలసిల్లి యలరనో వృషభగమన । నా పేరసాహసందంబు నాఁదగు నాకపురాణ
ము నీదు కరుణ కలిమిఁ రచించి । యిమ్ము నింద్రాదులకెల్ల నెఱిఁగింపసందు వీరలు సురక్షేత్రతీ
ర్థముల కథలు । చాలవినివిని సర్వార్థశాయినైన । దేవుఁడే నియ్యనటువంటి తీర్థమేని ।
యట్టి సుక్షేత్రమేని భోగాపవర్గ । దాయిగల దేని యెఱిఁగింపు తడయకనిన ॥ ౨౦౬ ॥ వ ॥
సర్వోత్కృష్టంబులగు తీర్థక్షేత్రదైవతంబుల మహాప్రభావంబు మదీయభావదర్ప
ణంబునం బ్రతిఫలింపమిం జేసి ॥ ౨౦౭ ॥ క ॥ నీవలననకడమట్టిన । దైవతమహిమ
యును క్షేత్రతత్త్వము తీర్థ । శ్రీవిభవము శ్రుతిమార్గసు । ధావిసృతిగాఁగ వినుట
కై ముదమొదవక్ ॥ ౨౦౮ ॥ ఉ ॥ ఈకలశోద్భవప్రముఖులేను నువచ్చితిమీహితార్థ
ల । శ్రీకర దీని మాకు నెఱిఁగింపు మనంబుననున్న సంశయో । త్సేకము మాసిపింపు
కృప పెలెడు చూపులఁ జూడుమన్నదా । రాకమనాథమౌళి మధురంబుఁ బ్రియంబును
గాఁగ నిట్లనక్ ॥ ౨౦౯ ॥ మ ॥ వినుమీ యర్థము వేఁడుచున్న యది యుష్మన్మాతయో
పుత్రియో । యిమకున్నీకు నెఱుంగఁ జెప్పెద వినుం డూహించి యోతచ్ఛరీ । త్రమున స
ర్వంబు కరోదరస్ఫటికరత్నశ్రీఁ బ్రకాశింపఁగో । ప్యమునం జేయక్ దగు దీని విన్నపిదపక్
ప్రాణంబు గాఁ జూచుచుక్ ॥ ౨౧౦ ॥ తే ॥ శఠమతికి నాస్తికునకుఁ బాషండునకును ।
కర్మము గుఱించి యూచింపు గర్హితునకు । నీపరమగోప్య మోపుత్ర యోపురంధ్రి ।
తప్పి దారియు నెఱిఁగింపఁ దగవు గాదు ॥ ౨౧౧ ॥ క ॥ అని నిజతనూభవునకును । ద
నమగువకుఁ దీర్థదైవతక్షేత్రములో । కర్నెలవున నఘవనత్రయి । వినుతిఁగనుట
తెలుపఁగఁదొడఁగె విధుమౌళిమదిక్ ॥ ౨౧౨ ॥ సీ ॥ వెడఁదకన్నులవాని వేయినామ
ములవాని ప్రేతలఁ గలపించు నెరవువానిఁ । జిప్పకూఁకటివానిఁ జిన్నినవ్వులవానిఁ జేరి

తామర మొగ్గవధమున. ఫాలాగ్రవీథికన్ = నొసటిప్రదేశమునందు. విలసిల్లి = ప్రకాశించి. అలరన్ = ఒప్పఁగా. సర్వార్థశాయి = అన్నిటిని మించినది. భోగాపవర్గదాయి = భోగమును మోక్షమును ఇచ్చునది ॥ ౨౦౭ ॥ మదీయభావదర్పణంబునన్ = నా మనస నెడి యద్దమునందు. ప్రతిఫలింపమిం జేసి = తోఁచకపోవుటచేత ॥ ౨౦౮ ॥ శ్రుతిమార్గసుధావిసృతి = వేదమార్గములందు అమృతము నుపిడుచుట. ముదము = సంతోషము ॥ ౨౦౯ ॥ కలశోద్భవ = అగస్త్యుఁడు. ఈహితార్థశ్రీకర = కోరినవిషయములను కలుగఁజేయువాఁడా. సంశయోత్సేకము = సందేహముయొక్క అధిక్యము. తారాకమనాథమౌళి = శివుఁడా ॥ ౨౧౦ ॥ యుష్మన్మాత = మీతల్లి. కరోదరస్ఫటికరత్నశ్రీన్ = అరచేతియందలి పటికపురాతి కలిమిచేత. గోప్యము = రహస్యము. ప్రాణంబుగాన్ = ప్రాణమువంటిదానిఁగా ॥ ౨౧౧ ॥ శఠమతికిన్ = మూర్ఖబుద్ధిగలవానికిని. నాస్తికునకున్ = దేవుఁడు లేఁడు అనువానికిని. పాషండునకున్ = వేదాచారములను నిందించువానికిని. కర్మము గుఱించి = తాను చేయునట్టి యాగాదిక్రియలను ఉద్దేశించి. గర్హితునకున్ = నిందింపఁబడినవానికిని. పరమగోప్యము = మిక్కిలి రహస్యము. ఓపురంధ్రి = ఓయిల్లాలా ॥ ౨౧౨ ॥ మగువకున్ = భార్యకును. విధుమౌళి = శివుఁడు ॥ ౨౧౩ ॥ వెడఁద = విశాలమైన. ప్రేతలన్ = గొల్లపడుచులను. వలపించు = మోహింపఁజేయు. నెరవు = నేర్పు. చిప్పకూఁకటి = పిల్లజుట్టు. చిన్ని = మనోహరమైన. పించెము = పించెము = నెమలియీఁకల కుచ్చు. పులుఁగుఱేఁడు =

వినమంచి పింఛయొసఁగువానిఁ । బులిఁగుత్తడివానిఁ బొడవులఁ దవానిఁ బొక్కిటవె
లిదమ్మిపూవువాని । మినుకుటూర్పులవాని మిసిమిమేఁతలవాని మెఱుఁగుఁజామనిచా
యమేనివాని । దిస్సమొలల వనిఁ బసిఁగాచు గ్రొవ్వువాని । మురళిగలవాని ముచ్వంకము
రువువాని । విట్టలాఖ్యఁ దలఁచి తద్విశ్రుతమహిమ । నాఁడువుఁ బ్రావట్టికీసీడ
విడిదిప్రోడ ॥ ౨౧౩ ॥

శా॥ సారాచారవిచారచారణవధూసంస్తూయమానప్రథా । హారోదార
విసారిపారిసుషమాంధస్యస్ఫురత్కీర్తిక । కర్పూరాలంకృతదిక్కదిక్కరికరాభోగ
స్ఫురద్బాహుకా । భూరిజ్యాదశేషభూభరణదక్షా గతుజిద్వైభవా ॥ ౨౧౪ ॥

క॥ నారాయణపదసేవా । పారాయణబంధులోకపాలనదీక్షా । ప్రా
రంభకల్పభూరుహ । భారతరామాయణాది పరమార్థజ్ఞా ॥ ౨౧౫ ॥

మాలిని॥ సకలసుజనవర్యా శాంభవైశ్వర్యధైర్యా । సుకవివినుతకీర్తి
శుద్ధతత్త్వప్రవర్తీ । ముకురనిభకపోలా ముగ్ధలక్ష్మీవిశాలా । కకుబధిపసమానా
గౌరవశ్రీనిధానా ॥ ౨౧౬ ॥

గద్యము॥ ఇది శ్రీమదీశ్వరసముపదనాథ నిరవధికకృపాపరిపాకపరి
చిత సరసకవితాసనాథ రామకృష్ణకవినాథ ప్రణీతంబయిన
పాండురంగమాహాత్మ్యంబను పరమభాగవతచరిత్రంబునం
దుఁ బ్రథమాశ్వాసము ॥ ౨౧౭ ॥

పక్షివాహనము. పొడవుల = ఆకృతులయొక్క - ఎల్లపాళ్ళయొక్క (లేక) ఉన్నతముల — పుంజ్య ములైనవానియొక్క. మినుకుటూర్పులు = వేదశ్వాసములు. మిసిమి = మెఱుఁగు = వెన్న. దిస్స మొల = దిగంబరత్వము. పసి = ఆవుఁగుంపు. మురళి = పిల్లనగ్రోవి. ముచ్వంక = మూడువంకలచే నైన. మురువు = అందము. ప్రావట్టికీసీడ = ప్రాఁతదైన మఱ్ఱిచెట్టు క్రిందిసీడ. విడిదిప్రోడ = విడియుచోటు గాఁగలవాఁడు ॥ ౨౧౩ ॥ చారణవధూ = చారణులనెడి దేవజాతిస్త్రీలు. సంస్తూయమాన = పొగడఁబడుచున్న. ప్రథా = ప్రసిద్ధిగలవాఁడా. ఉదార = ఒప్పియుండు. హార...దిక్క = ముత్యాలసరులయొక్క మేలయినప్రకాశమువంటి ప్రకాశముగలకృతార్థమై ప్రకాశించునట్టికీర్తియనెడికర్పూర ముచేత అలంకరింపఁబడినదిక్కులుగలవాఁడా. దిక్కరి...దన్తా = దిగ్గజములయొక్క తొండముల వలెనిడుపులయి ప్రకాశించునట్టి కొమ్మలవంటిభుజములయందు వెలుఁగుచున్న యెల్లభూమినిభరించు టయందు సమర్థుఁడా. దక్షజిద్వైభవా = శివుని వైభవమువంటి వైభవముగలవాఁడా ॥ ౨౧౪ ॥ ౨౧౬ శాంభవధైర్య = శివుని దైన వెండికొండవలెచలింపని. శుద్ధతత్త్వప్రవర్తీ = పరిశుద్ధమయినస్వభావ ముచేత వర్తించువాఁడా. ముకురనిభకపోలా = అద్దములనుబోలిన చెక్కిళ్లుగలవాఁడా. ముగ్ధలక్ష్మీవి శాలా = మనోజ్ఞమయిన సంపదచేత అధికుఁడా. కకుబధిప = దిక్పాలకులతోడ. గౌరవశ్రీనిధానా = గొప్పతనముకలిమికినిధియైనవాఁడా ॥ ౨౧౭ ॥ నిరవధిక = మేరలేని. పరిపాక = పక్వమయిన. పరి చిత = పొడసూపిన. సనాథ = కూడిన.]

శ్రీమత్పాండురంగవిట్ఠలస్వామినే నమః.

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క ॥ శ్రీదయితచరణసేవా । ప్రాదుర్భవదఖిలవిభవభాసురసరసా । హ్లాదకవితరణవిద్యా। వేదీ రామానుజేంద్రవేదాద్రీశా ॥ ౧ ॥ వ ॥ ఆకర్ణింపుమాగోకర్ణకుండలుండు సకుమారంబుగాఁ గొండరాచూలింగనుంగొని ॥ ౨ ॥ సీ ॥ శైలజ విను షట్కంఠ కరవీరకుశపల్లవంబులఁ గోమలములగులు । ఘర్మ్యపీఠానవికలసె నచ్చటనట్టి శైమినక్షీణపీఠభాగమునను। యోజనంబున సమస్తోన్నతంబగు తీర్థము నుక్షేత్రము నజాలంబోగమునడయుఁ । బౌండరీకములనభాసిల్లునచట నద్దేవతోత్తముఁడు లక్ష్మీవరుండు । భక్తరక్షణదాక్షిణ్యాసక్తబుద్ధి। యఖిలనిగమాఘ గిరిగుహాకహరిస్వఘనము । పాండురంగంబు సాకృతిబ్రహ్మకేళిఁ । నిలిచి యున్నాఁడు భువనవర్ణితప్రభూతి ॥ ౩ ॥ వ ॥ ఆదికల్పంబునఁ దలపను నేనిమిదవ ద్వాపరంబు కడకందు వశతానందాదిబృందారకసందోహశిరశ్శిఖరమణిగణమయూఖచ్ఛటారోపమహనీయచరణనఖశిఖరుండగు పుండరీకాక్షుండు పాండురంగాహ్వయంబునం బుండరీకుండను నా భూసుర పుండరీకునకుఁ బ్రత్యక్షుండై భక్తపక్షపాతంబునఁ దత్క్షేత్ర తీర్థంబులకుఁ బౌండరీకంబులను నామకల్పనంబు నాచరించి యాచతుర్భుజుండు నేఁడు నచ్చోటను న్నవాఁడు. అన్నాన్నిచరిత్రంబు మీకు శ్రోత్రరసాయనంబు చేసెద వినుండు. ఇది నీయుద్దరిప్రశ్నంబులకును త్తరంబయ్యెడునని సూతుండు మునిసన్నిధానంబునఁ గుమారుండు వినుకొన గిరికుమారిం గటాక్షించి ద్రాక్షారసపక్వంబులగు నక్షరవిశేషంబులోలయనిట్లనియె ॥ ౪ ॥ చ ॥ అళికులవేణి విన్మరచితాఖిలపుణ్యుఁడగణ్యగణ్యుఁడు

[శ్రీదయిత=విష్ణుదేవుఁడైన. ప్రాదుర్భవత్=పుట్టుచున్న. సరసాహ్లాదక=రసికులను సంతోషింపఁజేసెడి. వేదీ=తెలిసినవాఁడా ॥ ౧ ॥ గోకర్ణకుండలుండు=పాముల చెవిపోఁగులుగలవాఁడు—శివుఁడు. కొండరాచూలిన్=పార్వతిని ॥ ౨ ॥ షట్కంఠ=కుమారుఁడా. భాసిల్లున్=ప్రకాశించును. సక్త=ఆసక్తమైన. నిగమాఘ—వేదసమూహములనెడి, హరిపృథుకము=సింహపుపిల్ల. సాకృతి=ఆకృతితోఁగూడిన ॥ ౩ ॥ కంపవన్=కాలమునందు. శతానంద=బ్రహ్మ. శిరశ్శిఖర—తలలయందలి కిరీటములు, మయూఖచ్ఛటా=కాంతిసమూహమును. ఆరోప=మోపుటచేత. మహనీయ=పూజ్యమయిన. నఖరశిఖరుఁడు=గోళ్ళకొనలుగలవాఁడు. పుండరీకునకున్=శ్రేష్ఠునకు. కల్పనంబు=కలుగఁజేయుటను. పెన్నని=పిష్ణుని. శ్రోత్రరసాయనంబు=చెవులకు ఇంపును. సూతుండు=శివుఁడు. వినుకొనన్=వినఁగా. ద్రాక్షారసపక్వంబులు=ద్రాక్షపండ్లరసమును బోలినవి. అక్షరవిశేషంబులు—మాటలు ॥ ౪ ॥ అత్యంఘ్రువివేకశాకఖని=మిక్కుటమైన తెలివియొక్క సరిహా

త్యలఘువివేకపాకఖనియార్యజనస్తవనీయచర్యుఁడు। జ్జ్వలగుణరత్నరత్ననిధిసత్య
దయార్జవశాంతిదాంతిమాం। సలగతిపుండరీకుఁడను సన్మునిపోల్చునె కండు పెంపు
నన్॥ ౫ ॥ సీ॥ చలిచీమనేనియుఁ జాఁద్రొక్క శంకించుఁ బలుకఁడెన్నఁడు మృషాభా
షణములు। కలుషవర్తనులున్న పొలము పొంతఁ జనండు కలిమి కుబ్బఁడు లేమి కలఁగఁ
డాత్మఁ। దలమెత్తి చూడఁడెవ్వలనఁ బరస్త్రీల ధైర్యంబు విడఁడెట్టి దద్దఱుటల। నొ
రులసంపదకునై యుపతపింపఁడు లోననిందింపఁడెంతటినీచునైన। మిన్నకయుచూ
డఁడాఁకలిగన్నకడుపు। సర్వభూతదయా దయోత్సవమొనర్చు। నిగమఘంటాప
థైకాధ్వనీనబుద్ధి। బ్రహ్మవిద్యానవద్యుండు బ్రాహ్మణుండు॥ ౬ ॥ చ॥ హరిహ
యదేశికాభుఁడగు నమ్మహిదైవతమౌళి యంబుజం। గరువునకుఁ మృగీమదసుగంధ
ముసంధిలుభాతినంబుజో। దరచరణారవిందసతతస్మృతిలోలుపమైనబుద్ధియుక్।
బరిణతిగాంచె సంపదలపైసరియుం జనియించు సంపదల్॥ ౭ ॥ సీ॥ మొదలఁగామ
క్రోధముల బరాబరి చేసి సత్యవాఙ్నియమంబు సంగ్రహించి। సాత్త్వికస్వల్పభోజనల
బ్ధిఁ గ్రొవ్వాగి యంగాష్టకాసక్తి హవణుపరచి। తరిచి ముప్పదిరెండు తత్త్వంబు లూ
హించి మది సత్త్వసంపద మస్తరించి। తెలిసి ముద్రాసనంబుల మేనిపనిగొని పాపపూరు
షుషటాపంచచేసి। యతఁడు మూలాలవాలగహ్వరకరండ। కుండలీస్థానగోకర్ణకులక
లాప। తత్త్వదర్శనవర్ణాధిదైవతదళ। నిర్ణయం బెంత యంతయు నిజముగాంచె॥ ౮ ॥ చ॥
మను హఠరాజయోగముల మర్మ మెఱింగి తదర్థసిద్ధినె। మ్మనముదలిర్చె హృజ్జలజ

మునకుఁగని. స్తవనీయచర్యుఁడు = పొగడఁదగిన నడవడిగలవాఁడు ఉజ్జ్వలగుణరత్నరత్ననిధి = ప్ర
కాశించునట్టి మేలైనగుణములనెడిరత్నములకు నిధి. ఆర్జవ = ఋజుభావము. మాంసలగతి = బలిసిన
నడవడిగలవాఁడు॥ ౫॥ చాన్ = చావ మృషా = అబద్ధమయిన. కలుషవర్తనులు = పాపపునడవడి
గలవారు. పొలముపొంతన్ = త్రోవవెంబడిని. అలఁగఁడు = చలింపఁడు. దద్దఱుటలన్ = సంక
టములందును. ఉపతపింపఁడు = సంతాపమునొందఁడు. నిగమఘంటాపథైకాధ్వనీనబుద్ధి = వేద
మార్గమనెడి పెద్దబాటయందు ముఖ్యముగ వర్తించునట్టిబుద్ధిగలవాఁడు॥ ౬ ॥ హరిహయదేశికాభుఁ
డు = బృహస్పతినిబోలినవాఁడు. మహిదైవతమౌళియందున్ = బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠునియందు. గరు
వు = బంగారు. మృగీమద = కస్తూరియొక్క. సంధిలు = కూడు. భాతిన్ = విధమున. సతతస్మృతిలో
లుప = ఎల్లప్పుడు తలఁచుటయందుఆసక్తము. పరిణతి = పరిపాకము॥ ౭॥ బరాబరి = హెచ్చరిక వా
ఙ్నియమంబు = మాటలనియమము. సాత్త్విక = క్రొవ్వుసుకలుగఁజేయని. లబ్ధిన్ = కలుగుటచేత. ఆఁగి
= అణఁచి. హవణుపఱచి = పొందుపఱచి. తరచి = చక్కఁగా విచారణచేసి. మస్తరించి = లోకువ
పఱుచుకొని. మేనిపనిగొని = దేహమును శ్రమపెట్టి. షటాపంచ = అగోచరము — నాశము. మూ
లా...నిర్ణయంబు = మూలాధారచక్రమనెడి గుహారూపమయిన బరణియందలి కుండలీస్థానము
నందుండు సర్పసమూహమునకు అభరణమువంటి శేషుఁడైన తత్త్వమును, అనఁగా విష్ణుతత్త్వ
మును కనఁబఱచునట్టి బీజాక్షరములు అధిదేవతలు దళములు వీనియొక్క నిర్ణయము॥ ౮॥ మను
= మంత్రము. తదర్థసిద్ధిన్ = వానివలనిప్రయోజనముయొక్క నెఱవేఱుటచేత. హృజ్జలజమండిత
మానసమట్టపదంబున్ = హృదయకమలముచేత [illegible] బ్రకాశించుచున్న మనస్సనెడి సరోవరమునం

మండితమానసషట్పదంబున । ర్జునరథభూషణంబు వెలిఁజూడనినిద్దపుసిట్టచూపునన్।
మునుకొనిచొక్కుచున్ నిజమూర్ధగళత్సుధసేదదేర్పఁగన్॥ ౯ ॥ మ॥ శతపత్త్రాక్షు
ముశిక్యసఖ్యభృతిచంచన్మౌళిసన్నాహము । న్నతనాసాముకుళంబు పూర్ణతరచంద్ర
స్నిగ్ధముగ్ధాననం । బతసీసూనసవర్ణవర్ణమతిసౌమ్యంబబ్జనాభంబుశ్రీ । శ్రితవక్షం
బున్మహోమహంబు కడుఁబర్వెం దన్మనఃపేటికన్॥౧౦॥సీ॥ సనకసనందనాదినిఖిలాంత
ర్వాణిహృల్లీనభావంబు సల్లపెట్టి। విశ్వంభరాభోగవివిధమూర్త్యంతరస్ఫురితాను
భావంబు బుజలువైచి।శింశుమారాకృతిస్వీకృతివైకుంఠపట్టవిహారంబు జారవిడిచి।
క్షీరోదమధ్యస్థలీరత్నసగగుహాగర్భనివాసంబు కచ్చువదలి। పుండరీకేక్షణుండు మశిఖం
డిబర్హ।మండితశిఖండకుఁడునతాఖండలుండు।పుండరీకునిమానసాంభోజపీఠి।మిండ
తుమ్మెదగ్నైయుండునిందుకొలువు॥౧౧॥ఉ॥ అన్వహమున్ బ్రవృద్ధమగునంబుజనాభ
పదారవిందభ । క్తిన్వహికెక్కుచున్ వసుమతీసురవంశవతంసమెల్లవా । రున్విను
తింపఁబెంపెసఁగుప్రోదియొనర్చుచుఁదల్లిదండ్రినెం । దున్వివిధానురూపతనుదోహ
దభోజనపూజనాదులన్॥ ౧౨॥ క॥ హరిభక్తియు గురుభక్తియు । నురురక్తియుఁ
బుటముగాఁగ యోగీంద్రశిఖా । భరణముముక్తామయతా । స్ఫురణముభువనప్రశస్త

దలితుష్మాసను. వెలిన్—బయట. నిద్దపునిట్టచూపునన్—స్నేహముతోడిచలింపనిచూపుచేత. మును
కొని—ముందుమించి. నిజమూర్ధగళత్సుధ—తనతలనుండిజాఱుచున్నయమృతము. సేద—శ్రమను
౯ ॥ శతపత్త్రాక్షము—కమలములవంటికన్నులుగలది. శిక్య...సన్నాహము—ఉట్టియొక్క మైత్రిని
భరించునట్టిమనోజ్ఞమైన శిఖాకవచము (కిరీటము) గలది. నాసాముకుళంబు—మొగ్గవంటిము
క్కు. పూర్ణతరచంద్రస్నిగ్ధముగ్ధాననంబు—నిండుచంద్రునివలెకళలుదేఱుచున్న అందమయినమొ
గము. అతసీసూనసవర్ణవర్ణము—నల్లగిసెపువ్వుయొక్క వర్ణమువంటివర్ణముగలది. అతిసౌమ్యము—
మిక్కిలియొప్పికమయినది. అబ్జనాభంబు—తామరబొడ్డుగలది. శ్రీశ్రితవక్షంబు—లక్ష్మీదేవిచేత
ఆశ్రయింపఁబడినఱొమ్ముగలదియునైన. మహోమహంబు—గొప్పదియగుతేజస్సు. తన్మనఃపేటికన్—
అతనిమనస్సనెడిపెట్టెయందు. పర్వెన్—వ్యాపించెను॥ ౧౦ ॥ అంతర్వాణిహృల్లీనభావంబు—శ
స్త్రశాస్త్రము నెఱిఁగినవారిమనస్సులందలయించియుండుటను. సల్లపెట్టి—సల్లించి—వదలి. వి
శ్వంభరా... అనుభావంబు—సర్వమునుభరించునట్టిగొప్పదియునానావిధములునైన రామకృష్ణాది
మూర్తులచేతప్రకాశించునట్టిమహిమను. బుజలువైచి—సున్నలుపెట్టి—మాని. శింశుమారాకృతిస్వీకృ
తిన్—మొసలిరూపమునపొందుటచేత—మత్స్యావతారమెత్తుటచేతననితోఁచెడి. క్షీరోద—పా
లసముద్రముయొక్క. గుహాగర్భనివాసంబు—గుహలోపలియునికియందలి. కచ్చు—అపేక్ష. శిఖండి
బర్హమండితశిఖండకుఁడు—నెమలికుంచెచేతఅలంకరింపఁబడినపిల్లజుట్టుగలవాఁడు. నతాఖండ
లుండు—మ్రొక్కినయింద్రుఁడుగలవాఁడు. మానసాంభోజపీఠిన్—మనఃకమలమనెడిసింహాసన
మునందు. మిండ—మగరైన॥౧౧॥ అన్వహమున్—ప్రతిదినమును. ప్రవృద్ధము—పెరిగినది. వహిన్కిన్—
ప్రసిద్ధికి. వతంసము—శ్రేష్ఠుఁడు. పెంపెసఁగు—మిక్కిలియతిశయించునట్టి. ప్రోది—రక్షణము.
అనురూపతనుదోహద—తగినవలఁగుపెట్టిస్నానముచేయించుట॥ ౧౨॥ ఉరురక్తి—అధికమయిన
యనురాగము. పుటముగాఁగన్—హెచ్చఁగా. ముక్తామయతాస్ఫురణము—ముత్తెపువికారము

ముగ జిగిమీఱెన్ ॥ ౧౩ ॥ సీ ॥ మునుమీనగుటఁ బట్టినునులువైచినబత్తి వలఁబోలెఁజి
క్కనొప్పుదలఁ దలిర్ప । వెలితిగాఁ జవిఁగొన్న వెన్నముద్దయుఁబోలె శంఖంబు వామహ
స్తమునఁ దనర । జగదండవహకాలచక్రభ్రమణహేతుదండమ్మైనిజధేనుదండమమర ।
సంచిఁ బట్టినపద్మజాతాండముల లీలవలకేల గ్రచ్చకాయలు ఘటిల్ల । కలయఁ బూచిన
కల్పవృక్షంబుచాయ । సరసవనపుష్పమాలికాభరసమగ్రవిగ్రహముతోడ విలసిల్లు వి
ప్రునెదుట । మందవ్రేయాంగనాభిమానమహీజపండు ॥ ౧౪ ॥ క ॥ నియమాంతంబున
సత్యా । ప్రియరూపముతోడఁ గూడఁ బెనఁచినయంత । ర్నయనము సడలిచి విప్రపా ।
దయుగాబ్జాధీనబుద్ధిఁ దహతహ వెలుఁగన్ ॥ ౧౫ ॥ ఉ ॥ పావనదృగ్విలాసములు
బాహ్యగతిం బచరించి చంద్రికా । శ్రీవిభవంబులం బలుచసేయుచు సుఖప్రభ లుల్లసిల్లఁ
గా । మైవదలించి పూర్వమగుమట్టును గాన్పునఁ బొఁగనిచ్చి పైఁ । గావలియుండ శక్తులనగో
రవదృష్టిఁ బరిగ్రహించుచున్ ॥ ౧౬ ॥ సీ ॥ తనువుతోఁ జరియించు ధర్మదేవతఁ బోలె మొలఁ
పునవనవాటిఁ గలయఁ దిరిగి । గణనమీరిన శార్ఙ్గిగుణములు హృదయసంపుటనించు క్రియ
విరుల్ బుట్టిఁ బెట్టి । తనకుఁ బవిత్రవర్ధనమెక్కవ్యాపృతి బను కరణి నూతనకుశోత్కరము
గూర్చి । యపవర్గఫలసిద్ధిహదనైనఁ జేపట్టుకైవడి బహుఫలోత్కరములొడిచి । యో
గయాగంబు సలుపుచో నూర్మిపశువి । శసనమొనరించుటకు యూపసమితిఁ దెచ్చి । భా
తిసమిధలుగొని మహాప్రాజ్ఞుఁడతఁడు । వచ్చె లేఁబగటికి నిజావాసమునకు ॥ ౧౭ ॥ క ॥ వి
హితమతిఁ బరిచారక । సహస్రమయి పిత్రయుగంబు సంభావించున్ । గృహమేధి
వతంసము నిజ । మహిళామణియు ప్రతీపమతిఁ దోడ్పడఁగన్ ॥ ౧౮ ॥ సీ ॥ ఆపాదమస్తంబు

గలప్రకాశము. భువనప్రశస్తముగన్=లోకమునందు శ్లాఘ్యముగ. జిగి=నిగనిగనికాంతి ॥ ౧౩ ॥ బత్తి=భక్తి. చవిఁగొన్న=రుచిచూచిన—భుజించిన. జగదండ...దణ్ణమై=బ్రహ్మాండమును వహించిన కాలచక్రము తిరుగుటకు కారణమైనకఱ్ఱయై. ధేనుదండము=పసులను దోలెడికఱ్ఱ. లీలన్=విధమున. వలకేలన్=కుడిచేతియందు. చాయన్=విధమున. మంద...పండు=గొల్లయిల్లాండ్రయొక్క స్నేహమనెడివృక్షమునందు పండినపండు—బాలకృష్ణుఁడు ॥ ౧౪ ॥ సత్యాప్రియ=కృష్ణునియొక్క. అంతర్నయనము=లోచూపు—యోగదృష్టి. తహతహ=తమకము ॥ ౧౫ ॥ బాహ్యగతిన్=బయటి సంచారమునందు. పచరించి=ప్రసరింపఁజేసి. పలుచ=అలక్ష్యము. మైవదలించి=దేహమును సడలవిడిచి. శక్తుల్=ఇచ్ఛాదిశక్తులను ॥ ౧౬ ॥ మొలఁపునన్=మొలకువతో. హృదయసంపుటిన్=మనస్సనెడిపెట్టెయందు. కుశోత్కరము=దర్భలసమూహమును. అపవర్గ=మోక్షముయొక్క. హదను=సమయము. ఊర్మిపశువిశసనము=శ్వాసమనెడి పశువును చంపుటను. యూపసమితిన్=యాగపశువులుకట్టెడికంబముల సమూహమును. భాతిన్=విధమున. లేఁబగటికిన్=తెల్లవాఱిపదిగడియల ప్రొద్దెక్కనప్పటికి. నిజావాసమునకున్=తనయింటికి ॥ ౧౭ ॥ పరిచారకసహస్రమయి=పరిచారకులయొక్క సహస్రము కలవాఁడై—అనేక పరిచారకులమూఱు తానేఅయి. పిత్రయుగంబున్=తల్లిదండ్రులను ఇద్దఱను. గృహమేధివతంసము=గృహస్థులలో శ్రేష్ఠుఁడు. మహిళామణి=స్త్రీరత్నము. అప్రతీపమతిన్=అనుకూలబుద్ధితో ॥ ౧౮ ॥ ఆపాదమస్తంబు=తలమొదలు కాళ్లదాఁ

నంటుమానియుఁ గాఁచి నయముగా నుద్వర్తనంబొనర్చి । జలకమార్చి నఖంపచస్వచ్ఛజలములఁ దడియొత్తి గడు మెదుగుడులఁ బొదవి । లఘుధౌతవసనపల్లవములు గట్టించు శిరసార్చి మృదులీల సురఁటి విసరి । చేయూఁత యొసఁగి వెంచేయించు లోనికి ద్వారావతి గళంతిఁ బానె యొసఁగు। తెలుపు సంధ్యాసమాధివిధిప్రయుక్తి। నగ్ని వేల్పించు విష్ణుసహస్రనామ। పారమొనరించు తఱిఁ దోడుపడఁగ రుసకు । కవలువోకుండఁ బ్రేఁతోకలు వకది॥ ౧౯॥ తే॥ చూపు చాలమి వివిధరూపోపకరణ । వితతిఁ దడవాడు జనవనాననతిగమునఁ దాల్చి నిద్దంపు బుద్ధిఁ దద్దారకుండు। చక్రహస్తార్చనమునకుపక్రమించు॥ ౨౦॥ సీ॥ అభిషేకమొనరించు నాకాశవాహినీ జనన కారణ పాదజలరుహునకు। వైచుఁ దోమాలిక వైజయంతీకాంతి వలయితవక్షఃకవాటునకును। కౌశేయ మర్పించుఁ గాంచనముఁ బటపల్లవారుణకటిబంధురునకుఁ। జందనంబలఁదు నీళేందిరాకుచకుంభ సంగి కుంకుమ పంకిలాంగునకును। రత్నహారంబు సాతు నిర్యత్నసిద్ధ। కౌస్తుభోదర్చిగభీరామకంధరునకు । ధూపకల్పనము న్నగాదీపమిచ్చుఁ। దొరవయాతఁడు త్రైలోక్యదీపకునకు ॥ ౨౧ ॥ క ॥ నిడుద బిగురనఁటి యాకున। నిడి వివిధాన్నములు భూసురేశ్వరుఁ డొసఁగన్। బడిఘంట మొరయఁ జేయుచు। జడనిధితల్పునకుఁ బూర్ణ సంకల్పనకున్॥ ౨౨॥ క॥ భూమిసుర సూపసాల। గ్రామశిలావారికంబు గర్భస్థముది। వ్యామోదశ్రీశుచి సీ। కోమలదళసురభితంబు గురునకనొసఁగన్॥ ౨౩॥ మ॥ తిరువారాధనమిట్లొనర్చి ధరణీదేవాన్వయశ్రేష్ఠుఁడా । హరికర్పించుటఁ బావనంబులగు శాల్యన్నంబులున్ నేతులున్ । వరుగుల్ చేరులు పప్పు లప్పడములున్ దాలింపులుం బూపముల్ । పరమాన్నంబులుఁ బెట్టు నెట్టన భుజింపన్ దల్లికిం దండ్రికిన్॥ ౨౪॥

వ ॥ ఇట్లు కడువృద్ధులు శిథిలబుద్ధులునగు జనయిత్రీజనయితలం గనిమని నడచుచు నవు

---

౧౮. ఉద్వర్తనంబు = నలుగు. జలకమార్చిన్ = స్నానము చేయించును. నఖంపచ = గోరువెచ్చనైన. మెదుగుడులన్ = మెత్తని గుడ్డలతో. లఘుధౌతవసనపల్లవములు = తేలికయై పరిశుద్ధములైన చిగుళ్లవంటి వస్త్రములను. సురఁటి = విసనకఱ్ఱ. ద్వారావతిన్ = ద్వారముతోడి ముక్కుగల గళంతిన్ = గిండి చెంబును. కవలువోకుండన్ = ముందు పఠించిన దిమకల పాఠమునందు గలయకుండ॥ ౧౯. తడవాడు = తడవుకొను. అనతి = ఆజ్ఞ. నిద్దపు = ప్రేమతోడి. తద్దారకుండు = ఆ చిన్నవాఁడు. చక్రహస్తార్చనమునకున్ = విష్ణుదేవుని ఆరాధనమునకు॥ ౨౦॥ ఆకాశవాహినీ = మిన్నేటియొక్క. తోమాలియ = వనమాల. వైజయంతి = వైజయంతియనెడి పూలమాలిక చేత. కౌశేయము = పట్టుపచ్చడము. కటి = నడుము చేత. బంధురునకున్ = ఒప్పిదమయినవానికి. సంగి = అంటిన. పంకిల = అడుసైన. చాతున్ = ధరింపఁజేయును. నిర్యత్న...ధరునకున్ = యత్నములేకయే సిద్ధించిన కౌస్తుభమణియొక్క మిక్కుటపు ప్రకాశము చేత మనోజ్ఞమయిన మెడగలవానికి॥ ౨౧॥ అనఁటి = అరఁటి. బడిన్ = వెంబడిని. మొరయఁజేయుచున్ = వాయించుచు. జడనిధి = సముద్రము॥ ౨౨॥ కంబుగర్భస్థమున్ = శంఖములోనిదానిని. దివ్యామోదశ్రీ = మంచివాసనయొక్క కలిమిగల. సురభితము = పరిమళము కలుగఁజేయఁబడినది ॥ ౨౩॥ తిరువారాధనము = దేవతార్చనము. భూపములు = పిండివంటలు. నెట్టనన్ = సమృద్ధిగా॥ ౨౪॥ శిథిల = పటుత్వము లేని. జనయిత్రీజనయితలన్ = తల్లిదండ్రులను. మచ్చికన్ =

గులకుమదుఁగు లొడ్డుచునమగు నెడఁ బులిజున్నెనియుం దెచ్చియిచ్చుచుఁ గ్రొత్తయ
గు మచ్చికం గచ్చువదలక గోము మెఱసి యోమనగాయలంగా నోముచుఁ గాలోచి
తంబుగా నోములు నోమించుచు నద్ధరామరనందనుండు జగదభినందితుండై యుం
డి వెండియు॥ ౨౫॥ క॥ పరలోకావాససుఖా । దరపరతఁ జనిన తల్లిదండ్రులకొసఁ
గెన్ । గురుభక్తి విగుడుకొడుకతి । కరుణామతి గంగ నస్థి గయఁ బిండంబుల్॥ ౨౬॥ క॥
ప్రేయసి వలనఁ బ్రబోధవి । ధేయమతుల సుతులఁ గాంచి తీర్చెఁ బితౄణం । బాయయ్యా
తదీయంబగు । ప్రాయపుఁ బ్రొద్దంతఁ గొంత పడమర దిరిగెన్ ॥ ౨౭ ॥ క ॥ భాషా
విభునిభుఁ డమ్ముని । యీషణమూషంబు మొచ్చియిలు పరచినదిన్ । శేషఫణిశయను
గనుసభి । లాషోన్నతిఁ జేయుఁదప మిలాధరతనయా ॥ ౨౮ ॥ సీ ॥ మిసిమింతుఁడు
నుగాకవసియించుఁ గుత్తుకబంటినీరను బుండు వంటిచకెని । మోముదమ్మికిఁ దేటిముత్త
మైపొగపర్వ వ్రేలుఁ గ్రిందలగాఁగ వృక్షశాఖ। వేరువెల్లఁ కైకాఁ గూరపండనికొరకుద
రాగ్నిగాడ్పు చేమజ్జగించు । నేదియీచెవిగాడ్పు నాచెవిఁ బోవంగనుబ్బిలింగము తోఁత
నుండు నెండ । నంతరాయాంధకారంబులలమికొనిన । నడఁచు నిజధైర్యసూర్యోదయం
బుచేత । దానవారిని గుఱిచేసి తనకుఁబోదు । నాకుఁబోవనిసమ్మి సుశ్లోకుఁడతఁడు ॥ ౨౯ ॥
ఉ ॥ ఓగజరాజగామిని మహాగ్రపు నోములు నోఁచుచున్నయ । య్యోగివరే
ణ్యు నేమమునసల్లమువెన్న వలెంగరంగహ్వ్య । ప్రాగసమగ్రగోపవనితాజనతాపరి
రంభసంభ్రమో । ద్యోగకళాప్రవర్తికిఁ జతుర్ముఖ వంచిన ధూర్తకీర్తికిన్ ॥ ౩౦॥ సీ॥
యతిమనోగృహదీపికాంకూరమగు లీల గోవర్ధనాచల గుహ మెలఁగుచు । గిరికూటతట
రటత్కేకిరాజమురీతి రాధచన్గవమీఁదవ్రాలినగుపఁ । జిత్రాభ్రములనేలుసుత్రా
ము దైవడిఁ బలువన్నెయాలమందల మెలఁపుచుఁ । గమలకాననమధ్యకలహంసవిభుభా
తిఁగూర్మి నెచ్చెలిపిండు గొసిచెలఁగుచుఁ । జంద్రబింబంబునకు మృదుస్వనము గఱపు । రచ
నసంజ్ఞార్థశంఖము రాదుచునొనర్చు । నాఁటలక్ష్మియుఁ జాలించి గిరిగెదపసి । పర్ణశా
లకు దేవకీసగ్గకంబు ॥ ౩౧ ॥ వ॥ లలితశిరీషపుష్పమృదులంబులు నీచరణంబులక్కటా ।

మరులుచేత. కచ్చు—క్రీత. గోము—ప్రేమ మెఱుఁగిమి. ఓమనగాయలంగాన్ — చేతులనూఁదనేర్చి
ఫుపటగా. ఓమచున్—పోషించుచు. జగదభినందితుఁడు—లోకులచేతఁ బొగడఁబడినవాఁడు॥
౨౫॥ ౨౬॥ ప్రేయసి—ప్రియురాలు—పెండ్లాము. ప్రబోధవిధేయమతులన్—విశేషజ్ఞానమువినయ
ముఁ బీనితోడిబుద్ధిగలవారిని. పితౄణము—పితృదేవతలఋణమును॥ ౨౭ ॥ భాషావిభు—బ్రహ్మతోడ.
ఈషణ—పెండ్లాము బిడ్డలు ధనము వీనియందలియాశను॥ ౨౮॥ మిసిమింతుఁడు—అలసినవాఁడు.
క్రిందల—తలక్రిందు. ఉజ్జగించున్—పోఁగొట్టును—అణఁచును. గాడ్పు—గాలి. అంతరాయాంధ
కారంబులు—విఘ్నముల నెడిచీఁకట్లు॥ ౨౯॥ నేమమునన్—నియమముచేత. ధూర్త—మోసపు॥ ౩౦॥
దీపికాంకూరము—చిగురుమొగ్గవలెఁ బోఁడెడిదీపము. రటత్—కేకలువేయుచున్న. వ్రాలి—ఒఱగి
చిత్రాభ్రములన్—నానావర్ణములుగల మేఘములను. సుత్రాముతైవడిన్—ఇంద్రునివలె. మెలఁపు
చున్—త్రిప్పుచు—కాచుచు. పిండు—సమూహము. చెలఁగుచున్—సంతోషించుచు. తపసన్—వి
ధమున దేవకీతర్ణకంబు—దేవకీదేవిబిడ్డ—కృష్ణుఁడు ॥ ౩౧ ॥ శిరీష—దిరిసెనపు, మృదులంబులు—

యిలయిందిరాక్షి మిట్టు లలయించుట గాదని పార్థివా వృదూ । క్తులు సెఱఁగం
గవెన్ పొదివి తొల్చుదుర్వుల్ తగు విన్నపంబులం । బలుమఱుఁ జేయుచందమునఁ బంగరు
ట గొయలుగ్గడింపఁగన్ ॥ ౩౨ ॥ క ॥ మెత్తఁగ నూటిన చట్టుం । గత్తిన్ మధుకైటభోరుకం
ఠములలనా । ద్దొత్తిన హత్తిన చెన్నుం । దిక్కులక్రియఁ దొడల యుద్ధతిత్తులు
వ్రేలన్ ॥ ౩౩ ॥ క । మాయావృతుఁడగు నత్మని । సోయగమునఁ బొగడు తీఁగ
సోగలు ముచ్చుపైయునికి సంగరహితం । బయ్యెన్ గాకున్న జఘనమభిరామమగున్ ॥
౩౪ ॥ క ॥ ఇటనభమిటభూవలయం । బిటబలిసద్మంబునుండు నిరవ్వులవియనన్ ॥
బటువులగు వళులచెలువునఁ । బుటవుటనై యున్నబిన్నిబొజ్జ గదలఁగన్ ॥ ౩౫ ॥ చ ॥
తులసికిఁ బచ్చరాకుదురు తోయదవాహనరత్నవేదియు । కలిమి మెఱుంగుఁ బోడి కెని
గౌస్తుభఘర్మగభస్తికిన్ నభ । స్థలమున నంగ బొల్చి నిరవంబు కృపావిభవంబునింటి
బో । ర్తలువఁదలంపు సేయుచు నురంబు పరిస్ఫురింపఁగన్ ॥ ౩౬ ॥ క ॥ కలు
షఖగవధవిధానా । కలితఘుటికలనగ్రచ్ఛకాయలువలచే । నెలకొను నలజిలిబిలివ ।
న్నెలవన్నెలసంచి నిండియుపలరారన్ ॥ ౩౭ ॥ క ॥ లలితనిజవామకరతల । కలి
తకనత్కంబు శాంతిగలకలనర్వన్ । గలువలచెలిగిలిగింతల । నలువగ బూలన్ బిసాళి
నలువగు బూలన్ ॥ ౩౮ ॥ క ॥ నిజధైర్యౌదార్యములను । గజములకుం గొడమునిదుదక
రములుఁ బోలెన్ । భుజములు పోషితభక్త । వ్రజములు కరవిజితపుష్కరజములు పొద
లెన్ ॥ ౩౯ ॥ క ॥ వదనైకస్తంభకనక । సదనము సిరికొఁ ఱకొనర్చు స్రష్ట నిలువున ।
మ్మొదలింకె శఖశంకువా । యిదియనఁ గాఁగంబు కంఠమింపువహింపన్ ॥ ౪౦ ॥ క ॥ బింక
పుఁ బ్రాఁతలవాతెఱ । మంకెనపూఁ దేనెతేటమానక పైపై । సింకఁగనింకఁగఁ బల్మఱుఁ ।

యిక్కలికొమ్మ త్తనికి. నూటము=కఠినము. కాను=తగను. వెన్ పొదివి=వెంబడించి. తొల్పదుర్వులు=వేదనాలు ఉగ్గడింపఁగన్=స్తోత్రింపఁగా ॥ ౩౨ ॥ నూటిన=పదును పెట్టిన. హత్తిన=అంటిన. చెన్నుఁ దిక్కులక్రియన్=అందమైన సంచులవిధమున ॥ ౩౩ ॥ మాయావృతుఁడు=మాయచేత ఆవరింపఁబడినవాఁడు. సోయగమునన్=అందముచేత. తెగడు=తిరస్కరించు ॥ ౩౪ ॥ నభము=ఆకాశము. బలిసద్మంబు=పాతాళము. ఇరవులు=చోట్లు. బటువులు=గుండ్రనివి. వళులచెలువునన్=ముడుతలయందముచేత. పుటపుటనై=క్రమముగా పెరుగుచున్నదై ॥ ౩౫ ॥ తోయదవాహనరత్నవేది=ఇంద్రనీలమణులయరుఁగు. ఘర్మగభస్తికిన్=సూర్యునికి. నభస్థలము=ఆకాశప్రదేశము. బొర్తలువన్=పెద్దగలుపను. పరిస్ఫురింపఁగన్=చక్కగా ప్రకాశింపఁగా ॥ ౩౬ ॥ కలితఘుటికలు=గ్రహింపఁబడిన గుండ్లు. జిలిబిలి=చిన్న. వన్నెలసంచి=అందమైనతిత్తి ॥ ౩౭ ॥ లలిత=మనోజ్ఞమైన. కలిత=కూడిన. కనత్కంబు=ప్రకాశించునట్టి శంఖముయొక్క. కలువలచెలిగిలిగింతలన్=చంద్రుని చక్కిలిగింతలచేత—సోఁకుటలచేత. నలువు=ఒప్పిదము. బూలన్=చంద్రకాంతమణులను. బిసాళి నలువగు బూలన్=ప్రకాశించునట్టి హంసలను ॥ ౩౮ ॥ కరవిజితపుష్కరజములు=అరచేతులచేత జయింపఁబడిన తామరలుగలవి. పొదలున్=అతిశయించును ॥ ౩౯ ॥ సదనము=ఇల్లు. స్రష్ట=బ్రహ్మ. శఖశంకువు=మేకు ॥ ౪౦ ॥ బింకపు=నిక్కుగల. పంకెచుట=పూయుట. బచ్చెన=వర్ణము ॥ ౪౧ ॥

బంకింపుటం బోలె మోహి బచ్చెనహొంబ్బైన్ ॥ ౪౧॥ క॥ తళుకు మొగము నెలవదకము। నెలవ్రననడుదీరుగాఁ గనిపించినయాఖం। డలనీలకళికక్రియను। ట్టలమై స్ఫుటనాసికాపుటము దీపింపన్ ॥ ౪౨॥ తే॥ తళుకుఁజెక్కులు మకరకుండలకలాప। మరకతద్యుతిరింఛోళిహాణలక్ష్మి। మండలంబులలాంఛనమంజిమములు। గానిపింపవిధంబునఁ గలయఁ బ్రాఁక॥ ౪౩॥ చ॥ తరళమసారసారనిభతారకముల్ సితపద్మపత్రబం। ధురములు రాధికాహ్లాదయుతోదయజకోరకబోధనక్రియా। తరుణతరార్కరుగ్విలసితస్ఫుటరక్తిమసక్తకోణభా। స్వరములు సూక్ష్మపక్ష్ములు వాలికకన్నులు చెన్నుమీఱఁగన్॥ ౪౪ ॥ తే॥ అలకతిమిరంబు నొనఁగప్పు ననుభయమున। ముఖసుధాసూతిను నువెల్లు నులికిఁ గూర్చి। సవదరించిన సింగిణి చాయనొసలి। వంకచూపులఁదనరఁగఁ గటి వంకబొమలు ॥ ౪౫ ॥ క ॥ బలభిదుపలాభ్రమాళిన్। బలపలగాఁబొదువ్రముదిరపటలము పగిదిన్। లలితోత్తమాంగతలమున। జిలుగుందళుకొత్తు చలిదిచిక్కులు దనరన్ ॥ ౪౬ ॥ శా ॥ దిగ్వాసుండురుపింఛలాంఛిత శిఖోదీర్ఘుండు వర్ణాపయో।ముగ్వర్ణుండు నవాంబుజాహితలతామూర్తాంగదుండున్ సుధా। గుగ్విస్మేరముఖుండనంగశతజిద్రూపాధికుండగ్రభూ। వాగ్గర్వోద్భవభూమిశ్రీవిభుఁడు శ్రీవత్సాంకవత్సుండునై ॥ ౪౭ ॥ క ॥ నాడువుపడఁతుకమగనికిఁ। బోడచూపనితనదుగూపు పొడగనిపించెన్। జడనిధిశయనుఁడు కొంగున। ముడిచినవణిగా దెభక్తముఖ్యుల కెల్లన్ ॥ ౪౮ ॥ క ॥ నిగనిగనివిదళకదళీ। యుగళిన్నగి జిగిదొలంకు నూరులఁగనిచూ।

ఆఖండలనీలకళికక్రియన్ = ఇంద్రనీలపుమొగ్గవలె. ఇట్టలము = పొచ్చినది ॥ ౪౨ ॥ రించోళి = సమూహము. మంజిమములు = మనోజ్ఞతలు కలయఁబ్రాఁకన్ = అంతటను వ్యాపింపఁగా ౪౩॥ మసార = ఇంద్రనీలమణులయొక్క. తారకములు = కంటినల్లగ్రుడ్లు. బంధురములు = ఒప్పిదములైనవి. బోధనక్రియా = తెలియఁజేయువ్యాపారముచేత. అర్కరుక్ = సూర్యకాంతిచేత. సక్త = పొందిన. కోణభాస్వరములు = కొనలచేత ప్రకాశించునవి. పక్ష్ములు = ఱెప్పలుగలవి. వాలిక = దీర్ఘములైన ॥ ౪౪ ॥ అలకతిమిరంబు = ముంగురులనెడి చీఁకటి. సుధాసూతి = చంద్రుఁడు. నునువెల్లుములికిన్ = కొంచెపుప్రకాశమనెడి బాణమును. సవదరించిన = పట్టిన. సింగిణిచాయన్ = వింటివిధమున. కటి = నల్లనైన ॥ ౪౫॥ బలభిదుపలాభ్రమాళిన్ = ఇంద్రనీలమణులకొండకొమ్మునందు. పలపలగాన్ = పరిశముగా. ముదిరపటలము = మేఘసమూహము. లలితోత్తమాంగతలమునన్ = మనోజ్ఞమయిన తలమీఁద. జిలుఁగుందళుకొత్తు = కొంచెపువెలుఁగుదోఁచునట్లు ॥ ౪౬॥ దిగ్వాసుండు = దిగంబరుఁడు. ఉరు...దీర్ఘుఁడు = గొప్పనెమలికుంచెచేత గుఱుతిడఁబడిన సిగచేత అధికుఁడు. వర్ణాపయోముగ్వర్ణుండు = క్రొత్తకాలపు నల్లమబ్బువన్నెగలవాఁడు. నవాంబుజాహితలతామూర్తాంగదుండు = క్రొత్త (లేఁత) చంద్రరేఖవంటిముత్యాలభుజకీర్తులుగలవాఁడు. సుధాగ్విస్మేరముఖుండు = చంద్రునివలె వికాసము నొందిన ముఖము గలవాఁడు. అనంగ...ధికుఁడు = మన్మథులను అనేకులను జయించెడిచక్కఁదనముచేత అధికుఁడు. అగ్రభూవాగ్గర్వోద్భవభూమి = బ్రాహ్మణులమాటగర్వమునకు పుట్టినచోటు ॥ ౪౭ ॥ నాడువుఁపడఁతుక = సరస్వతి. పొడగనిపించెన్ = చూపెను ॥ ౪౮ ॥ నిదళ = ఆకులులేని. జిగిదొలంకు = కాంతి అతిశయించెడి. బొంగరన్ = పరవశత్వము కలు

కుఱ్ఱగ మరఁ జేయు జగత్పతిఁ । దగిలికొనంగోరుచు ముని మదావళ మెలమిన్ ॥౪౯॥ తే॥
కిసలవీక్షణశక్తిచే వెండికొండ । లింద్రశిలమాంగరుచిసుధ నొత్తిగోల । సంతత
వ్రతకల్పరాజాయమాన । దుస్తరక్లేశసంశయుఁ దొలఁగఁ ద్రోచి ॥ ౫౦ ॥ ఉ॥ ఆవృ
సదల్పు పచ్చవెదురంఘ్రియుగాంతరవీథినూఁది యు । గ్రావనిఁ దేజరిల్లఁగఁ గటిహస్తస
మన్వితుఁ గౌస్తుభాంకునిం । దీవిభు నింద్రనీలనిభ దేహుఁ గనుంగొని హర్షవర్షధా ।
రావిలమానసుండగుచు నమ్ముని కృత్యవిమూఢబుద్ధియై ॥ ౫౧ ॥ చ ॥ విలిఖిత
మో శిలాకృతియొ విస్మృతిరూపువహించెనో యనన్ । జలనవిమానుఁడయ్యెఁ దొలు
సోవిపయోధరధారఁ దోఁగున । య్యుం దళుకొత్తుక్రొత్తపులు నేపున వేపులకల్ తనూ
లతన్ । మొలవఁగనున్న నవ్వియదముఖ్యుఁడు తాపసముఖ్యు నిట్లనన్ ॥ ౫౨ ॥ ఉ॥
నిచ్చలు నిచ్చలోఁ బొదలు నీపితృభక్తికి జ్ఞానశక్తికిన్ । మెచ్చితి నిచ్చితింగరము నీ యెడనీ
యెడయేల వేఁడు కో । మ్మిచ్చెదఁ జెచ్చెరన్ వలయు నీప్సితముల్ శతచేసి దీననే పొచ్చె
ము నొచ్చెము జొరదు భూసురకేసరి నమ్ము రావుడన్ ॥ ౫౩ ॥ శా ॥ భస్మోద్ధూళిత
పాండురాంగము రమాపాణినేను పాదద్వయిన్ । విస్మేరాంబుజగామి హంసమిది
నా వేవ్రాల్చుచున్ లేచి దే । వాస్మాకం శరణం త్వమేవ గతిరన్యో నాస్తి దుర్వాస నా ।
పస్మారంహర యంచుఁ బల్కె మఱియున్ భక్తుండు భక్తిస్పృహన్ ॥ ౫౪ ॥ సీ ॥ పొ
దలు నీపొక్కిటి పువ్వు కాన్పునఁ గదా పెనుమానపిల్లలఁ బెట్టు బెల్లఁ । బొడము నీ మొ
దలియూర్పుల నేర్పులనక దాచదువసంధ్యలు గల్గి జగము మనుట । కెరలు నీయడుగుఁ
దామరల తేనె గదా పాపంపుఁ బెనుఁగొంపి పలుచనగుట । పొసఁగ నీ తెలిమాపు
పసగదా యిది రాత్రి యిది పగలను మేర తెలియఁగఁ బడుట భవనఘటనకు మొదలికంబ
మును బోలె । భువనమున కెల్ల నీ వాది భూతుఁడగుట । నిట్టనిలుచని కేఁగాదె నెట్టు

గఁగా. మదావళము=ఏనుఁగు.—ప్రశస్తుఁడు॥౪౯॥ కుంభలీంద్ర.. సుధ—శేషశయ్యయొక్క ప్ర
కాశమనెడియమృతమును ॥౫౦॥ అగ్రావనిన్=ఎదుట. ఇందిరేశుఁడు=లక్ష్మీభర్తను. ఆవిల=కలఁకఁ
బాఱిన. కృత్య=తాను చేయఁదగిన కార్యములయందు॥ ౫౧॥ విలిఖితమో=వ్రాయఁబడినదో—
చిత్తరువో. విస్మృతి=స్మృతిలేమి. తొలుసోవిపయోధరధారన్=తొలుకరిమబ్బువలని నీటిధారల
చేత. తోఁగు=తడియు. తళుకొత్తు=ప్రకాశించు. పులు నేపునన్=గడ్డియొక్క యాధిక్యము చేత.
పులకలు=గగుర్పాటులు॥౫౨॥ నిచ్చలు=నిత్యమును. ఇచ్చలోన్=మనసునందు. ఇచ్చితింగరము
=అభయహస్తమునిచ్చితిని. ఎడ=అవకాశము. ఈప్సితములు=కోరికలు. పొచ్చెము=తక్కువ.
ఒచ్చెము=అనుమానము॥౫౩॥ ఉద్ధూళిత=దుమ్మెగయఁజేయుటచే. విస్మేరాంబుజగామి=వికసిం
చిన దామరను పొందునది. అస్మాక శరణం త్వమేవ=నాకురక్షకుఁడవు నీవే. గతిః=దిక్కు. అన్యః=
ఇతరము. నాస్తి=లేదు. దుర్వాసనాపస్మారంహర=చెడ్డవిషయాపేక్ష యనెడి పిచ్చిని పోఁగొట్టుము.
స్పృహన్=ఇచ్ఛచేత॥౫౪॥ పొదలు=వర్ధిల్లు. కాన్పునన్=ప్రసవముచేత. ఊర్పుల=శ్వాసముల.
కెరలు=అతిశయించు. తెలి=తేటయైన. భవనఘటనకున్=ఇల్లుకట్టుటకు. నిట్టనిలుచుట=నిలు
వున నిలిచియుండుట. నెట్టుకొనియెన్=అతిశయించెను—తేటపడియెను. గౌటు=కదలిక. కుం

కొనియె । గెంటుఁగుంటును లేక లక్ష్మీకళత్ర॥ ౫౫॥ చ॥ మదమున సోమకాసురుఁడు ముచ్చిలి యుచ్చలమారఁ గొన్న ప్రాఁ । జదువులు తెచ్చి తజ్జఠరసాంద్రతరాంత్రములంటనంటు బల్ । గదురు దొలంగఁ గీర్తియను గంగఁ దొలంచి విధాతృవిస్ఫురద్వదనసరోజగంధలలితంబులు చేసితి గాజగన్నిధీ ॥ ౫౬ ॥ ఉ॥ కోపనశాపనవ్యశిఖిగోష్మసఁగంగ సుగంధిమండిత । త్రాపము నాఁపలేక తిమిధామజలభ్రమిఁ గూలి తూలు జం । భాపహరాజ్యలక్ష్మి వెరవారఁగఁ దేల్పవె యీఁతకాయరూ । పై పృథుకర్పరంబమర నాశ్రితరక్షణదక్షిణేక్షణా ॥ ౫౭ ॥ ఉ॥ ఆపెనువెల్లిఁ ద్రెళ్లు మకరాకరమేఖలనీవు దేర్చియు । ష్టాపదటంకవిభ్రమవిడంబని యా నిజదంష్ట్ర గూర్చుత । ద్రూపము దీపితంబగు సరోరుహలోచన సప్తజిహ్వజి। హ్వాపరిభాగధూమవలయోపమ మైవిలయోపలబ్ధులన్ ॥ ౫౮ ॥ చ॥ అలఘుజగద్విపద్విపఘటాంకుశశాతనఖాంకురాగ్రలాం। గలముల మున్ను నీ వసురఘస్మరవైరిభుజాంతరాళజాం। గలమహిఁ జాలువట్టి పయిఁ గ్రమ్మెడు నెత్తురు నీరు వెట్టియుం। దలుకవె కీర్తిపూర్తికలమాంకురమింద్రరమాఫలాప్తివై ॥ ౫౯ ॥ క॥ దండితబలివై జగములు। నిండ బెరుగుచున్నవేళ నీయడుగున భూ। మండలమతిసూక్ష్మాకృతిఁ । గొండికవచ్చయును బోలె గొవరొందు హరీ ॥ ౬౦ ॥ ఉ॥ మాతృకఠోరకంఠబిలమార్గగళద్రుధిరారుణాననం । బై తళుకొత్తు దోఃపరశుహంసికి నేఁతయొసంగ వేరిపు । క్ష్మాతలనాథమేచకకచాకుచహారగమ్యనాళనాళసం । ఘాతమనూతనైణమదకర్దమవర్ధనసంప్రభూతమన్ ॥ ౬౧ ॥ ఉ॥ దారుణబాణపాతమదధా

టు — తగ్గు ॥ ౫౫ ॥ అచ్చలము — ఉత్సాహము. ప్రాఁజదువులు — వేదములను. అంత్రములు — ప్రేఁగులు. బల్గదురు — అధికమైన నీచుగబ్బు. తొలంచి — కడిఁగి. విస్ఫురత్ — వికసించుచున్న ॥ ౫౬ ॥ కోపనశాపనవ్యశిఖి — కోపస్వభావముగల మునీశ్వరుని శాపమనెడి క్రొత్తనిప్పు. గోష్మసంగత్ — మిక్కిలి వేఁడిగలదా. కసుగంది — మిక్కిలి నశించి. మండి — సోఁకి. తిమిధామజలభ్రమిన్ — సముద్రజలముయొక్క తిరుగుడునందు. తూలు — చలించు. జంభాపహ — ఇంద్రునిదైన. ఈఁతకాయ — ఈఁదుటకు అనువుగా నుంచుకొనెడు ఎండుసొరకాయ. కర్పరము — వీఁపుచిప్ప. దక్షిణేక్షణా — దాక్షిణ్యముతోడి చూపుగలవాఁడా ॥ ౫౭ ॥ మకరాకరమేఖలన్ — భూమిని. అష్టాపదటంకవిభ్రమవిడంబని — బంగారునకు ఉరకుపట్టియలియొక్క విలాసమును పోలినది. సప్తజిహ్వా — అగ్నియొక్క. జిహ్వాపరి — నాలుకలైన మంటలకొనలందు. విలయోపలబ్ధులన్ — ప్రళయములు కలుగునప్పుడు ॥ ౫౮ ॥ అలఘు...లాంగలములన్ — అధికులైన లోకశత్రువులనెడి యేనుఁగులగుంపునకు అంకుశములై వాఁడులైన గోళ్లకొనలనెడి నాఁగేళ్లచేత. అసురఘస్మర — అసురులను నశింపఁజేయువాఁడా. వైరి...మహిన్ — పగవాని రొమ్మనెడి అడవి నేలను. చాలువట్టి — చాళ్ళేర్పడ దున్ని. కలమాంకురము — వరిమొలక ॥ ౫౯ ॥ గొండిక — చిన్న ॥ ౬౦ ॥ కఠోర — కఠినమైన. గళద్రుధిరారుణాననంబు — కారుచున్న నెత్తుటిచేత ఎఱ్ఱనైన మొగముగలది. దోఃపరశుహంసికిన్ — చేతులయందలి గండ్రగొడ్డలియనెడి అంచహంసకు. మేచకకచా — స్త్రీలయొక్క. ఏణమద — కస్తూరియనెడి. కర్దమవర్ధనసంప్రభూతమున్ — బురదయందు వర్ధిలునదియు పుట్టినదియును ॥ ౬౧ ॥ దారుణబాణపాతమదధారలు గాఁడఁగన్ — క్రూరములైన

రలుగాఁ గఁ గ్రాలు దోర్ధను । ర్వారణరాజుఁ గొల్చి దశవక్త్రముఖాంబుజవాటిఁ
గూల్చి బృందారకహృత్సరోజములు వానన చేసి వికాససము సరా । కారత నొందఁ జేసి
నప్రగల్భత నీకతఁ గుఱ దగఁ గా హరీ ॥ ౬౨ ॥ మ ॥ వికటోత్తంభితసీరభోగపటలీవిస్ఫూ
ర్తిస్ఫూర్తికం । చుకనిర్మోకభయానకంబు వికృతాశుక్ష్వేళ మగ్నిచ్ఛటా । వికిరత్క్రూ
రనిరీక్షణంబు నగు నీ ఘోషంబు శేషానుకా । రి కళన్ గ్రాలదె క్రోలదే సమదవైరి
ప్రాణవాతూలముల్ ॥ ౬౩ ॥ చ ॥ ప్రతిదినకేశలుంఛనపురాయిడి నెట్టనబట్టఁగ
ట్టెపైఁ । బుఁ పుతమంచు నున్నకుఱుఁబోఁడతలన్ ధరియింపనోడి యుక్తిఁ । సతముగ సొ
మ్ముగా నిడఁజాలవుగా శిఖిపింఛవల్లి సౌ । గతమతధుర్య దాఁ గటిఁ గట్టుము పట్టము
మిన్నకేటికిన్ ॥ ౬౪ ॥ చ ॥ కలిహిమవేళ శోభనపుఁ గమ్మవిరుల్ సకలంబు దుల్చి భూ ।
వలయవనంబుఁ గప్పికొని వర్తిలు జాడ్యపుఁ టీదపర్వఁగా । నలరులకారులీల భవదా
గమనం బిటఁ గల్గ రోషపా । టలమగు నీకనుంగడలడాలు నగున్ జిగురాకునాకృతిన్ ॥
౬౫ ॥ సీ ॥ నీటిలోఁ జివుకక నిలిచి క్రమ్మఱు పూనిక గఠినకర్పరపుఁ జుక్కాటను బిగువు ।
దంష్ట్రి నెత్తిన మహీతలపు గాఢపుఁ జీర యురుదారుకలనయందు దయమగుట । పరు
లకుఁ దనకట్లబలిమి చూపు విధంబు పులిమిన నెత్రుఁ గగ్గిలపు నూనె । ద్వీపాంతరమునకుఁ

బాణములు పడుట యను నెడి మదజలధారలు కాఱుచుండఁగా. గ్రాలు — ప్రకాశించునట్టి. దోర్ధనుర్వారణరాజున్ — భుజములయందలివిల్లు నెడియేనుఁగులరాజును. కొల్చి — పురికొలిపి. దశవక్త్రముఖాంబుజవాటిన్ — రావణుని పదియైన ముఖములనెడి కమలములవరుసను. బృందారకహృత్సరోజములు — దేవతలమనస్సులనెడి కమలములు. వికాససరాకారతన్ — వికాసముచేత అతిశయించిన యాకృతి కలిగినతనమును. ప్రగల్భత — నేర్పరితనము ॥ ౬౨ ॥ వికట — వంకరై. ఉత్తంభిత — మీఁదికెత్తఁబడిన. సీరభోగపటలీ — నాగేలనెడి పడగలయొక్క సమూహముచేత. విస్ఫూర్తిమత్ — ప్రకాశించుచున్న. మూర్తి — ఆకృతి. కంచుకనిర్మోకభయానకంబు — కుబుసము విడుచుటచేత భయంకరమైనది. వికృతాశుక్ష్వేళము — వికృత — వికారమైన. ఆశు — వడితోడి. క్ష్వేళము — విషముగలది; సింహనాదముగలది అని అర్థాంతరము. అగ్నిచ్ఛటావికిరత్క్రూరనిరీక్షణంబు — నిప్పులసమూహమును వెదచల్లునట్టి క్రూరమైన చూపుగలది. శేషానుకారి — శేషునిఁబోలుచున్న. కళన్ — ప్రకాశముచేత. గ్రాలదె — ప్రకాశింపదా. క్రోలదే — త్రాగదా. సమదవైరిప్రాణవాతూలములు — మదముతోఁగూడిన శత్రువుల ప్రాణవాయువులను ॥ ౬౩ ॥ లుంఛనపురాయిడిన్ — ఊడిపోవునట్టి యుపద్రవముచేత. నెట్టనన్ — మిక్కిలి. పుతపుతమంచున్ — అనుచును. కుఱుబోఁడతలన్ — కుఱుచనైన బోడితలయందు. సతముగన్ — శాశ్వతముగ. శిఖిపింఛవల్లిన్ — తీఁగవంటి నెమలి పురిని. సౌగతమతధుర్య — బుద్ధుఁడా. పట్టము — వస్త్రము ॥ ౬౪ ॥ కలిహిమవేళన్ — కలియుగమనెడి మంచుకాలమునందు. శోభనపుఁగమ్మవిరులు — మేలులనెడి వాసనతోడి పువ్వులను. దుల్చి — రాల్చి. భూవలయవనంబున్ — భూమండలము అనెడి అడవిని. వర్తిలు — ఉండునట్టి. జాడ్యపుటీఁద — మూఢత్వమనెడి చలిగాలి. పర్వఁగాన్ — వ్యాపింపఁగా. అలరులకారులీలన్ — వసంతఋతువువిధమున. ఇటన్ — ఇంతట. రోషపాటలము — కోపముచేత ఎఱ్ఱనైనది. కనుంగడలడాలు — కడకన్నులకాంతి ॥ ౬౫ ॥ కర్పరపు — వీఁపుఁజిప్పయనెడి. గాఢపుఁజీర — గాలికి ఎత్తెడు చాఁపగుడ్డ. దారుకలనయందున్ — మ్రానిపొందునందు. చేమట్టు — ఆయుధమైన. శినతగులు — లంగరుతగిలించుట. సౌగతాగమమాలిమిశాస్త్రిసరణి — బౌద్ధులాగమము నెడి ఓడనడ

వెగునన్నైఁ జను మెంపు చేయుట్టు నాఁగంటి జీనుఁగులు । సౌగతాగమపాలిమిశాస్త్ర
సరణి । వల్గువల్గనవిచిత్రధావనముఁ ట్లు । నిన్నుఁ దరిఁ జేసి భవవార్ధిని స్తరించి । దరిఁ
దఱియకున్నఁ గల వెమోదము మురారి ॥ ౬౬ ॥ చ ॥ లలితకళావళీమృదుపలాశప
రీతసుధామరందవి । చ్ఛిలసుమనఃప్రబోధగుణ జృంభితపూర్ణసుధాంశుబింబవు ।
షట్-లసిత పుష్కరాతుతన షట్పురణేంద్రన వేంద్ర నీలక । జ్జలజలజా ప్తజాజలనిజ
ద్యుతివంచక కాంతికంచుకా ॥ ౬౭ ॥ క ॥ ఉత్పత్తిస్థితివిలయా । ర్థోత్పాదకవిట్ఠలా
హ్వాయోన్నత సత్రా । జిత్పుత్రికాసత్పృష్టదృ । గుప్తిబసుఖదాప ఘనపయోధర
శాలీ ॥ ౬౮ ॥ స్రగ్విణి ॥ అండజాధీశ వాహా జగద్గేహదో । ర్దండచండారినిర్దారి
తారీనతా । ఖండలాగండరింఖన్మణీకుండలా । పుండరీకేక్షణా ప్రోల్లసత్ సుక్ష
ణా ॥ ౬౯ ॥ చ ॥ అలికులభాగకుంతలము లందపుముద్దుమొగంబుఁ జేరలం । గొలువఁగవ
చ్చు కన్నులుఁ జిగుర్నగు మోవి మెఱుంగుఁ జెక్కులున్ । వలమురియఱ్ఱు లే మొసలివాగ
డపోఁగులు లోఁతు పొక్కిటన్ । మొలచిన తెల్లదమ్మిబలు మాఁపులు నీలవినీల దేహమున్
౭౦ ॥ చ ॥ కలిగినవాని ప్రాఁబలుకఁ గమ్మని యొయ్యారి వానిమెందునే । వెలుఁగును గాని
మెన్నెలుఁగు వెంబడి జింజనువాని నంతటన్ । వెలసినవానినిన్ గనని వెంబర పుట్టువ రాతి
పుట్టువుం । బలెగతి గానలేమ యతిమానసహంసక కంసహింసకా ॥ ౭౧ ॥ ఉ ॥ ఛత్రిత

పుశాస్త్రరీతి. వల్గువల్గనవిచిత్రధావనము — చక్కనైన వల్గితమనెడి విచిత్రమయిన గుఱ్ఱము నడుపుడుపా
టుట. తరిన్ — ఓడను గా. నిస్తరించి — దాఁటి దరిఁదఱియకున్నన్ — గట్టు చేరకుండిన. మోదము —
సంతోషము — ఈపద్యమునందు శ్లిష్టనిదశావతారములను ఓడపరికరములుఁగా వర్ణింపఁబడియున్న
ది అందులకు అనుగుణముగా అర్థాంతరమూహించుకొనవలెను ॥ ౬౬ ॥ లలిత... అయుతన — ఒప్పిద
ములైనకళలసమూహము నెడి మెత్తని యాకులచేత చుట్టఁబడిన యమృతము నెడి పూఁదేనెమీఁగడయొ
క్క మేలైన కాంతివిశేషమును తోఁపించెడి గుణము చేత రేఁగిన నిండు చంద్రబింబము యొక్క కొఱఁ
తలేని తెల్లనైన జలప్రదేశము (పాలసముద్రము) యిల్లుగాఁ గలవాఁడా. షట్పరణేంద్ర... కంచుకా —
శ్రేష్ఠమైనదియు మెత్తని నూతనమయిన యింద్రనీలమణికాటుక యమునానదియందలి జలము వీనిచేతన
కాంతిచేత తక్కువపఱుచునట్టి దేహకాంతియనెడు కవచముగలవాఁడా ॥ ౬౭ ॥ ఉత్పాదక — కలి
గించునదియైన. ఉన్నత — అధికుఁడా సత్రాజి... శాలీ — సత్యభామయొక్క ఆశతోఁడి చూపులకు
నిక్కైపానము చేయుటవలన సుఖమునిచ్చునట్టి దేహము నెడి మేఘము చేత ఒప్పువాఁడా ॥ ౬౮ ॥ జగద్గే
హ — లోకమే యిల్లుగాఁ గలవాఁడా దోర్దండ... తారి — కఱ్ఱలవంటి చేతులయందుఁ గలివాఁడియైన చ
క్రము చేత తెగనఱకఁబడిన శత్రువులుగలవాఁడా. నఖండల — ప్రముక్కైన యింద్రుఁడు గలవాఁ
డా. గండరింఖన్మణికుండలా — చెక్కిళ్లయందు నటించుచున్న రత్నముల చెవిపోఁగులుగలవాఁడా.
సుక్షణా — మంచియుత్సవముగలవాఁడా ॥ ౬౯ ॥ అలికుల భాగకుంతలములు — తుమ్మెదలను బోలినముం
గురులు. చిగుర్నగుమోవి — చిగురును పరిహసించునట్టి పెదవి. వలమురియఱ్ఱు — శంఖము వంటి మెడ.
లే మొసలివాగడపోఁగులు — క్రొత్తవైనమకరకుండలములు. తమ్మి — తామర ॥ ౭౦ ॥ వెంబర — దుష్టుని
యొక్క. యతిమానసహంసక — యతులయొక్క మనస్సులనెడి మానససరస్సునకు హంసమైనవాఁ
డా ॥ ౭౧ ॥ ఛత్రితశేష — గొడుగుగాఁ జేయఁబడిన శేషుఁడుగలవాఁడా. అయ్యెదవేఁ — అయ్యెదుప

శేషనామెడఁ బ్రసన్నుఁడ వన్యోద వేఁ గృతోగ్రశ । త్రుతాపమైనయీలలితరూప
ముతోనిచటఁ గాపసింపు మీ । క్షేత్రము నెట్టితీర్థమును జెందనియున్నతిఁ బొందుఁగాక
యీ । క్షేత్రముతీర్థమునుఁ గడుఁ బ్రసిద్ధి మదాహ్వయలబ్ధిఁ బొందుఁగాక ॥ ౨౨ ॥
తే ॥ క్షేత్రకులరాజమైనయీ క్షేత్రమునకుఁ । దీర్థకులరాజమైనయీతీర్థమునకు ।
నిఖిలసురసాధకత్వస్వీయతఁ బొదలి । యీపిటసించుటయు వరంబిచ్చుటనుడు ॥
౨౩ ॥ సీ ॥ అనుకంపపెను మోపుగను సొంపునకువింత చెలువంబు మొలపింపఁ జిగురు
మోవి । పవడంపుఁగొన దంతపఙ్క్తిప్రభలు పుష్పితముగాఁగ హరిపలుకు ధరణిది
విజ । నివహావరేణ్యున కఖిలధర్మధురీణ యగునట్లు భవదాహ్వయము వహించు ।
నీ తీర్థమున వసియించెద వనువకికి నీకుఁ జేతఃప్రీతి నెలకొనంగ । భీమఘుర్మాంబుసం
భూతభైమి నీదు । క్షేత్రమునుదీర్థమును నిజోత్సృష్టసలిల । వేణిసంప్లావితమ్ముగా
వింపఁగలదు । నాకు నెంతయు నిష్టమొనర్పఁగడఁగి ॥ ౨౪ ॥ వ ॥ ప్రకటసుప్తాకారంబున నం
బుశ్చిమాభిముఖుండనై సర్వోత్తమత్వంబు నిర్వహింప నేనిచ్చటు ముచ్చటం దవిలి వర్తిం
చెద. సకలక్షేత్రతీర్థోత్తమంబులగునీ క్షేత్రతీర్థంబులుం బౌండరీకంబులై పాండు
రంగాహ్వయుండనగు నాకు నెక్కాలంబును శ్వేతద్వీపసుధాసాగరంబులకంటెఁ
బ్రియంబులై నిత్యనివాసంబులై యత్యంతవిభవంబుల నభిరామంబులయ్యెడు. నీకో
రినయట్లయిచ్చితి ననియచ్యుతుండు పుండరీకునిఁ జేకొనియె ॥ ౨౫ ॥ శా ॥ శీతా
హార్యకుమారి పిన్నటులు లక్ష్మీజాని వాచంయమి । వ్రాతశ్రేష్ఠునకున్ వరంబొసఁ
గి సాంద్రప్రీతి నచ్చోటను । తత్తీర్థంబున నున్నవాఁడిపుడు భుక్తిన్ ముక్తి నీఁజాలువి ।
ఖ్యాతిం దాల్చి విచిత్రరత్నమయరథ్యాస్వర్ణహర్మ్యంబులన్ ॥ ౨౬ ॥ చ ॥ నలువ మొ
గంబులెల్లసృజనప్రథమాహమునందు కీర్చిన । న్నలువున సిద్ధసాధ్యనరనాగమరు
ద్వరయోగిమండలీ । కలకలగు భితంబులయి కాంచనచారువులైన నాల్గువా । కిళుల
వెలుంగుచున్న నిషికేతనరాజము నం బ్రసన్నుఁడై ॥ ౨౭ ॥ తే ॥ పుండరీకుండు క్షేత్ర
పాలుండుగాలిచి । యుండ నవ్యక్తముఖ్యసంయుక్తుఁడగుచుఁ । బాండురంగండు
భక్తకల్పద్రుమలీల । నిష్టఫలసిద్ధిఁదోరహత్తించునింతి ॥ ౨౮ ॥ క ॥ ఆకంబులలితకరు

ఈయూన. కృతోగ్రశత్రుతాపము — చేయఁబడిన భూరిశత్రువులభయము కలది — క్రూరులైన శత్రువు
లకు భయమును కలుగఁజేయునది. మదాహ్వయలబ్ధిన్ — నా పేరు కలుగుటను ॥ ౨౨ ॥ ౨౩ ॥ అనుకంప —
దయ. వింత చెలువంబు — క్రొత్తయందము. వక్కికిన్ — చోటను. చేతఃప్రీతి — మనస్సంతోషము. భీ
మఘుర్మాంబుసంభూత — శివుని చెమట నీటివలనఁ బుట్టినది. నిజో... సంప్లావితమ్ము — తనదైన మంచినీటి
పాయచేత చక్కఁగాఁ దడుపఁబడినదానిఁగా ॥ ౨౪ ॥ సుప్త — నిద్రపోయినవాని. తవిలి — ఆసక్తుఁడ
నై ॥ ౨౫ ॥ శీతాహార్యకుమారి — హిమవంతుని కూఁతురు. లక్ష్మీజాని — విష్ణుదేవుఁడు. వాచంయమివ్రా
త — మునులసమూహమునందు. భుక్తిన్ — ఇహలోకసుఖమును ॥ ౨౬ ॥ అన్నలువునన్ — ఆవిధమున.
మరుత్ — దేవతలు. మండలి — సమూహముయొక్క. గుంభితంబులు — కూడినవి. కాంచనచారువు
లు — బంగారుచేత మనోహరములు. నికేతనరాజమునన్ — శ్రేష్ఠమైనయింటియందు ॥ ౨౭ ॥ ౨౮ ॥ కం

బుధ । కోకంబుల పాలి హేళిఁ గొలుతు రబలము । ల్లోకంబుల వారలుఁ బరి । పాకం
బుల నాత్మసుకృతపరికరము పెుప్పన్ ॥ ౪౯ ॥ వ ॥ అర్ధయోజనవిస్తారంబును దదర్ధా
యామసంయుతంబును నైకంబుకంధరునకు నాకుం బ్రియజనకంబై సనకసనందనాది
సజ్జనచింతితార్థప్రదంబై యమ్మహాక్షేత్రరాజంబు పుష్కరంబునకంటెఁ ద్రిగు
ణంబును కేదారంబునకంటె షడ్గుణంబును వారణాసికంటె దశగుణంబును శ్రీ
శైలంబునకంటె ననంతంబును నై పుండరీకుని పేరం బౌండరీకంబును మహీమండల
మణికుండలంబగుచు నుండు నప్పరమధామంబు నే నధిష్ఠించి ॥ ౫౦ ॥ ఉ ॥
ఆయదుభర్త నాహలధరానుజు నానవనీతచోరునేఁ । బాయని భక్తితోఁ గొలు
తుఁ బ్రత్యహముల్ గృహదైవతంబుగా । నోయరవిందకోరక సహోదర చారుప
యోధరాఢ్యని । శ్రేయసకాంక్షఁ దక్కొరులు చేరి భజింతు రనంగ నేటికిన్ ॥ ౫౧ ॥ క ॥
ఇతరక్షేత్రస్థితదై । వతపూజలఁ గలుగుఫల మవశ్యము గలుగున్ । శతదశకగుణిత
మైయూర్జితమతిఁ దత్క్షేత్రపూజ నేయు నరునకున్ ॥ ౫౨ ॥ క ॥ నరుఁ డరుఁదివేలేఁడు ని
తరదైవతదర్శనమునఁ దాఁ గను ఫలమున్ । బొరయును నలవోకవలె శాంకరి యాక్షే
త్రోత్తమంబుఁ గనుఁగొన్నంతన్ ॥ ౫౩ ॥ క ॥ సకలక్షేత్రీవాసము । నకంటె నందు
నికి యొప్పు నరునకు మృగడిం । భకనయన యేకదినవా । సకృతికి వేదొరకఁ గాన
సాయుజ్యంబున్ ॥ ౫౪ ॥ సీ ॥ దొరకు జన్మమునకుఁ బరమ భైషజ్యమౌ మాతృశుశ్రూషాస
మాధి యొకటి । చిలువాయనపు వేల్పుఁ గొలముఁ గొల్వక వాసుదేవు నారాధించు తెలి
వి యొకటి । దుర్వాసనల బెట్టు దొసఁగులు విడదన్ని యధ్యాత్మవాసన నలరుటొక
టి । యన్నిజీవుల కెల్ల నుదయించి యుదయించి తుదిమర్త్యుఁడై పుట్టు పదవి యొకటి ।
కాలమున వచ్చు నర్థులకాంక్ష యెఱిగి । తృప్తి నొందింపఁ గలుగంగఁ దిరుగుటొకటి । దు
ర్లభం బెట్టుల ట్లతిదుర్లభంబు । మగువ తత్క్షేత్ర వాసంబు మానవులకు ॥ ౫౫ ॥

శంఖలలితకరున్—శంఖము చేత ఒప్పుచున్న చేయిగలవానిని. బుధకోకంబుల—విద్వాంసులనెడి చక్రవాకపక్షుల. హేళిన్—సూర్యుని. పరికరము—ఉపకరణము ॥ ౪౯ ॥ ఆయామము—పెడలుపుతోడ. చింతితార్థప్రదంబు—కోరిన దాని నిచ్చునది. త్రిగుణంబు—మూడంతలు. షడ్గుణంబు—ఆఱంతలు. అనంతంబు—తుదలేనిది. ధామంబు—ఆలయము. అధిష్ఠించి—ఉనికిచేసికొని ॥ ౫౦ ॥ అరవింద...రాఢ్య—తామర మొగ్గలను బోలిన యొప్పిదములగు స్తనములు గలదానా. నిశ్రేయసకాంక్షన్—శుభము నందలి యపేక్ష చేత. తక్కొరులు—తక్కిన యితరులు. భజింతురు—సేవింతురు ॥ ౫౧ ॥ శతదశగుణితము—వేయంతలుగా పెరుగునది. ఊర్జితమతిన్—స్థిరబుద్ధితో ॥ ౫౨ ॥ పొరయున్—పొందును. అలవోకవలెన్—అనాయాసముగ. శాంకరి—ఓపార్వతీ ॥ ౫౩ ॥ మృగడింభకనయన—జింకపిల్లకన్నులవంటి కన్నులు గలదానా. ఏకదినవాసకృతికిన్—ఒకదినము వాసము చేసినవానికి. సాయుజ్యంబు—మోక్షము ॥ ౫౪ ॥ దొరకు—కలుగు. భైషజ్యము—మందు. చిలువాయనపు వేల్పుఁ గొలము—చిల్లర దేవతల సమూహమును. దుర్వాసనల బెట్టు దొసఁగులు—దుష్టములయిన విషయాపేక్షలనెడి గొప్పయాపదలను. అధ్యాత్మవాసనన్—తత్త్వవిచారాపేక్ష చేత. అలరుట—ఆనందించుట. పదవి—భాగ్యము ॥ ౫౫

చ॥ విన వె యజస్రముఁ గుతపవేళ క్షుధార్తులకోటిఁ గూర్చి నే। తనె సరు వెట్టి వండు కల
ధౌతపుఁ గూడు పసిండిచప్పఁ బో। జన మిడి యొండుచోఁ బడయఁ జాలెడు పుణ్యము నగ
ణ్యమై ఘటి। ల్లు నెలఁత పౌండరీకమహిఁ బ్రమోదకోఁటి పెట్టువానికిన్॥ ౪౬॥ మ॥
నిరుపాధిం బాతిక యెత్తు కాంచనము గానీ వెండి గానీ జగ। త్త్రితయీపూజ్యం బగు పాండు
రంగవసతిన్ దానంబు గావించు పు। ణ్యయుతుం డుండు నఖండలీలఁ గలధౌతాహార్యప
ర్యాత్మక। ప్రియగేహంబులలో భవాంతరమునన్ బృథ్వీధరేంద్రాత్మజా ॥ ౪౭ ॥
శా॥ ప్రావారాజినరాజిఁ గంబళతతిన్ బట్టాంబరాళిన్ దయా। ప్లావస్నిగ్ధమతిన్
జలిన్ గృపణవిప్రశ్రేణిపైఁ గప్పఁ బో। యే వాఁడేని యుఁ బౌండరీకమహి వాఁ డిందు
ప్రభాకందళశ్రీవిభ్రాజియశంబులం బొదలు ధాత్రీదిఙ్నభస్సీమలన్॥ ౪౮॥ ఉ॥ వృత్రవి
రోధిముఖ్యులగు వేల్పులుఁ బుట్టఁ దలంతు రోలి తా। గా త్రివిష్టపస్థితిసుఖంబులు గా
వని కర్మభూమిపైఁ। బత్త్రరథాధినాథరథుబాంధవవత్సలుఁ బౌండరీకసుక్షేత్రపతిన్
భజించి తమ చెన్నఁటిపుట్టువు నీఁగుకోరికన్॥ ౪౯॥ సీ॥ పితరు లుబ్బుదురు హృద్గతుల
నాత్మకులోద్భవుఁ డెవ్వఁడైనను బౌండరీక। మునకు నేఁగకయున్నె యనియందు నా
నఁగు హవ్యముఁ గవ్యము నమేయమై ఫలించు। నవదరించఁగ లేరు సాత్త్వికంబగు భావమే
నాకఁ బసునుదక్కఁ నిపుల నవుల। భక్తు లెవ్వరు రజఃప్రకృతిఁ దాల్తురె కాని పౌండరీకే
శు శాంబరికతమునఁ। దలఁప మానసమునఁ గల్గు కలుషమడఁగు। పొగడు మాటలనగు

అజస్రమున్ = ఎల్లప్పుడును. కుతపవేళన్ = అపరాహ్ణసమయమునందు. క్షుధార్తులకోటిన్ = ఆఁకలిబాధగలవారిసమూహమును. నేతన్ = నేతితో. కలధౌతపుఁగూడు = వెండియన్నము. పసిండి = బంగారు. ఒండుచోన్ = ఇతరస్థలమునందు. అగణ్యమై = ఎంచరానిదై. ఘటిల్లున్ = కలుగును. పౌండరీకమహిన్ = పుండరీకక్షేత్రమునందు॥ ౪౬॥ కాంచనము = బంగారు. వసతిన్ = ఉనికిపట్టునందు. కలధౌతాహార్యపర్యాప్త్మకప్రియగేహంబులలోన్ = శ్రేష్ఠమైన వెండికొండగల (అనఁగా) వెండికొండను బోలిన ఇష్టములైన నెలవులయందు. భవాంతరమునన్ = ఇంకొకజన్మమునందు. పృథ్వీధరేంద్రాత్మజా = పార్వతీ॥ ౪౭॥ ప్రావారాజినరాజిన్ = తోలుఉత్తరీయపుసమూహమును. పట్టాంబరాళిన్ = పట్టువస్త్రములసమూహమును. దయాప్లావస్నిగ్ధమతిన్ = మిక్కిలి దయగల స్నేహబుద్ధితో. చలిన్ = చలికాలమునందు. కృపణ = దరిద్రులైన. ఇందుప్రభాకందళశ్రీవిభ్రాజియశంబులన్ = వెన్నెలమొలకలకలిమిచేత వెలుఁగునట్టికీర్తిచేత. పొదలున్ = వర్ధిల్లును. ధాత్రీదిఙ్నభస్సీమలన్ = భూమియొక్కయు దిక్కులయొక్కయు ఆకాశముయొక్కయు మేరలయందు॥ ౪౮॥ వృత్రవిరోధి = ఇంద్రుఁడు. త్రివిష్టపస్థితిన్ = స్వర్గమునందలియునికిచేత. కావు = కలుగవు. పత్త్రరథాధినాథరథున్ = గరుడవాహనుని. చెన్నఁటి = వ్యర్థమైన. నీఁగు = తొలఁగు॥ ౪౯॥ ఉబ్బుదురు = సంతోషింతురు. హృద్గతులన్ = మనసులందు. ఆత్మకులోద్భవుఁడు = తమకులమునందుఁ బుట్టినవాఁడు. ఉన్నె = ఉండునా. హవ్యమున్ = దేవతలకియ్యఁదగిన యన్నమును. కవ్యమున్ = పితృదేవతలకియ్యఁదగినయన్నమును. అమేయము = ఇంతమాత్రమని యూహించి చెప్పరానిది. నవదరించఁగ లేరు = వహింపఁజాలరు. సాత్త్వికంబు = సత్త్వగుణంబువల్లనైనది. రజఃప్రకృతిన్ = రజోగుణభావమును. శాంబరి = మాయ. కతమునన్ = కారణముచేత. కలుషము = కలవరము. అఘంబులు = పాపములు. ఉ

దోషములు దొలంగు। కనుంగొనంగఁ జేతఁ బెట్టు నఘంబు లడుగు। నమ్మహాక్షేత్రమున కు నెయ్యది సమంబు॥ ౯౦॥ సీ॥ కుఱుచలై గుమురులై గొనబులై లేఁబాపకొమ్మఁ జుట్టిన జడల్ గుమురుకొనఁగ। నెఱసులై మిట్టలై మిక్కిలిబటువులై క్రాలుకన్నుల చెన్ను గబ్బు దేరఁ। జిక్కనై చెలువమై బిన్నదియై యొప్పు మోము దంష్ట్రాటంకములఁ దలిర్ప। నీలమై నిబిడమై నిద్ధమై నింగి క్రిందుగ నున్న బలు మేనిపొగరు మెఱయఁ। బత్త్రిపతికేతనుని పురఃక్షేత్రమ్ముఁ బొందె। యున్న శ్రీక్షేత్రపాలకు యోగిలోక। రమణు నుప్పది రెండక్షరములమంత్ర। రాజమున జపించి కొల్వ దొరకు శుభములు॥ ౯౧॥ ఉ॥ చేరి చతుశ్శ్రుతుల్ చిలుకచేఁ జదివించుచు నక్షమాలికా। ధారిణియై తనుప్రభలు దట్టపు వెన్నెల పండువండఁగాఁ। గూరుపు వాకిటన్ వెలయు తోయజగర్భుల రాణి వాణి నీ। హారమయూఖజిహ్మఖ దశాక్షరమంత్రముఁ గాంగ నందగున్॥ ౯౨॥ ఉ॥ శ్రీరమణీమనోరమణు చేఁ బ్రతిష్ఠితుఁడై తటదక్షిణ। ద్వారమునందు లింగతనువైభవ మొప్పఁ బడక్షరీ విధుల్। గోరి భజించువారలకుఁ గొంగుధనంబయి వేణుముద్రతో। నాగముఁ డున్నవాఁడు రదనచ్ఛదభర్త్సితవిద్రుమప్రసూనా॥ ౯౩॥ ఉ॥ శౌరి భజించుచున్ భుజగసద్మమునన్ విహరించు వాఙ్మనో। హారిణులైదుగోటులు మహామహిమాన్వితులర్థిఁ దక్షిణ। ద్వారమునన్ విహారరతి వర్తిలి యుప్పుడుఁ జేరి యెన్నఁడో। యారతులిచ్చినారఁట తదాయతధూమము నేఁడుఁ బర్వెడున్॥ ౯౪॥ క॥ చేడియ యాద్వారమునెయెదు। చూడామణి క్రీడలాడుచో టమ్మహితా। క్రీడనభూస్థలి హరిఁ గూ। డాడుఁ జుమీ యమునకల్లో। లావళి సేవన్॥ ౯౫॥ ఉ॥ సేచనముఖ్యకర్మముల సేఁతకు నూతనమైన యచ్చటన్। శ్రీచరణంబులున్న యవి సింగము వెన్నునఁ గంటి వానికిన్। వేచని మ్రొక్కి పూజనము నేమముతో రచియించె నేని శ్రీ। తాచలపుత్త్రి పూరుషుఁ డిహంబుఁ బరంబుఁ

పసగన్ — మానసను ౯౦॥ గుమురులు — గుబురులు. గొనబులు — అందములు. బటువులు — గుండ్రనైనవి. క్రాలు — ప్రకాశించు. చెన్ను — అందము. గబ్బు దేరన్ — గర్వము నుత్కటింపఁగా. చిక్కన — సళ్లలేమి. చెలువమై — అందమై. మోము — ముఖము. దంష్ట్రాటంకములన్ — కాసెయులవంటికో అలచేత. తలిర్పన్ — ప్రకాశింపఁగా. నిబిడము — దట్టమయ్యు. నిద్ధము — నిగనిగలాడునది. నింగి — ఆకాశము. బలుమేనిపొగరు — గొప్పదేహముయొక్క నిక్క. పత్త్రిపతికేతనుని — గరుడధ్వజముగల పాండురంగవిట్ఠలుని. పురఃక్షేత్రము — ఎదుటిప్రదేశమును. పొందె — అవలంబించి ౯౧॥ ధారిణి — ధరించినది. తోయజగర్భునిరాణి — బ్రహ్మయొక్క పట్టపుదేవి. నీహారమయూఖజిహ్మఖ — చంద్రునిజయించు పట్టిముఖముగలది॥ ౯౨॥ లింగతనువైభవము — లింగదేహముయొక్క కలిమి. రదనచ్ఛదభర్త్సితవిద్రుమప్రసవా — పెదవిచేత తిరస్కరింపఁబడిన పగడపుపూవును గలదానా॥ ౯౩॥ భుజగసద్మమునన్ — నాగలోకమునందు. వాఙ్మనోహారిణులు — మాటలచేత మనోజ్ఞులగువారు. రతిన్ — ఆసక్తిచేత. వర్తిలి — ఉండి. తదాయతధూమము — దానిదైన విశేషపుపొగ. పర్వెడున్ — వ్యాపించుచున్నది॥ ౯౪॥ చూడామణి — కృష్ణుఁడు. అమ్మహితాక్రీడనభూస్థలిన్ — లెస్సగా క్రీడించుటకుఁ దగిన ఆ పూజ్యమయిన ప్రదేశమునందు॥ ౯౫॥ సేచన — స్నానము. సేఁతకున్ — చేయుటకు॥ ౯౬॥ మరలఁ

గరంబునన్ గొనన్ ॥౯౬॥ చ॥ తరలఁగఁ బట్టఁ గట్టఁగ సమస్తమరుత్కరిఁ దన్నుఁ గూ
ర్చి మె । చ్చురికఁ ధరింపఁ బోలు ననశాతముఖాంకుశపాశముల్ విక । స్వరుచిఁ దాల్చి
పచ్చని వపువాకిటి బ్రహ్మికృతిమంత్రగూపథా । స్వరభువనాధినాయిక లసద్రసనాయి
కయొప్పు నెప్పుడున్ ॥ ౯౭ ॥ ఉ ॥ హరిపథాధిరూఢమహిమాసురకేసరవర్గ దుర్గ
నాగారిమ హెూపవాహ్యసదశాక్షరమంత్రవిశేషయుత్తర । ద్వారమునందు నుండు
నిరతంబును దాఫలపూపపాయసా । హారను లందనుం దెలచు నయ్యలదొడ్డికి వేల్పుగ్గి
డ్డినై ॥ ౯౮ ॥ క ॥ ఇవి నాలుగు ద్వారంబులు । ధవళేక్షణ ద్వారదేవతలు నల్వురు
వీ । రవధానబుద్ధి నేత । న్పవిశేషార్చన మొనర్ప సంపదలొదవున్ ॥ ౯౯ ॥ తే ॥ స
మరసన్నద్ధరక్షోనిశాతహేతి । పాతజాతక్షతవ్రాతఘాతిఁ దనరు । పరమపదనా
థుని మ్మేనఁ బరఁగు వర్ణ । రాజి యఖిల బుద్ధిమంత్రరాజము బల ॥ ౧౦౦ ॥ వ ॥ అహరా
రంభమునందు రక్తుండయిన ధ్యాహ్నంబున శుభ్రుండై । గ్రహరాడస్తమయంబు
న నసితుండై గాయత్రి యుంబోలియ । య్యహిపర్యంకుండు మూడు మూర్తులకు నిమ్మై
పెంపుఁ బూజింతుర । న్వహముం గోవిదు లాతనిం బ్రముల నిత్యానంద కాంక్షన్ మ
నుల్ ॥ ౧౦౧ ॥ క ॥ మూర్తిత్రితయమయత్వ । స్ఫూర్తిన్ వర్తించు చిహ్నములు
మంత్రముశ్రీ । భర్త కృపనే నెఱుఁగుదుఁ । గార్తికరాకాసుధాంశుకమనీయనఖీ ॥
౧౦౨ ॥ మ ॥ గదసారించి ప్రదీప్త ప్రతాపముండగు గజాసురుఁడా కరుండు బి । ట్టదరుల్
పాఱ సురారి పక్షబలిఁ ద్రేయన్ దాన ద్దికరుఁడా । చ్చెదళింపంబడియున్ దదుగ్రహ
తిగాసిన్ జెల్లకాధీశ్వరున్ । మృదుకంఠారంభముతోడ నవ్వుచును దున్మెన్ వానిన ద్దే

గట్టన్—బిగియఁగట్టుటకును. కట్టఁగన్—కట్టివేయుటకును. సమస్తమరుత్కరిన్—ఎల్లదేవత
లలోనుఁ బ్రధానదేవతయైన. తన్నున్—పాండురంగని. శాతముఖాంకుశ పాశములు
—వాఁడిమొనగల అంకుశము పగ్గాటిని. వికస్వరరుచిన్—వికాసముతోడి ప్రకాశముతో. భువనా
ధినాయిక—లోకములేలిక సాని. లసద్రసనాయిక—ఒప్పిదమగు రసములకు నాయకురాలు—
సరస్వతి ॥౯౭ హరి—మనోహరమయిన. కీకసవర్గ—ఎముకలరాశిగలది. నాగారిమహెూపవాహ్య
—సింహమనెడి రాజవాహనముగలది పూప—పిండివంట. పాయస—పరమాన్నము. తెలచు—ఆ
రాధించు. అయ్యలదొడ్డికి—ఉత్తమజనులసమూహమునకు. వేల్పుగ్గిడ్డి—కామధేనువు ॥౯౮ ॥ అవ
ధాన—ఎచ్చరికతోడి ౯౯ ॥ సమర...హేతిన్—యుద్ధమునకు సిద్ధపడిన రాక్షసులవాఁడియైన ఆయు
ధములపాటువలననైన గాయములసమూహముయొక్క కలిమిచేత. వర్ణరాజి—అక్షరముల పఙ్క్తి
౧౦౦॥ అహరారంభమునందు—ప్రాతఃకాలమునందు. రక్తుఁడు—ఎఱ్ఱనివాఁడు. శుభ్రుఁడు—తె
ల్లనివాఁడు. గ్రహరాడస్తమయంబునందున్—ప్రొద్దుగ్రుంకునప్పుడు. అసితుఁడు—నల్లనివాఁడు.
అహిపర్యంకుఁడు—విష్ణుదేవుఁడు. ఇమ్ము—ఉనికిపట్టు అన్వహమున్—ప్రతిదినమును ॥ ౧౦౧॥
స్ఫూర్తిన్—తోఁపికచేత. కార్తికరాకాసుధాంశు—శరత్కాలమునందలి పున్నమనాటి చంద్రుని
వలె. కమనీయ—సుందరమయిన ॥ ౧౦౨ ॥ సారించి—చాచి. బిట్టు—మిక్కిలి. అదరులు—ని
ప్పురవలు. పాఱన్—ప్రవహింపఁగా—రాఁగా. బరిన్—ప్రక్కను. వ్రేయన్—కొట్టఁగా
దళింపఁబడియున్—కొట్టఁబడియును. తదుగ్రహతిగాసిన్—ఆక్రూరమయిన దెబ్బవలనిబాధ

వుఁడున్॥౧౦౩॥ సీ॥ ధాత్రీధరాత్మజ క్షేత్రాత్మయనఁగ దీర్థాత్మయనఁగను మూ
ర్త్యాత్మయనఁగ। త్రివిధమూర్తులు దాల్చి దీపించునతఁడు మూన్నెలవులయెడఁ బూ
జసేయుఁడగుటఁ। గంబళకౌశేయకలధౌతకాంచనగంధసింధురతురంగమశతాంగ।
గర్ణికాగ్రైవేయకటకకన్యాగంధకాశ్మీరకస్తూరికాగవాజ్య। ధాన్యదానాదిబహు
పదార్థంబులచటఁ। బెద్దలకు వేదవిదులకుఁ బ్రీతినొసఁగ। క్షేత్రమయమూర్తియగు దే
వకీసుతునకుఁ। బాండురంగాధిపతికిని బ్రమదమొదవు॥౧౦౪॥ ఉ॥ చేసియతీర్థమూర్తి
కడఁ జేయఁదగున్ మనుజుండు సేవనా। క్రీడనముల్ మహీదవిజకేసరులన్ బరమాన్న
శర్కరా। పాడబగోఘృతేక్షురసశాకములన్ ఫలపానకాదులన్। వీడెములన్ బ్ర
మోదపదవీమదలిప్సఁ జెలంగఁ జేయుచున్॥ ౧౦౫॥ క॥ ప్రణుతమతిన స్గపూజార్ప
ణమునఁ దత్తీర్థమూర్తి భజియించుసుధీ। మణులకునభిముఖమతిబ। ర్హిణబర్హాకల్పుఁ
డొసఁగునిహముం బరమున్॥ ౧౦౬॥ వ॥ అనిమూర్త్యర్చనావిధానకథనోన్ముఖుండై
పంచముఖుండు శిఖరినందనతో నిట్లనియె॥ ౧౦౭॥ సీ॥ మంత్రపూతముగాఁగ మజ్జనం
బొనరించి ప్రన్నని శుభ్రాంబరములుగట్టి। ఘనసారమిశ్రితగంధసారమలంది పరి
మళంబుడివోనివిరులు ముడిచి। సిగరలతోడ గోక్షీరపూరముతోడ బహువిధంబగుఫల
ప్రతతితోడ। పిండివంటలతోడ ఖండశర్కరతోడ నేతులతోడ దేనియలతోడ। దధు
లతోఁ గూడఁదగునివేదనలతోడ। వసధివసథాము పీతాంబరుని రమాకుచరజనివి
లిప్తు శిఖిబర్హధరు మఖాంశ। భోక్తఁ బూజింపఁదగుఁ జైత్రమున శుభాంగి॥౧౦౮॥సీ॥
గంగఁగాటుకకొండగప్పునొప్పిదము దళ్కొత్తనావ్రల పాలనోలలార్చి। బలితఁపుసు

చేత. తుల్లకాధిక్యమున్—అయల్పునిదై. హెచ్చును. మృదుసంరంభముతోన్ — కొంచెపుత్వర
తో. నవ్వుచున్—ఎగతాళిచేయుచు. తున్మెన్—చంపెను ॥ ౧౦౩ ॥ ధాత్రీధరాత్మజ—ఓపార్వ
తీ. దీపించున్—ప్రకాశించును. మూన్నెలవులయెడన్—మూడుస్థానములయందు. కౌశేయ—ప
ట్టు. కలధౌత—వెండి. గంధసింధుర—మదపుటేనుఁగు. శతాంగ—రథము. కర్ణిక—చెవికమ్మ.
గ్రైవేయ—మెడలోధరించెడియాభరణము. కటక—కడియము. గవాజ్య—ఆవునెయ్యి. దాన—
ఇచ్చుట. ప్రమదము—సంతోషము. ఒదవున్—కలుగును ॥ ౧౦౪ ॥ సేవనాక్రీడనములు—
జలకమాడుటలు. కేసరులన్—శ్రేష్ఠులను పాడబ—ఆఱురసములతోఁగూడినపదార్థములు ఇక్షు—
చెఱుకు. శాకములన్—కూరలచేతను. ప్రమోదపదవీమదలిప్స—సంతోషమార్గముచేతమత్తుకొనున
ట్టియిచ్ఛ. చెలఁగిన్—అతిశయింప॥ ౧౦౫॥ బర్హిణబర్హాకల్పుఁడు—నెమలికుంచెయలంకారము
గాఁగలవాఁడు—కృష్ణుఁడు॥౧౦౬॥౧౦౭ ప్రన్నని—మనోజ్ఞమైన. గంధసారము—మంచిగంధము
ఉడివోని—తగ్గని. సిగర—తాలింపుచేసినమజ్జిగ. పూరము—ప్రవాహము. వసధివసథామున్—స
ముద్రజలము ఉనికిపట్టగువానిని. రమాకుచరజనివిలిప్తునిన్ — లక్ష్మీదేవి ఱొమ్ములయందలి పసపు
చేత పూయఁబడినవానిని. శిఖిబర్హధరున్ — నెమలికుంచెను ధరించినవానిని. మఖాంశభో
క్తన్—యజ్ఞభాగమును భుజించువానిని ॥ ౧౦౮ ॥ ఓలలార్చి—అభిషేకముచేసి. ధాత్రరాష్ట్ర
ములు—నల్లనిముక్కుకాళ్ళుగలహంసను. మున్నీటిన్—సముద్రమును. కమిచి—కప్పి. శాద్వల...

రున్పుజొంపము ధార్తరాష్ట్రంబుఁ జుట్టినక్రియ తెల్లపట్టుగట్టి। ముదురువెన్నెలయొప్పు
మున్నిటిగమిచిపట్టినలీలఁ గాలఁజందనముఁ బూసి। వడగండ్లుపోవ పుశాద్వలమహిఁ
బొల్చుపొల్పుగ మల్లెపువ్వులఁ బూజఁజేసి। మందువేసవివాసవిమనుపు గాపు। విబుధతతి
పాఁటివీడరవెల్ల మ్రొక్కు। భక్తసులభునిఁ దెలిచి పూర్వోక్తభూరి। భక్ష్యభోజ్యాదుల
ర్పింపభద్రమొదవు ॥ ౧౦౯ ॥ సీ ॥ వృష్టిగాశుద్ధాంబువేణి మజ్జనమార్చి శిఖరి
మేఘముగ మంజిటిఘటించి। కరకపాతంబుగా విరిగొజ్జెఁగలఁ బూన్చి క్షమపంకిలతఁగఁ
గుంకుమముఁ బూసి। మఘవగోపములుగా మణిహారమర్పించి పలుమెఱుంగులుగల దీప
మ్ములెత్తి। గర్జితంబులుగ శంఖక్వాణములు చూపి పచ్చికగాధూపపటలిఁ బెనిచి। యు
ర్విబంటులభుక్తిగా నుష్ణతైల। పక్వగుడమిశ్రపిష్టసూపపరమాన్న। రాసులొసఁగం
గఁదగుఁ గారుదాకహారికి। నట్టిబిరుతుధర్మములు చూపు చందమొంద ॥ ౧౧౦ ॥
సీ ॥ మహినాలపాఁడిముమ్మరముగాఁ బ్రభవింపనవనవోజ్జ్వలదధిస్నానవిధియు।
శుభ్రాభ్రపట్టంబులభ్రంబుపైఁ బర్వఁగఁ ధౌతవిపులచేలములకప్పు। సితకుశేశయ
కాశ శశధరద్యుతి హెచ్చ దొరకినయుచితంపువిరులపూజ। శాలిపాకస్ఫూర్తిఁ గ్రా
లగోరోచనాసంమిశ్రచర్చిక్యసంఘటనము। వ్రజభుజభుజుల భోజనావళులవంట।
కములుగావింప గోధూమఖండఖండ। శర్కరాఢ్య సుపక్వ భోజ్యములు నెఱపి।
విష్ణుఁ బూజింపఁదగు శరద్వేళయందు ॥ ౧౧౧ ॥ సీ ॥ పాథోధి విహృతి
సంభవ తనూజాడ్యంబు సంతప్త గోఘృత స్నపన రచనఁ। దులసి దండయు
కాని కలుగనితకరావ మరువక కుంద కుట్మల సమృద్ధిఁ। గఠినకచ్చరపీతకౌశేయ

—పచ్చికనేల. పీడరవెల్ల మ్రొక్కు—ముంగిటనుండెడి కల్పవృక్షము. తెలచి—మ్రొక్కి. భూరి—అధి
కమైన. భద్రము—మేలు ॥ ౧౦౯ ॥ శుద్ధాంబువేణిక—తేటనీటిధారచేత. మజ్జనమార్చి—స్నాన
ము చేయించి. మంజిటి—పీతాంబరము. కరకపాతంబుగాక—వడగండ్లుపడుటగా. విరిగొజ్జెఁగ
లక—విరిసినగొజ్జంగిపూవులను. క్షమపంకిలతగక—నేలబురదగా. మఘవగోపములు—పట్టుపురు
గులు. క్వాణములు—ధ్వనులు ఉష్ణతైలపక్వగుడమిశ్రసూప—కాఁగిననూనెలో వండఁబడిన బెల్ల
ముకలిపినపిండివంటలు పప్పు. కారు—వర్షాకాలము ॥ ౧౧౦ ॥ ముమ్మరముగాక—అధికముగా. నవన
వోజ్జ్వల—మిక్కిలి క్రొత్తదై ప్రకాశించునట్టి. శుభ్రాభ్రపట్టంబులు—తెల్లనిమేఘములనెడి పట్టువ
స్త్రములు. లఘు—తేలికైన. ధౌత—మడుఁగైన. సితకుశేశయ...ద్యుతి—తెల్లదామరలయు తెల్లుపు
వ్వులయు చందమామయు కాంతి. శాలిపాకస్ఫూర్తి—వరివంటయొక్క ప్రకాశము. చర్చిక్య—పచ్చ
గంధపుపూఁత. వ్రజభుజభుజుల—గొల్లవారి భోజనమును భుజించువారియొక్క. వంటకములు—అన్న
ములు. గోధూమఖండ—గోదుమనూక. ఆఢ్య—కలిగిన. పక్వభోజ్యములు—వండఁబడిన భుజించువ
స్తువులు. శరద్వేళ—శరత్కాలము ॥ ౧౧౧ ॥ పాథోధివిహృతి—సముద్రమునందలివిహారము. జాడ్యం
బు—జడత్వము. సంతప్త—కాఁగిన. స్నపనరచనక—స్నానముచేయించుటచేతను. కుందకుట్మల
—మొల్లమొగ్గలయొక్క. కచ్చర—ముతకయైన, పీతకౌశేయనిర్బంధము—పచ్చపట్టుకట్టు. చిత్ర—
నానావర్ణమైన. ముదురువెన్నెలక—పూర్ణచంద్రునికిరణములచేత—అమృతముచేత. నవ్య—క్రొత్త
గ్గు. దివ్య—మనోజ్ఞమైన. ఉజ్జగింపించి—నిడివిపించి. డెందానకుక—మనస్సునకు. ఉబ్బు—సంతోష

నిర్బంధమభిరామచిత్రాంబరార్పణమున । ముమురువెన్నెలఁ జేయు నుదరపోషణ
వృత్తినవ్యదివ్యాన్నపానప్రశస్తి । నుజ్జగింపించి డెందంబానకుఁ బొల్పవర్చి । నిశలఁ గుం
కుమమగరులమైఁ జెందనలఁది । గేహము సధూపధూమమెక్కించి కుధర । ధరుని పోషం
తమునఁ గొల్వదొరకు ముక్తి ॥ ౧౧౨ ॥ క ॥ శిశిరాగమవాసరముల । యశోదగారా
బుపట్టినర్చింపఁదగున్ । శశివక్షితతార్కాలోచిత । కుశకుసుమపటాంగరాగకూర్పా
సాదిన్ ॥ ౧౧౩ ॥ క ॥ ఋతువులనాఁటనీక్రియఁ । బ్రతిదినము భజింపఁ బరమపద
నాథుఁడు వాం । ఛితశతములొసఁగి భక్తి । ప్రతతులనన్నించు భక్తపరతంత్రుండై ॥
౧౧౪ ॥ తే ॥ మురవిభుఁ జక్రశ్రీక్షేత్రమూర్తిఁ దీర్థ । మూర్తిమూర్తులకడ నేమమున
నొనర్చు । నర్ఘ్యభాగవిశేషంబులానుపూర్వి । వినుము వినుపింతుఁ బరమాణువిభవ
మధ్య ॥ ౧౧౫ ॥ తే ॥ పరమపదనాథుఁ డిరిగి రానిరువదేను । చేతుల ప్రమాణమునఁ
గల్గుభూతలంబు । ముక్తికన్యాస్థాన శ్రీక్షేత్రమూర్తియందు । నర్ఘ్యభాగంబునుమ్మ
చంద్రార్ధనిటల ॥ ౧౧౬ ॥ క ॥ సకలోత్కృష్టోన్నతిఁ బా । యక యొయ్యాదికీర్తిపడయు
నతీర్థము పొ । ల్పుకయర్ఘ్యభాగఁ బై । నకుటిలగతిఁ దీర్థమూర్తియందు వెలుఁగున్ ॥
౧౧౭ ॥ క ॥ ఏనే మూర్తి పదార్ఘ్యవియమవిభాగమునఁ బ్రశస్తంబగునా । స్థానము
నర్చింపక యె । వ్వాఁ డేఁ చేయు పూజ నమ్మగుఁ జమ్మీ ॥ ౧౧౮ ॥ వ ॥ కావున క్షేత్ర
మూర్తి తీర్థమూర్తి మూర్తిమూర్తులయందలి యర్ఘ్యభాగంబు లెఱిగి యర్చించుచు
ననుచితాచరణవిముఖుండగు పుణ్యాత్ముఁడు సుముఖుండై పాండురంగ దక్షిండానందం
బాపాదించుననియా పరమేశ్వరుండు పార్వతితో వెండియు నిట్లనియె ॥ ౧౧౯ ॥ మ ॥
హరిపశ్చద్దిశ నూఱు విండుల ప్రమాణాసక్తిఁ గల్మిన్ శుభో । త్కరపద్మంబగు పద్మతీ
ర్థమనుతీర్థంబొప్పునచ్చోన సు । స్థిరతన్ శంఖము పద్మమన్ నిధులు వర్తించుం దయో
దీపితుల్ । నరనారాయణులున్న వారచట బాలాపిప్పలాకారులై ॥ ౧౨౦ ॥ సీ ॥ సమ
ధికజ్ఞానవిభ్రమముతోఁ గూడంగ హరిమేననవతారమైనవారు । పదమువోవఁగనిం
డుమనసుతోఁ గూడంగ బ్రహ్మచర్యము చిక్కఁబట్టువారు । పరపురుషార్థసంపదతో
డఁ గూడంగ ధనురాదిశస్త్రముల్దాల్చువారు । దుష్టనిగ్రహవిధాధురతోడఁ గూడంగఁ
బూర్ణాక్షరోన్నతిఁ బూనువారు । వహితగాంభీర్యధైర్యసాంద్రగితోడఁ । గూడసొ

టీ. నిశలన్ — రాత్రులందు. అగరు — అగరుగంధము. ఎక్కించి — అతిశయింపఁజేసి. కుధర
ధరునిన్ — విష్ణుమూర్తిని ॥ ౧౧౨ ॥ పటాంగరాగకూర్పాసాదిన్ — వస్త్రములు గంధపుపూఁతలు
కుబుసములు (అరచొక్కాలు) మొదలగు వానిచేత ॥ ౧౧౩ ॥ ౧౧౪ ॥ ఆనుపూర్విన్ — మొదటనుండి
క్రమముగా ॥ ౧౧౫ ॥ కరి — సాక్షి. అర్ఘ్యభాగంబు — పూజించుభాగము. నిటల — నొసలుగలదానా ॥
౧౧౬ ॥ నేల — చోటు. వమ్ము — వ్యర్థము ॥ ౧౧౭ ॥ ౧౧౮ ॥ ఆపాదించున్ — కలిగించును ॥
౧౧౯ ॥ శుభోత్కరపద్మంబు — శుభసమూహముల నైదిపద్మములుగలది. పిప్పలాకారులు — రావి
చెట్టురూపము నొందినవారు ॥ ౧౨౦ ॥ విభ్రమముతోన్ — విలాసముతో. చిక్కఁబట్టు — పరి
గ్రహించు. దుష్టనిగ్రహవిధాధురతోడన్ — దుష్టులను శిక్షించుట యను భారముతో. సాంద్రతన్

జన్యరవ గూడియాడువారు । ఘనప్రతిబింబనిభులు సహస్రకవచ । కవచనిర్భేదను లువారు ధవళనయన॥ ౧౨౧॥ క॥ పపట్టునఁ జూపట్టుదు । రాపట్టున మాడుకోటులమరాంగనల । ష్టాపదపాత్రసహితమణి । దీపకళికలగుచు శ్రీపతికిఁ బూజింతుర్॥ ౧౨౨॥ ఉ॥ దోశ్శమితారిశాత్రవసతౌ ఘ్వనకుండలములో నిజతుమాం । తశ్శిలలో నదాంతఁ బ్రబను దాయొక తీర్థము కుండలాఖ్యమై । దుశ్శకునాదిసంజనిత దోషశతంబు హతంబు సేయనం । భశ్శుచితన్ బ్రసిద్ధ ఘుబన్నగశాయికి నీశుదిక్కునన్॥ ౧౨౩॥ క॥ నరసింహమన్యయుచో । నరసింహుండు కుంజరాశనతఁ దాల్చుటన । చ్చేరువ దేవుండు నిజముం। త్రరాజపూజైకతానతా యుతుఁ బ్రోచున్॥ ౧౨౪॥ క॥ ఓరాజవదనయుచటన। నీరాజనలిజ్జఘుఁ కిసీసున్నా । రేరాళము హరివల్లభ । లారామలఁ గోల్వఁ నలయున యుకాములకున్॥ ౧౨౫॥ శా॥ అంశేందూద్వహ దేవిహ్రీంకృతి ధ్రువంబై యున్నయచ్చోటికిన్। త్రింశచ్చాపమితోర్వి నుత్తమమునం దీపించు తీర్థంబునన్। భ్రాంశంబొందక వెన్నెఁ దన్నలిలధారం గూడెం బుష్పావలీ। సంశుద్ధాంబు పులోవెడ దగుజపస్నానార్ఘ్యదానక్రియన్॥ ౧౨౬॥ సీ॥ భరమానుత తోడఁ దోడు పడవచ్చు గతిఁ జేవితో గరమూలజద్యుతుల సాఁగ । నెలకులంబుల చేవ్వ నేర్చునవార్కాంశులనఁగ పోలముల దీపాంశులఁటుఁ। గోడిఁ బుట్టు కాళిమాంకురపు మేఘములకు మెఱుఁగులై చూపఁ గ్రొమ్మించులరి। స్నేహంబు పాత్రసిక్తమ్మాటకున బ్బుపగిది పొలింద్లు నిబ్బరము నికరి । హరికిఁ బలు వంకలను దగ నగ్రవీధి। సిలిచి శతకోటి సంఖ్యలనియమపరత । నారతులొసంగు దివ్యకన్యకలు ధన్యలై। మతులు గ్రిడింతురయ్యుత్తమ

— మంచితేన పుకలిమిని. ఘనప్రతిబింబనిభులు — సూర్యబింబమును బోలినవారు. నిర్భేదనులు — చక్కగా భేదించువారు॥ ౧౨౧ ॥ పట్టు — స్థానము. చూపట్టుదురు — కనఁబడుదురు. అష్టాపదపాత్రసహిత — బంగారుపళ్లెరముతో నుంచఁబడిన॥ ౧౨౨ ॥ దోశ్శమితారి — భుజముల చేత అణఁపఁబడిన శత్రువులుగలవాఁడు. నిజతుమాంతశ్శిలలోన్ — తనభూమిలోని రాతియందు. అంభశ్శుచితన్ — నీటిపరిశుద్ధత చేత. ఈశుదిక్కునన్ — ఈశాన్యపుదిక్కునందు ॥ ౧౨౩ ॥ కుంజరాశనతన్ — అశ్వత్థత్వము చేత. ఏకతానతా — ఇతరవిషయములందు బుద్ధిఁ జొరనియ్యకుండుట — ఏకాగ్రత॥ ౧౨౪ ॥ నీరాజనలు — ఆరతులు. ఏరాళము — లెక్కలేనివారు. అయకాములకున్ — మేలు కలిమిని కోరువారికి॥ ౧౨౫ ॥ అంశేందూద్వహ — కళామాత్రమయిన చంద్రుని వహించిన. హ్రీంకృతిన్ — హ్రీంకారము చేత. ధ్రువంబై — శాశ్వతమై. త్రింశచ్చాపమితోర్విన్ — ముప్పదివిండ్లు పట్టుకొలఁది నేలను. పుష్పావలీ సంశుద్ధాంబువులు — పువ్వుల సరుల దాయము చేత పరిశుద్ధములయిన జలములు ॥ ౧౨౬ ॥ భరము — బరువు. తోన్ — వెంబడిని. కరమూలజద్యుతులన్ — చంకలనిగనిగని వెలుఁగులతో. సాఁగన్ — నడపిరాఁగా. నెలకులంబుల — చంద్రసమూహములయొక్క. చేవ్వ — చల్లఁదనమును. నవార్కాంశులు — క్రొత్త (ఉదయకాలమునందలి) సూర్యకిరణములు. కపోలములన్ — చెక్కిళ్లయందు. కొడిన్ — దీపపుశిఖయందు. కాళిమాంకురపు — నల్లఁదనపు మొలకలనైది. మెఱుఁగులై — మెఱపులై. క్రొమ్మించులు — క్రొత్తమెఱపులు. అరన్ — ప్రకాశింపఁగా. స్నేహంబు — మైత్రి; నూనె. పాత్రము — యోగ్యము, గిన్నె మొదలగునది. సిక్తము — ఉంచఁబడినది ఉబ్బ

స్థలమున ॥ ౧౨౭ ॥ ఉ ॥ గోపికతొల్లి యోర్తు హరిఁ గూర్చి తపంబొనరింప దానిని।
ష్టాపరతన్ మదింగరఁగి శార్ఙ్గి యుఁదోచినఁ జూచి వేడ్కతో । నాఁ పసిగాపు పూపవ
యసా కేఁద్రి లోకవిమోహనక్రియా । రోపనిరూపణంబగు సరోరుహలోచను రూ
పుఁ జూచుచున్ ॥ ౧౨౮ ॥ తే ॥ వైషమేషవవిషమేషుశోషణమున । వేషమొకరీతి
గా నిర్నిమేషనయన । యగుచు నెరగొంటఁ గదలని పొగరుమీను । దోయిఁ జూపట్టు
సప్తసింధువును బోలె ॥ ౧౨౯ ॥ తే ॥ క్లేశపాశంబుతోఁ గూడఁ గేశపాశ । మురుల
బర్హావతంసుండు కరుణ నిచ్చు । నీవి వేఁడఁగ నొకింత నీవి జాఱఁ । దచ్చరణము
లు మదినంటమచ్చెకంటి ॥ ౧౩౦ ॥ సీ ॥ ఊఁకుండినఁ జూచి యొకింత నగి కృష్ణుఁ డిది
యేమి నీవన్న నిందువదన । కుంచితావయవభంగురవృత్తిఁ దత్పాదబిసరుహంబులు
కేలఁ బిగియఁ బట్టి । మచ్చిత్తహారములు మధువైరినీ పాదవనరుహంబులు వీని వదలఁ జా
ల । వీని లావణ్యమీ వేషభూషణము గ నాకస్మికార్థితంబగుట నడుగఁ । గవయిదిస
లాంఛనంబగుఁ గాత యనుడు । నట్లయగుఁ గాక సర్వంబు నతివ నీవ । నంబరవు ముక్త
కేశివి నిఖిలభూష । ణాంచితాంగివినై యుండుమని యొశౌరి ॥ ౧౩౧॥ ఆ॥ అదియు
నట్లయగుచు నభిరామమూర్తియై । తనపసిండి జడలు దలఁగ ద్రోచి। యూనతార్ధమూ
ర్తియై క్షేత్రమునకునీ। శాన్యమున వసించు చంద్రవదన॥౧౩౨॥క॥ ఆ మహానీయ క్షేత్రశి
ఖామణిపైఁ బిదపఁ బర్వెఁ గామిని నానా। భూములను నిగిడి వదగజ। భైమి బహుళలహ
రిగ హనభయదాకృతియై॥౧౩౩॥సీ॥ జడధి చల్లినగంధవాడి నేత్రములఁ బడ్డగతిఁ దామ
రపరాగంబు గ్రమ్మ। తదితర క్షేత్రముల్ తమయందు నిలుమన్న నొడ్డించుటలు వోలె నూ
ర్ములెసఁగఁ । బంకదంభమునఁ బాపముల గ్రమింగి నీటి పెద్దనవ్వులలీల ఫేనములరఁ। పెర

—సంతోషించు—ఉబుకు. పాలిండ్లు—స్తనములు. నిబ్బరము—మిక్కిలి. అగ్రవీథిన్—ఎదు
టను ॥ ౧౨౭ ॥ ఓర్తు—ఒకతె. తోఁచినన్—ప్రత్యక్షము కాఁగా. అపసిగాపు పూపవయసా కె
—ఆగొల్ల పడుచు॥౧౨౮॥ వైష..మునన్—వైషమేషవ—మన్మథునియొక్క. విషమేషు—బేసి బా
ణములవలని. శోషణమునన్—చిక్కుటచేత. నిర్నిమేషనయన—ఱెప్పపాట్లు లేని కన్నులుగలది.
ఎరగొంటన్—ఆహారమును తీసికొనుటచేత. పొగరుమీను దోయిన్—మత్తుగొన్న చేపల జంటతో.
సప్తసింధువున్—ఏడవ సముద్రమును—శుద్ధోదక సముద్రమును।౧౨౯॥ క్లేశపాశంబుతోన్—త
పస్సువలని శ్రమము నైక్రొత్తోటితో. కేశపాశము—వెండ్రుకలముడి. ఉరులన్—జాఱఁగా. బర్హావతం
సుండు—కృష్ణుఁడు. ఈవి—దానమును—కోరికను. నీవి—కోఁకముడి. తచ్చరణములు—ఆకృష్ణుని
పాదములు॥౧౩౦॥ కుంచితావయవభంగురవృత్తిన్—వంపఁబడిన అవయవములయొక్క వంకర
తోడి వ్యాపారముతో. బిసరుహంబులు—కమలములను. ఆకస్మికార్థితంబు—ఉన్నట్టుండి కోరఁబడినది.
అడుగఁగవయిది—ఈ పాదములబంటు. సలాంఛనంబు—గురుతుతోఁ గూడినది. అనంబరవు—వ
స్త్రము లేని దానవు. ముక్తకేశివి—ముడివీడిన వెండ్రుకలు కలదానవు. అంచిత—ఒప్పిదమైన॥ ౧౩౧॥
౧౩౨ ॥ జడధి—సముద్రము. పరాగంబు—పుప్పొడి. ఒడ్డించుటలు—చాఁగించుటలు. ఊర్ములు—
అలలు. దంభమునన్—నెపముచేత. లీలన్—విధమున. పెరవాహినులమీఁదన్—ఇతరనదులమీఁ
దన్. మత్సర—ఈర్ష్యయొక్క. గ్రాహవిక్రుతులు—ప్రాణిహింసచేయు మత్స్యముల వికారములు.

వాహినులమీఁదఁ బెరిగిన మత్సరావేశంబుల నగ్రాహవిక్రుతుల దర । భానుభూమ్నైకజని భూమి భైమి నడచి । నమ్మహాక్షేత్రము డాసి యధికభీతిఁ । జోరకగిరిరుద్ధగతి నైన కరణిఘూర్ణనంబు నొందదు శ్రీజగన్నాథుఁ డెఱిఁగి ॥౧౩౪॥ ఉ॥ పటిగుటించి పలుకు వినుమేటికి నీభుజము మో శుభాంగియె । ప్పాటభవత్సమానమగు పాటవ సరిన్నికరంబు లేదు వాః । పాటవ మొప్పమత్పదము పైఁ బ్రబహింపుము దాజ్ఞ నన్నన । చ్పోటన పాటమై కడలి జోటి యుఁగొల్పెఁ జప్రవాహముల్ ॥౧౩౫॥ తే॥ క్షేత్రము నభైమి నిల్చి పొల్చిన ప్రదేశ । మున జనాభీష్టదము నాద్యము న జతుర్థ్య । శాది సేవ్యంబున గు నృసింహాఖ్యతీర్థ । మమరు త్రింశద్ధనుఃప్రమాణము న మెఱసి ॥౧౩౬॥ సీ॥ ఉక్కుఁ గంబము వ్రచ్చి యుదయించె నే దేవు డరణి నుద్భవమొందు నగ్నికరణి । వాలారుగోరు నీల్ గాలాము చేసె నే జేజే హిరణ్యాసుశిశుకమునకు । భక్తి వృద్ధుఁడు గాఁగఁ బాటించె నే వేల్పు ప్రహ్లాదుఁ గడుబాల పండ్లవాడ । నిజసింహతనుఁ దగ సుజనహృద్గుహలందుఁ గ్రీడించె నే త్రిలోకీనియంత । యా నృసార్యశువర్యుండు యుత్తపత్తి । ఖచరగంధర్వకిన్నరగ్రామణీశిరోమణీస్పృష్టచరణసరోజుం డందు । నుండు ముప్పదిరెండు బాహులను గలిగి ॥౧౩౭॥ శా॥ ఆకుంభప్రభవుం డొకానొక పంబత్యుగ్రతం జేసి ము । న్నా కుంభస్తనియా జలాంతరమునందుం బ్వం గనే దివ్యలిం । గాకారంబున నిల్చినట్టి దెయుగ స్త్ర్యాఖ్యాకతీర్థంబు తే । ద్వ్యాకోచాకృతి సప్తసప్తతికరాయామావృతిన్ జెన్నగున్ ॥౧౩౮॥ మ॥ నవనీతప్రియుఁ గొల్చి విష్ణుపతి నన్మంత్రాంగతం దాల్చి యే । యవధిం బోనిగణాధిపత్యపదవిం బ్రాపించియా ద్దాని చెం । తవసింపంగఁ దదాహ్వయంబున గణాపత్యమా నట్టితీర్థవతంసంబున గస్త్య । తీర్థమున కాద్యంబం ద్రుమవిద్యాధికుల్ ॥౧౩౯॥ సీ॥ నగపుత్రియాట్టి గాణాపత్యతీర్థంబునకుఁ బూర్వమైన జ్ఞసంబొనర్చు । వారికి వారి వారి వారికిఁ పవర్గ వర్గంబునీఁ జాలు వారి గలి

అదరన్ — అతిశయించఁగా. భానుభూమ్నైకజనిభూమి — సూర్యుని యొక్క (లేక) ప్రకాశముల యొక్క ఆధిక్యమునకు ముఖ్యమైన జన్మస్థానము. భైమి — భైమీనది. డాసి — సమీపించి. గిరిరుద్ధగతి — కొండచేత అడ్డగింపఁబడిన గమనము గలది. ఘూర్ణనంబున్ — తిరుగుడుఁబాటును. ఒందదున్ — పొందదుగా ॥౧౩౪॥ ఏప్పాటన్ — ఏవిధము చేతను. సరిన్నికరంబు — నదీసమూహము. వాః పాటవము — జలసమృద్ధి. సపాటము — నట్టము. కడలిజోటి — ఏఱు. కొల్పెన్ — వ్యాపింపఁజేసెను ॥౧౩౫॥ పొల్చిన — ఉన్న. జనాభీష్టదము — జనుల కోరికల నిచ్చునది. త్రింశద్ధనుఃప్రమాణమునన్ — ముప్పదివింద్లపట్టు కొలఁదిని ॥౧౩౬॥ వ్రచ్చి — పగుల్చి. కొని. అరణిన్ — నిప్పు తచ్చెడు సాధనమున నుండు. వాలారుగోరు — వాఁడిమొన చేఁ అతిశయించిన గోటిని. జేజే — దేవుఁడు. హిరణ్యాసుశిశుకమునకు — హిరణ్యకశిపుని ప్రాణము నైడిగాయలు చమీనునకు. త్రిలోకీనియంత — మూఁడులోకములు సమదాయమును నియమించువాఁడు. నృహర్యశువర్యుండు — నృసింహోత్తముఁడు. గ్రామణీ — శ్రేష్ఠుల యొక్క. స్పృష్ట — వెలుఁగులుగల ॥౧౩౭॥ కుంభప్రభవుఁడు — అగస్త్యుఁడు. తద్వ్యాకోచాకృతి — దాని వికాసముతోడి యాకారము. సప్తసప్తతికరాయామావృతిన్ — డెబ్బదియేడు చేతుల పొడవుగల యావరణము చేత. చెన్నగున్ — అందగించును ॥౧౩౮॥ నవనీతప్రియున్ — కృష్ణమూర్తిని. అవధిన్ — మేరను. ప్రాపించి — పొంది ॥౧౩౯॥ పూర్వము — తూర్పు. అపవర్గంబు — మోక్షము. త్రిమ్మటమైన్ —

గీ॥ యుచటసంకర్షణాహ్వయతీర్థరాజంబు వెలయునచ్చో మున్ను హలధరుండు। తీర్థ
యాత్రయొనర్చుచు త్రిస్పుటమైనచ్చి యవగాహవేళఁ బ్రత్యక్షమైన। పాండురంగాధిపతి
కృపవడసి తద్వారా। ప్తి నిజనామమతీర్థమధిగమింపఁ। జేసి కార్తార్థ్యమునఁ బొందె శ్రీస
ఖుండు। నందయంతర్హితుండయ్యె నద్భుతముగ॥౧౪౦॥ శా॥ ఆ సంకర్షణతీర్థరాజమున
కాద్యంబైనమద్వేదని। శ్వాసంబై తనదైర్ఘ్యమంతయును బంచాశద్ధనుశ్శ్రేయమై।
భాసిల్లున్ నిజవారిమజ్జదఖిలప్రాణీప్సితత్యాగదీ। క్షాసన్నద్ధమనం బ్రసిద్ధి వడయున్
జాబాలితీర్థంబిలన్॥౧౪౧॥ క॥ అత్తీర్థమునంతరమున। వృత్తస్తనిబ్రహ్మతీర్థవిభవమభిను
తిసఁ। పత్తిలిలసిల్లు శతదో। ర్వృత్తాకృతి కాంత దానివృత్తం బెల్లన్॥౧౪౨॥ క॥ అందువ
సియించు నుదుకుల। నందనసేవావిధాననందన్మతియై। కుందవిశదరదనశతా। నం
దుఁడు వాణీవధూసనాథుండగుచున్॥౧౪౩॥ తే॥ బ్రహ్మతీర్థంబునకు దండపాణియా
శ। కులశిఖరిపుత్రి దీపించుఁ గలశతీర్థ। మేను బారలనిడుపున దీను మిగిలి। యదియు య
మృతామహాదేవికాస్పదంబు॥౧౪౪॥ తే॥ బ్రహ్మతీర్థంబు కలశతీర్థంబుఁ బొగడ।
నేరరెవ్వరు చంద్రికాగౌరమయ్యుఁ। దత్పయోధరము క్తిసిధానమునకు। నంజనచ్ఛా
యమైతోఁచుటద్భుతంబు॥౧౪౫॥ ఉ॥ తావరసాక్షియందునకు దక్షిణదిక్కున
సప్తదోర్మితా। యామమయాతయామగుణమై యెసఁగున్ బిశ్వతీర్థమచ్చటన్। దా
నొనరించు దానములుఁ దానములున్ గయఁ జేయు సత్క్రియా। స్తోమములై పితృప్రి
యముఁ జొన్పు సుఖింప్రదు రెల్లవారలున్॥౧౪౬॥ ఉ॥ దానికి దక్షిణాశ వసుధాధరనంద
నయొప్పు బ్రహ్మపి। ద్యానిధి సేవితంబు నవహస్తమితంబగు చక్రతీర్థము। చ్చోనలవోక
యుంబలె విశుద్ధజలంబులఁ గ్రుంకి మాధవ। ధ్యానము సేయు మానులకు నబ్రము లేయప
వర్గదుర్గముల్॥౧౪౭॥ క॥ చక్రస్తనితజ్జలములఁ। జక్రాలంకృతశిలానిచయముదయిం
చున్। శక్రముఖాఖిలమఖభు। క్చక్రముగొనియాడుఁ దత్ప్రశస్తగుణంబుల్॥౧౪౮॥ శా॥

త్రిస్పుటలో. అవగాహ—స్నానము చేసెడి. తద్వారా ప్తిన్—ఆయనవలనివరమును పొందుటచేత. అధిగమింపన్—పొంద. కార్తార్థ్యమునఁ బొందెన్—కృతార్థత్వమును పొందెను. అంతర్హితుండు—అంతర్ధానము నొందినవాఁడు ॥ ౧౪౦ ॥ దైర్ఘ్యము—నిడివి పంచాశద్ధనుశ్శ్రేయము—ఏఁబది విండ్లపట్టుకొలఁదిగలది మజ్జత్—స్నానము చేయుచున్న. ఈప్సిత—కోరికలను. దీక్షాసన్నద్ధము—నియమము చేతసిద్ధపడినది॥౧౪౧॥ అంతరమునన్—నడుమ. శతదోర్వృత్తాకృతి—నూఱుచేతుల మేరగుండ్రనియాకారము. వృత్తము—ఉనికి ॥ ౧౪౨ ॥ నందన్మతి—సంతోషించుచున్నబుద్ధిగలవాఁడు. కుందవిశదరదన—మొల్లమొగ్గలవలె స్వచ్ఛమైనపలు (వరుస) గలదానా. శతానందుఁడు—బ్రహ్మ. సనాథుండు—కూడినవాఁడు ॥ ౧౪౩ ॥ దండపాణియాశ—దక్షిణదిక్కు. కులశిఖరిపుత్రి—కులపర్వతముకూఁతురా. దీపించున్—ప్రకాశించును. దీను—మనోజ్ఞత ॥ ౧౪౪ ॥ చంద్రికాగౌరము—వెన్నెలవంటి తెలుపుగలది. అంజనచ్ఛాయ—కాటుకవన్నె ॥ ౧౪౫ ॥ సప్తదోర్మితాయామము—ఏడుచేతులకొలఁది నిడివిగలది. అయాతయామ—విడువఁబడని. దానములు—స్నానములు ॥ ౧౪౬ ॥ ఆశన్—దిక్కునందు. అలవోకయుంబలె—స్వేచ్ఛగా. అబ్రము—వింత. అపవర్గదుర్గములు—మోక్షమనెడిపొందరానికోటలు॥౧౪౭॥ మఖభుక్చక్రము—దేవతాసమూహ

ఆతీర్థంబునకుం గృతాంతదిశ నాద్యంబార్తివైద్యంబుల । క్ష్మీతీర్థంబననొక్క తీర్థము
ప్రకాశించుఁ గరమాదేవిపీ । తాతంకస్థితినచ్చటందపము సేయన్ నేర్చి కాతొల్లి యా ।
వైతేయారిభుజాంతరాళమణిసౌధంబెక్కెఁ బెన్మక్కువన్ ॥ ౧౪౯ ॥ సీ ॥ ధూతాఘ
మైనలక్ష్మీతీర్థమునకు దక్షిణమునఁగా మోదకియను బద్మ । మును శంఖమును జక్రమును
నిజనామచిహ్నములుగా వెలయుతీర్థములు వాలుచు । మెలఁతయీ వాల్గులక్ష్మీతీర్థము
నఁగూడి శక్తిపంచకనామసంప్రయుక్తిఁ । దళుకొత్తువీనివిస్తారంబుషష్టిహస్తప్రమా
ణంబనఁజాలియుండుఁ । బరమపావనంబు పాసకర్మూల । నైకకర్మఠంబు లోకనుత
ము । తత్ప్రభావమసురదమనునకీవేను । ప్రాణధనములగుచుఁ బ్రణుతివడయు ॥ ౧౫౦ ॥
ఉ ॥ ఆనఘవైరిదివ్యతనువై సకలోన్నతమూర్తియై దశ । వ్యామవిశాలమై పరమమైఘ
వనత్రితయాభిగమ్యమై । యీమును విన్నతీర్థముల కెక్కుడు చూపుచుఁ బౌండరీకమున్ ।
క్షౌమగుణాభిరామమన నంగా విసఁగాగనఁగాదగుందగన్ ॥ ౧౫౧ ॥ సీ ॥ నిడువాలు
గనుచూపు నిగిడినచో నెల్ల బీఱెండ రేయెండఁ బెడ్లియాడ । నిశ్శ్వాసపవనంబు నెలకొ
న్నచో నెల్ల ప్రామిన్కు నెత్తావులాముకవియఁ । బొక్కిటితమ్మి పుప్పొడి యొలుకుచో
నెల్ల బ్రహ్మాంకురంబులు పొదుకొనఁగ । నడుగులేఁజిగురాకులంటినచో నెల్ల వివిధతీర్థ
శ్రేణి వెల్లివొడువ । బహ్మ మణిబంధమా వేల్పు పచ్చవెదురు । గ్రచ్చకాయలతిత్తియుఁ
గంబుశక్తి । గలిగి విహరించుఁ బౌండరీకంబునందు । నందులేఁబట్టి పాలేయనగము ప
ట్టి ॥ ౧౫౨ ॥ వ ॥ అఖిలతీర్థరాజంబగు నమ్మహాతీర్థంబునకు జముదిక్కునధిక్కృ
తావిముక్తంబగు ముక్తకేశితీర్థంబఖిలార్థప్రదంబై యుండు. మున్నట్లు వెన్నునివల
న దీర్ఘాపత్యంబును ముక్తిదాయిత్వంబునుం గాంచిన యమ్ముక్తకేశియు నచ్చోట
నచ్చవెన్నెలఁ దోచ్చెంబు చేసి యెసఁగు నిసుకదిన్నెలపైనున్నయది యట్లగుటఁ జేసి ॥
౧౫౩ ॥ క ॥ పులినోపరితలగతనా । తలొదరిశిథిలవసనధమ్మిల్లమహోహా । జ్జ్వల

ము ॥ ౧౪౮ ॥ కృతాంతదిశన్ — దక్షిణపుదిక్కునందు. పీతాతంకస్థితిన్ — పోయినభయముగల యునికితో. భుజాంతరాళమణిసౌధంబు — రొమ్మనెడి రత్నాలమేడ ॥ ౧౪౯ ॥ ధూతాఘము — తొలఁగింపఁబడిన పాపములుగలది. వాలుచున్ — కలవు; సంప్రయుక్తిన్ — కూడికతో. షష్టి — అఱువది. కర్మఠంబు — కార్యమును నెఱవేర్చునది. ఏను — అయిదు. ప్రణుతి — పొగడ్త ॥ ౧౫౦ ॥ దశవ్యామవిశాలము — పదిబారలవిరివిగలది. అభిగమ్యము — పొందఁదగినది. క్షౌమ — నిర్మలమైన ॥ ౧౫౧ ॥ వాలు — వాఁడియైన. బీఱెండ — తీక్ష్ణమైనయెండ. రేయెండ — వెన్నెల. నెలకొన్న — నిలిచిన — ఉన్న. ప్రామిన్కు నెత్తావులు — వేదవాసనలు. ఆముకవియన్ — ఆవరించుకొనఁగా. పొక్కిటితమ్మి — బొడ్డుతామర. ఒలుకు — చిందు. బ్రహ్మాంకురంబులు — బ్రహ్మలయొక్క మొలకలు. వెల్లివొడువన్ — ప్రవహింపఁగా ॥ ౧౫౨ ॥ జముదిక్కునన్ — దక్షిణదిక్కునందు. ధిక్కృతావిముక్తంబు — తిరస్కరింపఁబడిన కాశిగలది. ముక్తిదాయిత్వంబు — మోక్షమునిచ్చుతనము. తోచ్చెంబు — తుచ్ఛముగా ॥ ౧౫౩ ॥ పులినోపరితలగతన్ — ఇసుకదిన్నెమీఁదనున్నదానిని. శిథిలవసనధమ్మిల్లన్ — వీడినవస్త్రమును కొప్పునుగలదానిని. నిశ్చలపదవిప్రదన్ — చలింపనిమార్గమునిచ్చుదా

భూషణభూషితసి । శ్చలసదవిప్రద భజింపఁ జనుగుహాజననీ॥౧౫౩॥ శా ॥ భక్తిం
దెవ్వఁడుముక్తకైశికపయఃపానంబు గావించిని । ద్యుక్తక్లేశకముక్తకేశికి గరంబుల్
మెచ్చి సత్యాత్మన । స్సత్యంగన్గొను వాఁడు గన్నయదివోజన్మంబు మేదాల్చి
యుక్ । ముక్తుండాతఁడు భావికాలజననంబుల్ వానికింబూజ్యముల్ ॥౧౫౪॥ వ॥
హరిమునుసంగమాహ్వయమహాసురునాసురవృత్తిఁద్రోచిపే । రురవడివానిపైనదు
గులూఁదఁదదంకము బెట్టిచోటగో । చరమగుచూచెఁగాస్థలము సన్నిధిపెన్నిధివాని
పేరిటం । బరఁగెనుతీర్థమొప్పుఁగలభాషిణియీషణశోషణస్థితిన్ ॥ ౧౫౫ ॥ క ॥
ప్లావితభూతలయగుప్రా । ప్పావతియనుపేరుగలయఁబావనమైగో । దేవీసంగమ
తీర్థం । బావిర్భూతాఖిలాద్భుతార్థత వెలయున్ ॥ ౧౫౬ ॥ సీ ॥ ఆతీర్థమునకునాద్య
ముసోమతీర్థంబు సోమలోకావాససుఖకరంబు । దానికి దేవతీర్థముపూర్వమైయుండు
దేవతాభోగోపదేష్టయగుచు । నందునకటమున్నయుపతరించినసూర్యతీర్థంబ సౌర
సిద్ధిప్రదంబు । తత్తీర్థమునకుఁబ్రాక్తనమూసరస్వతీ తీర్థంబువాఙ్మయోద్దీపకంబు।వీన
నాల్గింటనాడిన వీనిమహిమఁ । బ్రస్తుతించిన వీనివైభవముగన్నఁ । బ్రాజ్యసాయుజ్య
సామ్రాజ్యపూజ్యభూరిభోగములుపంచజనులకుఁబొందలుఁగొల్ల॥౧౫౭॥స్రగ్ధర॥పూ
ర్వద్వారస్థన్ సితాంగిన్ భువనవినుతనంభోరుహభ్రూణురాణిన్।బర్వేందుస్పర్ధివ
క్త్రిన్ భగవతినఖిలప్రాణిధీమూర్తివాణిన్ । దూర్వాశ్రీపత్రపల్లీతులసిదళశమీ
ధూపదీపాక్షతౌఘ । ముర్వాజ్యక్షీరధారల్ గొని కొలిచినచోఁగోరుకోర్కుల్ ఫ
లింపన్॥౧౫౮॥స్రగ్ధర॥ తరణ్యాయుతజిత్విభాధగధగాయితాశాంతరుం । దరగ్ర్య
మృగభూమికావ్యథితదానవసత్వంతుఁడా। హిరణ్యకశిపుద్రుహుండెవుడునుండున
చ్చోవమ । ప్పరణ్యాదద్మఁడైచలదళాకృతిస్వీకృతిన్॥ ౧౬౦॥ క॥ నీఁడిగిసఁజెప్పి

సని ॥౧౫౩॥ ముక్తకైశికపయఃపానంబు ముక్తకేశితీర్థమువఁదలిజలముపద్రాగుటను. మే—
దేహమును. పూజ్యములు—మాన్యములు॥ ౧౫౫ ॥ పేరురవడిన్—మిక్కిలియెక్కువైనవేగముతో. ఊఁ
దన్—మోఁపఁగా. తదంకములు—ఆగుఱుతులు. సన్నిధిపెన్నిధి—దగ్గఱనుండెడిగొప్పనిధి. ఈ
షణశోషణస్థితిన్—ధనాదులయందలియిచ్ఛను తొలఁగించునట్టియునికతో॥ ౧౫౬॥ప్లావిత—త
డుపఁబడిన ॥ ౧౫౭ ॥ సౌరసిద్ధిప్రదంబు—సూర్యలోకసిద్ధినిచ్చునది. ప్రాక్తనము—పురాతనము.
వాఙ్మయోద్దీపకంబు—వాగ్రూపమైప్రకాశించునది. ఆడినన్—స్నానముచేసినను. ప్రాజ్య...భోగ
ములు—ప్రాజ్య—అధికమైన. సాయుజ్య—భగవంతునితోడికూడికయనెడి. సామ్రాజ్య—మండలే
శ్వరత్వమనెడి. పూజ్య—గౌరవింపఁదగిన. భూరి—విశేషమయిన. భోగములు—సుఖానుభవ
ములు. పంచజనులకున్—మనుష్యులకు. కొల్ల—కొల్లఁగా. ఒదవున్—కలుగును ॥ ౧౫౮ ॥ పూర్వ
ద్వారస్థన్—తూర్పువాకిటనుండుదానిని. అంభోరుహభ్రూణురాణిన్—సరస్వతిని. పర్వేందుస్ప
ర్ధివక్త్రిన్—పున్నమనాటిచంద్రునెదిరించెడిముఖముగలదానిని. ధీమూర్తిన్—బుద్ధియేరూపముయి
నదానిని॥౧౫౯ ॥ తరణ్యాయుతజిత్విభా—పదివేలసూర్యులను గెలుచునట్టితేజస్సుచేత. ఆశాంతరుం
డు—దిక్కులమధ్యప్రదేశము గలవాఁడు. భూమికా—వేషముచేత. హిరణ్యకశిపుద్రుహుఁడు—
హిరణ్యకశిపునిశత్రువు. సమ్ప్యరణ్యాదద్మఁడు—సింహమునారికెపొందఁదగినపాదపద్మములుగల

శినో । దేవిచతుర్ముఖముఖులకుఁ దెలియఁగరాదీ । దైవతతీర్థక్షేత్రమ । హావిర్భా
వములు చింతితార్థప్రదముల్ ॥౧౬౧॥ ఉ ॥ ఈచరితంబు విన్నఁ బఠియించిన వ్రాసినఁ
బుత్రపౌత్రలక్ష్మీచతురాంగనాదికవిశేషము లిమ్మెయిఁ గాంచి మీఁదటన్ । జూచినయం
తఁ బ్రాజ్ఞులు చూడనిచక్కనియొక్కనిక్క మో । మేచకమేఘసంసదుపమేయశిరో
జసరోజదృక్కృపన్ ॥౧౬౨॥ క ॥ అని శివుఁడు కుధరకన్యకు । వినిపించినయట్టిసరణిఁ జెని
పించె మహా । మునులకు ననుపమితతపో । ధనులకుఁ గథ గుండు తత్త్రితయమేళనమున్ ॥
౧౬౩ ॥ క ॥ వినిపించిన విని శౌనక । మునిప్రముఖనిఖిలమునుల మోఘానందం । బున
మనములఁ బాల్చిరి నెల । కొను నిజతనుఫలకపులకకులకలనమునన్ ॥౧౬౪॥ క ॥ ఆశౌ
సకుండు పటిమ బిలేశయతలిమోపధానలీలాలోల । స్వాశయుఁడు పరమపదబ ।
ద్ధాశుఁడునై రోమహర్షణాత్మజుఁ బలుకున్ ॥౧౬౫॥ చ ॥ దమనిధి విట్ఠలేశ్వరుఁడు దై
వతరత్నము భైమితీర్థర । త్నము నల పౌండరీకవసుధాతలమన్నది క్షేత్రరత్నమీ । త్రి
మణులు సూక్తిసూత్రవితతిం గుదిగ్రుచ్చితి మచ్ఛ్రవోవిధే । యమగుచు ననర్ఘనక్షవల
యాకృతిఁ నీకృతి యొప్పు నెప్పుడున్ ॥ ౧౬౬ ॥ క ॥ చతురభవదుక్తిముకుర । ప్రతి
ఫలదఖిలేశగుణపరంపరకలుషో । జ్ఝితమగు నంతర్దృష్టిన్ । సతతము నీక్షింపఁ దనివి
సనదు మహాత్మా ॥౧౬౭॥ మ ॥ హరియాద్యండఖిలాండనాయకుఁడు నందాపత్య
మే లవ్యేఁద । చ్చరితం బెట్టిది రాధ యెవ్వతె తదిచ్ఛాకృత్తి యేరీతి శం । కరుదేహం
బున భైమి యెట్లొదవె శ్రీకాంతాంగజాతాక్షరో । త్కర మేమంత్రరహస్య మింత
యును వక్కాణింపు మాకింపుగన్ ॥౧౬౮॥ ఉ ॥ నావుడు సూతుఁ డిట్లనియె నారదమౌ
నికి నున్న మేచక । గ్రీవుఁడు పుండరీకునిచరిత్రము చెప్పెఁ దదర్థవైభవం । బే వినిపింతు
వీరు వినుఁ డిందఱు సందియ మెల్లడిందల । క్ష్మీవిభుదివ్యలీల లతిచేతఁ గనం దగు దీన

వాఁడు. చలదళ — అశ్వత్థముయొక్క ॥ ౧౬౦ ॥ ముఖులకున్ — మొదలగువారికి. చింతితార్థప్ర
దములు — కోరిన కోరికల నిచ్చునవి ॥౧౬౧॥ ఇమ్మెయిన్ — ఈదేహమునందు — ఈజన్మమునందు.
చక్కనియొక్కన్ — మంచిచోటును. మేచకమేఘసంసదుపమేయశిరోజ — నల్లమబ్బు కూటువ ఉప
మేయముగాఁ గలతలవెండ్రుకలుగలదానా. సరోజదృక్ — విష్ణుదేవునియొక్క ॥ ౧౬౨ ॥ కుధర
కన్యకన్ — పార్వతికి. సరణిన్ — విధమును ॥ ౧౬౩ ॥ నిజతనుఫలకపులకకులకలనమునన్ —
తమదేహములనెడి పలకలయందు గగుర్పాటుకూటమితోడి కూడికతో ॥౧౬౪॥ బిలేశయతలిమోప
ధానలీలాలోలస్వాశయుఁడు — పాముపానుపు నందిందును గా(గల) విష్ణుదేవుని లీలలయందు ఆసక్త
మయిన తన మనసుగలవాఁడు ॥ ౧౬౫ ॥ దమనిధి — ఇంద్రియనిగ్రహమునకు ఉనికిపట్టయిన
వాఁడా. సూక్తిసూత్రవితతిన్ — మంచిమాటలనెడి దారములచేత. గుదిగ్రుచ్చితి — గుత్తిగా కూ
ర్చితిని. మచ్ఛ్రవోవిధేయము — మాచెవులయందు పొందినది ॥౧౬౬ ॥ భవదుక్తి...పర. పర — నీ
మాటలనెడి యద్దమునందు తోఁచుచున్న సర్వేశ్వరుని గుణముల వ్రుక్కలు. కలుషోజ్ఝితమున్ — పాప
ముచేత తొలఁగింపఁబడినది. అంతర్దృష్టిన్ — లోచూపుచేత. తనివి సనదు — తృప్తికాదు ॥ ౧౬౭ ॥
నందాపత్యము — నందునిబిడ్డ. వక్కాణింపు — చెప్పుము ॥౧౬౮॥ మేచకగ్రీవుఁడు. శివుఁడు. డింభక

దీనుగన్ ॥౧౬౯॥ క॥ అనిసూతుఁడు వెండియు న। ర్జునసూతువిహారములునిరూఢోక్తుల
వి। న్ననువొప్పఁజెప్పఁదొడఁగెన్ ।మును వేదవ్యాసువచనమునవినియానికిన్ ॥౧౭౦॥
చ॥ ధనపతిమిత్రుఁడట్లుప్రమదాప్రమదార్థముగానుపన్యసిం। చినవచనామృతంబు
శ్రుతిసీమలఁగాదిగిబోధభూజసే। చనమొనరించుటన్ సఫలసంభ్రములై సమయూర
రాజవా। హనముగమానుఁబ్ధిజలమానుఘనంబులలీలనేఁగఁగన్ ॥౧౭౧॥ సీ॥ జాలపాద
మునంఘ్రికీలితంబగుసితాబ్జముభాతిఁగుంచెహస్తమునఁగ్రాల। బిరుదంబుఁబొంగ
మశ్రీశ్వరుశంఖమనఁజాళితన్నామముఖరకంధరదనర్ప। రజతాద్రికూటగర్జత్కాళి
కాకృతిబృహదంసమునసిద్ధమహతిపలుక। సిగిడిసుషువన్నయూనిసపిల్లవెలుగులవడువు
ననెరసంజజడలునిక్కఁ। దెగినచుక్కధరణికినేతెంచుకరణిఁ। దరణిజిత్ప్రభతోమే
ఘసరణిడిగ్గి। నందనీటశతానందనందనుండు। మజ్జనంబాడిబాలేందుమౌళిఁబాడి॥
౧౭౨॥ చ॥ తటపుటబిల్వభూరుహవితానలతానవపుష్పనిస్సృత। జటిలమధూళి
ధూళిభవసౌరభమారభ్రమింపఁజొచ్చెని। చ్చటవనదేవతోద్ధతకుచద్వయశ్రితయ
తుకర్దమ। చ్ఛటలఁదటాలునన్ వెడలుసారవుఁదావులుద్రోవలాఁగుచున్ ॥౧౭౩॥ తే॥
ఉచితనేపథ్యయుతలయ్యునురగసతులు। నిఘ్ననిజమౌళిమణిఘృణివిఘ్నలబ్ధి। నభిక
సంకేతములకురేలరిగియరిగి। తిరుగుమొగమైనచిఱుతల తెరువులివిరి ॥౧౭౪॥ ఉ॥
వ్యాళకరాళకుంభములుప్రచ్ఛుటగ్రుచ్చుటఁబోలెఁబద్బిముః। త్యాలునఖాగ్రధారలకు
నాభరణాచరణంబొనర్పనీ। శైలగుహాగృహస్థలులఁజల్పెదునిద్దురలౌరగట్టురా।
చూలివయాళివాహ్వరముసూడుకుఁబట్టుమహాగ్రసింహముల్ ॥౧౭౫॥ సీ॥ కాఁబో

—తీఁటఁగా. దీనన్—ఈచరిత్రమునవినుటచేత ॥ ౧౬౯ ॥ విన్ననువు—నేర్పు ॥ ౧౭౦ ॥ ప్రమదా ప్రమదార్థముగాన్—భార్యయొక్క సంతోషముకొఱకు. ఉపన్యసించిన—చెప్పిన. శ్రుతిసీమలఁగాన్—చెవిమార్గములగుండ. బోధభూజసేచనము—జ్ఞానవృక్షముయొక్క తడుపుటను. సమయూరరాజవాహనముగన్—కుమారస్వామితోఁగూడ అను—త్రాఁగునట్టి ॥ ౧౭౧ ॥ జాలపాదము—హంస. కీలితము—కూర్పఁబడినది. ముఖర—మొరయుచున్న. కంధర—మెడ. కూట—శిఖరమునందు. గర్జత్కాళికాకృతిన్—ఉఱుముచున్నన్లమబ్బులసమూహమువిధమున. బృహదంసము—పెద్దమూఁపు. ఎఱ్ఱసంజజెడలు—ఎఱ్ఱనిసంధ్యారాగకాంతిగలజడలు. తరణిజిత్ప్రభతోన్—సూర్యునిజయించునట్టివెలుఁగుతో ॥ ౧౭౨ ॥ నిస్సృతత్—పడుచున్న. జటిల—ధారారూపమైన. మధూళి—పూఁదేనెయొక్క. ధూళి—తుంపరలవలన. భవ—పుట్టిన. సౌరభము—పరిమళము. ఉద్ధత—నిక్కిన. యక్షకర్దమచ్ఛటలన్ — కర్పూరాదులతోఁ చేయఁబడినకలపముల తెగలచేత అఁగుచున్—అడ్డగించుచు ॥ ౧౭౩ ॥ నేపథ్యయుతలు—వస్త్రములు మొదలగునలంకారములతోఁగూడినవారు. నిఘ్న—స్వాధీనమైయుండెడి. నిజమౌళి—తమతలలందుండలి. మణిఘృణివిఘ్నలబ్ధిన్—రత్నకాంతులవలని విఘ్నము కలుగుటచేత. అభిక—కాముకులయొక్క. తెరువులు—మార్గములు ॥౧౭౪॥ వ్యాళకరాళకుంభములు—దుష్టగజములయొక్క విశాలములయిన కుంభస్థలములను. ప్రచ్ఛుట—భేదించుట. నఖాగ్రధారలకున్ — గోటికొనలమొనలకు. గట్టురా... మహాగ్రసింహములు—పార్వతీదేవియొక్క విహారమునకైనవాహనమగు సింహములోపలి

లునివిగణగ్రామణికల్పితానల్పవిహారగేహాంగణములు । కాఁబోలునివిచరత్ఖచరచా
రుస్త్రీసమ్మర్దగళితభూషాస్రజములు। కాఁబోలునివిదతుకన్యాంఘ్రివిన్యాసధన్యాస
కృత్కేళిమాన్యగుహలు। కాఁబోలునివిమోదకప్రియప్రబలదంతప్రాసనిర్భిన్నధాతు
ఖనులు। తెలియఁగాఁబోలునివివహ్నితిలకచలక। పర్దనిర్ఘోషసురసరిద్బహుళలహరి।
గహనకుసుమాయమానశీకరనిపాత । శీతలక్ష్మాతలోత్థద్రుమపోతకములు॥౧౭౬॥ తే॥
రాజతాహార్యగోరాజరాజమునకుఁ। జంద్రశేఖరవరకకుచ్చారువునకు। నీమహాసిం
ధువుపకంఠసీమనిగిడి । డాలుదీపించెనిదెగంగడోలుఁబోలె॥౧౭౭॥ ఉ॥ ఈపృథివీధ
రంబుననిభేంద్రకటోదితదానధారలై । ద్వీపవతీతరంగతటవిస్ఫుటశైవలకందళంబు
లై । తాపసబాలికాశ్రవణదత్తయవాంకురభూషణంబులై । రేపుదమంబుసేయు
శబరీకబరీనిబిరీసనీలిమల్ ॥ ౧౭౮ ॥ క॥ ఇటులనుచుఁద్రోచిచనిముం । దటమునిఁగ
నుఁగొనియెవేల్పుదళములుఁగొలువన్। ఘటవటుకప్రముఖమహా । జటిలులతోవచ్చు
నాభుజగభుగ్వాహున్॥ ౧౭౯ ॥ మ॥ కనియేకారణమేగుదెంచిరొకొయీకామా
ధరుఁడీమునుల్ । కనఁజిత్రంబగుఁగంటికింటిస్వకృతసాకాందోక్తియందావహిల్లి
నసందేహముఁదంత్రిశేఁదెలియుహాళిన్వీరిఁదోకొంచుఁగ్రాం । చనగోద్భేదియువ
చ్చెనిట్లగుటకున్ శంకింపనింకేటికిన్॥౧౮౦॥ క ॥ శరవణభవయుతులగునీ । పరమ
మునులుశ్రోతలఁట యుపారప్రజ్ఞా । కరుఁడునికాకరశిశుశే । ఖరుఁడుహరుఁడువక్త
యఁటయగమ్యముఁగలదే॥ ౧౮౧ ॥ తే ॥ అతిరహస్యంబుశుద్ధంబునాజవంజ । వా
ర్తిహరణంబునగునెద్దియడిగెనొకొ। కొడుకుసర్వజ్ఞువిజ్ఞానకుశలుధర్మ। పత్నినిర్ణ

ధించఁదగినభయంకరములయినసింహములు ॥౧౭౫॥ గణగ్రామణి—గణాధిపతి అంగణములు—ముంగిళ్లు. చర...స్రజములు—సంచరించుచున్నగంధర్వస్త్రీలరాయిడివలనరాలిన అలంకారములైనహారములు. నతుకన్యా...గుహలు—పార్వతిదేవిఅడుగులుపెట్టుటచేతకృతార్థములగుబాలానాకప్పుడుక్రీడించెడిశ్లాఘ్యములయినగుహలు. మోదక ... ఖనులు—వినాయకునియొక్క మిక్కిలిబలముగలదంతములనెడియీఁటెలచేతభేదింపఁబడినమణిసిలమొదలగువానిగనులు. వహ్నితిలక...కములు—శివునియొక్క కదలుచున్నజడముడియందలి దోమముతెనిదైన గంగయొక్క మిక్కుటమైనప్రవాహమునందలి అడవిలోనిపువ్వులవలెఁదోఁచుచున్న తుంపరలుపడుటచేతచల్లనైననేలయందుఁబుట్టినచిఱుచెట్లు ॥ ౧౭౬ ॥ కకుత్—ఎద్దుమూఁపురము. సింధువు—ఏఱు. ఉపకంఠసీమన్ — సమీపప్రదేశమునందు. గంగడోలు—ఎద్దుమెడక్రింద వ్రేలాడెడుతోలు ॥ ౧౭౭ ॥ ఇభేంద్రకటోదితదానధారలు—శ్రేష్ఠములైనయేనుఁగులయొక్కచెక్కిళ్లయందుఁబుట్టినమదపునీటిధారలు. ద్వీపవతీ—ఏఱు. విస్ఫుట—ప్రకాశించునట్టి. శైవలకందళంబులు — పాచిమొలకలు. శ్రవణదత్త—చెవులయందుఁబెట్టఁబడిన. రేపు—రేపటివేళ. శబరీకబరీనిబిరీసనీలిమలు — బోయపడుచులకొప్పులవలెనిమిక్కుటమైననల్లఁదనములు ॥ ౧౭౮ ॥ త్రోచి—మించి. ఘటవటుక—అగస్త్యుఁడు జటిలులతోన్—జడలుదాల్చినమునులతో॥ ౧౭౯ ॥ కామాధరుఁడు — కుమారస్వామి. హేళిన్—ఆసక్తిచేత ॥ ౧౮౦॥ శ్రోతలు—వినువారు. వక్త—చెప్పువాఁడు. అగమ్యము—తెలియరానిది ॥ ౧౮౧॥ జవంజవార్తిహరణంబు—సంసారదుఃఖమునుమాన్పునది. వాఙ్మ

యవాఙ్మయమహితుఁ దంఘ్రి ॥౧౮౨॥ మ॥ మనువృత్తైక్ప్రకృతిం దమంబునురజం
బుక్సత్త్వముక్ స్వాంగనం। బెసిలి పాదులు దామసాత్మకులు మర్త్యుల్ రాజసుల్ సా
త్త్వికుల్ । దనుజద్వేషణులందుఁ బూజ్యులు నితాంతఖ్యాతి నాజానుజుల్ । ఘనుఁడం
దింద్రుఁ డుపేంద్రుఁ డీశుఁడ మరుల్ గా రెవ్వరుం దత్సముల్ ॥౧౮౩॥ ఉ॥ దక్షిణ
విష్ణుభక్తియు దృఢంపు విరక్తియుఁ గల్గు నమ్మరు । ద్భుక్కటకుక్ భజించుమతి వృత్తక
కంపలబడ్డ కాకినై । యిక్కట మోసపోయితిఁ గదా పెనుత్రిమ్మట నెంతవారికిన్ । జి
క్కనె ముఖ్యసౌఖ్యము విశిష్టజనంబుల సఖ్యమందమిన్ ॥౧౮౪॥ స్రగ్ధర॥ ఐనం గా
నిమ్మునన్నీ యతిగురుఁడు విడం డాప్తభృత్యుండు గా స । న్మానాధీనుఁడు గా వైష్ణవసు
ఖుఁడు గా మత్కృపాపాత్రభూతుం। డౌన చుక్ ప్రోచి గోప్యంబగు నది తెలుపక్
బ్రార్థితుండై మురారి। ధ్యానానూనాశయుల్ తుల్యదృశులు దమశిష్యాళి భావింతు
రెందుక్ ॥౧౮౫॥ క॥ కావున శరణము వేఁడెద । నా వైష్ణవసార్వభౌము నడిగె
ద నాకుక్ । గావలసిన యర్థము లా । దేవుఁడు నను దెలుపు తేటతెల్లము గాఁగన్ ॥
౧౮౬॥ క॥ అని నిశ్చలతర నిశ్చయ । మున నారదుఁ డరిగె సురసమూహావాసం । బు
నకు గైలాసమునకు । ననుబింబిత శాంభవాట్టహాసంబునకుక్ ॥౧౮౭॥ సీ॥ నగధన్వి
వాహనంబగు గోవృషము లైకె లనఁబోల్చు సుంటా మహోక్షణములు। హరశిరశ్శశిరే
ఖ యుపరావతారంబు లనఁబోల్చు నైవాగతాబ్జముఖులు । కాద్రవేయాకల్ప కంఠ
మూలచ్ఛాయలనఁబోల్చు నగరుధూపాయతంబు । లీశానభూషణాహిస్ఫటామణి
కాంతు లనఁబోల్చు రత్నదీపాంకురములు । ఖండపరశుతనుప్రభాఖండదుగ్ధ । జలధి
జలశీకరములనఁబోలుచు వేల్పు । టేటికలు చల్లుపూవు దోయిళ్లు గలుగు। నగము ముని
ముఖ్యునకుఁ దృగానంద మొసఁగె ॥౧౮౮॥ సీ॥ ఆకొండ నెత్తాన హైమసాలావళీ వేల్లి
తంబగు బలుపీడు గాంచె । నాపీటి నడుచక్కి నభిరామశుభవిభా ధగధగాయితమొ
క్కనగరు గాంచె । నామహాప్రాసాదమల్ల నల్ల నడాసి వాకిట నొకకీశవదనుఁ గాంచె।

యమహితుక్ — మాటలయొక్క మహిమగలవాఁడని ॥౧౮౨॥ ౧౮౩॥ మరుద్భుక్కటకుక్ —
సర్పభరణములుగలశివుని. భజించుమతి — కొలుచునట్టిబుద్ధి. త్రిమ్మటక్ — త్రిప్పటచేత ॥౧౮౪॥
యతిగురుఁడు — యతులకు ఆచార్యుఁడు. సన్మానాధీనుండు — సన్మానించుటకుఁదగినవాఁడు. పాత్ర
భూతుఁడు — పాత్రమైనవాఁడు. గోప్యంబు — రహస్యము. మురారిధ్యానానూనాశయులు — విష్ణు
ధ్యానమునందు తక్కువపడని మనసులుగలవారు. తుల్యదృశులు — సమదృష్టిగలవారు ॥౧౮౫॥
తేటతెల్లము — మిక్కిలి స్పష్టము ॥౧౮౬॥ నిశ్చలతర — మిక్కిలి చలనము లేని. అనుబింబిత — మా
ఱుమొరయుచున్న. శాంభవ — శివునిదైన ॥౧౮౭॥ నగధన్వి — కొండధనుస్సుగాఁగలవాఁడైన శివు
నియొక్క. మహోక్షణములు — గొప్పవృషభులు. కాద్రవేయాకల్ప — సర్పభూషణములుగల శివుని
యొక్క. స్ఫటామణి — పడగలయందలి మణులయొక్క. దుగ్ధజలధి — పాలసముద్రమునందలి. వేల్పు
టేటికలు — దేవతాప్రభువులు. దృక్ — చూపులకు ॥౧౮౮॥ నెత్తానక్ — విశాలమైన సమప్రదేశ
మునందు హైమసాలావళీవేల్లితంబు — బంగారుప్రాకారముల పఙ్క్తులచేత ప్రకాశించునది. బలుపీ
డు — పెద్దపట్టణము. చక్కిక్ — స్థానమునందు. ఆమహాప్రాసాదము — ఆగొప్పనగరు. కీశవదనుక్

ాకపిలపనుచేననుమతుండై చొచ్చి చనియొకఁడు త్యాలచవికఁ గాంచె । సందుఃవిధు
కాంతవేదికాభ్యంతరమున । ద్వీపిచర్మోపరిస్థలదీపితాకృ । కోటిఃభమైనయొకని
రాఘాటనిరఘు । నిరుపమప్రభఁ గాంచె నిర్నిమిషదృష్టి ॥ ౧౪౯ ॥ ఉ ॥ కాంచి విరిం
చినందనుఁడు కన్నులు బిమ్మిటినొందఁ డిందియై । కించుకకొంకు జేటికని యొందదు దు
ర్గమ హేమప్రదీప్తిలోఁ । బంచముఖున్ శిఖీక్షణవిభాసిలలాటు నరుజ్ఝరీధరున్ । సం
చితసత్కృపారసవశంవదు నాదికపిన్ వృషాకపిన్ ॥ ౧౫౦ ॥ చ ॥ విడువసివైర
వృత్తిఁ దపతి వేచిరతీశుఁడు చేఁకత్తినె । కుఱుదరభసంబునన్ శిరసుగ్రద్దిన నయ్యలుఁగా
గ్రబోయిలో । నడఁగ బహిస్స్థతత్సరుపథార్పితసూకరదంష్ట్రికైకడిన్ । జడముడిఁ
జంద్రరేఖ వెదచల్లఁగఁ జల్లని చిన్నివెన్నెలల్ ॥ ౧౫౧ ॥ ఉ ॥ కుంకుమపంకశోణయ
ఁ కొండలమండలనాథుపట్టివా । మాంకముదాకొనన్ ఘుణఘుణారవ భూరికపాల
మాలికా । లంకృతులోంకృతుల్ నొడువులాగడరన్ దటవిద్రుమద్రుమ । క్రేంకృతి
కారిసారసపరీతసుధానిధిరీతిఁ గ్రాలుచున్ ॥ ౧౫౨ ॥ చ ॥ ఉమ పసుపాడి మోముతఁ
కెమ్మొత్తిం హత్తిన తన్నిశాంకదృ । కృఁవలదళాంజనాంకకులకంబుగనిమ్మగు చేలఁ
గేళివి । భ్రమరతిఁ గప్పినాఁడ ననఁగఁ బచ్చనినల్లనిచాలలన్ వనో । రమమగుఁ ద్వీపిరా
డజినరత్నము యన్నమమీఁదఁ దాల్చుచున్ ॥ ౧౫౩ ॥ ఉ ॥ దండనమస్క్రియాభిరతి
కుండములై బలభిన్ముఖామరుల్ । తండ్రు సువర్ణదండముఖ తాడనభిన్నకిరీటులయ్యు

—కోఁతిమొగముగలవానిని. కపిలపనుచేన్—కోఁతిమొగమువానిచేత. అనుమతుఁడు—అంగీకరిం
పఁబడినవాఁడు విధుకాంతవేదికాభ్యంతరమునన్ — చంద్రకాంతపురాళ్ళ అరుఁగునడుమ.
ద్వీపి—పెద్దపులి. నిరాఘాటనిరఘునిరుపమప్రభన్—మేరలేనిదియు దోషములేనిదియు ఈడులేనిది
యునైనప్రకాశమును. నిర్నిమిషదృష్టిన్—రెప్పపాటులేనిచూపుతో ॥ ౧౪౯ ॥ బిమ్మిటి—సంకో
చము. డిందు—పరవశత్వమునొందినవాఁడై. కొంకు—సంకోచము. శిఖీక్షణవిభాసిలలాటున్—నిప్పు
కంటిచేత ప్రకాశించెడినొసలుగలవానిని. ఝరుజ్ఝరీధరున్— దేవనదినిధరించినవానిని. ఆదికపిన్
—ప్రధానదైవస్యమైనవానిని. వృషాకపిన్—శివుని ॥ ౧౫౦ ॥ తలిపేచి—సమయముకనిపెట్టి.
రభసంబునన్—వేగిరపాటుతో. బహిస్స్థతత్సరుపథార్పితసూకరదంష్ట్రి—బయటనుండెడి దానిపిడి
కొలియందుంచబడినపందికోర. వెదచల్లఁగన్—వ్యాపింపఁజేయఁగా. (దీనికికర్తపదము వెన్నెల
లను) ॥ ౧౫౧ ॥ కుంకుమపంకశోణ — కుంకుమపువ్వుకలపముచే ఎఱ్ఱనైనది. కొండలమండలనాథు
పట్టి—పార్వతి. దాకొనన్—చేరఁగా. ఓంకృతులు—ఓంకారములు. నొడువులాగు—చెప్పునట్టివి
దము. అడరన్—అతిశయింపఁగా. క్రేంకృతికారి—క్రేంకారముచేయునది—క్రేంఅనిధ్వనించు
నది. సారసపరీత—బాతులచేతచుట్టఁబడిన. సుధానిధిరీతిన్—చంద్రునివిధమున ॥ ౧౫౨ ॥
ఉమ—పార్వతి. పసుపాడి—పసుపుపూసికొనిస్నానముచేసి. హత్తిన—అంటిన. తన్నిశాంకదృక్కు
వలదళాంజనాంకకులకంబుగన్—ఆపసుపుగుఱుతులతో డితామరలవంటికన్నులయందలి కాటుకగు
ఱుతులకుమేలిమిగా. చేలన్—వస్త్రమును. విభ్రమరతిన్—విలాసేచ్ఛచేత. ద్వీపిరాడజినరత్నము—
శ్రేష్ఠమైనపెద్దపులితోలు ॥ ౧౫౩ ॥ దండనమస్క్రియాభిరతిన్—కఱ్ఱవలెసాగిలఁబడిమ్రొక్కుట
యందలియాసక్తిచేత. దండములై—గుంపులై. బలభిన్ముఖామరులు—ఇంద్రుఁడుమొదలగు దేవత

శక్ । పండినసంబునన్ మిగుల సందడిచేయు మదోచ్ఛ్రితాగ్రపం। బండినసింహబూ
పుసయి పర్వఁగ వారల గారవింపుచున్ ॥ ౧౯౪ ॥ తే ॥ చరణపీఠోపకంఠనిషణ్ణ
వృషభ । రాజకకుద్విశ్రాంతాంఘ్రిసరోజుఁడగుచు। నింపుకొలువున్న దేవతామండ
లేశు । శివుడక్కటి మ్రొక్కి యోగీశ్వరుండు ॥ ౧౯౫ ॥ క ॥ కనదధరకాంతిపల్లవ। మునుద
శనద్యుతిలతాంతమును గావాక్పూ । జనమొనరించెఁబురారికి। దనివిసనకమానికుల
వతంసుఁడు వేడ్కన్ ॥ ౧౯౬ ॥ తే ॥ కాళరాత్రి నుండఁగునీకుఁ గడిఁది తమము। పుండ
రీకాభుఁడగునీకుఁ బూని రజము । సత్త్వపాంభోధియగునీకు సత్త్వభృతియు । ననుగు
ణంబులు మూర్తిత్రయైకనిలయ ॥ ౧౯౭ ॥ ఉ ॥ వేదవివాదగోష్ఠిఁబడి వృద్ధులబుద్ధులఁ
గొల్పవచ్చు శ్రీ । గాదిలియై మెలంగఁగల కాలము గాలఁగవచ్చు నిచ్చలుం । బ్రోదిడున
వ్యభవ్యసుఖముల్ మఖమాల్యములొందవచ్చుఁగా । కేదారకేటికిందొరకునే పురిపా
గ్నునానఁబెట్టుటన్ ॥ ౧౯౮ ॥ క ॥ అనిపలుకసిద్ధసంయమిఁ । గనుఁగొని కృప
మీఱ నీలకంఠుఁడు రారా । మ్మని కూర్చుండఁగ నుండఁగ । ననుజ్ఞ గావించె హాససాంద్రా
ధరుఁడై ॥ ౧౯౯ ॥ క ॥ కలహాశనముని చెన్నగు । నలికేక్షణు సవిధవసుధనాసీనుండై।
వలిమలపురోధరిత్రిన్ । మొలచినప్రత్యంతకుధరమునకుఁ దరంబై ॥ ౨౦౦ ॥ చ ॥ హ
ముఖ్యసదిట్లు గ్రాసితదాననదత్తసిరీక్షణాబ్జుఁడై । సురముని పల్కె నో పురనిషూదన నీ
యనుజీవినేను మీఁ । దరయకమోసపోయితి గుహాస్థితులై మునులద్ధి వేడసు । స్థిరమని
మీరు తత్త్వము నుదెప్పెడుచో నిటనుండఁ గల్గమిన్ ॥ ౨౦౧ ॥ తే ॥ సాధుజనులతో డిసం
సర్గము రివిన। హాని భయము క్లేశమావహిల్లు । నెంతవారికైన నిది నిక్కమను మాట।
నన్ను మోచివచ్చె నాగహార ॥ ౨౦౨ ॥ తే ॥ దండి తానంగనీదండ నుండియుండి।
యిప్పుడు నేఁ జన్నయంతలో ఋషులు వచ్చి। వెద్ది ప్రార్థించిరో మీరలే విధమున। నుత్త
రం బిచ్చితిరొ వారియుక్తులకును ॥ ౨౦౩ ॥ క ॥ కాలిఁ చవడఁ జరింపుదు। నీలోకము

ఉ. పండిన = ఫలించిన. పర్వఁగన్ = వ్యాపింపఁగా ॥ ౧౯౪ ॥ చరణ...సరోజుఁడు = పాదపీఠమునకు సమీపమందున్నయెద్దుయొక్క మూఁపురమునందుంచఁబడిన పాదకమలములుగలవాఁడు॥ ౧౯౫ ॥ కనత్ = ప్రకాశించుచున్న. దశనద్యుతిలతాంతము = పండ్లకాంతియనెడి పువ్వులుగలది. వాక్పూజనము = మాటలచేతఁ బూజించుట ॥ ౧౯౬ ॥ కడిఁది = అసాధ్యమయిన. తమము = చీఁకటి; తమోగుణము. రజము = పుప్పొడి; రజోగుణము. సత్త్వభృతి = బలమును దాల్చుట; సత్త్వగుణమును దాల్చుట. ఈ గుణంబులు = యుక్తములు ॥ ౧౯౭ ॥ గాదిలి = ప్రియము. నిచ్చలున్ = నిత్యమును. ప్రోదిడు = వృద్ధిపొందించునట్టి. మఖమాల్యములు = యజ్ఞము వెలఁగాఁగలవి ॥ ౧౯౮ ॥ సిద్ధసంయమిన్ = నారదముని ॥ ౧౯౯ ॥ అలికేక్షణు = శివునియొక్క. సవిధ = సమీపమునందలి. వలిమలపురోధరిత్రిన్ = మంచుకొండయొక్క ముందరిప్రదేశమునందు. ప్రత్యంతకుధరమునకున్ = దగ్గఱనుండు చిన్నకొండతోఁ. తరంబై = పోల్పఁదగినదై ॥ ౨౦౦ ॥ తదాననదత్తసిరీక్షణాబ్జుఁడు = ఆతనిముఖమునందుంచఁబడినచూపులనెడి కమలములుగలవాఁడు. అనుజీవిన్ = అనుసరించి బ్రతుకువాఁడను ॥ ౨౦౧ ॥ సంసర్గము = కూడిక. ఉరివినన్ = విడిచినను. మోచి = వహించుకొని ॥ ౨౦౨ ॥ దండన్ = సమీపమునందు ॥ ౨౦౩ ॥ ఈఁచవడన్ = నిస్సత్త్వమును పొందఁగా. పొలుపు

నందునెల్లనీహింతబోధ । శ్రీలాభబుద్ధి నెవ్వరుఁ। బోలరుతత్త్వంబుఁ దెలుపఁ బోలుదు
ననిన్నుఁ జ్ ॥ ౨౦౪ ॥ ఉ॥ కావునఁ గ్రౌంచభేదియు నగస్త్యుఁడు దక్షమునుల్ శ్రీల
కర । భావశబుద్ధి పిన్నడిగి కాంచినయర్థములానతిచ్చినన్ । బ్రోవఁగఁ జూడుమట్లగు
టఁబోష్యులు శిష్యులునైనవారలన్ । దేవరవంటివారలఁ దదీర్పితకృపారసవృష్టిఁ దేల్తు
రే ॥ ౧౦౫ ॥ క॥ అని పలికియూరకుండిన । మునిముఖ్యుని వినయవాక్యములకలరివసం ।
బునగృష్ణుని లిపిప్రరమ । ర్ధనుఁడిట్లనుఁ దత్కథాకథనలాలసుఁడై ॥ ౨౦౬ ॥ చ॥ వినుముని
నాథ నన్ బుఘులు వేఁడినయర్థము బోధతీర్థము । త్యనఘమునంత పుణ్యఫలదానని దాన
మునశ్వరంబు వి । శ్వనుతము దీని పెంపు గనఁజాలరు తక్కినవారలెవ్వరుం । దను
జరిపుప్రసాదజనితప్రతిభాసిధి నేను దక్కఁగన్ ॥ ౨౦౭ ॥ సీ॥ తరిద్రాడు సీధ్రంపు
బోరలంటి గాలిచే జడియు చందమున నంచలు భ్రమింప । సురలు బంతులు సాగి సుమిథ
స్పృహఁ ద్రాగు తీంద్రఁ దేఁటులు పూవు దేనెలాన । నామహావిషమాను నాహూర్తు
లనజంబు ఫలములం దెల్ల చిలుకలు భుజింప । నాశ్రితాభ్రములభ్రమతి నిగూఁకలు పెట్టు
క్రీగమయూరంబులు కెరలి పలుక । సభ్రమథియింప నొక్కటన వతేఁల్లు । నాటి సీనవా
ల్పు బాద్పుననపనవర్తు । లక్ష్మీఁ దిలకింపమదికెనుల్లసనమొంగగు । మందరంబున ము
న్నేను మునుయుఁ గూడి ॥ ౨౦౮ ॥ ఉ॥ లాలితలీలనైందవశిలాస్థలినాస్థలిగుర్వఁగ్రా
లుచో । నాలలితాంగిఁ బూచి వినుమద్రిజ నామదిఁ గూలముద్రుజం । బైలలినిచ్చె సీదగు
విసారముతోరముగాఁగ వేడుమి । వ్వేళవరంబులిత్తు నిదె వేళమ నావిని దేవి యిట్లనున్ ॥
౨౦౯ ॥ ఉ॥ సేవకకల్పభూరుహము శిష్టసుధాంబుధి భక్తరోహిణీ । గ్రావముజీ
వముఖ్యుఁడన్ గాఁదగు వేలుపనల్పరక్తిన్ । సేవకురాలికిట్లు దయ సేసినయీవర మిప్ప
డొల్ల నేఁ । గావలెనన్న నాఁడోసఁగఁగాఁదగు నాదగు విన్నపంబునన్ ॥ ౨౧౦ ॥ క ॥ అని
పలికికొంత కాలము । చన నేఁడు పవనవిహారసమయమునందున్ । మును నాకడ నున్న
పరము । కొని వేఁడెఁ గుమారజనసగురుతత్త్వనిధీ ॥ ౨౧౧ ॥ సీ ॥ కాశిగుహాటవిగ
యకురుక్షేత్రంబు సైంధవంబును నైమిశంబు పుష్కర । రంబును దండకారణ్యంబు చంప
కారణ్యంబు గాంచ నారణ్యకంబు । కేదారము ను మహాక్షేత్రంబు గంగయమునసరస్వతి

నన్ — విధముచేత ॥ ౨౦౪ ॥ అలఁత — శ్రమము ॥ ౨౦౫ ॥ లాలసుఁడు — మిక్కిలియాసక్తిగలవాఁ
డు ॥ ౨౦౬ ॥ అనశ్వరంబు — చెడనిది ॥ ౨౦౭ ॥ తరిద్రాడు — తరుచునట్టి త్రాడైన. సీధ్రంపుఁ
బోరలు — పాముకుబుసములు. జడియు — చలించు. అంచలు — హంసలు. మిథస్స్పృహన్ —
అన్యోన్యము ఆసక్తిచేత. తీంద్రన్ — చొరవతో. కూఁకలు — కూఁతలు. కెరలి — విజృంభించి. మ
థియింపన్ — తరుచుగా. ఒక్కటన్ — ఒక్కసారిగా. తేకింపన్ — ప్రకాశింపఁగా. ఉల్లసనము —
ఉల్లాసము ॥ ౨౦౮ ॥ ఐందవశిలాస్థలిన్ — చంద్రకాంతపు రాళ్ళ నేలయందు. అస్థలు — కోరికలు.
కూలముద్రుజంబు — గట్టునొరయునది — మిక్కుటమయినది. లలిన్ — ఒప్పిదముగా. తోరము — అధి
కము. వైళమ — శీఘ్రముగా నే ॥ ౨౦౯ ॥ రోహిణగ్రావము — రత్నపర్వతము. అనల్పరక్తిన్ — పె
చ్చైచ్చరయను రాసముతో ॥ ౨౧౦ ॥ చనన్ — కడచఁగా ॥ ౨౧౧ ॥ వేనవేలు — అనేకములు. [illegible]

కూడి మొనసి మెలఁగుఁ । నెలవును మొదలు గాఁగల క్షేత్రములు వేనవేలుర్విఁ బొగడొం
దుపీనిలోనఁ । గోపురము సేయఁ గొన్నింటఁ గలుగు మేలు । మహిమ గొన్నిటఁ జేకుఱు
నైదొకింత । నిట్టి క్షేత్రంబులకు నెక్కుడెద్ది యెద్ది । గన బరంబిచ్చు నీక్షేత్రమునికిసీ
కు॥ ౨౧౨ ॥ సీ॥ సిరజగర్భుండు నీవు నింద్రుండు భాస్కరుండు చంద్రుండు బృహస్పతియు ద
క్షు । ముఖ్యప్రజేశసమూహంబు మన్వాది చక్రవర్తులు మునుల్ సాధ్యసిద్ధ । మనుజ
ము హోరగ దనుజ సరీసృప పశు కీట మృగ పక్షి పరికరంబు । స్థావరజంగమాత్మకము
గు భౌతికం బెవ్వనిచే నుట్టు నెవ్వని కృప । నిలుచు నెవ్వనికి నుకచే విలయ మొందు । నమ్మ
హాశక్తిసంపన్నుఁ డమ్మహాత్ముఁ । డమ్మహానందుఁ డీచోట నధివసించు । నెట్టివాఁడ
మ్మహాపుష్కలేందుమకుట ॥ ౨౧౩ ॥ క ॥ గంగాదితీర్థమహిమను । హింగా దనుతీ
ర్థ మెద్దియున్నాఁడు సదా । సంగతి నెచ్చో నుండున । నంగాహితదీని నెఱిఁగి యానతియీ
వే॥ ౨౧౪ ॥ మ ॥ అని దాక్షాయణి వేఁడ నుత్తరము నెయ్యంబొప్ప నీనున్నయం తనగ
స్వాము లుగొల్వవచ్చె శిఖిమీఁదం బొల్చి సేనాని యే । ననుపన్ స్కాందపురాణ మమ్ము
నిలన్ వ్యాఖ్యానముల్ జేయముల్ । చనివారల్ శ్రుతతీర్థులై యదియు కాంక్షన్ వేఁ
డఁ దాఁ గానమిల్॥ ౨౧౫ ॥ తే ॥ వచ్చె శ్రీక్షేత్రతీర్థదైవతచరిత్ర । మస్ముఖంబున
మానిసమన్వితముగ । నెఱిఁగివారలు దానిప్పుడిట్లు సూరిగ । నంతసీ నేగు దెంచితి వజత
నూజ ॥ ౨౧౬ ॥ ఉ ॥ నాపిని శంకరుం బలుకు నారదుఁ డోమదనారిభూరికా । ర్యావ
హ బుద్ధిఁ బోలె భువనాళిని హాళిఁ జరింతు భ్రాంతియన్ । కావిరి వావిరిం దగిలి కాళులధా
వతియు య్యో క్షేత్రముల్ । దేవుఁడు తీర్థమొక్కఁ డిడ దీవ్రతరప్రభ నిల్చుఁ టేఁ గనన్ ॥ ౨౧౭ ॥
తే ॥ క్షేత్రదైవత తీర్థ చారిత్ర మొప్పదు । గరళకంధర యొక్క చోటం గలసియునికి । యా
నతి యొసంగిన న్నుఁ గృతార్థుఁ జేయు । మనఁ దగఁ గలహాశఁ బలుకు నమ్మనసిజారి ॥ ౨౧౮ ॥
చ ॥ తనమది వల్చు భామినికి దక్కన నిక్కపు మోహిఁ బోలె నే । మనుజుఁడు బుద్ధి నిల్పు
మురమర్ద నుదివ్యకథానుబుద్ధినై । యనిశము మక్కియుండ తఁ డయ్యట్ల గుటన్ వినిపిం
తునీకు నేఁ । గనివిని యున్న గోప్యము నగమ్యమునైన యధఃప్రపంచముల్ ॥ ౨౧౯ ॥ ఉ ॥
ఈ సముదగ్రితత్త్వపద మే నొకరుండ నెఱుంగుదున్ సరో । జాసనుఁ డొక్కరుం డెఱుఁ
గు నష్టితనూజ యొక్కర్తె యుంగున । వ్యాసపుఁ డొక్కరుండె యెఱుఁగు వాఙ్మను భోగిపతా

హము. తొలంగన్ = విడువఁగా. పరంబు = మోక్షము ॥ ౨౧౨ ॥ భౌతికంబు = భూతసమూహము.
కినుక చేన్ = కోపము చేత. అధివసించున్ = ఉండును ॥ ౨౧౩ ॥ సంగతిన్ = చేరికతో. అనంగాహి
త = మన్మథునికి శత్రువైన శివుఁడా ॥ ౨౧౪ ॥ నెయ్యంబు = స్నేహము. శిఖి = నెమలి ॥ ౨౧౫ ॥ ౨౧౬ ॥
భువనాళిన్ = లోకపఙ్క్తియందు — అన్ని లోకములందును హాళిన్ = ఆసక్తితో. కావిరి = నలుపు
— దిక్కటి వావిరిన్ = క్రమముతో. ధావతి = త్రిప్పట ॥ ౨౧౭ ॥ కలహాశన్ = నారదుని. మనసి
జారి = శివుఁడు ॥ ౨౧౮ ॥ వల్చు = కోరు మోహి = మచ్చిక గలవాఁడు. అనుబంధి = సంబంధముగల
వాఁడు. అనిశము = ఎల్లప్పుడు. అగమ్యము = దుర్గ్రహము. అధఃప్రపంచముల్ = కడచిన సమాచార
ములు ॥ ౨౧౯ ॥ అబ్ధితనూజ = లక్ష్మీదేవి. వాఙ్మనుభోగిపత్న్యులు = సరస్వతి మనువు ఆదిశేషుఁడు గ

ష్టుల్యలాత్మఁబ్రా । గ్వాసనమై నెఱుంగుదురు గాని తదన్యులెఱుంగనేర్వరుర్ ॥ ౨౨౦ ॥
తే ॥ డాఁపఁదగువానిమిక్కిలి డాఁపఁగలిగి । క్షేత్రములకెల్లఁబరమమై కీర్తివడయు । నిమ్మహాక్షేత్రరాజంబు నెఱుఁగఁజాలు । ప్రాజ్ఞుఁడగువాఁడుమునుఁగఁడు పాపజలధి ॥ ౨౨౧ ॥ క ॥ పుడమికివితస్తిమాత్రపుఁ । బొడవుననాక్షేత్రరాజము విరాజిల్లున్ । నడుమన జ్యోతిర్యానము । వడువునఁ దేజోమయాభివర్ణితమూర్తిన్ ॥ ౨౨౨ ॥
క ॥ ఆక్షేత్రమునకుసురస । ద్మక్షితిపాతాళములసమంబై బుధలో । కక్షేమంకరమగునవి । యేక్షేత్రముగాకయుండునిద్ధవిభూతిన్ ॥ ౨౨౩ ॥ క ॥ ఏవంవిధబహుమహిమై । కావాసంబైనయమ్మహాక్షేత్రమునం । దేవసియింపుదువినువసు । దేవసుతార్చావిధేయధీయోగములన్ ॥ ౨౨౪ ॥ సీ ॥ సహ్యపాదోద్భూతసరిదన్వయమునకు నేనుధాతయనులక్ష్మీశ్వరుండు । నభిమానులముగాననందుఁగృష్ణుఁడుకృష్ణబ్రహ్మగాఁ మినేనుభైమిగాఁది । యధివసింతుముదండకాటవిమొదలుపంపతుదగాఁగలక్షేత్రపటలమెల్ల । నజునకుహరికినాకాయత్తమైహత్తు భైమివిష్ణుక్షేత్రభూమిఁబఱచి । వైష్ణవియనంగఁదగునందువలననాదు । క్షేత్రముననిచ్చి శైవినాధాత్రివెలయుఁ । దామరససంభవక్షేత్రతలమునందు । బ్రాహ్మియైయొప్పునిప్పాట బ్రహ్మపుత్ర ॥ ౨౨౫ ॥ తే ॥ పుణ్యగుణగణ్యపాతకారణ్యహేతి । బహుళపుణ్యద్విజవ్రజపిహితకూల । దీపితాకృతిబుధబోధదీపకళిక । యఖిలలోకవిపచ్ఛాంతియాస్రవంతి ॥ ౨౨౬ ॥ తే ॥ నడచిభగవంతుక్షేత్రంబునడుమఁజొచ్చి । విరజయనసింధువెచ్చోట విడిసియుండు । స్వహరిప్రత్యక్షమైయుండునట్టిచోట । నట్టిచోటనువైష్ణవియనఁగఁబరఁగు ॥ ౨౨౭ ॥
తే ॥ కృష్ణవేణిప్రకాశించునెంతమేర । నంతమేరమదీయమైయతిశయిల్లు । భైమిగాటమున్నజలజసంభవునియదియ । కానమూర్తిత్రితయమయాకారయయ్యె ॥ ౨౨౮ ॥
సీ ॥ చలిదిదిచికిలిపుజిల్గుసాలుమలాలసుపైనొయ్యారముగపింఛమొయ్యఁజెరివి ।

రుత్తంతుఁడు. ప్రాగ్వాసనమైన్ = పూర్వవాసనచేత ॥ ౨౨౦ ॥ పరమమై = శ్రేష్ఠమై ॥ ౨౨౧ ॥ వితస్తిమాత్రపుబొడువునన్ = జేనెడుకొలఁదిపొడుగున. విరాజిల్లున్ = ప్రకాశించును. జ్యోతిర్యానము = వెలుఁగయినవాహనము. వడువునన్ = విధమున ॥ ౨౨౨ ॥ సురసద్మ = స్వర్గము. బుధలోకక్షేమంకరము = పండితసమూహమునకు మేలుచేయునది. ఇద్ధ = ప్రసిద్ధమైన ॥ ౨౨౩ ॥ ఏవం...వాసంబు = ఈవిధమయినఅనేకమహిమలకుఉనికిపట్టు. ధీయోగములన్ = బుద్ధితోడికూడికతో ॥ ౨౨౪ ॥ సహ్య...దన్వయమునకున్ = సహ్యపర్వతమువెంబడిచిన్నకొండలయందుఁబుట్టిననదులసముదాయమునకు. ధాత = బ్రహ్మ. క్షేత్రపటలము = క్షేత్రములసమూహము. ఆయత్తమై = అధీనమై. హత్తున్ = చేరును. పఱచి = ప్రవహించి ॥ ౨౨౫ ॥ పుణ్యగుణగణ్య = మంచిగుణములచేతఎన్నఁదగినది. పాతకారణ్యహేతి = పాపములనెడిఅడవికిఅగ్ని. పిహితకూల = కప్పఁబడినతీరములచేత. బుధబోధదీపకళిక = పండితులతెలివికిదీపజ్వాల. అఖిలలోకవిపచ్ఛాంతి = ఎల్లజనులయాపదలను అణఁచివేయునది. స్రవంతి = ఏఱు ॥ ౨౨౬ ॥ విడిసి = ప్రవహించి ॥ ౨౨౭ ॥ కృష్ణవేణి = నల్లనినీటిపాయ ॥ ౨౨౮ ॥ మలాలసు = అల్లిక. ఒయ్యన్ = తిన్నఁగా. చెరివి = చెక్కి. అంశులు = కిరణములు. శ్రేలు = వ్రేలా

భాస్కరాంశులు దూఱి పాఱుఁ జెల్వొనలు వెలలేని మకరకుండలము లునిచి। మోహనోతిశం
పుగా ముడిచిపట్టిన కేల వరదాభయంబు లావటము చేసి। పొరలేని యరఁటులఁ దిరసించు
మృదులోరుయుమళి మధ్యమున గోయష్టిఁ లిపి। సిగమనూపురములు మ్రోయ నిరుకుళము
గ। సిగ్గువాసిన కటి ప్రకాశింపను రము। కెంపు లేయెండఁ గ్రక్కఁ జెక్కిళ్ళ నగవు। మొ
లవన తీర్థమున నిల్చి పొల్చుఁ జక్రి॥ ౨౨౯॥ తే॥ తీర్థసారంబునకు వాసుదేవమూర్తి। నీల
తరళాకృతి స్ఫూర్తి నెలవుకొనఁగ। నత్తొడవునకు సంగమాఖ్యాకతీర్థ। తళుకుదళుకొ
త్తుహత్తినకొలికిఁ బోలె ॥ ౨౩౦ ॥ చ ॥ ఖరనఖరాగ్రనిర్దళితకర్బురరాజభుజాంత
రుండు శ్రీ। నరహరి యుండు సంగమమునం జలమాడి నృసింహసంఘ్రిపం। కరుహ
యుగంబు గాంచితనకల్గిన మాత్రము దానమిచ్చనే। నరుఁడొకపుంటవాఁడు నగనౌ
గలఁడా విమవిష్ణుధిష్ణ్యమున్ ॥ ౨౩౧। క ॥ కలుషవనప్లోషదవా। నలకీలావలయ
మైన నరహరిక్షేత్ర। స్థలపుణ్యమహిమ లెన్నినఁ। గలుగుఁ గసుక్షేత్రముఖ్యగమనఫ
లంబుల్ ॥ ౨౩౨ ॥ తే ॥ అపునరావృత్తి శాశ్వతవిపులసౌఖ్య। సిద్ధిప్రహ్లాదునకిద
యచేసినట్టి। యానృహర్యక్షవిభు క్షేత్రమధిగమించు। జనుఁడు పాపంబువలన మో
చనము గాంచు ॥ ౨౩౩ ॥ శా ॥ ఆక్షేత్రస్థిరిక్రోశపంచకమితంబై యుండుఁ దత్రత్యు
లన్। వీక్షించున్ దివినుండి వేల్పుగమి దిగ్వేదండతుండాకృతా। రత్నప్రదేశరదోశ్చ
తుష్టయులఁ గారాజీవరాజీవస। చ్చక్షూరమ్యులఁ గాహిరణ్మయపటీసక్తోరులం గా
మహిన్ ॥ ౨౩౪ ॥ ఉ ॥ వంచనయింతలేక బహువారము లెంతయుఁ గ్రూరచిత్తుఁడై।
పంచజనుండు పంచవిధపాతకముల్ మునుచేసెనేనియున్। బంచత శ్రీనృసింహుకు
డిభాగమునం గనుఁబుణ్యమొకఁడున్। గాంచిన జాలు విష్ణుపదగామియగున్ గుల

డు. వరదాభయంబులు=వరమిచ్చుటవలని భయములేములు. ఆవటము చేసి=పొందుపఱిచి. తిర
సించు=తిరస్కరించు. మృదుల=మిక్కిలి మెత్తనైన. ఊరుయుమళి=తొడలజంటయొక్క. గోయ
ష్టి=ఆవులను తోలెడికఱ్ఱ. నిరుకుళముగన్=అడ్డములేక. లేయెండ=ప్రాతఃకాలమునందలి యెం
డ. పొల్చున్ = ఉండును ॥ ౨౨౯ ॥ తరళ=నాయకమణియొక్క. స్ఫూర్తి=ప్రకాశము.
అత్తొడవునకున్=ఆయాభరణమునకు. తళుకొత్తున్=ప్రకాశించును ॥ ౨౩౦ ॥ ఖరనఖరాగ్ర
నిర్దళితకర్బురరాజభుజాంతరుండు=గోళ్ళయొక్క తీక్ష్ణములైన కొనలచేత ఛేదింపఁబడిన రాక్షసరా
జైన హిరణ్యకశిపుని రొమ్ముగలవాఁడు. జలమాడి=స్నానముచేసి. ధిష్ణ్యమున్=స్థానమును ॥
౨౩౧ ॥ కలుషవనప్లోషదవానలకీలావలయము=పాపములనెడి అడవిని కాల్చునట్టి కార్చిచ్చుమం
టలఆవరణముగలది ॥ ౨౩౨ ॥ అధిగమించు=పొందునట్టి. మోచనము=విడుపు ॥ ౨౩౩ ॥
క్రోశపంచక=అయిదుకోసుల. తత్రత్యులన్=అచ్చటివారిని. దిగ్వేదండతుండాకృతారత్నప్రదేశర
దోశ్చతుష్టయులఁగాన్=దిగ్గజముల తొండములుగాఁ జేయఁబడిన వడిగలవిశాలములయిన నాలుగు
చేతులుగలవారినిగాను. రాజీవరాజీవసచ్చక్షూరమ్యులఁగాన్=తామరలపంక్తికి ఉనికిపట్టులగుక
న్నులచేత అందగించువారినిగాను. హిరణ్మయపటీసక్తోరులన్=బంగారుపట్టువస్త్రముచేత మనో
హరములైన తొడలుగలవారినిగాను ॥ ౨౩౪ ॥ బహువారములు=పలుతడవలు. పంచజనుండు=మ
నుష్యుఁడు. పంచతన్=చావును. ఒకఁడున్=ఒక్కఁడే ॥ ౨౩౫ ॥ ఊడ్చినన్=విడిచినను. సాన్వభౌ

కోటితోడుతన్ ॥ ౨౩౫॥ ఉ ॥ దేవునివామభాగమున దేహమునూడ్చిన సార్వభౌముఁడౌ । దేవునివెన్క-మేల్కనిన త్రేసుపఁ గైకొని నాకవాసియౌ । దేవుని ముందల దక్షిణపుదిక్కునఁ జీల్చిన యేని ముక్తుఁడౌ । గావున నూనవుం డెపుడు గాపురమూనెడఁ జేయఁ గాఁదగున్ ॥ ౨౩౬ ॥ క ॥ యతిపతి యేతత్క్షేత్రో । ర్జితచరితం బ్రకటనంబు చేయఁగఁదగున । యితిహాస మొకటి గలదది । శ్రుతిపేయము చేయుమనుచు రుద్రుఁడు పలుకున్ ॥ ౨౩౭ ॥

శా ॥ అంభోరాశిగభీర భీరహితచిత్తాభోగభోగావళీ । సంభారామరరాజ రాజకృతపూజా యోగ్య యోగ్యర్థిమి । త్రాంభోజాహిమధామ ధామహితనిత్యావాసలక్ష్మీసము । జ్జృంభాలంకృత వక్త్ర వక్త్రిభీముఖరవా శ్రీమద్గుణప్రాభవా ॥ ౨౩౮ ॥

క ॥ శరవతన వంశవర్ధన । కఠినకుఠారాగ్రదళిత గర్వితవిద్వి । డ్జ్వరతర మునితుల్యవితరణ । పఠనకళాభ్యాసవిభవ పారీణమతీ ॥ ౨౩౯ ॥

ముఁడు — చక్రవర్తి. మేల్కనిన త్రేసుపు — మేలు పొందుటవలని త్రేఁపు — చావు. చీల్చిన యేనిన్ — చచ్చిన పక్షమున. ముక్తుఁడు — మోక్షమును పొందినవాఁడు ॥ ౨౩౬ ॥ యతిపతి — ఓ నారదుఁడా. ఏతత్క్షేత్రోర్జితచరితన్ — ఈ క్షేత్రము యొక్క శ్లాఘ్యమైన చరిత్రమును. ప్రకటనంబు — ప్రసిద్ధము. ఇతిహాసము — పూర్వకథ. శ్రుతిపేయము చేయుము — వినుము ॥ ౨౩౭ ॥

అంభోరాశిగభీర — సముద్రము యొక్క గాంభీర్యము వంటి గాంభీర్యము గలవాఁడా. భీరహితచిత్తా — భయము లేని మనసు గలవాఁడా. ఆభోగ... రాజ — విశేషములైన భోగములను అనుభవించుటయందు ఇంద్రుఁడా. రాజకృతపూజాయోగ్య — రాజులచేతఁ జేయఁబడు పూజలకుఁ దగినవాఁడా. యోగ్యర్థిమిత్రాంభోజాహిమధామ — యోగులు యాచకులు స్నేహితులు అనెడి తామరలకు సూర్యుఁడా. ధామహితనిత్యావాసలక్ష్మీసముజ్జృంభాలంకృతవక్త్ర — ఇంటికి మేలై యెల్లప్పుడు వసించునట్టి లక్ష్మి యొక్క విజృంభణము చేత అలంకరింపఁబడిన ముఖము గలవాఁడా. వక్త్రిభీముఖరవా — ముఖమునందు భయము మొదలగు వానిని గలిగించెడి ధ్వని గలవాఁడా. — అర్పుట గలవారికి భయము పుట్టించుట మొదలగు లక్షణములు గల మాటలు గలవాఁడా అనుట. శ్రీమద్గుణప్రాభవా — సంపద్గుణములతోడి ప్రభుత్వము గలవాఁడా ॥ ౨౩౮ ॥

శతమథనవంశవర్ధన — శతమథన గోత్రమును వృద్ధిపొందించువాఁడా. కఠినకుఠారాగ్రదళితగర్వితవిద్విడ్జ్వరతరమునితుల్యవితరణ — కఠోరమయిన గండ్రగొడ్డలి మొనచేత ఛేదింపఁబడిన గర్వించిన శత్రువుల కడుపులు గల మునియైన పరశురామునితోఁ బోల్పఁదగిన దాతృత్వము గలవాఁడా. పఠనకళాభ్యాసవిభవపారీణమతీ — చదువుటవలని శాస్త్రాభ్యాససంపత్తిచేత పారమును పొందిన బుద్ధి గలవాఁడా ॥ ౨౪౦ ॥

మాలినీ ॥ కవిశుకసహకారా కల్పవృక్షావతారా । సవినయనిజమూర్తీ సర్వదిగ్గ్రాహికీర్తీ । భువనహితచరిత్రా పుణ్యదాక్షిణ్యమిత్రా । నవరసికవతంసానవ్యసూక్తిప్రశంసా ॥ ౨౮౦ ॥

గద్యము ॥ ఇది శ్రీపరమపదనాథ నిరవధీక కృపాపరిపాకపరి
చిత సరసకవితాసనాథరామకృష్ణ కవినాథప్రణీతంబైన
పాండురంగమాహాత్మ్యంబను పరమభాగవత
చరిత్రంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

కవిశుకసహకారా—కవులనెడి చిలుకలకుతియ్యమామిడియైనవాఁడా. సర్వదిగ్గ్రాహికీర్తీ—ఎల్లదిక్కులనుగ్రహించునట్టికీర్తిగలవాఁడా—ఎల్లదిక్కులందువ్యాపించినకీర్తిగలవాఁడా. భువనహితచరిత్రా—లోకమునకుమేలైననడవడిగలవాఁడా. పుణ్యదాక్షిణ్యమిత్రా—ధర్మము మోమోటమున నెడిమిత్రులుగలవాఁడా. నవరసికవతంసా—తొమ్మిదిరసములు తెలిసినవారిలో శ్రేష్ఠుఁడా - లేక - నవీనులైనరసికులలో శ్రేష్ఠుఁడా. నవ్యసూక్తిప్రశంసా—శ్లాఘ్యములైన క్రొంచిమాటలపొగడ్తగలవాఁడా.

పాండురంగమాహాత్మ్యము.

తృతీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీరమ్యచరణతలలా । క్షారసరాగాభిరమ్యశంకావహదృ । గ్ధారసమారాధితరఘు । వీరా రామానుజయ్యవేదాద్రీశా ॥౧॥ వ॥ ఆకర్ణింపు మాయార్ణవతూణీరుఁడు వీణామునినంగనుం గొనియిట్లనియె ॥౨॥ ఉ॥ ప్రాసఁగువిత్తువంటి నెలపాలు కొలంబునఁ బుట్టి వేదముల్ । వ్రాసినగాదె శాస్త్రములు పుట్టిన యిల్లు కళాకలాపముల్ । డాసినరచ్చయంచు నఖిలంబు దనుం గొనియాడ నొప్పు నుద్భాసితభాసితద్యుతి సభాపతి నా నొకఁ డాహితాగ్నియై ॥ 3 ॥ వ॥ అతండు కళింగదేశాభరణంబగు పీఠికాపురం బధిష్ఠించి సకలమహీసుపర్వశ్రేష్ఠుండై వెలయునంత ॥ ౪ ॥ తే॥ ఆమహీసురు లేమకు నతులనిష్ఠ । నింగివేల్పుల నేలకు నేలవేల్పు । కొలము నింగికిఁ దెచ్చుచుఁ గొలువఁబ్రభుఁ । డొకరుఁ డుదయించెఁ దత్ప్రభాభ్యుదయమహిమ ॥ ౫ ॥ మ॥ వనితామానససూనసాయకుఁడు జీవత్తాతపాలుండు భూ । జనసన్మాన్యవిశుద్ధవర్తనుఁడు దంచత్త్యాగశీలుండు చం । ద్రుని పెన్నుద్దిసమగ్రకాంతిమహిమన్ మానుగు మీసాలలే । గొనబుం బ్రాయపుఁ దేజుకూనయతఁ డుత్కటుండు వాచాలతన్ ॥ ౬ ॥ వ॥ అజ్జగతీసుపర్వసంభవునకుఁ బితృదత్తంబగు నిగమశర్మాభిధానంబు ప్రసిద్ధంబై యుండు వెండియు ॥౭॥ తే॥ అతఁ డనూచానసంతతి నవతరిలియు ।

లాక్షారస=లత్తుకవలని. రాగ=ఎఱ్ఱఁదనముచేత. దృగ్ధార=కంటిగీఱలుగలవాఁడా ॥ ౧ ॥ అర్ణవతూణీరుఁడు=సముద్రములు అమ్ములపొదులుగాఁగలవాఁడు. వీణామునిన్=నారదముని ॥ ౨ ॥ ప్రాసఁగువిత్తు=రాజనపువరివిత్తనము. నెలపాలుకొలంబునన్=ఉత్తమబ్రాహ్మణవంశమునందు. కలాపములు=సమూహములు. డాసిన=సమీపించిన. రచ్చ=సభ. ఉద్భాసిత=మీఁదికివెలిఁగింపఁబడిన. భా=వెలుఁగుచేత. సితద్యుతి=చంద్రుఁడు. ఆహితాగ్ని=ఎల్లప్పుడు అగ్నిహోత్రములు చేయువాఁడు ॥ 3 ॥ పీఠికాపురంబున్=పిఠాపురమును. అధిష్ఠించి=ఉనికిచేసికొని. మహీసుపర్వ=బ్రాహ్మణులలో ॥ ౪ ॥ లేమకున్=భార్యకు. నింగివేల్పులన్=ఆకాశమునందలి దేవతలను. నేలవేల్పుకొలమున్=బ్రాహ్మణసమూహమును ॥ ౫ ॥ సూనసాయకుఁడు=మన్మథుఁడు. జీవత్తాత=బ్రతికియున్న తండ్రిగలవాఁడు. పాలుండు=బ్రాహ్మణుఁడు. విశుద్ధవర్తనుఁడు=పరిశుద్ధమయిన నడవడిగలవాఁడు. లేగొనబుం బ్రాయపుఁ దేజుకూన=లేఁతదియు మనోజ్ఞమునైన యౌవనపు తేజస్సుగల బిడ్డ. ఉత్కంటుఁడు=అధికుఁడు. వాచాలతన్=మాటకారితనముచేత ॥ ౬ ॥ ౭ ॥

సకలనిగమశిఖారహస్యములుగనియు । మనసుఁ దార్తీయపురుషార్థమునకెఁ దార్చె।
దైవఘటనావశంబున నోవశీంద్ర॥ ౮ ॥ చ॥ తలఁగడుగంగమర్దనము ధౌతపటావర
ణంబుసంస్కృతో । జ్జ్వలకలమాన్నభోజనము చందనచర్చప్రసూనదామకం। బు
లుకపురంపువీడ్యమును భూషణపఙ్క్తులుకల్గి నిచ్చలు౯ । బులుకడుగంగఁబడ్డనను ముత్య
ముఁబోలుచు వాలుచుంబుటి౯ ॥ ౯ ॥ సీ॥ కలదు లేదను వాదములకోర్చు మీఱ మీస
మువంటి మొంటిజుంటెము మెఱవఁగ । బహుసంకుమదపంకపాణింధమంబైన తాళిగో
ణపుంజుంగు నేలజీరఁ । గడలేనివీడ్యంపుఁగప్పు చందురుకావి మోవిపల్లొత్తులముసుఁగు
దన్న । సానతాఁకులు గల్గుసూనాస్త్రుశంఖంబు గతినఖరేఖాంకగళము దనర । సఖు
లుపరిహాసకులు వెంటఁజనఁగ యువతిభుక్తనిర్ముక్తపరిధానయుక్తుఁడగుచు । నగర
ఘంటాపథంబున నగుపడఁ దిరుగు । నారపుఁగలరి విజాతిమాత్రోపజీవి ॥ ౧౦ ॥ తే॥ భా
ర్యపాలిండ్లు రిక్తకుంభములు గోయి । వెలఁది చనుదోయి నిండుకుండలు కులంబు । తరు
ణిఫాలంబు వవితిచందురుఁడు వేశ్య । నుదురు వానికి ప్రతిపదిందుండునయ్యె॥ ౧౧ ॥ సీ॥
ఉష్ణాన హాహామహాగ్నియోఁదనోల్లఁడు గాని విరహజ్వరార్తుఁడై వెచ్చనూర్చు ।
సంధ్యకుఁ బ్రార్థనాంజలి ఘటింపఁడు గాని మొరఁగు నీర్ష్యాకషాయితలకర్థి । నాగమవా
దంబులొగాఁ దనడు గాని విటవాదములు తీర్చు వేగి లేచి । కంబుభృత్పాదోదకంబు గ్రోలఁ
డు గాని యౌవతాధరసీధు వానిచో కుర్కఁ । బుణ్యావిప్రాంబులపఘనంబున ఘటింప ।

అనూచాన = అంగములతోడ వేదాధ్యయనము చేసిన బ్రాహ్మణుని యొక్క. అవతరిలి = పుట్టి. నిగమ శిఖారహస్యములు = వేదాంతరహస్యములను. తార్తీయపురుషార్థమునకె = మూడవపురుషార్థమైన కామమునకె. తార్చె౯ = చేర్చెను. ॥ ౮ ॥ తలఁగడుగు = తలకు నూనెయంటి స్నానము చేయుట. ధౌత పటావరణంబు = మడుఁగువస్త్రము కట్టుకొనుట. సంస్కృతోజ్జ్వలకలమాన్న = పక్వము చేయుట చే ప్రకాశించునట్టి వరియన్నము. ప్రసూనదామకంబులు = పూవుదండలు. నిచ్చలు౯ = ఎల్లప్పుడును. పులు = (ముత్యముల) ముత్తెకె. వాలుచు౯ = మీఱుచు — అతిశయించుచు ॥ ౯ ॥ సంకుమద = జవ్వాజిచే నైన. పాణింధమంబు = కొలిమితిత్తియైనది — వ్యాపింపఁజేయునది. తాళిగోణము = మూలగోఁచి. చందురుకావిమోవి = సిందూరవర్ణముగల పెదవి. పల్లొత్తులు౯ = దంతక్షతములచే. ముసుఁగుదన్న౯ = ఖుబుఁగుపడఁగా. నఖరేఖాంకగళము = గోటినొక్కులగుగుఱుతులుగల మెడ. యువతిభుక్తనిర్ముక్తపరిధానయుక్తుఁడు = యౌవనస్త్రీలు అనుభవించి విడిచిన కట్టువస్త్రములతోఁ గూడినవాఁడు. ఘంటాపథంబున౯ = పెద్దబాటయందు. ఒఱపు = చక్కఁదనము — అందము. ఠీవి౯ = వైభవముతో ॥ ౧౦ ॥ పాలిండ్లు = స్తనములు. రోయి వెలఁది = భోగముది. కులంబుతరుణి = పెండ్లాము. ప్రతిపదిందుండు = పాడ్యమినాటిచంద్రుఁడు ॥ ౧౧ ॥ ఆర్తుఁడు = పీడింపఁబడినవాఁడు. ఘటింపఁడు = చేర్పఁడు. ఎఱఁగు౯ = నమస్కరించును. ఈర్ష్యాకషాయితలకు౯ = ఇతరసాంగత్యమును ఓర్వలేక కన్నులెఱ్ఱచేసికొన్నస్త్రీలకు. అర్థి౯ = ప్రీతితో. ఆగమవాదంబులు = వేదవాదములు. వేగి = తెల్లవాఱి. కంబుభృత్ = శంఖమును బూనినవిష్ణుదేవుని. గ్రోలఁడు = త్రాగఁడు. యౌవతాధరసీధువు = యౌవనస్త్రీసమూహము యొక్క మోవితేనెను. అని = త్రాగి. అపఘనంబున౯ = దేహమునందు. కరజక్షతాంకములు = చేతిగోటివాఁడిమొనలు గ్రుచ్చుటవలనఁగలిగిన క్రొత్తగాయపుగుఱుతులను. ఆరజము = ఇంపు. దుర్విసరహారి = చెడ్డనడతలుగలవారిలో అందగించువాఁడు ॥ ౧౨ ॥ అయథార్థగాథ౯ = అబద్ధపుక

సగ్గఁడుఁగా నిఖరనఖశిఖరలిఖిత । జాతసూత్నక్షతాంకముల్ సమ్మతించు । నారజముమీఁరి యాదుర్విహారహారి॥ ౧౨॥ తే॥ నిగమశాస్త్రాభిధానంబు నేతిబీర । కాయనుబోలె నర్థగాధఁ బాల్ప । వైదికాచారదూరప్రవర్తనములఁ । బీటపిహరించుచుండు నష్టీటిప్రోగు ॥ ౧౩ ॥ క॥ వెడవెడదుర్వ్యవహారవు । నడవడిగడి చేటిగురుజనము శిక్షింపన్ । గడుసువడి విప్రతనయుఁడు । నడికోరి చివంకపరకచాటున్ మానెన్ ॥ ౧౪ ॥ తే॥ తాతముత్తాతతండ్రులుతరతరంబు । చీమవలెఁ గూడఁబెట్టియార్జితము సేయు । విత్తముడివోయెఁ దత్కరాయత్తమగుచు । నురగదష్టుని చేసి నెత్తురునుబోలె॥ ౧౫ ॥ సీ॥ దినవెచ్చమునకు నైతన మేనఁ గలసొమ్ము కొదుకక బచ్చింటఁ గుదుపవైచు । నిందుగీసినరీతినించుకించుక చేరిగిలుబాడుఁ దగ్గిపైగలగసిండి । తండ్రికిసిద్ధపత్రములు పొంగిలిపోయి పోయినంత పణిచ్చి పొరయవిత్త । * మిద్దవడ్డికినోర్చి మృత్యురూపములైన సాహుకారులచే బుణగ్రాహి యగుచు । గుడ్డవృత్తులు వృత్తులు గోలుచు గుత్త । చేలు గ్రామాంశములు నాదిసేలతెల్లఁ । జనపరుల కమ్మఁ జూపుని చ్యావహార । వర్తివాఁడేమి గానున్న వాఁడొ మీఁద ॥ ౧౬ ॥ క॥ అతఁడు కళింగోద్భవుఁడగు । కతమున నోప్రేలఁ జూపఁగ సుగంధకయో । గ్యతమస్వీకారమునకు । నితరుండై యుండె మునిడులేశ్వరపంచే ॥ ౧౭ ॥ తే॥ పొందుబట్టుల నప్పులు పొడిచిపొడిచి । దొరతనంబున జూట్రాలదిరిసి తిరిసి । నలఁగి శిశ్నోదరపరాయణత్వమునకుఁ । బారమెఱుఁగక తిరుగు నా బ్రాహ్మణుండు ॥ ౧౮ ॥ చ॥ తన చెలిబిండ్లయందు దవప్రాపృథు బ్రాపుచనింటికన్నుఁడున్ ।

ధను. పీటిప్రోగు = కొల్లలరాశి — దుర్వ్యయము మిక్కిలి చేయువాఁడు ॥ ౧౩॥ వెడవెడ = కొంచెము కొంచెము. గురుజనము = తండ్రి మొదలగు పెద్దవారు. గడుసువడి = అసాధ్యుఁడై. నడికేన్ = నిండుకు. వంకపరక = వంకరపుల్ల ॥ ౧౪ ॥ ఊర్జితము = వృద్ధము — నానాటస్థిరపడినది. ఉడివోయెన్ = ఉడిగిపోయెను — నశించెను. తత్కరాయత్తము = వానిచేత చిక్కినది. దష్టుని = కఱచఁబడినవాని॥ ౧౫। కొదుకక = సంకోచపడక. ఇందుగీసినరీతిన్ = చిల్లిగింజరాచిన విధమున. గిలుబాడున్ = అపహరించును. పోయినంతకున్ = ఎంతధనమునకు పుచ్చుకొనునో అంతధనమునకు; పొరయున్ = పొందును ఇద్దవడ్డిన్ = ఎంత యెచ్చువడ్డి యేర్పడినను అంతవడ్డికిని. సాహులచేతన్ = సాహుకారులచేత. ఋణగ్రాహి = అప్పుతీసికొన్నవాఁడు. గుడ్డవృత్తులు = చేనిసేద్యఫలనములు. వృత్తులు = మాన్యపుఁజేలు. కొలుచు = ధాన్యము. గుత్తచేలు = ఒకరివద్ద ధాన్యపు గుత్తకు తీసికొన్న చేలు. గ్రామాంశములు = ఊరిలోనిభాగములు. జనవరులకున్ = అధికారులకు ॥ ౧౬ ॥ కళింగోద్భవుఁడు = కళింగదేశమునందుఁ బుట్టినవాఁడు. వ్రేలఁజూపన్ = చూచినవారెల్లను వీఁడెట్టివాఁడని వ్రేలితో నితరులకుఁ జూపుచుండఁగా. కసుగందక = కొంచెమయిన నుజంకక. యోగ్యతమస్వీకారమునకున్ = మిక్కుటమయిన యోగ్యులయొక్క అంగీకారమునకు. ఇతరుఁడు = అన్యుఁడు — సరిపడనివాఁడు॥ ౧౭। పొందుఁబట్టులన్ = సరిపడిన తావులందు. పొడిచి = తీసి. తిరిసి = యాచించి — అడిగి. పారము = దరి॥ ౧౮ ॥ చెలుబిండ్లయందున్ = స్నేహితులయిండ్లయందు. ఆదవదాప్రిపుడు = స్థిరములేని త్రాగుట. దురోదరార్జితము = జూదమున

---

* మిండవడ్డికి నని పాఠాంతరము. మిండ = అధికము.

జనకుఁడురోదరార్జితముచౌర్యహృతంబనృతోపపన్నముల్। చెనఁటిపిసాళివెచ్చముఁ జేర్చుచుఁ దొల్లిటివైభవంబులె। ల్లనడఁగనవ్వెడంగు కడులాఘవవృత్తికిఁ జొచ్చెనిచ్చలున్ ॥ ౧౯ ॥ క ॥ మితిగడచినఋణదాతలు। వెతవెట్టఁగనూరుచొరక వెలివెలిఁదిరుగున్। దతిగూడులేకయాఁకటఁ। గుతిలపడునతండుగువ్వగుత్తుకతోడన్॥౨౦॥ క॥ వలువకుఁగూటికినైనని। చులవేడంబోడచొరవఁజొచ్చునతఁడుపూ। వులుముడిచినయంగళ్లనె। కలకలవీడెల్లనవ్వఁగట్టెలుమోసెన్॥౨౧॥ తే॥ పదనుదివిసినకస్తూరిప్రాఁచియలరు। పాయఁబాతినకూమనీర్వట్టుమడుఁగు। గళితమణియగుసొమ్మునైకానఁబడియె। దుర్విదగ్ధుండుగౌరవదూరుఁడగుచు॥౨౨॥ క॥ అలొనొకనాఁడాదుశ్శీలరతునియక్క-యొర్తుశిక్షించెదనీ। బాలిశునని తనమగనిన్। బాలురఁగొనివచ్చెమాతృభవనంబునకున్ ॥ ౨౩ ॥ వ ॥ ఇట్లు పంచయోజనమాత్రదూరంబగుతనయూరనుండివచ్చిపితృభవనంబుఁజొచ్చి యచ్చటంగొన్నిప్రొద్దులుగడపి కొడుకుచెడునడవడికి నడలుకడలింబడిసుడివడియెడుతల్లిదండ్రులఁ దీండ్రగలవచనరచనాచమత్కారంబుల నుదారముదారోపణకరణోపచారంబులఁగొంతకొంతవంతకుం దొలంగించుచు మందిరముకుందారాధనాతిథిసంతర్పణంబులు నేర్పునం బచరింపించుచు జనయిత్రీదర్శితంబగుమూలవిత్తంబునష్టావశిష్టంబగునదిగుప్తంబు సేయుచుఁ బశుశిశు దాసదాసీజనంబులఁ దనవారింగా మెలంగించినలంకువలకుందొలంగించుచుఁ బుస్తకభాండాగారంబునిజభర్తృహస్తాంతరంబున నాశుశుక్షణిశిథిలబంధన యాచకప్రముఖోపద్రవంబులవలనంబాఁచిప్రోచుచు విగళితసన్నాహంబగు గేహంబు యథాపూర్వనిర్వహణమనోహరంబుగా ననుసంధింపించి చదువుసంత సాగించి నడపించుచునిజానుజు

సంపాదింపఁబడినది. చౌర్యహృతము — దొంగతనము చేత అపహరింపఁబడినది. అనృతోపపన్నము — బొంకు చేతలభించినది. చెనఁటి — వ్యర్థము. పిసాళి — దొంగయెత్తుఁగలది. వెడంగు — అవివేకి. లాఘవవృత్తికిన్ — తక్కువవ్యాపారమునకు ॥ ౧౯ ॥ మితి — గడువు. వెత — వ్యథ — శ్రమము. తతిన్ — సమయమునందు. కుతిలపడున్ — బాధపడును. గువ్వగుత్తుకతోడన్ — హీనస్వరముతో ॥౨౦॥ బోడచొరవన్ — సన్యాసిచొచ్చునట్టి చొరవతో ॥ ౨౧ ॥ పదను — తడి. తివిసిన — తీసిన — పోయిన. ప్రాఁచి — ప్రాఁతదైన. నీర్వట్టు — నీరుఇంకినట్టి. గళిత — జారిన. దుర్విదగ్ధుఁడు — దుర్వ్యాపారములందు చొరవగలవాఁడు ॥ ౨౨ ॥ బాలిశున్ — మూర్ఖుని. మాతృభవనంబునకున్ — తల్లియింటికి ॥ ౨౩ ॥ ప్రొద్దులు — దినములు. అడలుకడలిన్ — దుఃఖసముద్రమునందు. సుడివడియెడు — కలఁతపడునట్టి. తీండ్రి — చొరవ. ఉదారముదారోపణకరణోపచారంబులన్ — మిక్కిలి సంతోషమును బుట్టించునట్లు చేసెడియుపచారముల చేతను. వంతకున్ — దుఃఖమునకు. ముకుందారాధన — విష్ణుపూజ. పచరింపించుచున్ — చేయించుచు. జనయిత్రీదర్శితంబు — తల్లిచేత చూపఁబడినది. విత్తంబు — ధనము. నష్టావశిష్టంబు — నశించినదిపోఁగామిగిలినది. గుప్తంబు — దాచఁబడినది. నలంకువలకున్ — కష్టములకు. భాండాగారంబు — బొక్కసము. ఆశుశుక్షణి — నిప్పు. పాఁచి — తొలఁగించి. విగళితసన్నాహంబు — తొలఁగినప్రయత్నముగలది — పక్కఁబడఁబడనిది. అనుసంధింపించి — జతపఱ

దుర్వ్యసనంబువలన గాసింబొందని రాజానుగ్రహలబ్ధంబులగు నేకభోగగ్రామంబు
లాత్మాధీనంబులుగా నొనరించుచుఁ దప్పి దారిన మడిమట్రచేను చెట్లున్నట్ల రసితనప
ట్టులం గాపువెట్టుచు గుట్టికనలంగియు నత్తమామల చిత్తంబు వచ్చునట్లు భక్తిశక్తు
లుమెఱసి పాటులంబడు మఱందలి సౌందర్యంబు ననివార్యజృంభణంబగు యౌవనా
రంభంబును వనచంద్రికావైభవంబును వనకేళీపలాశదోహదంబునగు టకువగచివ
గచి తెగచి కడుపుచుమ్ములుచుట్టి కన్నీరుట్టిపడం బొట్టుపొరలగుచుండు నంతంజుక్క
తెగిపడినవడువున నెక్కడనుండియో యాకస్మికంబుగ నింటికిం జలిదివంటకంబుఁ గుడు
వంజనుదెంచి తన్నుంగాంచి డెందంబునం గొంచియుం బోరాక చేరి నమస్కరించి త
లవంచికొనియున్న తమ్ము సింగని కడసి కొదమనెలవంకలవంకలొత్తుచు నెత్తురులు
చిలుకుచుం గుకవిపదబంధంబునుం బోలెనసకలప్రవృత్తంబులై పదోన్మత్తమత్తకా
శినీదత్తంబులగు నఖాంకంబులకతన గర్కశంబగు నతనిశరీరంబు గౌఁగిలింప నంగలించి
శంకించి యాసీమంతిని యొక్కింత ఋజుస్వాంతయై యాదుర్విదగ్ధవిదగ్ధాలాపంబు
లొలయ సీమంతపుం బెండ్లికొడుకవుగమ్మని హేతుగర్భితంబుగా నాశీర్వదించి యు
తండుతమకంబుగమకంబునం బోవనుంకించిన వానిసోఁకోర్వమి యెఱింగి తరంగితవి
నయ సౌహార్దమార్దవ మధురంబులగు మాటల తేటలం బందిరివెట్టి యిందుబిం
బంబునుం బోని నిజనందనుం జిఱుతవాని మేనల్లుని నిందవని చంకకిచ్చి యెచ్చటి
కేగెదవు మీబావబంతి నారగింతువు గాక శాకపాకంబులు నిమిషంబులోనం
గావింతుననినిలిపి వెనుకదెస నెడగలసియున్న తత్కళత్రంబునకు నేత్రసంజ్ఞయొ

చూఁట్టుచేసి. దుర్వ్యసనంబువలనన్ — దుష్టవిషయమునందలి యుపేక్షవలన. ఆత్మాధీనంబులు —
తనకు అధీనమైనది. తప్పిదారిన — పొరపాటుచే తప్పిపోయిన. మట్ర — మళ్ళలో చీలికగా నేర్పడిన
పాది. పట్టులన్ — బిడ్డలను. కాపు — కావలి. గుట్టిక — రహస్యముబయలుపడుపక. నలంగి
యున్ — శ్రమనొందియు. అనివార్యజృంభణంబు — అడ్డగింపరాని విజృంభణముకలది. యౌ
వనారంభంబు — క్రొత్తప్రాయము. వనచంద్రికావైభవంబు — అడవిగాసిన వెన్నెలకలిమి.
దోహదంబు — అకాలమునందు చిగిర్చి పూచుటకై చెట్లకు చేయుక్రియ. తెగచి — తెగించి. చుమ్మ
లుచుట్టి — వేదనపడి. ఉట్టిపడన్ — జాఱఁగా. పొట్టుపొరలగుచుండు నంతన్ — సంకటపడుచుండఁ
గా. వడువునన్ — విధమున. ఆకస్మికంబుగన్ — తటాలున. వంటకంబు — అన్నము. కుడువన్ — భు
జింపను. కొంచి — జంకి. కొదమనెలవంకలన్ — బాలచంద్రరేఖలను. పదబంధంబు — ప
దములయొక్క కూర్పు. మత్తకాశిని — క్రొవ్విన స్త్రీలచేత. నఖాంకంబుల — గోటినొక్కుల. క
ర్కశంబు — బిఱుసైనది. అంగలించి — పూని. సీమంతిని — ముత్తైదువ. ఋజుస్వాంత — స
రిగ్గైనమనసుగలది. విదగ్ధాలాపంబులు — నేర్పుమాటలు. హేతుగర్భితంబు — లోపల నణఁగిన
హేతువుగలది. తమకంబుగమకంబునన్ — మోహముయొక్క ప్రయత్నముచేత — మోహసం
బంధమైన ప్రేరేపణచేత. ఉంకించి — యత్నించి. సోఁకోర్వమి — తాను చెప్పిన మాటనువినసహిం
పమి. తరంగిత — హెచ్చింపఁబడిన. సౌహార్ద — స్నేహముతోడి. మార్దవ — సులభోచ్చారణము
గల. ఇందుబింబంబుంబోని — చంద్రబింబమువంటి. శాకపాకంబులు — కూరవంటలు. ఎడగల

సంగుటయును ॥ ౨౪ ॥ క ॥ ఆ పైదలి ప్రాణేశ్వరు । శ్రీపాదద్వయము గడిగె శీతలవారిన్ । వ్యాపృతనిజనిశ్వాసజ । తాపంబునఁ గొంత తెప్తము గాఁగన్ ॥ ౨౫ ॥ క ॥ వినువేల్పునకును మెచ్చొల । యనిబలువిందునకుఁ బోలె నఖిలాన్నంబుల్ । కనుగీటినంతలోననె । యనుజునకుఁ దదగ్రజాత యమరించెఁ గన్ ॥ ౨౬ ॥ చ ॥ తలఁగడిగించి ధౌతపరిధానముఁ గట్టఁగ నిచ్చి లెస్సగా । నలకలయందుఁ గల్గు తడి యార్చి విక్రొవ్విరులావటించి మై । మలయజచర్చ సేసి గృహమాధవదత్తమనోజ్ఞభోజనం । బులొసఁగెఁ దల్లి తండ్రి నిజపుత్రుల భర్తయుఁ దోభుజింపఁగన్ ॥ ౨౭ ॥ ఉ ॥ ఇష్టములైన వంటకములిట్లు భుజించి యుతండు వార్చి సం । తుష్టమనస్కుఁడై తనదు తొయ్యలి వీడ్యము చుట్టియీ మహా । శిష్టుఁ బోలె దివ్వెపయి చిర్నగవొప్పఁగఁ గూరుచున్నచో । బుష్టి సమస్తముం గడపి పుచ్చి తదగ్రజపూర్ణచిత్తయై ॥ ౨౮ ॥ క ॥ ఇంతలు నంతలు నగుచున । సంతానము చంట వెంట సందడి సేయన్ । బ్రాంతమున నిలిచి యమ్ముని । కుంతలబంధంబు విడిచి కుశలాశయయై ॥ ౨౯ ॥ తే ॥ ఎలయు సీతాకారములతోడ నీళ్లు గ్రుక్కి । యంటుసంటులు పరికించి యంట్లఁ బొడిచె । గోరుముక్కలదిగ దువ్వి తూగుఁ బెత్తి । నెఱులఁ గలిగిన పేలనన్నింటిఁ దిగిచె ॥ ౩౦ ॥ క ॥ మెఱమన్ననలఁ బిరుయలకలు । ముడిగొనఁ నిజపాణిపద్మములు గరగరగాఁ । గడుఁగుకొని తనకు మఱదలు । విడెముసఁగుచుఁ బసిమి పసిఁడి వీవనవీచన్ ॥ ౩౧ ॥ తే ॥ చేటికానీతపీఠికాసీనయగుచుఁ । బద్మకర్ణికఁ గొలువున్న పద్మవోలెఁ । గుడివలనఁ నింతయోరగాఁ గొమరు మెఱసి । బిడ్డ నుదాత్తనిట్లను బిసరుహాక్షి ॥ ౩౨ ॥ శా ॥ ప్రారంభించిన వేదపాఠమునకున్ బ్రత్యూహమానంచునో । మీరా తమ్ముఁడ నన్నుఁ జూడఁ జనుదే వెన్నాళ్లనోయుండి చ । తూరా

సి=ఎడపై. తత్కళత్రంబునకున్ = వానిభార్యకు ॥ ౨౪ ॥ పైదలి=ఇల్లాలు. వ్యాపృత...బునన్=వ్యాపింపఁజేయఁబడిన తననిట్టూర్పుల వలని తాపముచేత. తప్తము = వెచ్చచేయఁబడినది ॥ ౨౫ ॥ మెచ్చొలయని = మెప్పులేని. బలువిందునకున్ = గొప్ప చుట్టమునకు. కనుగీటినంతన్=కన్నుఁ దెప్పి వంతలోపల. అగ్రజాత=అక్క ॥ ౨౬ ॥ ధౌతపరిధానము=ఉదుకుఁగుడువోవతి. అలకలయందున్= తలవెండ్రుకలయందు. క్రొవ్విరులు=అప్పుడు పూఁచిన పువ్వులు. అవటించి=పెట్టి. గృహమాధవదత్త=ఇలువేలుపైన విష్ణుదేవునకు నివేదన చేయఁబడిన ॥ ౨౭ ॥ వార్చి=ఆచమనము చేసి. తొయ్యలి=ఆఁడుది.—పెండ్లాము. పుష్టిన్=నిండుకొన్న తనముచేత ॥ ౨౮ ॥ ప్రాంతమునన్=వెంబడిని. కుంతలబంధంబు=తలవెండ్రుకలముడి. కుశలాశయ=మంచిమనసుగలది ॥ ౨౯ ॥ అట్లన్=అంటుపేలను. నెఱులన్=చుట్ట వెండ్రుకలందు ॥ ౩౦ ॥ గరగరగాన్=నిర్మలముగా ॥ ౩౧ ॥ ఆనీత=తేఁబడిన. పీఠికా=పీటయందు. పద్మకర్ణికన్=తామరదుద్దునందు. పద్మ=లక్ష్మీదేవి ॥ ౩౨ ॥ ప్రత్యూహము=విఘ్నము. చతూరాజీవయుగంబు=కనుఁదామరలజంట—రెండు కన్నులును. నీరాకరంబున్=సముద్రమును ॥ ౩౩ ॥ ఉత్సేకంబు=ఎత్తు—అధిక్యము. ఉద్వేలస్ఫూర్తిన్=అధికప్రకాశముచేత. తలిర్చు=అతిశయించునట్టి. పోలున్=తగును. భవాదృశుండు=నీవంటివాఁడు. ఇతరుఁడు=అన్యుఁడు— అక్రమప్రవర్తకుఁడు. ఖనిన్=గనియందు ॥ ౩౪ ॥ ఏనమ్మకమును=ఏనమ్మకమును. తత్సూనులు=వారికొడుకులు—

జీవయుగంబు వాచె నిసుఁగన్గొనఁ గ్రమ్మిచావయుక్ । సీరాకల్ మఱఁగోరుచంద్రుఁ బొ
డుపుక్ సీరాకరంబుం బలెక్ ॥ ౩౩ ॥ శా ॥ శ్రీలాలిత్యము నిత్యశుద్ధియుఁ గణ్యోత్సే
కంబునుం గల్గియు । జ్వాలస్ఫూర్తిఁ జలిర్చు తంద్రియను నబ్ధిం జంద్రుఁ డైతోఁచినక్ । బో
లుం గాక భవాదృశుం డిటరుఁ డై పుణ్యంబులం బాసినక్ । సాలగ్రామఖనిం జనించు నె
కదా జాత్యల్పపాషాణముల్ ॥ ౩౪ ॥ క ॥ పనస్సు మడుఁగడ వఁగఁద । తూర్పానులు కసు
గందులు గ్రజుండవనీవి । శ్లైనతఱి నెంత దుఃఖమొ । యూని ప్రోపాసపడెడు నిరుగురు
వులకుక్ ॥ ౩౫ ॥ సీ ॥ పరమేష్ఠినుండి నీతరముదాఁక విశుద్ధ తరమైన వంశంబు దలఁచవైతి ।
దక్షిద్రోకిక్రియున్న యీ తల్లిదండ్రులఁ జాలఁ బలవవై సంతోషపఱచవైతి । వహ్నిసాక్షి
గఁ బెండ్లియాడిన యిల్లాలి నిల్లాలితాకారనొల్లవైతి । ధర్మశాస్త్రార్థవిత్తముల విత్తము
లచేన లరించి విఖ్యాతి నందవైతి । శీల మఖిలంబు నీఁ బిల్లి శీలపనుచుఁ । జదువులివి యెల్లఁ
జిలిక్రిబదువులనుచుఁ । ద్రోడివారలు నవ్వ నాతోడ యేల । బేలవైతివి యీగుణం బేల
నీకు ॥ ౩౬ ॥ వ ॥ అని తదీయదురాచరణస్మరణసంతప్తస్వాంతనై యుత్కంఠీరవ
మధ్య యమర్షోత్కంఠ కలకంఠ కులకంఠ కాకలీపాకలీలాపహంబగు నెలుంగు చెలం
గం గలంగి కుంఠితప్రబోధుండగు నాశుంఠునిం గెరలి పలికి యలుక మగిడించియు
దంచితప్రయోజన ఘటనాపారవశ్యంబున సామరస్యంబు మీఱ నిట్లనియె ॥ ౩౭ ॥ చ ॥
పడఁ బడఁ బాఱుచుక్ వడఁకు బట్టిన తల్లిని దండ్రి నేలలో । వెడలని తమ్ముఁ గుఱ్ఱలన వీనకు
లాంగసనోరు లేనియు । తోడుకులబంటుఁ డై దవిడఁ ద్రోవ కప్రోవఁగ నెందునీకపాల్ప
డిన దికర్జునాదలనె భారతసంహిత నిల్చు చాడ్పునక్ ॥ ౩౮ ॥ ఉ ॥ నాదు సహో
దరుండు సుజనస్తనీయ నయప్రసక్తి బ్ర । హ్మాదుల మెచ్చఁ జేసె తని యజ్ఞమునం గడుఁ

తక్కిన కొడుకులు. కసుఁగందులు — మిక్కిలి పసిబిడ్డలు. ప్రోపు = పోషణమును. ఇరుగురువులకుక్ — తల్లిదండ్రులిద్దఱకును ॥ ౩౫ ॥ విశుద్ధతరము — మిక్కిలి పావనము. తఱిఁ ద్రోక్కి — (చావు) సమయమును సమీపించి. పటవవు — అల్పుఁడవు. ఇల్లాలితాకారక్ — ఈమనోజ్ఞమైనయాకృతిగలదానిని. ధర్మశాస్త్రార్థవిత్తములక్ — ధర్మశాస్త్రములయర్థములు తెలిసినవారిలో నధికులగు వారిని. విత్తములచేక్ — ధనములచేత. నాతోడ — నాసహోదరుఁడా. బేలవు — మూఢుఁడవు ॥ ౩౬ ॥ దురాచరణస్మరణసంతప్తస్వాంత — చెడుపనులు చేయుటను తలఁచుటచేత సంతాపము నొందినమనసుగలది. కంఠీరవమధ్య — సింహమునకుమువంటినడుము గలది. అమర్ష — కోపమువలని. ఉత్కంఠ — గొంతెత్తి పలుకుటచేత. కలకంఠకుల — కోవెలలసమూహము యొక్క. కంఠ — గొంతును బోలి. కాకలీ — సూక్ష్మమైన యవ్యక్తమధురధ్వని యొక్క. పాక — పరిపాకము యొక్క. లీలా — విలాసమును. అపహము — తొలఁగించునది. చెలంగక్ — మ్రోఁగఁగా. కుంఠితప్రబోధుండు — మొక్కపోయిన తెలివిగలవాఁడు. శుంఠునిక్ — మూఢుని. కెరలి — కోపించి. అలుక — కోపము. ఉదంచితప్రయోజనఘటనాపారవశ్యంబునక్ — మేలైనప్రయోజనము యొక్క సమకూర్పుటయందలి పరవశత్వముచేత. సామరస్యంబు — సమరసత్వము ॥ ౩౭ ॥ తోడుకులక్ — ఆవులను. బంటుఁ డైవక్ — కొలువుఁడు కాండ్రనుబిడ్డలను ॥ ౩౮ ॥ నయప్రసక్తి — నీతియొక్క కూడిక ॥ ౩౯ ॥ కేదారంబులు — వరిమళ్లు. నిర్ధారుండవే — పెం

బూజ్యురాలనై । వేదియలంకరింతునని వేవురిలోఁ బలనాడుకొందునీ । వేదియు లేక సర్వగుణహీనుఁడవౌట మెఱుంగఁ దమ్ముఁడా ॥ ౩౯ ॥ శా ॥ వీరావేశము దాల్చి సర్వధనము న్వెచ్చింతుగాకేమిము । కారుంబంధునఖండసేతువ్రతముల్ కాశ్మీరఖండంబుఁగే । దారంబుల్ తెగనమ్మఁగాజనునె నిర్ధారుండవే వెన్కనే । వ్యారుల్ లేరే సహోదరాదులు కులధ్వంసంబునీకగ్గమే ॥ ౪౦ ॥ ఉ ॥ కామవికారమాత్మనవగాఢతఁ దాల్చినయేనిర్భర । శ్రీమెఱయంగరూపగుణశీలకులోన్నతిగల్గు విప్రక । న్యామణులన్ సహస్రమయినన్ వరియించిరమించరాదె యే । నీమునునై గృహస్థులరమించుట మెగ్గె కులాంగనాతతిన్॥ ౪౧ ॥ శా॥ లోలత్వంబునమత్తకాశినులక్షిల్లుంబొల్లునంజెల్లఁగా । సేలావెచ్చము సేయనెవ్వలనమన్నీలాఢ్యులుంజాలరే । కోలంబోజనియించు వేఁడినను వీణోత్కలాభమోహంబ్రదిమ । శ్శీలాగారము వారయోషితమునిస్సీమేటివాటించునే ॥ ౪౨ ॥ సీ ॥ నర్మగర్భోక్తులు నకటకటలువింత నయగారములుబహునాటకములు । పిలుపిచ్చవిద్యలుపైకవన్నియలును బెలుచఁదనంబులు ప్రేలడములు । వక్రభావంబులు వలకారిబాగులువలసియొల్లములునువట్టిపసలు । కేరడంబులుసాళగింపులుకిల్బిషాక్రీడనంబులునడకించువగలు। బాసపోసనములువిడంబములు భ్రమలు । లేనిమచ్చికలివియాదిగాఁగలవివిధ । దుర్గుణంబులప్రోవులు ద్రోహమతులు । వారకాంతలదడవినవచ్చుగీడు ॥ ౪౩ ॥ చ ॥ విడుమిఁకనైన నిట్టియవివేకముమామకబుద్ధిపద్ధతిన్ । నడువుమునీకుఁగావలసెనాహరికౌస్తుభమైనఁ దెచ్చెదన్ । గడుసరియచ్చకూళపలుగాకులవీడుము చేయిమీఁదుగా। నడచినపూర్ణకాముఁడవునాయనుజన్ముఁడ విట్లుసేయుచే॥ ౪౪ ॥ తే ॥ అకట యీరీతినయము ప్రియంబుగలుగ । నానతిచ్చిననన్బుద్ధినాదరించె । జాలదినముల నుండియు మైలవడిన । బడుగుగావున వాఁడన్నపానకాంక్ష ॥ ౪౫ ॥ సీ ॥ రాజాలయమునకురాకపోకలుసేయు మానినచదువులుమరలఁజదువు । నిన్నాళ్లునెచ్చెలులైదువురైన తలవంచు కులవనూరక్షంబుఁగుస్తరించు । నాచార్యజనము ప్రత్యహముసంభా

ఘ్లామలేనివాఁడవా ॥ ౪౦॥ అవగాఢతన్ – అతిశయమును. నిర్భరశ్రీ – నిండినసంపద ॥ ౪౧॥ మన్నీలు – రాజులు. కోలంబు – ఆట. దుశ్శీలాగారము – చెడ్డనడతకునునికిపట్టు. వారయోషితము – భోగముపడుచులగుంపు. ఇస్సీ – ఛీ ॥ ౪౨ ॥ నయగారములు – మోసపుమెత్తదనములు. పిలుపిచ్చ – మిక్కిలిపిచ్చము. పైకవన్నియలు – పైపైమెఱుఁగులు. బెలుచఁదనము – కఠినత్వము. ప్రేలడము – పలవరించుట. వలకారిబాగులు – వలపించునట్టియలంకారములు. కేరడంబులు – పరిహాసములు. సాళగింపులు – కలఁగలుపువనములు. కిల్బిషాక్రీడనములు – తప్పుడు ఆటలు. అడకించు – వంచించు. బాసపోసనములు – పొసఁగనిప్రమాణములు. తడవినన్ – తలఁచినను ॥ ౪౩ ॥ గడుసరి – కఠినురాలైన. అచ్చకూళపలుగాకులన్ – అచ్చపుక్రూరత్వముగలదుష్టులను॥ ౪౪ ॥ బడుగు – ఒక్కినవాఁడు ॥ ౪౫ ॥ మానిన – మరచిన. కుస్తరించుక్ – ఊఁటడించు. సంభావించుక్ – గౌరవించును. ఉపహారము – కానుక. కుతపవేళ – పగలు రెండున్నరజాములకు పిమ్మటికాలము. పసిన్ –

వించున ర్చావళికి నుపహారమిచ్చి । నర్చించుకుతపవేళాగతాతిథికోటికిని సేమదర్శిం
చుచుం బైరుపచ్చఁ । దంఘ్రియుగ్మనీయంబు తానెయనుచుకు । సత్త్రికాభర్తృతోనవృష్ట
సంప్రసరణి । గ్రామకార్యంబుదీర్చునంగడికివచ్చి । తేనెపూసినకత్తి నాత్రిసురుఁడు॥
౪౬ ॥ వ ॥ అతఁడొకనాఁడు॥౪౭॥సీ॥ గోమేధికోపలాంకురమానితంబులు పుష్య
రాగచ్ఛటాగుంఫితములు । వైడూర్యసంధానవర్ణనీయంబులు హరినీలకీలనాభ్యంచి
తములు । కురువిందసందర్భగురుతరంబులు చతుర్విధవజ్రదళ సమావేల్లితములు ।
మహనీయతరహరిన్మణిపరీతంబులు నకలుషస్థూలమౌక్తికయుతములు । పద్మరాగ
పరీరంభభాస్వరములు । దంతవిద్రుమకృతసముద్గకభృతములు । మాతృభాషలున
త్తికామండనములు । నిజయువతిదాల్చుసొమ్ములన్నియుహరించి ॥ ౪౮ ॥ క ॥ ఒ
కనాటిరాత్రిపవుపదు । కనుఁజెప్పకయిల్లువెడలిగాఢతరతమో। నికరమతనదగుతో
డుగ । నొకరుఁడుఁ బేరడవిత్రోవనూడసఁబాడెన్ ॥ ౪౯ ॥ సీ ॥ శోకించువృద్ధభూ
సురుఁడాత్మపితృదత్తదర్భముద్రికకుఁజిత్తంబుగలంగ । నత్తగారిచ్చినహారిసుదర్శనప్రఁ
బేమనకుమత్తైపవననటఁబొందుఁ॥గ్రొత్తగాఁజేయించుకొన్నముక్కరకునైయాఁడలు
టుర్వారనైయాఁడుబిడ్డ । జామాతవెతఁబొందువ్యామోహమైనవగ్రహకర్ణవేష్ట
నభ్రీశమునకు । నెంతదుర్బుద్ధియెంతదుర్భ్రాంతియహహ । సర్వధనములుదుర్
రాచారశీలుఁ। దూచముట్టుగనిలుదోఁచియుటికిచనట । యెఱుఁగరోగాకయెవ్వేళ
యెఱుకగలదె ॥ ౫౦ ॥ ఉ ॥ మోవఁదరంబుగానిధనముల్ బెనుమోపుగవాఁడమర్చి
యే । తోఁవయుఁగానిపేరడవిఁదూఁటిహుటాహుటినొక్కరుండులోఁ।జాప్పనకంగ
వించివెలువంజనుచుండఁగనొక్కనాటిసం। ధ్యావసరంబునందొకపురాంతికఘోర
వనాంతరస్థలిన్ ॥౫౧॥వ॥ కరుణాదూరులుచోరులంధతమసాకారుల్ పరార్థాపహృ

పసులచుంగను.ఏనున్—కాపాడను. ఉద్గమనీయము—హోవతి. అత్తికాభర్తృతోన్—తోడఁబుట్టి
నదానిపెనిమిటితో. అంగడికేఁ—రచ్చకు ॥ ౪౭ ॥ ఉపల—రాయి. అంకురము—మొలక—పొడి.
మానితంబు—గౌరవింపఁబడినది. ఛటా—సమూహము. గుంఫితము—పొసఁగఁబడినవి. సంధాన
—కూర్పుచేత. కీలన—చెక్కడము. అభ్యంచితములు— మిక్కిలియొప్పిదములు. కురువిందము—
ఒకవిధమైనకెంపు. సందర్భము—కూర్పు. సమావేల్లితములు—చక్కఁగాపెట్టఁబడినవి. హరిన్మణి
పరీతంబులు—పచ్చలచేతఁబొదుగఁబడినవి. అకలుష—దోషములేని. పరీరంభ—పొదుఁగుడుచేత.
భాస్వరములు—ప్రకాశించునవి. సముద్గకభృతములు—భరిణలయందుంచఁబడినవి. అత్తికామండన
ములు—అక్కసొమ్ములు ॥ ౪౮ ॥ గాఢతరతమోనికరము—మిక్కిలిదట్టమయినచీఁకటియొక్క స
మూహమే. ఊడసఁబాడెన్—పాఱిపోయెను. ౪౯॥ పేరనకున్—హారమునకు. వనట—దుఃఖము.
జామాత—అల్లుఁడు. వెత—వ్యథ—దుఃఖము. కర్ణవేష్టనము — చెవిపోఁగు. దూచముట్టుగన్—
కొంచెమయిన మిగులులేకుండ ॥ ౫౦ ॥ హుటాహుటిన్—మిక్కిలివేగమున అంగవించి—ప్ర
యాసించి ॥ ౫౧॥ అంధతమసాకారులు—కటికిచీఁకటివంటియాకారముగలవారు. పరార్థాపహృతి
త్వరితాంతఃకరణులు—ఒకరిసొత్తునపహరించుటయందువడిగలమనస్సుగలవారు. మరాసనులు—

తిత్వనిశాంతఃకరణుల్ దురాసదులు విశ్వద్రోహులు దుర్బాహులై । తెరువాఁకట్టు మ్మడిఁ గ్రమ్మి ఱొమ్మగల సందీప్తాశుగశ్రేణి నే । సిరిధాత్రీసురసూనుఁ గార్ముకరవాశ్లిష్టాశులై యేసునన్ ॥ ౫౨ ॥ క ॥ కాయంబునఁ బెదపెదపలు । గాయంబులు చేసెఁ గాని కడువాఁడిమిమై । నాయమ్ములమ్మహీసురు । నాయమ్ములు దాఁకవయ్యె నాయుర్మహిమన్ ॥ ౫౩ ॥ క ॥ ఒకనెత్తురుబొట్టునకూ । రకయసురులు వేవురొడియుక్రమమున దొంగల్ । బకనిభులాపాతుని దోఁ । చికొని రయంబడరఁ జనిరి చెట్టుకొకరుఁడై ॥ ౫౪ ॥ క ॥ కాఁపుకొడుకొక్కరుండా । కాపురుషుం దెచ్చెనింటికడ కనుకంపా । టోపోద్దీపితబుద్ధిఁ ద । దాపద్వినివారణక్రియాభిముఖుండై ॥ ౫౫ ॥ సీ ॥ పిత్రుపరిత్యాగవర్ధితకిల్బిషము వోవ నెత్తుకై వడిఁ బేళ్ల నెత్తురొత్తి । కూరుకుపాణముల మేలౌకులుపు చొప్పున గంట్ల శాకినీకాండంబు సణిపి చూచి । సమయంబు గాదని శమనదూతలఁ ద్రోయు జాడమై నాటుశస్త్రములు వెలికి । పతయాళు వగుబొందిఁ బడకుండుటకుఁ గండ్రపురులిచ్చు గతిఁ జాలఁ బొత్తులు నించి । వట్టికూడును వేనీళ్లు పెట్టి యొట్టు । గలుగు విద్యంబులిప్పించి వలఁతి యైన । వెజ్జునెచరించి యరయించె విప్రసుతుని । కంటవత్తిడుకొని సైరికప్రభుండు ॥ ౫౬ ॥ క ॥ సిరనిలసంచారస్థల । మరయిక సుస్నేహపూరమాయుస్థితియా । యురుదెఱఁగు బలిసి దుర్దశఁ । బొరయక దీపమ్ము పగిది భూసురుఁ డెసఁగెన్ ॥ ౫౭ ॥ ఉ ॥ తానప్రసంగముల్ దిగిచితస్సరణిన్ దన పెంపు పెద్దగాఁ । బూనివచించు నక్కపట పూరుషుని క్కమనమ్మె నెమ్మదిన్ । జానపదాగ్రగామి తన జాతియు నాతియుఁ గూడి దేవునిం । గా నిజదేశకోత్తమునిఁ గాఁ బరమాప్తునిఁ గాఁ దలంచుచున్ ॥ ౫౮ ॥ క ॥ తలలోపల నాలుకపూ । సలలో దారంబు పాలఁ జల్లిన నీరుం । బలెవెలి

అసాధ్యులు. ఒక్కుమ్మడిన్ — ఒక్కసారిగా. అగల్ — పగులఁగా. సందీప్తాశుగశ్రేణిన్ — మిక్కిలి వెలిఁగెడిబాణములపఙ్క్తులను. కార్ముకరవాశ్లిష్టాశులు — ధనుస్సుయొక్క ధ్వనితోఁ గూడిన దిక్కులు గలవారు. దిక్కులందు ప్రతిధ్వని పుట్టునట్టుగా వింటిని ధ్వనింపఁజేసినవారు. ఏసునన్ — కోపముతో ॥ ౫౨ ॥ కాయము — దేహము. ఆయమ్ములు — ఆబాణములు. మర్మస్థానములు ॥ ౫౩ ॥ ఒడియుక్రమమునన్ — పొంచికమ్ముకొనెడిపద్ధతిని ॥ ౫౪ ॥ కాపురుషున్ — నీచుని. అనుకంపాటోపోద్దీపితబుద్ధిన్ — దయాతిశయముచేత వెలుఁగునట్టిబుద్ధితో. ఆపద్వినివారణక్రియ — ఆపదను తొలఁగించునట్టి వ్యాపారము ॥ ౫౫ ॥ వర్ధితకిల్బిషము — వృద్ధినొందింపఁబడిన పాపము. కూరుకు — నిద్రించు. గంట్లన్ — గాయములందు. శాకినీకాండంబున్ — వత్తులసమూహమును. సణిపి — చొప్పించి. పతయాళువు — పడునట్టి స్వభావముగలది. బొంది — దేహము. గండ్రపురులు — ఊఁతకోలలు. పొత్తులు — పొత్తిగుడ్డలు. ఒట్టి — శారము. వెజ్జున్ — వైద్యుని. ఎచరించి — ఎచ్చరించి — ఎచ్చరికచేసి. కంటవత్తిడుకొని — ఏమఱక. సైరికప్రభుండు — కాఁపుదొర ॥ ౫౬ ॥ నిరనిల — గాలిలేని. అరయిక — విచారణ. సుస్నేహపూరము — (పొదటియందలి) మంచిచమురుయొక్క సమృద్ధి. దుర్దశన్ — చావును. పొరయక — పొందక. ఎసఁగెన్ — అతిశయించెను ॥ ౫౭ ॥ పెంపు — పెంచుట. జానపదాగ్రగామి — పల్లెపట్టులయందుండువారిలో ముఖ్యుఁడు — కాఁపువాఁడు. జాతి — కులమువారు — చుట్టములు. నాతి — పెం

మెఱుఁగకమనసులు । గలసియుభేదమునఁ గానఁబ్రకటనతఁ డుండెన్ ॥ ౭౯ ॥ క ॥ కలదా
శూద్రవసతిశశికలదానఁ జాలునొకవికారప్రఁగోడన్ । చలదాలోలకటాక్షాంచ
లదామనిబద్ధతరుణజనఖంజనయై ॥ ౮౦ ॥ ఉ ॥ ఇంటికినడ్డమూఁకయొకయంతయులేకచ
రించువానిచే । నంటినఁగందుగెందళుకు లంగమునం గలవానిమిక్కిలిం । గంటికి
నించువానిఁ దెలికన్నులవానిఁ బిసాళిబాఁపనిం । బంటదిగోరుచారుకుచపంజరకీరము
గారవింపఁగన్ ॥ ౮౧ ॥ సీ ॥ పలుపికారంబులఁ గలగల్పుఁ బూవుల రాకపోకలబయల్
పాఱఁజేయు । దనకంబుగమకంబుదత్తఱంబునుహత్తిమనసుసాఁగినపజ్జఁ జొనుపఁ
గోరుఁ । గుదురుపాలిండ్లపైఁ గొంగుజాఱఁగఁ గొప్పు వీడనూరకనవ్వు వెట్టినవ్వు । నే
రాలిపట్టిబిట్టెత్తిచెక్కిలిని నొక్కఁగ నబినాఁ డేడ్చినఁ గౌఁగలించు । దండసకిమెడఁ బుం
జాలదండఁ బెట్టుఁ । బిట్టుమెట్టెలుబిగువంచుఁ దెగికళాదు । వనితచిన్నారిపొన్నారి
వయసువాని । విప్రనందనుఁ గన్నంత వెకలియగుచు ॥ ౮౨ ॥ క ॥ దుర్గలితాతనువి
లసన । నిర్లజ్జాస్వాంతకాంత నేరుపునెఱయన్ । జెల్లాటమాడుమోహము । లే
ర్లయివర్తిల్లనమ్మహీసురుతోడన్ ॥ ౮౩ ॥ తే ॥ దృష్టిపాతంబునొడివివమై దెరలఁబ
ట్టు । ఫాలపట్టికకనుపట్టుబాలచేల । నిలిచియుఁదలఁగట్టియొకమూలనొఱగునేల । గ్రు
డ్లనీరుట్ట బఱచినకొంగుపొంద ॥ ౮౪ ॥ ఉ ॥ తేలెడుకన్నుదోయివడదేలెడుముద్దుమొ
గంబుసోలెఁ గై । వ్రాలెడుగొప్పకొప్పువసివాడెడునన్నువకౌనుకాఁకలం । దూలె
డుఁ లేఁతమేనునయితోఁ ద్రెళ్లనమ్మగనాలి నాలిబా । గాలఘువర్తనుండవసియుంగజబా
ధితగాఁదలంచుచున్ ॥ ౮౫ ॥ క ॥ ఎవ్వనికివలదెనొక్కొయీ । జవ్వనిముసిరవ్వమీ
ఱుసరసోక్తులులే । నవ్వులుముడిచినపువ్వుల । రువ్వులఁ దనయందె సమధిరూఢము

ల్లాము. దేశికోత్తమునిఁ గాన్ — గురుశ్రేష్ఠునిఁ గా ॥ ౭౮ ॥ ౭౯ ॥ వసతిన్ — ఇంటియందు. శశికల — చంద్రకళ. చలదా...ఖంజన — చలించుచున్న వియ్యఅంచెటలిరుగుడుపడునవియునైన కడకంటి చూపులనెడి యువకులచేతకట్టఁబడినయౌవన పురుషులనెడి కాటుకపిట్టలుగలది ॥ ౮౦ ॥ అంకె — నిర్బంధము. కందు — వర్ణహీనముగు తళుకులు — తళతళకాంతులు. ఇంచు — ఇంపగు. పిసాళి — వంచకుఁడైన. కీరమున్ — చిలుకను ॥ ౮౧ ॥ కలగల్పు — ఐకమత్యము. తమకంబు గమకంబు — మోహముయొక్క అధిక్యము. హత్తి — పొంది. పజ్జన్ — ప్రక్కను. పాలిండ్లు — స్తనములు. ఏరాలిపట్టన్ — తోడికోడలిబిడ్డను. బిట్టు — మిక్కిలి. దండసకిమెడన్ — దగ్గఱనుండెడిచెలికత్తె యొక్క మెడను. పుంజాలదండ — మెడనుధరించెడియొక విధమయినయాభరణము. తెగి — తెగఁబడి. కళాదుక్ — అగసాలెవానివి. చిన్నారిపొన్నారి — మనోజ్ఞము. వెకలి — అస్వతంత్రురాలు ॥ ౮౨ ॥ దుర్గలితాతనువిలసననిర్లజ్జాస్వాంత — దుష్టమయిన యొయ్యారముతోడి మన్మథోద్రేకముచేతఁ జ్జలేని మనసుగలది. జెల్లాటము — పరిహాసము ॥ ౮౩ ॥ గ్రుడ్లన్ — కనుగ్రుడ్లయందు. ఉట్టన్ — కాఱఁగా ॥ ౮౪ ॥ వడ — తాపము (లేక) బడలిక. వసివాఁడు — మిక్కిలివాఁడు. అన్నువకౌను — సూక్ష్మమయిననడుము. కాఁక — తాపము. నాలి — కుత్సితము. లఘువర్తనుఁడు — నీచప్రవర్తనముగలవాఁడు ॥ ౮౫ ॥ రవ్వ — అల్లరి. రువ్వు — విసరివాటు. సమధిరూఢములు — చక్కగా ఎక్కి

లగుటన్ ॥ ౬౬ ॥ మ ॥ బళిరా తేరకుఁ జేరఁ దక్కటికి నటులీ బంగారుకుండంబుఁ జం|కలు
దాటించుచుఁ గెంపుమోవి దోఁచుకొంగా గుబ్బపాలిండ్లు బి | ట్టలమంగా ముఖగంధపా
రణముసేయంగాఁ గటిసీమను | త్పలపత్రాళి ఘటింపఁగాఁ దివురుమిత్రద్రోహి
మోహాంధతన్ ॥ ౬౭ ॥ సీ ॥ తలవుండ్లుగడిగించి తనుబ్రతికించెఁగా యడవిఁ జోరా
హతుండైనఁ దెచ్చి | కన్నబిడ్డలకన్న గారవంబునఁ జనవిచ్చెఁగా నిచ్చలు నింటిలోన |
గ్రాసవాసక్లేశకశ్మలత్వం బడంచి యనురక్తిఁ బెనిచెఁగా ననుదినంబు | గురువుగా
నెల్పగాఁ గూర్చుచుట్టంబుగా భావించికొంచెఁగా భక్తియుక్తి | నెవ్వఁడా రెడ్డియిం
టికి నెగ్గు వాలఁ | జేయుగుడి యండి గుడితాళ్లుదీయు కరణిఁ | గపటనట నానటుఁడు త్రా
టఁ గట్టుబోరు | కాయజామేయసాయకాఘాతభీతి ॥ ౬౮ ॥ చ ॥ కరఁగిన డెంద
ముల్ విడువ గాసని కోర్కులు పారవశ్యమున్ | బొరసిన నిట్టచూపులు గుముల్గొను
ముత్పులకాంకురావళుల్ | ఒరిఁగిన సిగ్గు బంగరికఁ జీఁకటివేఁకటిరేలఁ జాలవా | లిరిఁ
దలిరాకుఁబోఁడి యొనలీకవిశిష్టుఁడు దుష్టచేష్టలన్ ॥ ౬౯ ॥ క ॥ మతిబాపమనక ప్రా
ణవ్యతికరమగు తెగువ కతఁడు చొరఁబడె నరకే | సతి కోఁ దోషో మరణే। సతి కిం భయ
మన్న చను వ్రదువంబోలున్ ॥ ౭౦ ॥ ఉ ॥ అర్ధమరేయి దాఁక పొలమారసి మారశిలీ
ముఖాహతిన్ | నిద్దుర గాచియున్న మగనిన్ జగసీలిపిసాళిజంతయు | మ్ముద్దియ సేవ సేయ
దొకముచ్చటయాడదు మూఁగబోలెనే | సుద్దియు లేక కన్మోగిచి చూచు వనోగతిఁ దోఁ
చు చెల్వసిన్ ॥ ౭౧ ॥ సీ ॥ పొన్నాకుపై తేనె సన్నచంద్రిక మోవిమాధుర్యమనక వే
మారుఁ బొగడి | యామని బుగబుగలంగ చంపకదామగంధంబనక పెక్కుగతుల నె
న్ని | పడనున్న సద్దలసంపద పెంపు పాలిండ్లబీరంబనక సారె సారెఁ దలఁచి | తెలియనభ్ర
చ్ఛాయవలమానకచభరప్రకటనంబనక మాటికిని మెచ్చి | దినదినంబును గసికాటు చెన

ట ॥ ౬౬ ॥ తొడుకొంగాన్ = గ్రహింప. అలమంగాన్ = ఆక్రమింపను — పట్టను. తివురున్ =
యత్నించును ॥ ౬౭ ॥ చనవు = స్వాతంత్ర్యము. గ్రాసవాసక్లేశకశ్మలత్వము = అన్నవస్త్రములకై
కష్టపడుటయనెడి కొఱఁతను. కూర్పు = ప్రియమైన. కాయజామేయసాయకాఘాతభీతిన్ = మ
న్మథునివైన మేరలేని బాణముల దెబ్బలవలని భయముచేత ॥ ౬౮ ॥ డెందములు = మనసులు.
పారవశ్యము = చొక్కు. నిట్టచూపులు = చలింపని చూపులు. ముత్పులకాంకురావళులు = సంతో
షమువలని గగ్గురుమొలకలపఙ్క్తులు. ఒరిఁగిన = చిఱిఁగిన — పోయిన. చీఁకటివేఁకటిరేలన్ = చీఁక
టి కలరాత్రులందు. వాలిరిన్ = వాలాయముగ. అలీకవిశిష్టుఁడు = కపటమైన యోగ్యతకలవాఁడు ॥
౬౯ ॥ ప్రాణవ్యతికరము = ప్రాణము పోవునట్లు చేయునది. నరకే సతి = నరకమగుచుండఁగా. కోదో
షః = ఏమిదోషము. మరణే సతి = చావు అగుచుండఁగా. కింభయమ్ = ఏమిభయము ॥ ౭౦ ॥ అర్ధమరే
యి = అర్ధరాత్రము. జగసీలిపిసాళిజంత = మిక్కిలి మాయచేష్టలను వ్యాపింపఁజేసెడి ధూర్తురాలు. చె
ల్వసిన్ = విటుని ॥ ౭౧ ॥ చంద్రిక మోవి = ఎఱ్ఱఁదనముగల యధరము, ఆమని = వసంతఋతువు. బీ
రంబు = బిగువు. అభ్రచ్ఛాయ = మబ్బునీడ. వలమానకచభరప్రకటనంబు = వట్రువగాఁ జుట్టఁబడు
చున్న కొప్పుయొక్క ప్రసిద్ధి. కసికాటు = తాలిమిగులక కఱచుట — కొంచెపు అనుభవము. చెనకు = తా

కువలన । దప్పిదీఱ సితమకంబు దెప్పరంబుఁ । బాపసమకట్టి జాముఁడప్పాయుఁ డసతి । నె
త్తుకొనపోవ నిందంచు నెడరు వేచె ॥ ౭౨ ॥ క ॥ ఆతతిఁ దన్నగరీపతి । జాతరసాటిం
చెంబశువిసర మనితరసా । ధ్యాతతవాతామయుని । ఘాతాహతిఁ బూలగాలిగంగలకె
ల్లన్ ॥ ౭౩ ॥ సీ ॥ గోర్వెచ్చ చమురంటుకొనిరి మస్తకముల జలకమాడిరి నిశామిళిత
వారి । కట్టిరి చిఱుతచౌకముల క్రొంబుట్టముల్ కాటుకదీర్చిరి కన్నుఁగవల । దిద్దిరి సిం
దూరతిలకంబు బటువుగా నకుఁ గొప్పులవిరుల్ గ్రుక్కిరిద్ధి । నింబప్రవాళమాల్యం
బులు వైచిరి చిట్టిపొట్టి ధరించిరిట్టునట్టు । తరుణభావనధగధగద్దశనమణుల । హత్తు
కొలిపిరి లేఁతవీడ్యముల డాలు । పర్వదినములఁ బామరప్రమద లుదిత । నియమసంభా
వనారంభసంభృతబుద్ధి ॥ ౭౪ ॥ క ॥ ఎడ్డెతనపుఁ గయిసేఁతల । రడ్డుఖుఁడ విరిపుర
స్సరద్భార్యముగా । గుడ్డంబు చక్కఁగట్టం । బడ్డమహోత్కృష్టిదివ్యభవనంబునకున్ ॥ ౭౫ ॥
వ ॥ అమ్మహోత్సవం బజప్రధానంబగుట విబుధసభయుంబోలియు మహాసు
రోదారంబును, తమోవిక్కృతివిధేయంబగుట విధుబింబంబునుంబోలియుఁ దారావి
యోగముదితంబును, బహుళధ్వనిపరీతంబగుట సత్కవిత్వంబును బోలియు నసా
ధువర్ణసంబాధబంధురంబయ్యె నయ్యెడ ॥ ౭౬ ॥ సీ ॥ అంభోధరము క్రిందన సియా
డునైరావతియుఁ బోలె సిడిప్రవేఁడెఱవ యోర్తు । చెందమ్మికొలన రంజిల్లునంచయుఁ

కుట. తమకంబు దెప్పరంబు — మోహాతిశయమును. అసతిక్ — ఱంకులాఁడియగు నా కాఁపుదాసిని.
ఎడరు — సందు. వేచెక్ — కనుపెట్టెను ॥ ౭౨ ॥ అనితర...హతిక్ — అనితరసాధ్య — ఇతరముచేత సా
ధింపరాని. ఆతత — విశేషమయిన. వాతామయ — గాలికుంటు తెవులనెడి. ఘాతాహతిక్ — పిడుగు
దెబ్బచేత. గాలిగంగలకుక్ — పిశాచరూపిణులైన క్షుద్రస్త్రీదేవతలకు ॥ ౭౩ ॥ నిశామిళిత — పసుపుక
లసిన. బటువుగాక్ — వట్రువగా. నింబప్రవాళమాల్యంబులు — వేఁపచిగురుదండలను. చిట్టిపొట్టి —
చిన్నచిన్న సొమ్ములను. తరుణభావనధగధగద్దశనమణులక్ — సమయమునందుఁ దోముకొఁబడినక ధ
డగ ప్రకాశించెడి రత్నములవంటి పండ్లయందు. హత్తుకొలిపిరి — కూర్చిరి. డాలు — కాంతి. పామరప్ర
మదలు — గ్రామ్యస్త్రీలు. సంభృత — దిద్దఁబడిన ॥ ౭౪ ॥ ఎడ్డెతనపుఁగయిసేఁతక్ — మోటుతనపు అలం
కారములతో. పురస్సరద్భార్యముగాక్ — ముందు నడుచుచున్న భార్యలు కలుగునట్టుగా. గుడ్డంబుచ
క్కఁగక్ — చేనివెంబడి ॥ ౭౫ ॥ అజప్రధానంబు — మేఁకపోతులు ముఖ్యముగాఁ గలది; బ్రహ్మముఖ్యము
గాఁ గలది. విబుధసభ — దేవసభ. మహాసురోదారంబు — అధికమైన కల్లుచేత హెచ్చినది; గొప్పయ
సురులచేత దొడ్డది. తమోవిక్కృతివిధేయంబు — తమోగుణవికారమునకుఁ లోఁబట్టయినది; చీఁకటివికా
రముచేత లోఁగువైనది. విధుబింబము — చంద్రబింబము. తారావియోగముదితంబు — కంటిగ్రుడ్లమె
డఁబాటుచేత సంతోషించినది — అనఁగా కన్నులు తేలవేయుటచేత సంతోషించినది; తారయొడఁ
బాటుచేత సంతోషించినది. బహుళధ్వనిపరీతంబు — అధికధ్వనిచేత ఆవరింపఁబడినది. సత్కవిత్వము
— మంచికవిత్వము. అసాధువర్ణసంబాధబంధురంబు — నీచజాతులగు జనుల యొరపిడిచేత ఒప్పిదమైన
ది; తప్పు అక్షరముల నిండుచేత ఒప్పిదముయినది ॥ ౭౬ ॥ అంభోధరము — మబ్బు. ఐరావతి — మెఱపుం
సిడిక్ — సిడిమ్రానియందు. చెందమ్మి — ఎఱ్ఱదామర. నిప్పుటెటక్ — నిప్పులయేటియందు. తొలు

చోరెనీపున్నెటఁజరించెనెలఁతయోర్తు। తొలుసంజయందపర్తిబునంచయనుబోలె నీఁగెబందిరిగుండమింతియోర్తు। జలనీలిపైనెక్కలువమొగ్గయుఁబోలెననటాకునర్తించెనతివయోర్తు। కాంతయొకర్తుమూఁపునఁగండలిచ్చె। మారుగాలిచ్చెనాకసుధామధురవాణి। లలనయొకర్తునోరితాళంబులిచ్చె। శక్తిజాతరసద్భక్తిశక్తులెసఁగ॥ ౭౭॥ క॥ బత్తులుననువాకత్తుల। మొత్తిరిపశుసమజమండములుచండములౌ। నెత్తురుధారలఁఘోరవి। పత్తిమిరనవారుణప్రభలుప్రబలంగన్॥ ౭౮॥ తే॥ పెలుచఁగలుచొక్క-చెలువలతలకునెక్క- తోనదికక్క-లతలకెక్కఁదోడఁగొఁదపము। దేవిగుడిలోననాకొక్క-దివియదోఁపఁ। దోననాకొక్క-చుక్క-యుఁదోఁచెమింట॥ ౭౯॥ క॥ ఎడరగుటదెలిసిపాలుఁ౦। బోడునఁదనుగొనిచనియెమాలుభూమిశ్నటసం। దడిబొమ్మఁడుపెండ్లాడెను। వడువునఁగసుగాఁపుఁబూపవయసుమిటారిన్॥ ౮౦॥ తే॥ కాఁపుఁగోడలుకంచంతకాఁపురంబుఁ। బాలవంటికలంబుఁగాద్పుటిచియటికె। మగనినటువెట్టిరెండవమగనివెంట। నువిదలకుబుద్ధిపెడతలనుండుఁగాదె॥ ౮౧॥ ఉ॥ ఆసుమబుంగుపిందెయియంతిఫురంబునఁబోలెనన్నరా। కాకుముదప్రియాస్యభయగాఢతరత్వరనేగుఁగానిలో। నాఁకలిదప్పియుఁదనికరాత్రియునెన్నదుమన్మథాస్త్రకీ। లాకులతప్తచిత్తలకుబకన్యమొక్క-న నొప్పుతెప్పియున్॥ ౮౨॥ సీ॥ కఠినకంఠీరవాక్షతనఖక్షతజరత్క-రిశిరఃశుక్తిశార్క-రిలతలము। లాశాంతజంతుకంఠాసృగుగ్రవ్యాఘ్రముఖగుహాభాంకారముఖరితంబు। లశ్వేష్విష

సంజ=ప్రాతఃకాలము. ఈఁగెన్=చొచ్చెను. పందిరిగుండమును=పందిటిలోని నిప్పులగుండమును. జలనీలి=పాఁచి. అనఁటాకున ర్తించెన్=అరఁటియాకుపైనిఁబానిసెవ్యముచేసెను॥ ౭౭॥ బత్తులు=భక్తులు. ననువాకత్తులన్=ననుపైనవాదరగలకత్తులచేత. పశుసమజములు=పసులగుంపులు చండములు=భయంకరములు, ఘోరవిపత్తిమిరనవారుణప్రభలు=భయంకరములునయాపత్కాలమునందలి క్రొత్తవియగుఎఱ్ఱనికాంతులు. ప్రబలంగన్=అతిశయిల్లఁగా॥ ౭౮॥ పెలుచన్=అధికముగా. తమము=చీఁకటి॥ ౭౯॥ పాలుంబొందువఁడు=నష్ట బ్రాహ్మణుఁడు. కొని=తీసికొని. బొమ్మఁడు=బ్రాహ్మణుఁడు. కసుగాఁపుఁబూపవయసు మిటారిన్=కసిదియు పూవువలెమనోజ్ఞమయిన వయసుగలదియునైన కాఁపుపడుచును॥ ౮౦॥ కాద్పుటిచి=చెఱిచి. ఉటికెన్=పాఱిపోయెను. పెడతలన్=వెనుకటితలయందు॥ ౮౧॥ రాకాకుముదప్రియాస్య=నిండుపున్నమనాటిచంద్రునివంటిముఖముగలది. భయగాఢతరత్వరన్=భయముచేతమిక్కిలిహెచ్చయినత్వరచేత. రవికరాత్రి=ఎండవలనిబాధ. మన్మథాస్త్రకీలాకులతప్తచిత్తలకున్=మన్మథునిబాణములవలని మంటలచేత కలఁతపడితపించుచున్నట్టిమనసుగలవారికి॥ ౮౨॥ కఠిన...తలములు—కఠిన=కఠోరములైన. కంఠీరవ=సింహములయొక్క. అక్షత=మొక్కపోని. నఖ=గోళ్లచేనైన. క్షత=గాయములుగల. జరత్కరి=ముసలియేనుఁగులయొక్క. శిరః=తలలయందలి. శుక్తి=ముత్తెపుఁజిప్పలచేత. శార్కరిల=గులకగలవియైన. తలములు=ప్రదేశములును. ఆశాంత...ముఖరితంబులు—ఆశాంత=దిక్కులకొనలయందలి. జంతు=జంతువులయొక్క. కంఠ=మెడలవలని. అసృక్=నెత్తుటిచేత. ఉగ్ర=భయంకరములయిన. వ్యాఘ్ర=పెద్దపులులయొక్క.

ద్విషాణాగ్రనిగ్రహావహప్రస్తరప్రసవసౌరభమయంబు । లజ్ఞాతరవికరవ్యాపార
భూరుహచ్ఛాయానపాయాతిశైత్యఖనులు । గహనఘంటాపథంబులుగడచి నడఁ ।
యొకటఁ బక్కణమీక్షించియాఁడిల్లి । యవరవర్ణస్నుషయు బ్రాహ్మణాధముండు ।
బోయకులమునఁ గలసిరి పొలుపు దక్కి ॥ ౮౩ ॥ తే ॥ ఎన్నిజన్మంబులేనియుఁ జన్న
పిదపఁ । గాని ప్రాపింపఁగాని ధరానిలింప । జాతిగ డేలొకొనన పాపజాతితోఁ దొలఁగి ।
కల్లుపెల్లాని వేఁటాడు గరుసుదారనై ॥ ౮౪ ॥ క ॥ స్వఘ్రాణానిలసౌరభ । మాఘ్రా
ణింపఁగ మదాకులాఖేటరతిక్ । వ్యాఘ్రాదికభయదాటవి । శీఘ్రగతిఁ మెలఁగునస
తిచెలువొందుఁ దానక్ ॥ ౮౫ ॥ మ ॥ గతిమధ్యస్తనకుంతలస్తబకవీక్షాగర్వదుర్వార
యాఁ । సతిచే మానమె యూనమన్యోనిక నిస్సారంబు పాణింబు దాల్చుగతుల్ గా
దనిరోసియా వృషలివాలుందూపుఁ గ్రొమ్మంటకా । హుతియా బర్హినృగేంద్రకుంభిచ
మరీయూధంబు నేణంబులుక్ ॥ ౮౬ ॥ సీ ॥ జళుకులు వారలెన్నక దంచినెదురుబియ్య
మునఁ బువ్వులవలెనలఁతిలోవి । వార్చిడించిన క్రొత్తవంటకంబతిమాత్రధౌతశరావ
పాత్రమునఁ జాల । వడ్డించి పలువన్నెవన్యామిషంబులు చుట్టువాఱఁగనుంచి చొక్కట
ముగఁ । గాఁచిన గురునెయ్యి చేచాఁచఁ జాలినంత యుఁ గుమ్మరించి తత్తక్రపూర । మొ
కయిలాబుశలాటుఖండోదరమునఁ । బూన్చియటుడించి తానును బొత్తుఁ గలసి । సామి

ముఖగుహా=నోళ్ళవలన వెడలెడి. ఘాంకార=ఘాంఅనెడి ధ్వనులచేత. ముఖరితంబులు=మ్రోఁగునవి—ప్రతిధ్వనులిచ్చునవి. అశ్వద్విష...మయంబులు— అశ్వద్విషత్=ఱెనుబోతులయొక్క. విషాణ=కొమ్ములయొక్క. అగ్ర=మొనలచేత. నిగ్రహ=ఛేదింపఁబడుటచేత. వహాత్=వహించుచున్న. ప్రస్తరప్రసవ=ఱాతిపువ్వులయొక్క. సౌరభమయంబులు=పరిమళవికారములుగలవి. అజ్ఞాత...ఖనులు—అజ్ఞాత=తెలియఁబడని. రవికర=సూర్యకిరణములయొక్క. వ్యాపార=వ్యాపారముగల. భూరుహ=వృక్షములయొక్క. ఛాయా=నీడలచేత. అనపాయ=అపాయములేని. అతిశైత్య=మిక్కిలిచల్లఁదనమునకు. ఖనులు=గనులు—స్థానములు. గహనఘంటాపథంబులు=అడవులపెద్దబాటలు. కడచి=దాఁటి. పక్కణము=బోయపల్లె. అవరవర్ణస్నుష=శూద్రునికోడలు. పొలుపు=ఒప్పిదము ॥ ౮౩ ॥ ప్రాపింపక=పొందను. ధరానిలింపజాతిక=బ్రాహ్మణకులమును. పాపజాతి=దుర్జనుఁడు. తొలఁగి=విడిచి. గరుసు=మేర ॥ ౮౪ ॥ మదాకులాఖేటరతిక్=మత్తుచేతకలఁతనొందినవారిదైన వేఁటాడుటయందలి యాసక్తిచేత ॥ ౮౫ ॥ గతి...దుర్వార—గతి=నడక. మధ్య=నడుము. స్తన=చనులు. కుంతలస్తబక=కొప్పు. వీక్షా=చూపు. కప్పు=వీనివలనిగర్వముచేత. దుర్వార=నిలుపరానిది. తాల్చుగతులు=ధరించుటయందలి యాసక్తి. కాదు=తగదు. వృషలి=శూద్రస్త్రీ. వాలుందూపుఁ గ్రొమ్మంటకక్=అతిశయించిన బాణమువలని క్రొత్తమంటకు. బర్హి=నెమలి. కుంభి=ఏనుఁగు. ఏణంబులు=జింకలు ॥ ౮౬ ॥ జళుకులు=పొట్టు. అలఁతిలోవిక=చిన్నవంటకుండయందు. అతిమాత్రధౌతశరావపాత్రమునక్=మిక్కిలి చక్కఁగాఁ గడుగఁబడిన మూకుటియందు. వన్యామిషంబులు=అడవిమృగముల మాంసములు. చొక్కటముగక్=స్వచ్ఛముగ. గురునెయ్యి=గవయమృగముయొక్క నెయ్యి. అలాబుశలాటుఖండోదరమునక్=వెల్లిసొరకాయచిప్పలో. సామిదష్టాన్నకబళములు=సగము కఱచిన అన్నపుముద్దలు.

దష్టాన్నకబళముల్ సామికొసఁగు । నగుఁ బ్రజవృత్తిఁ జెప్పరించుచునికిఁ గుఱుఁబోఁడి ॥ ౮౭ ॥
శా॥ కాఁపుం గొంజికు రాకఁ బోఁడి పరలోకంబుం దత్ప్రాపింపుడున్ । వ్యాపాదంబున నాతఁ డొందుఁ గడ రూపాజీవరాజాననం । దాపింఛచ్ఛదగుచ్ఛసచ్ఛవి మదాంధన్ బంధురశ్రోణిఁ జేపి । వీణాపాణింధమపాణి నాకప్లవకన్యం గూడి క్రీడింపఁగన్ ॥ ౮౮ ॥ వ ॥ అపవిత్రంబగు పుత్రలాభంబు దత్కళత్రంబునందు సంభవించె నిట్లా నష్టపూర్వద్విజన్ముండు కష్టమార్గంబున నెలసి నెలఁతయుం దానును బ్రాలుమాలి మృణాళనాళపేశలంబగు ఫణాధరపరివృఢ ఫణాఫలకతలిమతలంబున నంటసిలంబడ నెన్నెడం బెక్కు పాతకంబు లుపార్జించుచు వర్తించి వర్తించి యొక్కనాఁ డొక్కరుండు నంగుళుక్కురకుమారయుక్తంబుఁ గుపితశరభసంభంబగు దాని గళగళాయమాన గళనిగళనియమితంబుఁ గేలఁ గీలించి యొంటిపాటున వేఁటపైఁ గలతివుట నూటాడుచు సమీపాటవీమధ్యంబుఁ జొచ్చి యాస్ఫోటించి పిక్కచెదరక దిక్కులు పరిభ్రమించి యదభ్రమదవిభ్రమ భూయిష్ఠంబులగు మృగంబులం దెగఁ జూచి యేచి కన్నిచ్చకు వచ్చు పెక్కునంజుడులు చేవడించక కావడించి ప్రొద్దస్తమించునంతకు నిజనిశాంతంబునకుఁ బఅఱతెంచునప్పుడు ॥ ౮౯ ॥ మాలిని ॥ కుపితశమనచక్షుఃక్రూరదుర్వారకీలా । స్థపుటితమగు వహ్నిన్ దద్దివాకీర్తియిల్ గ్రు । గ్గి పడియె మధుపానక్షీబజాయాతనూజాతపరిజనయుతంబై దైవదుర్భావదృష్టిన్ ॥ ౯౦ ॥ వ॥ తనగృహ మిట్లు పశ్వపశుదారధనాదులతోడ స్రుగ్గఁగాఁ గని వెఱఁగంది కందికను గ్రందలముం దలఁ బోసినట్లు బోరనఁ గడు బాష్పపూరములు గ్రమ్మఁగ నేడ్చుచు మూర్ఛవోయియు । ల్లసఁ దెలిసె నేన్ విసిందిత

సామికిన్ — ప్రియునికి ॥ ౮౭ ॥ వ్యాపాదంబునన్ — ద్రోహచింతచేత — వంచనచేత. రూపాజీవరాజాననన్ — భోగముదానిని. తాపింఛచ్ఛదగుచ్ఛసచ్ఛవిన్ — చీఁకటిమ్రానియాకుగుత్తులయొక్క మంచికాంతివంటి దేహకాంతిగలదానిని — కటికెలుపైన దేహకాంతి గలదానిని. బంధురశ్రోణిన్ — ఒప్పిదమయిన పిఱుఁదులు గలదానిని. వీణాపాణింధమపాణిన్ — వీణావాద్యము చేతఁ గలదానిని. ప్లవకన్యన్ — మాలపడుచును ॥ ౮౮ ॥ ఎలసి — కూడి. పేశలంబు — ఒప్పిదమైనది ఫణాధర... తలంబునన్ — ఫణాధరపరివృఢ — శ్రేష్ఠమైన గొప్పపాము యొక్క. ఫణాఫలక — పలకవంటి పడగయనెడి. తలిమతలంబునన్ — పానుపుయొక్క ప్రదేశమునందు. అంటసిలంబడన్ — అంటునట్లుపడుటకు. ఉపార్జించుచున్ — సంపాదించుచు. కుపిత — కోపించిన. గళనిగళ — మెడగొలుసులచేత. తివుటన్ — పూనికచేత. ఆస్ఫోటించి — చప్పట్లు చఱచి. పిక్కచెదరక — ఏబాధయును లేక. అదభ్రవిభ్రమభూయిష్ఠంబులు — మిక్కుటమయిన త్రిప్పట చేనిండుకొన్నవి — మిక్కిలి త్రిప్పట చేత అలసినవి. తెగఁజూచి — చంపి. ఏచి — అతిశయించి. చేవ — బలము. కావడించి — కావడికట్టి. నిశాంతంబునకున్ — ఇంటికి ॥ ౮౯ ॥ కుపిత... స్థపుటితము — కుపిత — కోపించిన. శమన — యమునిదైన. చక్షుః — కన్నులవలని. క్రూర — క్రూరమయిన. దుర్వార — నివారింపఁగూడని. కీలా — మంటలచేత. స్థపుటితము — ఆక్రమింపఁబడినది. తద్దివాకీర్తియిల్లు — ఆచండాలుని యిల్లు. గ్రుగ్గి — కాలి. మధుపాన... పరిజనయుతంబు — కల్లుత్రాగుటచేత మత్తుగొన్న పెండ్లాము బిడ్డలు పనివాండ్రు వీరితోఁ గూడినది. దైవదుర్భావదృష్టిన్ — దైవముయొక్క చెడ్డతనపు చూపుచేతను ॥ ౯౦ ॥ కంద—

కులవ్యవహర్తమనోబలంబునన్ ॥ ౯౧ ॥ క ॥ ఇలఁజదికిలఁబడిపలుమఱు । వలదో
ర్చుచువికృతవగువదనమునలాలా । జలములుతీఁగెలుసాఁగఁగఁ । బలుకునతండాలి
గుఱిచివిపరిచితరక్తిన్ ॥ ౯౨ ॥ ఉ ॥ ఎల్లరునెల్లచోధనములిచ్చిమృగాక్షులఁగొంౘడు
గాసియో । పల్లవపాణియేఁబరమపావనవంశమునిచ్చికొంటినీ । నల్లనిరూపునిక్క
మనినమ్మిధుపింబడిగాకనేడువి । ద్యుల్లతికాధికాభినయధూర్వహమాటమెఱుం
గనింతయున్ ॥ ౯౩ ॥ ఉ ॥ సన్నపుసిబ్బెముల్ గలుగు చన్నులఁబయ్యెదకొంగువా
లఁగాఁ । గిన్నెరవీణెమోపిశ్రుతిగీల్కొనసారెలుచక్కనొత్తియు । దృఙ్నఖరప్ర
ఘూర్ణములఁదంత్రులుమీటుచు నాలపించునీ । తిన్ననియెల్గునాచెవులఁజేసియలోలుక
చవుల్ దలంచెదన్ ॥ ౯౪ ॥ ఉ ॥ ఈకడజాతినాతికిహిహీనమహాదేవ్రుఁడుచిక్కనంచు
నన్ । రాకరుఁబోకరున్ జనపరంపరకెంపగుచూడ్కిఁజూచియుం । బూకృతమాచ
రించుటకుబుద్ధిఁదలంకకలంకముక్తచం । ద్రాకృతిఁబొల్చునీముఖమునం దమృతస్థితి
గాంచిమించుటన్ ॥ ౯౫ ॥ ఉ ॥ పుత్రులులేరెయెవ్వరికిభూమినుదన్వయవర్ధనుల్
భవ । త్పుత్రికలంటెవారుమునువుట్టరుగాకతదాస్యకాంతిత । ద్గాత్రవివృద్ధితద్భు
జయుగస్ఫురణంబుతదుక్తిలక్షిత । నేత్రసరోజపత్రరమణీయతచూపఁజొక్కఁజే
యువే ॥ ౯౬ ॥ క ॥ అనితనయానిసిదనయా । ఓనిగనిమఱికానికుడువవలెఁగూడుజ
లంబును ద్రావవలెననుచునన । శనముననతఁడేఁగఁజొచ్చెజనరహితమహిన్ ॥ ౯౭ ॥ క ॥
కాఁగలపుణ్యుఁడుదుఃఖవు । వేఁగువహించుటనెపోలెపిషమాటవిలోఁ । దూఁగుచుఁ
దూలుచునీరము । లీఁగుచుఁదలవాంచియురకయేగుచునుండెన్ ॥ ౯౮ ॥ తే ॥ నీచవగుమే
నుపాలంగవైచుకరణిఁ । బడిసరోరుహనేత్రునిపారకరుఁడు । సధనులోకంబువిడిచి
యయ్యమరపథముఁ । జూచుటకుఁబోలెఁదనుతానెలేచునతఁడు ॥ ౯౯ ॥ వ ॥ ఇట్లనుద్ది
ష్టప్రయోజనుండై బహుయోజనంబులు నిర్భోజనుండు నిరంబుభజనుండునై యా
కుజనుండు పెక్కుదినంబులాక్రాంత మహాగహనవిహారుండైయచ్చోటనిశాటపతి

కల్పించి. వినిందితకులవ్యవహర్త—మిక్కిలి నిందింపఁబడిన కులవ్యవహారముగలవాఁడు ॥ ౯౧ ॥
తలదోర్చుచున్—తలవేలవేయుచు. లాలాజలములు—చొంగనీళ్లు ॥ ౯౨ ॥ ధ్రువంబు—శాశ్వతము. వి
ద్యుల్లతికాధికాభినయధూర్వహము—మెఱపుతీఁగకంటె మించియున అభినయభారమును వహించి
నది—మెఱపుతీఁగకన్న నెక్కుడుగ వల నేనశించినది. మెఱుఁగుచన్—మిక్కిలిచెప్పినను ॥ ౯౩ ॥ సిబ్బె
ములు—పొడలు. కీల్కొనన్—కూడఁగా. సారెలు—వీణెమెట్లు. దృఙ్నఖరప్రఘూర్ణములన్—
ఎత్తఁబడినగోటికొనలచేత. ఆలపించు—ఆలాపనచేయు ॥ ౯౪ ॥ పూకృతము—ఉమియుట.
అమృతస్థితిన్—అమృతముయొక్క యునికిని ॥ ౯౫ ॥ సరోజపత్రరమణీయత—తామరరేకులవ
లె నొప్పుట. చూపఁజొక్కన్—చూచువారిని ॥ ౯౬ ॥ అనశనమునన్—అన్నము లేమిచేత ॥ ౯౭ ॥ వేఁ
గు—భారము. ఉరమలీఁగుచున్—పొడలుమోయుచు. ఉరక—ఊరక ॥ ౯౮ ॥ ౯౯ ॥ అనుద్దిష్ట
ప్రయోజనుండు—ఉద్దేశింపని ప్రయోజనముకలవాఁడు. నిర్భోజనుఁడు—భోజనము లేనివాఁడు.
నిరంబుభజనుఁడు—నీళ్లు త్రాగనివాఁడు. నిశాటపతి—రాక్షసరాజు. విఘటన—భేదించుటయందు.

వక్షఃకవాటపుటీఘటనపటుచటులఘటనఖరముఖరత్నాభరణాయమానత్రిభువనా
భరణుండగు నృసింహుండుపసంహృత వైకుంఠనగరనివాసుండై విజయంచేసియుం
డనప్పుణ్యప్రదేశంబుం బ్రవేశించి ॥ ౧౦౦ ॥ ఉ॥ చేరుచుఁ జేరువై కదుపఁ జేళిమమైన
నుఁడాయుపూర్వసం | స్కారతపఃఫలంబున భజద్వృజినావలినాశకృన్నృకం | ఠీ
రవదేవనిత్యసదనీకృతసంగమతీర్థరాజవా | ర్ధారలనాడితత్పరమధామపతిన్ బలి
మాఱుఁ జూచుచున్ ॥ ౧౦౧ ॥ సీ॥ ఒకయింత తెప్పవేయక మాచుఁ బెఱవారి తలఁగొట్టుకొ
నిదుఃఖజలధిమునుఁగు | బిలముతెఱవు మంచుఁ బృథివిలోఁ జొరఁబాఱు సమధికస్తంభో
ద్భవముగమించు | తిరియువాఁ డనుచుఁ బోలె దెసలకుఁ జెయిచాఁచు దొరఁగు నస్రాంబ
ధిఁ దోఁపఁ దోఁగు | హా పోయితే యనియాలుమభార్యగుఱించి బహువిధాసక్తి విభ్రాం
తిఁ బొందుఁ | జేరఁగా రానిదర్శనస్థితి వహించు | బాడబస్ఫూర్తిలోఁగొన్న పగిది
నుండు | దానవారాతి కాఁబూనితదవతార | దశకమును మున్నె తాల్చెనాధరణ
సురుఁడు ॥ ౧౦౨ ॥ క॥ ఉమగనిపస్తులఁ జెవులను | గడియలువడ మేనువడఁకఁగా
లముగడపం | బడమిఁ బుడమి వేలుపువడి | చెడిపుడమింబడి మెఱిగతజీవుఁడు
నయ్యెన్ ॥ ౧౦౩ ॥ ఉ॥ ఈవిధమయినయయ్యధముహీనపుమేనపుడెకొఱఁగాకిఘూ |
కావలి పావకీలలగు వాలకలుం గలమొలకలెత్తదం | తావళిజాలనీలమగుదండధ
రానుచరాగ్రణీబలం | బావలఁ ద్రోలి యాఁచి వెసయాతనపుందనువాఁగి రేఁగఁగన్ ॥
౧౦౪ ॥ సీ॥ లలనాధరోష్ఠలాలాజలాస్వితముగఁ గ్రోలె వద్యమ్ము పేరికులము నెల్ల | వావి
వర్తనల తావావంతదలఁపక కన్నిచ్చఁ జెడరేఁచెఁ గామవికృతి | జనులు ప్రుచ్చవ్వఁగఁ దిట్టసడి
కోర్చియార్జించెఁ బశ్యతోహరవృత్తిఁ బసిఁడిపెక్కు | కన్నపెట్టియుఁ ద్రోవగాచి కొ
ట్టియుఁ జంపె లెక్కకు మిగులు భూలేఖవరుల | మఱియు నీరీతి క్రూరులమైత్రిపడసె |
నితరపాతకములు చేసె నెన్నియేని | వీనిఁ బొందువుఁ జుకట్టుము ద్రవ్వేయుఁడనుచు | జము

పటు — సమర్థమైన. భరణుండు — భరించువాఁడు. సంహృత — నిలుపఁబడిన. విజయంచేసి — వచ్చే
సి॥ ౧౦౦ ॥ చేళిమము — పక్వము. భజద్వృజినావలి — చేసిన పాపపఙ్క్తి. నాశకృత్ — నాశముచే
యుచున్న. నృకంఠీరవదేవ — నృసింహదేవునికి. నిత్యసదనీకృత — శాశ్వతమయిన యిల్లుగాఁ జేయఁబ
డిన. వార్ధారలన్ — నీటిధారలయందు. ఆడి — స్నానముచేసి. తత్పరమధామపతిన్ — ఆపరమపద
నాయకునికి. గమించున్ — గమనించును — తలఁచును. తిరియు — తిరిపమెత్తు. దొరఁగు — జాఱు. అస్ర
ము — కన్నీరు, నెత్తురు. తోఁపదోఁగున్ — మిక్కిలి మునుఁగును. విభ్రాంతి — భ్రమ, మత్తు. దర్శనస్థితి
— చూపుయొక్కయునికి; మతముయొక్కయునికి. బాడబస్ఫూర్తిన్ — బడబాగ్నియొక్కతోఁచికను;
గుఱ్ఱముయొక్కతోఁచికను॥ ౧౦౨॥ గడియలువడన్ — అడుచుకొనఁగా ॥ ౧౦౩ ॥ పావకీలలు —
కార్చిచ్చుమంటలు. ముంగలన్ — ముందుగా. ఆఁచి — అఁగిచి. యాతనపుందనువు — యాతనాదే
హము॥ ౧౦౪॥ లాలాజలాస్వితముగన్ — జొల్లుసీటితోఁగూడ. కన్నిచ్చ — కంటియిచ్ఛ. ప్రుచ్చవ్వఁగన్
— ప్రుచ్చునట్లు. సడికిన్ — నిందకు. పశ్యతోహర — చూచుచుండఁగా దొంగిలించువానిదైన. పసి
డి — బంగారు. కన్నపెట్టి — కన్నము వేసి. భూలేఖవరుల్ — బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులను. జడిసి — భయప

నిమూఁతలు బాధింపఁజడిసి తుతేఁడు॥౧౦౫॥ క॥ ఆక్రోశంబొనరించెద। శాక్రామన్నాదము
గవిశంకటగతినా। త్న్యక్రమమగునా మొఱవిని। సక్రోధాక్రమణనిపుణసంభ్రమ
మడరన్॥౧౦౬॥ మ॥ అమరద్రోహివిరోధిమున్నచటరత్నోద్ధంబుగా నిద్దచ। క్రమువి
క్రాంతివహించి భాస్కరసహస్రక్రూరమై నచ్చెను। య్యామదూతావళిసావళిం దెర
లనిప్రాధీనబంధప్రతా। నముఖండించె నఖండితారశిఖసన్నాహంబు దిగ్గ్రాహియై॥
౧౦౭॥ క॥ శీకులును గాందిశీకులు। నై కాలానుగులు గునుకనపుడరుదెంచెన్। శ్రీ
కాముకపారిషదా। నీకములు సుదర్శనాదినీరజములతోన్॥ ౧౦౮॥ క॥ అరుదెం
చి జముపురికిం జను। తెరువున మరలించి తెల్లదీవి తెరువునన్। హరిభృత్యులు నడపించిరి।
గరుడాంచితయానమున నిగమశర్మాఖ్యున్॥ ౧౦౯॥ సీ॥ ఉత్తాలఫణిభుగ్గరుత్తాల
వృంతానిలాశాంతఘర్మాంబువమ్యోచేను। ప్రత్యగ్రముక్తాతపత్రీభవచ్ఛేషవారితా
తపమవ్యోజారుమాళి। సూత్రవతీశదోర్వేత్రదత్తావకాశామరంబవ్యోకటాక్షవి
హృతి। భృగుభరద్వాజప్రభృతికృతస్వస్తివాగ్భరముఖరములవ్యోబార్శ్వతలము।
తరుణకిరణసహస్రాభ్రమభ్రకంబు। నగు విమానంబుపై నెక్కి నిగమశర్మ। తీండ్రఁ
బు డేర్కి కుంకోదండుతండ్రిఁబోలి। పరమధామంబునకుఁ బోవుపథమునందు॥౧౧౦॥ సీ॥
ఆజానుదీర్ఘంబులై హరిన్మణిమయ స్తంభంబులకుఁ గులస్వాములగుచు। దివ్యగంధ
ములనుద్రేకించి పిదివ్యదంకురరేఖలకు జోడుకోడెలగుచు। దలచుట్టు తిరిగి రాఁగలిగి
పాండురపద్మసంస్రంబులకుఁ బ్రాణబంధులగుచు। సకలంబు వెలిఁగింపఁ జాలి బాలార్క-

---

డి॥౧౦౫॥ ఆక్రోశము—మొఱ. దిశాక్రామన్నాదముగన్—దిక్కులనాక్రమించుచున్న ధ్వని
కలుగునట్లుగా. విశంకట—మిక్కుటమయిన. అడరన్—అతిశయింపఁగా॥౧౦౬॥ ఇద్ధన్—ఉం
చిన. విక్రాంతి—విక్రమము. క్రూరము—భయంకరము. సావళి—ఉపద్రవము. తెరలన్—తొలఁ
గునట్లు. ప్రతానము—సమూహమును. అఖండితారశిఖన్—ఖండము గాని అంచుమొనచేత
దిగ్గ్రాహిన్—దిక్కులను బట్టినది॥ ౧౦౭॥ శీకులును—హింసకులవారును. గాందిశీకులును—భయ
పడి దిక్కులను జూచి పరువెత్తినవారును. కాలానుగులు—యమునననుసరించినవారు—యమునికిం
కరులు. గునుకన్—మెల్లమెల్లన పాఱిపోఁగా. శ్రీకాముకపారిషదానీకములు—శ్రీకృష్ణదేవుని పా
ర్శ్వవర్తులయిన దూతలసమూహములు. సుదర్శనాదినీరజములతోన్—సుదర్శన చక్రములతోను
శంఖములతోను॥ ౧౦౮॥ తెరువునన్—మార్గమునుండి॥ ౧౦౯॥ ఉత్తాల...బువు—ఉత్తాల—
ఉన్నతమయిన. ఫణిభుక్—గరుత్మంతుని దైన. గరుత్—ఱెక్కల నెడి. తాలవృంత—విసనకఱ్ఱలని
అనిల—గాలిచేత. అశాంత—అంతటనుశమించిన. ఘర్మాంబువు—చెమటనీరుగలది. ప్రత్యగ్ర...
ఆతపము—ప్రత్యగ్ర—క్రొత్తదైన. ముక్తాతపత్రీభవత్—ముత్యాలగొడుగుగా నగుచున్న. శేష—
ఆదిశేషునివలన. వారిత—నివారింపఁబడిన. ఆతపము—ఎండగలది. సూత్ర...అమరంబు—సూత్ర
వతీశ—విష్వక్సేనుని యొక్క. దోః—చేతులయందలి. వేత్ర—ప్రేముచేత. దత్త—ఇయ్యఁబడిన అవ
కాశ—ఎడములోని. అమరంబు—దేవతలుగలది. కటాక్షవిహృతి—కడకంటిచూపుయొక్క విహార
ము. స్వస్తివాగ్భరముఖరములు—మేలు అను మాటల యతిశయము చేత మ్రోఁగునవి. తలములు—ప్ర
దేశములు. అభ్రకము—ఆకాశమునందుఁ బోవునది. తీండ్రన్—తేజస్సుచేత. పుండ్రేక్షుకోదండు
తండ్రి—విష్ణువు॥౧౧౦॥ హరిన్మణి—పచ్చ. ఉద్రేకించి—అతిశయించి. జోడుకోడెలు—సమానము

బింబములకు ననుబింబపఙ్క్తులగుచు । నాల్గుచేతులు గాంచననవ్యమౌళి । కలువ వెడఁ
దకన్నులాస్యప్రభలు చెలంగ । గుముదుఁడను పేరఁబరమేశుఁ గొలిచి నిలిచి । యున్న
వాఁడాతఁడిప్పుడు నో మునీంద్ర ॥ ౧౧౧ ॥ తే ॥ పుండరీకుండు శంఖకర్ణుండు వామ ।
నుండు కుముదాక్షుఁడును విజయుండు జయుఁడు । సర్వనేత్రుండునను పార్శ్వచరుల
లోన । హరికిఁ గుముదుండు మానసనియతవహించు ॥ ౧౧౨ ॥ క ॥ అమృతసమయమూర్తిబు
ధహిత । విమలవిభోద్భాసిమసృణవిలసనశుభల । క్ష్మమహితవత్సుఁడు విధుఁడట ।
కుముదానందప్రదానకుశలుఁడు గాఁడే ॥ ౧౧౩ ॥ శా ॥ ఏవంభూతమహాప్రభా
వనిధి లోకేశుం జితక్లేశుమం । దావిర్భూతహాసైకమాత్రదళితోద్యద్దైత్యగర్వాంధకా ।
వేశున్ నరకేసరిన్ గొలిచి నిత్యప్రీతినున్నారువా । ర్దేవీవల్లభముఖ్యనిర్జరులు తత్క్షే
త్రాధిరాజంబునన్ ॥ ౧౧౪ ॥ క ॥ ఆనెలవున నర్ధనిశల । వీనులకుం దోఁచు నేచి విధి
నందన వైమానికనాయకకృతఘం । టానాదము నృహరిబిరుదునగధ్వంబోలెన్ ॥
౧౧౫ ॥ క ॥ ఆక్షేత్రంబున నృహరికి । దక్షిణదిశ సేవసింతు తత్పరమతినీ । యక్షు
లతో నీప్రమథా । ధ్యక్షులతో నీనగేశ్వరాత్మజతోడన్ ॥ ౧౧౬ ॥ క ॥ మాతృవధ
ము పితృవధమును । భ్రాతృవధము గురువధంబు ప్రకటించియు తా । ధాతృసుతయతిగి
సురపుర । నేతృతఁ దెలివొందు నెవ్వినిచుఁడునచటన్ ॥ ౧౧౭ ॥ క ॥ కాపునఁ నరులకుఁ దత్క్షే
త్రావాసమొనర్ప నైహికాముష్మికముల్ । చేవలంతులగుచుఁ దలకొను । నావృడుని
మృడుఁ గుతించి వారదుఁడనిమెన్ ॥ ౧౧౮ ॥ క ॥ దేవభవత్కృపనరమృగ । దేవమహాక్షే
త్రమహిమ దెలిసితినన్న । ద్భావముప్రమోదమేదుర । భావము గైకొని మెఁజని మె
భ్రమునఁ దమమున్ ॥ ౧౧౯ ॥ క ॥ దైవమునీర్ధము క్షేత్రము । నావాచంయములు
గుహుఁడునడిగిన మీరల్ । భావించి తెలుపు తత్త్వము । నావీనులఁ జొనుపు మనుప్రసన్నుఁ

లు. పాండుర — తెల్లని. అనుబింబపఙ్క్తులు — అనుసరించి[illegible]బింబముల వరుసలు ॥ ౧౧౧ ॥ ౧౧౨ ॥ బుధహిత...వత్సుఁడు — బుధ — పెద్దలకు; దేవతలకు. హిత — మేలైన. విమల — నిర్మలమయిన. విభా — విశేషకాంతిచేత. ఉద్భాసి — ప్రకాశించునట్టి. మసృణ — మెఱుఁగులు దేరునట్టి. విలసన — ప్రకాశముగల. లక్ష్మ — చిహ్నముచేత. మహిత — పూజ్యమయిన. వత్సుఁడు — దొమ్ము గలవాఁడు. విధుఁడు — చంద్రుఁడు; విష్ణువు. కుముదానందప్రదానకుశలుఁడు — కలువలకు సంతోషము నిచ్చుటయందు నేర్పరి; కుముదునికి సంతోషము నిచ్చుటయందు నేర్పరి ॥ ౧౧౩ ॥ ఏవంభూత — ఇటువంటిదైన. జితక్లేశున్ — జయింపఁబడిన దుఃఖములుగలవానిని. మందా...వేశున్ — మంద — కొంచెముగా. ఆవిర్భూత — పుట్టుచున్న. హాస — నవ్వు. ఏకమాత్ర = ఒకటిచేతనే. దళిత — భేదింపఁబడిన. ఉద్యత్ — పిక్కుచున్న. దైత్య — రాక్షసులయొక్క. గర్వ — అహంకారమనెడి. అంధకార — చీఁకటి గొఱ్ఱ. ఆవేశున్ — ఒప్పుఁగమిగలవానిని. నరకేసరిన్ — నరసింహుని ॥ ౧౧౪ ॥ అర్ధనిశల్ — సగము రాత్రులందు. ఏచి — అతిశయించి. విధినందన — నారదుఁడా. వైమానికనాయక — ఇంద్రునిదైన ॥ ౧౧౫ ॥ తత్పరమతిన్ — ఆసక్తమయిన బుద్ధితో ॥ ౧౧౬ ॥ నేతృతన్ — ప్రభుత్వముచేత ॥ ౧౧౭ ॥ చేవలంతులు — హస్తగతములు. తలకొనున్ — కలుగును — లభించును. మృడున్ — శివుని ॥ ౧౧౮ ॥ నరమృగదేవ — నృసింహదేవుని. మేదుర — అతిశయించిన ॥ ౧౧౯ ॥ వాచంయములు —

బురవైరీ ॥ ౧౨౦ ॥ తే ॥ అనఘ నాదు రాజమకుటుండిట్లు నృసింహ । తీర్థమునకు
భిదేళి యధికుఁడనందు । సిద్ధసాధనవినుతప్రసిద్ధి వెలయు । నాద్యమై సుఖర్మనీ రామహా
ప్రవంతి ॥ ౧౨౧ ॥ తే ॥ తీర్థసార్థావతంసము తీర్థమభీమ । తార్థదశ్రీలఁజంద్రభాగా
ఖ్యమందు । నందుఁదపమాచరించి మునీంద్రుఁడొందె । నమరతతిలో నరుంద్రభోగా
తిశయము ॥ ౧౨౨ ॥ ఉ ॥ త్రైర్థికులర్థిఁగొల్వఁదగు దానికి యోజనమాత్రభూస్థలిన్ ।
దీర్ఘపదాస్పదంబఖిల దివ్యనుతివ్యాహార యోగ్యమి । ష్టార్థ సమర్థనక్షమము నైతము
మిన్ విరాయించుఁ బాతకా । నర్థము పౌండరీకమ ననర్ఘము దూషితరోషభూషణా ॥
౧౨౩ ॥ శా ॥ నక్షత్రంబులకున్ క్షపాధిపతికిన్ నాకున్ ద్రియామాచరా । ధ్యక్ష
ద్వేషికి భానుపుత్రికి మరుత్కల్లోలినీశ్రేణికిన్ । బక్షిశ్రేణికిఁ బక్షివల్లభునకున్ భాసి
ల్లు నానన్ సమా । స్తక్షేత్రంబులలోన ననూనమగు నేతత్క్షేత్రమీక్షింపఁగన్ ॥ ౧౨౪ ॥ క ॥
ఇదమిత్థమ్మని యేనును । వదిమితి సేయంగ నేరమా నిశ్వరత । ద్విదితప్రభావ మో
పిన । విధమున వివరింతు నీకు విసుద్ధబుద్ధిన్ ॥ ౧౨౫ ॥ తే ॥ జమునిచెలియలు నిర్ఝరిణి శై
వలినియు । వెరసి మెఱసిన నదువకిఁ బేరుగ్రుచ్చి । ఋషులు తెల్పిన తీర్థములెల్లఁ
బొంద । రీ షోడశకళఁ బోలలేక జడియు ॥ ౧౨౬ ॥ సీ ॥ పాతకవ్రాతభూజాతజాతా
నలంబాశ్రితాభీష్టపాకావసరము । విపధిరాట్పర్యంకవిహరణస్థానంబు నిఖిలపు
ణ్యక్షేత్రముఖముకురము । సమదస్రదాదినానామరున్నాథంబు వర్ణితాఖిలపుణ్య
వైజననము । దైత్యభిన్నగరయాత్రావరస్థానంబు వాఙ్మానసామేయవైభవంబు ।
సంకువానుదేవవాల్మీకివరశంతు । గర్గగాధిపుత్రగౌతమాత్రి । జహ్నుజామదగ్న్య
జాబాలిజైమిని । ప్రియకరంబు పౌండరీకమనఘ ॥ ౧౨౭ ॥ మహాస్రగ్ధర ॥ కననీగ్రో
డాత్రిలుబిడ్డన్ గగనకుసుమమున్ గల్గనిరాయిమాటల్ । విననీను ద్రుండు వెండిన్ విపు
లంబొండమనీ హింటివా పాండురంగా । వనిఁబౌనఃపున్యజన్యవ్యపహృతిఁగన నేవంకదు

మునులు. మనుప—రక్షింపుము ॥ ౧౨౦ ॥ ఉదురాజమకుటుండు—శివుఁడు. భిదేళిమ—ఇతరమ
యన—ఎంతటిదైన. ప్రవంతి—ఏఱు ॥ ౧౨౧ ॥ తీర్థసార్థావతంసము—తీర్థసమూహములలో శ్రేష్ఠ
ము. అభిమతార్థదశ్రీలన్—కోరికలనిచ్చుటయందలి కలుములచేత. అందున్—పొందును. రుంద్ర—
విశేషమయిన ॥ ౧౨౨ ॥ త్రైర్థికులు—తీర్థయాత్ర చేయువారు. సమర్థనక్షమము—తనకోరికను నెఱ
వేర్పఁజాలినది. అనర్ఘము—కీడు. దూషితరోషభూషణా—దూషింపఁబడిన రోషముగలవారికి అలంకా
రమైనవాఁడా, కోపమునణఁచినవారి నేలువాఁడా ॥ ౧౨౩ ॥ క్షప—రాత్రి. త్రియామాచరాధ్యక్షద్వేషి
కిన్—విష్ణువునకు. భానుపుత్రికిన్—యమునానదికి. మరుత్కల్లోలినీశ్రేణికిన్—గంగాప్రవాహమున
కును. అనూనము—తక్కువకానిది—ఎచ్చు ॥ ౧౨౪ ॥ ఇదమిత్థమ్—ఇది యిట్లు ॥ ౧౨౫ ॥ శైవలిని
—ఏఱు. వెరసి—కూడి. పేరుగ్రుచ్చి—పేరుచెప్పి. జడియున్—తొలఁగును ॥ ౧౨౬ ॥ భూజాతజా
తానలంబు—కారుచిచ్చు. పాకావసరము—పంటకాలము. విపధిరాట్పర్యంక—సముద్రరాజుపడు
కగాఁగల విష్ణునికి. ముకురము—అద్దము. అస్రదాది—నేను మొదలుగాఁగల. మరున్నాథంబు—దే
వతాప్రభువులుగలది. వైజననము—ప్రసవించుకాలము. దైత్యభిత్—విష్ణునిదైన. వాఙ్మానసామే
యవైభవంబు—వాక్కుచేతను మనసుచేతను మితియేర్పఱుపరాని విభవముగలది ॥ ౧౨౭ ॥ వెండిన్
—మరల. విపులన్—భూమియందు. పాదమనీ—పట్టనిమ్ము. పౌనఃపున్యజన్యవ్యపహృతిన్—మరల

ప్పంకశంకల్ । వనరాశిఁ జొచ్చనే న్గైవడివడియడఁగుఁ గాక వారిజభూసూతి ॥
౧౨౮ ॥ తే ॥ క్షితిఁ గురుక్షేత్రముఖమహాక్షేత్రతతులు । లందుఁ జేయునశ్వరంబగు
చునిగుడు । దురితతతి గిట్టనిజశక్తిఁ దనునుగాన । మేటి యీక్షేత్ర మొకపరిపాటి గాదు ॥
౧౨౯ ॥ క ॥ దానస్నాననిధనవాః । పానాదులఁ జేయు నెట్టిఫలములు పెలుచో । నా
నవిసకలముఁ జేకుఱు । మానవులకు నందు నిమిషమాత్రమునందున్ ॥ ౧౩౦ ॥ శా ॥
భర్మస్తేయము బ్రహ్మహత్యయు సురాపానంబగమ్యారహః । కర్మంబున్ గృహదాహ
ధేనువధ వాక్పారుష్యముల్ మున్నుగా । దుర్మార్గుల్పచరించు దుష్కృతతతుల్ దూ
లున్ మృగేంద్రధ్వనిన్ । మాగ్నోముల్ వడులేటిమూఁకలనఁ దన్నామంబు వాక్రుచ్చి
నన్ ॥ ౧౩౧ ॥ సీ ॥ ఉరసిజాదృతవీణ సరసిజాసనురాణి పూర్వకోటిగ మహోద్భుత
చరిత్ర । గజవైరివాహ దుర్గాదేవి పశ్చిమకోటిగల స్తకక్రోడసీమ । భువననాయకి గాఁ
గఁ బొంగడొంది భోజ ర్ధముని స్తృతియొందదర్ధంబు నిదుపు । గలిగిన తక్షేత్ర కార్ము
కంబుధరించి జగదేకధన్వి శ్రీశార్ఙ్గపాణి । తీర్థశరములు దొడివియుదీర్ణకలుష । విషమ
లక్ష్యపరంపరల్ విఱుగఁ జేయుఁ । గాన నదియశరణ్యమై దీనుమిగులు । నైహికాముష్మి
కాకాంక్షులగు నరులకు ॥ ౧౩౨ ॥ తే ॥ ఆత్మనామవసచ్చతురక్షరముల । నొందుఁబు
రుషార్థములు నాల్గునసఁగి పెనఁగి । తలలువిదిరి నదురితదంతావళములఁ । బౌండరీ
కంబుహరిలీలఁ జెండి వైచు ॥ ౧౩౩ ॥ శా ॥ ఆక్షేత్రంబుననుండు నట్టనదు మన్ యుష్మా
త్కేళీరతుం । డక్షోభ్యుం డజరుం డనాదినిధనుం డక్షామరక్షామయుం । డీక్షామా
త్రకృతాఖిలుండు నవశక్తీశుండు కృష్ణుం డుప్ర । త్యక్షంబై యనుపున్ మరున్మని

మరలఘట్టుటయను వ్యవహారముచేత. కనవు — పొందవు. ఏవంకన్ — ఏతట్టును. మహాపంకశంకలు — పెద్దపాపములనెడి సందేహములు. వడివడి — వేగముచేడి. వారిజభూసూతి — బ్రహ్మకుమారుఁడా ॥ ౧౨౮ ॥ అనశ్వరంబు — నశింపని స్వభావముగలది. నిగుడు — అతిశయించు. పరిపాటి — పర్యాయము ॥ ౧౨౯ ॥ నిధనవాఃపానాదులన్ — చచ్చుటనీళ్లు త్రాగుట మొదలగువానిచేత. ఫలిౘు — కలుగునో ॥ ౧౩౦ ॥ భర్మస్తేయము — బంగారు దొంగిలించుట. అగమ్యగమ, కర్మంబు — పొందరానిదానితోఁ గలయుపని. గృహదాహ — ఇల్లుకాల్చుట. పచరించు — జరపు — చేయు. దూలున్ — నశించును. లేటిమూఁకలు — జింకలగుంపులు ॥ ౧౩౧ ॥ ఉరసిజాదృతవీణ — స్తనములచేత ఆదరింపఁబడిన వీణగలది. కోటిగ — కొనయందు పొందినది. లస్తకక్రోడసీమన్ — వింటిమధ్యమైనట్టి పిడి ప్రదేశమునందు. కార్ముకంబు — విల్లు. ధన్వి — విలుకాఁడు. శరములు — జలములనెడి బాణములు. తొడివి — తొడిగి — సంధించి. ఉదీర్ణ — గొప్పవైన. విషమ — సమముకాని. లక్ష్యపరంపరలు — గుఱులబారులను. దీను — బాగు. మనోజ్ఞత. ఆకాంక్షులు — కోరువారు ॥ ౧౩౨ ॥ వసత్ — ఉన్న. అసఁగిపెనఁగి — కలసిమెలసియుండి. దురిత — పాపములనెడి. హరిలీలన్ — సింహమువిధమున. చెండి — నఱకి ॥ ౧౩౩ ॥ యుష్మత్కేళీరతుండు — మీవాదమునందాసక్తుఁడు. అక్షోభ్యుండు — కలపరానివాఁడు. అజరుండు — ముదిమిలేనివాఁడు. అనాదినిధనుండు — పుట్టుచావులులేనివాఁడు. అక్షామ — కొఱవలేని. వీక్షామాత్రకృతాఖిలుండు — చూపుమాత్రముచేత నే చేయఁబడిన సమస్తమునుగలవాఁడు ఎల్లలోకములను చూపుచేత నేకలుగఁ జేయువాఁడు. నవశక్తి + ఈశుండు — తొమ్మండ్రు శక్తులకును భర్త. మరున్ముని — దేవము

యనుమాపాత్రిణేశుతో నిట్లన౯ ॥౧౩౪॥ క॥ అద్భుతమయ్యెదునిఖిలజ । గద్భరితుఁడు
యోగిహృదయగమ్యుండచ్యో । నుద్భవమొందుటకీకథ । సద్భద్రానుపుసుప్రస
న్నతననుడు౯ ॥ ౧౩౫ ॥ ఉ॥ ఆపురవైరిపల్కుఁగలహాశిగుశేశయపాత్రవిస్మ
ముణ౯ । ద్వాపరముజ్జగిల్లుతఱిదాంతుఁడుశాంతుఁడుహృద్విపక్షశి । క్షాపటుశక్తి
విష్ణుపదసంభృతభక్తియునై జనించెని । ష్ఠాపుఁడుపుండరీకుఁడనుబ్రాహ్మణుఁడొక్క
రుఁడక్కజంబుగ౯ ॥౧౩౬॥ సీ॥ పాతకంబులపంచబంగాళముగఁజేయుఁగనఁగొన్న
మాత్రమోక్షంబునొసఁగు । ముమ్మణ్ణుప్రసరంబునకునల్లణ్ణుసంపకునిదియనఁదగఁ
బ్రకటమహిమ । బిందుసరఃప్రతిబింబమైసర్వస్వర్గద్వారమునకంటెఁగరము మేటి। యు
గుఁజంద్రభాగమహాపుష్కరిణితటంబునఁజూతఖర్జూరపనసజంబు । కాంచనయుతం
బున్నృత్యచ్ఛిఖండికూజ । దిష్టపరపుష్టగాయదళీంద్రజుష్ట । మలసకల్హారపవనసమ్రా
గ్రదళము నైనయాశ్రమమమరించియందునతఁడు ॥౧౩౭॥ సీ॥ నిండుమనంబుననుండునా
రాయణుండెఱిఁగించెనో నెటుఁ వఱలునసికి । నోసలిలోషలిచక్కి౯ నెసఁగుచంద్రుఁడుది
ద్దెనో మింటఁబ్రవేలెమదీమసంబు । మూలాలవాలస్థలీలేలిహానంబుగొలిపెనో పవనంబు
గ్రోలుబనేర్పు । కమలంబులిరుమూడుగలపెనో సూర్యావలోకనంబున నాత్మలోఁగ
నిధృతి । యనఁగదత్తత్క్రియలయందునలఁతలేక । భూరికైవల్యసామ్రాజ్యభోగ
కాంక్ష । బాఢనిస్తానురక్తిఁదపంబొనర్చు । కుదిసిముల్లోకములునుగగ్గోలుపడఁగ ॥
౧౩౮॥ తే॥ భక్తిసంయుక్తిఁ గనుపోఁతపాలఁబయ్యఁ । జెట్టుకట్టుచుమునిశాఖినిట్ట
చూప । నిజవనోమార్గసంవసన్నీలవర్ణ । కైతవంబునలోఁజేగగలయనూరె ॥౧౩౯॥
తే ॥ పుండరీకాఖ్యుఁడగుటనోపుండరీక । నేత్రభృంగంబు తనలోననెలవుకొనఁగ ।
క్షితిసురేంద్రుండుతపమిట్లుసేయుచున్న । కాలమున నేగి ధరపెష్టుఁ గనుగొనంగ ॥

ని = నారదుఁడు॥ ౧౩౪॥ హృదయగమ్యుండు—మనస్సుచేఁబొందఁదగినవాఁడు. సద్భద్రా—మంచిమేలుగలవాఁడా॥ ౧౩౫ ॥ కలహాశి౯—నారదునిగూర్చి. కుశేశయపాత్ర—తామరకువను ముఁడా. ఉజ్జగిల్లుతఱి౯—తొలఁగునట్టిసమయమునందు—ముగియునప్పుడు. హృద్విపక్షశిక్షాపటు శక్తి—తనలోనిశత్రువులగు కామక్రోధాదులనుశిక్షించుట (అణఁచుట) యందుసమర్థమయినశక్తిగ లవాఁడు. సంభృతభక్తి—పూర్ణమయినభక్తిగలవాఁడు. అక్కజంబుగ౯—ఆశ్చర్యముగా॥౧౩౬॥ పంచబంగాళముగ౯—శూన్యముగా. ముమ్మణ్ణు—మూఁడంతలు. నృత్యచ్ఛిఖండి—ఆడుచున్న నెమళ్లు గలది. కూజద్దిష్ట పరపుష్టగాయ దళీంద్రజుష్టము—కూయుచున్న యిష్టములైన కోవెలలచేతను. పాడుచున్నగండుతుమ్మెదలచేతనుసేవింపఁబడినది. అలసకల్హారపవన సమ్రాగ్రదళము—మెల్లని సౌగంధికములమీఁదిగాలిచేత వంగినమీఁది ఆకులుగలది॥ ౧౩౭ ॥ వఱలు—ఉండు. చక్కి౯—ప్రదేశమునందు. దిద్దెనో—నేర్పెనో. దీమసంబు—ఉపాయము. మూలాలవాలస్థలీలేలిహాన.బు—కెళ్ళతోడిపాదునందుండెడిపాము. గొలిపెనో—సరిపటిచెనో—బోధించెనో. క్రోలు—త్రాగు. ఇరుమూడు—ఆఱు. లోఁగని—తగ్గని. బాఢ—దృఢమైన. కుదిసి—అణఁగి. గగ్గోలుపడఁగ౯—కలఁతనొందఁగా॥౧౩౮॥ బయ్య౯—తిన్నఁగా. చెట్టుకట్టుచు౯—చెట్టుగానేర్పడుచు. మునిశాఖి—మునియనెడివృక్షము. నిట్ట—నిక్కను. సంవసత్—ఉన్న. నీలవర్ణకైతవంబున౯—విష్ణుదేవునిమిష చేత. జేగ—జేవ॥ ౧౩౯॥ నెలవుకొనఁగ౯—ఉనికిచేయఁగా. ధర—భూమి ॥ ౧౪౦ ॥ అలఁత

౧౪౦ ॥ తే ॥ డెందమునఁ బుట్టునలఁత మునుకుఁ జుమువలనఁ । దీర్పనూహించి చనుమహీపచే
విక్రొసఁగె । కలశపాథోనిధానంబు గన్నుఁగవల । తెలివిబలితంపునమృతవర్తియు
నుబోలె ॥ ౧౪౧ ॥ సీ ॥ నీరజోదరయోగనిద్రావరణసీమ చతురంబు సితసామజప్రభు
నకు । పానలుబ్ధాబ్దప్రపాకల్పనము సూతికానికేతనము పుష్కరసదనకుఁ । గామధు
క్సందానసీమధ్యదేశంబు రసవతీదేవతావిసరమునకు । గోత్రభిల్లోకచకోరదృగ్గోత్రం
బు మందురాస్థానము మర్త్యహారికి । కాయమానంబు బలిగృహాంగణవసుధకు । సకల
వాహినులకు జనాంతికపదంబు । సారలోహరరము ఘూధ్రివైరిబద్ధ । బుద్ధిఁ జొంఁబొం
చియున్నదంభోళికబ్ధి ॥ ౧౪౨ ॥ చ ॥ అమితపిశాచభర్తృత్రిపురాంతకుఁడొందిన రా
జశేఖర । త్వము బెనుగొల్లఁడచ్యుతుఁడు దాలుచు శ్రీపతిభావమున్ మరు । తఱచను
లుకూటిపేదలటుగాక సదాయమృతాన్నభోజులౌ । క్రమము సుధాబ్ధిపుణ్యమునఁ గ
ల్గినవంచు నుతించు లోకముల్ ॥ ౧౪౩ ॥ ఉ ॥ ధేనుగజాశ్వరత్నసుదతీప్రముఖాఖిల
వస్తుకోటివై । మానికభర్తముగ్గొనియుచ్చరమాఱఁబయోధిలోఁతునై । కొనసె
సకొల్పెనో బలుమొగుళ్ళ విప్లుష్టకరీషపిండరే । ఖానిభవృత్తినత్తైఁగుఁగా కలసీరవిదా
వనేటికిన్ ॥ ౧౪౪ ॥ శా ॥ అంతర్మగ్నదిగంతదంతికటనిర్యద్దానధారాఝురీ । క్రాం
తంబుల్ నిజవేగభగ్నవపురుగ్రగ్రాహముల్ మేఘఘో । షాంతేవాసిపశంకటధ్వను
లు నాగావాసగాహుల్ పయ । స్సంతానంబులు గ్రాలు పాలకడలిన్ జాగ్రత్ప్రచా
రంబులై ॥ ౧౪౫ ॥ శా ॥ మాణిక్యంబులు మున్నుగా సిగుడు భ్రామ్యద్భంగసత్త్వంబుల ।
క్షీణశ్రీ గెరలన్ జలద్విపకరచ్ఛిన్నప్రవాళద్రుమ । శ్రేణిం గర్వము డిగ్గ యౌర్వదవసంశో

—శ్రమము. పాథోనిధానంబు—సముద్రము. తెలిపు—తెల్లఁదనమునెడ ॥ ౧౪౧ ॥ చతురంబు—
ఏనుఁగులుండు శాల. సితసామజప్రభునకున్—ఐరావతమునకు. పానలుబ్ధాబ్దప్రపాకల్పనము—
త్రాగనిచ్ఛగల మేఘములకుఁ జలిపందిరిగాఁ జేయుట. సూతికానికేతనము—పురిటిల్లు. పుష్కరస
దనకున్—లక్ష్మీదేవికి. కామధుక్సందానసీ—కామధేనువుయొక్క దామెనత్రాటిదైన. రసవతి—ర
సముగలది. గోత్రభిల్లోకచకోరదృగ్గోత్రంబు—గోత్రభిల్లోక—ఇంద్రలోకమునందలి. చకోరదృక్
—స్త్రీలయొక్క. గోత్రంబు—వంశము—జన్మస్థానము. మందురాస్థానము—లాయము. అమర్త్యహా
రికిన్—ఉచ్చైశ్శ్రవమునకు. కాయమానంబు—పందిరి. జనాంతికపదంబు—రహస్యపట్టు. సారలోహ
రరము—దృఢమయిన యినుపతలుపు. ఘూధ్రివైరి—ఇంద్రుఁడు. దంభోళికిన్—వజ్రాయుధమున
కు ॥ ౧౪౨ ॥ ౧౪౩ ॥ మానికభర్త—దేవేంద్రుఁడు. ఉచ్చరము—పగ. ఎసకొల్పెనో—వెలిగించె
నో. మొగుళ్ళన్—మేఘములను. విప్లుష్టకరీషపిండరేఖానిభవృత్తిన్—మిక్కిలి కాల్పఁబడిన యెండు
పేడముద్దవిధమును బోలిన వ్యాపారముతో ॥ ౧౪౪ ॥ అం. తర్మగ్న—లోపల మునిఁగిన. కట—చె
క్కిళ్ళనుండి. నిర్యత్—కాఱుచున్న. ఝరి—సెలయేళ్ళచేత. ఆక్రాంతంబులు—ఆక్రమింపఁబడిన
వి. భగ్నవపురుగ్రగ్రాహములు—చెడిన దేహములుగల భయంకరములయిన ప్రాణిహింసకమత్స్య
ములుగలవి. నాగావాసగాహులు—పాతాళమునందు మునిఁగినవి. పయస్సంతానంబులు—జల
చరముల సమూహములు. జాగ్రత్ప్రచారంబులు—ఎచ్చరికతోడి సంచారములుగలవి ॥ ౧౪౫ ॥
భ్రామ్యత్—చలించుచున్న. భంగసత్త్వంబులు—అలలలోని ప్రాణులు. కెరలన్—రేఁగఁగా. జలద్విప
—నీరేనుఁగులయొక్క. ఔర్వదవ—బడబాగ్నియనెడి కార్చిచ్చుచేత. సంశుష్కంబులు—మిక్కిలి చెడి

ర్ణంబులై కానన । శ్రోణులఁ బోలెదలిర్చు నిచ్చలు సుధాకూపార పారస్థలుల్ ॥ ౧౪౬ ॥ క ॥ తరుణప్రవాళశోణో । దరతలమై శంఖచక్రధరమై వరపు । ష్కరపుష్కలమై హరికర । సరసీరుహమునఁగఁ గలశజలనిధి చెలఁగున్ ॥ ౧౪౭ ॥ తే ॥ నూత్నవీచుల సముపోఢరత్నపుష్ప । నికరనిబిరీసమగు నీరు నించి తెచ్చి । యబ్ధి వేలాసమాఖ్యాగతా తురాచ । లార్థులకు నర్థిఁ బాదార్ఘ్య మాచరించు ॥ ౧౪౮ ॥ తే ॥ వార్ధి నావర్తగర్త ప్రవర్తులగుచు । నుదరరత్నాంశుపుంజ గమ్యుత్రిదశుల పర । తరులు నలకంగఁ దమ్మా లతలు నలమ్ప్రత । సేకమున వెండి చిగిరించు చిగురులనఁగ ॥ ౧౪౯ ॥ వ ॥ ఇట్లు గణితగుణాభిరామంబగు నమ్మీనధామంబు సంగ్రామభీముండగు శూరుండునుంబోలె వెనువాలు గంటులం గనుపట్టి కుశలఘటవిముక్తంబగు విశిఖంబునుంబోలె నెల్లకంధువలనుమీఱి పాటలస్ఫురితంబై జరఠవిలోచనంబునుంబోలె నీరుపాపలం బొదువుటఁ గలిగి పేదపడిన ప్రభుమి వేలుపుం బోలె బలియింటి వాకిటనడంగి వీరభద్రగదా విదారితంబగు పూషాముఖ వదనగహ్వరంబునుంబోలెఁ బలువరుస బిగి దెరలనొరలి మశంగకుం కన్యకయుం బోలెఁ బలుకం దరకంబుకడ దాల్చి విభావరీవిరామసమయంబునుం బోలె వెల్లదీవి చలియించుటకుఁ గుఱియై మఱియు నొక్కొకచో టంగుముదోదర విశదంబులు నొక్కొక యెడ నీలోత్పలమాలికామేచకంబులు నొక్కొకకడ శుకచంచూపుటపాటలంబులు నొక్కొకచక్కి శుక్తిశబరోదరంబులు నరుణోపల పట్టంబులం బొట్టవెంచుచు నిట్టలంబుగ మిట్టించు వేలానిలసముద్ధూతసూతనశీకరనికరంబులవలన నలినభవాండంబునకుఁ గర్పూరకరండభావంబును దెప్పించుచు నుత్తాలకాలసరం

నవి. నలిర్చుక్—చిగిరించును. నిచ్చలు—ఎల్లప్పుడు. పారస్థంబులు—గట్టుప్రదేశములు ॥ ౧౪౬ ॥ శోణోదరమై—ఎఱ్ఱనిలోపలిభాగము గలదై. వరపుష్కరపుష్కలమై—మంచిజలముచేత సమృద్ధమై. కలశజలనిధి—పాలసముద్రము. చెలఁగున్—ప్రకాశించును ॥ ౧౪౭ ॥ నూత్నవీచులన్—క్రొత్త యలలయందు. సముపోఢరత్న—మంచిపండువోఁకవంటిరత్నములనెడి. నిబిరీసము—నిండినది. ఆతురగ—శ్రమనొందిన ॥ ౧౪౮ ॥ ఆవర్తగర్త—సుళ్ళనెడి బొక్కలయందు. అంశువులు—మెఱుఁగులు. అమృతసేకమునన్—అమృతము తడుపుట చేత ॥ ౧౪౯ ॥ మీనధామంబు—సముద్రము. అభీరుండు—భయపడనివాఁడు. వాలుఁగంటులన్—కత్తిగాయములచేత; చేపల సంబంధములచేత. కుశల—సమర్థుఁడైన. విశిఖంబు—బాణము. కంధువలను—బాధలచేతను; సంకేతస్థలముల చేతను. పాటలస్ఫురితంబు—పండఁబాఱుటను తోఁచుచునది. జరఠ—ముసలివాని. నీరుపాపలం బొదువుట—నీటిమనుష్యులను పొదువుట; కంటిపాపలపై కప్పుట. బలి—బలవంతుఁడు; బలిచక్రవర్తి. పలువరుసబిగితెరలన్—పండ్లవరుసబిగువు వదలఁగా; అనేకములైన వరుసలుగల బిగువుతోడియలలచేత. ఒరలి—ధ్వనించి. పలుకన్—నిందింప; చెప్ప. విభావరి—రాత్రి. వెల్లదీవిచలియించుటకున్—తెల్లఁబాఱిన దీపములచే నమించుటకు; శ్వేతద్వీపమును ఆక్రమింపఁజేయుటకు. విశదంబులు—తెలుపులు. మేచకంబులు—చామనిచాయలు. పాటలంబులు—ఇంచుకయెఱుపులు. చక్కిన్—చోట. శబరోదరంబులు—చేపకడుపులు; నీటిలోపలిభాగములు. ఇట్టలంబుగన్—అధికముగ. మిట్టించు—మీఁదికెగయు. కరండభావంబు—బరణివిధమును. ఉత్తాల...పంబులు—పొడవైన చీఁకటిప్రమాణయాకు

ధవలాశ కులాసితద్యుతికూలంకషంబుగు బాలశైవాలవల్లీ మతల్లికలనల్లిబిల్లిగొను కల్లోలప్రవాళశాఖాశిఖలం గలనదవానసక్లేశంబున నుడ్డుగడిచి వెలువటికిం బుట మెగయుచు నుద్దామధూమధోరణీవ్యాజంబున నందలువీడ నీడాడంబొడమూపు నిబిడబడబానలకీలాకలాపంబుల శంకనంకురితంబు సేయుచు సలిలకరటిచటులంతర రదనశిఖరవిఘటితగర్భగిరిద్వారికాసంక్రమణారుణంబులగు మృదుసముదితతరంగకిశోరంబులచేత పిహితావకాశంబై లక్ష్మీనారాయణశరీరారూఢవిస్మృమరఘుసృణరజోరంజితంబును తదీయవిలుంఠనావిర్భూతవ్రీడాపీడనంబునగు తెలిముత్తెలంబు విలసనంబు శీకరించుచు సాత్త్వికస్రీయవిభవవిజృంభణముదితంబును పటుకారుణ్యనిధిప్రసన్నశరీరంబును సత్యలోకంబునాకృతింగవలభూయిష్ఠంబును విలాసినీకరంబగు కరణి వివిధమణికిరణపుంజరంజితోర్మికంబును పరబ్రహ్మంబువిధంబున నవార్యపదంబునై యొదవు నాఅవకడలి పుడమియుద్దియగుచు దర్శనీయంబు పుట్టించెనని తెలుంగున ॥ ౧౫౦॥

ఉ॥ ఎన్నఁగనెంతరత్నచయ మింతగభీరమయింతవిదానసం । పన్నతయింతశుద్ధియును బ్రహ్మము నోరు మెదల్పలేని యు । త్పన్నత యెన్నఁగన్న పెన్నడలి నుత్థితమై వెలిపించె నెన్నగన్ । వెన్నెలయేటిలోన భ్రమియించినకప్పురపుంగొండ కైవడిన్ ॥ ౧౫౧ ॥ శా॥ ధూతాతంకమపేతపంకము బుధస్తుత్యంబు నిత్యంబు వి । ఖ్యాతంబాతతసంవిదాత్మసహసాంద్రానందయోగీంద్రసం । కేతంబాతతభూతిభూతిలకలక్ష్మీకారి తోయంబునై ।

ముంచినట్లనికాంతిచేతగట్టునొరయుచున్నది. బాలశైవాలవల్లీమతల్లికలన్ — లేతనాచుతీగెలచేత. పాచిపీఁగెలతో. అల్లిబిల్లిగొను — పెనఁగొను. కల్లోలప్రవాళశాఖాశిఖలన్ — పెద్దయలలోని పగడపుఁదీఁగెలకొనలవలన. దవానసక్లేశంబునన్ — నిర్భయంకాఁడుటవలనిశ్రమచేత. ఉడ్డుగడిచి — దాటిపోయిన తోక్రమపడి. పుటమెగయుచున్ — పాఁటుచు. ధోరణి — వరుస. నీడాడన్ — ఇక్కడ నక్కడ. అంకురితము — మొలచినది. సలిలకరటి — నీరేనుఁగులయొక్క. చటులతర — మిక్కిలి వాఁడియైన. రదనశిఖర — దంతములకొనలచేత. విఘటిత — భేదింపఁబడిన. సంక్రమణ — చేరుటచేత. మృదుల — తిన్నని. సముదిత — పుట్టిన. తరంగకిశోరంబులచేతన్ — చిన్నయలలచేత. పిహిత — కప్పఁబడిన. ఆరూఢ — ఎక్కిన — పూయఁబడిన. విస్మృమరఘుసృణరజోరంజితంబు — ప్రసరించునట్టికుంకుమపుప్పొడిరేణువులచేత ఎఱ్ఱవారినది. విలుంఠనావిర్భూత — పొందికవలనఁ బుట్టిన. తెలిముత్తెలంబు — తెల్లనిముత్యములు. శీకరించు — నీరుచల్లు. విభు — చంద్రునియొక్క, విష్ణువుయొక్క. విజృంభణముదితంబు — విజృంభణముచేత సంతోషించునది. పటుకారు — తెరకాలము. ప్రసన్నశరీరము — తేటపాటిన దేహముగలది. కమలభూయిష్ఠంబు — బ్రహ్మచేఁబ్రియుఁడయినది, కమలములచేత అతిశయించినది. కిరణ — కాంతులచేత. ఊర్మికము — ఉంగరములుగలది, అలలుగలది. అవార్యపదంబు — అనలస్థానముగలది, కొండలకుస్థానమయినది ॥ ౧౫౦ ॥ గభీరిమ — గాంభీర్యము. శుద్ధి — పరిశుద్ధత. పెన్నడలిన్ — పెద్దసముద్రమునందు. ఉత్థితము — మీఁదికిలేచినది. కప్రము — కర్పూరము ॥ ౧౫౧ ॥ ధూతాతంకము — తొలఁగింపఁబడిన భయముగలది. అపేతపంకము — పోయిన పాపములుగలది. సహ — సహించునట్టి. సాంద్ర — అధికమైన. సంకేతంబు — గురుతుగలది. ఆతతభూతి — విశేషసంపదగలది. భూతిలకలక్ష్మీకారి — భూమికిబొట్టుకలిమిని జేయునది. తోయంబు — గొప్పది. దీపితంబు — ప్రకాశించునది. జగత్సేవ్యైకభవ్యోన్నతిన్ — లోకములచేత సేవింపఁగిన

శ్వేతద్వీపము దీపితంబగు జగత్సేవైకభవ్యోన్నతిన్ ॥ ౧౫౨ ॥ ఆ ॥ వఱఁకుగుబ్బలికిసివై భూర్యశృంగంబు । మొలచినట్లుమిన్ను మోచియున్న । తెల్లదీవియందుదీపించువైకుంఠ । పురముకనకవప్రపరివృతంబు ॥ ౧౫౩ ॥ ఉ ॥ సారసువర్ణనీరము గుసాలవిశాలము నీలవర్ణసం । చారచమత్క్రియాచరణశాలియునై పురిచెన్నుగన్ మసా । మేరువుకౌఁగిటంబోలుభృషితమహార్కకూటకూటసంచర । ద్వారదరాజమైసొబగుదాల్చిన గోపురశైలమోయనన్ ॥ ౧౫౪ ॥ సీ ॥ త్రైవిక్రమాంఘ్రిముక్తవిలిపిడిపద్మజాండఖండనుతిలీలనలరుఁగోట । పలునూఁడుగనుతాధితిపూనిడించుమందరములభాతిసౌధములువెలయు । నిజనివాసార్థంబునృహామైనహరినేయు వసతులోయనఁగోళివనము తెనఁగు । శాంబరీమత్స్యసంచారోచితావరశరధులక్రియపద్మసరసులమరు । నఖిలభువనాంతరాళపురాధిదేవ । తావితానంబుతత్సేవకైచరించు । నగణితంబొనట్లుదుకుశరత్సముయపూర్ణ । రాజవదనలువైకుంఠరాజధాని ॥ ౧౫౫ ॥ సీ ॥ జలధికీచీవాత్యాలిశాంకేఁగాయని యాకనసందందయులమియలమి । పాత్రీవక్త్రీయాకొత్తి యింపుశంబాంఁడాఁగాయనిసన్నుపొత్తులనవిచియునిచి । వాపోయివాపోయి నసివాడియాఁట చెంతెంగాయని నగ్నానిప్పెట్టి । పెనజీఁకటులఁగ్రమ్ము పెన్ బ్రేటసియుంచి నెలవేఁగాయని పల్లపిఅచిపిఅచి । నంచిలకఁగనులఁపుట్టుమచ్చవాఁడు । నేత్రగులువిస్తుపట్టియానే తుఁదు । నలలనేతెంచెనెవాఁగివాఁడాయనుచు । నిలయసారించెప్పెనుమరద్వీపసతులు ॥ ౧౫౬ ॥ వ ॥ నటదియునపురంబు పలుచెరలంకరించినప్పుట నాఖేటస్థలంబును నర్తనప్రదేశంబునుంబోలెతెస్పవారింనలిగిగజగ్రహణసంవిధానంబును, సుజనరింబోలెపెనుకుపట్టులంగనుపట్టినరవిందమందిరంబును, కశ్యపమునినివ్వుంబోలెహరికిసింగుహాయయును, మాధవునకునుపవనవిశేషంబును, చక్రికిశ్రీఖండతరుకోటరంబునునైయుపరంబుడమినిడునాలుగంటి

ముఖ్యములమనోజ్ఞమైనదియైనగౌరవముచేత ॥ ౧౫౨ ॥ వఱఁకుగుబ్బలికిన్ — హిమవత్పర్వతమునకు. మోచి — తాల్చి. కనకవప్రపరివృతంబు — బంగారుకోటచేతఁ జుట్టఁబడినది ॥ ౧౫౩ ॥ సాలము — ప్రాకారముచేత. నీలవర్ణుఁడు — కృష్ణుదేవుని. కూటము — శిఖరములందు. సొబగు — అందము. రోహణశైలము — రత్నపర్వతము ॥ ౧౫౪ ॥ త్రైవిక్రమము — త్రివిక్రముచేతనైన. లీలన్ — విధమున. భాతిన్ — విధమున. వసతులు — ఉనికిపట్లు. శాంబరీమత్స్య — మాయచేఁగను — కృష్ణుఁడు అవతారము ఎత్తినచోట. శరధుల క్రియన్ — సముద్రములవలె. పద్మసరసులు — తామరకొలఁకులు. శరత్సమయపూర్ణరాజవదనలు — శరత్కాలపుపండువెన్నెలచంద్రునిఁబోలిన మొగములుగలవారు — స్త్రీలు ॥ ౧౫౫ ॥ వీచీవాత్యన్ — అలలమీఁదిసుడిగాలిచేత. అన్నన్ — జ్యోత్స్నయందు. అలమి — చేర్చి. రాయిడి — ఒత్తిడి. పాత్రులన్ — పాత్రిగుడ్డలమీఁద వాపోయి — ఏడ్చి వసివాడి — మిక్కిలివాడి. పుల్లసిఅచి — పుల్లలువిఅచి, మంత్రించి. నెత్రుగందు — నెత్తురుముద్దవంటిలేఁతబిడ్డ ॥ ౧౫౬ ॥ చెర — చెఱచీర; మృగములనుపట్టెడి సాధనవిశేషము. అఖేటస్థలంబు — వేఁటాడుచోటు. నర్తన — ఆటాడుపట్టు. తెస్పవారిన్ — మంచిపల్లమును; మంచిజలమును. సంవిధానంబు — కబళము; మంచియొజ్జగలది. పట్టులన్ — చోట్లయందు. హరి — సింహము, విష్ణువు. మాధవుఁడు — వసంతుఁడు, విష్ణువు. చక్రి — పాము, విష్ణువు. శ్రీఖండతరువు — గంధపువృక్షము. కోటరము — తొఱ్ఱ. నిడునాలుగంటి — నిడుపు

కడవు మెచ్చుచుం జొచ్చి వియచ్చరసంబాధబంధురంబు నిసర్గశృంగారతరంగితంబు నగు రాజమార్గంబునం జనిచని ముందట నేత్రసన్నిహితజగత్త్రితయంబునుం బోలె బహువిధజనాకీర్ణంబై యుదీర్ణవైభవంబున వర్ణింపందగి బృందారకద్విరదంబు చందంబున వలభిదాయూఢోపరిభాగంబును జాంగలక్షేత్రంబునై చిత్రి యావనికామహితంబు నాటకసంధానంబుకై పడి శుద్ధమిశ్ర విష్కంభ సంభృతంబును దధీచి శరీరంబు కరణి సురభిగోముఖావిద్ధంబునై యొప్పు గూఢపదతల్ప దివ్యభవనంబు దఱిసి పిరసజనహృదయంబులం దగులుపడని బ్రహ్మవిద్యయుంబోలె నజిహ్వప్రకారంబున సప్తకక్ష్యాంతరంబు లతిక్రమించి ముందట ॥ ౧౫౭ ॥ సీ॥ నవసుధా పరిఖాంబునివహము బ్బెడుచోట మెఱుంగుంబుత్తడికోట మించుచోట। నిగిడి యీగుల కెంపు నెలకట్టు గలచోటం గల్పకావిరి కారుక్రమ్ముచోట । నలుగు నుమ్మొనల కట్టావులూరెడుచోటం దొలంకు కొలంకులు బొలంకుచోట । గంధర్వగాంధర్వగంధ మింపగుచోట గరుడకేసనము ... గ్రాలుచోటం । బరమయోగివరేణ్యనిర్భరసమాధి । సౌఖ్యసంకదనిరపాయసంప్రదాయ। సిద్ధి దులకించుచోట నశేషభువన । వివిధధర్మంబు లావిర్భవించుచోట॥ ౧౫౮ ॥ క॥ బహుయోజనవిస్తీర్ణము । బహునారీజనయుతంబు బహువిధమహిమం । బహుముసగుణా కర్కేళీ । గృహమున నానందకోరకితమానసుండై ॥ ౧౫౯ ॥ మ ॥ కలదోఃకంకణఝుంకృతంబుల మరుత్కన్యల్ సుధాబింబవి । చ్ఛిలసీపాఠరయయూథబింబసదృశస్విన్నాననశ్రేణివ । త్రిలనొయ్యొయ్యనమాంసమాంగఘనభృత్ప్రేంఖోళికల్ పచ్చిసి । ట్టెలపుం జన్గవం బోలు మున్నారగుమండా చేసి యుల్లాసిగ్నౌ ॥ ౧౬౦ ॥ క ॥ దీపించు వానిం

సుమనోజ్ఞము నైన కన్నులు గలది — స్త్రీ. వియచ్చరసంబాధబంధురంబు — దేవతలచేత యిఱుకటమై యొప్పినది. నిసర్గ — స్వభావముచేం గలిగిన. ఉదీర్ణ — మిక్కుటమైన. ద్విరదంబు — ఏనుంగు. వలభిదాయూఢోపరిభాగంబు — ఇంద్రుని డెక్కినవాండు పైభాగమునం గలది; ముంజూరుపట్టెమీఁద పొందినమీఁది భాగము గలది. జాంగలక్షేత్రంబునై చిత్రిక — పెట్టుపాలము విధమున. యావనికామహితంబు — ఓమము చేత పూజ్యమయినది, తెరచీర చేత దొడ్డ... విష్కంభసంభృతంబు — విష్కంభ మనెడి యోగము చేత చక్కగా భరింపంబడినది, కడ్రాని చేం జక్కగా భరింపబడినది. సురభిగోముఖావిద్ధంబు — మనోజ్ఞమయిన వ్రాయుకప్పు మొన చేతొలువంబడినది, మంచివాసనద్రవ్యముచే అలుకంబడినది. గూఢపదతల్పు — శేషశాయియైన విష్ణుని యొక్క. తఱిసి — సమీపించి. అజిహ్వప్రకారంబునన్ — నాలుక లేనిదానివలె. కప్పవిధమున. సప్తకక్ష్యాంతరంబులు — ఏడుతొట్టికట్లు ॥ ౧౫౭ ॥ నవసుధా — క్రొత్తయమృతప్రు. పరిఖాంబునివహము — అగడ్తనీటిసమూహము. పుత్తడి — బంగారు. ఈగుల కెంపు పంచితామణి. నెలకట్టు — దాపికట్టనప్పునేల. కావిరి — నలుపు. కట్టావులు — మిక్కిలి శ్వాసములు. తొలంకు — తొనుకు. గాంధర్వగంధము — పాటవంటివాసన. గ్రాలు — ప్రకాశించు. నిర్భర — పోచ్చైన. తులకించు — ప్రకాశించు. ఆవిర్భవించు — పుట్టు ॥ ౧౫౮ ॥ కోరకిత — మొలకలెత్తుచున్న ॥ ౧౫౯ ॥ కలదోఃకంకణ — అవ్యక్తమధురమైన చేతికడియములయొక్క. మరుత్కన్యలు — దేవతాస్త్రీలు. పిచ్ఛిల — జారిన. స్విన్న — చెమటపట్టిన. ఒయ్యొయ్యనన్ — మెల్లమెల్లంగా ఘనభృత్ప్రేంఖోళికల్ — పాముడయ్యాలయందు — శేషశయ్యయందు. నట్టెపు ఉన్నవన్ — ఎవ్వైన స్తనములజంటను. మున్నారగు — ముందటిమెరగుదిండు. ముడాచేసి — ముందట గిట్టానించుకొని ॥ ౧౬౦ ॥ వీక్షాపాత — చూపుయొక్క పాటు చేత. అవధ్వాంతప్రవాహుండు — అపనలనైది

[త్రి]భువనదీపకుఁడగువానిఁ జంద్రదినకరమయూఖ। ఘాపాతదళితనిజభక్తపాపధ్వాంత
ప్రవాహుఁడనఁదగువానిఁ ॥ ౧౬౧ ॥ తే ॥ నగవునురువులు మణిపూరనలినహంసి।
కుంతలగ్రాహములు నేత్రకుముదరుచియుఁ। గలుగు తనుకాంతికాళిందిఁ గన్న తరుణ।
తరణియును బోని యురమురత్నంబువాని॥ ౧౬౨ ॥ తే ॥ పుండరీకతపోజాతభువనపీడ।
విన్నపము సేయు నజునంసవీథిఁ గేలు। సాచి హేమాద్రికంధరాసక్తమేఘ। మాలి
కంబగు గగనంబుఁ బోలువాని ॥ ౧౬౩ ॥ తే ॥ లలితలక్ష్మీనఖాంకురలాలనమునఁ। గ
ద్రుకల్హారదళగంధగౌరవమున। నతులనైపథ్యరత్నచంద్రాతపమున। నొప్పు మీఱి
నను నుసేసకొప్పువాని ॥ ౧౬౪ ॥ తే ॥ ఊరుయుగళంబుమీఁదఁ జెల్వారునడిమి।
తానవంబు నెపంబున దనుజసూన। నిర్మిత స్తంభసంభవనిజపురాణ। పురుషహరిలీ
లఁ దెలిపెడుపోలుపువాని ॥ ౧౬౫ ॥ తే ॥ అభినవాయాతుఁ దనపుత్రు నజునిఁ గాంచి।
సంతసంబున నాభినేశంత జలజ। ముబ్బి వెలిగ్రాయుపుప్పొడి యొలుపు నెఱపు। హాళఁది
పట్టంబు కటిసీవ నమరువాని॥ ౧౬౬ ॥ తే ॥ అడుగునడుగులఁ బోడముచిహ్నంపు నీ
ల। మేనిచిప్పులు వోలె నానానిలింప। కనకకోటీరహీరాగ్రఘృష్ణణమున। మెఱుఁ
గువచ్చిన నఖపఙ్క్తి మించువాని ॥ ౧౬౭ ॥ తే ॥ ఆన్యబ్రబణవస్వరూపు వేదాంతవే
ద్య। మోక్షవిద్యోపదేష్ట నిర్ముక్తజనను। విష్ణుఁ బ్రభవిష్ణు నిత్యవర్ధిష్ణుఁ గాంచి। ప్రమో
దనారీజనోచితంబుగ ధాత్రి॥౧౬౮॥ క ॥ ప్రమోదవిన్నుతించెఁ దనమది। నెకొ్కను నెగు
ళ్ల నేల నెలఁదుకకన్నీ। రొక్కొకటి బొట్టు మెఱుఁగుం। జెక్కులఁ దిగజాఱ గోరఁ
జిమ్ముచు హరికిన్॥౧౬౯॥ క ॥ బలువ్రేఁగు నొప్పిరిమ్మై। నిలవలికిన పలుకు కతన హృదయ
ము గలఁగెన్। నలినోదరునకు విలయా। నిలయాతాయాతచలిత నీరధి వోలెన్॥ ౧౭౦ ॥
వ ॥ ఇవ్విధంబున నమ్మధుమథనుండు వసుంధరమీఁదం గల కనికరంబునం దరంగితం
బగునంతరంగంబు తదభిరక్షణంబునకభిముఖంబుగా వించి యటమున్న యకాండప్రళ

చీఁకట్లవ్యాపనము గలవాఁడు ॥౧౬౧॥ గ్రాహములు—మొసళ్లు. తరుణతరుణి—లేఁత సూర్యుఁడు॥
౧౬౨ ॥ అజునంసవీథిన్—బ్రహ్మయొక్క మూఁపుప్రదేశమునందు. కంధరాసక్త మేఘమాలిక
ము—మెడయందంటిన మబ్బుచాలు గలది ॥ ౧౬౩ ॥ నైపథ్య—అలంకారమువలని. చంద్రాతప
మునన్—వెన్నెలచేత. సేసకొప్పు—కొండెసిగ ॥ ౧౬౪॥ తానవంబు—సూక్ష్మత్వము. పురాణపు
రుషహరి—పురాతనుఁడైన నృసింహుఁడు ॥౧౬౫॥ అభినవాయాతున్—క్రొత్తగా వచ్చినవానిని.
నాభినేశంతజలజము—బొడ్డునపడియ యందలి తామర. వెలిగ్రాయి—బయటను మించు. ఒఱపు—
అందము. హాళఁదిపుట్టంబు—పసుపువన్నె వస్త్రము ॥ ౧౬౬ ॥ హీర—వజ్రమణుల యొక్క. ఘృష్ణ
ణమునన్—ఒరపిడిచేత ॥ ౧౬౭ ॥ ఉపదేష్ట—ఉపదేశించువాఁడు ॥ ౧౬౮ ॥ నెకొ్కను—పొడు
కొను. నెగులు—దుఃఖము ॥ ౧౬౯ ॥ బలువ్రేఁగు నొప్పిన్—అధికభారమనెడి వ్యాధిచేత. నలినో
దరునకున్—విష్ణుదేవునికి. యాతాయాతచలితము—పోకరాకలచేత చలించినది॥ ౧౭౦ ॥ మధుమ
థనుండు—విష్ణువు. తదభిరక్షణంబునకున్—దాని సంరక్షణమునకు. అటమున్న—అంతకుముందే.
అకాండప్రళయంబు—కాలము గాని కాలమున నగు ప్రళయము. తపోదహనంబు — తపస్సువలని
యగ్ని. దుర్వగాహంబు—ఆక్రమించి చేసికొన శక్యము గానిది. త్రిభువనదాహదోహలంబు—మూఁడు

యంబగు పుండరీకుతపోదహనంబు దురవగాహంబును త్రిభువనదాహదోహళంబు నగుననివిన్నపంబుచేసి డాసియున్న విరించిం గించిత్ప్రహసితాననుం డై కనుంగొనుచు ॥ ౧౭౧ ॥ సీ ॥ శాంభరీకచ్ఛపేశ్వరకంఠసందీప్త తాపింఛవల్లీమతల్లి యనఁగ । బవనపారణపతిస్ఫాటికస్తంభ జంభద్విషన్మణిసాలభంజియనఁగ । సవనవరాహదంష్ట్రాగ్రఖనిత్రప్రోత కనకాంకఘనకాలఖండమనఁగఁ । గకుబంతకరివరస్కంధసింధుద్వీప సాంసారికాసితహంసియనఁగ । భూరిభూభృచ్ఛిఖోద్యన్మయూరియనఁగ । నృగుభగీరథభరతాదినృపభుజాగ్ర । ఘటితకాలాగరుస్థాసకంబనఁగఁ । దగు వసుంధరఁ గృష్ణ యభేది ॥ ౧౭౨ ॥ శా ॥ ఓయంభోరుహపత్రనేత్ర మదనీయుద్వేగముల్ మాన నై । తేయప్రాయనృపాన్వవాయములమర్దింతుఁ భవద్భాగముల్ । దానుం ద్రోయుదుఁ జేయుదుఁ సుఖులగా మద్భక్తియుక్తాత్ములఁ । మాయామానుషమూర్తినై ప్రోచెద నానావిక్రమక్రీడలఁ ॥ ౧౭౩ ॥ సీ ॥ క్రూరాసిధారావిదారితద్విపకుంభ కూటముక్తాశుక్తిగోస్తనములఁ । బటుగదాపాతనిర్భగ్నసైంధవశిరస్స్రవదస్రకుంకుమస్థాసకముల । శరలూనరథకేతుసౌవర్ణకింకిణీకసుమగుచ్ఛచ్ఛటాగుంభనముల । ముసలమర్దితపదాతిసపాంసుభూపాసవినరజఃపటీవెల్లనముల । విజయలక్ష్మికి నైపథ్యవిభవమొసఁగి । చటులరోషకషాయితాశయవిరోధి । యూథమథనక్రియాహేతుయుద్ధకేళిఁ । జెలిమిఁ జేసెద నానందమోలతాంగి ॥ ౧౭౪ ॥ వ ॥ మత్కృతంబులు మదీయచరితంబులు నగు నగణితాహవక్రీడనంబుల సక్రోధవిరోధివధంబొనరించి తదీయకంఠనాళకరాళరుధిరధారాసారంబుల నీకుం దాపో-

---

లోకములను గాల్చుటకు సమర్థమయినది. డాసి—సమీపించి ॥ ౧౭౧ ॥ శాంభరీకచ్ఛపేశ్వర—మాయతాఁబేటిరాజుయొక్క. తాపింఛవల్లి—చీఁకటిమ్రాఁకుతీగె. పవనపారణపతి—సర్పరాజు. జంభద్విషన్మణి—ఇంద్రనీలము. సాలభంజి—ప్రతిమబొమ్మ. సవనవరాహ—యజ్ఞవరాహముయొక్క. ఖనిత్రికా—గుద్దలిచేత. ప్రోత—గుచ్చఁబడిన. కాలఖండము—కస్తూరియుండు ఖండము. కకుబంతకరి—దిగ్గజము. సింధుద్వీప—ఏటిదీవి. ఆసితహంసి—నల్లని ఆఁడుహంస. భూరిభూభృచ్ఛిఖోద్యన్మయూరి—విస్తారమయిన కొండలనెడి శిఖలుపుట్టుచున్న ఆఁడునెమలి. కాలాగరుస్థాసకము—నల్లయగరుతోఁ జేరిన కుంకుమపువ్వుమొదలగువానిపూఁత ॥ ౧౭౨ ॥ ఉద్వేగముల్—మనోవ్యథను. దైతేయప్రాయ—రాక్షసునిబోలిన. అన్వవాయములఁ—వంశములను ॥ ౧౭౩ ॥ అసి—కత్తి. కూట—శిఖరములందలి. ముక్తాశుక్తి—ముత్యపుఁజిప్పలచేనైన. గోస్తనములఁ—నలువదిపూసలహారములచేతను. పాత—పాటువలన. నిర్భగ్న—మిక్కిలిభంగమునొందిన. సైంధవశిరస్స్రవదస్రకుంకుమస్థాసకములఁ—గుఱ్ఱములతలలయందుండి కాఱుచున్న నెత్తురనెడి కుంకుమపువ్వుతోడి పరిమళచందనపుఁ బూఁతలచేతను. శరలూన—బాణములచేతఁ దునుకఁబడిన. సౌవర్ణ—బంగారుమయమైన. గుంభనములఁ—కూర్పులచేతను. నవీనరజఃపటీవెల్లనములఁ—క్రొత్తధూళియనెడి చాలరుఁచేతను. నైపథ్యవిభవము—అలంకారవైభవము. చటుల—చలించెడి. రోషకషాయిత—కోపముచేత ఎఱ్ఱవారిన. ఆశయ—మనసుగల (లేక) స్థానమయిన ॥ ౧౭౪ ॥ క్రీడనంబులు—ఆటలు. సక్రోధ—కోపముతోఁగూడిన. కంఠనాళ—గొంతుక్రోవులందలి. ఆసారంబులఁ—ఎడతెగనిధారలుగలవానలచేత. ఆప్యాయింపెదను—తృప్తిపొందించె

వశమ్ముం బొందించెదం బాపకారినిరసనంబు నాకు నవశ్యకృత్యంబగుట యెఱుంగ
వే యుత్తరంబగు భవద్భాగంబు తొలంగించుటయుం గాదు సముత్పాదిత త్రిభువనో
పప్లవంబగు పుండరీకతపోదహన విహారంబు వారించు తలంపున న్నాయది యున్నా
వ యిప్పుడిటమున్న తన్నిమిత్తంబున వచ్చినవాఁడ ఎన్నికదినంబులనిన్నియు శు
భోదర్కంబులయ్యెనని పుడమిపడంతి యడలుడిపి సగౌరవంబుగా వీడుకొలిపి పర
మపురుషుం డంతర్ధానంబు నొందె. శతానందుండును సానందంబుగ యథాస్థానంబున
కుం జనియె నిట్లు ॥ ౧౭౫ ॥ ఆ ॥ పుండరీకతపము భూదేవి భారంబు । ఫలమునందఁ జే
యం దొలఁగఁ బ్రోయఁ । గోరి మర్త్యుఁడయ్యెఁ గౌతుకపరార్థమై । పురుషవరుఁడు వికృతిఁ బొ
రయుటొప్పు ॥ ౧౭౬ ॥ సీ ॥ వసుమతీభార నిర్వాపణోద్యుక్తుఁడు వర్ధితయాదవా
న్వయపయోధి । దేవకీవసుదేవ శేవధి నందసుందర రసాలావాసపరభృతంబు । పూ
తనాప్రాణసంఘాత వాతూలాహిశకటాంగవిఘటనచటులబుద్ధి । సమదతృణావర్త
సంవర్తసమవర్తి పాటితార్జునపాదపద్వయుండు । వత్సహృత్సాయకంబభివ్యథిత
బకుఁడు । మర్దితాఘుండు కాళీయమానభేది । నిష్ఠురానలపారణనైష్ఠికుండు । కృ
ష్ణుఁడాశ్రితలోకవర్ధిష్ణుఁ డలరు ॥ ౧౭౭ ॥ సీ ॥ కనుఁగట్టి గాంగేయగర్భు డాఁగురు
మూఁతలాడించె వత్సాపహరణవేళ । నాలమందలఁ బోవ శైలమెత్తెపూనికఁ గే
లి నొకకందుకక్రీడ సలిపెఁ । బాటించెఁ గంబాలయాటరాసక్రీడ నాభీరభీరుమధ్యాంక
పాళి । వెలయించె యమళార్జునవిహరణంబుల కాధిరాజు కింకరశిరోరత్నరాజిఁ । దన్ను
చిల్లాడెనంగుష్ఠదళితసర్ప । తనుసుదర్శననామ విద్యాధరేంద్ర । కఠినజఠరస్థలమున
నగజుఁడు దాను । నందసూనుండు బృందావనంబునందు ॥ ౧౭౮ ॥ వ ॥ ఇవ్విధం
బున నమ్మధుకైటభవిరోధి మాయామానుష విగ్రహంబు నంగీకరించియు నమానుషం
బులగు విక్రమవిశేషంబులు బ్రవర్తించుచుండె నంత నటమున్న యవ్వెన్నునకు వసం
ప్రీణనంబుగా వింపం దలంచి విరించి యఖిలభువనమోహినిగు నొక్కశక్తిం బుట్టించుట

దను. పాపకారినిరసనంబు — పాపము చేయువారిని చంపుట. ఉత్తరంబు — అధికము. సముత్పాదిత — కలుగఁజేయఁబడిన. ఉపప్లవంబు — ఉపద్రవము గలది. నలువ — బ్రహ్మ. ఇటుమున్న — ఇంతకుముందె. వచ్చినవాఁడ — వచ్చినాఁడ. శుభోదర్కంబులు — శుభము రాఁగలకాలములు. అడలు — దుఃఖము. ఉడిపి — మాన్పి. వీడుకొలిపి — పంపి. అంతర్ధానంబు — కనఁబడక పోవుటను. శతానందుఁడు — బ్రహ్మ ॥ ౧౭౫ ॥ వికృతి — వికారమును. పొరయుట — పొందుట ॥ ౧౭౬ ॥ నిర్వాపణ — నశింపఁజేయుటయందు. శేవధి — నిధి. రసాల — తియ్యమామిడిచెట్టునందు. పరభృతంబు — కోకిలము. వాతూల — గాలికి. అహి — పాము. సంవర్త — నాశమునకు. సమవర్తి — యముఁడు. వత్సహృత్సాయకంబు — వత్సాసురుని హృదయమునకు బాణము. అభివ్యథిత — బాధనొందింపఁబడిన. మర్దితాఘుఁడు — మర్దింపఁబడిన అఘాసురుఁడుగలవాఁడు. నిష్ఠురానలపారణనైష్ఠికుండు — క్రూరమయిన దవానలమును భక్షించుటయందు నిష్ఠగలవాఁడు ॥ ౧౭౭ ॥ గాంగేయగర్భుఁ — బ్రహ్మను. ఆభీరభీరు — గోపికాస్త్రీలయొక్క. అంకపాళిక — కౌఁగిలింతయందు. యమళార్జునవిహరణంబు — కుబేరాత్మజులు అటు; అంగుష్ఠదళితసర్పతను — బొటనవ్రేలితోఁ బోఁగొట్టఁబడిన పాము దేహముగల ॥ ౧౭౮ ॥ అమానుషంబులు — మనుష్యవిషయములు కానివి. వెన్నునకు — విష్ణునకు. ప్రీణనంబు —

యునమ్మత్తకాశినితదాదేశంబుననందుమఱందియగు శతగోపుండను గోపాలునకుం
గూరిమిపుత్త్రియై పెరుగుచుండె నంతదంతావళమరాళశిఖావళిగమనంబులగమకంబు
దమకుందోడవగుచు నిగుడునడవడుల బెడంగారిబంగారంపుమెట్ట కెందమ్ములకు నె
త్తురుంబొత్తుచుట్టంబులనంజూపట్టు చిగురుటడుగులును, దారలగౌరవంబును ముత్తి
యంబుల క్రొందళుకును చంద్రమండలంబునఖండలావణ్యంబును సేవగించు చరణ
నఖముకురంబులును, మకరధ్వజ శరధిశాలి గర్భగోపుచ్ఛకాహళా సందర్భంబుల
సౌభాగ్యంబునావరించు చిఱుతొడలును, వలుదతనంబులు సలపందనంబులు నిద్దం
పుఁదనంబులు తద్దయుంగలిగికరికరాకారంబులై కరభనిభంబులై కనకకదళీ మృదు
లంబులునైన పెందొడలును, కరటిశిరఃకఠినంబును రథాంగరమాధురంధరంబును
పులినఘనంబునగు జఘనంబును, ఆవర్తవర్తులంబును నితాంతపున్నాగ లతాంత
కాంతంబును నతిగంభీరంబునగు నాభిసరోవరంబును, అసితబిలేశయ బాలికంబున
కు నేలికయైచలిచీమచాలునకుంబోలికయై శైవాలవల్లికిం దల్లియైచెలువారు నూగారు
ను, ఆగడపలంగడవవై చివీచీ రేఖలంబోద్రోచికుసుమనారాచుకేళాసారాళింగలజాం
బూనదసోపానంబులం బ్రతిఘటించు త్రివళీ విభాగంబులును, కమలకోరక కనకకలశ
కరికుంభ ప్రముఖంబులగునుపమాద్రవ్యంబులం గొల్లవ్వడంచి పచారించి నిక్కటిల్లి పె
రిగి నిక్కలకక్కసించి కవజక్కవలం బెక్కువలలం బెట్టుచుంజూపట్టుదోర్మూలకూలం
కషంబులగు కుచలికుచంబులును, ప్లక్షపల్లవవల్లభంబును చపేటపుటపరిస్ఫుటంబు
ను నగు వేదీమధ్యనిభమధ్యంబును, ఫణిఫణాఫలక భాసురంబుబును తాంబూలీదళ

తృప్తిని. భువనమోహిని—లోకమును మోహింపఁజేయునది. మత్తకాశిని—ఉత్తమస్త్రీ. తదాదే
శంబునన్—ఆయనదైనయాజ్ఞచేత. శిఖావళి—నెమలి. గమకము—మనోజ్ఞత. తోడవు—ఆభర
ణము. బెడంగారి—అందగించి. కెందమ్ములకున్—ఎఱ్ఱతామరలకు. చూపట్టు—తోఁచు. లావణ్యంబు
—కాంతి. సేవగించు—రోయు. ముకురంబులు—అద్దములు. మకరధ్వజశరధి—మన్మథునియమ్ము
లపొది. శాలిగర్భ—వరిపొట్ట. గోపుచ్ఛ—ఆవుతోఁక. కాహళి—తుతార. సందర్భంబుల—కూ
ర్పులయొక్క. సౌందర్యంబున్—చక్కఁదనమును. వలుదతనంబులు—లావుఁదనములు. సలపం
దనంబులు—రానురానులావుతగ్గియుండుటలు. నిద్దంపుఁదనంబులు— నునుపుఁదనములు. కరభ
నిభంబులు—చిటికెనవ్రేలి మొదటనుండి మణికట్టుదాఁకనుండు అరచేతిలోపలిపార్శ్వభాగమును
బోలినవి. మృదులంబులు—మెత్తనివి. రథాంగరమాధురంధరంబు—చక్రసంపద్భారమునువహిం
చినది. జఘనంబు—మడికట్టు. ఆవర్తవర్తులంబు—సుడివంటిగుండ్రఁదనముకలది. పున్నాగలతాంత
కాంతంబు—పొన్నపువ్వువంటిమనోజ్ఞతగలది. గభీరంబు—లోఁతుగలది. అసితబిలేశయబాలికం
బునకున్—నల్లత్రాచుపిల్లకు. చెలువారు—అందగించు. ఆగడపలన్—దొంతిమబ్బులను. వీచీరేఖ
లన్—అలలచాళ్ళను. కేళాసారాళిన్—క్రీడాసరస్సునందు. జాంబూనదసోపానంబులన్—బంగారుమెట్ల
ను. ప్రతిఘటించు—ఎదిరించు. త్రివళీ—కడుపునందిమూడుముడుతలయొక్క. కమలకోరక—తా
మరమొగ్గ. ఉపమాద్రవ్యంబుల—సరిపోల్పువస్తువుల. పచారించి—వ్యాపించి. నిక్కటిల్లి—కదిసి.
కక్కసించి—బాధించి. దోర్మూలకూలంకషంబులు—చంకలపార్శ్వములనొరయునవి. లికుచంబు
లు—గజనిమ్మ (పండ్లు) ప్లక్షపల్లవ—జువ్విచిగురుటాకు. వల్లభంబును—ప్రియమయినది. చపేట

తరుణంబులునునై నిగనిగని పసిఁడితగడుం బెగడు కరమూలంబులును, కందర్పకళల చెన్నునం బూవుటెత్తులయెత్తున సోగలఁగలబాగున బుజగలిగిన బుజంబులును, కలువ ఱేకులచెలువున జోకమీఱువాలారు కొనగోరులును, పవడంపుఁ జివురులపగిదిగలర క్తాంగుళి ప్రవాళంబులునుం గలిగి నెత్తురుట్టిపడుకరతలంబులును, కంబుబిబ్బోకావ హంబును క్రముకతరుకమనీయంబును కోమలాంశుమత్ఫలాముకుళ మోహనంబున గుకంధరాభోగంబును, సమ్మిశ్రివటఫలద్వయశోభాద్వైవసిబిడంబగు చిబుకంబును, చక్కెరలధికరించి తేనెలం బోనాడి చెఱకురసంబుల నిరసించి మధురిమ నమరునధ ర బంధుజీవ ప్రసూనంబును, మొల్లలనుల్లసంబాడి యాణిముత్తియంబుల నుత్తరిం చి సుధాబిందువులఁ బలువరుసల సరసంబాడుపలువరుసయు, సంధ్యారాగరంజితం బగు కళారాజరేఖ పొత్తువడయు నుత్తరోష్ఠపుటంబును, పరిస్ఫుటనాసికాసుగం ధనిశ్వాసధారాధోరణీ నిశితమార్గంబునుం బోనియయ్యూర్ధ్వోష్ఠబింబ ఫలంబుమీఁ దినిమ్నభావంబును, సూనసాయకువోనివిల్లును పల్లవకరవాలులాంగలాయుధంబును సామివికసిత చంపకకోరకంబును నవ్వుఁబువ్వునవ్వుచునివ్వటిల్లు నుల్లషితనాసి కాశిఖరంబును, సితమయూఖరేఖా సఖంబగు నాసలును, నింబకిసలయంబుల కసన యంబొందించు ముకురను నరంటిమొక్క మొదలియాకుఱెక్కలనెక్కసక్కెం బుసేయుచుఁ గాయజుసింగిణుల వంగడంబగు నెలవంక కన్నుబొమల కొమలును

పుట — చాఁచిన వ్రేళ్లుగల అఱచేతిలో నలిభాగమువలె. పరిస్ఫుటంబు — ప్రకాశించునది. యజ్ఞవేదీమధ్య — యజ్ఞవేదిక నడిమిభాగముతోడ. ఫలాఫలక — పలకవలె. ఠీపడగవలె తాంబూలీదళ — తమలపాకులయొక్క. పసిఁడి — బంగారు. తెగడు — తిరస్కరించు. కరమూలంబులు — చంకలు. పూవుటెత్తుల — పువ్వుల సరముల. ఎత్తున్ — విధమున. సోగ — నిడుపైన. బుజ — నత్రువతనము. జోక — అందము. వాలారు — వాఁడియైన. ప్రవాళంబులు — చిగుళ్లు. కంబుబిబ్బోకావహంబు — శంఖమునకు అందమును కలిగించునదియు. క్రముకతరుకమనీయంబు — పోఁకమ్రాని మనోహరత్వముకలది. కోమలాంశు మత్ఫలాముకుళ మోహనము — మృదువైనయరఁటి మొగ్గవలె మోహము పుట్టించునది. కంధరాభోగంబు = మెడయొక్క వైశాల్యము. చిబుకము — గడ్డము. పోనాడి — నిందించి. నిరసించి — తిరస్కరించి. మధురిమన్ — తియ్యఁదనముచేత. బంధుజీవప్రసూనంబు — మంకెన పువ్వు. ఉల్లసంబాడి — పరిహసించి. అణి — గుండ్రఁదనముగల. ఉత్తరించి — దాఁటి — మీరి. పలువరుసలన్ — బహువిధములయిన భావ మాటలు మొదలగు వరుసలచేత. రంజితంబు — ఎఱ్ఱనైనది. కళారాజరేఖ — కళామాత్రమైన చంద్రరేఖ. పొత్తు — స్నేహము. ఉత్తరోష్ఠపుటంబు — పైపెదవి. సుగంధనిశ్వాసధారాధోరణీనిశితమార్గంబు — మంచివాసనతోడియూర్పుల ప్రసరణముయొక్క అడ్డములేనిచులుకుగలదారి. పోని — వంటి. బింబఫలంబు — దొండపండు. నిమ్నభావంబు — పల్లము. వోనివిల్లు — అల్పధనస్సు. పల్లవకరవాలు — మన్మథునియొక్క. సామి — సగము. చంపకకోరకంబు — సంపెఁగమొగ్గ. ఉల్లషిత — మీఁదికినిక్కిన. నాసికాశిఖరంబు — ముక్కుమొన. సఖము — మిత్రము. ఎక్కసక్కెంబు — పరిహాసము. వంగడంబు — వంశము. లాలసంబు — తలపడుట — అతిశయము. ఒఱపు — అందము. కోపు — విధము. విసూత్రితంబులు — సూత్రములేనివి. పత

చకోరంబుల ప్రకారంబును జేరలతీగను సారసంబుల దారసంబును మీలమేలును మెఱపులయొఱపును వరుతూపుల కోపును నుత్పలంబులయొప్పును కైరవంబులగౌరవంబును నేణనేత్రంబుల వైచిత్రియు విసూత్రితంబులుగావించి మించుశ్రవణపుటకూపవతయాళువులగువిలోలవిలోచనంబులును, దర్పణంబులదర్పంబును సరోజంబులరోజయు సుధాకలశంబుల విలసనంబును నంబురుహబింబంబుల మదంబును నంబోషించి యశేషకళాకలాపపాణింధమ స్వర భాస్వరంబగు వదనవలయంబును, శ్రీకారంబులజోకయుఁదొమ్మిదింటి తెక్కలయొమ్మికయు మోదుగు విరులసిరులునుబోసరించి వాసివడయు శ్రుతిశష్కులికలును, నిష్కలంకంబులై నిబిడంబులై నిద్దంబులై నీరంధ్రంబులై నీలంపు గుంపులసొంపు లామతించుమంచి నెఱికురులునంగలిగి వలరాజునెత్తపలకతళుకునంగనుపట్టుపీఁపున నేపారి యాపారిజాతామోదమేదురవిలాసంబులభాసిల్లి వెండియు ॥ ౧౭౯ ॥ ఆ ॥ వివిధయువతికోటివేమఱుసృజియించి । యవ్వధూటిఁజేయ నజుఁడు తలఁచి । కేలుదోయిగడుగ క్రేవలఁ దుదనంటు । జలకణంబులే మెఱసతినఖాళి ॥ ౧౮౦ ॥ తే ॥ అంబుజానన పెందొడలరఁటులగుట । దానఁగలిగిన లావణ్యసూనభరము । వలనిపైటేకలాకరెండు ప్రాలి బోర । గిలఁబడినరీతి మీఁగాళులలరుసతికి ॥ ౧౮౧ ॥ క ॥ మదిరాక్షి జంఘలంగజు । గదలగుసూహింపఁగాఫుకాహళులైన । న్నదుకుపడకగీ పెట్టక । పదనుదివిసిరాగి జేజిపలుకకయున్నె ॥ ౧౮౨ ॥ తే ॥ కరికరంబులుత్వగ్దోషకల్మషంబు । సహనయింపంగ సతియూరుతైపొడమియుఁ । బుష్కరంబులతగులంబుఁ బూనెచరణ । దంభమునఁ బూర్వవాసన తలఁగుబెట్టు ॥ ౧౮౩ ॥ తే ॥ బిసరుహాననకటిసీమ పృథివియగుట । నిక్కమటుగాకయున్నఁ పై నెలవుకొనునె । కాంచియనుమధ్య మాయయుఁగ్రమనాభి । లక్ష్మియును ద్వారవతియు సలక్షణముగ ॥ ౧౮౪ ॥ తే ॥ సకియనాభియమునమంకిజవ్వనంపు । బాలకృష్ణుండు వెడలింపబయలుపడిన । కాళియఫణీంద్రుఁడేమొ రోమాళిమధ్య । విష్ణుపదమున నణఁగిన విధముగలిగె ॥ ౧౮౫ ॥ ఉ ॥ మానవతీల

యాళువులు—వెడఁనట్టి స్వభావముగలవి. విలోల—మిక్కిలి చలించెడి. రోజ—కోపము. విలసనము—ప్రకాశము. పాణింధమ—ఊఁదునట్టి. అంబురుహబింబంబులు—చంద్రబింబములు. జోక—విధము. ఒమ్మిక—ఇముడిక. పోసరించి—బలిసి. శ్రుతిశష్కులికలు—చెవులనెడి చక్కిలములు. నిబిడంబులు—నిండుకొన్నవి. నిద్దంబులు—మెఱుఁగుగలవి. నీరంధ్రంబులు—సందులేనివి. సొంపులు—అందములు. ఆమతించు—పూజించునట్టి. నెఱి—వంకరగల. వలరాజునెత్తపలకతళుకునన్—మన్మథుని సొగటాలాటపు పలకయొక్క ప్రకాశముచేత. ఏపారి—అతిశయించి. ఆమోదమేదుర—పరిమళాతిశయముయొక్క. భాసిల్లి—ప్రకాశించి ॥ ౧౭౯ ॥ ౧౮౦ ॥ సూనభరము=పూగుత్తి ॥ ౧౮౧ ॥ ౧౮౨ ॥ త్వగ్దోషకల్మషంబున్—తోలువలనిదోషమయినమలినిని. పుష్కరంబుల—తామరల; తొండపుఁగొనల. తగులంబున్—ఆసక్తిని—సంబంధమును. దంభమునన్—నెపముచేత. తలఁగుటు—తొలఁగించుట॥ ౧౮౩ ॥ కాంచి—మొలనూలు; ఒకపట్టణము. మాయ—ఇంద్రజాలము—లేమి, ఒకపట్టణము. ద్వారవతి—ద్వారములుకలది, ఒకపట్టణము॥ ౧౮౪॥ రోమాళి—నూఁగా

లామతనుమధ్యమునన్ గజవైరికులక్రుత। ధ్యానమరున్మదాంశము యౌవనపుంబ్రా
దరిల్లుదూఁటఁగాఁ। గానఁగవచ్చు కుంభములు గాఁపుగ దాఁకుచకుంభయుగ్మకం। బౌ
నటులైన వల్లభనఖాంకుశరేఖలుగల్గి మీటగున్ ॥ ౧౮౬ ॥ తే ॥ వళులులంవ్యావా
రిధివలననిగుడు। వీచిలతికలుకాంబోలు వెలఁది కేలు। విపులకంకణ మంగుళీవిద్రు
మంబు। మత్స్యరేఖాంకితమునగు మహిమకలిమి ॥ ౧౮౭ ॥ తే ॥ ముదితకరమూ
లములమొప్పు ప్రముచ్చిలింది। యాకయుండినసోకోర్క నాళీకభవుఁడు। ఫణిగణంబు
లఁదదోబ్భగపద్మరాగ। యోగమునతాలు మోపించుచున్నవాఁడు ॥ ౧౮౮ ॥ ఆ ॥
కంబుపాణితనకుఁ గాంతుండు గాఁగల్గు। బెట్టిఁగికంఠకంబునింతి దాల్చె। నోకొర్క
మొప్పగా దెయుత్తమసతులకుఁ। బతులుపూనినట్టివ్రతము దాల్ప ॥ ౧౮౯ ॥ ఉ ॥
సోమబింబాస్యదశనవాసోమతల్లి। మొప్పచంద్రికి నెఱదాలుగుప్పళించి। జిలుఁగుఁ
బలుచనివాసోవిశేషములకుఁ। జెన్నొసఁగుఁగా దెయెటుఁటికన్నెకలిమి ॥ ౧౯౦ ॥
తే ॥ అలముఁజేనియనాసిచిమ్ములకనట్టి। శరక్రరాబీజములుసుధాసాదభూమి। భా
వజుఁడువిత్తమొలచినపైరుపేర। వెడవిలాసంబుపూఁబోఁడిపెదవిపదవి ॥ ౧౯౧ ॥
తే ॥ దాడిమీబీజరాజికెదళుసమొల్ల। మొగ్గలపిసాళమునుముత్యములసుపాణి।
నమ్మిపస్వేటఁగొలువున్న నెమ్మినడయు। దంతురాలకనుస్నిగ్ధదంతపఙ్క్తి ॥ ౧౯౨ ॥
తే ॥ క్షీరకంఠంబులకు బ్రహ్మావారువముల। గెంటసంబామునమగల్గుకీసలయోష్ఠి। సుస్వ
రములెకరకగననోటుసూపినిన్నె। పల్లవగ్రాహిపాండిత్య పరభృతములు ॥ ౧౯౩ ॥
క ॥ వదనారవిందదళమున। హృదుగతిజనుసుందహాసమిషచంద్రికల। మ్మదదంతా
వళగమనకు। నుదధిశయునదృక్చకోరయుగహర్షదముల్ ॥ ౧౯౪ ॥ తే ॥ యువమ
నోజాంగలక్షేత్రముత్తరించి। గరుసుపడమున్నమదనలాంగలికుహాలము। కామినీమ
ణిముక్కటుగాకయున్న। నాసికాభవిఁపగఁగట్టునాటునోటు ॥ ౧౯౫ ॥ క ॥ బిస
రుహరజమునఁగ్రొక్కెకం। దుసిమినదగదగవెలుఁగునుడు రాజుక్రియన్। బిసరుహపాణి

రుష్ణుపదమునన్ — విష్ణుని పాదమునందు; ఆకాశమునందు ॥ ౧౮౫ ॥ ఉలిక — భయపడి. మరున్మదా
వళము — దేవతలయేనుఁగు. ॥ ౧౮౬ ॥ కంకణము — నీటిబొట్టు; ముంజేతకడియము. విద్రుమంబు
— చిగురు; పగడము. మత్స్యరేఖ — చేఁపరేఖ; చేఁపలచాలు ॥ ౧౮౭ ॥ ౧౮౮ ॥ కంబు
పాణి — విష్ణువు ॥ ౧౮౯ ॥ దశనవాసోమతల్లి — మేలిమైన పెదవి. చంద్రిక — వెన్నెల; కుసుంబా
వర్ణము. గుప్పళించి — వ్యాపింపఁజేసి. జిలుఁగు — సూక్ష్మమైన. వాసోవిశేషములకున్ — వస్త్ర
విశేషములకు. కన్నెకలిమి — నూతనసంపద ॥ ౧౯౦ ॥ శాదభూమి — అనుసునేల. వెద — విత్తనా
లుజల్లిన మునందు దిగవిడుచుట ॥ ౧౯౧ ॥ కెందమకు — ఎఱ్ఱని మెఱపు. పిసాళము — విశాలము.
సుపాణి — స్వచ్ఛమయిన మెఱుఁగుసిరు. దంతురాలక — నొక్కులపాడి వెంట్రుకలుగలది ॥ ౧౯౨ ॥
గెంటసము — పరిహాసము. ఓటు = ఓటమి — అపజయము. పల్లవగ్రాహి — చిగుళ్లనుగ్రహించునది;
విటునుగ్రహించునది. పాండిత్య — నేర్పుగల. పరభృతములు — కోకిలములు ॥ ౧౯౩ ॥ ౧౯౪ ॥
జాంగలక్షేత్రము — బీటిపొలము. గరుసు — మేర — హద్దని. నాటునోటు — నాటునా ॥ ౧౯౫ ॥ రజము
న్ — పుప్పొడిచేత; దుసిమినన్ — కోమికక్కి వేయఁగా. జృంభించున్ — విజృంభించును ॥ ౧౯౬ ॥

ముఖాంబుజ । మసమాయుధసౌధకుంభ మైజృంభించుక్ ॥ ౧౯౬ ॥ క ॥ అవ్వృత్తో
ర్మ్యులులితరా । జీవములకు మరుపతాకజీవంబునకున్ । జీవంజీవంబులకా । జీవంబు
లు చెలువకన్నుసిరులమెఱుంగుల్ ॥ ౧౯౭ ॥ తే ॥ వాసుదేవాదినవశక్తివైభవంబు
రుక్మిణీసత్యభామలరూపరేఖ । యిది యెవహియించునననల్పయిడినపదునొ । కొం
టిలెక్కనఁగను బొమ్మలు విదకమరు ॥ ౧౯౮ ॥ చ ॥ పడతిముఖాంశునివర్తములుభా
సురవర్ణ లలాటపత్త్రకం । బిడిబుణలిలఁగైకొని యె నిందుఁడునద్దము సాక్షిగాఁగ
నై । న్నడఁగూజలజాతమప్పుజతనంబుగఁ దీర్చి బల్మినాకొక్పే । రమునునసీట నెండ
నిల నాఁగినదూఁగిననోర్చుచుండుటల్ ॥ ౧౯౯ ॥ తే ॥ సితకరశ్రీఁబయోరుహ
శ్రీని జేయు । కాంత మొగమని శ్రుతివృత్తికైతవమున । నలువవ్రాసినశ్రీకారములయు
గంబు । వర్ణనాతీతరుచిమించు కర్ణయుగళి ॥ ౨౦౦ ॥ సీ ॥ ముఖమంబురుహమని ము
న్మరంబుగనప్పళించు తేనియదిండిలెంకలనగ । నాననచంద్రునియంకకర్దమ మొకకడ
కోసరించినపొడవనంగ । నధరసుధాపూరితాస్యహేమకలశిమూసినీలంపుమూకు
డనఁగ । వదనపద్మనిధిపైవాలినయువమనో మోహాంధకారసమూహమనఁగఁ ।
గలుకుఁదనముఁజాలుఁదలచుఁదనంబును । నెరులసిరులు గలిగివిరులపేరి । కీర్తిబుగు
లుకొనఁగఁగిసలయాధరగొప్ప । కొప్పుకప్పుమీఱియొప్పుటొప్పు ॥ ౨౦౧ ॥ క ॥ వల
రాజుకేలివాలుం । బలుకయుబలెనలరు వేణిపాణింధమమై । లలితాంగి వెన్నుపట్టియ ।
ధళధళమనుకుందనంపుఁ దగడుక్ దెగడుక్ ॥ ౨౦౨ ॥ శా ॥ ఈధారక్ భువనైక
మోహనకళాహేలా విలాసంబుల్ । రాధాకన్యకధన్యకాంతిఁదనరారక్ దద్వశా
శారతిక్ । గోధుగ్బాలకదివ్యమూర్తియగుశ్రీగోవిందుఁ డంభోజినీ । మాధుర్యం
బునకగ్గలించునళిసమ్రాడాకృతింగైకొనుక్ ॥ ౨౦౩ ॥ క ॥ ఆరాధామాధవులకుఁ ।
గోరికలన్యోన్యహృదయకోటరములనం । కూరితములయ్యెదినముఖ । వారిజగర్భ
ములనుబ్బు వాసనలక్రియక్ ॥ ౨౦౪ ॥ ... ... *

లులిత — చలింపఁజేయఁబడిన. మరుపతాకజీవంబులకున్ — మత్స్యములకును. జీవంజీవంబులకున్ — చకోరములకును ॥ ౧౯౭ ॥ నవశక్తులు — ఇచ్ఛాశక్తి, జ్ఞానశక్తి, క్రియాశక్తి, ఉత్సాహశక్తి, ప్రభుశక్తి, మంత్రశక్తి, సత్త్వశక్తి, రజశ్శక్తి, తమశ్శక్తి ॥ ౧౯౮ ॥ నివర్తములు — వరపాలు. పత్త్రకంబు — పత్రము. అఁగినక్ — అడ్డగించినను. నూఁగినక్ — ఊఁగినను ॥ ౧౯౯ ॥ ౨౦౦ ॥ మన్మరంబునక్ — అధికముగ. అప్పళించు — కప్పునట్టి. తేనియదిండిలెంకలు — తుమ్మెదబంట్లు. ఓసరించిన — తొలఁగించిన. పొడవు — ఆకృతి. హేమకలశి — బంగారుకలశము. విరులపేరికీర్తి — పుష్పంపుకీర్తి. బుగులుకొనఁగక్ — వ్యాపింపఁగా ॥ ౨౦౧ ॥ వాలుక్ — కత్తియు. పలుకయుక్ — కేడెమును. పాణింధమమై — చీఁకటియై. తెగడుక్ — తిరస్కరించును ॥ ౨౦౨ ॥ ఈధారక్ — ఈవిధమున. హేలా — ఒయ్యారముగల. గోధుగ్బాలకదివ్యమూర్తి — గొల్లపిల్లవాయుక్క అప్రాకృతమయిన యాకారముగలవాఁడు. అంభోజినీ — తామరయొక్క. అగ్గలించు — ఉత్సహించు. అళిసమ్రాట్ — తుమ్మెదరాజుయొక్క ॥ ౨౦౩ ॥ కోటరములక్ — తొఱ్ఱలయందు. అంకూరితములు — మొలకెత్తినవి. దినముఖ — ప్రాతఃకాలమునందు ॥ ౨౦౪ ॥

శా॥ చాణక్యప్రథిత ప్రభావసుషమాసర్వస్వపుష్పాస్త్రశ్రీ । వాణీనిత్య
నివాసనేత్రముఖసేవాసావధానాఖిల । క్షోణీనాథచమూపనందనభుజాకోదండ
లంకారి యక్షీణోదర్కు జితార్కు సూనృతలతాశృంగారచైత్రాగమా ॥ ౨౦౫॥

క॥ సకలాస్థానసరోవర । నికరమరాళాయమాననిజకీర్తివిభా । ముకుర
ప్రతిఫలితదయా । సుకృతవితరణప్రతాపశుభముఖ్యగుణా ॥ ౨౦౬ ॥

మాలిని ॥ వితరణరణదక్షా వేదవేద్యాసపక్షా । చతురమతివిశేషాసార
సంగీతపోషా । క్రతుభుగధిపభోగాకావ్యదత్తానురాగా । ప్రతిభయభుజగర్వాభ
క్తికాభ్యాసశర్వా ॥ ౨౦౭ ॥ ... ... *

గద్యము ॥ ఇది శ్రీ పరమపదనాథనిరవధికకృపాపరిపాక పరిచితసరస
కవితాసనాథ రామకృష్ణకవినాథ ప్రణీతంబైన పాండురంగ
మాహాత్మ్యంబను పరమభాగవతచరిత్రంబునందుఁ
దృతీయాశ్వాసము.

ప్రథిత—ప్రసిద్ధమయిన. సుషమాసర్వస్వ—మనోజ్ఞతయొక్క సమస్తమునుగల. భుజాకోదండలంకారి—చేత విల్లుపట్టుటయందు శ్రీరాముఁడా. అక్షీణోదర్కు—తక్కువకానిభవిష్యత్ఫలములుగలవాఁడా. జితార్కు—(తేజస్సుచేత) జయింపఁబడినసూర్యుఁడుగలవాఁడా. చైత్రాగా—వసంతుఁడా ॥ ౨౦౫ ॥ ౨౦౬ ॥

సపక్షా—సమానపక్షముగలవాఁడా. క్రతుభుగధిప—దేవేంద్రునియొక్క. ప్రతిభయ—శత్రువులకు వెఱపునుగలుగఁజేసెడి. భక్తికాభ్యాసశర్వా—సేవకాభ్యాసమునందు శివుఁడా ॥ ౨౦౭.]

పాండురంగమాహాత్మ్యము

చతుర్థాశ్వాసము.

క ॥ శ్రీద్యుతిసువర్ణరేఖా । విద్యోతితసదననికషవిద్వదనీక । ప్రద్యోతనను
తగుణశత । వేద్యారామానుజేంద్రవేదాద్రీశా ॥ ౧ ॥ వ ॥ ఆకర్ణింపుమానిలింపనదీకో
టీరుండు హాటకగర్భసంభవునితో నిట్లనియె. అట్లు దినదినప్రవర్ధమానంబగు ననురా
గంబు చిగురు గొమ్మనుం జేగమైకొన సాగుచునికిం దనికి రాధ మాధవుం దనకు నధినా
థుం గాం గోరి గోవర్ధనాచల సమీపవర్తియగు ఋణవిమోచనతీర్థంబునం దపంబు
సేయం గడంగె ॥ ౨ ॥ సీ ॥ ననలు గ్రొందొడిమ యొత్తినఁ గంటగిలు మస్తకం బెట్టులోర్చె
నో కఱకుజడలు । కస్తూరితిలకంబు గాలివాలిన నేర్చు నోసలెట్లు నసిచెనో భసిత
మునకు । వజ్రాలనూలు నొర్వని కటీతటి యెట్లు తాల్చెనో పటుదర్భదామకాంచి ।
జిలుగుదువ్వలు వింత బెళకినఁ గరుదాల్చు తను వెట్లు లోర్చెనో ధాతువస్త్ర । భరణ
మునకంచు జనము లచ్చెరువు నొందఁ । గొమ్మ గావించెఁ దపము నట్టిక్రమానిష్ఠ । కపటికిం
పింఛక్రియ జగంబు దలిర ణంకఁ । దన్నమయుజాత హేమంతతరుణవాత్య ॥ ౩ ॥ శా ॥
తత్తాదృక్షదజృంభమాణతరుణీతారుణ్యసంపద్దశా । ప్రోత్తుంగస్తనసీమ్ము లోష్ణకవచం
బుల్ పూనం గానోపుటల్ । చిత్తానందము గల్గుభోగులకు నిస్త్రింశోగ్రసంపాతమై ।
యుత్తాలంబగు సీతుకందువ కరం బుద్వేగ మొందింపఁగన్ ॥ ౪ ॥ తే ॥ చంద్రబింబా
స్యకుచశైలజన్మభూమి । గానరా రూప్యబోలేన కిటిడిదిచకికి । నింతకంతయుఁ గం
పింపదివము కొనుచు । మజ్జగంబులు పచరింపమూటికెక్కె ॥ ౫ ॥ తే ॥ పారదం

[విద్యోతిత — ప్రకాశింపఁజేయఁబడిన. నికష — సానబాయియైన. విద్వల్ — విద్వాంసుల
యొక్క. అనీక — సమూహము గల. ప్రద్యోతన — సూర్యుఁడా — విద్వాంసుల యొరయుకచేత ఒప్పు
చేసి సానబెట్టఁబడిన సూర్యునివలెఁ బ్రకాశించువాఁడా. నుతగుణశతవేద్యా — పొగడఁబడిన యనే
క సద్గుణములచేతఁ దెలియఁదగినవాఁడా ॥ ౧ ॥ నిలింపనదీకోటీరుఁడు — శివుఁడు. హాటకగర్భ
సంభవునితోన్ — నారదునితో. చేగ — చేవ. తనికి — ప్రకాశించి. సమీపవర్తి — దాపుననుండునది.
౨॥ ననలు గ్రొందొడిమ యొత్తిన్ — పువ్వుల క్రొత్తతొడిమ యొత్తుకొనినను. కంటగిలు — నొచ్చుకొను.
ఏర్చు — మండు. నసిచెనో — అనురాగమునొందెనో. నూలు — మొలనూలు. దర్భదామకాంచి —
దర్భత్రాటి మొలనూలు. జిలుగుదువ్వలువ — సన్నని కట్టుకోక. ఇల బెళకినన్ — కొంచెము ఒక
టియన్నను. కరుదాల్చు — గగుర్పాటునొందు. ధాతువస్త్రభరణమునకున్ — కావికోక కట్టుకొను
టకు. కొమ్మ — స్త్రీ — రాధ. అదలి — కోపించి. తరుణవాత్యన్ — చక్కగా సుడిసిలియున్న గాలిచే
త ॥ ౩ ॥ తాదృక్షదజృంభమాణ — దానిమదముచేత విజృంభించుచున్న. ప్రోత్తుంగ — మిక్కిలి
యున్నతములైన. భోగులకున్ — భోగపురుషులకు; సర్పములకు. నిస్త్రింశోగ్రసంపాత — కత్తియొ
క్క భయంకరమైనపాటు. ఉత్తాలము — అధికము. సీతుకందువ — చలికాలము. ఉద్వేగము —
భయమును ॥ ౪ ॥ కడిఁది — అసాధ్యమయిన. వణఁకుకొనుచున్ — చలిగొనుచు ॥ ౫ ॥ పారదంబు

బునఁదోఁచినపసిఁడిక్రేఁగ । పగిదిరాజిల్లె రాధచంపకసువర్ణ । వర్ణముగు మేనుకుముదధవళతుషార । పటలకంచుక వేల్లనఘటనకలిమి ॥ ౭ ॥ తే ॥ నవ్యకాలాగరూద్వర్త నములసతుల । చన్నుఁగొండలనుష్ణాగ్ని సంభవించె । మతిసవగ్రులుఁ ధూమమానుమానకల । నగ్నిసాధింతు రచలంబులందు నెపుడు ॥ ౮ ॥ తే ॥ సురలుకళలెల్లఁ గ్రోలినసోముతనువు । కప్పురముఁ గుమ్మరించినఁగనకక్రోలి । పుష్పఁదేసియవనినయంభోరుహంబొ । యనఁగమంచింకిబ్రంహ్మాండమగలెఁజలిని ॥ ౯ ॥ క ॥ అగలుంగుంకుమపుష్పనూ । దొంగరుంజేలలును సీతుఁద్రోవంగలవే । పొగలేనిముర్మురంబులు । మగువలపాలిండ్లుభోగమహనీయంబుల్ ॥ ౯ ॥ క ॥ పైనిగుడుమంచుతువ్వర । వానలచేఁదడిసికమలవనలక్ష్మిహరి । ధ్యానసిమీలితలోచన । యానలరాధావధూటికనుగలమయ్యెన్ ॥ ౧౦ ॥ తే ॥ కాలఁగాలునుగేలునుగేలు మోవి । మోవియునుదాస్త్రిభోగిసమూహమమరె । నూహసేయంగభోగిసమూహమునకుఁ । బొసఁగమసకింపుఁ జెనఁకువలెసఁగుఁగాదె ॥ ౧౧ ॥ క ॥ శ్యామలకాలాగురునవ । ధూమమెదకుసుకమొనర్పఁదోరపుఁగన్నుల్ । వేమొగుచుకరణసౌధ । స్తోమమునఁగెఁగప్పఁబడినసోరణగండ్లన్ ॥ ౧౨ ॥ క ॥ అంతవసంతముఁజితహేమంతముదీపించిమత్తమధుకరకలభాక్రాంతమురుపుష్పరసవే । శంతముసకలద్రుమములఁబిసాళముఁజెలఁగన్ ॥ ౧౩ ॥ ఉ ॥ కెంజిగురాకుడాలు దులకించినధాతుపటంబుచాయఁజే । యంజదుకెక్కుపుష్పదళనంటినతేఁటులుభూతిభృజ్జటా । పుంజముఁబోలఁగావిసినభూమములలో మధులక్ష్మిపొల్చెనీ । లాంజనవర్ణుగోరిత పవట్లొనరించుమృగాక్షికైవడిన్ ॥ ౧౪ ॥ క ॥ ఆవిర్భవించెనీల । గ్రీవాలికకీలికీలకేవలసఖమై । పూవులకారుడివోవం । గావేస

నన్ — పొదరసమునంను. కుముద ధవళ — తెల్లగలువ తెలుపుగల. తుషారపటల — మంచుసమూహమునైడి. కంచుక — కవచముయొక్క. వేల్లన — చుట్టుకొనుటతోడ. ఘటన — కూడిక. కలిమిన్ — కలుగుటచేత ॥ ౭ ॥ ఉద్వర్తనము — నలఁగు ॥ ౮ ॥ క్రోలి — త్రాగి. అగలెన్ — భేదిల్లెను ॥ ౯ ॥ అగలు — అగరు. చేలలు — వస్త్రములు; సీతు — చలిని. ముర్మురంబులు — కుమ్ములు. పాలిండ్లు — స్తనములు ॥ ౯ ॥ అనుగలము — అనుకూలము ॥ ౧౦ ॥ మసకంపుఁజెనఁకువలు — సంభోగమునందలియిచ్చవచ్చెనఁగులాడుటలు ॥ ౧౧ ॥ శ్యామల — చామనిచాయగల. తోరపు — విశాలములయిన. సోరణగండ్లన్ — కిటికీలచేత ॥ ౧౨ ॥ జితహేమంతము — గెలువఁబడినహేమంతఋతువుగలది. మత్తమధుకరకలభాక్రాంతము — మత్తుగొన్నకొదమతుమ్మెదలచేత ఆక్రమింపఁబడినది. ఉరుపుష్పరసవేశంతము — అధికమయిన పూఁదేనెపడియలుగలది. సకలద్రుమములన్ — అన్నివృక్షములందును. విసాళము — వికాసము. చెలఁగన్ — అతిశయింపఁగా. దీపించెన్ — ప్రకాశించెను ॥ ౧౩ ॥ డాలు — కాంతి. తులకించిన ధాతుపటంబు చాయన్ — ప్రకాశించిన కావికోకచాయను. చదుకెక్కు — బుగదలుదేయునట్టి. భూతిభృజ్జటాపుంజమున్ — భస్మమును భరించుచున్న జడలసమూహమును. మధులక్ష్మి — వసంతఋతుసంపద. నీలాంజనవర్ణున్ — నల్లకాటుకవన్నెగలవానిని — కృష్ణుని ॥ ౧౪ ॥ ఆవిర్భవించెన్ — పుట్టెను. నీలగ్రీవాలికకీలికీలకేవలసఖము — శివునొసటియగ్నిజ్వాలకుముఖ్యమిత్రము. పూవులకారు — వసంతఋతువు. ఉడివోవఁగన్ — ఉడిపోఁగా. వేసవి — గ్రీష్మఋతువు

విహారసవిపులఖరకరమగుచుఁ ॥ ౧౫ ॥ వ ॥ అప్పుడప్పటుగభస్తిహస్తియుంబోలె పద్మినీప్రమోదావహకరప్రచారుండై, దవదహనంబు కురుమహీవిభుండునుంబోలె స్వగోత్రనిర్భేదనిపుణంబై, మల్లియలపెల్లు కన్నడకవితావితానంబునుంబోలె షట్పదవృత్తవిలాసభాసురంబై, సరసులుసరసులుంబోలె వనితావిహారమహనీయంబులై రహివహించె. అంచలంచలం జంచలాచపలంబులును విప్రలంబులగు పడమటిపవనంబులు పొరుగులయుపవనంబులం బెరుగుకరువలివారువంబులకు గమనాధ్యయనగురువులుంబోలె వడిమెఱసి సుడిసియసితయగు వసుధఁగాఁడి నెఱియలువాఱినందదుదర విస్ఫురితాంత్రలతామతల్లికలపెల్లునం బాతాళవ్యాళంబులు గానవచ్చె. పెచ్చువెరుగు ఖరకరకరనిపాతంబుల నాతప్తంబులగు నెలవులం దొరఁగిపఱఁగువెలఁదివెన్నెల నీర్వట్టు వెన్నెలపిట్టలు పొట్టలునిండ నాస్వాదించె. రక్కసజవ్వనులు మవ్వంపుమచ్చికలనిచ్చలు గ్రీడింప నాక్రీడావతుల యతులనాభీ వివరంబుల నింకినవియుంబోలె నదులయుదకంబు లింకె. విచికిలమాలికాలంకృతమౌళిభాగులును నారంజితధాతుపటలపగభాగులునగుభోగులబాగునగ్రుడ్డు మోచు నెఱచీమలచాలు చెమ్మయిమ్ములం గ్రుమ్మరందొడంగె. వ్యావహారికసత్యత్వంబు ప్రకటించు ప్రపంచంబుచే తవంచితులగు నెఱుకలేనికరటులకరణిహరిణంబులు మరీచికాపీచికాపానవివశంబులై దిశలఁబరిభ్రమించె. ముంచుకొనుసంపెఁగల సౌరభంబునకుం దాళసరోలంబు

హాసవిపులఖరకరము—తేజరిల్లుటచే అతిశయించినసూర్యుఁడుగలది॥ ౧౫॥ పటుగభస్తి—సూర్యుఁడు. పద్మినీప్రమోదావహకరప్రచారుఁడు— తామరతీఁగయందలి వాసనను పొందించుచున్న కరము (తొండము) యొక్క వ్యాపనముగలవాఁడు. తామరతీఁగకు సంతోషమును కలుగఁజేయుచున్నకిరణములవ్యాపనముగలవాఁడు. కురుమహీవిభుఁడు—దుర్యోధనుఁడు. స్వగోత్రనిర్భేదననిపుణము—తనవంశమును భేదించుటయందు సమర్థము; తన దైనపర్వతమును భేదించుటయందు సమర్థము. షట్పదవృత్తవిలాసభాసురంబు—షట్పదము అనెడివృత్తముయొక్క ప్రకాశముచేత ప్రకాశించునది; తుమ్మెదలయునికివలనివిలాసముచేత ప్రకాశించునది. సరసులు—కొలఁకులు. రహిన్—బాగుగ. అంచలంచల—ప్రతిపార్శ్వమునందును. చంచలాచపలంబులు — మెఱుపువలెఁ జలించునవి. కరువలివారువంబులు—జింకలు. అసిత—నల్లనిది. కాఁడి—నాటి. నెఱియ—పగులు. తదుదర—వానిలోపలిభాగమనెడికడుపులోని. విస్ఫురిత—ప్రకాశించునట్టి. అంత్రలతా—ప్రేఁగులతీఁగెలయొక్క. మతల్లికల—శ్రేష్ఠముల. పెల్లునన్—అతిశయముచేత. వ్యాళంబులు—పాములు. ఖరకరకరనిపాతంబునన్—సూర్యునికిరణములపాటుచేత. ఆతప్తంబులు—అంతట తపింపఁజేయఁబడినవి. వెలఁది—స్వచ్ఛమయిన. నీర్వట్టువెన్నెలపిట్టలు—దప్పిగొన్నచకోరపక్షులు. ఆస్వాదించెన్—త్రాగెను. రక్కసజవ్వనులు— వయసుగలరాక్షసస్త్రీలు. మవ్వంపుమచ్చికలన్—కోమలమైనయాసక్తులచేత. నిచ్చలు—ఎల్లప్పుడు. క్రీడావతి—క్రీడగలది—ఆఁడుది. నాభివివరంబులన్—బొడ్డుబొక్కలయందు. విచికిల—మల్లెపువ్వులయొక్క. ఆరంజిత—అంతటను ఎఱ్ఱవాటిన. బాగునన్—విధమున. చెమ్మయిమ్ములన్—తడిగావులందు. కరటులకరణిన్—మూఢులవిధమున. మరీచికా

బులలీల వియోగిలోకంబులు విషయవిముఖంబులయ్యె. ఇసుక మెదువు నేలవులం బన్నిన పసుపుటాకుంజప్పరంబులలోనం గుప్పళించిన కప్పురంబుతోడి కరువేరు పరిమళంబులును జాజివిరులవలపును వట్టివేళ్ల వాసనలుం గల ప్రపాపాలికాజఘనవర్జితంబులగు కలశోదకంబులు గ్రోలి సేదదేఱి తెరువరులు తాలవృంతానిలంబుల బలుపుగొలిపి మున్ను పరిక్షీణంబులగు ప్రాణపవనంబులం బోసరింపం జేసిరి తత్కాలంబున. ౧౬ ॥

క ॥ ఆపద్మిని దినకరకర । తాపమునకు నోర్చి ఘోరతపమొనరించెన్ । శ్రీపతియగుగులగోడుగుల । ప్రాపొదవిన వారిదాంశభర మేలంటున్ ॥ ౧౭ ॥ తే ॥ ఇట్టులత్యుగ్రమగు గ్రీష్మమేసరేగి । కాలవశమునం దనందానదీలుపడియెం । బెచ్చువెరుగెట్టిదియు హెచ్చుపేర్చుచెల్ల । ప్రగ్గుటకెయ్యనిలోకోక్తి చాటుంగాదె ॥ ౧౮ ॥ క ॥ దీపమణంగం జీఁకటియును । గోపమడంగ శాంతిగుణముం గోల్కొను క్రియనా । టోపోద్భటమగు వేసవి । కైపుసడిలందోంచెం గారుకాలము దళమై ॥ ౧౯ ॥ క ॥ ఆకాశతత్వతనుండగు । కాకోలగ్రీవుకంఠకాళిమయనంగాం । గోకిలనీలము జలధర । పాకము పర్యాయవృద్ధిం బ్రబలందొడంగెన్ ॥ ౨౦ ॥ సీ ॥ ధళుధళుక్కననింగిం దాటించెం బలుమారు నీరాళ్లగొండిం గన్నియమెఱుంగు । పౌలస్త్యపవనసంపాతజాతప్రీతినివిరిసమాఁకుల కెలమివచ్చెం । ప్రథమోదబిందుసంభారంబు మందునూనియయ్యెం బగిలిన నేలమేని । కుజుము వంతురసానియును బోలెం గనిపించెందోరంపు వణుల విదూరభూమిం । గొరలిసకిలించె పణ్ముఖుమెఱుపమావు । పరిమళముచూచెం గరిశుష్కపల్వలంబుం । గడిమిచిగిరించె గ్రాజవంగడము నవిచె । నఖిలహితమైన మేఘోదయంబునందు ॥ ౨౧ ॥ తే ॥ కారుచిచ్చను భృగురాముకారణమునం । బెటిలి నిర్వంశమైన భూభృత్కులంబు । క్షేత్రములవంశవృ

వీచికాపానవివశంబులు—ఎండమావులయలలను త్రాగుటకై సోలినవి. మెదువు—మెత్తని. గుప్పళించిన—నిండించిన. వలపు—వాసన. ప్రపాపాలికాజఘనవర్జితంబులు—చలివందిరులనుండు పడుచులదేహములనుండి విడువంబడినవి. సేద—బడలిక. బలుపుగొలిపి—బలముకలుగంజేసి. పోసరింపక—బలియ ॥ ౧౬ ॥ పద్మిని—పద్మినీజాతిస్త్రీ, తామరతీంగ ॥ ౧౭ ॥ ఏసరేంగి—మిక్కిలివిజృంభించి. దీలుపడియెన్—బలముతగ్గినదాయెను. పేర్చుట—అతిశయించుట. ప్రగ్గుటకై—తగ్గుటకై ॥ ౧౮ ॥ కోల్కొను—వర్ధిల్లు. కైపు—విజృంభణము. సడిలన్—సళ్ళంగా—తగ్గంగా. కారుకాలము—వానకాలము ॥ ౧౯ ॥ కాళిమ—నల్లదనము. జలధర—మేఘములయొక్క. పర్యాయవృద్ధిన్—క్రమముగా నగునట్టివృద్ధిచేత ॥ ౨౦ ॥ నింగి—ఆకాశము. కన్నియమెఱుంగు—క్రొత్తమెఱుపు. పౌలస్త్యపవనసంపాతజాతప్రీతిన్—ఉత్తరపుగాలిసోంకుటవలనంబుట్టిన ప్రీతిచేత. ఇవిరిన—ఎండిన. ఎలమి—వికాసము. ప్రథమోదబిందుసంభారంబు—తొలకరి వానచినుకుల సమూహము. కుంతురసాని—కుంత్రసాని. ఖుఱుపమావు—మూంగగుఱ్ఱము. పల్వలంబు—అసుపడియ. వంగడము—వంశము—సమూహము. ననిచెన్—పూచెను. మేఘోదయంబునందున్—వానకాలమునందు ॥ ౨౧ ॥ పెటిలి—పెల్లి. నిర్వంశము—వంశములేనిది, వెదుళ్లులేనిది. భూభృత్కులంబు—రాచకులము, పర్వతసమూహము. క్షేత్రములన్—భార్యలయందు, పొలములయందు. వంశవృద్ధి

ద్ధి రాజిల్లఁ జేయు । జలధరోదయవిప్రప్రసాదలబ్ధి॥ ౨౨॥ తే॥ ప్రబలుఁ గడగండ్ల నింద్రగోపములు జంబుఫలములను బొల్చెఁ బచ్చికపట్టులందు । వనధినీరానఁ దెరలు నమ్మణులెల్ల । నంబుదంబులు వెలిగ్రాసె నుమియఁగ కనఁగ॥ ౨౩॥ తే॥ మోవిచెలువంబు గేదంగిపూవుఱేకు । సోయగము నూఁపుకన్నులసొబగు జీకుర । బర్హిబర్హప్రభయుఁ జూపి ప్రతిఘటించె । నంబుధరకాలసౌభాగ్యమంబుజాక్షి॥ ౨౪॥ క॥ సలిలంపువృద్ధజలధరములు ప్రూనినయూఁతకోలముత్తములక్రియన్ । దొలువానకాళు లెసఁగెన్ । కలహంసకులంబు లెల్లఁ గలఁగంబడఁగన్॥ ౨౫॥ శా॥ అద్రిగ్రావములుర్విరాల బలఘోషాడంబరంబుల్ శిరో । గిద్రోహంబొనరింపవారినిధికెంగేలంటఁగా వాహినుల్ । భద్రేభప్రతిమానమూర్తియగుచున్ పాథోధరశ్రేణికుం । భద్రోణంబులు గుమ్మరించె వివలాంభఃపూరధారావళిన్॥ ౨౬॥ క॥ పాపట తెలుపునడిగి నా । సాపుటముక్తాఫలప్రచారంబై రా । ధాన్యథుఃతగ్రహములు । పైపై పథమోదబిందుపటలము నిగిడెన్॥ ౨౭॥ సీ॥ పెఱిసూచీముఖాభేద్యంబులగు నంధకారధారాస్ఫుటల్ గాయుకొనినఁ । గర్ణజ్వరాపాదకంబులై దంభోళిగంభీరరవములు గడలుకొనిన । మిన్నుచ్చు మఱిఁగింపఁగాఁ జాలుసుందగాడ్పులు విట్టెముఱుకొనిన । దుర్దమకర్దమస్తోమసంఛన్నభూములసోనవానలు నించుకొనినఁ । జెదరకటు కాలఁగన్నువచ్చినవిధాన । నాథసంకేతములకేఁగునడికిరేలు । కాయసంభవబాధాసహితుఁడగుచు । స్వైరిణీకోటిని

—వంశముయొక్క వృద్ధి, వెన్నెలవృద్ధి. లబ్ధిన్ — పొందుటచేత ॥ ౨౨ ॥ పొల్చెన్ — ఒప్పెను. అనన్ — త్రాగఁగా. తెరలు — బలుపెడలు, ఉమియఁగ — జీర్ణింపఁగ ॥ ౨౩ ॥ మోవి — అధరము, ఒకానొకపండు. గేదంగిపూవుఱేకు — పచ్చమొగలిపూఱేకు, మొగలిఱేకనెడి యాభరణము. సోయగము — అందము. ఊఁపుగన్నుఁ సొబగు — చలింపఁజేయునట్టికన్నులయొక్క యందము. చలింపఁజేయఁబడునట్టి నెమలిపురికన్నులయొక్క యందము. బర్హిబర్హప్రభ — నెమలికుంచెయొక్క ప్రకాశము, దర్భపోచలయొక్క ప్రకాశము. ప్రతిఘటించెన్ — ఎదిరించెను. అంబుధరకాలసౌభాగ్యము — వర్షాకాలముయొక్క మనోజ్ఞత్వము ॥ ౨౪ ॥ సలిలంపు — నీళ్లగల. ఊఁతకోల — ఊఁతకొనుకఱ్ఱ. వానకాళులు — వానచినుకులధారలు ॥ ౨౫ ॥ గ్రావములు — రాతిగుండ్లు. శిరోగిద్రోహి — తననాశ్రితులనెడఁబాసినవాఁడు. ద్రోహంబు — చెఱుపును. కెంగేలు — ఎఱ్ఱనైనచేయి. వాహినులు — నదులు. పాథోధర — మేఘములయొక్క. కుంభద్రోణంబులు — కుండలుతూములనుగా. అంభః — నీళ్ళయొక్క ॥ ౨౬ ॥ ౨౭ ॥ సూచీముఖాభేద్యంబులు — సూదిమొనచేతను భేదింపరానివి. ఛటలు — సమూహములు. కాయుకొనినన్ — నిండుకొనఁగా. ఆపాదకంబులు — కలుగఁజేయునవి. దంభోళిగంభీరవములు — వజ్రాయుధముయొక్క వెలితిలేనిధ్వనులు. మిన్నుమఱిఁగింపఁగాన్ — మిన్నులిమిడుఁగుకొనునట్లు చేయను. ఈఁదగాడుపులు — శీతవాయువులు. విట్టు — శీఘ్రముగ. దుర్దమ — అణఁపరాని. కర్దమ — బురదయొక్క. సంఛన్న — చక్కఁగాఁ గప్పఁబడిన. సోనవానలు — ముసరువానలు. నాథసంకేతములకున్ — ప్రియులయొద్దఁబోటుకాఁపులకు. నడికిరేలు — అర్ధరాత్రములందు. కాయసంభవ — మన్మథునియొక్క. స్వైరిణీకోటి — జంకులాంత్రసమూహ

ర్భయస్వైరధాటి॥ ౨౮ ॥ క॥ త్రిదశగురుప్రతిమానులు । నిదిపగలిది రాత్రియనుచు నే
ఱుపఱుపలే । రుదళితహరినీలమణి । చ్ఛదనిలము మొగులు సూర్యచంద్రులమిగ్లింగన్॥
౨౯॥ క॥ తరణిలయానంతరమునఁ । గరమమరుదిగంతములను ఖద్యోతంబుల్ । మరల
గఁ దైజసస్పృష్టికిఁ । బరమాణుచయంబుగూడఁబడుచందమునన్॥ ౩౦॥ సీ॥ ఇంద్రచా
పంబుగాదిది మౌళితలమున నవరించుబర్హిపింఛంబుగాని । భిదురఘోషంబుగాదిది
పాంచజన్యసంజాతగంభీరఘోషంబుగాని । యాశ్రయించినబలాకావళిగాదిది హా
రిముక్తాహారయష్టిగాని । యిది కోలమెఱుఁగుగాదుదిరిబంగారంపుఁబసిమిగ్రమ్మెడు
పచ్చపట్టుగాని । వృష్టిగాదిది కరుణాంబువృష్టిగాని । నీలమేఘంబు గాదిదినీలవర్ణుఁ ।
డౌర నామ్రోలఁ బ్రత్యక్షమయ్యెననుచు । హర్షపులకితతనువయ్యెనవ్వధూటి। ౩౧॥
వ॥ ఇట్లనవరతధ్యానధారాప్రవాహమగ్నహృదయయగు నాగగనావలగ్నకు నఖి
లజగద్వలయంబును విష్ణుమయంబై తోఁచె నంత భక్తవత్సలుండగు శ్రీవత్సవత్సుం
డు॥ ౩౨॥ సీ॥ అరవిందములఁ బోసి చిహ్నాంశంబునుంబోలె నుదుటఁగస్తురిబొట్టుపదను
కొనఁగ। గగనంబునందలిఖరమరీచియుఁబోలె నురమునఁగౌస్తుభంబొఱపుమీఱ । సు
రభూజశాఖలఁజుట్టుతీఁటుబఁబోలెఁ గేలఁబచ్చలకడియాలు మెఱయఁ । గోదమసం
పెఁగమొగ్గతుద బొన్నవిరివోలె మకుటమునంగఱముత్యము మగ । నీలగిరిగప్పువెన్నె
లనిగ్గు బోలె । నవకమగు మేనహరిచందనంబువాడువ । వివిధమణిభూషణప్రభల్
వెలయఫలిత । కల్పతరువీలరాధయగ్రముననిల్చి॥ ౩౩॥ ఉ॥ శ్రీదనరన్ గృపారసము
చిల్కుఁ దవోనలజాయమానహృ । త్ఖేదము మానిపించి తన కేలను గేల్దమలించి నిర్భరా
హ్లాద మెలర్ప నయ్యువతి నర్ధశరీరము నట్లు ప్రోచెన । య్యాదవరాజవంశమణి యు

ము. స్వైర—యథేచ్ఛమయిన ॥ ౨౮ ॥ ప్రతిమానులు—సమానులు. మొగులు—మేఘము ॥ ౨౯॥ తరణిలయానంతరమునన్—ప్రొద్దుగ్రుంకినపిమ్మట. ఖద్యోతంబులు—మిడుఁగుఱుఁగురుగులు. తైజస—తేజస్సుగలవానియొక్క ॥ ౩౦ ॥ బర్హిపింఛము—నెమలిపురి. భిదురఘోషంబు—పిడుగుచప్పుడు. బలాకావళి—కొంగలచాలు. హారి—మనోజ్ఞమయిన. యష్టి—సరము. కోలమెఱుఁగు—వంకరలేనిమెఱపు. ఉదిరి—అపరంజి. మ్రోలన్—ఎదుటను. హర్షపులకితతనువు—సంతోషముచేతగగుర్పాటునొందిన దేహముగలది॥ ౩౧ ॥ అనవరతధ్యానధారాప్రవాహమగ్నహృదయ—ఎడతెగనిధ్యానము చేయు ధోరణియను నెడిప్రవాహమునందు మునిఁగినమనసుగలది— ఎడతెగక ధ్యానము చేయునది. గగనావలగ్నకున్—ఆకాశమువంటి నడుముగలదానికి— రాధకు. జగద్వలయము—వలయాకారమయిన లోకము. శ్రీవత్సవత్సుఁడు—శ్రీవత్సమనుమచ్చ ఱొమ్మునందుఁగల కృష్ణమూర్తి ॥ ౩౨ ॥ పదనుకొనఁగన్—చెమ్మగిల్లఁగా. ఖరమరీచి—సూర్యుఁడు. ఒఱపు—అందము. సురభూజ—కల్పవృక్షముయొక్క. కోదము—లేఁతదైన. విరి—పువ్వు, మొంగఱ—ముక్కఱ. నిగ్గు—తేటినకాంతి. నవకము—మృదువైనది. హరిచందనంబు—పచ్చగంధము. అగ్రమునన్—ఎదుట॥ ౩౩ ॥ చిల్కన్—ప్రసరింపఁగా. జాయమాన—పుట్టుచున్న. ఖేదము—శోకము. తెమలించి—

ద్రిజనోననూలిపోలికన్ ॥ ౩౪ ॥ క ॥ రాధాసంగమము దిశని । మాధవుఁగని యోట
వడినమఁ డీగాఁ డెగరెశం । పాధరము తనదువర్ణము । బాధితమగునేని వెలుకఁబా
ఘనుండున్ ॥ ౩౫ ॥ క ॥ నీలాంజనవర్ణుఁడు రా । ధాలీలావతిని పెనఁగి తనరెదుక
ణికన్ । గాలము శరత్సమాగమ । హేలాసౌభాగ్యమహిమ నేర్పు వహించెన్ ॥ ౩౬ ॥ సీ ॥
కలఁకనీరెంతయు గతకల్మషముఁ జేన్నెఁగ తగాఫలము రీతిగలశసూతి । పాపటదీర్ఘ
భూభాగంబు నాస్యాన శాదంబు శకటౌఘచక్రధార । శిఖితాండవము కళాసికఁజే
సడలించెఁగ అకటికల పేరికాసెపగువు । ఉడిగినజడివానలుదయించె వెండియుఁ
రిఘటావదవృష్టికై తవమున । తెల్లుశోభిల్లెవంకెనలుల్లసిల్లెఁ । గాలకంధరవాహఁ
గజ్జురేఁగె । ముదితశతగోపకన్యకా వదనతులిత । లలితరుచిఁ బొల్చె రాకాకళా
రుండు ॥ ౩౭ ॥ క ॥ చనుమొలకలుగల కన్య । జనములఁ బరికించెఁ బద్మసరసీరేఖల్ ।
నవిలుతు మిట్టకోలలు । వనరుహముకుళములుగా నవచ్చుటకెతనన్ ॥ ౩౮ ॥ క ॥ అలరా
కాధరాధర । దళములయదుభర్తనిలుపుదంగవత రే । ఖలు బోలెఁ గ్రొత్తమంకెన
యలదుల పైఁ జేటులమరె నాసమయమునన్ ॥ ౩౯ ॥ తే ॥ పాంచజన్యంబు రాధిక
చంచలాక్షి । కంధరకునోడి మెచటనో కాఁగిపోవఁ । దద్గధ్వనిగద్భ్రదా
యనియొ । చేరె వృషభంబు కంఠకుటీరవాటి ॥ ౪౦ ॥ తే ॥ పుండరీకుసిరపోషింప భూమి
భార । మణఁప నవనీతలంబున నవతరిలిన । కల్లునిగుడించి వద్భుద్ధామయునఁగఁ
జంద్రికాపాండుజలధరచ్ఛాయ పొదలె ॥ ౪౧ ॥ సీ ॥ కలుగకుండిన నేమి కదిమిత్రుల్ల
తావి ననిచినమరువ మెంతటికినోప । దొరదవకుండిన నేమి పదకేకినటనంబు చాల
యుంచలసుభ్రమంబు । మెరువకుండిన నేమి మెఱుఁగులపోలప మేనమ్మాత్రమువెశా
ధళధళములు । సుడియకుండిన నేమి సోనవానల తెల్లుగజవానవృష్టికిఁ గడమకలదె । క

కదలించి. ఎఁర్పన్ — అతిశయింపఁగా. ప్రోచెన్ — పోషించెను ॥ ౩౪ ॥ సంగమము — చేరికచేన ముదితున్ — సంతోషించినవానిని. ఓటుపడిన — ఓడింపఁబడిన. తెరలెన్ — చలించెను. శంధరము — మేఘము. వెలుకఁబాఱున్ — వెలవెలఁబోవును. ఘనుఁడు — గొప్పవాఁడు, మేఘుఁడు ॥ ౩౫ ॥ పెనఁగి — కలసిమెలసి. తనరెదు — అతిశయించెడు. శరత్సమాగము — శరత్కాలము రాకయొక్క. హేలా — విలాసముయొక్క. నేర్పు — ఆధిక్యము ॥ ౩౬ ॥ కతకాఫలము — చిల్లగింజ. సూతి — ఆగస్త్యుఁడు. భూభాగంబు నాస్యనశాదంబు — భూప్రదేశముయొక్క ముఖభాగమున పచ్చిపురదను. శిఖి — నెమలి. కళాసిఁజేసి — నాట్యక్రియావిశేషముచేత. కరిఘటా — ఏనుఁగుగుంపులయొక్క. తైతవము — నెపము. కాలకంధరవాహఁబుగజ్జురేఁగెన్ — వృషభముయొక్క మదము అతిశయించెను. రాకాధవుఁడు — చంద్రుఁడు ॥ ౩౭ ॥ నవవిలుతుమిట్టకోలలు — మన్మథునివైన ఆసు బాణములు. వనరుహముకుళములు — తామరమొగ్గలు ॥ ౩౮ ॥ ౩౯ ॥ కంధర — మెడ. క్రాఁగి — తపించి. దాయ — శత్రువు. కుటీరవాటి — గుడిసెవాలునందు ॥ ౪౦ ॥ అవతరిలిన — పుట్టిన. ౪౧ ॥ ననిచిన — చిగిరించిన. పొలపము — ప్రకాశము. శాలి — వరిపైరుయొక్క. సోన — ముసురు॥ కడమ — తక్కువ. కారుకాలానన్ — వర్షఋతువునందు. ఉరిలి — వదలి. ఓసరిలినన్ — తొలఁగిన

రుకాలానఁగలిగినగౌరవంబు । చొక్కమైతోఁచె శరదృతుసౌష్ఠవమున ।నురివితొల్లిటి
యధికారియోసరిలిన । వెనుకయధికారియవికావెవిభవకళలు॥౪౨॥ ఉ॥ పాఁడియుఁ
బంటయుంగలిగి పంకవిహీన మనోహరాంబువుల్ । వేడినసెల్లచోటఁబ్రభవింపఁగ
భానుఁడు శీతభానుఁడున్ । గాఁడినమేఘకాళిమవికారము దూరముసేయనెంత
యున్ । నాఁడెముచూపెశారదదినంబులునిర్మలమాక్తికాకృతిన్॥౪౩॥ సీ॥ రక్షగట్టి
రిమహీరమణులశ్వములకు భూరినీరాజనపూర్వకముగ । ఫలకగ్రహణముఁజౌపద
ములగరిమంబుఁ బొఁగెబాలకులకుగురువుపెండ్లి। దుమికిచిచ్చుఱతోరణములుదూఁటిన
వారుదూఱరైరికృతాంతుతోరణములు । భుజియించెఁబ్రజభుజాభోజనంబులుసిగ
బంటగాఁదొలిక్రొత్తవంటకముల । నఖిలదిగ్జయకాంక్షఁబుష్పాయుధుఁడు। వెలిగు
డారంబులోవచ్చివిడిదిచేసె। మురళిమ్రోయించెఁద్రిభువనీమోహనముగ । రాధ
కింపుగనాదినారాయణుండు॥౪౪॥ వ॥ ఇట్లు నిజజలనిమజ్జజ్జంతుజాలంబులకు ఋ
ణత్రయవిమోచన హేతువగునా ఋణవిమోచనతీర్థంబునందపంబుచేసి రాధకృ
తార్థయయ్యెనయ్యాదవకిశోరంబును కృశోదరీసహాయుండైమాయాశబలితుండగు
జీవపురుషుని పరుసునవివిధభోగపరాయణుండైపరఁగుచుండె నయ్యెడఁబుండరీకుని
ప్రకారంబాకర్ణింపుము॥౪౫॥క॥ ఉపమింపఁగ రానితప । స్తపమునఁగడువాఁడిపొరు
ధరణీసుమన । స్తపనఁడుకమలవికాసం। బెపుడునునుడివోనితావిసింపవహింపన్॥
౪౬॥క॥ ఆద్యశివాధిష్ఠితమై । యుద్యజ్జ్యోతిర్విలాసయుతమైస్వశిరః। పద్యోద్భవమై
తనునన । పద్మమునొందశశతారవనజమునందున్॥౪౭॥ చ ॥ జొటజొలధారగాపడి
యుమంగడలెత్తుసుధారసంబుగ్రుం। గుటగుటనప్పటప్పటికిఁగ్రోలుచునాలుగురెండు
మూలలన్ । గుటిలతదాల్చుభోగినిగగుర్పొడమించుచుదక్షిణశ్రవ । స్తటవిసరత్ప
యోదనినదంబునఁజొకుఁగుచుమబ్బుగ్రకుఁగుచున్॥౪౮॥ఉ॥ విచ్చినకమ్మదమ్ములకువిందు

గా॥౪౨॥పంకవిహీనమనోహరాంబువులు—బురదలేనితేటయైనమనోహరజలములు. వేఁడినన్—
కోరినను. శీతభానుఁడు—చంద్రుఁడు. కాళిమ—నల్లఁదనముయొక్క. శారద—శరత్కాలమునఁ
దలి ॥ ౪౩ ॥ నీరాజన—ఆరతులు. ఫలకగ్రహణము—పలకపట్టించుట. చౌపదములు—చిందులు
ద్రాక్కుటలయొక్క. చిచ్చుఱతోరణములు—నిప్పుగుండములచాళ్లు. సిగబంటిగాన్—తలమునుఁగ.
వంటకములు—అన్నములు. మురళి—పిల్లనగ్రోవి ॥ ౪౪ ॥ నిజజలనిమజ్జజ్జంతుజాలంబులకున్—
తననీటియందుమునిఁగిన ప్రాణిసమూహములకు. ఋణత్రయవిమోచనహేతువు—దేవఋణఋఋ
షిఋణముపితృఋణమునుననుమూఁడువిధములయినఋణములనుతీర్చుకొనుటకుకారణము. ఆయ్యాద
వకిశోరంబు—ఆయదువంశస్థుఁడైనపిల్లకాయ—కృష్ణుఁడు. మాయాశబలితుఁడు—మాయచేతపలు
రూపములఁగనఁబడినవాఁడు. పరుసునన్—విధమున॥౪౫॥ఉపమింపఁగన్—సరిపోల్ప. తపస్తపము
నన్—తపస్సనెడితేసంగియందు. ధరణీసుమనస్తపనుఁడు—బ్రాహ్మణుఁడనెడిసూర్యుఁడు. ఉడివోని
—మానని॥౪౬॥ ఉద్యత్—వెలుఁగుచున్న. స్వశిరఃపద్యోద్భవము—తనశిరోమార్గమునందుఁబుట్టి
నది. దశశతారవనజము—సహస్రారకమలము॥౪౭॥కడలెత్తు—అలలుకొట్టు॥౪౮॥ పిలినాట్టము—

లు పెట్టు వెడందకన్నులన్ । బచ్చనిపట్టుఁ జేరురముఁ బ్రాఁకినమచ్చయుఁ బిలినెట్టెముల్ । బచ్చికచాయయుంజెలుత పాయముగల్గు వెలుంగునిచ్చలో । రచ్చయొనర్ప నందలిపరాకునఁ దేలుచు వేడ్కనేలుచున్ ॥ ౪౯ ॥ చ॥ గురుజనభక్తియుం గపటగోపకుమారపదాబ్జసక్తియుఁ । దరలఁగఁ జాపభూరుహవితానములీనముగాఁ జెలంగు భా । స్వరతరయోగసీధువునసౌఖ్యము నొందుచుఁ జిద్విసాంకురా । హరణమొనర్చి భూమిసురహంసము చాలఁ బ్రశంస నొందఁగన్ ॥ ౫౦ ॥ సీ ॥ తనమొగంబును పాఁతమినుకుమానికములగముల్ ద్భవిల్లెడుగనులుగాఁగ । దనకమండలువారి దనుజారిపాదార్ఘ్యమలవరించుటకూట చెలమగాఁగ । దనమది నెద్ది దోఁచిననది యొకొక్కరూపాంతరంబునఁ బ్రోదివడఁగ । దనకట్టునజినరత్నము సృష్టిదీక్షకై కప్పినయది వ్రేలఁగప్పఁజేర । వీచువీవన చేఁబూనివెనుకఁ దనకుఁ । జెలుతచను దోయి యొరగుగాఁ జేసిపలుకుఁ । జెలువగొలువంగఁ దొలుకారుకలఁకవులుఁగు । మావురాహుత్తునిలిచె బ్రాహ్మణునిమ్రోల ॥ ౫౧ ॥ చ ॥ నిలిచినిలింపలోకతటినీతటినీరజహేమసీరజో । జ్జ్వలబిసనాళఖాదనము వంకనహంకము మీరుక్రొవ్వునన్ । గళముగదంప లేనితురగంబు దటాలున డిగ్గనమ్రతా । కలితశరీరుఁ డింద్రిగిచి కౌఁగిటఁ జేరిచెఁ బుండరీకునిన్ ॥ ౫౨ ॥ ఉ॥ చేరిచి సేసమే సితకుశేశయలోచన గోచరాత్మనీ । వారికిసీకు నన్నెనిని వారిరువా సను బలుక నమ్మ శ్రీహా । దారుఁడమేయభద్రసముదాయనిదానము సేవవచ్చుటన్ । సారసగర్భయుం గఁగొనసాగుఁ జుమీ కుశలంబుమా కెసన్ ॥ ౫౩ ॥ క ॥ అపవర్మాసనమిదిత । న్ని నిమిషులర్చింప నట్టులర్చించె జగ । జ్జనన స్థితిలయకారణ । జననజనిన్ సుజనమతిరపనిరజనీశున్ ॥ ౫౪ ॥ క॥ అర్చించి నిలిచి చేతులు । గూర్చి పుగస్త్యనికిఁ జూఁచి గోవిందపదా । బ్జార్చారసపానవిధుఁడు । నర్చితదితరు దుష్కృతిసురాగ్రణిపల్కెన్ ॥ ౫౫ ॥ సీ॥ విజ్ఞానవంద్యుఁడీ విశ్వనిర్మాతయాత్మారాముఁ డీత్రిలోకాధికారి । భూమిమధ్యజనితగుద్రుండీమహామతి యజ్ఞాతచర్యుఁడీ ప్రాజ్ఞతముఁడు । సర్వావయువజన్మజాత్రజుఁడీ వే

వికిలిపిట్టయాఁకలు చెక్కినతలపాగ. ఇచ్చలోన్—మనస్సునందు. రచ్చయొనర్పన్—కొలువుచేయఁగా—వసింపఁగా ॥ ౪౯ ॥ తరలఁగన్—చలింపఁగా. భాస్వరతర—మిక్కిలి ప్రకాశించునట్టి. చిద్విసాంకురాహరణము—జ్ఞానమనెడి తామరతూఁడు మొలకను భుజించుట ॥ ౫౦ ॥ పాఁతమినుకుమానికములగములు—వేదములనెడి రత్నసమూహములు. ప్రోది—రక్షణము. అజినరత్నము—శ్రేష్ఠమయిన చర్మము. ఒరగు—అనుకొనెడిదిండు. పలుకుఁజెలువ—సరస్వతి. తొలుకారుకలఁకవులుఁగు రాహుత్తు—బ్రహ్మ. (తొలుకారుకలఁకవులుఁగు—వర్షాకాలముకలఁగనొందుపక్షి; హంసయనుట—గుఱ్ఱము. రాహుత్తు—రౌతు) ॥ ౫౧ ॥ నీరజ—రేణువులులేని. బిసనాళఖాదనము వంకన—తామరతూఁడలను తినెడిప్రక్కనే ॥ ౫౨ ॥ సితకుశేశయలోచనగోచరాత్మ—విష్ణుఁడు విషయముగాఁగల మనసుకలవాఁడా ॥ ౫౩ ॥ జనిన్—పుట్టుకగలవానిని. రజని—రాత్రికి. రజనీశున్—చంద్రుని ॥ ౫౪ ॥ ౫౫ ॥ నిర్మాత—నిర్మించువాఁడు. భూమిమధ్యజనితరుద్రుండు—కనుబొమలనడుమఁబుట్టినరుద్రుఁడుఁగ

ల్పముఖ్యాత్ముఁడీత్రయీమూలభూతి । దక్షాదికప్రజోద్భవహేతువీయయ్యకర్తైక
సాక్షియూనిర్మలుండు। శాంతుఁడీతఁడు వాఙ్మనఃకాంతుఁడీతఁడు। ననఁగ వెలుఁగొం
దుసీవు నాకతిథివైతి। వేనుతోలు మేనఁ జేసినదెట్టినోమొ॥ ౫౬ ॥ మ॥ అరుణావిష్కృ
తిభాస్కరోదయముఁ బద్మామోదసంభోరుహా। కరముల్ వేలుపువిల్ ప్రవర్షణము
నోంకారంబు మంత్రాక్షర। స్ఫురణంబుల్ ప్రకటింపఁగా మొదలనుద్భూతంబులైన
ట్టులీ। శ్వరుఁడే తెంచుటకుల్ ద్వదాగమముహాసంసూచకంబయ్యెడుల్ ॥ ౫౭ ॥ ఉ॥
తాఁవ్రదృశులందునందకముదాలుచువేల్పువసించునట్టుల । ర్చాదులనూఁదియుండఁడ
సియాడుదుఃరట్లగుటల్ సమస్తవ । స్తూదయహేతుభూతివెలుఁగొందెదుమీరిటకిట్లువ
చ్చుటల్। శ్రీదయితాగమంబుకదుఁ జేరువయానని నిశ్చయించితిన్॥ ౫౮ ॥ క ॥ నాపని
నగుమొగమునన। ద్దేవ జ్యేష్ఠుఁడు వాసుదేవప్రియుసం। భావించిసజలజలధర । రా
వనిభగభీరకంధరధ్వనిఁబలుకుల్॥ ౫౯ ॥ చ ॥ ఒసఁగెదనీకు వేఁడువరమోపరమవ్రత
మెద్దిమేనియుల్।మసలకయన్ననన్నయసమన్వితుఁడిట్లనునట్టి దేనియుల్ । బిసరుహ
గర్భదుర్భవవిభేదనుపైఁ దలఁపుందదీయసం। గసుఖమఖండధర్మపరికర్మముఁగూర్మి
నా సంగునాకొగిల్॥ ౬౦ ॥ చ ॥ అనవ్రుడునట్లుయిచ్చికమలాసనుఁడాశమశాలిఁబల్కె
నో । మునివరనీవు సేయుతపముల్ జపముల్ బెరరేఁపనెల్లినే । టనభవదగ్రవీధికిఁగ
డారపటుండిటవచ్చుమున్నెయా । యననినునేలినాఁడు చరితార్థుఁడవీవుచతుర్థసంప
దల్ ॥ ౬౧ ॥ క ॥ సీయీ క్షేత్రమునోముని । నాయక దేవర్షి నరగణప్రార్థితని । శ్రే
యసవదాన్యమగునని । పోమెంబయోజాతసూతిపోయిననతఁడుల్॥ ౬౨॥ ఉ॥ ధా
తఁదలంచి ప్రమొక్కియవదాతసరోజదళాక్షుఁగాంచిలో । బ్రాఁతిపెనంచియున్నలు
వపలుకులుసత్యములౌకొకవాకథా। ప్రీతముకుందుఁ డెందునను బోఁటికిదక్కు
నైదక్కకేమిభ । క్తాతురతాపహారిదనుజారియనావినమేబుధోక్తులల్ ॥ ౬౩॥ సీ ॥
అవచూడబర్హిబర్హమునవాండ్రొంటిసిక్కములంటిచల్లిచిక్కముదలిర్పఁ । బంటకా
ర్వాలిదమ్మిదంటగెంటసమాడు వెడఁదకన్నులకాంతి వెల్లివాదువ। మెఱుఁగుఁజెఱకుల

లవాఁడు. త్రయీ — మూఁడు వేదముల సముదాయము. వాఙ్మనఃకాంతుఁడు — సరస్వతికి ప్రియుఁడు॥
౫౬ ॥ అరుణావిష్కృతి — అరుణోదయము. హా — ఔరా ॥ ౫౭ ॥ తాఁది — అవలంబించి. శ్రీద
యితాగమము — విష్ణుదేవుని రాక ॥ ౫౮ ॥ కంధరధ్వనిన్ — కంఠధ్వనితో ॥ ౫౯ ॥ మసలక — ఆల
స్యముచేయక. దుర్భవవిభేదనుపైన్ — చెడ్డజన్మములను చెఱచువాఁడైన విష్ణునిమీఁద ॥ ౬౦॥ కర
రేఁపల్ — ప్రేరేపింపఁగా. కడారపటుండు — గోరోజనపువన్నెవస్త్రముగలవాఁడు — విష్ణుఁడు. చరి
తార్థుఁడవు — కృతార్థుఁడవు. చతుర్థసంపదల్ — మోక్షముకలిమిచేత ॥ ౬౧ ॥ నిశ్రేయసవదాన్య
ము — మేలునిచ్చునది ॥ ౬౨ ॥ అవదాత — తెల్లని. ప్రాఁతి — ప్రేమ. వాక్కథాప్రోత —
మాటలచేతను కథలచేతను కూర్పఁబడినవాఁడగు ॥ ౬౩ ॥ అవచూడ — సిగకొంటలి. పంటకాఱు —
శరత్పువు. వాలిదమ్మి దంటల్ — శ్రేష్ఠమయిన తెల్లతామరను. గెంటసమాడు — పరిహసించు. వెల్లి

మీఁద మిట్టించి మొసలివాగడమద్దికాయలతళుకులమర । వక్షస్స్థలమున శ్రీవత్సకౌస్తుభవైజయంతులిందిరతోడివంతువడయ । నిమ్ననాభియుఁ ద్రివళివల్లితజఠరము । కరకలితచిత్రభస్త్రశంఖములునమర । మాన్యనంబున నేప్రొద్దు మలయుచున్న । ఘూర్జరబాలుఁడు నామ్రోలఁ దోఁచునొకొ ॥ ౬౪ ॥

క ॥ అనియోగతిమీమాంసాపవనా । నసమ్యగముద్రిప్పవైష్ణవరశ్మిం । బునకునిజదక్షిణేక్షణ । వనజచ్ఛదమదరేణుభాసివహాపిశునంబై ॥ ౬౫ ॥

తే॥ నాఁడుమఱునాఁడునప్విప్రనందనుండు । ధాతమాటలచందంబు దానవారి । తనకడకువచ్చురాములుదలఁచితలఁచి । మచ్చటలమేటితరఁగలమునిఁగిమునిఁగి ॥ ౬౬ ॥

వ ॥ మూడవనాఁడుయథాకాలప్రబుద్ధుండై పూర్వోక్తసిద్ధాశ్రమంబునబద్ధపద్మాసనాసీనుండై ॥ ౬౭ ॥

క ॥ కరివదనదేవతామిళ । దరుణాభచతుర్దళాఢ్యవాదిమసాంతా । క్షరయుతమగునాధారాం । బురుహంబునఁగలుగువలపుబుగులుకొనంగన్ ॥ ౬౮ ॥

క ॥ పూనఁదటిత్ప్రభషడ్దళ । మైనలువవసింపబాదిలాంతాక్షరసం । ధానస్ఫుటమగుస్వాధి । ష్ఠానాబ్జమునందువెడలుసత్సౌరభముల్ ॥ ౬౯ ॥

క ॥ డాద్యముఫాంతికమునునీ । లద్యుతియుఁబురాణపురుషలాలితముసుధీ । వేద్యమునగుదశపత్రస । ముద్యన్మణిపూరకమునమొలవఁగదావుల్ ॥ ౭౦ ॥

క॥ శైవముద్వాదశదళరే । ఖావళితకఠంబుకమ్రకనకచ్ఛాయా । శ్రీవహ

పాడువక్ — ప్రవహింపఁగా — అతిశయింపఁగా. మిట్టించి — మీఁదికెగిరి. మొసలివాగడమద్దికాయలతళుకులు — మకరకుండలముల కాంతులు, వంతు — సామ్యము. నిమ్న — లోఁతైన. త్రివళి — మూఁడుముడుఁతలచేత. చిత్రభస్త్ర — నానావర్ణములుగలతిత్తి. మలయు — తిరుగు. మ్రోలన్ — ఎదుట ॥ ౬౪ ॥ మీమాంసాపవనిక్ — పరబ్రహ్మప్రతిపాదకశాస్త్రమునైదిభూమియందు. దక్షిణేక్షణవనజచ్ఛదము — తామరరేకువంటికుడికన్ను. పిశునంబు — తోఁపించునది ॥ ౬౫ ॥ ౬౬ ॥ ప్రబుద్ధుండు — మేలుకొన్నవాఁడు ॥ ౬౭ ॥ కరి...యుతము — విఘ్నేశ్వరుఁడు దేవతయు ఇంచుకయెఱ్ఱని కాంతియు నాలుగురేకులును గలదియు వశషసవర్ణములతోఁగూడినదియును. ఆధారాంబురుహంబు — ఆధారకమలము. వలపు — వాసన. బుగులుకొనంగన్ — నిండుకొనఁగా ॥ ౬౮ ॥ తటిత్ప్రభన్ — మెఱుపుమెఱ్ఱ వెలుఁగువంటి వెలుఁగుతో. షడ్దళము — ఆఱురేకులుగలది. నలువ — బ్రహ్మ. బాదిలాంతాక్షరసంధానస్ఫుటము — బభమయరలవర్ణములకూర్పుచేత ప్రకాశించునది. స్వాధిష్ఠానాబ్జము — స్వాధిష్ఠానకమలము. సత్సౌరభములు — మంచివాసనలు ॥ ౬౯ ॥ డాద్యము — డవర్ణము మొదటిది గాఁగలది. ఫాంతికము — ఫవర్ణము కడపటిది గాఁగలది. అనఁగా డఢణతథదధనపఫవర్ణములుగలది. నీలద్యుతి — నల్లని కాంతిగలది. పురాణపురుషలాలితము — విష్ణుదేవతాకమగుటచే మనోజ్ఞమైనది. సుధీవేద్యము — పండితులచేఁ దెలియఁదగినది. దశపత్రసముద్యన్మణిపూరకమునన్ — పదిరేకులచే వెలుఁగునట్టి మణిపూరకకమలమునందు. మొలవఁగన్ — పుట్టఁగా. దావులు — పరిమళములు ॥ ౭౦ ॥ శైవము — శివుఁడు దేవత గాఁగలది. ద్వాదశదళరేఖావళితకఠంబు — పండ్రెండురేకులచేత చుట్టఁబడిన కఠవర్ణములాద్యంతములు గాఁగలది — అనఁగా కఖగఘఙచఛజఝఞటఠవర్ణములుగలది. కమ్రకనకచ్ఛాయాశ్రీవహము — ప్రకాశించునట్టి బంగారువన్నెయొక్క కలిమిని వహించినది. బంగారువన్నె

మునౌననాహత । మేవేళంజెడనిగంధమిగుఱొత్త్రింపన్ ॥ ౭౧ ॥ క॥ పదియాఱుతే
కులందును । బదియాఱుసౌరంబులుంజఁ బరమజ్యోతి । ప్ప్రదమైసురమునివశతన్ ।
బొదలువిశుద్ధమునఁ బొంకముగఁబరిమళముల్ ॥ ౭౨ ॥ క ॥ దళయుగమునహం
శ్ఙంబులు । పొలుపొందఁజిదంశమగుచు భూరిమణివిభా । వళిఁదగునాజ్ఞాపురమునఁ ।
గలవాసనలేసరేఁగికడలుకొనంగన్ ॥ ౭౩ ॥ ఉ॥ ఇంతకునూర్ధ్వమైశిరసునిక్కనధో
ముఖమూర్తిఁబొల్చియు । త్యంతవికాసశాలియయియాద్యశివాశ్రయమైనసహస్రప ।
త్త్రాంతరచిత్సుధారసమహాఝురదుర్దినమాచరించున । ద్దాంతరపుష్పవనంగలుగు
తోరపుఁగంపులుపెంపుమీఱఁగన్ ॥ ౭౪॥ చ॥ కనదరుణప్రభావిభవగర్వముఖర్వముగా
నొనర్చుచుం । దనువుతళుక్కనన్ మెఱవఁదత్సరసీరుహపత్త్రిపేరిసి । చ్చైనవడినె
క్కిసికిక్కినిజజిహ్వకఁజాఁచిలలాటమధ్యసం । జనితసుధామయూఖసుధసర్వపురం
ధ్రికక్రోలిసోలఁగన్ ॥ ౭౫॥ క॥ హృన్మణిసూత్రాకృతియగు । చిన్మూర్తిం బురాణపు
రుషుశేషావాసుం । గన్మొగిచిలోనిచూపున । సన్మాన్యుఁడతండుచూచుసమయము
నందున్ ॥ ౭౬॥ దండకము॥ కడిఁదియసురు ధేనుకున్ ధేనుకుక్షిలదంభోళిసంస్తం
భిదోస్తంభ సంభూతశౌర్యాగ్నిచేఁ గ్రాఁచిగోలోకముంగాచి గోవర్ధనక్షోణిభృ

గలిగిప్రకాశించునది. అనాహతము — అనాహతకమలము. ఇగుఱొత్త్రింపన్ — చిగుర్చునట్లు చేయఁ
గా — అతిశయింపఁజేయఁగా॥ ౭౧॥ పదియాఱుసౌరంబులు — అకారము మొదలుగాఁగలపదియా
ఱచ్చులును. పరమజ్యోతిప్రదము — మేలయినవెలుఁగునకుచోటు. సురమునివశతన్ — నారదుఁడు
అధిదేవతగాఁగలదియగుటచేత. పొదలు — వర్ధిల్లునట్టి. విశుద్ధమునన్ — విశుద్ధకమలమునందు. పొం
కముగన్ — పొందికైనది కాఁగా॥ ౭౨॥ దళయుగమునన్ — రెండురేకులచేత. హంశ్ఙంబులు — హం
శ్ఙంఅనువర్ణములు. పొలుపొందన్ — పొందుపడఁగా. చిదంశము — జ్ఞానాంశమైనది. భూరిమణి
విభావళిన్ — విశేషమయిన మాణిక్యకాంతిసమ్మూలచేత. తగు — ఒప్పునట్టి. ఆజ్ఞాపురమునన్ —
ఆజ్ఞాచక్రమయినకమలమునందు. ఏసరేఁగి — మిక్కిలిరేఁగి. కడలుకొనంగన్ — అతిశయింపఁగా॥
౭౩॥ ఇంతకున్ — ఈచెప్పఁబడినవానికన్నిటికి. ఊర్ధ్వమై — మీఁదై. శిరసునిక్కన్ — మూర్ధస్థానము
నందు. అత్యంతవికాసశాలి — మేరలేనివికాసముచేతఒప్పునది. ఆద్య — మొదటివాఁడైన. సహస్ర...
దుర్దినము — సహస్రపత్త్ర — వేయిరేకులుగలసహస్రారకమలముయొక్క. అంతర — లోపలి. చిత్ —
జ్ఞానరూపమైన. సుధా — అమృతముయొక్క. రస — జలముచేనైన. మహాఝుర — దొడ్డసెలయేటివలన
దుర్దినము — మబ్బుకమ్ముటచేసూర్యరశ్మిలేనిదినమును. ఆచరించునద్దాంతరపుష్పవనన్ — చేయునట్టి
యాదాంతిపుష్పవనందు. తోరపుఁగంపులు — అధికపరిమళములు. పెంపుమీఱఁగన్ — వృద్ధిచేతఅతి
శయింపఁగా ॥ ౭౪ ॥ అఖర్వము — తక్కువకానిది. మెఱవన్ — వెలుఁగఁగా. జిహ్వకన్ — నాలు
కను. సుధామయూఖసుధన్ — చంద్రునియందలియమృతమును. సర్వపురంధ్రిక — ఉత్తమయైన
సర్పస్త్రీ॥ ౭౫ ॥ చిన్మూర్తిన్ — జ్ఞానస్వరూపుని. మొగిచి — మూసి॥ ౭౬ ॥ కడిఁది — అసాధ్యుఁ
డైన, ధేనుకుక్షిల — గోవర్ధనపర్వతముచేత. దంభోళిసంస్తంభి — వజ్రాయుధమునునిలిపిన. దో
స్తంభ — స్తంభమువంటిభుజమునందు. సంభూత — పుట్టిన. శౌర్యాగ్నిచేన్ — శూరత్వపునిప్పుచేత.

కందరకోణిఁ గ్రీడించు విన్నాణి వెన్నాటకంబైన కాళ్ళగన్నులఁ గట్టువెందఱుకు
లఁ నల్లడఁ జిలుకు నెమ్మోము జాబిల్లి శోభిల్ల నుత్ఫుల్లగల్లద్వయిన్ హాత్తి మ
త్తిల్లి నర్తించుచున్ ముకురాకార రేఖాభిరామంబులౌ కుండలంబుల్ సమగ్రప్రభా
మండలంబుల్ చలింపన్ నిలింపాళి గాసాకృతిన్ మాసరంబైన మాయూరపింఛం
బుతో నైక్యముం బొందు నికరంబుచే గొప్పమైకొప్పు గన్పట్టఁ గన్పట్టఁ గాఁ గోరి వెం
టన్ మహాఫాలపట్టంబుపై నెట్టుకో, నిగమకమలగంధముల్ సంధిలం జేయు నాసాపు
టిన్ బ్రస్ఫుటస్ఫూర్తి వర్తింప దృష్టద్ధను స్సంపదల్ పెంపు మీరం గరంగద్రుచిన్ శా
క్వరసకంధబంధుత్వగంధంబు రూపించు మూఁపుల్ పురాయింప నింపారు రేఖాత్ర
యీ నైత్రి నేత్రప్రియం బిచ్చుచున్ గంబుపాకంబు నంబంధురంబై వలత్కంధరం బొ
ప్పఁ గప్పైకకనీలంపుఁ గంబంబులం బోలుబక్తేలు లీలావిభూషావళిం జాలభాసిల్ల
నుల్లోకసౌందర్యధుర్యస్థితిన్ విస్తృతంబౌ నురస్సీమ జీమూతమై హారవర్గోపలశ్రేణి
రాణించు మించుంబు రాణింపఁగాఁ జేయు నచ్ఛోనయుచ్ఛాన జానచ్ఛవిన్ దుచ్ఛ
ముం జేసి కంజాతవాసాంఘ్రి కంజాతలాంఛాంక శంకావహంబైన పంకేజరాగంబు
గుర్వంగ, శ్రీచరణయుగళ హాటకంబై కనద్ఘాటకోద్యత్తులాకోటు లూటాడుచున్
జాటువాచాటతం జాటి నుప్పొంగఁ బట్టిరన్ దీగపట్టుల్ గటిన్ సంఘటిల్లన్ ద
టిల్లేఖలేఖత్వఘుం జేసి రంజిల్లు రానుల్లసత్కాంతి గోయష్టి యుత్కృష్టమై హెచ్చఁగా

క్రాంచి = కాల్చి. గోలోకముఁ = గోవుల సమూహమును. ఘోషభ్వరి = కొండయొక్క. కందరకోణి
= గుహాప్రదేశమునందు. విన్నాణి = నేర్పరి. వెన్నాటకంబు = మిక్కిలి వలించునట్టిది. కాళ్ళు = ప్ర
కాశించునట్టి. కన్దఱుకులఁ = అధికమయిన నల్లనియును కాంతులను. చిలుకు = వ్యాపింపఁ
జేయునట్టి. ఉత్ఫుల్లగల్లద్వయిన్ = వికాసము గల చెక్కిళ్ళజంటయందు. హత్తి = అంటి. ముకురా
కారరేఖాభిరామంబులు = మొసలియాకృతివంటి యాకృతిగల రేఖలచేత మనోజ్ఞములయినవి. స
మగ్రప్రభామండలంబులు = కొఱఁత లేని వెలుఁగుల సముదాయము గలవి. మాసరంబు = అతిశ
యించినది. మాయూరపింఛంబు = నెమలియీఁకలకుచ్చు. శాక్వరసకంధబంధుత్వగంధంబుఁ
= ఎద్దుమూఁపురమునుబోలి నిక్కుగల గర్వమును. పురాయింపన్ = కల్పించఁగా. కంబుపా
కంబునన్ = శంఖము వలెను. బంధురంబై = నిమ్నోన్నతములుగలదై. వలత్కంధరంబు = గుం
డ్రని మెడ. ఉల్లోక = లోకాతీతమయిన. విస్తృతంబు = విరివిగలయది. జీమూతము = మేఘము.
హారవర్గోపలశ్రేణి = ముత్యాలపేరులనెడి బడగండ్లచాలు. రాణించు = ప్రకాశించునట్టి. మించుఁ
మెఱుపును. పురాణింపఁగాన్ = వర్ధిల్ల. ఉచ్ఛాన = దట్టమయిన. జానుచ్ఛవిన్ = మోకాళ్ళకాం
తిని. కంజాతవాస = లక్ష్మీదేవియొక్క. లాంఛాంక = లక్షణయుతులనైన. శంకా = సందేహమును.
ఆవహంబు = కలిగించునది. పంకేజరాగంబు = పద్మరాగము — కౌస్తుభమణి. ఇగుర్వంగన్ = చిగి
రింపఁగా — ప్రకాశింపఁగా. హాటకంబు = బంగారు. తులాకోటులు = అందెలు. ఊటాడుచున్ =
కదలాడుచు. చాటు = చాటించు. వాచాటతన్ = వాచాలత్వమును. కటిన్ = పిఱుదను. తటిల్లే
ఖ = మెఱుపుతీఁగ. లేఖత్వఘున్ = ఇంద్రుని. ఉల్లసత్ = తళతళలాడుచున్న. గోయష్టి = ఆవులను దో

నిచ్చలుఁ వచ్చుచుఁ గచ్చకాయల్ కరాధిష్ఠితాజాండషండంబులోనాఁగడుఁజి త్రభద్రంబునఁ నిల్చినంబోల్పఁగాఁగల్పకస్వచ్ఛగుచ్ఛంబు సత్యార్థస్సు నిత్యముం గొల్తగాఁజూనియున్నాఁడనఁ భవ్యశంఖంబుసవ్యాగ్రహస్తంబునందమ్ముగాదివ్య భూషావిశేషార్భటుల్ గ్రమ్మలేఁడెమ్మెరల్ గ్రమ్మఁగా నమ్రదిక్పాలకస్తుత్యతుల్ స్వస్థలంబంటగానంటఁగానిక రాకాసుధాభానుభానూజ్జ్వలజ్జాల కీలాకులప్రౌ ఢరీఢాకృదారూఢగాఢత్విడౌఘంబు మోఘంబుగా మేసుపీఠింధరాధో జగద్ధోర ణిఁ దోరణల్ గట్ట, యానందవరమణుండు నాభిసంజాతకంజాతజాతుండఖండాం ఘ్రిప్రీఠీభవద్విశ్వవిశ్వంభరాభాగుఁడాభోగవద్భోగి భోగాసనుండాసవామోద మత్తభృఙ్గధుర్యాసురిస్త్రీకపోలద్వయీపత్రరేఖాంకారక్రియా క్రూరచక్రాంకుఁ డోంకారసర్వస్వనిర్వాహకుండుద్వసద్దుర్వహాంగప్రభాగుర్విచేనోపధుల్ గన్న పృథ్వీవ్యథ్వీనము ఖ్యాండుపుండ్రేక్షుకోదండలక్షాభుఁ డంచద్దరస్మేరసారుం డుదారుండు దారోత్తమల్ నీలయఁ బాలయుఁ లక్ష్మియుఁ బద్మలాక్షీశిరోర త్నముఁ భూమియుఁ భామయుఁ బ్రేమఁగామించి వెన్నాడఁగామించి పంబాబ్దుఁ డయ్యుఁగడుఁ బ్రోడలౌబోడలుంజూడగా లేసపెన్నిక్కరు నికరంబయావిష్కృ తింజూపిదీపించియుండఁ ॥ ౭౭ ॥ క ॥ కనుఁడటు నిత్యసదులోనం । గనుఁజేజములు మో లగాంబికమలాసనుఁడా । డినయట్లుసిక్కరమయ్యెనె । వినఁగనిడిక్రొత్తఁదనుచు వెసనుత్థితుఁడై ॥ ౭౮ ॥ సీ ॥ చామరధ్వజశంఖనాపద్మముఖచిహ్న లక్షిత పదార్ప ణాలంకృతమహా । దళితోపరిత్వగుజ్జ్వలదంతసుమస్ఫురా స్తంభాభరామోరుదండ

లడుకట్టి. కరాధిష్ఠిత — చేతియందుంచుకొనఁబడిన. షండంబులు — సమూహములు. లేఁడెమ్మెరలు — లేఁతవాయువులు. నమ్ర — వంగిన. కమ్ర — మనోజ్ఞమైన. సుధాభాను — అమృతకిరణుఁడు — చంద్రుఁడు. ఉజ్జ్వలత్ — వెలుఁగుచున్న. జ్వాలకీలాకుల — మంటల లేశముచే కలతనొందిన. రీఢాకృత్ — అవమాన పఱుచుచున్న. ఆరూఢ — మీఁదికి ప్రసరించిన. గాఢత్విడౌఘంబు — అధిక కాంతిసమూహము. మోఘంబు — కొట్టుకొనది — వ్యర్థము. అధోజగద్ధోరణిఁ = క్రిందిలోకముల పంక్తిని. దోరణల్ గట్టు — బారులుదీర. నాభిసంజాత కంజాతజుండు — బొడ్డునందుఁబుట్టిన బ్రహ్మగల వాఁడు. పీఠీభవత్ — పీఠముగాఁజేయఁబడిన. విశ్వ — సమస్తమయిన. విశ్వంభరాభాగుఁడు — భూప్రదేశముగలవాఁడు. ఆభోగవత్ — పరిపూర్ణత్వమువంటి. భోగిభోగాసనుండు — పాము దేహముపీఠముగాఁ గలవాఁడు. ఆసవ — మద్యముయొక్క. ఆమోద — పరిమళముయొక్క. ప... భా — మకరికాపత్రపురేఖలకు చక్రాంకుఁడు — చక్రము గుఱుతుగలవాఁడు. దుర్వహాంగప్రభా... ర్వి — వహింపరాని అవయవములకాంతిచేతగొప్పది. పుండ్రేక్షుకోదండలక్షాభుఁడు — మన్మథుల యొక్క లక్షను బోలినవాఁడు. అంచద్దరస్మేరసారుండు — ఒప్పుచున్న చిఱునవ్వుయొక్క సారముగల వాఁడు. దారోత్తములు — ఉత్తములయిన భార్యలు. పద్మలాక్షి — స్త్రీ. వెన్నాడఁగాఁ — వెంటనంటిరాఁగా. బోడలు — ఏకదండిసన్యాసులు. పెన్నిక్కరుఁ — దొడ్డగావునఁడు. ఆవిష్కృ తిఁ — అవతరించుటను ॥ ౭౭ ॥ మ్రోలఁ — ఎదుట. ఉత్థితుఁడు — లేచినవాఁడు ॥ ౭౮ ॥ పదా ర్పణ — అడుగులుపెట్టుటచేత. దళిత — భేదింపఁబడిన — ఒలుపఁబడిన. ఉపరిత్వక్ — మీఁదితోలుగల

యుగళు । వరదానముద్రాబ్జధరణభూషితకటిన్యస్తకుంచితసమున్నతభుజాఢ్యు ।
సింహావలగ్నలక్ష్మీపరిహాసిశోభయజగర్భగర్భవృత్తావలగ్ను । జలదసంకాశుని ర్వ్రీ
డజఘనదేశుఁ । గోటికందర్పలావణ్యు గుణశరణ్యు । విష్ణు నిజభక్తహృద్ధిష్ణుఁ గృష్ణుఁ
గాంచి । పఱచె సాక్రోశుఁ డగుచు నాబ్రాహ్మణుండు ॥ ౭౯ ॥ చ ॥ పరచిన దేవకీసు
తుఁడు పకపకనవ్వి యుగ్రమ్ము జిల్లి మైఁ జలచు గరోమహర్షణము దంచితభక్తిభరాను
లత్వమే । కృపను ముఁగేల్మోడ్చి పలుపల్కుల తళ్కుల సన్నవెన్నెలన్ । బరవుచుఁ బ్ర
స్తుతించె మునిబంధవిభంజను భక్తరంజనున్ ॥ ౮౦ ॥ మాలిని ॥ విధిశివసనకాదుల్ వేద
ముల్ గూడి నిన్నో । మధుమథన యితండీ ప్మాడిక వాఁ డంచు నెన్నన్ । విధురులయిన
చోటన్ నేర్చునే గాథ మోహాం । బుధి వడిఁ బడుచున్నా బోటఁ జేసీవాట మెన్నన్ ॥ ౮౧ ॥
తరల ॥ హరిహయోపలభూధరాకృతి నందమొందిన యట్టిసి । యురుభృగుస్తుతిపా
త్రముఁ గటకోజ్జ్వలంబు నఖాంకుర । త్నరుచిమిశ్రము నైన పాదము నందు సించెననం
గని త్వరతిఁ బూసితలంతుఁ దాపనిదాఘవృత్తినివృత్తికిన్ ॥ ౮౨ ॥ భుజంగప్రయాతము ॥
స్ఫురన్నాభిగర్తప్రభూతాంబుజాతో । దరశ్రేణిలో వెల్వు తాతన్ విధాతన్ । ని
రాతంకసర్గైకనిర్దేశఁ గంటన్ । హరీ తాతకుం దాతవై యుంటె మొవ్వన్ ॥ ౮౩ ॥ స్రగ్వి
ణి ॥ నీతిమై వైన్యభూనేత నైరంతసం । ఘాతదివ్యౌషధిగ్రామముల్ భూతహృత్ప్రీ
తిగ స్పష్టవేస్ఫీతహర్షోత్కటున్ । భూతధాత్రీగ విన్ బూతనాఘాతనా ॥ ౮౪ ॥ లయ
గ్రాహి ॥ ఆగమసముద్ధరణ రాగరసలంపటసుధాగమనియామకర సాగరిమకారీ ।
భోగపదవీనిహితభాగవతభూగగనభాగపరిపూర్ణపరభాగవపురగ్రా । త్యాగగు

లన. ఉజ్జ్వలత్—వెలుఁగుచున్న. అంశుమన్నలాస్తంభ—అరఁటికంబములవలె. చేతుదండ—దండా
కారమయిన తొడలయొక్క. అబ్జధరణ—కమలమును ధరించుటచేత. కుంచిత—వంపఁబడిన. స
మున్నత—మిక్కిలిపొడవులైన. సింహావలగ్నలక్ష్మీపరిహాసి—సింహమునడుము యొక్క యందము
నుపరిహసించునది. వృత్త—వట్రువైన. జలదసంకాశున్—మేఘమును బోలినవానిని. నిర్వ్రీడజఘన
దేశున్—సిగ్గువిడిచిన మొలగలవానిని — దిగంబరుని. సాక్రోశుఁడు—ఏడ్పుతోఁగూడినవాఁడు॥
౭౯॥ క్రమ్మజిల్లి—వెనుకకుతిరిగి. రోమహర్షణము—గగుర్పాటు. భక్తిభరానలత్వము—భక్తియొక్క
యుమువలని కలఁతపాటు. తళ్కుల—తళతళలాడుచున్న. పరవుచున్—వ్యాపింపఁజేయుచు. బంధవి
భంజనున్—మోహబంధములను చెఱచువానిని ॥ ౮౦ ॥ విధురులు—వికలత్వము నొందినవారు. సీవా
టము—సీమపిండుమును ॥ ౮౧ ॥ హరిహయోపల—ఇంద్రనీలమణుల. భృగు—చెటియ; భృగువ
నెడిముని. కటక—కొండయొఁడి చఱరపునేల; కడియము. పాదము—కొండపెంబడి చిన్నకొండ;
అడుగు. తాపనిదాఘవృత్తి—తాపత్రయమనెడి వేసఁగికాలముయొక్క ప్రవర్తనము ॥ ౮౨ ॥
నాభిగర్తప్రభూత—బొడ్డుబొక్కయందుఁబుట్టిన. నిరాతంక—భయములేని. సర్గ—సృష్టికి. తాత
—బ్రహ్మ; తండ్రి ॥ ౮౩ ॥ వైన్యభూనేత—వైన్యుఁడనురాజు— పృథుచక్రవర్తి. దివ్యౌషధిగ్రా
మములు—ఒప్పిదములైన ఓషధుల సమూహములు. స్ఫీత—అధికమైన. ఉత్కటున్—మదించినవానిని.
భూతధాత్రీగవిన్—భూమియైన ఆవును ॥ ౮౪ ॥ లంపట—అత్యాసక్తిగల. పదవీ—మార్గమునం

ణధుర్యమునియాగపరిరక్షక హలాగతసమిద్విజయసౌగతమతాహ్వా । ద్యోగకలికా
లకలుషాగకులిశాంక కొనసాగినకృపన్ మనుపుయోగిహితమ్ముగన్॥౯౫॥ మ॥ కవిధా
మంబులు సిద్ధమంత్రములు చంద్రజ్యోత్స్నికల్ సన్మణి । ప్రవరశ్రేణులు భవ్యభేషజత
తుల్ పాథోధరంబుల్ సుధీ । భవనిస్తారక సేమమిద్ధజగముల్ బాటించు మర్యాద
నీ । యవతారంబు లశేషలోకహితచర్యాధుర్యసంచారముల్॥ ౯౬ ॥ ఉ॥ అంజన
పుంజనవ్యతరమై తగునీతిరుమేనికప్పుక । క్మింజులుకంగఁ జేరుచుఁ జుమీ కమలేక్షణ
సూక్ష్మదృక్కులౌ । గంజభవాదివృద్ధులకు గాఢతరాక్షరలక్ష్మి యెందుఁ గా। సంజ
నుఁ గాదె కప్పుకేతనన్మును దోఁపనియక్షరస్థితుల్॥ ౯౭॥ క॥ కమిచియణు రేణుతృణ
కా । ష్ఠములం బరిపూర్ణవృత్తి సమకూరెనునీ । యమితమహామహిమాబ్ధికిఁ । గమ
లభవప్రముఖులెన్నఁగా బుద్బుదముల్॥ ౯౮॥ పృథ్వి ॥ జగత్పతి భవత్పదాబ్జయుగభ
క్తిసంయుక్తితో । నగుర్వొదువ నన్యథాగతియొకుంగ కెవ్వాఁడునీ । యగణ్యగుణకీ
ర్తనంబధిగమించుటన్ మించెనే । నగాధభవసాగరంబ తఁడు దాఁటు నొక్కత్తునన్॥
౯౯॥ క॥ భవదంఘ్రిసూమనకుఁబు । ణ్యవసతిసులభంబె వెలుతునన్యభవంబుల్ । స
వరింపయ మ్మదర్చా । ప్రవణమతిం జేయునన్నుఁ బరధామపతీ ॥ ౧౦౦ ॥ క ॥ జయ
విజయపూర్ణపార్శ్వవి । జయజయకల్పనధురీణ సమదదనుజరా । డ్జయసంరక్షి
తభువనా । జయజయసగుణాగుణాత్మ జయశార్ఙ్గధరా ॥ ౧౦౧ ॥ సీ ॥ నడతునీ
క్షేత్రంబునకుఁ జెయిచాఁచియిచ్చెంతు నీనమ్మినసేవకులను । మ్రొక్కుదునీపాదము
లకు జిహ్వవీథినీ నామములువకాణింతు నెపుడు । నర్పింతునీ సేవకై సర్వదేహంబుఁ
జింతింతునీలీలఁ జిత్తసరణిఁ । దనివోక నీచక్కఁదనము సంవీక్షింతు నీయవధానంబు నె
మ్మివిందు । బ్రహ్మరుద్రాదులకుఁ గానఁబడని నీవు । నేడు నామ్రోలనిలిచితి నీలవర్ణ ।
వర్ణనాతీతమత్ప్రాగ్భవప్రవృత్త । పుణ్యపరిపాక మేరికిఁ బొగడఁదరమె॥౧౦౨॥ శా॥

దు. నిహిత — ఉంచఁబడిన. వప్రరగ్రా — దేహముకొనగలవాఁడా. హలాగత — నాఁగటివలన వ
చ్చిన. సమిద్విజయ — యుద్ధమునందలి గెలుపుగలవాఁడా. సౌగత — బుద్ధునిదైన. కలుషాగకులి
శాంక — పాపములనెడి కొండలకు వజ్రాయుధ చిహ్నముగలవాఁడా. మనుపు — రక్షింపుము ॥ ౯౫ ॥
జ్యోత్స్నికలు — వెన్నెలలు. భేషజ — మందులయొక్క. పాథోధరంబులు — మేఘములు. సుధీభవని
స్తారక — విద్వాంసులను జన్మములవలననుండి తరింపఁజేయువాఁడా ॥ ౯౬ ॥ అంజనపుంజ —
కాటుకరాశిలె. నవ్యతరమై — మిక్కిలిశ్లాఘ్యమై. తిరుమేని — మంచిదేహముయొక్క. వృద్ధులకున్
— పెద్దలకు॥ ౯౭॥ కమిచి — గ్రహించి — లోపలనణఁచుకొని. బుద్బుదములు — నీటిబుగ్గలు ॥ ౯౮ ॥
సంయుక్తి — కూడిక. అధిగమించుటన్ — చదువుటచేత. అగాధ — మిక్కిలిలోఁతైన. ఒక్కత్తు
నన్ — ఒక్కపూనికతో ॥ ౯౯ ॥ వసతి — ఉనికిపట్టు. సవరింపన్ — పొందను. ప్రవణ — అభిముఖ
మైన. పరధామపతీ — పరమపదము నేలువాఁడా ॥ ౧౦౦ ॥ ౧౦౧ ॥ వకాణింతున్ — వక్కాణింతు
ను — చెప్పుదును. తనివోక — తృప్తిలేక. అవధానంబు — ఎచ్చరిక — ఎచ్చరికతోఁ జేయు ప్రసంగము
ను. నెమ్మి — నెమ్మది. ప్రాగ్భవ — పూర్వజన్మమునందలి ॥౧౦౨॥ నిత్యస్ఫూర్తి సనాథులు — శాశ్వత

నిత్యస్ఫూర్తిసనాథులైరి విధికంఠేకాలముఖ్యుల్ కృత । క్షిత్యానందయనాదిమూ
ర్తిం గుసీచేఁ దత్సనాథత్వసం । పత్త్యాకృతినాకునుంగలుగుఁ దత్ప్రాప్తియుండ నే
కానసే । మృత్యుక్రూరభయంబుఁ బాసితి నిజశ్రీ నీదయాసంపదన్ ॥ ౯౩ ॥ మ ॥ అ
నిలోకత్రయమోహనుండగు రమాప్రాణేశు నెమ్మోమునం । దనచూడ్కుల్ నిగుడం
గ భూమిసురరత్నంబారకన్నంత నే । మునుగా ధాతృసమస్తశాఖలమరున్ముఖ్యుల్
తగన్ మొక్కిరో । ద్భవకేళింపఁగ నమ్మునీశ్వరుగుణంబుల్ సారెఁ గీర్తించినన్ ॥
౯౪ ॥ క ॥ వినిముగ్ధహాసరుచిరా । ననుఁడైతనపుట్టునున్న నానామరరా । జనికా
యముతోఁ బలుకన్ । దనుజారి మహాసురాస్యదత్తైషిణుఁడై ॥ ౯౫ ॥ సీ ॥ దాంతుండుస
త్యసంధాభిరతుండుమద్భక్తుండుపితృహితోద్యముండునైన । యిద్ధరామరసూతి
కీప్సితంబొసఁగ నేవచ్చుచోనీరెల్లవారునితని । కర్మిలి సాహాయ్యమాచరించుటకు
నై యేతెంచినారు నాకెవ్వరేని । హితులువారలవను లెల్లనుయవికానపరతాపతప్త
లుపరముదేక । ముదితులస్మత్ప్రశంసాభిముఖులునైన । వారునాభక్తులగువారి
వారియందుఁ । బ్రీతిగలవారినేనుద్ధరింతుఁ గీడు । వలనవారలకం బెనవశ్యమగుట ॥ ౯౬ ॥
క ॥ సద్భక్తసేవచేతన్ । మద్భావముతుష్టిగన్నమాడ్కిందరుశిలా । ద్యుద్భూత
ప్రతిమార్చల । మద్భరితముగాదునిక్కముగఁ దలపోయన్ ॥ ౯౭ ॥ మ ॥ వలనామే
టికి నాశ్రయించిమనఁ గావానీరముల్ నీరముల్ । దలవేత్రోపచరింపనేటికి సమిద్ధానం
బు దానంబున । చ్చలమాయేటికి నెత్తిఁగొట్టుకొనఁగా న్యాసము న్యాసముల్ । గ
లిఁ గేఁజాలుమదీయభక్తిరుచిభక్తశ్రేణికత్యంతమున్ ॥ ౯౮ ॥ తే ॥ సర్వధర్మవిహీన
ప్రచారుఁడైన । నాత్మమద్భక్తిగలదేని యతఁడ మావె । నాకునత్యంతహితుఁడుసు
శ్లోకరతుడు । నిఖిలధర్మప్రవర్తననిశ్చితుండు ॥ ౯౯ ॥ ఆ ॥ అస్మదంకధారియగుభక్త
వరుమేను । నాకుఁగూర్చినట్లు నాకులార । వదలకే వసించు వైకుంఠనగరంబు । నందు
గొలుపదంతరంగమునకు ॥ ౧౦౦ ॥ క ॥ నాయందుభక్తుఁడుండున్ । బాయకమే
నధివసింతుభక్తునియందున్ । మాయిరువురకుంగలుగున్ । గాఁగపాపనానుకూల్య

మైనస్ఫురణతోఁ గూడినవారు. విధికంఠేకాలముఖ్యులు—బ్రహ్మశివుఁడు మొదలగువారు. క్షిత్యానం
ద—భూమిని సంతోషింపఁ జేయువాఁడా. తత్సనాథత్వసంపత్త్యాకృతి—అనాథుఁ గాన్నతన
పుకలిమియొక్క వెలయుట ॥ ౯౩ ॥ ఇంపఁగన్—ఇంపుగాఁగా ॥ ౯౪ ॥ ముగ్ధహాసరుచిరాన
నుఁడు—మనోజ్ఞమయిన చిఱునవ్వుచేవెలుఁగునట్టి ముఖముగలవాఁడు ॥ ౯౫ ॥ దాంతుఁడు—
ఇంద్రియనిగ్రహముగలవాఁడు. ఉద్యముఁడు—ప్రయత్నముగలవాఁడు. అర్మిలిన్—ప్రేమతో. పర
ముదేక ముదితులు—ఇతరుల సంతోషము ఒకటిచేతనే సంతోషించినవారు ॥ ౯౬ ॥ తుష్టిన్—సం
తోషమును. ముద్భరితము—సంతోషమును పొందినది ॥ ౯౭ ॥ వానీరము—ప్రబ్బలిచెట్టు. సమి
ద్ధానంబు—సమిధలనిచ్చుట—హోమము. అచ్చలము—ఆగ్రహము. న్యాసము—ధనమును దాచి
పెట్టుట ॥ ౯౮ ॥ సుశ్లోకరతుఁడు—మంచికీర్తియందాసక్తుఁడు. నిశ్చితుఁడు—నిశ్చయింపఁబడిన
వాఁడు ॥ ౯౯ ॥ అంక—చిహ్నమును. నాకులార—దేవతలారా. కొలుపదు—సరిపడదు ॥ ౧౦౦ ॥

కౌశల్యంబున్ ॥ ౧౦౧ ॥ ఆ ॥ మహితపుణ్యులైన మద్భక్తవరులకుఁ । గానివాఁడు నా
కుఁ గానివాఁడు । భాగవతులనన్ను భావించియొకటగాఁ । గన్నవాఁడు నన్నుఁ గన్న
వాఁడు॥ ౧౦౨॥ క॥ మీమెుదమద్భక్తిగుణో । చ్ఛ్రాయముఁ గనుఁగొంటి నేను సత్యం
బు బహూ। పాయంబుల మద్భక్తుని । నైయుటకేతెంచుటస్వియచ్చరులారా॥ ౧౦౩॥
మ ॥ సురకర్మందిహిరణ్యదైత్యసుతువ్యాసుల్ శౌనకుల్ శ్రీపరా । శరురుక్మాంగదు
నంబరీషు సరమాజానిల్ వసిష్ఠుల్ బురం । దరపుత్రుల్ శుకుదాల్భ్యభీష్మువెలిఁ
గొందంజేయు మద్భక్తిత । త్పరుఁడీపుణ్యుఁడు పుండరీకుఁడితనిన్ భావింతు మేలీవులన్॥
౧౦౪॥ఆ॥ వినుఁడుమీకు నేనిఁ గనరానియీహితం । బితపస్వివరునికిత్తు నేడ । యెద్ది వేఁ
డెభక్తుఁ డద్దియొసఁగంగ । గట్టినాఁడఁ గేలఁ గంకణంబు ॥ ౧౦౫ ॥ క ॥ అని దేవ
కీదుమారుఁడు । మునివదనముఁ జూచిపలుకు మోదాంబుదగ । ర్జనమునఁ బ్రసాదసా
గర । జనితధ్వనియనఁగనిగుడుసరసారభటిన్॥ ౧౦౬ ॥ఉ॥ నీపితృభక్తినీతపమునీవని
శంబునొనర్చునర్చయు । ద్దీపితహర్షుఁ జేసె జగతీసురనందన నన్ను నీకు నా । రూపము
భక్తిమత్సదనరోహణశైలము చాలదక్కఁగాం । తౌపరిపూర్తిగా వరమొసంగెద
వేఁడుము ధారుచిప్రభన్॥ ౧౦౭ ॥క॥ భాగ్యవనైయిహపరపరి । భోగ్యార్థవనైయ
గణ్యపుణ్యవనైవై । భాగ్యజ్ఞానోన్నతులగు । యోగ్యతముల పాలవాలియుండు
దుఁ జుమీ॥ ౧౦౮ ॥ వ ॥ విశేషించి నీయెడం బ్రసన్నుండనై యున్నవాఁడ నభీష్టవృష్టిఘ
నాఘనంబగు మదీయఘృణాగుణంబునకు భాజనంబవైతివి జగజ్జాలంబున వస్తుజాలం
బు నీకు దుర్లభంబు లేదని పలుకు యదువల్లభు వలనం బ్రబోధితుండై॥ ౧౦౯ ॥ సీ ॥ పుం
డరీకుఁడు వల్కెఁ బుద్బుదాభములైన సిరులకున్ గామింపఁ జేరి కల్ప । విటపి కల్మాష
ముల్ వేఁడు వెఱ్ఱిగలాఁడె నిఖిలదుర్లభుఁడగు నీవు నన్నుఁ । గరుణింతు వరమిత్తుఁ గాతు
నీడేందుతు ననియున్కిఁ బ్రభయ మేది యద్భుతార్థ । మర్థింతు నిపుడున్నయట్లయస్మన్నామ
చిహ్నితైతన్మహాక్షేత్రతీర్థ । మధ్యతలమున నిలువు నామనవిఁ జేసి । సకలజనులకు
మోక్షరాజ్యము నొసఁగుచు । నిదియ నాకోర్కె జగదేకహితము నిదియ । దీని మీఁదిన

---

౧౦౧ ॥ ౧౦౨ ॥ ఉచ్ఛ్రాయము—ఆధిక్యము ॥ ౧౦౩ ॥ సురకర్మంది—నారదుఁడు. సరమా
జాని—విభీషణుఁడు. పురందరపుత్రుఁడు—అర్జునుఁడు. మేలీవులన్—శ్రేష్ఠమయిన దానముల
చేత ॥ ౧౦౪ ॥ ఈహితము—కోరిక ॥ ౧౦౫ ॥ మోదాంబుదగర్జనము — సంతోషరూపమయిన
మేఘముయొక్క యుఱుము. ప్రసాదసాగర—అనుగ్రహామనెడిసముద్రమునందు ॥ ౧౦౬ ॥ రో
హణశైలము—రత్నపర్వతము ॥ ౧౦౭ ॥ పరిభోగ్యార్థము—చక్కఁగా అనుభవింపఁదగిన వస్తువు.
వాలి—అతిశయించి ॥ ౧౦౮ ॥ అభీష్టవృష్టి ఘనాఘనంబు—కోరికలను కురియునట్టి వానకాఁౘు
మబ్బు. ఘృణాగుణంబు—దయాగుణము. భాజనంబు—పాత్రము. ప్రబోధితుఁడు—మేలుకొనఁబాం
డింపఁబడినవాఁడు ॥ ౧౦౯ ॥ కల్పవిటపి—కల్పవృక్షము. కల్మాషములు—గుగ్గిళ్లు. కలాఁడె—కలఁడా.
ఉన్కి—ఉండుట. ఏది—చెడి. అద్భుతార్థము—వింతయైన విషయమును. అర్థింతున్—కోరెదను.
అస్మన్నామచిహ్నితైతన్మహాక్షేత్రతీర్థమధ్యతలమునన్—నాపేరిచేగుఱుతింపఁబడిన యీగొప్ప క్షే

సిరియొల్ల దేవదేవ ॥ ౧౧ ॥ వ ॥ అని వెండియునతండు చాపలాతిశయంబునం జర్వి
తచర్వణంబుగా సర్వసుపర్వదుష్ప్రాపంబగు నీరూపంబుకృపాపరతంత్రంబగుచు
నాకునగపడుటకుఘాతవ్రాతంబులు ప్రభూతాద్భుతరసమసృణ మానసంబులగు
చున్నయవి భవదీయంబగు నకారణ సుకృతత్వంబునకు నియంతయుంగలండె-
యుత్తరంగంబగు సంసారతరంగమాలిమునుంగుచుం బొనుంగుపడి యనంగీకృతవి
జ్ఞానజ్ఞానవిలాసులై దోసంబులజేసినకరువులనందగు నలసులకువెలసులభంబు నధి
కఫలంబునునగుయుష్మద్దర్శనంబుభవభయకర్శనంబు నుపసర్గజలదవర్గస్పర్శనంబు
నపవర్గదర్శనదర్శనంబునునగుంగాక.పవిత్రంబు నీయాజ్ఞ నశేషక్షేత్రవిశేషోత్తం
సంబగుంగాక- ఈతీర్థంబు నస్మన్నామాంకిత సమర్థంబున నుత్తమంబగుంగాతమ
ని॥ ౧౧౧॥ ఉ ॥ ఆనతమౌళినైయటులుప్రార్థనసేయుమునీంద్రుశాంబరీ।మానుష
వేషధారిదయమానమనస్థితిబిగ్గనవ్వుచున్ । వీనులఁదాఁకుగన్గడలవేవఱుమూను
చుఁబలుకెఁజిలుకె-పూఁ । దేనియసోనవెల్లుగలఁదెప్పలఁదేలెడు మేలిపల్కులన్ ॥
౧౧౨ ॥ సీ ॥ అతిదుర్లభంబువేఁడితిదుర్లభుఁడనైననేనీకుదక్కుటమానివర్య । త్వ
త్ప్రియార్థముగనీస్థలమునపరివారయుక్తుఁడనైనిల్చియున్ననన్ను । సేవించువారెల్లఁ
జిరపుణ్యవంతులునిహపరసుఖలాభహృష్టమతులు । కలికాలకల్మషగరళకూటాటోప
కాకోలకంఠులుగళితభవులు । నమ్యోదముసర్వదివ్యోత్తమాస్మదాజ్ఞ । బూనియీ
క్షేత్రమునుదీర్థమునుసమస్త । భువనవర్ణితవిఖ్యాతిఁబొదలుగాత । నెల్లపుణ్యస్థల
ములకునెక్కుడగుచు ॥ ౧౧౩ ॥ క ॥ త్వన్నామచిహ్నితంబగు । నిన్నెలవెల్ల
దీవియేనుండుటకున్ । మన్నించిభక్తవాంఛా । భ్యున్నతలాసంగటమెనాకుయుక్తవ్ర
తమున్ ॥ ౧౧౪ ॥ సీ ॥ వినుధాతృసుతయుష్పదామిషులసురారికృపకునచ్చెరువొందె

త్రమునకునుతీర్థమునకునునడిమిరావునందు॥ ౧౧౦॥ చర్వితచర్వణంబుగాన్ — నమలినదానినేన
మలుటగా—చెప్పినదానినేచెప్పి. దుష్ప్రాపంబు—పొందరానిది.అద్భుతరసమసృణమానసంబు
లు—ఆశ్చర్యరసముచేతచిక్కనైన మనసుగలవి. నియంత—నియమించువాఁడు. ఉత్తరంగము—
లేచినఅలలుగలది.తరంగమాలి—సముద్రము. పొనుంగుపడి—కలస్సిచెడి. కరువులు—పోఁతపో
సెడియచ్చులు. అలసులు—మందులు.భవభయకర్శనంబు—జన్మములవలనిభయమును క్షీణింపఁజే
యునది.ఉపసర్గజలదవర్గస్పర్శనంబు—ఆపదలనెడి మేఘసమూహములకుగాలి. అపవర్గదర్శనదర
ర్శనంబు—మోక్షమునుజూపుటకుఁదార్కాణము.అశేష క్షేత్రవిశేషోత్తంసంబు— ఎల్లవిశేషించి
నక్షేత్రములలోనుత్తమము. సమర్థనంబునన్—నెఱవేర్చుటచేత ॥ ౧౧౧ ॥ శాంబరీమానుషవేష
ధారి — మాయామనుష్యవేషముధరించినవాఁడు. దయమాన — దయగలదిగాఁజేయఁబడు
చున్న.బిగ్గ—గట్టిగా. వీనులన్—చెవులను. కన్గడలన్—కడకన్నులచేత. చిల్కు—కురియుచు
న్న.సోన—వానవలని. తెప్పలఁదేలెడు—ఈఁదులాడుచున్న॥౧౧౨॥ దక్కుటన్—అధీనుఁడనగు
టచేత.హృష్ట—సంతోషించిన. కలికాల...కంఠులు—కలికాలము నందలి పాపములనెడి విషస
మూహముయొక్క విజృంభణమునకుశివులైనవారు. గళితభవులు—తొలఁగిన జన్మములుగలవారు॥
౧౧౩॥ చిహ్నితము — గురుతుపెట్టఁబడినది॥ ౧౧౪॥ ధాతృసుత — నారదుఁడా, అపవర్గమ—

కేలు మొగిచి । పరమేశ యోగభక్తపరతంత్రభావానువర్తిపరబ్రహ్మ వరద నిన్ను । నరచేతిమణిఁ జేసి యవనివారలకెల్ల నపవర్గ మొసఁగునీయయ్య యెట్లు । వోలు విశ్రాణనసాలంబు యాచకకాంక్షితమాత్రప్రాప్తికారణంబు । నీకెతగు నీతని కెతగుఁ ఖిలగమ్య । పూజవడయంగఁ బూజించి పోఁగవడయ । నని మురద్వేషిఁ బుండరీకునిఁ బొగడుచుఁ । జనిరి సమ్మర్దముగ నిజస్థానములకు॥౧౧౫॥ ఆ॥ పోఁగ ఖిలమునులు జగములానందించె । నాటపాట చూపి రమరరమణు । లాదినంబు సుదినమయ్యె దుర్దినమయ్యె । విబుధరుచులతాంతవృష్టి గురియ॥౧౧౬॥ సీ॥ శిఖిపింఛధారినై చేదోయి కటి సెల్పి హరితీర్థమునఁ బశ్చిమాభిముఖుఁడ । క్షేత్రంబునందుఁ బ్రాగ్దిగభిముఖుండునై రెండుమూర్తులు దాల్చుచుండు నతని । పదపీఠమై యొప్పు ఫణిభర్త రమ గోల్చు ప్రియనశ్రీయన రెండుగడలఁ । జామరహస్తనై ఛందోమయాకృతి ఖగలోకనాధుఁ డగ్రమున వెలయు । దక్షిణంబున సనకప్రధానమునులు । దానుఁ బొగడుచు సేవించుఁ దమ్మిచూలి । యేను రుద్రులు సేవింతు మొడమవలన । వెనుకనుండుదు రింద్రాదివిబుధవరులు॥౧౧౭॥ వ॥ వత్సా శ్రీవత్సలాంఛను భక్తవత్సలత్వంబు నీవు నెఱింగినదియ కదా వినుమత్తెఱంగున మెఱుంగుటొల్లియు గొల్లదొర కరకలితచిత్రభస్త్రజలజశక్తియు విరచితవినతముక్తియుఁ గుటిలకోమలవినీలకుంతలనికరుండును నపరిమితకరుణాకరుండును, కటితటఘటితదోస్స్తంభయుగళుండును జటులనిశాటగళనిగళుండును, మకరకుండలమండితకపోలఫలకుండును యదుకులతిలకుండును, క్షుల్లకాశక్యసఖ్యాభిరామవ్యగులోకుదద్వయుండును నద్వయుండును, బుండరీకప్రభృతిమునిజనసేవ్యమానుండును ననూనుండును, అఖండజ్ఞానానందైకవిగ్రహుండును విదళితజగన్నిగ్రహుండునై పంచాబ్దంబును పంచశరసహస్రాతిశాయివిలసనసరసంబును నిచ్ఛాదిగంబరంబును నైన ప్రాయంబును నవరత్నసానుప్రాయంబును, బాహ్యాభ్యంతరకద్వారాష్టకవిస్పష్టంబు నదభ్రంబు నభ్రంకషంబును శరదభ్రశుభ్రంబును నగు మహాప్రాసాదంబునందు వాసవవైశ్రవణవైవస్వ

టీక. విశ్రాణనసాలంబు—కల్పవృక్షము. యాచకకాంక్షితమాత్రప్రాప్తికారణంబు—అడిగినవారికోరికలను మాత్రము పొందించుటకు హేతువు, సమ్మర్దముగన్—సందడిగా॥౧౧౫॥ దుర్దినము—చెడ్డదినము; మబ్బు ఆవరించుటచే సూర్యరశ్మి కానరాని దినము. లతాంతవృష్టి—పూలవాన. ఫణిభర్త—సర్పరాజు—శేషుఁడు, ఛందోమయాకృతిన్—వేదస్వరూపముతో. తమ్మిచూలి—బ్రహ్మ॥౧౧౭॥ శ్రీవత్సలాంఛనుభక్తవత్సలత్వంబు—శ్రీవిష్ణుదేవుని భక్తులయందు ప్రేమగలిగినతనము. మెఱుంగుటొల్లియ—మెఱయుచున్న వస్త్రము, జలజశక్తి—శంఖము నెడి ముత్తెపుఁజిప్పగలవాఁడు. కుటిల—వంకరైన. చటులనిశాటగళనిగళుఁడు—క్రూరులైన రాక్షసుల మెడలకు సంకెలయైనవాఁడు. మండిత—అలంకరింపఁబడిన. కపోలఫలకుఁడు—పలకలవంటి చెక్కిళ్లుగలవాఁడు. క్షుల్లక—నీచులకు. అద్వయుండు—తనకు రెండవది లేనివాఁడు. అనూనుఁడు—తక్కువలేనివాఁడు. విదళితజగన్నిగ్రహుండు—ఖండింపఁబడిన లోకముల భయముగలవాఁడు. అతిశాయి—మించిన. సానుప్రాయంబు—కొండచఱియను పోలినది. విస్పష్టంబు—విడువఁబడినది. అదభ్రంబు—అల్పముకానిది.

త్రప్రముఖమఖభుగలఘుకిరీట మణిగణఘృణిమంజరీపింజరీకృతంబగు శేషపీఠంబున ధిష్ఠించిచరణద్వయాంతరాళోపలాలిత గోయష్టి లతామతల్లియై భువనత్రితయకామిత కల్పవల్లియునైన తినయాకృతి యవికృతభావంబునం బ్రభసింపఁదత్తత్తీర్థమధ్యంబులనంగీకృతాధ్యాసీనుండై వాసుదేవాదివ్యూహంబులు జ్ఞానక్రియాదిశక్తులు వసురుద్రాదిత్యాదిమరుద్విశేషంబులు నశేషనిగమంబులు నఖిలశుద్ధాంతంబులు సమస్తార్థసార్థంబులు సకలమంత్రరహస్యంబులు సర్వగంధర్వస్వరసారస్యంబులు విశ్వవిశ్వాధికైశ్వర్యంబులు ననశ్వరసంపదలంబొదలిసేవింపఁ బెంపుమెఱసియుండె నని వెండియుఁ గుండలికుండలుండిట్లనియె ॥ ౧౧౮ ॥ క ॥ నారదధృతహేమరసా । సారచ్ఛురితంబు విష్ణుసదనంబదివే । దీరచితారాత్రికతతి । భూరమణీమణికిరీటముఁబురుడించుఁ ॥ ౧౧౯ ॥ క ॥ అలతీర్థస్థలితీర్థ । స్థలలీలావిగ్రహద్వితయయుతుండై భా । సిలుపౌండరీకవల్లభుఁ । దలచినఁగనుఁగొన్నఁగరగతములిహాపరముల్ ॥ ౧౨౦ ॥ క ॥ వినఁబడఁడుచెవులఁగన్నుల । గనఁబడఁడత్యుగ్రనారకవ్యధచేతన్ । బొనుఁగుపడిజడియు వైష్ణవుఁ । డనవధిదురితప్రవర్తియయ్యుఁగుమారా ॥ ౧౨౧ ॥ చ ॥ ఇరుగడలన్ద్విరూపములఁగృష్ణుఁడుదైత్యనిరాకరిష్ణుఁడ । ప్పురుసునసుండనన్నడిమిభాగమునందువసింతురెవ్వరా । నరులుమనుష్యరూపభరణంబునఁ గ్రీడయొనర్చుచుతుకి । న్నరగరుడోరగద్యుచరనాథులుగాఁ గొనిమ్రొక్కఁగాఁదగన్ ॥ ౧౨౨ ॥ ఉ ॥ ఎయ్యదిదివ్యసేవ్యతర మెయ్యదిమానిమనోభిగమ్యమా । నెయ్యదినీవునేనుభజియింపఁగనింపగునెల్లనాడునా । దయ్యపువెల్గుసుమ్ము సతతస్థితివెల్గెడుపుండరీకవా । గ్ధాయ్యలఁబ్రజ్వరిల్లుచు జగత్త్రయదుష్కృ

అభ్రంకషంబు—ఆకాశమునొరయునది. ప్రాసాదంబు—నగరు. మఖభుక్—దేవతలయొక్క. అలఘు—దొడ్డవైన. ఘృణిమంజరీ పింజరీకృతంబు—కాంతిసమూహముచేత ఎఱుపుమించినపసుపువన్నెగలదిగాఁజేయఁబడినది. అధిష్ఠించి—ఆశ్రయించి—చేరి. అంతరాళ—నడుమ. ఉపలాలిత—బుజ్జగింపఁబడిన—నిలుపఁబడిన. గోయష్టి—సెలగోల. లతామతల్లి—శ్రేష్ఠమయినతీగ. భువనత్రయకామితకల్పవల్లి—మూఁడులోకములవారికోరికలనిచ్చుటకు కల్పవృక్షము. అవికృతభావంబు—వికారములేనితనము. అధ్యాసీనుఁడు—కూర్చున్నవాఁడు. వ్యూహంబులు—స్వరూపరచనలు. నిగమంబులు—వేదములు. శుద్ధాంతంబులు—ఏకాంతస్థానములు. సార్థంబులు—సమూహములు. సారస్యంబులు—సరసభావములు. విశ్వ—సమస్తమైన. అనశ్వరసంపదలు—చెడనికలుములు. కుండలికుండలుఁడు—శివుఁడు ॥ ౧౧౮ ॥ హేమరసా సారచ్ఛురితంబు—బంగారునీటిచే నకురియునది. ఆరాత్రికతతి—ఆరతులసమూహము. పురుడించున్—పోలును ॥ ౧౧౯ ॥ కరగతములు—చేతికిఁబొందినవి—చేతిలోనివి ॥ ౧౨౦ ॥ పొనుఁగుపడి—తేజోహీనుఁడై జడియు—తొలఁగునట్టి. అనవధిదురితప్రవర్తి—మేరలేని పాపములనుచేసినవాఁడు ॥ ౧౨౧ ॥ నిరాకరిష్ణుఁడు—తిరస్కరించువాఁడు. పురుసునన్—విధమున. ద్యుచరనాథులు—గంధర్వశ్రేష్ఠులు ॥ ౧౨౨ ॥ సేవ్యతరము—మిక్కిలిసేవింపఁదగినది. అభిగమ్యము—పొందఁదగినది. దయ్యపువెల్గు—దేవజ్యోతి. వాగ్ధాయ్యలన్—వాక్కులనెడి అగ్నిప్రజ్వలింపఁజేసెడిబుక్కలచేత. ప్రజ్వరిల్లుచున్—మిక్కిలివెలుఁగుచు. దుష్కృతదాహద

నదాహదక్షమై ॥ ౧౨౩ ॥ మ ॥ అలసంబుల్ మునిరాట్ప్రణీతములు ప్రాయశ్చిత్త
ముల్ పాతకం । బుల నిర్జింపఁగ విష్ణుభక్తియుత గుర్ బో దానికిం బూనఁబా । ముల ప
ల్గాటులఁ జీరలం దుడిచినం బో నేర్చునే మాంత్రికా । కలితాహిప్రతివీరమంత్రపద రేఖా
శ్లాఘ చేతం బలెన్ ॥ ౧౨౪ ॥ సీ ॥ జగదధిష్ఠానంబు సచ్చిదానందాత్మకము నందనం
దనాత్మకము క్షేత్ర । తీర్థస్థితము పృథగ్దీపితంబు నృసింహ రామముఖ్యాదివిగ్రహ
ములెట్టి । యవిగా నఁదగియుండు నట్టిదయగు దాని హేతికు లఘతమఃప్రోతమతు
లు । గాంచియుఁ జ్వలఁగాం దొకటిగాఁ గఁదలఁచి వికత్థనం బొనరించి గరుసు లేని । రౌ
రవంబుల డింది పారంబు లేక । వనరుదురు గాని విజ్ఞానవంతులైన । వారు శిలగాఁ గఁద
లఁచరే వ్యాప్తదృష్టి । గోచర బ్రహ్మ మని చూచి కొలిచియునికి ॥ ౧౨౫ ॥ శా ॥ ఆవా
ణీరమణుండు ప్రార్థనము సేయన్ దేవకీదేవిగ । ర్భావిర్భావము నొంది యేరికి సల
భ్యంబైన రేవన్ జగ । జ్జీవాతుస్థితి నుండు నిందుముఖ ఘోరవిస్మేరాననున్ నిత్యసం । సేవం
దెల్పు జితేంద్రియుండు తమముం జించుం గనుం దత్త్వమున్ ॥ ౧౨౬ ॥ తే ॥ భక్తిగ
ద్గదరీతి వాగ్ఝరములొలయ । నటనమునఁ గూడి గోపికానాథు మ్రోల । నిలిచి కీర్తిం
చు ఘనుండు నలినబంధు । దళన మొనరించి తత్త్వపదమునకరుగు ॥ ౧౨౭ ॥ క ॥ హ
రిసోపహారలక్ష్మీ । శ్వరు నెవ్వరు చూతు రట్టివారలు సకలా । మరపూజ్యులు వారందు
నఁ । బొరసిన పుణ్యము లగణ్యములు గుణజలధీ ॥ ౧౨౮ ॥ క ॥ ఇతిహాసపురాణకథా ।
శ్రుతిస్మృతులు నందగోపసుతు కట్టెదురన్ । సతతము పఠియించు మహా । మతి పరమ
పదంబునందు మతిమన్ముఖ్యా ॥ ౧౨౯ ॥ క ॥ తీర్థమున నాడి బ్రహ్మో । భ్యర్థిత లీలావ
తారు భక్తాధారున్ । బార్థసఖుఁ గొల్వఁ గలమో । క్షార్థులకున్ గలవు సచ్చిదానం
దంబుల్ ॥ ౧౩౦ ॥ సీ ॥ భ్రూణహుండును సురాపుఁడు బ్రహ్మఘాతియు గురుతల్ప

త్తము — పాపములను గాల్పఁజాలినది ॥ ౧౨౩ ॥ అలసంబులు = మాంద్యము గలవి. పూనన్ — సరియగు టకు. పల్గాటులు — పండ్లు నాటిన గాయములు ॥ ౧౨౪ ॥ సచ్చిదానందాత్మకము — సత్తు చిత్తులు స్వరూప ము ఆనందము గాగలది. నందనందనాత్మకము — కృష్ణుఁడు స్వరూపము గాగలది. పృథగ్దీపితంబు — వేఱుగా వెలుఁగునది. హేతికులు — ఆయుధములు పూనినవారు. అఘతమఃప్రోతమతులు — పాపముల నెడి చీఁకట్లను భేదించు బుద్ధిగలవారు. వికత్థనము — అబద్ధము. గరుసు — కూర. డింది — ఆఁకలి. వనరుదు రు — దుఃఖింతురు ॥ ౧౨౫ ॥ రేవన్ — విధమున. జగజ్జీవాతుస్థితిన్ — లోకమునకు ప్రాణరక్షకమైనయునికి తో. విస్మేర — వికసనముతోడి. తెల్పు — అర్పించు; మ్రొక్కు ॥ ౧౨౬ ॥ వాగ్ఝరములు — మాటలయతిశ యములు. నళినబంధుదళనము — సూర్యబింబముయొక్క భేదించుటను. తత్త్వపదమునకున్ — పరబ్ర హ్మస్థానమునకు ॥ ౧౨౭ ॥ సోపహారిన్ — కానుకలోఁ గూడినవానిని. అందునన్ — ఆదర్శనమువలన. పొ రసిన — పొందిన ॥ ౧౨౮ ॥ మతిమన్ముఖ్యా — బుద్ధిమంతులలో ప్రధానుఁడా ॥ ౧౨౯ ॥ ఆడి — స్నానము చేసి. అభ్యర్థిత — వేఁడఁబడిన. సచ్చిదానందంబులు — శాశ్వతములయిన జ్ఞాన సంతోష ములు ॥ ౧౩౦ ॥ భ్రూణహుండు — కడుపులోని పిండములను జంపినవాఁడు. గురుతల్పగ — గురుభా

గస్తేయగోవధోప । జీవిపిశునద్రోహిశిశుహంతపరదారగతుఁడునిందకుఁడుసర్వస్వభోక్త । సత్యరిక్తుండును సర్వాభిమర్శి హేతికుడు సర్వాపలాపకుఁడశుచియు । నిజనకృతవిద్వేషినీచుండుపాపఁడప్రవణుఁడు స్వేచ్ఛావిహారహారి। కృతమెఱుంగనివాఁడుసూనృతములేని । వాఁడునమ్మినఁజెడఁజూచువాఁడుమొదలు । పాపకారులకేనియుఁబౌండరీక । తీర్థ హరిమూర్తియుఁగమిచ్చుదివ్యపదము ॥ ౧౩౧ ॥ చ ॥ అలఁతిపిసాళినవ్వు మధురాధరబింబఫలంబుతమ్మిఱే । కులనగుసోగకన్నులుప్రకుంచితకుంతలచారుఫాలముఁ । బలుచనిచెక్కులంగలయఁబర్వినకుండలరత్నకాంతులున్। గలశిఖిపింఛలాంఛను మొగంబుగనందగు ధూపవేళలన్ ॥ ౧౩౨ ॥ క ॥ క్షణముక్షణార్థమైనఁద్రి । క్షణలలితంబగుపయోధిశయనువదనమీ । క్షణమొనరించుకృతికినా। క్షణమునఁగలవఖిలసుకృతజాతఫలంబుల్ ॥ ౧౩౩ ॥ సీ ॥ ముజ్వంకమురువుతోమురళియొక్కొకవేళ మోహించుభువనైకమోహనముగఁ । గ్రీడించునొకవేళఁదోడిబాలురఁగూడి యక్షీణగతిఁగుబేరాక్షకేళి । నవరించునొకవేళ జలవిహారముచాలఁబ్రేమభీమరథీగభీరవారి । కొలువుండునొకవేళ నలినసంభవపుండరీకాక్షదాదులుప్రీతిఁగొలువ । నుగరిపువాహనముననొక్కొక్కవేళ । వేడుకవేంచేసిమెలయుఁదిర్వీథులందు । నెన్నికల్పంబులరిగిననేననేండ్ల । వెలయుపాయంబుగలకొయ్యవిఠ్ఠలయ్య ॥ ౧౩౪ ॥ శా ॥ శ్రీరంగంబున ద్వారకన్ గయఁ గురుక్షేత్రంబునన్నైమిశా । శ్యారణ్యాంజనశైల పుష్కర మహేంద్రా నంతశయ్యాహరి । ద్వారశ్రీపురుషోత్తమంబుల నయోధ్యన్ సేతుగంగాభిసం । గారూఢస్థలిఁబౌండరీకమున దైత్యారాతియుండుంగడున్ ॥ ౧౩౫ ॥ క ॥ హరియుత్తరభాగంబునఁ । బురుషుఁడుదాఁబాపమైనఁబుణ్యంబైనన్ । సురకానియంతసేసినఁ । బరిణతమై మేరువుధరభారముఁజూపున్ ॥ ౧౩౬ ॥ సీ ॥ సమ్మార్జనమునధ్వాంతము నుపలేపనంబునమరాళము రంగమునవిచిత్ర । శుకముదీపాంకురప్రకటనంబునఁ బాముపదసద్మతీర్థానుభవముకతన । సరఘయు నూధస్యపరిషేచనంబున ధేనువు మోక్షంబుతెరు

ర్వనుపొందినవాఁడు. స్తేయ—దొంగ. గోవధోపజీవి—ఆవులను జంపిదానిబ్రతుకువాఁడు. శిశుహంత—పసిబిడ్డలను జంపువాఁడు. పరదారరతుఁడు—అన్యునిభార్యనపొందువాఁడు. నిందకుఁడు—ఒకరినినిందించువాఁడు. సర్వస్వభోక్త — ఎల్లసొత్తును భుజించువాఁడు. సత్యరిక్తుఁడు — నిజములేనివాఁడు. సర్వాభిమర్శి — అన్నిటినంటువాఁడు. హేతికుఁడు — కొఱవిపెట్టువాఁడు. సర్వాపలాపకుండు — సర్వమును దాఁచుకొనువాఁడు. ప్రవణుఁడు — ఆసక్తుఁడు ॥ ౧౩౧ ॥ అలఁతి — అల్పము. పిసాళి — మనోజ్ఞము. సోగ — దీర్ఘము. ప్రకుంచిత—మిక్కిలి వంకరయిన. కలయఁబర్విన—అంతట వ్యాపించిన. శిఖిపింఛలాంఛను — కృష్ణుని దైన॥ ౧౩౨॥ కృతికిన్—కృతార్థునకు॥ ౧౩౩ ॥ ముజ్వంకమురువు—మూడువంకలతోడిమనోజ్ఞత. కుబేరాక్షకేళి—వెన్నెలకుప్పలయాట. ఏన—అయిదే ॥ ౧౩౪ ॥ ౧౩౫ ॥ పరిణతము—నేలవ్రాలినది॥౧౩౬॥ ధ్వాంతము—కాకి. సరఘ — తేనెటీగ. ఊధస్యపరిషేచనము — పాలచేఁదను

వృగనిరి । గానసేతత్పరికల్పనంబునఁ బాండురంగాధినాథుఁ జేరంగవలయు । ననిన నారదుఁడిట్లనునభవజ్ఞాన । విరహితంబులు జడములువీనికెట్లు । మనుజకృత్యంబుచే కూరెమధువిరోధి । యెట్లువరమిచ్చెనని వేఁడనీశుఁడనియె ॥ ౧౩౭ ॥ ఉ ॥ మూర్తిమదిక్షుకార్ముకాకసముజ్జ్వలకీర్తియుఁబోనిచంద్రికా । స్ఫూర్తివెలుంగఁజేయుచున ధోవనకేసరిచంద్రుఁడుబ్బగాఁ । గాత్రికపూర్ణిమక్ యదుశిఖామణిమున్నొకనాడు చూళికా। నతికాతపింఛగుచ్ఛలసనంబునధీమరథీతటంబునన్ ॥ ౧౩౮ ॥ మ ॥ సురలీలావతులన్ నరాంగనలుచక్షుశ్శోత్రకన్యల్ స్మర । జ్వరపీడాశయలై ఘనుంగొలువరాసక్రీడఁబెన్పొరిడమై । కరలీనోర్మికలంగుళీచలన రింఖత్తాళతూర్యక్రాలఁగా । మురళీనాదవినోదకేళిఁదవిలెన్ మోదంబుసాదంబుగన్ ॥ ౧౩౯ ॥ క ॥ ఆ నాదముదన్వనజగ । తీనివసన్మానిజాలామధేనువుకటిసాం । ద్రానందమొదవవిని తన । మేనుమఱచికురిసెనపరిమితదుగ్ధంబుల్ ॥ ౧౪౦ ॥ ఉ ॥ కాననగంధవాహవశగంబగుటన్ వెసనొండుతత్పయః । ఫేనకణంబువచ్చిమురభేదను మౌళినలంకరించెశ్రీ । జానియుఁబాటమానినిజసౌధమునందుసుఖించుచుండెనా । ధేనువులెస్సగామదిసిగేహముఁ నూడ్చిభవాంతరంబునన్ ॥ ౧౪౧ ॥ క ॥ హరిమౌళిపతితనిజదుగ్ధసోత్కర ఫేనకణకృతపరమసుకృత । స్ఫురణంబుననొకవైష్ణవ । వరునకుఁదను జాతయగుచు వసుధంబుట్టెన్ ॥ ౧౪౨ ॥ వ ॥ సుశీలాభిధానయగు నబ్బాలగుణభాస్వరమై యథోచితకాలంబున ॥ ౧౪౩ ॥ ఉ ॥ తాళివిభుండుగట్టెమొదల్ పతిదేవతయాసుశీలపెన్ । గోలతనంబునన్ మగఁడు కొట్టినఁదిట్టినఁరట్టుచేసినం । దాళిదినంబుఁదచ్చరణ తామరసంబులుగొల్చుసేలయున్ । బోలునెయీపెకంచుఁగృతబుద్ధులువృద్ధులుప్రస్తుతింపగన్ ॥ ౧౪౪ ॥ సీ ॥ రూపహీనుఁడుమహాక్రోధనుఁడతిలోభి బద్ధమత్సరుఁడన్యబుద్ధిమాయి । చంచలస్వాంతుండుసకలబంధువిరోధి బహుశపథోక్తిలంపటుఁడుశఠుఁడు । సంతతావిశ్వాసనస్యప్రరోహుండు గర్వపర్వతమస్తక

పుట ॥ ౩౭ ॥ మూర్తిమత్ — స్వరూపముగల. ఇక్షుకార్ముక — మన్మథునియొక్క. చూళిక — పిల్లజుట్టు. లసనంబునన్ — ప్రకాశముచేత ॥ ౧౩౮ ॥ చక్షుశ్శోత్రకన్యలు — నాగకన్యలు. స్మరజ్వర — మన్మథతాపమువలని. పెన్పొరిడ — మిక్కిలినేర్పరి. కరలీనోర్మికలు — చేతియందుఁదగిలినయుంగరములు. రింఖత్ — చలించుచున్న. సాదంబుగన్ — గరితాఁగా ॥ ౧౩౯ ॥ నివసత్ — ఉన్న. సాంద్రానందము — అధికసంతోషము. దుగ్ధంబులు — పాలు ॥ ౧౪౦ ॥ గంధవాహ — గాలియొక్క. తత్పయఃఫేనకణంబు — ఆపాలనురుఁగుచుక్క. శ్రీజాని — లక్ష్మీభర్త. భవాంతరంబునన్ — జన్మాంతరమునందు ॥ ౧౪౧ ॥ ౧౪౨ ॥ ౧౪౩ ॥ తాళి — తాలిబొట్టు. గోలతనంబునన్ — ఏమిఁదెలియనితనముచేత. రట్టు — అల్లరి. తాళి — ఓర్చి ॥ ౧౪౪ ॥ మహాక్రోధనుఁడు — మిక్కిలికోపముగలవాఁడు. బద్ధమత్సరుఁడు — మిక్కిలిచలముగలవాఁడు. మాయి — కపటముగలవాఁడు. శపథోక్తిలంపటుఁడు — ఒట్టుపెట్టుకొనుటయందాసక్తుఁడు. అవిశ్వాసనస్యప్రరోహుఁడు — అపనమ్మకమనెడి

స్థితుండు। కలహాశనుండుతర్కక్రియాకుశలుండు సంగతోన్మాదోత్తమాంగకుండు।
నగునయ్యేనియునట్టివంటి మగనితోడఁ। గాపురము సేయుసతిదొడ్డగరితయగుచు।గ
సిడికోఁతకునోర్చిలోవిసిగికొనక। ధాతదూరక తంత్రిసేఁతకువగవక॥ ౧౪౫॥ శా॥
ఆతీవ్రాంశుని వేఁడికోర్చి మనుఛాయాదేవియుంబోలెన। త్పాతివ్రత్యగుణాభిరామ
యగువాభామాలలామంబుసం। ప్రీతిం జేయునసహ్యదర్శనములన్ బిర్వేఁకులం బెట్టు
డు। ర్జాతున్ వీతదయానయున్ దదుచితాచారంబులన్ నిచ్చలున్॥ ౧౪౬॥ ఉ॥ కొన్నిగొ
ణంగికొన్ని నిసికొన్ని తుటారములాడిమానరా। కెన్నకనిన్నినాళ్లకివియిన్ని కిఁకూటికిఁ
బిచ్చపాటిగొమ్మన్నమహాప్రసాదమనిహర్షరసోల్లసదాననాబ్జయై। యన్నలినాక్షి
భర్తయిడునన్నియ యగ్రకొను ప్రముక్కధాన్యముల్॥ ౧౪౭॥ సీ॥ చతురసమ్మార్జ
నాచగణంబుతోలువాటి ప్రాఁచివన్నియతోఁ ప్రువదుటగాఁగ। గోమయగోముఖశ్రీ
ముంగిటఘటించుటలు ముఖమజ్జనకలనగాఁగ। గమనీయపూర్ణకుంభములపూజాక్లృ
ప్తి కుచలికుచాకల్పరచనగాఁగ। నన్నసంపాదనార్థాగ్నిఁ బుట్టిన ధూమపటలిసం
సాధూపంబుగాఁగ। విఘటితకవాటకద్వారవిశదనయన। యుర్చితాధరగేహాళి
కాధరోష్ఠ। భాండగోపనయవనికాంబరపరీత। యింతిగృహలక్ష్మినత్యంత కాంతిఁ
దనరు॥ ౧౪౮॥ సీ॥ ప్రస్తుతంబని పదార్థములు రాజుల వేఁడికొని తెచ్చియమ్మించుకొమటిం
డ్ల। మూసిముల్లడిచిగుమ్ములకొల్చుపైమెత్తులూన్వఁడుపస్తైనఁనుండుగాని। యె
ట్టిచుట్టం బేనియింటికే తేర రెండవసూతకము దెల్పియవలఁజొనుపు। మునుప్రతిశ్రిత
ము చేసినపైఁడి రాకున్న ముచ్చిచ్చునను వేఁగువచ్చుదనుక। వనరు శాకాయలవణా
యవాయటంచుఁ। బెనగుధూళిఃపరగృహాదపీయనునాస। ముంచియాఁగకుఁగా
టుపామునకుబలియు। నాసఁగఁడనిభర్తకైపొక్కనువిదమదిని॥ ౧౪౯॥ వ॥ ఇ
వ్విధంబున నవ్విధుబింబవదన వివిధకుటిలాచార చతురుండగు జీవితేశ్వరునీశ్వరుం

పైరును మొఱపించువాఁడును. సంగతోన్మాదోత్తమాంగకుండు — కూడి పిచ్చికెక్కినవాఁడు.
కసిడికోఁతకున్ — రాపాడుటకు. చేఁతకున్ — పనికి॥ ౧౪౫॥ తీవ్రాంశుని — సూర్యుని. పిర్వేఁకు
లం బెట్టు — బాధించు. నిచ్చలున్ — ఎల్లప్పుడు॥ ౧౪౬॥ తుటారములు — అంత్యనిష్ఠురమాటలు. పిచ్చ
పాటి — కొంచెపాటి. ప్రముక్క — ప్రాఁతగిలి సారముచెడిన॥ ౧౪౭॥ సమ్మార్జనాచగణము — కస
వూడ్చుట. గోముఖశ్రీ — అలుకునట్టియలంకారము. క్లృప్తి — నియతి. ఆకల్పరచన — వస్త్రాద్యలం
కారము చేసికొనుట. యవనికాంబరపరీత — తెరచీరచే ఆవరింపఁబడినది॥ ౧౪౮॥ ప్రస్తుతంబు
— వివాహాది కార్యము. గుమ్ములకొల్చు — బొట్టలలోని ధాన్యము. రెండవసూతకము — మృతాశౌచ
ము. ప్రతిశ్రుతము — ఒకరియధీనము. పైఁడి — ధనము. వనరున్ — దేవురించుచుయాచించును. శాకా
యలవణాయవా — కూరకైనను ఉప్పునకైనను. ధూళిఃపరగృహాదపి — పొరిగింటనుండిదుమ్మయినను
రానిమ్ము. పొక్కున్ — దుఃఖించును॥ ౧౪౯॥ విధుబింబవదన — చంద్రబింబమువంటి మొగము
గలది — స్త్రీ. కుటిలాచారచతురుఁడు — వంకరనడతలయందు నేర్పరి. జీవితేశ్వరున్ — పెనిమిటిని.

గాఁదలంచుచుఁ దదుపాసనంబు తనకునిహపర సిద్ధిసంసూచకంబుగ నిందుడెందం
బునం గోచరింపంజేయుచుఁ గీర్తితచరిత్రంబునం బ్రవర్తిల్లుచుండునంత ॥ ౧౫౦ ॥
క ॥ అటనొకనాఁడా భూసుర । కుటుంబినీసదనమునకు గుహనావటువృక్ । బటువ
గుమైజిగిఁ దెగడుక్ । బటువగునొకవడుగువచ్చె భుక్త్యాపేక్షన్ ॥ ౧౫౧ ॥ వ ॥ వ
చ్చినవమ్మచ్చెకంటి గెంటని నెయ్యంబులియ్యంబగు నంతఃకరణంబున నడలుగడలుకొన
గ్రామాంతరాసక్తుండగు ప్రాణనాథుఁడు తనుంబిలిచిన యట్లయ్యున లోనింటిబోనమా
నితోంగిచూచుతఱింబొడకట్టి బొట్టునకు మేదావి మేదునలవాటునం గందిన యుంగు
ళీవ్రాతయంబు దేటిగుట్టినం బృథగ్వర్ణమూర్తులగు సంవర్తికలుగల జలరుహంబునఁ
బ్రశస్తంబగు హస్తంబెత్తి స్వస్త్యస్తు తేయని యాశీర్వదించుటయుఁ గృతనమస్కా
రయైయాసారసామోద మృదులస్వరంబుననిట్లనియె ॥ ౧౫౨ ॥ సీ ॥ ఎందుండి రా
కయుండెదేరఁగఁ దెమిఁ గ్రాసార్థిభావంబుగానవచ్చె । నగునన్న నల్లైని మొగసాలనుం
డుఁడాయనయూర లేఁదు యామార్థమునకై । కావింతునన్న సంస్కారంబు మీరా
రగింతురుగాని వేగిరమెయనుడు । మాణవకుఁడు పలుకు మగువ నేఁడే న్నాళ్లనుండియు
గుడువఁగూడాదవకునికి । వేఁడియగుదాఁక నోరువమాఁడుగలిగెఁ । బులిసినది
గల్గెనన్నంబు పోఁకయంత । యొసగితృప్తార్పు వెసచల్దిమెసవనైన । పాపముఁడిపించు
కొందుఁ దపంబుకలిమి ॥ ౧౫౩ ॥ తే ॥ అనుడు నెలనాగయిట్లను సనఘనీకుఁ । జలిదియే
నెట్లులిడ నేర్తుక్షణములోన । వంటగావింతు భుజియించి వలయునెడకు । నేగునా
వినిసతిఁ బలుకఁ దాఁగవడుగు ॥ ౧౫౪ ॥ తే ॥ త్రోవగమియించుచోటనోపూవుఁబోఁడి
యవరవర్ణసమాచారమైనఁ జెడదు । బ్రాహ్మ్యమీతడ వేటికిఁ బ్రాణదక్షు । నెఱవుమొ
కయింత మెదుకిన్ని నీళ్లనొసఁగి ॥ ౧౫౫ ॥ తే ॥ వాఙ్మనఃకాయకర్మప్రవర్తనముల ।

ఉపాసనము—పరిచర్య. నిందుడెందంబునన్—కొంతలేనిమనసుతో. కీర్తిత—పొగడఁబడిన ॥ ౧౫౦ ॥ కుటుంబిని—ఇల్లాలు. కుహనావటువృక్—కపటబ్రహ్మచారియైన వామనుని, పటుభ—మిక్కుటము. మైజిగిన్—దేహకాంతిచేత. తెగడుం బటువు—తిరస్కరించునట్టి ప్రకాశముగలవాఁడు—చక్కఁదనముగలవాఁడు. వడుగు—బ్రహ్మచారి. భుక్త్యాపేక్షన్—భోజనముచేయు నపేక్షతో ॥ ౧౫౧ ॥ గెంటని—తొలఁగని. లియ్యంబు—ఐక్యము. అంతఃకరణంబునన్—మనసుతో. అడలు—భయము. కడలుకొనన్—అతిశయింపఁగా. బోనమాని—వంటచేయు తావునుండి. పొడకట్టి—కనఁబడి. మేదావి—ఔపాసనముచేసిన నిప్పుమసి. మేదు—మెదుపునట్టి. అలవాటునన్—వాడుకచేత. పృథగ్వర్ణమూర్తులు—వర్ణమునుబాసిన స్వరూపముగలవి. సంవర్తికలు—క్రొత్తరేకులు. స్వస్త్యస్తుతే—నీకు మేలగుఁగాక. సారసామోద—తామరవాసనవంటిదేహవాసనగలది ॥ ౧౫౨ ॥ ఏతెరన్—రాను. గ్రాసార్థిభావంబు—అన్నముగోరినవానితనము. మొగసాలన్—ఇంటిముందటివాకిలి. మాణవకుఁడు—చిన్నవాఁడు. ఏన్నాళ్ళనుండి—అయిదుదినములనుండి ॥ ౧౫౩ ॥ దాఁకవడుగు—ధూర్తుఁడైన బ్రహ్మచారి ॥ ౧౫౪ ॥ గమియించుచోటన్—నడచునప్పుడు. అవరవర్ణసమాచారము—శూద్రునియాచారమువంటి యాచారము. బ్రాహ్మ్యము—బ్రాహ్మణధర్మము ॥ ౧౫౫ ॥ అభ్యాగత

సంభవించినపాపంబుసంహరించి । యతిథిగృహమేధికిచ్చు శాశ్వతసుఖములు । వి
నవెయభ్యాగతస్స్వయంవిష్ణువనఁగ ॥ ౧౫౬ ॥ తే ॥ అతివతీర్థాదరత్వరనరుగుదెం
చి । త్రోవ నాఁకటి వేళకుదొరకకునికి । కాంచనీయానయేఁగూటికలనజరఠ । వహ్ని
నొకయేనకాదెట్టివాఁడునెరియు ॥ ౧౫౭ ॥ వ ॥ నాతోడంగూడియాడువడుగులుబ
డుగులయ్యును వడిఁజెడకకడఁకమెఱసియేమసంకల్పించి మున్నె తెరసమకట్టినపుండ
రీకంబునకుఁ బాండురంగసేవా సావధానులై చనిరి నేనుకూటిబీద తోడుదప్పినతె
ఱంగుననిచ్చటందడసితి వెండియువినుము ॥ ౧౫౮ ॥ క ॥ తరుణితక్షుధాతురాణాం ।
నరుచిర్నచకాలమనుచునరులాడుటలో । నరసివివేకింపఁగఁదగు । తెరువరులకుఁ
బాయసంబుతిరిసినఁగలదే ॥ ౧౫౯ ॥ ఆ ॥ ఎంతభాండశుద్ధి యెటువంటిగృహశుద్ధి
యెట్టిచిత్తశుద్ధి యుచటచలిది । కూడుచిక్కెనెడఁబురోడాశమునకునో । యమ్మసా
టివచ్చునదియుఁగాక ॥ ౧౬౦ ॥ క ॥ అనుచితశతములొనర్చియుఁ । దనువులురక్షించు
కొనరెదమశమతేజో । ధనులగుగాధిసుతాదులు । తనప్రాణమునిలుపు కన్నధర్మ
ముగలదే ॥ ౧౬౧ ॥ తే ॥ తొలుతనేవేఁడినప్పుడుచలిదినీకు । ననఘనే నెట్టులిడుదాననం
టిగాన । యశనశేషస్థితికిసందియంబువలదు । చాలుఁజాలదోయను వృథాశంకవి
డువు ॥ ౧౬౨ ॥ క ॥ సతియాత్మస్తుతిఁయతిగ । ర్హితమనినాపెంపుదెలుపనేనొకఁడ
మనో । గతిఁదృప్తిఁగనినభువన । త్రితయమ్మునకుఁబరితుష్టితిలకించుఁజుమీ ॥ ౧౬౩ ॥ వ ॥
అనియంతనిలువక ॥ ౧౬౪ ॥ క ॥ పెట్టకపోననియాఁకటఁ । దొట్రిగిలంబడుచుఁబడు
చుదురదురఁజనివే । నట్టింటఁగూరుచుండిన । నెట్టుననంజాలకమ్మ గేఁకుఁజిక్కెఁ ॥ ౧౬౫ ॥
సీ ॥ పరిహరించుటకీడు తెరువరిఁ బసిబిడ్డ నర్థినాఁకటిచేతనలయువానిఁ । బర్యుషిత
మునర్పణసేయఁజాలఁబాపమురాదెయుపచారపరత మెలఁగ । మినుకొకటిచ్చి
పొమ్మనినఁబోవునాపోవఁడధ్వప్రయాసవిహ్వలుఁడితండు । చాలునోచాలదోచలిది

స్స్వయంవిష్ణుః—అభ్యాగతుఁడుతానే విష్ణువు ॥ ౧౫౬ ॥ ఎరియక—కాలును—తపించును ॥ ౧౫౭ ॥
బడుగులు—చిక్కినవారు. కడఁక—పూనిక. ఏతేరక—పోను. సమకట్టిన—యత్నించిన. సావధా
నులు—ఎచ్చరికతోఁగూడినవారు. తడసితిక—బాగుపడినిలిచితిని ॥ ౧౫౮ ॥ క్షుధాతురాణామ్—
ఆఁకటిబాధగలవారికి. రుచిః—చవి. న—లేదు. కాలంచ—కాలమును. న—లేదు. తిరిసినక—బిచ్చ
మెత్తినను ॥ ౧౫౯ ॥ పురోడాశము—పిండముశేషమైనయన్నము ॥ ౧౬౦ ॥ అనుచితశతము
లు—అనేకములయినతగనిపనులు. దమశమతేజోధనులు—ఇంద్రియనిగ్రహము శాంతిపీనివలనితే
జస్సేధనముగాఁగలవారు. నిలుపు—నిలుచుట ॥ ౧౬౧ ॥ అశనశేషస్థితికిక—భుజింపఁగామిగిలియుం
డుటకు. చాలుక—చాలునో ॥ ౧౬౨ ॥ గర్హితము—నిందింపఁబడినది. పెంపు—ఘనత. మనోగ
తిక—మనసునందు. కనినక—పొందినను. పరితుష్టి—తృప్తి. తిలకించుక—ప్రకాశించును—కలు
గును ॥ ౧౬౩ ॥ ౧౬౪ ॥ తొట్రిగిలంబడుచుక—తత్తఱపడుచు. పడుచు—పిల్లకాయ. దురదు
రక—శీఘ్రముగా ॥ ౧౬౫ ॥ పరిహరించుట—విడుట—లేదుపొమ్మనుట. పర్యుషితము—చల్ది.
మినుకు—చిన్నదినెడిబంగారునాణెము. అధ్వప్రయాస విహ్వలుఁడు—దారిబడలికచేత అవయవ

యుపద్భర్త్రుపాథేయ శేషమల్పంబె యగుటఁ । జాలకుండినఁ గుఁజెట్లు బాలుఁడితఁ
డు । కోసరిగొంతెమకోరికల్ కోరనేని । యిడకపోఁబోలు విడఁబోలు నీరుదివియఁ ।
జేయురాను న్నైతైర్థికులు ప్రెళుమలంద్రు ॥ ౧౬౬ ॥ తే ॥ వంటయగుదాఁకనుండఁడిచ
డుగుబండి । మీఁదఁబోవుచున్నాఁడు మేటిధాటి । నైనదయ్యోడుఁ గాకేమి యిప్పటికి
ని । నీఁదుగడగట్టు నేలంచుమించుఁబోఁడి ॥ ౧౬౭ ॥ శా ॥ రారయ్యా యనశుద్ధిమ
చ్చరణుఁ గోత్రాదేవతాపుత్రుని । స్మేరాగ్నిప్రభుఁ గూరుచుండఁ బిడి ప్రోల్చేపట్టుగా
వించి నీ । రారంబఁడిన ప్రాంతరాజనపుదివ్యాన్నంబు నోకిఁటవా । ర్థారాధౌతముఁ
గుండయూడ్చి యొసఁగెన్ రంభాఫలాశంబునన్ ॥ ౧౬౮ ॥ తే ॥ ఒసఁగి నవ్యంజ
నంబు దధ్యోదనంబు । నారగింపుఁడు కుమియింపుఁడనుచుఁ బలికి । ముదిత మదితత్త్వ
భావసంపదయుఁ బోని । సలిలపరిపూర్ణమగు గిండి సిబ్బిపిదసిన ॥ ౧౬౯ ॥ క ॥ చేసం
బోశనము న్నపుడు । ధ్యానంబొనరించి విరుతఁడుత గుణను మతిఁజం । ద్రానన చేఁగొని మొ
సఁగున్ । ప్రాణాహుతి విరచితముగఁ బర్యుషితంబున్ ॥ ౧౭౦ ॥ తే ॥ తిరిగి యూం
దినయంతనాత్రిమ్మరీఁడు । సిద్ధమొక్కటి యేసియుఁ జిక్కనీక । ద్రుంగి మీఁదుములుచూ
చుచుమృదులఫణితిఁ । బిలిచి యిట్లను శరదిందుబింబముఖిని ॥ ౧౭౧ ॥ తే ॥ చూడ
మీసారిభాండ మోశోభనాంగి । భిన్నటంబొండెఁ నాఁటిదప్పినది యొండెఁ । గలుగులేకుం
డనూడ్చి తెమ్మలఘుజఠర । జాతవేదంబు హోమ్చ్చేసి స్వల్పభుక్తి ॥ ౧౭౨ ॥ చ ॥ అను
టయు సంభ్రమంబు పరనంగనతో ... । దనకనివండెడింబికొని సాధుఁ
డు పల్లియ కేగు నెంజిలిం । దనికి శిఘుజంపకు ... భరితంబయి ... ట్టుకొనట్టుకట్టియె । ఘృ
నభినవోదనంబొసఁగెఁ బూని తదాజ్ఞను శ్రావమూఁకుటన్ ॥ ౧౭౩ ॥ తే ॥ ఒసఁ
గియెడపేర్పులోఁ గాఁగుచున్నయాల । పాలుపడ్డించుట ... పాలవేళ । మవలి

ములస్వాధీనత లేనివాఁడు. పాథేయశేషము — దారికట్టియున్నదిగా మిగిలినది. చెట్లు = కీడు. గొం
తెమకోరికలు = కోరరాని కోరికలు. పోదు = తగదు. తైర్థికులు — తీర్థయాత్ర చేయువారు — బ్రాహ్మ
ణులు. పెళుసులు — విరసపుమాటలాడువారు ॥ ౧౬౬ ॥ ౧౬౭ ॥ శుద్ధిమచ్చరణున్ = కాళ్లుక
డుగుకొన్నవానిని. గోత్రాదేవతాపుత్రున్ = బ్రాహ్మణకుమారుని. స్మేరాగ్నిప్రభున్ = వెలుఁగుచు
న్న నిప్పువలెఁ బోలిన తేజస్సుగలవానిని. ప్రోల్చేపట్టుగావించి = ముందటిచోటు శుద్ధిచేసి. నీరారన్
= నీళ్ళసమృద్ధిగా. వార్ధారాధౌతమున్ — నీటిధారలచేత పరిశుద్ధముగాఁ జేయఁబడినదానిని, రం
భాఫలాశంబునన్ — అరఁటాకునందు ॥ ౧౬౮ ॥ అవ్యంజనంబు — కూరలులేనిది. దధ్యోదనంబు
— పెరుగన్నము. ముదిత — స్త్రీ; సంతోషించినది. సలిల — నీటిచేత. గిండి — చిన్ననోరుగలచిన్న
చెంబు ॥ ౧౬౯ ॥ మొసఁగున్ — భుజించెను ॥ ౧౭౦ ॥ త్రిమ్మరీఁడు — యథేచ్ఛముగా ప్రవర్తిం
చువాఁడు. సిద్ధము — మెతుకు ॥ ౧౭౧ ॥ భిన్నటంబు — కూఁడు. అలఘుజఠరజాతవేదంబు — అధిక
మయినజఠరాగ్ని ॥ ౧౭౨ ॥ యామునిన్ — రాత్రియందు. నెంజిలిన్ — విచారముచేత. తనికి —
సంతాపించి. అట్టుకన్ — అటుకయందు. అట్టుకట్టి — అట్టుగా నేర్పడి. అభినవోదనంబు — క్రొత్తయ
న్నము — పట్టి గావనుట. శ్రావమూకుటన్ — కంచమువంటి మూఁకుటియందు ॥ ౧౭౩ ॥ ఎడపేర్పు

వారలచేతికినందియిచ్చు । వడువునభుజింపవెడవిపుర్వంటకంబు ॥౧౭౪॥ క॥ భుజియిం
చిమఱియుఁదెమ్మని । గజిబిజిసేయుటయుసతియుఁగలఁగకవికస । న్నిజవదనయగుచుహ
స్తాంబుజములుమొగిడించిపలుకుభూసురసూతిన్ ॥ ౧౭౫ ॥ శా ॥ అన్నంబొం
డొకలేనుచల్దియదివిన్నధ్వశ్రమారూఢతె । మ్మన్నందెచ్చెదసాధుగుప్తములునవ్యం
బుల్ కజ్జాయంబులిం । దెన్నేనన్నివిశ్రాంత్తయట్టికలఁగాదేలేచివార్చుండువే । గన్ని
ర్మించెదఁగూడుఁగూరవఱియుంగైకోలుమేల్భుక్తికిన్ ॥ ౧౭౬ ॥ ఉ ॥ నావినినా
తిఁబలుకుఁగుహూనావటుపోవనితామతల్లియో । పావనశీలతైలపరిపక్వములెన్నియుఁ
దెమ్ముగాదనన్ । లేవడినైనభుక్తిగొనిలేవదిగంబడదాఁకలింతయున్ । ధావనమాచ
రించుకతనన్దడవున్నిలుఁబోలదిచ్చటన్ ॥ ౧౭౭ ॥ మహాస్రగ్ధర ॥ అసినన్వడ్డింపఁ
జొచ్చెన్హరిణనయననిండారుడెందంబుతోనే । గనభావిప్రాణనాథాగ్రహసహమ
తితోఁగమ్మనైకారమైనే । తనవండంబొల్పిచేతన్దడవినఁదుముఱైతాలుటల్ లేకస
ద్యో । జనితంబుల్ వోలెఁజాలంజవులొదవుసమచ్చండికాపూపపఙ్క్తుల్ ॥ ౧౭౮ ॥
వ ॥ ఇట్లరుణగ్రహణప్రవణపురుషోపధికృతంబులు ప్రాణవల్లభసమ్యగభిరక్షితం
బులుతదుపహితగణనావహంబులు నచ్ఛిద్రముద్రాముద్రితంబులునై సజ్జనవితరణం
బులగతిమహితభాజననిహితంబులు ననురక్తవధూహృదయంబులపగిది నతిస్నేహ

లోన్ — చాలియుండు. అలపాలు — అవుపాలు. వేళము — శీఘ్రముగ. వడువు — బ్రహ్మచారి. ఇవుర్వంటకంబు — ఇగురబెట్టినయన్నము ॥ ౧౭౪ ॥ గజిబిజి — తొందర. కలఁగక — కలఁతనొందక. వికసన్ — వికాసమునొందుచున్న ॥ ౧౭౫ ॥ ఒండొక — కొంచెమైనను. అధ్వశ్రమారూఢ — త్రోవనడచినబడలికవొచ్చినదానా. సాధుగుప్తములు — బాగుగాదాఁచఁబడినవి. నవ్యములు — క్రొత్తవి. కజ్జాయములు — పిండివంటలు. ఎన్నేని — కావలసినన్ని. అట్టికలన్ — అటికెయందు. కాదేని — అవిసరిపడకయెడ. వార్చుండు — చేయికడుగుకొనియాచమనము చేయుఁడు. నిర్మించెదన్ — చేసెదను. మఱియున్ — మఱల. కైకోలు — అంగీకారము. భుక్తికిన్ — భోజనమునకు ॥ ౧౭౬ ॥ తైలపరిపక్వములు — నూనెతోవండినవి. ఎన్నియున్ — ఎన్నియున్నవో అన్నియును. కాదనక — కాదుఅనక. లేవడి — దారిద్ర్యము — తక్కువ. దిగంబడదు — తగ్గదు. ఇంతయున్ — కొంచెమయినను. ధావనమాచరించుకతనన్ — పరుగెత్తుటచేత ॥ ౧౭౭ ॥ నిండారు — నిండిన. భావిప్రాణనాథాగ్రహసహమతితోన్ — ముందుపెనిమిటికోపమునోర్చునట్టిబుద్ధితో. చేతన — చేతితోనే. పొల్చి — ఒప్పి. తుముఱై — పొడియై. తాలుటలు — మఱుఁగు పడుటలు. సద్యోజనితంబులు — అప్పుడుపుట్టినవి ॥ ౧౭౮ ॥ అరుణగ్రహణప్రవణపురుషోపధికృతంబులు — ఎఱుపును అనఁగా కోపమును పొందుటయందు ఆసక్తుఁడయిన పెనిమిటిచేత కపటముగాచేయఁబడినవి. ప్రాణవల్లభసమ్యగభిరక్షితంబులు — పెనిమిటిచేత లెస్సగాఁగాపాడఁబడినవి. తదుపహితగణనావహంబులు — అతనిచేతపెట్టఁబడినలెక్కనుపొందినవి. అచ్ఛిద్రముద్రాముద్రితంబులు — సందులేక వాసెనకట్టుచేతముద్రవేయఁబడినవి. వితరణములగతిన్ — దానములవలె. మహితభాజననిహితంబులు — గొప్పపాత్రమునందుంచఁబడినవి. అనురక్తవధూ — అనురాగముగల స్త్రీయొ

చ్ఛిలంబులు నుపవనంబులయుపను సురభిస్థంబులు నైన పిష్ట వికారంబులునిర్వికారుఁడై భూసురకుమారుండు నిరవశేషంబుగా నాహరించియు వెండియు నవనతాననంబగు మిథ్యాలజ్జాభినయంబునఁ దనబహుభోక్తృత్వంబున నపశ్లోక కలుషితంబగు ననివిశంకమానమానసుండునుం బోలెఁగానఁదగుచు పొట్టనెట్టికసీలదిట్టపడుచుకడుపునిండమి వెంతింగితరంగితాద్భుతాంతరంగయై యాకురంగనయన యిట్లనివితర్కించు ॥ ౧౭౯ ॥ క ॥ ఇసుమంతగానిలేఁడీ । పసిబాలుఁడుకూడుగూటిపాత్రియమువాఁడీ । బ్లైనరిబహుభక్ష్యరాసులు । మెసఁగెడివిసువఁడు ప్రపుష్టిమేకొనఁడుగదే ॥ ౧౮౦ ॥ ఉ ॥ మాయవ్రవిష్ట యోనిసువు మానిసిపుట్టువుగాదు దేవతా । నాయకుఁడో చతుర్ముఖుఁడొ నాభవబంధములూడ్పనన్నదా । రాయణమూర్తియో మెఱుఁగఁ రాదొకయుంచుక యుక్ బుసుక్షపైఁ । జేయిదొ ఱంగఁడప్పములు సెల్లెసమస్తమునంచునవ్వెఱక్ ॥ ౧౮౧ ॥ చ ॥ తలఁచుమనంబులోన వసుధామరయాజకధర్మపత్నిని । ర్మలకనకావదాతమునఁ గరాళతరాలఘులీలమాలికో । జ్వలముజగత్త్రియాచరణసాక్షిముపక్షిమదంగభాగతా । తిలకితవిభ్రమంబగు సుదీర్ఘమహాత్త్వముదివ్యతత్త్వమున్ ॥ ౧౮౨ ॥ క ॥ సతియాగతిశ్రియమిచ్ఛే । ద్ధుతాశనాత్తనుట మెంతిఁగి హుతవహునఖిలే । ప్సితవితరణగుణలీలా । చతురుం బ్రార్థింపఁదల్ప్రసాదముకతమిక్ ॥ ౧౮౩ ॥ సీ ॥ ఒకకొన్నిపడియంబు లొకకొన్నిపరుగుల నొకకొన్నితెలంగుల యొలుపఁబన్న । లొకకొన్నిద్రబ్బెడలొకకొన్నితాలింపు లొకకొన్నివిధము

కు. స్నేహపిచ్ఛిలంబులు — స్నేహముచేత పేరుకొన్నవి; నేయి పేరుకొన్నవి. ఉపదంశ — విధమున. సురభిప్రభంబులు — మంచిపరిమళముకలవి. పిష్టవికారంబులు — పిండివంటలు. నిరవశేషంబుగాన్ — మిగులులేకుండ. ఆహరించి — భక్షించి. అవనతాననంబు — వంచినమొగముగలది. మిథ్యాలజ్జాభినయంబునన్ — అబద్ధపు సిగ్గునుతోఁపించునట్టి చేష్టచేత. బహుభోక్తృత్వంబు — తిండిపోతుతనము. అపశ్లోకకలుషితంబు — అపకీర్తివలనకలఁతనొందింపఁబడినది— అపకీర్తినొందినది. విశంకమాన — మిక్కిలిసంశయించుచున్న. నైష్టికసీలదిట్టపడుచు — నైష్ఠికశీలుఁడైన దైర్యముగలబాలునియొక్క. తరంగితాద్భుతాంతరంగ — అతిశయించిన యాశ్చర్యమునొందిన మనసుగలది. వితర్కించున్ — తనలోఁదానుఆలోచించెను ॥ ౧౭౯ ॥ ఇసుమంత — రవంత. ఎసరి — విజృంభించి. ప్రపుష్టి — తృప్తిని. మేకొనఁడు — పొందఁడు ॥ ౧౮౦ ॥ సిసువు — శిశువు. నివ్వెఱన్ — నిండిననాశ్చర్యముతో ॥ ౧౮౧ ॥ నిర్మలకనకావదాతము — స్వచ్ఛమయిన బంగారమువంటిదియు, తెల్లనిదియు. కరాళతర — మిక్కిలియున్నతమైన. ముదక్షిమత్ — సంతోషించినకన్నులుగల. తిలకితవిభ్రమంబు — బొట్టుగలదిగాఁజేయఁబడినవిలాసముగలది. దివ్యతత్త్వమున్ — అప్రాకృతమయినపరబ్రహ్మమును ॥ ౧౮౨ ॥ శ్రియమిచ్ఛేద్ధుతాశనాత్ — హుతాశనాత్ — అగ్నిదేవునివలన. శ్రియమ్ — సంపదను. ఇచ్ఛేత్ — కోరవలసినది. హుతవహున్ — అగ్నిదేవుని. అఖి...తురున్ — అఖిల — సకలమైన. ఈప్సిత — కోరికలను. వితరణ — ఇచ్చునట్టి. గుణ — గుణముయొక్క. లీలా — వ్యాపారమునందు. చతురున్ — నేర్పుగలవానిని ॥ ౧౮౩ ॥ ద్రబ్బెడలు — ఒకవిధమయిన భక్ష్య

లయొప్పఁజేయు । లోకకొన్ని కలకల్పు లొకకొన్ని గజ్జులు నొకకొన్నిరీతుల యూపు
వగలు । నొకకొన్నిసిగలు నొకకొన్నియంబళ్లు నొకకొన్ని వహులు పూపోళిక-
రసులు । వివిధఫలకంద మూలంబు లవియుఁగొన్ని । యూరుఁబిండులునొకకొ
న్నియొకకొన్ని । యూరుఁగాయలు పచ్చళ్లు నొకకొన్ని । పెరుఁగుపాత్రైన నే
తులుపెచ్చు పెరుఁగ ॥౧౮౪॥ వ॥ అమితమైన మహానసమునందు పుడప్ప తమొందు మన్న
దను । స్నముల సుపక్వాన్నములనందముగా బొటువొప్పు చోటున । య్యామరతరుప్ర
సూనలతలం గనసైఁగురియుఁగ బుట్టుగం । ధమువిటుడిగ్గుచోటుఁ దగుఁదద్విధయార
చితోపగూహముల్ ॥ ౧౮౫॥ శా॥ ఆలీలావతి నిత్యసత్యశమసౌదార్యాదార్యసంశుద్ధ
లం । జాలక్ మెచ్చి వటుత్వనుండో అంగిసాష్టాంగముఁ జొచ్చెను । ద్వేలాలో
లకృపాజపాప్రసవకాంతిభ్రాంతి కృత్సలోచనా । జ్ఞాళిందాశ్రితరాధికాసురవరాంగాం
కూరుఁడాశౌరియుక్ ॥ ౧౮౬ ॥ సీ ॥ సీలంబుభక్తానకూలంబుహరిదంతచేలంబు న
నసితచోరమాది । మూలంబుగరుణాలవాలంబు కృతజగజ్జాలంబు శ్రితలతావాలను
మన । మేలంబు భవవనోత్కీలంబు తల్పితవ్యాళంబు శిక్యావమాళమమిత । లీలం
బుహృతమరుత్సాలంబు శశినఖజాలంబు వరదానశీలమఖిల । కాలజంఘాలమసుర
కృత్తైళమటిక । రాళమాహత్సయోదవాతూలమునను । యదుకులసరోమరాళంబు
నతివగాంచి । నతియొనర్చియు నాసర్వసన్నగధరుండు॥ ౧౮౭ ॥ ఉ ॥ ఆనసిఁబలుక-
సిహృదయమారయఁగోరియ యిట్లొనర్చితిక్ । గానిక శేశయాననలు గల్గిరయేని
యుఁగల్గనిమ్ముని । చేసినభాగ్యమే సతియుఁ జేయదుస్సిద్ధిఁ టక్ మునీశ్వరా । భ్యా
శదురాసదంబగు మదాకృతియోంగతినల్లసిల్లుటక్ ॥ ౧౮౮ ॥ క ॥ సుచరిత్రనేమని

ములు. ఒప్ప—కారముగల. తొప్ప—పిండిమిరియము. సిగరి—తాంబూలకజ్జె. వహులు—విధములు॥
౧౮౪। మహానసము—వంటయిల్లు. ఉపగూహములు—ఆలింగనములు ॥ ౧౮౫ ॥ సౌదార్య—
ఇచ్చునట్టిస్వభావము. వటుత్వము—బ్రహ్మచారితనము. సాష్టాంగము—ప్రత్యక్షము. ఉద్వేల
—మిక్కిలి. ఆలోల—అంతటచలించిన. జపాప్రసవ—దాసనపుఁబువ్వు. భ్రాంతికృత్—భ్రమ
నుచేయుచున్న. ఆళింద—మంచెపైని. ఆశ్రిత—ఆశ్రయించిన. అంకూరుఁడు—మొలకలుగలవాఁ
డు॥౧౮౬॥ హరిదంతచేలంబు—దిగంబరము—దిసమొలగలది.. ఆలవాలము—పాదయైనది. అ
సుగమేలము—దేవతలకూడికగలది. భవవనోత్కీలంబు—జన్మములనెడి వనమును కాల్చునది.
తల్పితవ్యాళంబు—పానుపుగాఁ జేయఁబడిన పాముగలది. శిక్యావమాళము— (చల్డి) చిక్కము
తోడిసిగగలది. హృతమరుత్సాలంబు—అపహరింపఁబడిన దేవతలచెట్టు (పారిజాతవృక్షము) గల
ది. అఖిలకాలజంఘాలము—ఎల్లకాలమునువడిగనడచునది. అశనకృత్తైళము—అన్నముగాఁజే
యఁబడినవిషముగలది. అరిరాళము—పగవారికి భయమునుపుట్టించునది. ఆపత్సదాతూలవాతూ
లము—ఆపదలనెడి మేఘములకుగాలి. నతి—నమస్కారము ॥ ౧౮౭ ॥ కుశేశయాననలు—తా
మరలవంటి మొగములుగలవారు — స్త్రీలు. అభ్యాశదురాసదంబు — సమీపమునుపొందఁగూడ
నిది ॥ ౧౮౮ ॥ పచరణ—కపటనటనము, ఇమ్ముగ—బాగుగా. ద్రోవది—ద్రౌపది ॥ ౧౮౯॥

చే । తిచలిదిభుజియింపఁజాలదృష్టి మొదవెడిం । బదరఫలాదిమ్ములమును । రుచి
యింపఁదుశబరి విందుద్రోఁక దివిందన్ ॥ ౧౮౯ ॥ క ॥ అతిమానుషమసిధారావ్రత
మగుమనవఁటనిప్పవంటిదిదియనన్ । బతిసేవతవై మనునీ । గతిభావారూఢమయ్యెఁగా
జగములకున్ ॥ ౧౯౦ ॥ చ ॥ తనుశతకోటులెత్తిబహుధవఁ విసిర్మిఁ బేర్మిగాంచి
నన్ । ననుఁగనలేఁ లేఁతలకునాతియభోగ్యముభాగ్యమీవ్రపా । గ్జననమునందొ
నప్పివివాకానాకయుర్భనన్నుఁ గూర్చిదా । ననసనకూరెఁజుమ్ముసుజనవ్రజనందితచ
ర్యనీదెసన్ ॥ ౧౯౧ ॥ తే ॥ అతివతోల్లింటిపుట్టువునందునొకఁడు । మౌని వేలిమిజ
న్మవై మన్నవాఁడు । నావధురవేణునాదంబునకుదిగరఁగి । తొరఁగఁజేసితిసుస్నిగ్ధ
దుగ్ధరసము ॥ ౧౯౨ ॥ క ॥ ఆపాలనురువుపవన । వ్యాపారముచేతఁ దొలివచ్చిని
లిచెలీ । లాపింఛచ్ఛవిభర్త్సిత । తాపింఛమదీయమౌళితటిఁగుచలిరుచా ॥ ౧౯౩ ॥
క ॥ దానఁబయస్సంతానము । దానంబునన్నుఁ దనువు దానవయతిచం । ద్రానవతత్ప
లమునఁగా । దానీరునుదక్కితిన్ మదనుమవిఁబొదలన్ ॥ ౧౯౪ ॥ ఆ ॥ ఒకఁడు
కృతసత్క్రియుండనువిప్రుండు । గలఁడుఘోరరీతికలుషబుద్ధి । వసుధయెల్లఁదిరు
గువసుధానవనుపేరి । పట్టణమునఁనందుఁబుట్టువడుగు ॥ ౧౯౫ ॥ సీ ॥ ధనవంతుఁ
డయ్యును ద్వాహంబుదొఱఁగి మాతులునాకు పెఱవితంతువులఁదగిలి । కులవంతుఁ
డయ్యుఁ బెద్దలఁబాసి విహరించుఁ బాపండషండానుబంధియగుచు । మతిమంతుఁడయ్యు
నామ్నాయముల్ చెవిఁబెట్టఁడశ్లీలశైలవ్యసనమెసఁగి । స్థితిమంతుఁడయ్యు లక్ష్మికిఁ
గాకత్రిమ్మరుపలుగూడు మరిగి యాఢ్యులభజించి । తలఁచు బ్రహ్మస్వదేవస్వము
లవునెగ్గు । కుప్పఁజిచ్చిడిపేలాలుకొఱుకఁదివురు । గ్రహణకాలంబులందు మున్గఁడు
జలముల । నెబ్బచెంచడమా బ్రాహ్మణబ్రువుఁడు ॥ ౧౯౬ ॥ వ ॥ వాఁడొకఁడు కందు
వనొకఁడు వెలయాలికిఁ జిక్కి మహామండలకుండలంబగు పౌండరీకంబునఁ గొండొక
కాలంబుండి యొకఁడు పెనుఁబండువునఁ గన్నులపండువగు మదీయనైవేద్యప్రకల్పనంబు
ధూపోత్సవానంతరంబున నెడముగాచి చూచి తనవలయు తెఱంగునం జనిబహువి

మనువు—బ్రతుకు ॥ ౧౯౦ ॥ లేఁతలు—అల్పులు. అభోగ్యము—అనుభవింపఁదగనిది. ప్రాగ్జనన
ము—పూర్వజన్మము ॥ ౧౯౧ ॥ వేలిమిజన్మవు—పెయ్యాటుధేనువవు. మన్న—బ్రదికిన. సుస్నిగ్ధ—
మిక్కిలిచిక్కనైన ॥ ౧౯౨ ॥ లీలాపింఛచ్ఛవి—విలాసరూపమైన నెమలియీఁకలకుచ్ఛాయచే
చేత. భర్త్సిత—తిరస్కరింపఁబడిన. తాపింఛ—చీఁకటిమ్రానుగిలది ॥ ౧౯౩ ॥ పయస్సంతా
నముదానంబునన్ — పాలసమూహమునిచ్చుటచేత. పొదలన్—వర్ధిల్లఁగా ॥ ౧౯౪ ॥ ౧౯౫ ॥
ఉద్వాహంబు—పెండ్లి. వితంతువులన్—విధవలను. షండ — నపుంసకులతోడి. అనుబంధి—సం
బంధముగలవాఁడు. అశ్లీలశైలన—అసభ్యపుమాటలాడుటయందు. స్థితి—ఉనికి—కలిమి. ఆఢ్యు
లన్—ధనవంతులను. కుప్పన్—పెంటదిబ్బయందు. తివురున్—యత్నించును. మున్గఁడు—స్నాన
ముచేయఁడు. నెబ్బచెంచడము—చెడ్డడేగ—చెడ్డదేవలె ప్రాణహింసచేయువాఁడు. బ్రాహ్మణ
బ్రువుండు—నీచబ్రాహ్మణుఁడు ॥ ౧౯౬ ॥ కందువన్—సమయమునందు. పెనుఁబండువునన్—

ధంబగు కాలంబుమని ముదిసితనువు విడిచి యత్యుత్తమంబగు నగ్రామరవంశంబునం బుట్టి పుట్టిన నాటనుండియుఁ జదువు చదువునన చతురుండై నిందు ప్రాయంబునని మ్నం జెట్టవట్టించి యిట్లున్నవాఁడు వినుము ॥ ౧౯౭ ॥ తే॥ తనుణి మధ్యభక్తదర్శ నోత్సవసుకృతము। పాపవహ్నికిసలిలమై భద్రమొసఁగెఁ। గాక లేకున్నసితఁడు ప్రాగ్జనినొనర్చు। కల్మషములకు నిష్కృతిగలదె యెందు॥ ౧౯౮ ॥ వ॥ అవ్విధంబు గసోపహారంబగు మదీయరూపంబు నాకస్మికంబుగఁ గనుంగొని భస్మసాత్కృతదుష్కృతనీరసయవసరాశియై భూసురకేసరికిశోరంబై వాసివడసియు నతండు కట్టిఁడిగా గుటకుఁగారణంబు వినుము ॥ ౧౯౯ ॥ క॥ నీభావశుద్ధియారయ। శోభనచారిత్ర యేనుజువ్వెయతనికిన్। లోభక్రోధములమనః। క్షోభముగావించిబాలిశుండనిపింతున్ ॥ ౨౦౦ ॥ క॥ పతికొట్టినఁబతిదిట్టినఁ। బతినిదర్యుండగుచు నెట్టిపాటుపఱిచినన్। మతినన్యథాత్వమొందరు। పతిదేవతలతివనీకుఁబ్రతియగువారల్॥ ౨౦౧ ॥ తే॥ నిష్ఠురత్వంబుతోలఁగించి నేటనుండి। నీకుననుకూలుఁడయ్యెడునీవిభుండు। మత్పదద్వయభక్తిసమగ్రుతైన। సుతులనేవురఁగాంచెదూర్జితవిభూతి॥ ౨౦౨ ॥ తే॥ పెండిఁబైఁడిద్రవ్యశతండంబుగా మెలి! కూడుఁబాఁడి యింటఁగొలఁదిమీర। నోములెల్లనోఁదినూఱేండ్లు బ్రదికినీ। భర్తతోడఁబరమపదముగనుము ॥ ౨౦౩ ॥ ఉ॥ మన్ననచేసి రాఁదమురమర్దనుఁడంచునహంకరింపకో। కిన్నరకంఠి గట్లయినఁగీడొదవున్ వినుతొంటికన్నన। స్నన్నిహితాంతరంగవయి సత్యసమార్జవశుద్ధిలక్ష్మికిన్। వన్నియపెట్టుమీమహితవర్తనకీర్తులు నిర్వహించుచున్॥ ౨౦౪ ॥ క॥ తృష్ణారహితులు మత్పద। నిష్ణాతులు నిత్యసత్యనిరతులు నగుశ్రీ। వైష్ణవులఁగాంచినఁగా। విష్ణుపదవలగ్నగారవించికొలువుమీ ॥ ౨౦౫ ॥ క॥ అనివరమిచ్చిన హీసుర। వనితన్ మన్నించిభక్తవత్సలుఁడాగం। దననెలవునకుసుధారస। మునఁగుముదినిఁ దేర్చియరుగుపూర్ణేందుఁడనన్ ॥ ౨౦౬ ॥ తే॥ అటసుశీలమగఁడునరుదెంచి మొక్కొన్ని। దివసములకుదోరలఁదిరియునాస। గోసితనకులంబువాసియువన్నెయఁ। దలఁచు

గొప్పయుత్సవమునందు. చదురుఁడు—చతురుఁడు—నేర్పరి ॥ ౧౯౭ ॥ ప్రాగ్జనిన్ — పూర్వజన్మమునందు. కల్మషము—పాపము. నిష్కృతి—ప్రాయశ్చిత్తము ॥ ౧౯౮ ॥ సోపహారంబు—నైవేద్యములోఁగూడినది. భస్మసాత్కృత—బూడిదయైన. నీరసయవసరాశి—ఎండినగడ్డిప్రోవు. భూసురకేసరికిశోరంబు—బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుఁబిడ్డ. వాసి—ఘనత. కట్టిఁడి—కట్టుతప్పినవాఁడు — అక్రమమైననడవడిగలవాఁడు ॥ ౧౯౯ ॥ బాలిశుండు—మూర్ఖుఁడు ॥ ౨౦౦ ॥ ౨౦౧ ॥ ఊర్జిత—ఎన్నఁదగినజెడని ॥ ౨౦౨ ॥ ద్రవ్యశతండంబు—అపరిమితము ॥ ౨౦౩ ॥ తొంటికన్నన్—మునుపటికంటెను. సన్నిహితాంతరంగవు—నాయందుంచఁబడినమనసుగలదానవు. సమార్జవ—మంచిఋజుభావముయొక్క ॥ ౨౦౪ ॥ నిష్ణాతులు—నిష్ఠగలవారు. విష్ణుపదవలగ్న— ఆకాశమువంటి నడుముగలదానా— సూక్ష్మమైననడుముగలదానా ॥ ౨౦౫ ॥ కుముదినిన్—కలువతీఁగను. పూర్ణేందుఁడు—నిండుచంద్రుఁడు ॥ ౨౦౬ ॥ తిరియు—యాచించు. గోసి—నలుకి—విడిచి ॥ ౨౦౭ ॥

కొనుచుఁ దెలివిమొలకలెత్త ॥ ౨౦౭ ॥ తే ॥ అతనిఁ దన సొమ్ము చేసి మున్నాఁగియున్న । మోహముఖులైన జ్ఞాతులమూలఁ ద్రోచి । సంహృతాసురులైన నిర్జరులకరణి । మదివివేకాదివర్గ మభ్యుదయమయ్యెఁ ॥ ౨౦౮ ॥ క ॥ కోపంబునాఁగి మిక్కిలి । పాపమునకు లోఁగి బుద్ధిపశ్చాత్తాపా । టోపశిఖిఁ గ్రాఁగి కరుణా । ద్వీపవతీలహరిఁ దోఁగి విప్రుఁడు మతియున్ ॥ ౨౦౯ ॥ సీ ॥ కాలిచపడ నిండ్లకడ కేగి వనరుచుండెడువాఁడు వైరాగ్యనిష్ఠుఁడయ్యెఁ । గయ్యాలక్రచ్ఛమై కాలుద్రవ్వుచు సదా మండువాఁ డతిశాంతిమహితుఁడయ్యెఁ । గసరి యెంగిలిచేతఁ గాకి వేయనివాఁడు సతతాన్నదానప్రశస్తుఁడయ్యె । బ్రహ్మకల్పను దాఁక బ్రతుకఁ గాసఁ గడకట్టువాఁ డస్థిరముగ విశ్వముఁ దలంచెఁ । బాటిగాఁ గొనకాపద్మభవుని నైన । నీరసము సేయువాఁడు వినీతుఁడయ్యె । నోరులలచ్చికి ముచ్చిరియుడుకువాఁడు । సర్వసముఁడయ్యె విష్ణుప్రసాదమహిమ ॥ ౨౧౦ ॥ ఉ ॥ పాళము మీరు పెద్ద పెద పాళములై బలిసంపుఁ గాఁగులన్ । మూలుగుచున్న ప్రాఁబసిఁడి ముంచి ధనార్థుల కిచ్చు విష్ణుదే । వాలయసుప్రతిష్ఠలకునై యొసఁగున్ సతి కేలనించు నా । నాలఘుకర్మనిర్మితికి నగ్రకులేందుఁ డనుగ్రహంబునన్ ॥ ౨౧౧ ॥ క ॥ ఆయాలుమగలు విష్ణుప । రాయణులై పెక్కుగతుల వ్రతములు తఱితోఁ । జేయుచునుండఁగ నటని । శ్రేయసపదమైన పౌండరీకక్షోణిన్ ॥ ౨౧౨ ॥ మ ॥ యమరాడ్దూతశిఖావతంసము చిరప్రాణంబు దూరప్రియా । గమశంసిస్ఫుటకాకలీకలన మేకప్రక్రియాపాతదీ । క్షము శీతర్తుబలీయ మొక్క బలిభుగ్రాజంబు రాజిల్లు శ్రీ । రమణాగారపురోద్ధరోర్ధ్వ చలపత్త్రస్థూలశాఖాశిఖన్ ॥ ౨౧౩ ॥ శా ॥ తాతల్ తండ్రులు మామ లల్లురునుము

ఆఁగి—ఆక్రమించి. మోహముఖులు—మోహుఁడు మొదలగువారు — మోహము మదము మొదలగునవి. జ్ఞాతులన్—దాయాదులను—తనలోని శత్రువులను. సంహృతాసురులు—చంపఁబడిన రాక్షసులుగలవారు. అభ్యుదయమయ్యెన్—వృద్ధిపొందెను ॥ ౨౦౮ ॥ ఆఁగి—అణఁచి. లోఁగి—వెనుదీసి. కరుణాద్వీపవతీలహరిన్—దయయనెడి నదీప్రవాహమునందు. తోఁగి—మునిఁగి ॥ ౨౦౯ ॥ ఈచపడన్—చచ్చుకొనిపోఁగా. వనరు—దేవురించు. కయ్యాలక్రచ్ఛ—జగడగొండి. కాలుద్రవ్వుచున్—కలహమునకు యత్నించుచు. మండువాఁడు—కోపవికారమును జూపునట్టి వాఁడు. కసరి—కోపించి. కడకట్టు—నిర్ణయించు. పాటిగాన్—లక్ష్యముగా. ముచ్చిరి—దుఃఖపడి. ఉడుకు—తపించు ॥ ౨౧౦ ॥ పాళము—మేర; వృద్ధి. బలిసంపుఁగాఁగులన్—మిక్కిలి పెద్దవైన బానలయందు. మూలుగుచున్న—స్థిరముగా కదలకయున్న. ప్రాఁబసిఁడి—బహుదినములనాటి ధనము. నిర్మితికిన్—చేయుటకు ॥ ౨౧౧ ॥ నిశ్శ్రేయసపదము—మోక్షస్థానము ॥ ౨౧౨ ॥ చిరప్రాణము—బహుకాలము బ్రదికియుండునది. దూర...శంసి—దూర—దూరమునందలి. ప్రియ—ఇష్టవస్తువుయొక్క. ఆగమ—రాకను. శంసి—కోరునది. స్ఫుటకాకలీకలనము—స్ఫుట—స్పష్టముగా వినఁబడెడి. కాకలీ—సన్ననికంఠస్వరములోడ. కలనము—కూడినది. ఏకప్రక్రియాపాతదీక్షము — ఏకవిధమైన పాటు నందలి దీక్ష (నియమము) గలది. బలిభుగ్రాజంబు—శ్రేష్ఠమయిన కాకి. శ్రీరమణా...శిఖన్—శ్రీవిష్ణుదేవునిగుడి యెదుట మొలచి పెరిగిన రావిచెట్టుయొక్క లావైన కొమ్మకొనయందు ॥ ౨౧౩ ॥ సహ

త్రాతల్ సహాయుల్ సహ । శ్రోత్రల్ భ్రాతలు సేవకుల్ హితులు మిత్రుల్ పు
త్రులో లేదివా । భీతాభీతములై తనుం గొలువఁగాఁ బెన్మ్రాఁకు వాయస ।
వ్రాతశ్రేష్ఠము గ్రాలు రేలుఁబగలున్ భ్రాంతాగమాంతంబునన్ ॥ ౨౧౪ ॥ చ ॥ అవి
యొకనాఁడు విట్ఠలగృహాంగణభూబలిపీఠవర్తులై । మెదుకులు మేయఁగన్నిడి యు
మేయగతిన్ బలవత్ దదాంగత । చ్ఛదభవభూరి మాయుతవశంబున నయ్యెడధూళి
వోవన । భ్యుదితములయ్యె వానగుడియూర్పునఁ గల్గునగణ్యపుణ్యముల్ ॥ ౨౧౫ ॥ వ ॥
ఇట్లతర్కితోపన్నంబగు పన్నగశయనసదనసమ్మార్జనసముదితసుకృతపరిపా
కంబునఁ గాకంబు నతిలోకంబయ్యె వినుము ॥ ౨౧౬ ॥ క ॥ కలహంసముకటి
యదుకుల । కలహంసముగుడి జరించుఁ గుసుమాయుధకే । ళిలతాగుచ్ఛముక్రైవ
డి । జలరుహసంభవమరాళసంకాశగతిన్ ॥ ౨౧౭ ॥ వ ॥ ఇట్లు వర్తింప వర్తింప ॥ ౨౧౮ ॥
మ ॥ కుతుకంబింకకకుంకుమద్రవమిళద్గోరోచనాపంకసం । స్థితపత్త్రాంకకలంకితాం
బుధికుమారీహరిపత్త్రరుహ । ద్వితయాస్ఫాలనలాలనోచితపయోవిస్ఫారకాసా
రసం । తతినానీడభవంబు క్రీడసలుపున్ దద్దివ్యధామంబునన్ ॥ ౨౧౯ ॥ సీ ॥
మొనరెండుగాఁగ ద్రెవ్విన విద్రుమద్రుకందము నేలమక్కునఁ దడవినడవి । మొగ
విచ్చు పసిఁడి గేదఁగి ఱేకుగమి మించు విశదచ్ఛదములను విద్రిచి విద్రిచి । నగుమొగంబు
లదాసనపుఁ గ్రొవ్విరుల నవ్వ చిగురాకునడుగులఁ జిమ్మి చిమ్మి । నిద్దంపుఁ బండువెన్నెల
గుత్తికడకొత్తి మలయుమైముంపులఁ గేఁకికలఁ జి । శార్ఙ్గిసౌధప్రఘాణకాసారసార
సారసామోదమేదురవారిఁ దేలి । వచ్చియాయంచ కక్షిలోనుజ్జ్వలాకృ । నాఁడు ప
వలింటిబిత్తెండ వేఁడిఁ దలఁకి ॥ ౨౨౦ ॥ క ॥ అవితనదేహంబచ్చట । విదలింపఁబక్ష

శ్రోత్రలు — తనతోడివినికి గలవారు. దివాభీతాభీతములు — గ్రుడ్లగూబలని భయము లేనివి. భ్రాంతాగమ — రావిచెట్టుమొక్క ॥ ౨౧౪ ॥ బలిపీఠవర్తులు — బలిపీఠమునందుండునవి. అలుకు — కాఁదికెట్టరాని. ఛద — రెక్కలవలన ॥ ౨౧౫ ॥ అతర్కితోపపన్నంబు — ఊహింపరానివిధమునఁ గలిగినది. సమ్మార్జన సముదిత — ఊడ్చుటవలనఁ బుట్టిన. అతిలోకంబు — లోకాతీతము ॥ ౨౧౬ ॥ కలహంసము — ఉత్తమజాతిహంస; శ్రేష్ఠుఁడు. సంకాశ — పోలిన ॥ ౨౧౭ ॥ ౨౧౮ ॥ ఇంకక — దగ్గఱ. పత్త్రాంక — మకరికాపత్త్రచిహ్నములచేత. కలంకిత — కళంకముగాఁ జేయఁబడిన. హరి — మనోజ్ఞమైన. ఆస్ఫాలన — చఱచుటలచేత. పయోవిస్ఫార — జలములచేత అతిశయించిన. నీడభవంబు — పక్షి. తద్దివ్యధామంబునన్ — ఆదేవాలయమునందు. ద్రెవ్విన — తెగిన. కందమున్ — గడ్డను. మొగవిచ్చు — ముఖభాగమువిరియునట్టి. విశద — స్వచ్ఛమైన. విద్రిచి — విదలించి. నిద్దంపు — నునుపైన — తేటయైన. మలయు — విజృంభించు. ముంపులన్ — ముంచుటలచేత. ప్రఘాణ — మొగసాలయందలి. సారసామోదమేదురవారిన్ — తామరల వాసనవలన నతిశయించినజలమునందు. పవలింటి — పగటివేళయందలి. బిత్తెండ — మిక్కుటమయినయెండ. తలఁకి — భయపడి ॥ ౨౨౦ ॥ విప్రుట్కములచేన్ — తుంపరలచేత. చాదము — తడి. పొదకట్టు — కలుగఁజేయునట్టి రజో

సలిలవిప్రుషములచేఁ । జొదుకొదవించుచు గాడ్పులు । పొదవెట్టురజోవికారములు దూరముగన్ ॥ ౨౨౧ ॥ తే ॥ సలిలఖగమున కేతదాచరణము నన । కలిగె నాకస్మికంబుగఁ గంబుపాణి । గర్భగేహోపలేపసంస్కారసార । సుకృతపరిపాకనిరపాయశోభనంబు ॥ ౨౨౨ ॥ క ॥ శుకమొకటి చంచుజితకిం । శుకమై హరిహయశరాసనరుచిరవపురం । శుకమై కుసుమాకరకిం । శుకమానందమున నందనుష్కుగుడిఁ జెరుగన్ ॥ ౨౨౩ ॥ చ ॥ అలమిత్రిలోకములఁ గెలుచునత్తఱి తేరు వహించువోషిచి । లకలుదగదొట్టికుందరికిలాగకయుండినఁ దానతద్ధ్వరం । వెలమివహింపమెచ్చి మరుఁడిచ్చుమణీమయమాలికాత్రయిన్ । గళమునఁ దాల్చు చిత్రశుకనాథుఁడు రేఖలపేరనిచ్చులన్ ॥ ౨౨౪ ॥ క ॥ కీరమది యొక్కహరిపురి । చారికచేరికవసించుఁ జదివింపఁగ మే । పారసి యొసఁగ భవనమూ । ర్జారాదులవలనఁ దన్ను సంరక్షింపన్ ॥ ౨౨౫ ॥ క ॥ దేవాలయమునఁ గొన్నిసి । జావాసమునందుఁ గొన్నియుహములు దగఁబై । చేవదలక పాటించుచుఁ । బూవుఁబలెఁ బున్నబోఁడి పులుఁగుఁ బ్రోచున్ ॥ ౨౨౬ ॥ మ ॥ పసుపార్చుందడి యొత్తు నెండ సెకఁ గంపం బాఁగి మైదువ్వుచున్ । వసయున్ వెన్నయు మేపు మేపు నొసఁగున్ వల్లించుఁ శ్రీరామనా । మసుధామాధురి సాధురీతి కుచకుంభస్థాయి గాఁ జేయుచున్ । బిసపుష్పప్రియవాస రాగములఁ బింబోష్ఠి రాచిల్కకున్ ॥ ౨౨౭ ॥ తే ॥ కనకమణిపంజరంబుల నునిచియుంచి । చక్కెరయు నుక్కెరయు సారెగ్రుక్కిక్రుక్కిక । మొలపుఁబలుకులు పలువాఱంగఁ జిపికఁ జిపి । కలికిచిలుకలకొకకి రాచిలుకఁ బెనుచు ॥ ౨౨౮ ॥ మ ॥ కలహంసోపమయాన చక్రకుచ ప్రేంఖత్ఖంజరీటాంకిగో । కిలసారస్వర బర్హిబర్హచికురం గిరిప్రియాలాపదో । ర్వ్యాలిఁ జాలన్ మరిగెన్ శుకంబది మహీయఃప్రేమ గావించుచున్ । బులుఁగుం బొందుననందిపొందినగతిన్ బొత్రొత్తులన్ హత్తుచున్ ॥ ౨౨౯ ॥ తే ॥ ఆశుకద్విజరాజునకంతఁ గొంత । కాలమరుగంగ నొకనాఁడు కలిగె బంధ । మోక్షమాకస్మికంబసిమ్మ త్తికవిమి । యా శుకద్విజరాజున కద్భుతంబె ॥ ౨౩౦ ॥ సీ ॥ జనియించె నొక్కొక్క పచ్చని మొలకయు

వికారములు—దుమ్మునొక్క ప్రసరించుటలు ॥ ౨౨౧ ॥ ఉపలేపసంస్కార—అలుకుటవలని. సార—శ్రేష్ఠమైన. నిరపాయ—చెడని. శోభనంబు—శుభము ॥ ౨౨౨ ॥ చంచుజితకింశుకము—ముక్కుచే గెలువఁబడిన మోదుగు మొగ్గగలది. అంశుకము—కాంతులుకలది. కుసుమాకర—వసంత ఋతువునందలి ॥ ౨౨౩ ॥ అలమి—ఆక్రమించి. దగ—దాహము—దప్పి. తొట్టి—కలిగి ॥ ౨౨౪ ॥ ౨౨౫ ॥ అహముల—దినములు ॥ ౨౨౬ ॥ పసుపార్చుట—పసుపు పూసి స్నానము చేయించుట. సెకన్—తాపము చేత. బిసపుష్పప్రియవాసరాగములన్—గ్రీష్మఋతు దినముల రాకల యందు ॥ ౨౨౭ ॥ ౨౨౮ ॥ ప్రేంఖత్—ఎగురుచున్న. ఖంజరీటాక్షి—కాటుకపిట్టలవంటి కన్నులుగలది. చికుర—ముంగురులుగలది. మహీయః—అధికమయిన. పొత్రొత్తులన్—పొత్తిగుడ్డల చే ఒత్తుటచేత ॥ ౨౨౯ ॥ శుకద్విజరాజునకున్—చిలుకపక్షి శ్రేష్ఠమునకు. శుకుఁడనెడి బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠునకు ॥ ౨౩౦ ॥ కామరు—మనోజ్ఞమగు. పొదకట్టెన్—కనఁబడెను. ఇంద్రశిలల — నీలముల

నుబుద్ధి గ్రుచ్చినపచ్చలకొమరుచేతన । సమకూరెనో కాక దాడిమఫలోద్భవబీజస
తిపద్మరాగసామగ్రివలనఁ । బొడకట్టెనో కాక జంబూఫలంబను మనోభ్రమ మిం
ద్రనీలవిభ్రమములవలనఁ । దోఁతెంచెనో కాక మధూకపుష్పములను నాసమహార్ఘ్యం
జిముత్యములవలన । దాదియటుపెట్టి పసుపాడఁదలఁగిచనుడు । బరణిమూఁదుట
నెలకొన్నబన్నసరము । గఱచికొనిపోయెఁజిలుకప్రగల్భవిటుఁడు । బాలికామా
నసముగొనుపగిదినపుడు ॥ ౨౩౧ ॥ క ॥ బారాదిసౌమ్ములుఁడఁగ । హారము నేకొ
నుచుఁజనియె నండజము ప్రియుం । బారయ ఫలకాముకులగు । వారలుగుణవస్తుస
క్తివదలవిడుతురే ॥ ౨౩౨ ॥ క ॥ అధవళకిరణముఖికిన్ । సాధుశుకాచరణమపుడస
హ్యంబయ్యెన్ । గోధుకకృతిసతికిననో । బాధకమగుకృష్ణధూర్తబాల్యముఁ జూఁబో
లెన్ ॥ ౨౩౩ ॥ మ ॥ కటిఁజేలాగ్రముపట్టి చిక్కనది మేనంజుట్టి పాలిండ్లమీఁదటసం
ధించుచునార్ద్రదేహలతమాద్యద్వర్షధారావల । త్తటిదాకారముఁజూపఁద్రోసికొ
నుచున్ ధమ్మిల్లబంధంబుముం । గిటికిన్ సుస్తనిచైగోస్తనహారతీవ్రగ్రహవ్యగ్ర
యై ॥ ౨౩౪ ॥ తే ॥ వర్షధారావశేషాన్వవాయయుక్తి । వాయువశమునఁదెగలు
మువ్వన్నెవిల్లు । వేడ్క వెన్నాడుశశివోలె వెలఁదిచాపలమునసరమాహరించుశుకము
దవులును ॥ ౨౩౫ ॥ మ ॥ గుహమాతృస్ఫటికాభసూత్రమసితేక్షుచ్ఛేదగుచ్ఛచ్ఛ
టా । స్పృహఁ గైకొన్నశుకంబొయేమఱుతఁజేన్ జీరాడుపూవాఁగితో । బహిరు
డ్డీనతనొడ్డిబిల్చురతిరాట్పట్టాశ్వమో నాఁగన । మ్మహిళావిభ్రమకీరమొప్పెను ఘనసీ
మాంగామిముక్తాళినై ॥ ౨౩౬ ॥ వ ॥ ఈచందంబునఁగందర్పస్యందనంబు వినిందితుం

యొక్క. తోఁతెంచెను = తోఁచెను. హుర్మ్యంజి = ఒకానొకదేశము. తలఁగి = తొలఁగి. మూఁదుటన్ = మూఁతయందు. నెలకొన్న = ఉన్న. బన్నసరము = రత్నములహారము. ప్రగల్భ = నేర్పరియైన ॥ ౨౩౧ ॥ బారాది = అనేకములైన ॥ ౨౩౨ ॥ ధవళకిరణముఖి = చంద్రునివంటి మొగముగలది. సాధు = దొడ్డ. ఆచరణము = పని. గోధుకకృతిసతికిన్ = గోపికాస్త్రీకి ॥ ౨౩౩ ॥ కటిన్ = నడుమునందు. చేలాగ్రము = సగముకోక. ఆర్ద్రదేహలత = తడిసినతీఁగవంటిదేహము. మాద్యద్వర్షధారావలత్తటిదాకారమున్ = కట్టుకయిన వానచినుకులచేత చుట్టఁబడిన మెఱపుయొక్క ఆకారమును. ధమ్మిల్లబంధంబు = కొప్పుముడి. ముంగిటికిన్ = ఇంటిమొగసాలకు. గోస్తన...వ్యగ్ర — గోస్తన = రత్నములహారమును. హరత్ = ఎత్తుకొనిపోవుచున్న. కీర = చిలుకను. గ్రహ = పట్టుటయందు. వ్యగ్ర = త్వరగలది ॥ ౨౩౪ ॥ అవశేష = మిగిలిన. అన్వయయుక్తిన్ = సమూహముయొక్క కూడికచేత. తెరలు = బయలువెడలు. మువ్వన్నెవిల్లు = ఇంద్రధనుస్సును. వెన్నాడు = వెంబడించు. తవులుచున్ = వెంబడించుచు ॥ ౨౩౫ ॥ గుహమాతృ = పార్వతియొక్క. సితేక్షుచ్ఛేదగుచ్ఛచ్ఛటాస్పృహన్ = తెల్లచెఱకుతునుకలగుదెలయొక్క సమూహమునందలి యపేక్షచేత. బహిరుడ్డీనతన్ = బయట ఎగురునట్టి స్వభావముతో. ఒడ్డి = అడ్డగించి. రతిరాట్పట్టాశ్వము = మన్మథుని పట్టపుగుఱ్ఱము. అమ్మహిళావిభ్రమకీరము = ఆ యాఁడుదానివినోదపుఁజిలుక. ముఖసీమాగామిముక్తాళి = ముక్కునందు తగులుకొన్న ముత్యాల సరముగలది ॥ ౨౩౬ ॥ కందర్పస్యందనంబు = చిలుక. వినిందితు

డన మందమందప్రచారంబును మలిమ్లుచుండన దుర్గమప్రవేశనిపుణంబును నవివేకి యున శిథిలీకృత స్వపక్షంబును దనుజగృహీతజనకజయున రామానుసరణ సముచితంబును నై యున్మత్తపాలికం జంచుచుంబితలలంతికావ్యాజంబున లాలగ్రక్కుచుఁ బుష్పవద్బింబంబు విధంబున శరీరప్రభాదంభంబున నంభోధరంబులచేఁ గప్పంబడుచు యోగిబాగున విచ్ఛిన్నచరణశృంఖలాచ్ఛలనంబున పాశచ్ఛేదంబు సేయుచుఁ బరవధూపయోధరంబుపగిదిఁ బట్టరాక నీతివిదుహృదయంబుగతి దూరదర్శనయోగ్యంబై కరువలిమురువునం బొడమి యడఁగుచుఁ బరబ్రహ్మంబుచాడ్పున నగోచరంబయ్యును దదీయమాయావిలసితంబును నై సకలంబును నిజప్రతిభాసంబున యాథార్థ్యభూమికి నభినయించుచు శశాంకశిలా సౌధవిటంకంబుల ననుకువగొన్న తజీశరన్నీరద వశంవదంబగు శునాసీరశిలాశకలంబన మెలంగుచు నంతరిక్ష మహాప్లక్షంబునకు నశేషచంచుపుట ప్రవాళఖండ ప్రభాహిండనంబునం దొరలి సఫలవిటపలక్ష్మి నావహించుచుఁ బ్రమాదవిగళితంబగు నగవిరోధికొలువు వీవనయచ్ఛరల పచ్చల కడియంబు వడువున నిరాలంబన స్థలంబునం బలుమఱు చక్రచంక్రమణ చమత్కారంబు సూపుచు సమీపారామశ్యామల పలాశపటల గర్భంబునందు ముకుంద విగ్రహంబునందు భక్తిసమగ్రుండగు పురుషశ్రేష్ఠుండునుం బోలె నేర్పుఱుపరాక డిందుచుండఁ దదజాతిప్రుంగులు వనజగద్ధురంధరంబగుటను జగడంబు విగిచినంగినసి

డు — మిక్కిలి నిందింపఁబడినవాఁడు. మలిమ్లుచుండు — దొంగ. దుర్గమ — పోనువల్లపడని తావులు. శిథిలీకృత — సడలింపఁబడిన. స్వపక్షంబు — తన ఱెక్కలుగలది; తనవారుగలది. రామానుసరణ — స్త్రీయొక్క అనుసరించుటకు; శ్రీరామునిననుసరించుటకు. లలంతికా — హారము. లాల — చొంగ. పుష్పవద్బింబంబు — సూర్యచంద్రుల బింబము. బాగునన్ — విధమున. విచ్ఛిన్న చరణశృంఖలాచ్ఛలనంబునన్ — తెగిన కాలిగొలుసుల కారణముచేత; కట్టివేసిన కాలిగొలుసులు వీడిపోయినందున. పాశచ్ఛేదంబు — త్రాటిని త్రెంచుట; ఆశలను త్రెంచుట. పయోధరము — స్తనము. దూరదర్శనయోగ్యంబు — దూరమునందుండి చూచుటకుఁ దగినది; దీర్ఘాలోచన చేయుటకుఁ దగినది. కరువలిమురువునన్ — గాలిరీతిని. పొడమి — పుట్టి. చాడ్పునన్ — విధమున. అగోచరము — కానరానిది; ఇంద్రియములకు విషయము కానిది. మాయ — మోసము; ప్రకృతి. ప్రతిభాసము — సిద్ధి తోఁపిక. భూమిక — వేషము. విటంకంబులన్ — ముంజూరుసందులిగూడ్లయందు. ఉనుకున — ఉనికి. శరన్నీరదవశంవదంబు — శరత్కాలమేఘము నందణఁగినది. శునాసీరశిలాశకలంబు — ఇంద్రనీలమణిఖండము. ప్లక్షంబునకున్ — జువ్విచెట్టునకు. అశేషచంచుపుటప్రవాళఖండప్రభాహిండనంబునన్ — తెల్లంబాటులేని ముక్కుపుటము అనెడి పగడపుపలుకు కాంతియొక్క వ్యాపనముతోడ. దొరలిన — కలసిన. ఫలవిటపలక్ష్మిన్ — పండ్లతోడికొమ్మకలిమిని. విగళితంబు — జాఱినది. నగవిరోధి — ఇంద్రుని. వీవన — విసనకఱ్ఱలుగల. వడువునన్ — విధమున. నిరాలంబన — నిలువ నాధారములేని. చంక్రమణ — దాఁటుట్టి. శ్యామలపలాశపటలగర్భంబునందున్ — నలుపు కలుచున్న పచ్చనియాకుల జొంపముయొక్క లోపలిభాగమునందు. డిందుచున్ — అణఁగుచు. అదంద —

విస్ఫురత్తనూరుహ దంతుర కపోలాంతరంబును విఘూర్ణనపక్ష్మళవీక్షణంబునై తు
ణంబున నవలయ వలయితంబగు రతియువతిముంజేతి రీతిం జెలువడరు మెడ నిగిడించి
మగుడం బడి కాకుప్రకార వికారస్వరంబుగ వాని నిరాకరించుచుం బలుచనప్ప యమ్మంజి
లుకం గరంగిన యది హోత నన్యన్యన్న వెన్నాడం బెన్నాటకంబై బోటికత్తియ లుత్సంగ
కచోత్సంగ సంగతకురంగలాంఛన కళావలోకనంబున మునిముసినగవులు నెఱ
యు గోరువంకగాన వచ్చెంగాని కీరంబు నూరంబన్యోన్యం గదే యసిగర్భోక్తి నైదర్భిం
గూడి యాడుచుం బాడుచు పంజరంబును జిలుక చాలు తెరయును చేరిక వెసి వెలయిం
పనయించుచు నడితెకట్ట్రిక్కిటిలించుచు నొకట వెండగాలు వాడిచి ముకుటనన
కట తహరతరళంబు నొకట్టు కుంజికెట్టంజికెట్ట నికట్టడ నికట్టడ నకట్ట యుకట్ట గసిచేటి
కానికరంబు పోలసిన పులుంగెటెంగి మెఱుంగు మెఱసి తొలంగిన తెఱంగున డా
యవచ్చినట్టుల మాయంబగు మాయలేటిపాటిం బోవంబోవ దూరంబగుచునుండు
నెండమావుల మాడ్కి దివియనచ్చటనటించి మువ్వలోని రాయసోయగంబున నొ
కింత వడివట్టునడుట పచరించి ప్రచురరయంబున ఖచరపురప్రాసాదంబులు మో
వంబూంపున నెగసి తిరిగి పెఱ తెమ్మునం బఱ తెంచి పాండురంగాయతనంబు మధ్యరం
గంబు చొచ్చి యచ్చట నిచ్చం దనయిచ్చనుండు దండియుంబు పైప్రాల నిచ్చట ॥
౨౩౭ ॥ సీ॥ మదఘూర్ణ దురుసంకుమదమలీమసకుచ ద్విపమ హోరాద్ధతిం గొనం
దీంగనలియ । ఘనసారపుండ్రకగ్లాని బనికట ఘర్మహిమాప్తి మోము దామర చ
లింప । నాసికానూత్న గంధఫలియూరుపుంచావి నధరదంతపదవత్తాళి విరియం ।
కింకిణీక్వణనశంకిత గర్జితస్రస్తకాంచి చంచలగతి యుంచజడియ । బంధనిర్ముక్త శుక
సక్తభావయగుచు । నలపరాశరసుతుచంద మధిగమించు । మించునం బోండి వం
దంబు మేలుకనిన । వాండు తలపోయుంగలలోనివార్తయవ్వ ॥ ౨౩౮ ॥ తే॥ కకట

టీక. విస్ఫురత్తనూరుహదంతురకపోలాంతరంబు — ప్రసరించుస్వభావముగల (నిక్కపొడుచున్న) మేనివెండ్రుకలచేత మిట్టపల్లములగునట్టి చెక్కిటిప్రదేశము లుకలది. విఘూర్ణన — తిరుగుపడుచున్న. చెలువడరు — అందగించు. వలయ — వలుద — పెద్ద. అన్న — స్త్రీ. వెన్నాడక — వెంబడించంగా. పెన్నాటకంబు — పెద్దయాట. ఉత్సంగ — మీందిభాగమునందు. గోరువంక — ఒకపక్షి; నఖ క్షతము. గర్భోక్తి వైదర్భిక — అర్థాంతరముతోంచునట్టిమాటలరీతి. ఎలయింపక — దగ్గఱకురప్పింప. తరళంబు — నాయకమణి. పులుంగు — జాడ. పాటిక — విధమున. దివియక — తీయ మువ్వ — పెద్దగజ్జె. సోయగంబునక — విధమున. పచరించి — నటించి. ప్రచుర — అధికమయిన. మోవక — తాంకునట్లు. పూంపునక — పూనికతో. ఆయతన — దేవళము ॥ ౨౩౭ ॥ ఘూర్ణత్ — తిరుగుడుపడుచున్న. మలీమస — మాసిన. నలియక — చలింపంగా. పుండ్రక — బొట్టు చేత. గ్లాని బం — చంద్రబింబముయొక్క. గంధఫలి — సంపెంగ. దంతపద — పలునొక్కు. స్రస్త — జాఱిన. జడియక — బెదరంగా. శుకసక్త — చిలుకయందంటిన, శుకునియందంటిన. అధిగమించు — పొందు ॥

సపువంక గోరులఁ ద్రోక్కి త్రొక్కి । కలుకుముక్కునఁ దందడి పికలిచి । పూసయొ
కటియుఁ బోఁగునఁ బొందసీక । చెరిపెను త్యాలపేరు విచ్చికవృఁబులఁగు ॥ ౨౩౯ ॥
క ॥ బహువిధరచనోజ్జ్వలమగు । మహిళామణిమణిసరంబు మణులన్నియు నయ్యా
హిశయనుసదనశరధికి । నహీనరత్నాకరత్వమనుసంధించెన్ ॥ ౨౪౦ ॥ క ॥ శుకమున
కొదవెనయత్న । ప్రకటితమణిరంగవల్లిపరికల్పనకో । రకితసుకృతానుకృతిదా । ని
కి మెచ్చెన్ బౌండరీకనిలయుండాత్మన్ ॥ ౨౪౧ ॥ క ॥ గిరికానుషక్తబుద్ధిను । హరిచ
గునిం బోలు నొక్కపన్నగ మొకనా । డురవడి నెచ్చటనుండియొ । మురహర్త నుదివ్యభ
వనమున కేతెంచెన్ ॥ ౨౪౨ ॥ వ ॥ ఆసమయంబున ॥ ౨౪౩ ॥ క ॥ యమదండచం
డమగు భుజ । గమునకు వెఱచఱచియాఖుకన్యకకమలా । రమణాంఘ్రిఁ జేరె గురుభీ ।
తమతికి నాముక్తమాల్యదకు నెనయగుచున్ ॥ ౨౪౪ ॥ క ॥ హరిపదపీఠస్థితిగల । స
రి యనుచిట్టెలుక దాఁగె సంవర్తహతిన్ । దెరలి మ్యక్కందూర్ధ్వఁడా । తురతండజ్జఠరపే
టిఁ దూఱి నభాతిన్ ॥ ౨౪౫ ॥ ఆ ॥ వీడిపడిన గాజు వెదకంగ వెదకంగ । బద్మరాగ
మొదవు వగిదినహొక్కి । దొరకె నెలుక దూఱితొలఁగినతెఱిరమా । కమనచరణశైతక
ప్రసవము ॥ ౨౪౬ ॥ చ ॥ చరణసరోరుహప్రసవశైవలినీనివసద్బిసాంకురా । హ
రణవిలీనఁ జేరినబిసాశన శాబమునాఁ గబొల్చుసా । గరశయపూజనాచరణశైత
కకోరకముల్ భజించెమ । తర్కరవరకంకణంబుమిహికాఘృణిరాహువుగప్పనొప్ప
నన్ ॥ ౨౪౭ ॥ తే ॥ మధురమదిరారసామోదమైత్రినలరు । పొలఁతినెమ్మోముఁ వ
లపానుభోగిఁబోలె । హరిపదాబ్జమధూళిమయంబుఁ గ్రోలె । జాతిగేవంగి తావిభు
జంగభర్త ॥ ౨౪౮ ॥ క ॥ అలరునలరుచిరమతుర్కం । డలముపయిన్ నిలిపె సవ్యన
ఖరపదముపై । నలరునిజకంటకక్షత । విలసనమును విటుని మేన వేశ్యయుఁ బోలెన్ ॥
౨౪౯ ॥ సీ ॥ సరసిజాకల్యాణసమయార్ఘ్యజతులక్ష్మి గలిగించుఁ బదనఖాగ్రమునఁ ద
వలి । తలుకొత్తుమిన్నేటితెలిసీటిదెమలునముదురుచెందొవచాలు మొలవఁ బెట్టు । సీ
మంతసీమాంతసిందూరరుచిఁ జేయు ప్రొక్కిలేవనివతుశ్శ్రితిసతులకుఁ । బీరరూపం

---

౨౩౮ ॥ కర్కసపు—కఠినమైన. విచ్చికవు—దుష్టమైన ॥ ౨౩౯ ॥ శరధికిన్—సముద్రమునకు ॥ ౨౪౦ ॥ కోరకిత—మొలకలెత్తిన ॥ ౨౪౧ ॥ గిరికానుషక్త—చిట్టెలుకయందాసక్తమయిన; గిరికాదేవియందాసక్తమైన ॥ ౨౪౨ ॥ ౨౪౩ ॥ చండము—భయంకరము. ఆఖుకన్యక—ఎలుకపిల్ల ను ॥ ౨౪౪ ॥ సరియన్—సంమనంచు. సంవర్తహతిన్—ప్రళయకాలపుదెబ్బచేత ॥ ౨౪౫ ॥ రమాకమన—విష్ణుదేవునియొక్క. శైతకప్రసవము—గేదఁగిపువ్వు ॥ ౨౪౬ ॥ బిసాశనశాబము—హంస పిల్ల. కోరకముల్—మొగ్గలు. మిహికాఘృణిన్—మంచువెలుఁగును—చంద్రుని ॥ ౨౪౭ ॥ మదిర—మద్యము. వంపు—వాసన. అను—గ్రాగు. మధూళి—మకరందము—తేనె. భుజంగభర్త—పాములరాజు; విటశ్రేష్ఠుఁడు ॥ ౨౪౮ ॥ రుచిర—ప్రకాశించునట్టి ॥ ౨౪౯ ॥ జతులక్ష్మిన్—లక్కశోభను. తెమలునన్—చలనమునందు. చెందొవ—ఎఱ్ఱగలువ. సీమంతసీమాంత—

బునఁ బెట్టిన శేషునిఫణరత్నఘృణులకుఁ బ్రాఁకువెట్టు । కైటభాంతకపూజనాకైతక
ప్ర । సవనవామోదపారణాసౌఖ్యముదిత । భుజగరాజస్ఫటాభోగభూరిమణిస ।
మాజరాజశ్రీభాపుంజమంజిమములు ॥ ౨౫౦ ॥ క ॥ వ్యాపించుతిమిరహరమై ।
దీపించునిజోత్తమాంగదివ్యమణిరుచిన్ । దీపావళిహరికిచ్చుచు । నాపుణ్యఫలాను
భవమునయ్యహిఁగనియెన్ ॥ ౨౫౧ ॥ క ॥ ఆతటినొకకందువన । వ్వాతాశనశయను
కేళివనవసుమతినుం । డే తెంచెన్ సరఘాసం । ఘాతముతనపెరకుఁగడువిఘాతంబ
గుటన్ ॥ ౨౫౨ ॥ క ॥ కాయమ్ముతిజ్జిడ్డుకొనఁగ । నాయీఁగలమొత్తమాశ్రితాఖిల
దిశమై । యామెడఁద్రైలతటాక । న్యాయంబొనరించెజలధరాధ్వంబునకున్ ॥ ౨౫౩ ॥
శా ॥ ఆమండోద్భవబీజషండ రుచిసయ్యాటించుచున్ మక్షికా । స్తోమంబాతతప
క్షగుచ్ఛముగుచున్ దోతేరగాశ్మశ్రులం । బైమిన్నొప్పుతదంగసంగతిమధువ్యామో
హముం జేయుదో । ద్రోమర్త్యాళికిఁదద్విపక్షరకలితద్రుమస్కంధవీరుచ్ఛిఖల్ ॥ ౨౫౪ ॥
క ॥ ఆమధుమక్షికలటఁజని । దామోదరమందిరాగ్రతలగతసిర్త్సా । ల్యామోదా
మేదురమధు । ప్రేమాకులబుద్ధిమైఁ జరింపఁగనంతన్ ॥ ౨౫౫ ॥ క ॥ అందునొకసరఘ
గ్రోలెను । కుందపదార్ఘ్యంబు బిందుగుంభితసుమనో । మందమకరందశీకర ।
మందీర్థస్వార్థముల్ సమున్నతివెలయన్ ॥ ౨౫౬ ॥ క ॥ కలిగెమధుమక్షికమునకుఁ ।
దలఁపనితలఁపన్ముదావిధార్యముగంగా । జలవలమానముయదుకుల । తిలకాంఘ్రిస
రోజదివ్యతీర్థముగ్రోలన్ ॥ ౨౫౭ ॥ తే ॥ దానసంభవించెఁ దేనియ యీఁగకు ।
సోమపానరతుల సుకృతఫలము । భాగ్యమొదవె నేసిఁ బ్రాపించుతనుఁదాన । పుణ్య
లక్ష్మినిధియుఁబోలెఁబురుషు ॥ ౨౫౮ ॥ సీ ॥ జనియించెనే సాధ్విజాతిస్మరత్వసంప
దకల్మినిజకులాభరణమగుచు । వర్తించెనే పతివ్రతతాటిమెదటి తపమైనతనువునఁ

పాపటకొనయందలి. ప్రాఁకు — (తీఁగలకుఁ బెట్టునట్టి) యల్లుపుకట్టె. పారణ — ఒక వ్రతమున్న దిన
మునకుమఱునాటిభోజనము — ఇక్కడభోజనమని యర్థము. స్ఫటా — పడగయొక్క. ఆభోగ — వి
శాలప్రదేశమునందలి. రాజత్ — ప్రకాశించుచున్న. మంజిమములు — మనోజ్ఞతలు ॥ ౨౫౦ ॥ దీపిం
చు — వెలుఁగునట్టి. ఉత్తమాంగ — తలయందలి. రుచిన్ — ప్రకాశముచేత. దీపావళిన్ — దీపముల
వరుసను ॥ ౨౫౧ ॥ కందువన్ — సమయమునందు. వాతాశనశయను — శేషశాయియొక్క.
సరఘాసంఘాతము — తేనెటీఁగలగుంపు. పెరకున్ — తేనెతెట్టెకు ॥ ౨౫౨ ॥ జిడ్డుకొను — మెఱుఁగు
దేఱు. ఆశ్రితాఖిలదిశము — ఆశ్రయింపఁబడినయెల్లదిశలుగలది. జలధరాధ్వము — ఆకాశము ॥
౨౫౩ ॥ ఆమండోద్భవబీజమండరుచిన్ — ఆముదాలరాశివిధమును. సయ్యాటించు — పరిహసించు
చు. తోతేరఁగాన్ — తోఁచఁగా. శ్మశ్రులము — గడ్డమీసములుగలది. ద్రుమస్కంధవీరుచ్ఛిఖలు —
చెట్లమొదళ్లయందలిచిగురుఁగొమ్మలకొనలు ॥ ౨౫౪ ॥ ౨౫౫ ॥ సరఘ — తేనెటీఁగ. గుంభిత —
కూర్పఁబడిన ॥ ౨౫౬ ॥ ధార్యము — ధరింపఁదగినది. వలమానము — కదలుచున్నది. గ్రోలన్ — త్రా
గను ॥ ౨౫౭ ॥ ౨౫౮ ॥ జాతిస్మరత్వసంపదకల్మిన్ — పూర్వజన్మజ్ఞానముకలిమికలుగుటచేత.

దార్ల్మిమిగిలి । నెలకొల్పె నేయపాంసుల మానసమునందుఁ బరమవైష్ణవధర్మపా
టవంబు । మెప్పించె నేసతియప్పౌండరీకతీర్థవిభునిష్టాన్నవిశ్రాణనమున । నాసుశీల
కునకాకకహంసచిత్ర । శుకభుజంగమసరఘులుసురథసులభ । సుముఖసువ్రతసుకృ
తినామములువరుసఁ । దాల్చిజనియించెశుక్తిముత్యాలువోలె ॥ ౨౫౯ ॥ క ॥ భూ
లేఖకులకేయే । కాలంబుననెట్టిమెట్టికర్మమెనర్పం । బోలుందత్తత్కృత్యము ।
లోలింబిత్రుకృత్యములయి గుణోన్నతిఁబెనుపన్ ॥ ౨౬౦ ॥ శా ॥ శాణోత్తేజితర
త్నలక్ష్మిగురుశిక్షావతికాశోరాకృతిన్ । రేణుక్షాళనశారిమూర్తి కలభశ్రీదోఃప్ర
దోద్యన్నవ । శ్రోణీజప్రభముక్తకంచుకఫణిస్ఫూర్తిన్ సుధీబాంధవ । శ్రేణిప్రీ
ణనకారణోజ్జ్వలకళోత్సేకాఢ్యులై రేవురున్ ॥ ౨౬౧ ॥ చ ॥ ఒకఁడుసిరూఢకృష్ణ
రుచియొక్కఁడు నిర్మలమానసప్రియుం । డొకఁడుప్రయత్నయోగ్యఫలుఁడొక్కఁడ
నాదృతబంధకంచుకుం । డొకఁడురసానుకూలమతియుక్తుఁడునై విలసిల్లిరంతపు । త్ర
కులఁటనెట్టివారలకుఁదప్పునెతొల్లిటిజన్మవాసనల్ ॥ ౨౬౨ ॥ ఉ ॥ లౌకికవైదికాచ
రణలాలసులై హరిభక్తిసత్తమ । శ్లోకులువీరనందగిరిసూనృతలక్ష్మికిఁబట్టుగొమ్మలై ।
యేకడసర్వభూతదయయే తమసొమ్ముగదీనమానస । వ్యాకులతాపనోదనధనా
ఢ్యులన్ విలసిల్లిరేవురున్ ॥ ౨౬౩ ॥ క ॥ అత్త్రాలుగోలమలరులసర । మైత్త్రిఁ క్రియఁ
బాలుపొంగునెసవికసితమా । నైత్తమ్మికొలనిచెలువునఁ । దత్తత్సౌభాగ్యములను
దాత్తంబయ్యెన్ ॥ ౨౬౪ ॥ ఉ ॥ కేసరిశాబశోభిగృహకర్తయుభానుమదంశవిస్ఫు
ర । ద్వాసరలక్ష్మివైభవమువారిధిలగ్నసమగ్రవేలయు । ల్లాసముదాల్చియొప్పెమ
హీశాతిలకంబుపతిప్రసాదవి । న్యాసముచేతఁ జేమటినసందనులేవురు నందమందఁ

అపాంసుల—అంకోటాలుకానిది—పతివ్రత. విశ్రాణనమునన్—ఈవిచేత ॥ ౨౫౯ ॥ భూలేఖకు
లులకున్—బ్రాహ్మణకులముగలవారికి॥ ౨౬౦ ॥ శాణోత్తేజిత—సానయందుమెఱుఁగిప్యఁబడిన.
ముక్తకంచుక—కుబుసమువిడిచిన. ప్రీణన—తృప్తినొందించుటకు. ఉత్సేకాఢ్యులు—అతిశయముగ
లవారు ॥ ౨౬౧ ॥ కృష్ణరుచి—నల్లనికాంతిగలవాఁడు; కృష్ణునిబోలినవాఁడు. నిర్మలమానసప్రి
యుఁడు—నిర్మలమయినమానససరస్సునందుప్రియముగలవాఁడు; నిర్మలమయినమనసుగలవారి
కిఁబ్రియుఁడు. ప్రయత్నయోగ్యఫలుఁడు — ప్రయత్నమునకుఁ దగిన పండు గలవాఁడు; ప్ర
యత్నమునకుఁదగిన ప్రయోజనముగలవాఁడు. ఆనాదృతబంధకంచుకుఁడు—ఆదరింపఁబడనికట్టు
యినకుబుసము గలవాఁడు; ఆదరింపఁబడని సంసారబంధమనెడి కవచముగలవాఁడు. రసాను
కూల—రసమునకు అనుకూలమయిన; భూమికి (లోకమునకు) అనుకూలమయిన॥ ౨౬౨ ॥ పట్టు
గొమ్మలు—ఆధారములు. అపనోదన — తొలఁగించుటయనెడి ॥ ౨౬౩ ॥ అత్త్రాలుగోలమ—
ఆబ్రాహ్మణవంశము. ఎసక్—అతిశయముతో. చెలువునన్—అందముతో. ఉదాత్తము—హెచ్చిన
ది ॥ ౨౬౪ ॥ కేసరిశాబశోభి—సింహపుపిల్లవలె (స్వచ్ఛముగా) ప్రకాశించునట్టి. భానుమదంశు
విస్ఫురద్వాసరలక్ష్మి—సూర్యప్రకాశముచేత వెలుఁగునట్టిపగటి సంపద. లగ్న—అంటిన. విన్యా

గక్ ॥ ౨౬౫ ॥ తే ॥ అఖిలకల్యాణగుణశీలయగు సుశీల । పెట్టెఁ జేమీఁదుగా నెల్లను
ట్టములకు । భర్తతోఁ గూడ ముత్తాటి పండుదినిమె । నెత్తెమున్నన్నగుజ్జులనెందతేని॥
౨౬౬॥ ఉ॥ ఆనలినాయతాక్షి ప్రసవాపగమంబునఁ బండఁబాఱుచుఁ । బ్రాణవిభూ
షలాలనముఁ బ్రాఁకుడుఁ గొయ్యఁగ నిర్భిన్నసం । తానము సర్చిప్రోదిజరద్దైన్యము
నాఁగ నతీతవర్షను । ద్యానతరౌషధిప్రవహదంబు సమీపని మూఁడిఁబోలదే॥ ౨౬౭॥
క॥ సకలాగమజ్ఞయగు వి । ప్రకులాంగనయొక్క నాడు పలుకు నిజకుమా । రకులఁ గని
మునుమదాలస । శుకతుల్యులఁ గూర్మియాత్మజులఁ బలుక క్రియక్ ॥ ౨౬౮ ॥ మ॥ అ
నుభూతాఖిలభోగపోషిత సమస్తార్యంకృతానేకకాం । చనముఖ్యోచిత దానదృష్టి
గతయుష్మత్క్షేమజీవత్పితక్ । జనతామాన్యనశీతివృద్ధనను నీ సంసారదుర్వారబం ।
ధననిర్బంధమునందుఁ బాపుటకు యత్నంబింకఁ జేయందగుక్ ॥ ౨౬౯ ॥ క॥ సభవజ్జన
కంబుఁగఁ జని । ప్రభవజ్జగదండషండపరిపూర్ణతనుక్ । శుభదాయిఁ బౌండరీక । ప్ర
భునారాధించి కాంతుఁ బరమపదంబుక్ ॥ ౨౭౦॥ క॥ ఓకబుద్ధి వినుండొండా । డకసక
లాగమమతంబు దక్కఁ దెలిసిమి । కకుటిలమతి నెఱిఁగింతు జ। నకసనకశుకాదు లెఱిఁగి
న తెరువుఁ దెలియక్ ॥ ౨౭౧ ॥ సీ॥ అమితభోగాయతనము దేహమను సర్వముఁ గ్రకృ
త్యములేల యడిగియుండు । ధాతుమయంబుగా గ్రమమను ధాత్రీధరంబికి యేల రాగం
బు నవులఁ ద్రోయు । నిచితనానాగుణప్రచురపితనువనుఫల మేల చిరుఁగకపడిల మొం
దు । నూర్మివరంపరాయుతమంగమను వార్ధి నేజీవనభ్రాంతి మేలయును గు । నాగ్జ
వంబు చాలదతికరిణాశయు । మెప్పుడు మైలవిడువ దెండఁబివుకఁ। బటికెఁ గోకక్ దీనిఁ బా
టింపరెప్పాట। లక్షయేఁ యుయను ముముక్షుజనులు ॥ ౨౭౨ ॥ ఉ ॥ మాయయుజీ
వుఁడుం బెరసి మైత్రియొకానొకఁడాచరించుచుం । బాయక యాఁడుఁ బాటునుగ పా
టువడక్ వివిధత్వమొందిప । ల్పాయలఁ బొంచభౌతికవుఁ బైరుదయించితలిర్ప్రమో

సమ—ఉంచుట. చేకుఱిన—కలిగిన॥ ౨౬౫ ॥ మున్నన్నగుజ్జులక్—మనుమలకు కొడుకులైనబిడ్డ
లను, ముత్తాటిపండుదనియొక్—ముత్తైదువతనమువలని ఫలమును అనుభవించెను. ఎంతతనిక్—
ఎందటినో—అనేకులను ॥ ౨౬౬ ॥ ప్రసవాపగమంబునక్—కానుపుల యుడిగిపోవుటచేత; ప్రా
వులుడిగిపోవుటచేత. ప్రోది—రక్షణము. అఁగక్—ప్రోసిచేయఁగా ॥ ౨౬౭ ॥ ౨౬౮ ॥ అను
భూత—అనుభవింపఁబడిన. అర్యంకృత—యోగ్యముగాఁ జేయఁబడిన. ముఖ్య—మొదలగు. దృష్టి
గతక్—చూపును బొందిన దానిని. అశీతివృద్ధక్—ఎనుబదియేండ్లు ముసలిదానిని॥ ౨౬౯ ॥ సభవ
జ్జనకంబుగక్—నీతండ్రితోఁ గూడ. ప్రభవత్—పుట్టుచున్న॥ ౨౭౦ ॥ ౨౭౧ ॥ ఆయతనము—
ఇల్లు. రాగంబుక్—అనురాగమును; ఎఱుపువన్నెను. నిచిత—వ్యాపింపఁజేయఁబడిన. చిరుఁగక
—చినుఁగక. ఊర్మి—తమకము; అల. జీవనభ్రాంతి—బ్రదుకునందలి భ్రమ; నీటివలని తిరుగుడు॥
ఆశయము—చోటు ॥ ౨౭౨ ॥ బెరసి—చేరి. కటంగరీయములు—తాలుగడ్డిమీఁదియున్నట్టి యుద్దులు

డుగా । మేయుజరామయవ్యసనమృత్యువియుక్తకడంగరీయముల్ ॥ ౨౭౩ ॥ శా ॥
అంతర్వాణికుశేశయద్యుమణిఁబద్మాక్షున్మదిన్నిల్పెదు । ర్దాంతానంతభవాంధకూ
పతరణప్రౌఢిన్ దృఢస్థేమఁబా । టింతుర్పెద్దలు తద్దనమ్మినుయిదాఁ పేవానికిన్ జింత
యా । కంతైనం గడమేనియుం గడమగా దాయంచునూహించుచున్ ॥ ౨౭౪ ॥ క ॥ తల
ముచ్చుట్టులుదిరిగిన । తలపోయఁగనోరిలోనిదంతుకడియన్న । ట్లిలనే తెఱఁగులఁదిరి
గినఁ । గలుగదుగతివిష్ణుసేవ గావింపకయున్ ॥ ౨౭౫ ॥ మ ॥ పురుషశ్రేష్ఠులు
గొందఱాత్మచరితంబుల్ జ్ఞానవైరాగ్యభా । స్వరముల్ గావిహరించుచున్ గురు
కృపాసంపన్నులై సాధనాం । తరమంత్రాంతరదేవతాంతరములందర్కించిక్షీరో
దక । స్ఫురణంబొప్పముకుందలీనతనులై పొందర్పునర్జన్మముల్ ॥ ౨౭౬ ॥ సీ ॥
విషయాంకురము గిల్లివేయనివారికి నినుపకచ్చడమున కెంతదవ్వు । తెగఁగోసి కసటుగ
డుగనివారికి త్రిషవణంబునకు నెన్నిచాళ్లపట్టు । చింతలన్నియుమోదు సేయని
వారికి బోడయౌదలలకు నేడకేడ । యేనుతత్త్వంబులు నెఱుఁగనివారికి నెఱుకకు నే
యూరికేది తెరువు । తమమొగంబుఁజూడు తముఁజూడు మేనుంగు । మీఁదనున్న
వానిమేరమీఱి । సున్నమడుగఁ జూటుచున్నారు హరిభక్తి । గవ్యధామకాంక్షఁ గర్మ
పరులు ॥ ౨౭౭ ॥ సీ ॥ పరదారపరధనాహరణవైముఖ్యంబు వశవర్తిగావించు
వారుదక్కఁ । బరగుణపరమాణుపర్వతీకరణంబు వ్రతముగాఁబాటించువారుద
క్కఁ । బరుఁడైనఁగొడుకైననమరియాదచెడసత్యమునశిక్ష యొనర్చువారుదక్కఁ ।
బరమసంపదలనాపద్వేళసత్యంబు వదలకభాషించువారుదక్క । గూఁతమగుకో
రిఁకఁగోరనివారుదక్కఁ । గ్రూరకర్మంబులుడివోవువారుదక్కఁ । బూరుషార్థప
రతఁగ్రాలువారుదక్కఁ । దక్కువారెల్లభవవహ్నిఁ దక్కువారు ॥ ౨౭౮ ॥ క ॥
పలువేల్పులబడినడవక । యిలువేలుపుగాభజింపుఁడీమిరలువి । ఠ్ఠలుశిక్యగదధిరస
గం । ధిలకేళుఁబౌండరీకతీర్థాధీశున్ ॥ ౨౭౯ ॥ ఉ ॥ మస్తకిరీటహాటకసమంచిత
కుంభయుతంబుపీవరో । రస్తటిరత్నదీప్తిరుచిరంబురమాసమసాలభంజికా । శస్త
మునైనశార్ఙ్గితనసౌధమునెక్కిసుఖించుబుద్ధికిన్ । నిస్తులభక్తిగౌరవమనిచ్చెనయైచ
ననిచ్చుమీఁదికిన్ ॥ ౨౮౦ ॥ క ॥ మీఱునుగృహస్థధర్మము । మేరకుఁదలమీఱిచనక

---

౨౭౩ ॥ అంతర్వాణికుశేశయద్యుమణిన్ — విద్వాంసులనెడితామరలకుసూర్యుని. స్థేమన్ — బలమును. కడమ — తక్కువ ॥ ౨౭౪ ॥ ముచ్చుట్టులు — మూడుచుట్లు ॥ ౨౭౫ ॥ భాస్వరములు — వెలుఁగునవి. తర్కించి — విచారించి. లీన — ఐక్యమైన ॥ ౨౭౬ ॥ కసటు — మలిని. త్రిషవణంబు — త్రికాలస్నానము. బోడయౌదల — బోడితల. తెరువు — మార్గము. గమ్య — పొందఁదగిన ॥ ౨౭౭ ॥ ఉడివోవు — ఉడుగు. క్రాలు — ప్రకాశించు ॥ ౨౭౮ ॥ బడిన్ — మార్గమున. శిక్యగ — ఉట్టిఁబొందిన. గంధిల — వాసనగొట్టుచున్న ॥ ౨౭౯ ॥ మస్త — తల. పీవర — బలిసిన. ఉరస్తట — రొమ్ముప్రదేశమునందలి. శస్తము — శ్లాఘ్యము ॥ ౨౮౦ ॥ మేరకున్ — మర్యాదకు. తలమీఱి —

మితాత్రిమాత్రో। దారహితదారదారక। వారకములతోఁ దీర్ఘవాసరులైరి॥ ౨౮౧ ॥ క ॥ కోమలతులసీపల్లవ। దామాంచితవత్సలక్ష్మధాముం బయోద। శ్యామున్ బదద్వయనుతసు। త్రాముం గమనపౌండరీకధాముం గొలుపుఁడీ॥ ౨౮౨ ॥ క ॥ అనుచుండ నరకనిభముగు। ననిమిషయానంబు దెచ్చి హరిపార్శ్వచరుల్। కొనిచని సిరిసభర్తృకముగ। ఘనశీలసుశీలవిష్ణుగాథాలోలన్ ॥ ౨౮౩ ॥ తే ॥ అపుడు నీ సుతుండు వాయసమునంచ। రాజకీరంబు పాముసరఘుయునిట్లు। ముక్తికేగినకథ విను భక్తతతికిఁ। బర్వతాగ్రశిలాబ్జసంభవము భవము ॥ ౨౮౪ ॥ వ ॥ అని వెండియు నిందుధరుండు శతానందనందనుతో నిట్లనియె॥ ౨౮౫ ॥ సీ ॥ నీలమో కాలాభ్రజాలమో బాలశైవాలమో యాసిద్ధవరునికాంతి। కెంపులో పవడంపుగుంపులో యీ రెండసొంపులో యీ మేటిజోగిజడలు। హారమో హారనీహారమో భూరికర్పూరమో యీయాదిపురుషునగవు। మెఱుపులో వజ్రంపుటొఱపులో శశిరేఖ తఱపులో యీయుత్తమునికోఱ। లనఁగ శార్ఙ్గికి నాదికూర్మనందు నిలిచి। ప్రేతభూతనిశాచరపీడ నడఁచి। క్షేత్రరక్షణదక్షుఁడై క్షేత్రపాలుఁ। డుండు విభునాజ్ఞ తలమోచి యో మునీంద్ర॥ ౨౮౬ ॥ క ॥ శిక్యావచూడునాజ్ఞా। వాక్యార్థము సేయు భోగివలయప్రభావా। ధిక్యంబు మీఱి మోక్ష। శక్యమెత్తైత్రిమునఁ బ్రచారమొనర్పన్ ॥ ౨౮౭ ॥ చ ॥ చెనఁటు గుఱవిష్ణుభక్తినిరసించు దురాత్ముల మోక్షలక్ష్మిచే। పడుటకుఁ గాసిహీనులఁ బ్రభావతరస్ఫురితలోకపాలుఁడా। బుడిబుడితాల్పుఁడందు నొకబూఁటయుఁ జుండఁగ నీకఁ ద్రోచిపో। నడుచుఁ గలంచు డెందములనాగట పెట్టు మహోగ్రమూర్తియై ॥ ౨౮౮ ॥ ఉ ॥ పువ్వును బూఁతపుట్టనును భూషయు దివ్యములై చెలంగ లే। జవ్వనులర్థిఁ గొల్వ నొకచక్కని ఖేచరుఁ డొక్కనాఁడు మ। న్నవ్వనమాలిహాటకనుయావసథోపరివీధిఁ బ్రిమ్మరుణ్। గ్రొవ్వెసఁగన్ విమానరుచికోకనదప్రియరోచి మెచ్చఁగన్ ॥ ౨౮౯ ॥ ఉ ॥ పధితయావనోత్థమతినెద్ది యుమీఁదెఱుఁగంగలేక వి। ద్యాధరుఁడాతఁడాత్మరుచినాక

అతిక్రమించి. ఉదార—విన్నఁదనముగల. దారకవారకములతోన్—పిల్లకాయలసమూహములతో ॥ ౨౮౧ ॥ వత్సలక్ష్మ—శ్రీవత్సమనెడి చిహ్నము గలది॥ ౨౮౨ ॥ అనిమిషయానము—విమానము. సభర్తృకముగన్—పెనిమిటితోఁ గూడుకొనునట్లుగా. విష్ణుగాథాలోలన్—విష్ణునికథలయందాసక్తురాలైనదానిని ॥ ౨౮౩ ॥ ౨౮౪ ॥ శతానంద—బ్రహ్మయొక్క ॥ ౨౮౫ ॥ బాలశైవాలము—లేఁతనాఁచి. ఈరెండు—కెంపు, పవడము. జోగి—యోగి. హారము—ముత్యాలసరము. హారి—మనోజ్ఞమైన. వజ్రంపుటొఱపులో—రవలవెలుఁగులో. తఱపులో—ముమురుఁదనములో. మోచి—వహించి ॥ ౨౮౬ ॥ శిక్యావచూడు—చిక్కము శిగయందుఁగలవానియొక్క. ప్రచారము—సంచారము॥ ౨౮౭ ॥ నిరసించు—తిరస్కరించు. బుడిబుడితాల్పుఁడు—బాలచంద్రుని ధరించినవాఁడు—క్షేత్రపాలుఁడు॥ ౨౮౮ ॥ ఖేచరుఁడు—విద్యాధరుఁడు. వనమాలి—విష్ణుదేవునియొక్క. ఆవసథోపరివీధిన్—ఆలయముమీఁదిమార్గమున. ఎసఁగన్—అతిశయింపఁగా. కోకనదప్రియరోచి—వెన్నెలవెలుఁగువంటి వెలుఁగు॥ ౨౮౯ ॥ ఏధిత—పెరిగిన. యావనోత్థమతిన్—ప్రాయమువల

సగుణ్ గనకస్త్రీనారా। జీధరణాభిరామముగఁ జేయుచుఁ ద్రిమ్మ క్షేత్రపాలుఁ
డు । తోఁగ్రివరసాగ్రమూర్తి యగు కోఁగనియార్చనభంబు జూచుచున్॥ ౭౯౦॥
సీ॥ కవవిచ్చి నూచుటగాక దిగ్గన లేచెను మిగసమాధిస్థిరమునికులము । గ్రుడ్డుంబో
దువు నక్కలవలుదకుటగాక పొదలాడెఁ జెట్లపైఁబులుఁగు మూఁక । పులుమేయు
తమకంబు నోలఁగుటగాక విహ్వలబుద్ధిమైదాఁటె హరిణకులము । పృజగేంగర్ణ
రంధ్రములు మూయుటగాక పవిశంకనరనుతిప్రవణ మయ్యెఁ । బద్మనాభగృహారా
మరిభాగసంచారిష్ణు ఖేవర దగ్ధనోద్రిక్తహృదయ । కాలభైరవభైరవోద్వేలకంఠకు
హరనిష్ఠ్యూత రోషనిర్ఘోషవిహృతి॥ ౭౯౧ ॥ ఉ॥ మానని కోపమిట్లు మది మల్లడిగొ
ల్పఁగ మింటికిన్ వపహ । శ్యేనము పోలె బిట్టెగసి యెక్కుడునుక్కున నుగ్రవిగ్రహుం।
డైనెఱితగ్గన గ్గగనయాయి విమానముఁ ద్రొక్కి భగ్నముం । గానొనరించుచుం దిరిద
శగాయకరంయకుఁ దుర్విఁగూలుదున్॥ ౭౯౨ ॥ ఉ॥ కోలుమసంగి మోరఁగిబలుగో
ఱందీటు నగుర్లు ద్రిప్పుచున్ । ఘ్వేళలొనర్చుచున్ మొగము జేవురుముద్ద విధంబు
నన్ వహ । భీరముగాఁగ వ్యాఘ్రవిభుఁ బెన్బులుఁగిక్కినమాడ్కి నిక్కిన । బ్బాలిశుఁగా
లభైరవుఁడు పైఁబడ బోకపోరు వెత్తఁగన్ ॥ ౭౯౩ ॥ క॥ ఈవడువునఁ బలి తొడి
కిన । యావుపసిగను నుసురులు వోక కానున్నండో । నావిద్యాధరు భైరవ। దేవా వృథ
గాఁ బిచాసు చేసెఁడు పలుక్ ॥ ౭౯౪ ॥ శా॥ నాగాకల్ప యహో పురేఁ సలిలవి
మానభ్రష్టు డైనేలపై। నీగంధర్వుఁడు కూలి దర్పము డిపోవెన్ జంపఁగాఁ గాదుగా।
ధాగఃకర్తృఁడు చేసియున్ జడువ్రవాఁడై యుఁడన స్థిరన్ వపహ । భాగుల్ దంపమి నీవె
ఱుంగుదువు కోపంబాఁపుమీపట్టునన్ ॥ ౭౯౫ ॥ క॥ అనిశ్రీపతియానతియు । చ్చి
న మందలవిఁకెచెన తనిస్థిద్విభుఁ డువాఁ। డును గుల గుల లై లావగ । లిస మైపిదలించు కో
నుచులేచెఁగిదుకచున్ ॥ ౭౯౬ ॥ ఉ॥ లేచియతండు గాంచెఁ గదలీవృ దులోఁ దియయు

నఁబుట్టినబుద్ధితో. ఉతోఁగ్రిధగసోగ్రమూర్తి=మిక్కుటమయిన కోపరసము చేత భయంకరమైన రూ
పముగలవాఁడు॥ ౭౯౦॥ పొదలాడెన్=వర్తిల్లెను—అతిశయించెను. పులు=గడ్డి. పవిశంకన్=పిడు
గు అనుభయము చేత. ప్రవణము= ఆసక్తము. ఉద్రిక్త=రేఁగిన. భైరవ=భయంకరమైన. ఉ
ద్వేల=అతిశయించిన. నిష్ఠ్యూత=వెడలింపఁబడిన. నిర్ఘోష=ధ్వనియొక్క॥ ౭౯౧ ॥ మల్లడి
గొల్పఁగన్=కలఁతనొందింపఁగా. బిట్టు=శీఘ్రముగా. ఉక్కునన్=బలముతో. ఉగ్రవిగ్రహుఁ
డు=భయంకరమయిన యాకృతిగలవాఁడు. నెఱి=అందము॥ ౭౯౨॥ కోలుమసంగి=మిక్కి
లివిజృంభించి. ఘ్వేళలు=సింహనాదములు. జేవురు=ఎఱుపుయొక్క. భీరము=అతిభయం
కరము. అబ్బాలిశుఁ=అమూర్ఖుని. పోరువ=పోర॥ ౭౯౩ ॥ తొడికిన=పట్టిన. అవుపసిగన్=
గోపుగాఁగా. ఉసురు=ప్రాణము ॥ ౭౯౪ ॥ నాగాకల్ప= పాములు సొమ్ములుగాఁగల భైరవుఁ
డా. పురే—బళీ. డిపోయెన్=ఉడిపోయెను. గాధాగఃకర్తృఁడు=ఎక్కువతప్పుపనిచేసిన
వాఁడు. మహాభాగులు=దొడ్డవారు ॥ ౭౯౫ ॥ మందల=మనుదల—జీవముతో. లావు=బలము.
అగలిసన్=వెల్లగిలఁగా—నశింపఁగా. కిదుకుచున్= బాధచేమూలుఁగుచు॥ ౭౯౬॥ తెంచక మే

ఘన్ హాసన్ముఖున్ । మేచకమేఘునూత్నదినమిత్రసమానసమరత్నభూషితున్। లో
చనశిక్షిత్ప్రత్తాంబుజదళున్ శతకోటిసుధాకరాగ్నిరు । గ్వినిపరంపరోపమనవీనత
నుప్రభయాదవప్రభున్ ॥ ౨౯౭ ॥ వ ॥ ఇట్లు సచ్చిదానందకందంబగు నచ్చిందం
బుడాల్పు ననల్పాద్భుతరస నిర్మగ్నుండై కనుంగొనుచు నవతీర్ణ గర్వవిద్యాధరుం
డైయవ్విద్యాధరుండిట్లని వినుతించు ॥ ౨౯౮ ॥ శా ॥ ఈపుంగ్రామణి యెవ్వఁడో
కోహరియిట్లొప్పెందె సందేహమే । లాపద్మాక్షుఁడెయంచు లోఁదెలిసి యేల
శ్రీశవేఁద్వన్నివా । సోపర్యభ్రచరద్విమానగుఁడనై యుండుండియుష్టాకయు।
తోఁపోదగ్రుఁడుగూల్పఁగోవ్రవ్రజేఁగి కన్గొంటిన్ సురేశన్ నినున్ ॥ ౨౯౯ ॥ క ॥
నిర్మలకుఁదోఁచినక్రియ । దుర్మలకుఁదోఁపవీవెడుటనను చుమనో । మర్మరవా
పిఁబడిమనజ । ధర్మభటుఁడుతన్పదద్వితయక్పతమతినై॥ ౩౦౦ ॥ స్రగ్ధర ॥ పా
పోహంపాపకోపప్రవణమతిరహం బాలిశోహంసుధీదు । ష్ప్రాపోహం దుష్టకష్ట
ప్రకృతిరహమహంపామరాత్మాస్మినానా । రూపద్రోహాపచారార్బుదనిహిత
ధీఃకోపధిసంమామనశ్వ । చ్ఛ్రీపాదాసక్తియుక్తఃశివకరయనుచున్ జిష్ణుఁగృ
ష్ణున్ నుతించెన్॥ ౩౦౧ ॥ వ ॥ అనిమఱియును ॥ ౩౦౨ ॥ చ ॥ యదుకులనాథయి
ప్పుడీసఁడాగ్రహవృత్తినొసర్చునిగ్రహం । బిదియనను గ్రహంబుగునింద్రియరా
జికిబంటుసేయుశ్రీ । పదమునఁబొంచి నీయడుగుమానిసిగాననుఁజేసెఁగానసం। ప
దగలగర్వనిర్మమునిమాడ్కినినుం గనికొల్వఁజాలునే ॥ ౩౦౩ ॥ క ॥ మాధుఁడననుఁ
బ్రోవుమహా । దీర్ఘకుసిఁకజొరకనామతివెలయుశదయా। గాధత్వాజ్ఞవిమానా।
గూఢుఁడనై జగము లందిరుగువాఁడహరీ॥ ౩౦౪ ॥ చ ॥ సురసదనంబునందయినఁ క్షో
ణితలంబునయందునైనభీ । కరనిరయంబునందయినఁ గర్మవశంబుననుండునామదిం।
బొరయునుగాతఁగాతరసముద్ధరణోచితకార్యధుర్యశ్వ । చ్చరణసరోరుహద్విత
యసంతతసంస్మరణానుషంగముల్ ॥ ౩౦౫ ॥ క ॥ అనివలగొనియాయదునం। ద
నుసిరుపమదివ్యరూపదర్శనమునలోఁ । దనియుచుఁజొకఁచుమొక్కుచుఁ । జని
యెన్ విద్యాధరుండు శతధృతితనయా ॥ ౩౦౬ ॥ క ॥ మధుమథనునాజ్ఞ నేవం। విధ

ఘు — నీలమేఘమువంటి ॥ ౨౯౭ ॥ కందము — చంప. చిందంబు డాల్పు — శంఖమును ధరించినవాఁ
డు — కృష్ణుఁడు. నిర్మగ్నుఁడు — మునిఁగినవాఁడు. అవతీర్ణ — దిగిన — పోయిన ॥ ౨౯౮ ॥ పుంగ్రా
మణి — పురుషశ్రేష్ఠుఁడు. అభ్రచరత్ — ఆకాశమునందుఁదిరుగుచున్న ॥ ౨౯౯ ॥ మర్మరవా
పిన్ — కుమ్మరిబావియందు ॥ ౩౦౦ ॥ సుధీదుష్ప్రాపః — విద్వాంసులకుఁబొందరానివాఁడను.
పామరాత్మాస్మి — మూఢమనసు గలవాఁడనైతిని. మామవ — నన్ను రక్షింపుము ॥
౩౦౧ ॥ ౩౦౨ ॥ అడుగుమానిసి — పాదసేవకుఁడు. నిర్మమునిమాడ్కిన్ — మమతలేనివా
నివిధమున ॥ ౩౦౩ ॥ మహాదీర్ఘకుసన్ — పెద్దలయవమానమునకు ॥ ౩౦౪ ॥ కాతర — భయపడి
నవారియొక్క. అనుషంగములు — కూడినవి ॥ ౩౦౫ ॥ వలగొని — ప్రదక్షిణము చేసి. శతధృతి —
బ్రహ్మయొక్క ॥ ౩౦౬ ॥ ఏవంవిధమహిమన్ — ఈవిధమయినమహాత్మ్యముచేత ॥ ౩౦౭ ॥

వహిమఁదలిర్చు క్షేత్రవిభుభైరవదే. | వృధరాధోభువనస్వ | ర్గధామమతుఁగాంచి
పిదపఁగనఁదగుఁగృష్ణ ॥ ౩౦౭ ॥

శా ॥ సాహిత్యాపరకాళిదాసహరిపూజాగౌరవవ్యాసగం | గాహల్లో
హాలవాగ్విలాసరిపు వర్గత్రాసకృత్ప్రాసకాం | తాహర్షావహదృగ్విలాసశ్రుతిప
ద్యాయోజితాభ్యాసహే | మాహార్యోపమధైర్యధుర్యపదవిన్యాసావిధేయారసా ॥

క ॥ షడ్దర్శనపారగకవి | రాడ్దత్తానుగ్రహాభిరమ్యసుధాంధ | ద్విడ్దంతిసిం
హమహిత | త్విడ్దశశతకిరణహృదయధృతహరిచరణా ॥ ౩౦౯ ॥

మాలిని ॥ వినయనయసముద్రా విశ్రుతోల్లాసముద్రా | జననుతగుణజాలా
శత్రురాణ్మీనజాలా | ధనదనదసమానాధన్యధీభాసమానా | ఘనవపురినరాగా
కావ్యదత్తానురాగా ॥ ౩౧౦ ॥

గద్యము ॥ ఇది శ్రీమత్పరమపదనాథనిరవధికకృపాపరిపాకపరిచితస
రసకవితాసనాథరామకృష్ణకవినాథ ప్రణీతంబైన పాండు
రంగమాహాత్మ్యంబను పరమభాగవత చరిత్రంబు
నందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ పాండురంగవిట్ఠలస్వామినే నమః.

హల్లోహల— [ప్రవాహమువంటి. శ్రుతిపద్యాయోజితాభ్యాస— వేదమార్గమునందుఁగూర్పఁబడిన అభ్యాసముగలవాఁడా ॥ ౩౦౮ ॥ షడ్దర్శనపారగ— ఆఱుశాస్త్రములను దుదముట్టనెఱిఁగినవాఁడా. సుధాంధద్విడ్దంతిసింహ— దేవశత్రువులైన రాక్షసులనెడియేనుఁగులకుసింహమైనవాఁడా. మహితత్విడ్దశశతకిరణ— అధికతేజస్సుచేతసూర్యుఁడా ॥ ౩౦౯ ॥ శత్రురాణ్మీనజాలా— శత్రురాజులనెడిచేఁపలకు వలయైనవాఁడా. ధన్యధీభాసమానా— కృతార్థమయినబుద్ధిచేతప్రకాశించుచున్నవాఁడా ॥ ౩౧౦ ॥]

పాండురంగమాహాత్మ్యము

పంచమాశ్వాసము.

క ॥ శ్రీషణ్ముఖజననీమహి । భాషానిభసజవధూశుభప్రదలీలా । భూషితక
ల్యాణోజ్జ్వల । శేషారామానుజేంద్ర వేదాద్రీశా ॥౧॥ వ॥ ఆకర్ణింపుము॥ ౨ ॥ క ॥
అనియాక్రియనానతియి । చ్చినహెచ్చిన సంతసంబుచిత్తముతోడం । బెనఁగొననని
మిషమునియి । ట్లనునజ్జగదేకనిధికిఁబ్రాంజలియగుచున్ ॥ ౩ ॥ తే ॥ క్షేత్రమాహా
త్మ్యమునుమహాక్షేత్రపాల । దివ్యచరితంబు నందుండుదేవదేవు । గుణకలాపంబుఁ
బుండరీకునిమహిమయు । వింటిభవబాధములవీడుకొంటిదేవ ॥ ౪ ॥ తే ॥ ఎన్ని
ద్వారంబు లయ్యాయి యెడవసించు । ద్వారదేవత లెందఱా స్థలమునందుఁ । బ్రబ
లుక్షేత్రాదిపుణ్యవైభవముపేర । నొండుగలదేనియానతి యిందుమఱియు ॥ ౫ ॥
క ॥ అనినారదుండుప్రార్థిం । చినఁబద్మదళాయతాక్షుఁ జిత్తాంభోజం । బునసిల్పి
యతనిఁబలుకున్ । మనసిజవర్ధనుఁడుమధుర మధురారభటిన్ ॥ ౬ ॥ క ॥ సుఖమా
లికాతరంగిణి । సఖిన్మైభీమరథిఁగూడి చనునెచ్చటన । త్సుఖకరమచ్చోటువతు ।
ర్ముఖముఖనతమాదితీర్థ మునసైశైలయన్ ॥ ౭ ॥ క ॥ పూర్వద్వారంబగునది । వ
ర్వీకరసార్వభౌమ తల్పునగరికిన్ । సర్వసుపర్వార్చితపద । గీర్వాణిశవసించునచటఁగృ
ష్ణునియాజ్ఞన్ ॥ ౮ ॥ క ॥ శ్రీమహితముసిద్ధేశ్వర । నామాంకముపంకజలసనాథము
లక్ష్మీ । కాముకనిహితముఖచరా । లీనూన్యమునసైనశంభులింగముతోడన్ ॥ ౯ ॥
క ॥ తగుదక్షిణంపువాకిలి । నగధరునగరునకుభీమనందనపొందుం । దగిలినయది
యచ్చోటన । యగవ్యపుష్పావతీమహానదియనఘా ॥ ౧౦ ॥ క ॥ దానస్నానాది
హ్వతా । జ్ఞానానలదాహమైన సంగమతీర్థం । బానెలవునవిఖ్యాతఁ । బైనదిసుర
లుండుదురుశిలాకృతినందున్ ॥ ౧౧ ॥ వ ॥ అదిభవదీయాశ్రమంబగుట నీవెఱుంగు
దు వదియునుంగాక ॥ ౧౨ ॥ వ ॥ కలఁడొకబోయతన్నికటకాననభూమినతండువి
ల్లున । మ్ములుధరియించికల్మష సమూహముమెత్తినమేనుబోలెఁజే । రలుకవహించె
నేసి హృదయంబుగలంగుధరాధరస్థలీ । నిలయవసత్కిరీంద్రులకు నికటమతకు-

[కల్యాణోజ్జ్వల—బొక్కపుబంగారుచేవెలుఁగునట్టి ॥ ౧ ॥ ౨ ॥ ౩ ॥ ౪ ॥ ఒండు—ఇతరము ॥ ౫ ॥ అతనిన్—ఆతనితో. మధురమధుర—మిక్కిలిమధురమైన ॥ ౬ ॥ ౭ ॥ ఉర్వీకరసార్వభౌమతల్పు—విష్ణునియొక్క. గీర్వాణిత—సరస్వతి ॥ ౮ ॥ సనాథము—కూడుకొన్నది. లక్ష్మీకాముకనిహితము—విష్ణునిచేతఉంచఁబడినది. ఖచరాలీ—దేవతాసమూహమునకు ॥ ౯ ॥ అగమ్య—పొందశక్యముకానిది ॥ ౧౦ ॥ ౧౧ ॥ ౧౨ ॥ నికట—సమీపమునందలి. పేరలుక—అధికకోపము ॥ ౧౩ ॥ వి

మృగంబు లోర్చునే ॥ ౧౩ ॥ చ ॥ అడవికి వేటమై చరిగి యాతఁ డొకానొకనాఁ డొకిం
తయున్ । మెడమలఁగింపలేక తనమేపొడలొందును రెండునేకమై । పొడమఁగబీద
కన్నుఁగడి బూడిదపండునుబోలెబూఁదుపా । రెడునొకదుప్పికింగవియఁ బ్రేలిభయ
జ్వరతప్తచిత్తమై ॥ ౧౪ ॥ తే ॥ ఆచమూరువుయూథంబుఁదోలిచిపఱచె । వింటన
మ్మెచ్చి బోయ వెన్వెంటఁదఱుమ । లోలజిహ్వాకరాళవిశాలముఖత । నోలిఁబర్చెందు
మృగశాబమోయనంగ ॥ ౧౫ ॥ ఉ ॥ ఆరురువిగతింబలుచి యగ్రమహింబడి లేచి వెం
డియున్ । ఘోరరయంబునం జని వపుర్వ్యథ సంగమతీర్థతీరవి । స్ఫారలతానికుంజ
ములు బల్విడిదూఱు నెడంగిరాతుఁడున్ । క్రూరశిలీముఖంబు దొడిగుండియగాఁడఁగ
నేసె నేసినన్ ॥ ౧౬ ॥ సీ ॥ ఆశరముఖనిభంబాశరమటు దాఁకఁ బవనాభిహతిఁ గూ
లుబంధుజీవ । కుంజంబు పువ్వులఁ గూలించువిధమున నవనవక్షతజబిందువులు దొ
రఁగఁ । జేయుచు వివృతాస్యసీమఁ బ్రాణానిల ప్రస్థానపటహారావమనంగ ।
నార్తనాదము గ్రమ్మ నదియేటి తెలినీటి తెరలున నుఱికి దేదీప్యమాన । హాటకవిమానమె
క్కి విద్యాధరేంద్రుఁ । డగుచు లావణ్యపుష్పాస్త్రుఁడగుచుఁ జంద్ర । సాంద్రతను
కాంతియగుచు నతీంద్రమహిమ । గగనమున కేగెఁ దోలుమేను గానఁబడదు ॥ ౧౭ ॥
శా ॥ చిత్తంబద్భుతమంద నమ్మృగవధాజీవుండు లోలోనఁద । ద్వృత్తంబున్ బలు
మాఱు మెచ్చి నిజదుర్వృత్తిన్ విసర్జించుచున్ । దత్తీర్థాంబువులాడి క్రోలి విగతాతం
కాత్ముఁడై శుద్ధధీ । లోలత్తన్ముక్తశరీరుఁడై కనియె దివ్యుల్ మెచ్చ నుచ్చస్థితిన్ ॥ ౧౮ ॥
క ॥ కావునఁ దత్తీర్థంబున । నేవలనఁబరాసులగు విహీనమతులకున్ । కైవల్యసిద్ధి
యగునన । నీవలెనతిశుద్ధమతులనేటికి నెన్నన్ ॥ ౧౯ ॥ సీ ॥ సంధ్యలు మూటనిచ్చ
నివాళులిచ్చుచు బిరుదాంకమాలికల్ పేరుకొనుచు । లోచూపు దివ్వటనాలోకించిచొ
క్కుచుఁ బులకాశ్రుగాద్గద్యముఁ బూరయుచు । శ్రుతులెట్టులట్లసంస్తుతు లాచరించు

లఁగింపన్—త్రిప్ప. బీదకన్ను—భయదృష్టి. బూఁదుపారెడు—బూఁజుపట్టినట్టు కానవచ్చెడు. భయజ్వరతప్తచిత్తము— భయమువలని తాపము చేత తపించిన మనసుగలది ॥ ౧౪ ॥ చమూరువు—దుప్పి. తోలిచి—దాఁటి. పర్చి—కూర్చి. లోల—చలించెడి. కరాళ—భయంకరమైన. శాబము—పిల్ల ॥ ౧౫ ॥ రురువు—దుప్పి. అగ్ర—ఎదుట. వపుర్వ్యథన్—దేహబాధచేత. విస్ఫార—మిక్కిలి గొప్పదైన. బల్విడిన్— అధికవేగముతో. తొడి—తొడిగి ॥ ౧౬ ॥ ఆశరముఖనిభంబు—అగ్నిముఖమును బోలినది. కుంజము—చెట్టు. కూలించు—రాల్చు. నవనవక్షతజ—క్రొత్తక్రొత్తనైనెత్తురులయొక్క. వివృత— తెఱవఁబడిన. ప్రస్థానపటహ— ప్రయాణకాలమునందలి తప్పెటయొక్క. తెరలునన్—చలనమునందు—ప్రవాహమునందు. అతీంద్రమహిమన్—ఇంద్రుని మహిమను మీఱిన మహిమతో ॥ ౧౭ ॥ మృగవధాజీవుండు—బోయవాఁడు. వృత్తంబున్—వృత్తిని. ఆడి—స్నానము చేసి. క్రోలి—త్రాగి. గతాతంకాత్ముఁడు — పోయినభయముతో మనసుగలవాఁడు. కనియెన్—పొందెను. ఉచ్చ— ఉన్నతమైన ॥ ౧౮ ॥ ౧౯ ॥ నిచ్చ—ఎల్లప్పుడు. నివాళు—ఆరతులు. దివ్వటన్—దీపికలో. గాద్గద్యము—గద్గదభావము — గొంతుపండి మాట వెడలని. పూరయు—

చు వీనులఁదగఁ-భావితతివినుచుఁ । గరతాళగతులఁజొక్కటముగా నాడుచునావే
శమూర్ఛలనలఁతేఁగనుచు । విష్ణుసేవింతురచటనవ్విబుధవల్లి । భాజనంబులుతత్కృ
పాభాజనంబు । లమ్మహాక్రీడనస్థలినాచరించె। లంఘునాక్రీడనముదొల్లిలచ్చిమగఁడు॥
౨౦ ॥ మ । వినుముకౌశారికినోడి సంగమమరుద్విద్వేషియెచ్చోటికో । చనివెం
డిం జనుదెంచియచ్చట శిలాసంఛన్న దేహంబుతో। డఃలాగర్భమునందు దాఁగఁగఁ
ని గాఢక్రోధుఁడై దేవకీ । తనయుండాశిల గ్రొచ్చివైచిమెదిపెకదద్దైత్యుఁజూర్ణం
బుగ ॥ ౨౧ ॥ క ॥ పువ్విలుకుతండ్రీయచ్చట । ముప్పంకమురువునమురళిమ్రో
యించెమనం । బువ్విళులూరఁగ శ్రుతులకు । నవ్విధముతదీయపదయుగాంకము దె
లుపక ॥ ౨౨ ॥ క ॥ మహినేవంవిధచిత్రా । వహామగునద్దక్షిణంపువాకిటమహి
మల్ । బహుముఖములవినుతింపఁగ । నహిపతియుంజాలఁడనిననన్యులవశమే ॥
౨౩ ॥ సీ ॥ తనకటాక్షములుసంతానచింతారత్ననిర్మాణ పరమాణునికరమనఁగ ।
దనవిలాసంబుదైత్యారిశంబర నిషూదన పాలితపురఃపతాకయనఁగ । దనమనస్సర
సీసంతతచిదానంద వైభవమరాళముకునికిపట్టనంగ। దనప్రసాదంబుభక్తవరేణ్యా
దుర్గతితమోళనోచితచంద్రగోళియనఁగ। వెలయునేదేవియాదేవివిద్రుమద్రు। క్రమ
నిర్నిద్రతనుకాంతిభద్రపరమ । మాయభువనేశ్వరివసింపఘువిరోధి। ధామమునఁ
గల్గుపశ్చిమద్వారమమరు ॥ ౨౪ ॥ ఉ ॥ పోర్మహిషుకనిజాంఘ్రిగల బొట్టనవ్రేల్తు
దమట్టిపట్టిముక । పేర్మిఁదదంగముక మెదిపి పెట్టిననెత్తురుబొట్టుఁబోలెదో। తి
ర్మయవీక్షణంబలిక దేహమునంగలదుగ్గ స్వర్గదక । వార్మణధారినుత్తరపువాకిట
నిల్పినవాఁడుకావుగక ॥ ౨౫ ॥ క ॥ తరణియుశైత్యమునుబర। స్వరమచ్చటఁగూడి
నిగుడఁబావనమగుతే । త్సరిదంబువునందాడిన । నరునకునవ్యారిచరణనఖమునవెడ
లుక ॥ ౨౬ ॥ క ॥ ఎవ్వఁడువ్యాధిగ్రస్తుం । డెవ్వఁడుభయవిహ్వలాత్ముఁడెవ్వండ
ధముం । డవ్వాఁడచ్చటిదుర్గం । బువ్వలఁబూజించియిష్టభోగములందుక॥ ౨౭ ॥
వ॥ఇన్నాలుగునంతర్ద్వారంబులు. ఇంకబహిర్ద్వారంబులప్రకారంబా కర్ణింపుమనిగో
కర్ణకుండలుఁ డాకర్ణనవశంవదాశయుండగు కుశేశయాసనసూతికిట్లనియె॥ ౨౮ ॥

పాండు. చొక్కటము—స్వచ్ఛము॥ ౨౦ ॥ మరుద్విద్వేషి—దేవశత్రువు—రాక్షసుఁడు. గ్రొచ్చి—తొలిచి—పగులఁగొట్టి. మెదిపెక—నలఁచెను॥ ౨౧ ॥ ఉవ్విళులూరఁగ—తమకపడఁగా॥ ౨౨ ॥ చిత్రావహము—వింతనుబుట్టించునది ॥ ౨౩ ॥ సంతాన—కల్పవృక్షము. శంబరనిషూదన— మన్మథునిచేత. పురఃపతాక—ఎదుటికొక్కెము. గోళి—గోళము — బింబము. విద్రుమద్రుక్రమనిర్నిద్ర—పగడపుఁజెట్టుయొక్కగోరోజనపుఁజాయచేతపోలని॥ ౨౪ ॥ మట్టి—త్రొక్కి. అలికదేశమునక—నొసటియందు. వార్మణధారి—కవచసమూహములనుధరించినవాఁడు — విష్ణుఁడు ॥ ౨౫ ॥ నిగుడక—ప్రవహింపఁగా. సరిదంబువునందుక — ఏటినీటియందు ॥ ౨౬ ॥ ౨౭ ॥ గోకర్ణకుండలుండు — పాములకివిపోఁగులుగలవాఁడు. ఆకర్ణనవశంవదాశయుండు — వినుటయందాసక్తమయిన మనసు గలవాఁడు. కుశేశయాసన సూతికిక — బ్రహ్మకొడుకునకు ॥ ౨౮ ॥

సీ॥ కటుకరకల్లోలనీరాకరులు నీచకరులకఁగఁద్రొక్కిల భద్రకాళికయొందుఁ బ్రస్ఫురించు। నిందుండువిధమున నొందు నేవసియింతు నవలేకకోటీశ్వ రాహ్వాయమునఁ। బ్రవహించు నెందునభ్రంకషోర్ములఁ బుణ్యాజలయైన జలధి యోషామతల్లి। నతజగత్త్రితయ శ్రీనారాయణీదేవి వర్తించు నెందేనివార్తకెక్కి। యట్టియట్టాలతోరణహట్టకుట్టి। మస్ఫురద్గోపురైదూకవణిమగోరు। హర్మ్యరమ్యంబుకరవీరమనుపురంబు। పశ్చిమద్వారముగుజగత్పతినగరికి ॥ ౨౯ ॥ తే॥ తోణిఁగృష్ణానదీతీరశూన్వలాఖ్య। తీర్థరాజాధివాసినై తీర్థచరణ। ధామమణిసౌధదక్షిణద్వారమేను। జాగరూకతఁ బాలింతుయోగివర్య ॥ ౩౦ ॥ శా॥ గర్వోద్రిక్తతరంగసంఘములవీఁకన్ బుష్కరిణ్యాపగా। వార్వేణుల్ దనయుత్తరంపుదెసఁబర్వంగా గదాపాణినై। సర్వాలంకృతశాలినై వెలయుఁగంసధ్వంసనాగారరా। ట్పూర్వద్వారమునం ద్రివిక్రముఁడనై పొంగన్ బయోదచ్ఛవిన్ ॥ ౩౧ ॥ క॥ కరనఖరదళితరక్షః। పరివృఢవక్షోరుణాంబుపరిచితదీప్త్యు। ద్ధురుకేసరదోహదుఁడగు। నరకేసరి యుత్తరంబునగవసిఁగాచున్ ॥ ౩౨ ॥ క॥ లోనాలుగు వెలినాలుగు। నైనమహాద్వారభూములపవర్గశ్రీ। నీనఁగనీనగరాద్ధరు। శ్రీనగరగణితవిభూతిఁజెందుమనీంద్రా ॥ ౩౩ ॥ వ॥ అనిమఱియునకల్లఱియవేల్పునసల్పగుణప్రకటనపరుండై హరుండిట్లనియె ॥ ౩౪ ॥ చ॥ అఖిలసుఖశత్వశాలిసుకృతాఢ్యుఁడనై చతురాస్యమానస। ప్రభవుఁడుశిష్యసంఘములపారముగొల్వఁగఁదొల్లియొక్కనా। డిభపురనాథుఁ గౌరవకులేశ్వరుధర్మజుఁగానఁబోవభూ। విభుఁడశఁడాతనిందెలిచె నేయివిధంబులసాధుపూజలన్ ॥ ౩౫ ॥ క॥ అహితాహితకారణవి। గ్రహులును సదనుగ్రహప్రగల్భులునగునా। గహనగృహావాసవర్యా। మహితతపోధనులసంగమముపొందఁదగున్ ॥ ౩౬ ॥ ఉ॥ తమ్ములుఁదానునప్పుడుపృథాప్రథమాత్మజుఁడంతరంగమున్। గ్రమ్మినశోకవహ్నిహతిఁగందుచుఁగేలుమొగిడ్చి బల్కాచి। తమ్మునఁగల్గుసంగమివతంసముఁబలుకల్ఖరాంశుతాపత। ప్తమ్మగుతేనియంజినుకుతమ్ములఁబోలసబాష్పనేత్రముల్ ॥ ౩౭ ॥ క॥ పథికుడనై వేఁడెద। నోభద్రప్రదప్రసాదమొసఁగుమునాకున్। మీభావంబునఁబోడమని। దీభువనత్రయమునందునింతయుఁగలదే ॥ ౩౮ ॥ శా॥ చింతాకంతయువె

కటుకు—కఠినుఁడైన. కరటి—గొలుఁత. అభ్రంకషోర్ములన్—ఆకాశమునారయుచున్నయలలచేత. జలధియోష—నది. అట్టాల—బురుజు. హట్ట—అంగడివీధి. కుట్టిమ—రాతికట్టడపునేల. విదూరక—లోపలయెముకలువ్వ్ప మిత్తిఁగోడ॥ ౨౯॥ తీర్థచరణ—విష్ణుదేవునియొక్క ॥ ౩౦ ॥ వీఁకన్—నిక్కుచేత. వార్వేణులు—నీటిపాయలు. పర్వంగాన్—పాఱఁగా. అగారరాట్—దొడ్డనగరియొక్క. పయోదచ్ఛవిన్—మబ్బుచాయతో ॥ ౩౧ ॥ రక్షఃపరివృఢ—హిరణ్యకశిపుని. దోహదుఁడు—ఎరువువేయువాఁడు ॥ ౩౨ ॥ అపవర్గశ్రీన్—మోక్షసంపదను ॥ ౩౩ ॥ ౩౪ ॥ తెలిచెన్—సంతోషపెట్టెను ॥ ౩౫ ॥ ౩౬ ॥ చినుకు—కార్చునట్టి ॥ ౩౭ ॥ ౩౮ ॥ సంక్రాంత—పొందిన. అంతర్వాణి

నరుఁ డియ్యక కురుక్షేత్రంబునం బాపసం । క్రాంతస్వాంతుఁడనై సుహృత్సుతపితృ భ్రాతృత్రాతాదులం జంపియు । నత్యంతద్రోహ మొనర్చియుండిరిగదన్ బ్రాణంబుతో మన్నముం । డంతర్వాణివతంస యెవ్వఁడు గలం డాహావినాశకాంక్షన్ ॥ ౩౯ ॥ క ॥ వంగడపు వెదురుఁ గోవ్వు । టింగలమున నేర్చి కనినయా సిరినిం దా । సంగతిఁ బొంగ చూగెనుద । ద్భంగుర మార్తిక్షము దీనఁ బసిమియుఁ గలదే ॥ ౪౦ ॥ మ ॥ అసిధారావధితాత్ర బంధుభుజన ధ్వస్తస్వైరనిర్యద్వసన్ । మసలైపుట్టిన యుష్మహాదురితమున్ మన్నెట్టియున్ నాజిమే । ధసమిద్ధానలభాతి చేనుసిమియున్ దప్పింపలేనైతినీ । కసటెప్పాటఁ బోలంగు నెట్టులగుదున్ గల్యాణకల్యాత్ముఁడన్ ॥ ౪౧ ॥ క ॥ కర్మముకర్మాంతరమ్మ । తత్కర్మమగు దానిఁ బూనఁగా నమునిరయాం । తర్మజ్జనాభిముఖునీ । దుర్మదుఁ బడనీక నిలుపు ద్రుహిణప్రభవా ॥ ౪౨ ॥ క ॥ మావంటి వాగలకుఁ బా । పావిలదృక్కులకు ధర్మమారయనియస । ద్భావులకు భవాదృశులగు । శ్రీవైష్ణవవరులె దిక్కరు చిత్పూర్ణమతీ ॥ ౪౩ ॥ సీ ॥ అనిరుద్ధిష్ఠిరుఁడు వలికిన సనందనుఁ డాత్మ నలరి యిట్లను నమ్మహాత్ముతోడ । నీపాలశాంబరీగోపాలుఁడు గలాఁడు పరమవైష్ణవధర్మపరత మెఱగు । నీమోముఁ గనుఁగొన్న నిఖిలాఘములుఁ బోవు నెకదాఁకియుఁడఁగు తూలికలలీల । హరిభక్తియును గంగకద్దమే కలుషవృటినుకశేఁగట్టిన యసదుఁగట్టె । దురితరాశిమునింగిశ్రీవరునిభటుఁడు । తోయపద్మదళచ్ఛాయఁ బూయఁబడఁడు । రేయుఁబగలు వ్యథాచింత సేయనీవు । ప్రాకృతుండవె భూలోకపాలవినుత ॥ ౪౪ ॥ ఉ ॥ కర్తవు గాథహర్తవును గావభిరక్షివి గావ నీవునస । తీర్తినురీణయింతకును గృష్ణుఁడె మాలముగానవువ్యవి । స్ఫూర్తియుఁ బాపవైకృతముఁ బూరుషుఁ బొందు నెయ స్వతంత్రతన్ । వర్తిలుచ నిరుఁద్రెద్దునకు వచ్చునె పాకగుణాగుణావలుల్ ॥ ౪౫ ॥ క ॥ పసులకనంబున నేనియు । హరినామ మరిదలఁపభద్రమగుఖులలకుఁద । న్నిరతస్మరణాచరణ । స్ఫురణాఢ్యులు నిత్యపదవిఁ బొందుట యరుదే ॥ ౪౬ ॥ తే ॥ ధారుణీవల్లభులకంటెఁ దసరుచోట । నశ్వమేధంబు నిష్ఫలంబగు విధమున । నర్థవంతంబుగా మనత్యాకళత్రు । సేవకిలఁ బూని సేయు పాచితముశతము ॥ ౪౭ ॥ క ॥ భ్రాతృసన

వతంస — పండితశ్రేష్ఠుఁడా ॥ ౩౯ ॥ వంగడము — వంశము. ఇంగలము — అగ్ని. పర్చి — కాల్చి ౪౦ ॥ వధిత — చంపఁబడిన. స్వైరనిర్యద్వసన్ — యథేచ్ఛముగా కాఱుచున్న ద్రవరూపమైన ర వృచేత. మసలై — గుంటికాయై. తిసిమియున్ — తోమియు. కసటు — పాపము. కల్య — సంపాదింపఁగోరిన ॥ ౪౧ ॥ నిరయాంతర్మజ్జనాభిముఖున్ — నరకములో పలమునుఁగుటకు అభిముఖునిఁ. ద్రుహిణప్రభవా = బ్రహ్మకొడుకా ॥ ౪౨ ॥ ఆవిల — కలఁగిన. చిత్పూర్ణమతీ — జ్ఞానముచేత నిండుకొన్న బుద్ధిగలవాఁడా ॥ ౪౩ ॥ కలాఁడు — కలఁడు. తూలికలీలన్ — దూదియొక్కవిధమున. అసదు — అల్పమైన. తోయపద్మదళచ్ఛాయన్ — నీటిలోని తామరపాకుచందమున ॥ ౪౪ ॥ అభిరక్షివి — కాపాడువాఁడవు ॥ ౪౫ ॥ ౪౬ ॥ పాచితము — ప్రాయశ్చిత్తము ॥ ౪౭ ॥ ౪౮ ॥ ఉదీర్ణాపమృత్యుకన్ —

పిశ్వవధాదుల । పాతకములు రావు విష్ణుపదభక్తులకున్ । పైతేయసూనులిరువుర।
యేతద్వ్యవహారసాక్షులిభపురనాథా ॥ ౪౮ ॥ శా ॥ ఆకంసారిప్రశంసనీమదినుదీ
ర్ణావిష్కృతిం దాల్చఁబె । ల్లాకంపించితొలంగుఁగాకనినుడాయన్ నేర్చునే పాతకా।
నీకంబుల్ రవిఁగప్పుచీఁకటులనెందేఁగంటి మీవింటిమే । త్ప్రాకాంతాధిపలోకసంగ్ర
హానీషంజేసితీప్రశ్నముల్ ॥ ౪౯ ॥ క ॥ అటులేనియుఁజెప్పెదనీ। పాటిపాటితల
పోఁతలెల్లఁబోవనదువుమా । రటముడుగునెమ్మనమునా । కటిగానానరించిగట్టి
గావినుమధిపా ॥ ౫౦ ॥ సీ ॥ తలఁపించునే దేవుతనువునందఖిలాండములు పయోనిధి
భంగవిలసనముల । నే దేవుమహిమకునింతయుదంతీంద్రపదమగ్నతదితరపదసమా
న । మే దేవునిజమాయ నెవ్వాఁడుగడచన నేరఁడుతనమే నిసీడపోలె । నే దేవుఁడిం
తకునింతగ్గా నంతకునంతమైగుణిలేకయతిశయిల్లు । నాజగత్కర్తదుష్టసంహారణ
బద్ధి । విట్ఠలుండనఘరనుద్భవించితేక్షేత్ర। పాలుఁడనుబుండరీకుండుబలసికొలువ।
నుండుతీర్థంబునకునేగుముదయకాంత ॥ ౫౧ ॥ క ॥ పగిమహానదివారి౦। దోఁగిహ
రింగొలున్న నిఖిలదురితశ్రేణుల్ । కాఁగినయినుమామిషమని । మూఁగికొనినమక్షి
కాసమూహంబులగున్ ॥ ౫౨ ॥ తే ॥ బ్రాహ్మణునిఁదల్లిదండ్రినిభార్తిదాత । గురు
జనంబులహింసించికూర్తుఁడైన । శీధుపానాభిరతుఁడు కుశ్శీలుఁడైన । పాండురం
గాధిపుఁగాంచిపరమునొందు ॥ ౫౩ ॥ క ॥ నావిధిధౌమ్యాదిమహీ। దైవతముఁ
దమ్ముగమియుఁదనుఁగొలుపఁగశో । కావహమతిభవదగ్రజు । దీవనగొనిచనియెన
య్యర్థిస్థితుఁడెలమిన్ ॥ ౫౪ ॥ ఉ ॥ ఆకుముదాప్తవంశవిభుఁడంతఁగనుంగొనియెన్
వసుంధరా । నాకముసాకుపాకశుకనాసశుకాదికసన్నుతిస్తుత । శ్లోకముశోకకర్ద
మవిశోషణకోకహితప్రభాసము । త్సేకముఁదాపవహ్నిజలశీకరసేకముఁబౌండరీక
మున్ ॥ ౫౫ ॥ లయగ్రాహి ॥ కంబువునరాళచికురంబులుఁగటీకృతకరాంబురుహ
యుగ్మనాళికాంబకమునగ్న । త్వంబుఁబసిగొప్పువెమనుంబెనుగునుష్టపొడగాం బద
ములంబలుకుచుంబాదలుమువ్వల్ । జంబుఫలజిద్విభరంబుమకరాకృతిఁగరంబమ
గుగుండలములుంబరఁగఁబంకా । బ్జంబులఁదలిర్చువినువుంబతిభజించెఁబ్రజగంబుల్ను

కీర్తిపెల్లడిగా. పెల్లాకంపించి — ఆత్మావమునఁదె। ౪౯। పాటిపాటితలపోఁతలు — కొంచెపుఆ
లోచనలు. పోవనడువుము — పోఁగొట్టుము ॥ ౫౦ ॥ విలసనములన్ — ప్రకాశములచేత. మగ్న — అ
ణఁగిన. కడచనన్ — మీఱను. గుణి — కుక. ఉదయకాంత౦చెన్ — గౌరవాభిలాషచేత॥ ౫౧ ॥ దోఁ
గి — స్నానముచేసి. ఆమిషము — మాంసము. మూఁగికొనిన — చుట్టుకొన్న. శీధు — చెఱకుపాలచేసిం
దినసారాయిని ॥ ౫౨ ॥ తమ్ముగమి — తమ్ములసమూహము॥ ౫౩॥ కుముదాప్త — చంద్రుని. నాకు
పాక — వాల్మీకి. శ్లోకము — శ్లాఘ్యము. విశోషణ — ఎండించునట్టి. కోకహితప్రభా — సూర్యప్ర
కాశముచేత. సముత్సేకము — హెచ్చినది. సేకము — తడుపుటగలది ॥ ౫౫ ॥ కంబువు — శంఖము.
చికురంబులు — తలవెండ్రుకలు. నగ్నత్వంబు — దిగంబరత్వము. పసిన్ — ఆవులకుందను. గొ
ప్పు — గొలునట్టి. ఉష్ట — నాలుగు రుచిభర. బు — ప్రకాశాతిశయము నిసువున్ — శిశువును. రోహ

రోహణనగంబగు నగణ్యున్ ॥ ౫౬ ॥ క ॥ పుష్కరిణిఁ దీర్థమాడియుఁ । బుష్కరదళనయనుమూర్తిఁ బూజించియు నా । విష్ఖ్యాతశుభోన్నతియునతి । నిష్కల్మషమతియునయ్యె నృపతిమునిపతీ ॥ ౫౭ ॥ క ॥ దానంబునఁ బితృగురుసఖ । దానంబుననైన కీడు దలఁగి హరికృపా । దానంబునం దేఁగు రుపతి । దానంబునరుద్భవంబు దానికిఁ గలదే ॥ ౫౮ ॥ తే ॥ అయుతేందుప్రిందుబుత్విబుండమయ్యె వేది । యయ్యె శ్రీపౌండరీకమహాస్థలంబు । పాపపశువుల విశసించి భక్తిపరువు । పాండురంగాగ్నిలో వేల్చె పాండవునకు ॥ ౫౯ ॥ వ ॥ ఇవ్విధంబున నవ్విధువంశవతంసంబు కంసమర్దనసాక్షాత్కారదర్శనంబు నాపాదించుటఁ గృతార్థుండై పౌండరీకవాస్తవ్యులగు పుండరీకాదివిద్వత్పుండరీకంబుల నొండొండఁ గీర్తించుచుం బ్రవర్తించి కతిపయదివసప్రచారుండై యచ్చటనుండి నిజానుజద్విజసనాథంబుగా గజపురంబునకుం జనుదెంచి సుఖంబుండె నట్లగుటం జేసి ॥ ౬౦ ॥ క ॥ అదియె మహాఫలమని తన । హృదయంబునఁ బౌండరీకమెవ్వఁ డెఱుఁగఁడా । మెదుక చనునిదియు ముక్తిప్రదమని పెరతీర్థమునకు బహుశిగమనధీ ॥ ౬౧ ॥ క ॥ వాలిన దప్పి పియుజ్ఝర । కూలంబున నుయ్యి ద్రవ్వఁ గుమతి గలిగినన్ । శ్రీలలనావిభుఁ డుండని । నేలయు క్షేత్రమని యరుగు నీచుఁడు గలుగున్ ॥ ౬౨ ॥ చ ॥ మసనమునందునైనఁ బురమార్గమునం బడినైననిటనై । న సకలగర్హితస్థలమునఁ బ్లవగేహమునందునైన నా । కసమున నీట నేలపయిఁ గంకటిపైఁ దనునైన మానవుం । డసువులఁ బాసి నిష్కలుషుఁడై హరి దానగు నమ్మహాస్థలిన్ ॥ ౬౩ ॥ క ॥ పెను పతితుఁడైనఁ గానీ । చనితక్షేత్రంబునందుఁ జానోపిపున । ర్జననంబు గనఁడు గావున । జనులకు నాస్థలమునందుఁ జనుఁదనువ్రాష్వన్ ॥ ౬౪ ॥ ఉ ॥ అద్రిభృదుత్తరాశశతహస్తమితావని నున్నవాఁడు బో । ధిద్రుమమూర్తియై నృహరితీర్థనివాసులఁ గాచు పూనినో । భద్రవిచారయా భువనభర్తకు నుత్తరభాగమూఁదియు । సాంద్రసుఖోన్నతిన్ వెలయుఁ గుండలతీర్థము తీర్థరాజమై ॥ ౬౫ ॥ క ॥ వెండిఁ దనతోడుగు మణిమయకుం

ణనగంబు — రత్నపర్వతము ॥ ౫౬ ॥ పుష్కరదళ — తామరరేకులవంటి. ఆవిష్ఖ్యాత — ప్రసిద్ధమయిన ॥ ౫౭ ॥ దానంబునన్ — ఈవిచేత; నఱుకుటచేత. ఉద్భవంబు — జన్మము. దానికిన్ — దానమిచ్చువానికి ॥ ౫౮ ॥ విశసించి — నఱకి. పరువు — పెంపు యజ్ఞమునందు వేల్పుటకై వదినయన్నము ॥ ౫౯ ॥ వతంసంబు — సిగను ధరించెడి పువ్వుచెండు — శ్రేష్ఠుఁడు. సాక్షాత్కార — ప్రత్యక్షమైన. వాస్తవ్యులు — వాసము చేయువారు. పుండరీకంబులన్ — శ్రేష్ఠులను. ప్రవర్తించి — ఉండి. ప్రచారుండు — మెలఁగువాఁడు ॥ ౬౦ ॥ మెదుక — తెలివిమాలినవాఁడు ॥ ౬౧ ॥ పియుజ్ఝరకూలంబునన్ — ఆకాశగంగగట్టునందు ॥ ౬౨ ॥ మసనము — శ్మశానము. గర్హిత — నిందింపఁబడిన. ప్లవగేహము — మాలయిల్లు. కంకటి — మంచము. అసువులన్ — ప్రాణములను. నిష్కలుషుఁడు — పాపములేనివాఁడు ॥ ౬౩ ॥ ౬౪ ॥ అద్రిభృదుత్తరాశన్ — కట్టదేవునికి ఉత్తరపుదిక్కునందు. బోధిద్రుమమూర్తి — రావిచెట్టురూపముగలవాఁడు. పూని — అవలంబించి ॥ ౬౫ ॥ ౬౬ ॥ వేలు

దళయుగము వటదాఁచెఁ గొండగొమ్మగుగా । నుండు నతఁడనఁగ దద్గుణ । కుండలప
రిపూర్ణకర్ణకుహరుఁడు నగుచున్ ॥ ౬౬ ॥ సీ ॥ ఆమండలాఖ్యతీర్థాంబుధారల నాడినర
కేసరిభజించునరుఁడు రాజ । సూయఫలంబొందుఁ జూవెయ్యా వేలుపుటేలికఁ జుట్టిరా
నేనుచేతు । లవెడల్పు నేలవాలాయంబుగాఁగ సప్రాప్తి యుక్తి భుజించుచున్న జనుల।
చేతఁ బూజలుగొను పూతనా భూతనారీహర్త బహుజనశ్రేణులందు । వారుముక్త
లుధర జీవవంతులయ్యె । వారిపితరులు తృప్తులైనలువారు । వారుచరియించుచు
న్నయుర్వర యతెల్ల । దివివారలపలుకులు దేవకథలు ॥ ౬౭ ॥ తే ॥ అన్న కేసరిభజి
యింతురమరకన్య । లెన్నఁ బెక్కండ్రు హారతులిచ్చియిచ్చి । వారిఁగొల్వక గర్వించు
వారు తత్క్షేత్ర । మండలమున సుస్థితినుండలేరు ॥ ౬౮ ॥ ఉ ॥ ఆనరసింహమౌళి
వ్రతులైకులకోటిసమన్వితంబుగా । మానవులూర్ధ్వలోకసుఖమగ్నతఁ జొక్కుదురె
ల్లకాలమున్ । దానికిగర్వమైన యయుతప్రియపుత్రుఁడె సాక్షియచ్చటన్ । గాని
తెలుంగులన్ మెలఁగుకష్టమతుల్ నిరయైకసంగతుల్ ॥ ౬౯ ॥ ఉ ॥ పంకజపత్రనేత్రు
నకుఁబశ్చిమదిక్కునుండు నానమ । త్పంకవహాసనాద్యమరపాలమలోలము పద్మ
తీర్థమో । పంకవిదూరకేళిఁగలపద్మమునచ్చటదాఁచినాఁడువ । క్రాంకుఁడుమున్
త్రిదంష్ట్రిమనుజాశననాశనహేతుకంబుగన్ ॥ ౭౦ ॥ క ॥ ఆతీర్థతనువునకుల । స్త్రీ
తరుణీవల్లభుండ జీవమువృజినో । పేతుఁడు ననవధిసవనో । ద్భూతఫలంబందు నందు
బొందివిడిచినన్ ॥ ౭౧ ॥ ఉ ॥ పాపదురాపరూపమగుపద్మసమాహ్వయతీర్థమౌళిని।
రేపురుషుండుగ్రోలు నొకయించుకయెన్నఁడు నేనివానికిన్ । బాపములభ్రపుష్పము
లుబంధనమున్ శశశాబశృంగముల్ । తాపవికారముల్ మరుజలంబులుపుట్టువుల
శ్వతైలముల్ ॥ ౭౨ ॥ క ॥ ఒకఁడుసుశర్మాఖ్యుఁడుఘా । తుకుఁడు గలఁడుకల్లుద్రాగుఁ
డును ముధరాము । ర్త్యకులులకదలఁచుంగురు । నకుఁగనకముదొంగిలుచినదినము
నజపుత్రా ॥ ౭౩ ॥ క ॥ అవృషలీపతియావ । జ్జీవంబుగ నంతసంతఁ జేసిననానాం । హో
విసరంబులుపటమున । గోవలువడ వ్రాసి చిత్రగుప్తుఁడు దాఁచెన్ ॥ ౭౪ ॥ శా ॥ ఆసీచుం
డొకనాడువాఁడిమిఁజతుర్వ్యాధాస్వితుండై పెనం । గానందెర్వులుగట్టిమేఁకపజ
లంగట్టించి గ్లానిఁజొచ్చినీ । రానన్ రోయుచునుండి దప్పిగొని మధ్యాహ్నతపాపాతజ।

పుటేలిక—దేవతలరాజు. భూతనారీహర్త—పిశాచస్త్రీని చంపినవాఁడు ॥ ౬౭ ॥ ౬౮ ॥ త్రాఁతన్—ఎదుట. నిరయైకసంగతులు—నరకమున ఒకటిసేపొందువారు ॥ ౬౯ ॥ ౭౦ ॥ వృజినోపేతుఁడు—పాపములతోఁ గూడుకొన్నవాఁడును. అనవధి—మేరలేని. బొంది—దేహము ॥ ౭౧ ॥ దురాప—పొందశక్యము గాని. శాబ—పిల్ల. మరు—నీళ్లులేనిచోటి. అశ్వత్తైలములు—తాటిలోని నూనెలు ॥ ౭౨ ॥ ఆజి—ద్రోహము ॥ ౭౩ ॥ వృషలీపతి—శూద్రదాసిమగఁడు. నానాంహోవిసరంబులు—అనేకములైన పాపసమూహములు. కోవలు—దొంతులు ॥ ౭౪ ॥ ఆపాతజగ్లానిన్—అంటిటను పడుటవలనఁ బుట్టిన బాధవలని బడలికచేత. కాసరము—ఎనుఁబోతు.

గ్లానిం దన్సమయార్తకాసరముఁ బోలం జూచి యాదిక్కునన్ ॥ ౭౫ ॥ తే ॥ అంతఁ గొం
తకాలమరుగంగ మృత్యుగో । చరతనున్న యాసుశర్మ కడకు । లిఖితతత్కృతాఘలిపి
దైనపటముఁ దె । ప్పించి చిత్రగుప్తుఁ డెంచి చూచి ॥ ౭౬ ॥ క ॥ దురితశతకోటులందు ।
ఘరమొకటియుఁ గానలేక కంపవికృతిభం । గురతా యుతుఁడై జముకడ । కరిగి తగం
బలుకు ననఁడు ప్రాంజలియగుచున్ ॥ ౭౭ ॥ ఉ ॥ దక్కఁగ వ్రాసితిన్ను పటమ్మున
యందు సుశర్మపాపముల్ । లెక్కమెఱుంగ రాదులవలేశము దానికి నట్టి వ్రాఁత యుం ।
దక్కజమిప్పుడొక్కటి యునక్షరరూపము లేదు దేవనే । డక్కడి తెంబుగట్టి యిడినట్టు
లయున్న దికప్పు దేయుచున్ ॥ ౭౮ ॥ తే ॥ హాతలతాంతమైనయారామమును బోలె । వి
గతతారమైన విన్నుఁ బోలె । గళితవర్ణమగుటఁ గళితంబు దీనికి । మీరెఱుఁగవలయుఁ
గారణంబు ॥ ౭౯ ॥ క ॥ అనిపల్కు నమ్మహామతిఁ । గని జముఁ డిట్లని యెనీవు కవిలి తనీ
వ్రా । సినలిపి యున్నదో లేదో । కనుఁగొనుమీ సారిలెస్సగా గణకవరా ॥ ౮౦ ॥ ఉ ॥ అ
నుడునట్ల కాక యని చిత్రగుప్తుఁడు । దండధరుని యాజ్ఞ వెంది నేగి । పటను ప్రతిపుటం
బుఁ బరికించి యందునీ । క్షించెఁ జక్రపాణి చే లిఖింపఁ ॥ ౮౧ ॥ ఉ ॥ ఈతఁడు పద్మతీర్థ
మున కేగి యొకానొక నాఁడు తత్పయో । ధౌతనిజాంగుఁడై చనుకతంబున విప్రవధాది
పాతక । వ్రాతముఁ దొంటిపుట్టువుల వ్రాప్తములైన యఘంబులున్ మరు । ద్ధూతఘ
నాఘనావలులతో సరియై సరిపోయె నన్నియున్ ॥ ౮౨ ॥ క ॥ అనునర్థంబులుగల లిపి । గ
నిననిజముఁ బల్కనతఁడు గానఁబడును నే । మును వ్రాసిన యది యన్యము । కనుపట్టె
దు నే లిఖితమొకాని వినఁదగున్ ॥ ౮౩ ॥ సీ ॥ అని యొప్పు కౌతుకజనకాక్షరశ్రేణి వీక్షిం
చి వచ్చి తివిద్వదింద్ర । యిదిమీరలెఱింగింపుఁడే నాటసకృదవగాహనంబున మహాకలు
షరాశి । వలనఁ బూరుషుఁ జేరఁదలఁగుపుణ్యప్రదీర్ఘమెన్నఁడుగనవిననీవదుత్త । లిపి
పత్త్రికనేకవారపయోభిమజ్జనమాత్రచేన నణఁచిన మహిమగలుగు । దివ్యతీర్థంబువై భవ
మవ్యయప్ర । సాదమేదురమానసౌజ్జ్వల్యకల్య । వచనరచనల వివరింపవలయు సత్ప్ర ।

---

౭౫ లిఖితతత్కృతాఘలిపి—వ్రాయఁబడినవానిచేత జేయఁబడిన పాపముల వ్రాఁలుగలది ॥ ౭౬ ॥
భంగురత—వక్రత ॥ ౭౭ ॥ దక్కఁగన్—అనుభవమునకు తగునట్లు. అక్కజము—వింత. కటి
తము—మసిపూసి గట్టన చేసిన చమరపుగోనిపట్టులోఁ జేసిన లెక్కపుస్తకము ॥ ౭౮ ॥ హాతలతాం
తము—కొట్టఁబడిన పువ్వులుగలది. విగతతారము—పోయిన నక్షత్రములుగలది. విన్ను—మిన్ను—ఆ
కాశము. కళితము—కదినము ॥ ౭౯ ॥ కవిలియ—లెక్కపుస్తకము ॥ ౮౦ ॥ వెండిన్—మఱి
యును ॥ ౮౧ ॥ తత్పయోధౌతనిజాంగుఁడు—ఆనీటిచేత కడుగఁబడిన తనదేహముగలవాఁడు.
మరుద్ధూతఘనాఘనావలులతోన్—గాలిచేత చెదరగొట్టఁబడిన వానకాలపు మేఘసమూహములతో.
సరిపోయెన్—నశించెను ॥ ౮౨ ॥ ౮౩ ॥ కౌతుకజనక—వేడుకను పుట్టించునట్టి. సకృదవగాహ
నంబునన్—ఒకతూరి స్నానము చేత. ఏకవార—ఒకసారి. పయోభిమజ్జన—నీటియందు మునుఁగుట.
అవ్యయ—తగ్గని. మేదుర—అతిశయించిన. ఔజ్జ్వల్యకల్య—ప్రకాశత్వముయొక్క చాతుర్య

పన్నదైత్యలతాదాత్ర భానుపుత్ర ॥ ౮౪ ॥ వ ॥ అని నవస్పద్మమిత్ర పుత్రుండగుచిత్ర గుప్తునకిట్లనియె॥ ౮౫ ॥ శా ॥ ప్రాశస్త్యంబువహించు దండకమహారణ్యంబు పుణ్యార్థిపం । చాశతోఁ కటివిశాలభూమి ఖలదుష్ప్రాపప్రభావోదయ। శ్రీశుద్ధుల్ గను దాని గౌతమిగుణోత్సేకంబు కల్మిషహృషి। కేశావాసము పౌండరీకనిలయంబీ రెంటి కెల్పుండు దిక్ ॥ ౮౬ ॥ సీ ॥ అరుణుండు మెలఁగుటయనిలుండు వీచుటయింద్రుండు వర్షించుటిలజలముల । మునుఁగకతిరమాటయును నెసంగు నెవిష్ణునాజ్ఞాప్తి చే నెవ్వఁడఖిలజగము । బ్రహ్మనైసృజియించుఁ బద్మాక్షుఁడైప్రోచు మదనారినై శిక్షించుమత్ప్రతిభృతుల । లోకపాలకుల నేలోకేశుకరుణాకటాక్షంబె యధికృతియందు నిలుపు । నాభిఘండెందునుండు మర్త్యమునఁబుట్టి । భూతకోటిననుగ్రహంబునఁ బెనుపుచు। నెందుగ్రుంకి సుశర్మ యయ్యెం డెదముక్తి । దానికెనవచ్చుతీర్థమీ ధరణిఁగలదె॥౮౭॥ వ॥ అనిపద్మతీర్థంబు తీర్థచరణవిహరణ చరితార్థంబగు దానినానాగుణంబులనగణితప్రభావంబులని కొనియాడి ॥ ౮౮ ॥ క ॥ పెనుఁగృప సుశర్మఁగనుఁగొని। తనువుని మిరియాదరించి దండధరుఁడుచుం। ద్రునిలీలఁ జల్లనగుచుం। దనభూషణవసనమాల్యతర్పితుఁ జేసెన్ ॥ ౮౯ ॥ క ॥ ఈగతిఁగృతాంతుకృపగని। సాగిచని మొనతఁడుగగనచరయానమునన్ । నాగనరయక్షసురపున్నాగానీకములు గొలువ నాకంబునకున్ ॥౯౦॥ మ॥ అమరాధీశుఁడు గౌరవంబెసఁగఁ దన్నర్ధాసనాసీనుఁ జే । యుమరుద్భోగములెల్లగాంచి ధరయందగ్రాన్వయోద్భూతుఁడై। కమలావల్లభు పౌండరీకపతిసాక్షాద్భ్రిష్టాముంగొల్చిని । త్యముఁ దన్మందిరరాడలంకృతియొచేయుం జాలనేరెన్ ధృతిన్ ॥౯౧॥ శా ॥ ఆపంచత్వముగాఁగ నిట్లు హరిగేహక్షోణిసమ్మార్జనం । బాపాదింపఘటిల్లుపుణ్యమునఁ జంద్రావాసముం జొచ్చిహా । ర్దాపూర్ణస్థితిఁ బెక్కుభోగములఁ బెక్కబ్దావళుల్ గాంచి ధా । త్రీపాలోత్తముఁడై సుకీర్తియనసుర్విం బెంపునం బుట్టుచున్ ॥ ౯౨॥ క ॥ అతఁడధికభక్తితో నా । యతకీర్తి స్ఫూర్తినై వెలసిజగ । త్పతిను వితపూజనంబులఁ । బ్రతిఘస్రము దెలచు భక్తపరతంత్రుండై॥ ౯౩॥ ఆ॥ అతఁడుసన్న్యసించె నఖిలభోగంబులు । సింధువంగసునాడయుండియుండి । నందనందనాంఘ్రినాళీకసేవోపయోగరాగభోగమొకటి దక్క ॥ ౯౪॥ సీ ॥ నిలువున నొలిపించె విలువంగడము నెల్ల శరముల యాయంబుఁ బోరయుటుకిపెఁ । దగశబ్దమాత్రపాత్రముచేసె గుణలత

ముగలం. అప్రపన్న—శరణాగతులు కాని. దైత్యలతాదాత్ర—రాక్షసులనెడి తీఁగలకు కొడవలివైన వాఁడా ॥ ౮౪ ॥ ౮౫ ॥ ఖలదుష్ప్రాప—దుర్జనులకు పొందరాని ॥ ౮౬ ॥ తిరము—స్థిరము అధికృతి—అధికారము ॥౮౭॥ తీర్థచరణ—విష్ణునియొక్క ॥ ౮౮ ॥ ౮౯ ॥ పున్నాగ—పురుషశ్రేష్ఠులయొక్క ॥౯౦ ॥ మరుద్భోగములు—దేవతలయొక్క భోగములు॥ ౯౧॥ ఆపంచత్వముగాఁగన్—చచ్చువఱకును ॥ ౯౨ ॥ ఘస్రము—దినము. తెలచున్—సేవించును॥ ౯౩॥ అంఘ్రినాళీక—పాదకమలముల ॥ ౯౪ ॥ వంగడము—వంశము. ఆయము—చచ్చుబడి; మర్మస్థానము

మాత్రికునఁగట్టించెమౌలబలముఁ। గంచుకివశముగావించె సేనానాథుఁగట్టించెసహ చరుఁగటికియొండఁ। బ్రతిపక్షభావసంగతుఁడనిహితుఁజూచెవరకేతనముకీర్తిభరము పులిసె। ధర్మనిర్మలబుద్ధిసుశర్మఁగదిసి। కొలువఁగాలేకచనికోపగించిమదనుఁడు రకతనవాగలతనికినోడుమనిరె। పతికిఁగీడొటబంట్లపాపంబుగాదె॥ ౯౫ ॥ క ॥ ఆ రాజర్షి పదంపడి। క్షీరోదన్యాయమునవిచిత్రగతిఁగల। క్షీరమణుఁగలసియేకా। కారంబుననలరెముజ్జ్వలంబులువొగడన్ ॥ ౯౬ ॥ క ॥ వినుమఖిలదురితకులభం। జనమజ్జనమమృతనిధిఁ జెలఁగుటకుఁగా। పునసర్వజనోపాస్యం। బనూనమత్తీర్థరాజమనుపమమనఘా ॥ ౯౭ ॥ ఉ ॥ భూరిసుఖానుషంగములుపూరుషుఁబొందవుసోమపానకై। దారజలోపయోగములు తత్కలనంబసరెకుక్కనెత్తిన్। బేరుశిలాకృతుల్ జఠరపేటికకత్తెవులేలయెందునె। వ్వారికిఁబద్మతీర్థపతివారికిఁజేరినఁగల్గుసౌఖ్యముల్ ॥ ౯౮ ॥ చ ॥ కృతమునసేకదంష్ట్రుఁడయికీడయొనర్చుచుఁదైత్యదంష్ట్రికా। ద్వితయముచేవెలుంగుచుమడించితిదంష్ట్రలతోడద్వాపరం। బుతఁజరించునొక్క దితిపుత్రుఁడువృత్రుఁడువానిఁబోలఁడ। ద్భుతజనకప్రతాపముసభూరిబలంబునమాయపెంపునన్ ॥ ౯౯ ॥ క ॥ ఆహరిహయారిపార్ష్ణి। గ్రాహియనహిరణ్యకశిపుగాదిలిసుతుఁడై। బాహాబలశిఖిఁద్రిజగ। ద్దాహంబొనరించె నేకదంష్ట్రయుఁదానున్ ॥ ౧౦౦ ॥ క ॥ ఆయొంటిపంటివేలుపు। దాయంబొలియించెన్నృహరిదంభోళికటు। చ్ఛాయలనూఁగలలూఁపున। ఖాయుధముల వఱడుఁజీరువ్యాఘ్రముఁబోలెన్ ॥ ౧౦౧ ॥ ఉ ॥ వెండియురావణాబ్ధిఁబ్రభవించెఁద్రిలోకహాలాహలాకృతిన్। మండుచుదంష్ట్రికాయుగమునంబెడఁగై యతికాయనామమా। తండుధరించితేత్రఁదలఁదర్పఁదముగ్రనిరాటుఁబట్టివి। ష్ణుండనిరాముఁడైవిలయసూర్యకరోగ్రశరాగ్రధారలన్ ॥ ౧౦౨ ॥ ఉ ॥ ఆపితబద్ధవైరమతినంతటఁబోవకవాఁడువెండియున్। ద్వాపరవేళనిద్ధరఁద్రిదంష్ట్రుఁడునాఁ బ్రదయించియాదిల। క్ష్మీపతిఁబౌండరీకవిభుఁజేరికనుంగొనిపల్కమిక్కిలిన్। గోపముపర్వటన్గొలిమిగూఁడుల యూషునఁగన్నులుబ్బఁ

మౌలబలమున్ — మూలబలమును. సహచరున్ — స్నేహితుని. కీర్తిభరమున్ — కీర్తియొక్క అతిశయమును, ఆడుసుయొక్క బరువును ॥ ౯౫ ॥ ౯౬ ॥ అమృతనిధి — సముద్రము ॥ ౯౭ ॥ అనుషంగములు — చేరికగలవి. దారా — వరిమళ్లయందలి. తత్కలనన్ — దానిచేరికచేత. జఠరపేటికకున్ — కడుపుపెట్టెకు. ఆర్తెవులు — ఆతెగులు — అవ్యాధి. వారికిన్ — జలమునకు ॥ ౯౮ ॥ అద్భుతజనక — ఆశ్చర్యమును బుట్టించెడి ॥ ౯౯ ॥ హరిహయారి — ఇంద్రునిపగవాఁడు — రాక్షసుఁడు. గాదిలి — ప్రియమైన. శిఖిన్ — అగ్నిచేత ॥ ౧౦౦ ॥ వేలుపుదాయన్ — రాక్షసుని. పొలియించెన్ — చంపెను. వఱడున్ — నక్కను. చీరు — చీల్చు ॥ ౧౦౧ ॥ రావణాబ్ధిన్ — రావణుఁడనెడిసముద్రమునందు. త్రిలోకహాలాహలాకృతిన్ — మూఁడులోకములకును హాలాహలవిషముతీరున. బెడఁగై — అందమై. తర్పన్ — నఱకెను. ధారలన్ — వాదరలచేత ॥ ౧౦౨ ॥ ఆపిత —

గద ॥౧౦౩॥ ఉ॥ ఎక్కడికేఁగుదెంచితి వహీనవిహారచికిత్ససీకునేఁ । జక్కనొనర్చెదన్
బెలువఁ జంపితి దొంగిలిమున్ మదీయులన్ । రక్కసులన్ నినుంబొదివి ప్రాణము గొం
దుఁ గడంగి సాదవై । త్రుక్కిఁడియున్నఁ బోవిడువఁ దొల్లిటి త్రుళ్లిఁకఁ జెల్లదిప్పటన్॥
౧౦౪ ॥ మ ॥ అసిసింహంబున కల్గునక్క్రియ నిట్లాక్షేపముల్ పల్కియ । ద్దనుజుం
డంతకదండభీషణగదాదండంబునన్ వ్రేయువం। చనఁ ద్రూలించె దదుగ్రసాధనముఁ గం
సధ్వంసి తద్ఘోరతా । డనవేగంబున భగ్నమయ్యెఁ గటిసెల్లత్తుల్లకాశిక్యమున్ ॥ ౧౦౫॥
శా ॥ ఆత్తార్క్ష్యధ్వజుఁ డప్పుడాగ్రహసహావ్యగ్రాక్షుఁడై దానవున్ । మొత్తెన్ మెత్తని
వీఁకదక్షిణకరాంభోజంబునం బానన । మ్మత్తుండున్ గడతేఱె నెత్తురులుగ్రమ్మన్ ము
ఖ్ఖునన్ వాతెఁ బెన్ । మొత్తంబుల్ గొని ప్రస్తుతించి రమరుల్ మోదించి దామోదరున్॥
౧౦౬॥ క ॥ ఆమొకమదిక్కుఁ జిక్కం । బోయతి వరకానవచ్చి యున్నది భగ్నం ।
బై యిప్పుడు మంత్రవర్గ । శ్రీయుత వక్షస్స్థలునకు జితదనుజునకున్ ॥ ౧౦౭ ॥ ఉ ॥
ఆకమలేక్షణుండు తనయుక్కునఁ దాల్చిన సిద్ధమంత్రమున్। నాకొసఁగించి నాఁడు మును
నామొదఁ గల్గినకూర్మిఁ బేర్మినే । లోకమునందు నెవ్వరికిలోఁబడనేరదు నాకెకానిత।
ద్వ్యాకృతి నావుడుం బలుకుఁ బ్రాంజలినై నుతఁ డిందుశేఖరున్ ॥ ౧౦౮ ॥ చ ॥ పశు
పతి మమ్ముఁ బోలిన ప్రపన్నులపైఁ గృపచాలియుక్కుఁ దా। ధృశులకునై జమాటవసుదే
వతనూభవదత్తమంత్రమున్। విశదముగాఁగ నాకొసఁగె నేను వెఁడెద దానఁ జేసి మీ।
ఖశరధి దెవ్వనీదయను అఖండసుఖస్ఫురణంబు నొందెదన్॥ ౧౦౯ ॥ ఉ ॥ నావిని శూలి
పల్కు మునినాయక యీమను వెందు గోప్యమై । తావిలసిల్లదీ సదురితప్రవణాత్ముల
కున్ మురారిసే । వావిముఖప్రచారులకు వైష్ణవమార్గము గానిహీనపుం । ద్రోవఁ జ
రించు సజ్జనవిరోధులకుం దగదింత దెల్పఁగన్ ॥ ౧౧౦ ॥ క ॥ నీవు హరిభక్తియుతుఁడ
వు । గావున నాకిష్టుఁడు గూర్తు గావున విజ్ఞా । నావాసపూర్ణబుద్ధివి । గావున వినిపిం
తు వినుము కలుషవిదూరా ॥ ౧౧౧ ॥ శ్లో ॥ స్వర్ణాద్యం సత్యనామాద్యం షష్ఠష
ష్ఠం సదీర్ఘకమ్। షష్ఠం షష్ఠాదిసత్యంతం సమారంతం విదుర్బుధాః ॥ ౧౧౨ ॥
క ॥ కృష్ణుఁడు ఋషి గాఁగ మహా । విష్ణుఁడు దేవతగఁ బొల్చి వెమాఱులుల । న్నిష్ఠాత

పొందఁబడిన ॥౧౦౩॥ బెలువన్ — క్రూరముగా. త్రుక్కిఁడి — గర్వముడిగి. త్రుళ్లు — గర్వము ॥ ౧౦౪ ॥
౧౦౫ ॥ ఆత్తార్క్ష్యధ్వజుఁడు — అకృష్ణుఁడు. ఆగ్రహసహావ్యగ్రాక్షుఁడు — కోపముతో వేగిరపడు
నట్టిమనసుగలవాఁడు. వీఁకన్ — పూనికతో. కడతేఱెన్ — చచ్చెను. మోదించి — సంతోషించి ॥
౧౦౬ ॥ భగ్నంబై — భంగమునొందినదై ॥ ౧౦౭ ॥ అక్కునన్ — ఱొమ్మునందు. కూర్మి పేర్మిన్ —
స్నేహగౌరవముచేత. తద్వ్యాకృతి — దానివిశేషాకారము ॥ ౧౦౮ ॥ పశుపతి — శివుఁడు. ప్రపన్ను
లపైన్ — శరణాగతులమీఁద. ఉన్కి — ఉండుట. ధృశులకున్ — యీవంటి వారికి. శరధి — స
ముద్రము. ప్రెన్వన్ — ప్రెగఁగా — నశించఁగా ॥ ౧౦౯ ॥ మనువు — మంత్రము. గోప్యము — రహ
స్యము. దురితప్రవణాత్ములకున్ — పాపమునందాసక్తమయిన మనస్సుగలవారికి. ప్రచారులకున్
— నడవడిగలవారికి ॥ ౧౧౦॥ కూర్తు — స్నేహింతువు ॥ ౧౧౧ ॥ ౧౧౨ ॥ [illegible] — ఉద్య

బుద్ధిఁ బేర్కొను । వైష్ణవులకు నీమనువు ప్రస్థితి యొసఁగుఁగాక ॥ ౧౧౩ ॥ ఉ ॥ ఎవ్వఁ
డు పౌండరీకమునకేగి మహానదిఁ దీర్థమాడి తా । నవ్విధు లెల్లఁ దీర్చి కమలాత్మునకున్ బ్ర
ణమిల్లి నూఱు మా । ర్లివ్వర మంత్రము న్బఠియించు నతండఖిలాఘపంకముల్ । దవ్వుస
నంగ నంగలఁడు తత్త్వమహత్త్వము సత్వరంబుగన్ ॥ ౧౧౪ ॥ క ॥ విధివంతంబుగ విధుస
న్నిధి నిచ్చలు నేఁ బఠింతు నిఖిలభవతమో । వధవిధివిధువగుదీన్ । విధినందనసంప్రసాదవి
భవాపేక్షన్ ॥ ౧౧౫ ॥ వ ॥ సిద్ధేశ్వరాహ్వయంబున సిద్ధలింగంబవై యొందేసి పుండుదు
వాదక్షిణద్వారంబున నధిష్ఠించి యీ మంత్రంబు ననుష్ఠించు నిష్ఠాగరిష్ఠులకు నిష్టార్థసిద్ధికర
తలస్ఫటికఘుటిక యగుట నిగమార్థంబు. తొల్లి తీర్థయాత్రాచరణనిపుణుండగు సీలాంబ
రుండు నిఖిలతీర్థంబులు నుద్ధరించుచుఁ బౌండరీకంబు సొత్తెంచి యుత్తుంగతరంగడోలా
రూఢకలహంసకుల కలకలారావ ఘుమఘుమిత బ్రహ్మాండకుహరక్రోడంబగు భీమర
థీనీరంబునం గృతస్నానుండై యనూనమహిమాభిరామంబగు నాక్షేత్రంబునం గల
విచిత్రంబులు నేత్రప్రీణనంబుగా నాచరించుచు నచ్చోట సాక్షరుండగు పుండరీకా
క్షునీక్షించి వెఱఁగందితదక్షరలక్షణంబు నెఱుఁగనేరక యూరకుండె నుండియు నవ్వే
కకుండలుండు చలపకారితనంబున నవ్వర్ణంబులు నిర్ణయింపను ద్యుక్తుండై ॥ ౧౧౬ ॥
మ ॥ కరముల్ మీఁదికి సాఁచి యూరువులు బిగ్గం బట్టి యంతన్ రిపూ । త్కరముం బోవ నద
ల్చి యట్టిట జిఁబద్ధంబట్లు మోమొప్పఁగాఁ । జరణాంగుష్ఠనఖావలంబనముతోఁ జండాం
శుఁ గన్గొంచు భా । స్వరనిష్ఠం దపమాచరించె నొక మాసం బన్నిసర్గ్యంబుగన్ ॥ ౧౧౭ ॥
తే ॥ దానఁ బ్రియమంది దానవధ్వంసి యొసఁగెఁ । గూర్మి యన్నకు ధర్మైకకర్ములకు న
మ్మహామంత్ర మాతండు నంతనుండి । యదిగ జపియింపఁ దొణఁగె గాయత్రి వోలె ॥
౧౧౮ ॥ క ॥ భూరిగుణరత్నరాశిఁ గు । మారుఁ గనుం గొనఁగ దివ్యరుమకారములో ।
నారసి యొసంగె మున్నా । నీరజనాభుండు రుక్మిణికి నీమనువున్ ॥ ౧౧౯ ॥ క ॥ జపి
యించె నేనుదివసము । లుపవాసపురస్సరముగ నుగ్మలి నిష్ఠా । నిపుణమతిం బతి చేసినిటు ।
లుపదిష్టంబైన మంత్ర ముత్సుక మొదవన్ ॥ ౧౨౦ ॥ ఉ ॥ విన్మమదీయనేత్రశిఖి వేగమునన్
జముఁ గూడఁ జన్న యా । మ్మన్మథుఁ డిందుబింబసుకుమారుఁడు భోజతనూజయందుఁ బు

రించు ॥ ౧౧౩ ॥ తీర్థమాడి—స్నానముచేసి ॥ ౧౧౪ ॥ విధు—విష్ణునియొక్క. నిచ్చలు—ఎ
ల్లప్పుడు. భవతమోవధఃధీన్ — జన్మములనెడి చీఁకటిని నాశము చేయుటయందు. విధువు—
చంద్రుఁడు. విధినందన — నారదుఁడా ॥ ౧౧౫ ॥ స్ఫటికఘుటిక—పటికపు పూస. సీలాంబరుం
డు—బలరాముఁడు. చొత్తెంచి—చొచ్చి. క్రోడంబు—నడిమిభాగముగలది. ప్రీణనంబు—తృప్తి
పుట్టించుటను. ఏకకుండలుండు—బలరాముఁడు. చలపకారితనంబునన్ — మచ్చరముకలవాఁడగుట
వలన ॥ ౧౧౬ ॥ చండాంశున్—సూర్యుని. నసర్గ్యంబు—విడువఁదగినది ॥ ౧౧౭ ॥ ౧౧౮ ॥ నివు
రు—యత్నించు ॥ ౧౧౯ ॥ ఉగ్మలి—స్త్రీ—రుక్మిణి. ఉపదిష్టంబు—ఉపదేశింపఁబడినది. ఉత్సుకము
—ఉత్సాహము ॥ ౧౨౦ ॥ జముఁగూడఁజన్న—చచ్చిన. భోజతనూజ—రుక్మిణి. కదిందు—అసాధ్యము ॥

ల్పైన్మధువైరి చెప్పఁ గడిందిజపంబు నెపంబునన్ బున। ర్జన్మము నొందె రాఁగరససంపద
పెంపుఁ జూవద్వయీసతిక్॥ ౧౨౧॥ సీ॥ బలభిదారామసంభవలతాంతశ్రేణిఁ బన్నము
నాకొక్కఁ జిన్నదేరు। కాళికెంగేని చిలుకలరాజుఁ గొనితెచ్చి నావెంటఁ బడివాగెసడపఁ
బనుపు। గగనచరదారికాగణవర్తిమకరంబు బిరుదుటెక్కెముగ వేగిర మొసర్పు। మద
నగోపాలుండు మాతండ్రి చేనాకుఁ గెలుకు చేమలిపించు కలుకుఁ బల్లు। వనజహితు వేఁడిత
మ్మితూపు నకుఁ డెన్ము। దివ్యములుగాని సాధింపఁ దీరదీశు। నంబనీ వంచు రుక్మిణి న
ట్టుసిట్టుఁ। దిరుగు శైశవచాపలార్థితుఁ డుమరుఁడు॥ ౧౨౨॥ చ॥ పలుచని లేతకెంజి
గురు బత్తళికం బెకలించి తేనియం। గొలిపిన బాసటంబు గలక్రొవ్విరితూపులనిత్తు చా
పుఁడే। కెలుపొసఁగూర్చినా గెలువు కృష్ణుని పట్టపుదేవి రుక్మిణీ। లలనజపించు మంత్ర
మా బలంబుననైన దిగానెఱుంగుమీ॥ ౧౨౩॥ క॥ సరసిజభవభవవాయు। స్ఫురిత
మతై త్రిపురదహనములఁ ద్రిజగములన్। బురికొనిన నీరసయవసాం। కురసఖముగ నేర్చె
మన్నకుం గీతశక్తిన్॥ ౧౨౪॥ సీ॥ పెనఁగంపతోడుగు లీడ్చిన మొలకలసనీయు వ్యోగగ
నంబు తోరాయు కాననములు। కమలావుమానిసి కాళ్ల రాచిన చీమచాల వ్యోఁబశ్వా
దిజంతుపజ్క్తి। బడెగండ్ల నొంటిమై బడిన విఘ్నేశవాహముల వ్యోహరిదంతహస్తి
పతులు। వనపాలురదుసులోఁ జనఁగ్రుక్కు తాళిఫలాకృతుల వ్యోఁగులాచలములు। వృ
దుగోమయపిండసమ్మిళితకార। వెల్లఘటబీజసమమైన పిల్లప్రజలు। కమలసంభవ
వరదానగర్వితాసురవరపట్టణనిర్భరాక్రమణవికృతి॥ ౧౨౫॥ క॥ ఈరీతిఁ గొంత
కాలము। క్రూరగతిన్ సోఁకుమూఁకకుడిదల యూళుల్। గారింపఁగ నేనంతట।
వారింపఁగఁ గణఁగితిని భువనహితబుద్ధిన్॥ ౧౨౬॥ చ॥ అపుడు పినాకముం బసని
భాస్త్రములుం గొనియేయఁ బూనిత। త్రిపురములోకకూటన్ సిటల దృష్టికి లక్ష్యము
సేయుచోటమ। ద్వపురుదితంబులైన శ్రమవారికణంబులు దిగ్గజాతియు। గ్వ్రపయిగ
డన్ వడిన్ దొలఁగి పెల్లువ చూపిన దీర్ఘ మొందుచున్॥ ౧౨౭॥ క॥ మున్నేను మేనసలఁ
దిన। ప్రన్ననిభసితంబున నంచి శ్రమవారికడున్। జెన్నెసఁగ మంచుమలసం। చున్నా

౧౨౧॥ బలభిత్—ఇంద్రుని. లతాంతశ్రేణిన్—పూలసరము చేత. చిన్న—మనోజ్ఞమైన. పడివా
గెన్—ఎక్కుటకాయత్తము చేయఁబడినయుసికితో. చరత్—తిరుగుచున్న. వర్తి—ఉండెడి. మలిపిం
చు—సరిమైన పట్టి ప్రము. తీరదు—సరిపడదు. అర్థితుఁడు—కోడి పడిన వాఁడు॥ ౧౨౨॥ బత్తళిక
—అమ్ములపొది. బాసటంబు—సహాయము—తోడి. క్రొవ్విరి—క్రొత్తపువ్వు॥ ౧౨౩॥ త్రిపురదహన
ములు—త్రిపురములను నైదియగ్నులు. నీరసయవసాంకురసఖముగన్—ఎండినగడ్డి మొలకవలెనే గా.
పర్చెన్—కాల్చెను॥ ౧౨౪॥ సని—పైరు. బడెగండ్ల—పెద్దకలుగులయందు. విఘ్నేశవాహనములు
—పందికొక్కులు. హరిదంతహస్తిపతులు—దిగ్గజములు. తాళీఫలాకృతులు—తాటిపండ్లయాకృతిగ
లవి. పిండ—ముద్దగుండు. వీళ్ళ—పట్టణముల॥ ౧౨౫॥ సోఁకుమూఁక కుడిదల యూళులు—రాక్షసుల
యునికిపట్టులగు పట్టణములు. గారింపఁగన్—బాధింపఁగా॥ ౧౨౬॥ పవి—వజ్రాయుధమును. వపురు
దితంబులు—దేహమునందుఁబుట్టినవి. శ్రమవారికణంబులు—చెమటబొట్లు॥ ౧౨౭॥ ప్రన్నని—ఒప్పిన

చికొని ప్రవహించు సురనదిపగిదిన్ ॥ ౧౨౮ ॥ క ॥ భీమాహ్వయమున వర్తిలు । నామె
నంబుట్టువందినదిగాను వెలసెన్ । భూమిన్ భైమియనందగి । భీమరథీయనంగమఱి
పేరెసఁగంగన్ ॥ ౧౨౯ ॥ శా ॥ ఆభైమీనది విశ్వమున్ నిజకృపీటార్ద్రంబుగావించు
చున్ । శ్రీభామావిభుక్షేత్రమండలము డాసెన్ డాసినన్ వీచిరే । ఖాభీలంబగుదాని పెం
పుఁగని మున్నాఁదుండు ప్రాణుల్ మహా । క్షోభోద్విగ్నమనస్కులై పెలుచ నాక్రోశిం
చుచున్ బెంపఱన్ ॥ ౧౩౦ ॥ క ॥ భూరిభయావృతులై చని । భైరవుమదరాగరుచి
కృపాపూరితదృక్కైరవుఁ బలుకుదురమృతా । హారులు హరిఁబలుకుక్రియఁ గృతాంజ
లులగుచున్ ॥ ౧౩౧ ॥ ఉ ॥ మిక్కుటమైన వంకమున మిన్నులగర్భము గాఁగఁ బొంగి
నే । డొక్కమహాస్రవంతియిదె యుత్తరదిక్కున క్షేత్రసీమపై । నిక్కలయాబ్ధిఁబో
లె నిటఁ జల్పఁగనోపము నాగహారమే । మెక్కడికేగువారమిఁక నెద్ది తెఱంగిట మీఁద
నావుడున్ ॥ ౧౩౨ ॥ సీ ॥ కాళరాత్రిస్తనాగ్రకృశావకాశమై యురము వెల్లిడిపూఁ
త యొప్పు వెనుప । శిథిలత్వమొందిన చెంగావిజడముడి చిలుకఁ గూడి నెలపువ్వు చెంపనం
టఁగఁ । గంకాళమన బుద్ధిఁ గరమున జందెంపుఁ జిలువఁ బట్టిన నది జలదరింప । నెవ్వటఁ బ్ర
భవించెనే తెద్దియని పలుక సరభసోక్తుల జగజ్జంతులలుకఁ । బాణిపుటశీధుపాత్రం
బుఁ బాఱవైచి । కులువుపైనున్న కిన్నరవనుకఁ ద్రోచి । యతిరహఃకేళినుండి యునరు
గుదెంచె । భూరిజయగౌరవుండు కాలభైరవుండు ॥ ౧౩౩ ॥ ఆ ॥ అరుగుదెంచి య
మ్మహానదినీక్షించి । చేతులెత్తి బెట్టు చిట్టమిడిచి । ఘోరకోపవేగధీరోక్తులులియం
గఁ । బలుకునిట్లు క్షేత్రపాలకుండు ॥ ౧౩౪ ॥ చ ॥ నిలునిలు తుంగభంగవగు నిన్నుఁ
గనుంగొని సాధ్వసాతివి । హ్వలమతులైరి క్షేత్రతలవాసులు దాసికిఁ గోపగించెదన్ । వ
లమురితాల్పుడిఁకనిట వచ్చుటమానుము మచ్చికంటివా । నిలిచిన తెంచునన్నదివి నిశ్చిత
కార్యగఁ జగత్పతిన్ ॥ ౧౩౫ ॥ సీ ॥ జగదుద్భవస్థితిలయహేతువెవ్వఁడా దేవాది

మయిన. మల—కొండ. సంచున్—విధమును—అందమును ॥ ౧౨౮-౧౨౯ ॥ కృపీటము—జలముచేత. వీచి
రేఖా—అలలవరుసచేత. ఆభీలంబు—భయంకరము. పెంపు—అభివృద్ధిని. మహాక్షోభోద్విగ్నమనస్క
లు—మిక్కుటమయిన కలఁతచేత వెఱపునొందిన మనస్సుగలవారు. పెలుచన్—గట్టిగా. ఆక్రోశిం
చుచున్—మొఱపెట్టుకొనుచు. పెంపఱన్—హీనతనొందఁగా ॥ ౧౩౦ ॥ దృక్కైరవున్—చూపులు క
లువలుగలవానిని. అమృతాహారులు—దేవతలు ॥ ౧౩౧ ॥ స్రవంతి—ఏఱు. నిక్కన్—వ్యాపించ
ను. నాగహార—సర్పహారములుగలవాఁడా ॥ ౧౩౨ ॥ వెల్లిడి—విభూతి. చిలుకు—ముడి. నెల
పువ్వు—వృత్తైన చంద్రుఁడు. కంకాళము—కప్పెర. చిలువ—పాము. సరభసోక్తులన్—త్వ
రతోఁడియాటలచేత. కులువు—తొడ. రహఃకేళి—ఏకాంతక్రీడయందు ॥ ౧౩౩ ॥ బెట్టు—గ
ట్టిగా. చిట్టమిడిచి—చిటికవేసి. ఉలియంగన్—ధ్వనింపఁగా ॥ ౧౩౪ ॥ తుంగభంగవు—ఉన్న
తములైన యలలుగలదానవు. సాధ్వసాతివిహ్వలమతులు—భయముచేత స్వాధీనత తప్పిన బుద్ధులు
గలవారు. వలమురితాల్పుడు—శంఖమును ధరించినవాఁడు. కృష్ణుఁడు ॥ ౧౩౫ ॥ గాఢహస్త

దేవుండు దిక్కు నాకు । గ్రాహునిగ్రహమీఁగి కరిఁగాచె నెవ్వఁడా త్రిభువనాధీశుండు
దిక్కు నాకుఁ । దుదిపదంబు నొసంగి ధ్రువుఁగాచె నెవ్వఁడా దృఢదయామయమూర్తి
దిక్కు నాకు । ద్రౌపదిబన్నఁబుదలఁగించె నెవ్వఁడా దీనమందారుండు దిక్కు నాకు । నె
వ్వనిపదాబ్జమున జనియించు జలము । మజ్జనకుఁడైన శివుఁ డాత్మ మౌళి నిలిపె । నమ్మ
హావిష్ణుఁ డా కృష్ణుఁ డాగుణాబ్ధి । దేవకీనందనుఁడె యెందు దిక్కు నాకు ॥ ౧౩౬ ॥ తే ॥
శరణమవ్వ గమ్ము నద్భుతజ్వరమునదువు । భగ్నమతినైతి కుర్కురభర్తకతన । నింక
నెయ్యది దిక్కు చక్రాంక నన్నుఁ । బ్రోవుమని పలుకఁ గృపఁ బలుకు దేవుఁ డేటి ॥ ౧౩౭ ॥
ఉ ॥ రమ్ముగ నమ్ముద్రోచి మధురప్రియభాషిణి నన్నుఁ గన్నమీ । దమ్ముటియయుక్ భయ
మ్ముగల దావలదాతురవృత్తిమన్నియో । గమ్మునసీప్రదేశమునఁ గ్రమ్మినమజ్జనజన్మ
జాడ్యపా । శమ్ములఁ ద్రెంపు నీవు మనశమ్ము శుభమ్ములు భూతకోటికిన్ ॥ ౧౩౮ ॥
క ॥ అస్తత్రేత్రస్థశిభవ । భస్మాంగజ గంగకంఠ బేఁబావనివగుచున్ । భస్మీకరింపులోకా ।
పస్మారప్రాయదురితబాధాశతమున్ ॥ ౧౩౯ ॥ చ ॥ అనివనజాత్ముఁ డీకరణినాన
తియిచ్చినఁ దత్కృపారసం । బనుపెనువానవచ్చి నకిరియుక్ రయమారఁగఁ దత్ప్రదే
శమున్ । ధనువున నారిగ్రమ్మిగిడి దాని శరంబుగ రంబు దాఁకినన్ । దునుఁగుఁజినుంగవీలుఁ
గదుఁ గూలుజగజ్జనజన్మలక్ష్యముల్ ॥ ౧౪౦ ॥ క ॥ ఎందుఁ బ్రవహించె నస్మ । న్నం
దనయుత్తీర్థవిభువు నరసింహాఖ్యం । జెందియదు నందనాత్మా । నందమగున్ బద్మగర్భ
నందనవింటే ॥ ౧౪౧ ॥ క ॥ అది మొదలుగను సరస్వతి । తుదగాఁగల తీర్థములకు
దొరనైనదుమన్ । బాదలుఋషివృషభసేవిత । పదుఁడగు హరి మెచ్చు తీర్థపటిమా
నిపతీ ॥ ౧౪౨ ॥ క ॥ సాక్షాత్కరించి పద్మద । ళాక్షుఁడు వేంచేసియుండిన తీర్థకు
లా । ధ్యక్షము మసారతరళా । లక్షితముక్తావళీలలంతిం బోలున్ ॥ ౧౪౩ ॥ క ॥
వెన్నుఁడు ప్రత్యక్షుండై । యున్నయెడ నుదక్షిణాశనాకపులినతలం । బున్నది మిన్న
దికడగను । నున్నదిఁ గన్నది శుభంబులొసఁగం బొసఁగన్ ॥ ౧౪౪ ॥ ఆ ॥ ముందు నంద
గోపుమందయందుఁ జరించు । రూపధన్యయోర్తు గోపకన్య । విష్ణుభుక్తముక్త కృష్ణుఁ
డచ్చటనుసిఱ । వెలిఁగి యేగుదెంచె నెలుకమించి ॥ ౧౪౫ ॥ క ॥ విప్రవధూచిత
శుచివే । షప్రథితశరీరయవ్యాఁజక్రస్తనిసా । భిప్రాయస్థితవికసిత । దీప్రనిజకపోల

హాయుక్—మొసలివలని నిర్బంధమును. ఈఁగి—తొలఁగించి. పదంబుక్—స్థానమును. బన్నం
బు—భంగమును ॥ ౧౩౬ ॥ ఉదువు—హాస్యము. కుర్కురభర్త—కుక్కలరాజు ॥ ౧౩౭ ॥
సమజ్జన—ముంచుకొన్నజను. ముంచుక్కా ॥ ౧౩౮ ॥ భవభస్మాంగజ—శివుని విబూదిపూఁతతోడి
దేహమునందుఁ బుట్టిన దానా. అపస్మారప్రాయ—దేహస్మృతి లేమిని బోలిన ॥ ౧౩౯ ॥ నారి—అల్లె
త్రాడు. శరంబు—జలము; బాణము. వ్రీలుక్—చీలును ॥ ౧౪౦ ॥ ౧౪౧ ॥ ౧౪౨ ॥ ఉసక్
—ఊరుటచేత. మసారతరళాలక్షిత—పచ్చలపతకము చేగుఱుతిడఁబడిన. లలంతిక్—మెడను ధరి
ంచెడిహారమును ॥ ౧౪౩ ॥ ఆశక్—దిక్కునందు. పులినతలము—ఇసుకదిన్నెప్రదేశము ॥ ౧౪౪ ॥
భుక్తముక్త—అనుభవింపఁబడి విడువఁబడినది ॥ ౧౪౫ ॥ దీప్ర—వెలుఁగునట్టి ॥ ౧౪౬ ॥ కుంతల

యుగుడు దేవుని మ్రోలన్॥ ౧౪౬ ॥ సీ॥ జలధరశ్యామకుంతలకలాపమునకుఁ బాటిం
పమి మొనవ ప్రసవకలన । దళితనీలోత్పలదళచంచదక్షుల కామీలనంబె కాలాంజనం
బు । కుంభికుంభస్థూలకుచమండలికి జ్ఞానముద్రాకర మెముత్యములసరంబు । గగన
సోదరవలగ్నప్రదేశమునకోడ్యాణబంధంబె యొడ్డాణమిచట । గాఁగఁ దపమాచ
రించునక్కలువకంటి । యంగలతికనిరాకల్ప యయ్యుసమరె। శారదారంభవిమలా
భ్రసరణికరణిఁ। బ్రకృతిమధురంబులకు వేషరచనలేల ॥ ౧౪౭ ॥ శా ॥ లోకేశస్థిత
లోకవాసకృతిసాలోక్యంబు సర్చింపల। లక్ష్మీకాంతాంఘ్రియుగంబుఁ జేరుటను సామి
ప్యంబు సద్భక్తిర । తత్కారిం దనరూపుగా నిలుపుటన్ సారూప్యముం బుద్ధినా। కాక
శ్శేఖరుఁ గూర్చి యుక్తమతి సాయుజ్యంబు నొందుం దుదిన్ ॥ ౧౪౮ ॥ శా ॥ స్నానా
నుక్రమవాసితాచల ఝరీసాంద్రాంబువుల్ ధ్యానసం । ధానాధీనవపుర్విలోకనని
తాంతప్రీతసారంగసం । తానంబుల్ మృదుపాదపల్లవతలోద్యత్కాంతిలాక్షార
స । శ్రీసద్గ్రావచలతుంగశృంగములు మించెం దత్తపస్సంగముల్ ॥ ౧౪౯ ॥ ఉ ॥ అభ్రగ
వంశుఁ డంతగరుణార్ద్రమతిన్ సని మ్రోలనిల్చెన । భ్రాభవదభ్రవిభ్రము ననంత
ము శాంతము కాంతివంతము । నక్షోభము లోభమప్రతిమశోభనశోభియునైన మేను నా।
నాభరణంబులం గుసుమితామరభూజము నోజ రాజిలన్ ॥ ౧౫౦ ॥ ఉ ॥ ఆశరదిందు
బింబసదృశాననసూనశరాసకోటిసం। కాశుఁ రమేశు రాగరసకశ్మలగాత్రయు స్రస్త
నేత్రయుఁ। బేశలబంధకైశికయు భీతిమదశ్రునిపాతముఖ్యగా। ఢాశబలత్వసక్తయును
శంపయునై కనుమ్రింపు దాల్చెఁ ॥ ౧౫౧ ॥ తే ॥ పృథులవిజ్ఞానరసపూర్ణభావు
శుకాది । భావనాదీర్ఘికలయందుఁ బరిణమించు । జలజదళనేత్రు పాదాంబుజములు
కేల । భీశమృగపోతలోచన బిగియఁ బట్టె ॥ ౧౫౨ ॥ క ॥ కరకలితనిజపదాబ్జయు।
విరళతరత్రపయునైన విధుబింబముఖిన్ । వరసంభావితఁ జేసెన్ । కరుణాగుణ

కలాపమునకున్ — కొప్పునకు. ప్రసవకలన — పువ్వులపొందిక. చంచత్ — ఒప్పిదమైన. వలగ్నము — నడుము. ప్రకృతిమధురంబులకున్ — స్వభావముచేత మనోహరములైన వానికి ॥ ౧౪౭ ॥ నాకశ్శేఖరున్ — దేవతాశ్రేష్ఠుని — కృష్ణుని ॥ ౧౪౮ ॥ ఝరీ — సెలయేటియొక్క. సారంగ — తుమ్మెదలయొక్క. సద్ధ — నిక్కిన ॥ ౧౪౯ ॥ అభ్రవిభము — మేఘకాంతివంటి కాంతిగలది. అదభ్రము — అల్పముకానిది. అభ్రిమము — సిటిసుడిగలది. అక్షోభము — కలతలేనిది. అప్రతిమశోభనశోభి — ఈడులేని శుభములచేత ప్రకాశించునది. ఓజన్ — విధమున ॥ ౧౫౦ ॥ సూనశరాస — మన్మథునియొక్క. సంకాశున్ — పోలినవానిని. కశ్మల — మయిలపడిన. స్రస్త — చలించిన. పేశల — అందమైన. కైశిక — కీలుగంటుగలది. మదశ్రు — ఆనందబాష్పములయొక్క. నిపాత — పాటు. శబలత్వ — చిత్రవర్ణముతోడ. సక్త — కూడిన. శంప — మెఱుపుగలది. మ్రింపు — మాంద్యము ॥ ౧౫౧ ॥ భావనాదీర్ఘికలయందున్ — మనస్సులనెడి నడబావులందు. పరిణమించు — సంతోషించు — వికసించు. పోత — పిల్ల ॥ ౧౫౨ ॥ విరళతరత్రప — మిక్కిలి మెండైన సిగ్గుగలది.

హారిశౌరికన్నులనగుచున్ ॥ ౧౫౩ ॥ సీ॥ తనుఁజూచిశిథిలబంధశిరోజయగుటనవ్యాప్తి
వరముక్తకేశాహ్వయంబు! దయచేసితత్ప్రార్థితములైనవరములనొసఁగియప్పసి
గాపుటసరబుద్ధి । చిఱుగుబ్బలానితక్షేత్రరాజమునకునీశానుదిక్కునసిరవుపఱిచె ।
వెన్నుఁడుతనునదివ్రేపల్లెలోఁ రాకతరిక్రించుఁదౌష్ట్యంబుదలఁచినగుచు। దానికరముల
క్షోభితంబులైన । పాండురంగేశుశ్రీపాదపల్లవముల। నంగుళీమధ్యతలరేఖలంటి
యుండు । గంగప్రవహించునీటిడొంకలనుబోలె ॥ ౧౫౪ ॥ క ॥ ఆముక్తకేశదర్శ
న । మోమునికులసార్వభౌమయొసఁగునసేత । శ్రీమూర్తిదానఫలమాఁభామిని శ్రీ
మూర్తిగాఁగఁబాటింపఁదగున్ ॥ ౧౫౫ ॥ తే॥ అనుడువేలుపుఁదాపసియాసుశీల ।
పుత్రులేచందమునమోక్షమునకుఁజనిరి। ప్రియుతనందనుఁడెవ్వఁడేపగిదినతఁడు। న్మ
హారికృపఁగాంచెనఁబల్కు-నీలగళుఁడు ॥ ౧౫౬ ॥ క ॥ మునివరవినుమత్యద్భుత ।
జనకచరితన్గొనజననిచనినపిదఁపఁద। త్తనయులుమురభిత్పదవ । త్తనయులుగురువా
క్యకరణతత్పరబుద్ధిన్ ॥ ౧౫౭ ॥ శా॥ భైమీతీర్థనివాసురాసకుశలున్ బద్మేక్షణున్
యాదవ । స్వామిన్ సామజవత్సలుంగొలిచినైశ్వర్యంబునంబొల్చివా। రామీఁదన్
సకళత్రపుత్రముగదీవ్యన్మూర్తులైతత్తనూ । గ్రామంబెక్కిరినాన్పుడున్ మఱియునాబ్ర
హ్మాప్తిపలుక్కఁగశివుఁడు ॥ ౧౫౮ ॥ ఉ॥ హాళిమనంబునం బెరుగనాలయిబిడ్డయిబంటుపైద
న్గై। మూలధనార్జనంబునిలుముంగిలినైగళదభ్రదర్పతన్। వాలినవారికెట్టులపవర్గ
ముభర్గముకుందుఁడిచ్చెనిం। కేలకలాసమేలజడలేలకమండలువేలదండమున్ ॥ ౧౫౯ ॥
క ॥ వారలటుగాక కారణ । పూరుషులై యట్టిసతికిఁబుట్టుటనొతుదిన్। శౌరిగృహ
స్థులయ్యును। సారసదళనయనుమేనిసాయుజ్యంబున్ ॥ ౧౬౦ ॥ వ॥ అనినజగదీశ్వ
రుండుసురమునితో వెండియునిట్లనియె ॥ ౧౬౧ ॥ ఉ ॥ హారివిచారసీవనినయట్లపురా
కృతపుణ్యసంపదన్ । వారలకావహిల్లెమునివల్లభదుర్లభమయ్యునయ్యమ। త్ర్యారి
విదారిమేనఁగలయంగలపూనికవారమేలమె । వ్వారుగృహస్థధర్మవశవర్తులువార
లసొమ్ముముక్తియున్ ॥ ౧౬౨ ॥ సీ ॥ పరిణతయగునింతిప్రతికూలగాఁజేసితనయుం
డుతనయాజ్ఞదాఁటఁడేని। నిజసహోదరులువినతులయిమనిరేనికోడలోరుపుదక్కఁ
గొణఁగదేని। కూఁతురీలువునందుఁగొదవచూపదయేనిఋణమనుపాతకంబెనయదేని।

హారి—మనోహరుఁడు ॥ ౧౫౩ ॥ పసిగాపుటసరబుద్ధి—ధూర్తురాలైనగొల్లపడుచుయొక్క. గుబ్బ
లు—స్తనములను. ఇరవుపఱిచె—నిలిపెను ॥ ౧౫౪ ॥ ౧౫౫ ॥ వేలుపుఁదాపసి—దేవముని॥
౧౫౬ ॥ మురభిత్పదవత్తనయులు—కృష్ణుని పాదములవలనరక్షింపఁబడుచున్న కొడుకులుకలవా
రు ॥ ౧౫౭ ॥ రాసకుశలు—రాసక్రీడయందునేర్పుగలవానిని ॥ ౧౫౮ ॥ హాళి—ఆసక్తి. పైద
—పిల్ల. గళదభ్రదర్పతన్—గొంతానినగర్వముచేత. వాలిన—అతిశయించిన. కలాసము—కృ
ష్ణాజినము ॥ ౧౫౯ ॥ ౧౬౦ ॥ ౧౬౧ ॥ హారివిచార—మనోజ్ఞమయిన విచారణకలవాఁడా. అవ
హిల్లెన్—కలిగెను. త్ర్యారివిదారి—కృష్ణునియొక్క ॥ ౧౬౨ ॥ పరిణత ॥ కొల్లాదినది. విశ

తేజోగరిమ పరాధీనతం జెడఁ దేని నిండాంధకారంబు నెఱయ దేని। న్యాయమున మొల్లము
లఁ బెల్లుఁడాయు నేని। యతిథిసంతర్పణంబింటనమరు నేని। సముచితాచారమునుఁగొనసా
గు నేని। కలదె గృహమేధిధర్మంబుకంటె మేలు॥ ౧౬౩॥ క॥ ఏనోహరమొకఁడు యుపా।
ఖ్యానముగల దేశదర్శ మదియును వినినన్। మానవరనీమనంబునఁ నూనిన జడను డుగున
నుమ ముగ్రుఁడు పలుకన్॥ ౧౬౪॥ తే॥ వింధ్యము మరాద్రిపోటికి వివిధలోకములు మొల
పూసలుఁగ బెరుగ మదిఁదలఁచె। నెన్నఁ గటమున్న కాశిలోనన్నఁ గోలిచి। ఘటజమగు
తేజమింపొందునుటజమునను॥ ౧౬౫॥ వ॥ అస్తంభతపోధన భావవిజృంభితుండగు
నకుంభసంభవుండు నజస్రశుశ్రూషా వికస్వరహృదయంబగు శిష్యసహస్రం
బుగల దండుఁబ్రయతుండను మునితనయుల యుత నియుతు లనువారలప్పారికాం
క్షికిం బ్రేమాస్పదులయి యుండి రంత నొకకాలంబున నమ్మునిలోకపాకశాస
నుండు నిజాంతర్గతంబున నిట్లని వితర్కించు॥ ౧౬౬॥ శా॥ ఈ వాశిష్యుల లోన వీ
రువురున్ హృద్యానవద్యోదయ। జ్ఞానానూనవిచారవాగ్విభవ తేజఃక్షాంతి శాంతిప్ర
థా। సానాథ్యంబునఁ గాసిపించెదరు మత్సత్కాశయుల్ వీరిస। న్మానింపందగుఁ బా
ణిపీడనవిధానశ్రీల వాలాయముస్॥ ౧౬౭॥ శా॥ వాసోనిగ్రహమెన్నరాఁ కలియు
నీర్వ్యాట్టున్ గణింపంగలల్। మాసెంగా యన రంగముల్ బడలినం బాటింపరల్లిండసి।
యాసాయంబుగ నానికాత్యయముగా నామ్నాయముల్ గ్రోల్చుచోఁ నాసీనప్రవలా
యితంబయిన లేదా హావితర్కింపఁగన్॥ ౧౬౮॥ క॥ వీరలకుఁ దగిన మగువల। ధా
రుణిఁ బొరయంగ లేక ధాత్రుపనయుల। న్నారఁట సకరగ్రహణులు। గారఁట గోని
వత్తువారిఁ గమలజు చేతన్॥ ౧౬౯॥ వ॥ అని నిశ్చయించి యాసత్యవ్రతుండు సత్య
లోకంబున కరిగి॥ ౧౭౦॥ సీ॥ శశిరేఖఁ గ్రాక్రొన్న సౌవర్ణగిరిపోలె మినుకఁ జేసి యుఁ

ములు — అణఁకువగలవారు. తలుపునందున్ — మంచినడవడియందు. మొల్లములు — ఇల్లు — ధనాధిక్యము — కొఱలేనిధనము॥ ౧౬౩॥ ఏనోహరము — పాపములను హరించునది. జడను — అంశ్యము — సందేహము. ఉగ్రుఁడు — శివుఁడు ॥ ౧౬౪ ॥ ఉటజము — పర్ణశాల ॥ ౧౬౫ ॥ అస్తభ — నివారింపఁబడని. అజస్ర — ఎడతెగని. వికస్వర — వికసించిన. పారికాంక్షికిన్ — ముక్కి. మునిలోకపాకశాసనుండు — మునులసమూహమునకు శ్రేష్ఠుఁడు. అంతర్గతంబునన్ — మనసునందు. వితర్కించున్ — ఆలోచించెను ॥ ౧౬౬ ॥ హృద్య — మనోహరము. అనవద్య — నింద్యము కానిదియనై. క్షాంతి — ఓర్పు. శాంతి — తిన్నఁదనము. ప్రథా — ప్రసిద్ధి. సానాథ్యంబునన్ — కూడికచేత. మత్సదాశయులు — నాహృదయమునందాసక్తులయినమనస్సుగలవారు. పాణిపీడనవిధానశ్రీలన్ — పెండ్లి చేయుటవలని సంపదలచేత. వాలాయమున్ — అవశ్యము ॥ ౧౬౭ ॥ వాసోనిగ్రహము — వస్త్రములేమి. నీర్వ్యాట్టు — దప్పి. ఆసాయంబుగన్ — తెల్లవాఱినది మొదలు ప్రొద్దుగ్రుంకు నంతవఱకును. అనికాత్యయముగాన్ — ప్రొద్దుగ్రుంకినది మొదలు తెల్లవాఱునంతవఱకును. ఆమ్నాయములు — వేదములు. గ్రోల్చుచోన్ — వల్లించునప్పుడును. ప్రవలాయితంబు — మారుమాటు. అహా — ఓరా॥ ౧౬౮ ॥ సకరగ్రహణులు — పెండ్లితోఁగూడినవారు — పెండ్లియయినవారు॥ ౧౬౯ ॥ ౧౭౦॥

గాఁడిమెఱయువాని । నసురేజ్యుంబాటించుహాటకాద్రియుంబోలెనంచుచెంగటనుం
డనలరువాని । శారదాభ్రములంటుఘూరిశైలముఁబోలె దెలుపుఁగైసేఁతలవెలయు
వానిఁ । గకుబిభంబులమీఁదికాంచనాగముఁబోలె వెలితమ్మిగద్దియవెలయువానిఁ ।
బొడవులన్నియుఁదనయందపొడమువానిఁ। గడయునడుమును మొదలు నేర్పడనివాని।
సచ్చిదానందకందమై హెచ్చువాని । నలువఁజుళుకితపాథోధి తెలిచెనుతుల ॥౧౭౧॥
క॥ తెలిచినమొలచినకృపకుం । గలఁచినమదితోడనతనిఁ గమలజుఁడగ్ర । స్థలినినిలి
పిపలుకులపస । ధళధళలుముఖప్రఘాణతలములఁబొలయన్ ॥౧౭౨॥ సీ॥ హుం
కారములు లేవె యుపపురందరహఠోత్పాటనంబునకుఁ జాల్పడవు గాక । భ్రూ
భంగములు లేవె యాభీలవింధ్యగర్వస్తంభనమునకు రావు గాక । చులుకాకృతులు లే
వె జలరాశినిశ్శేషశోషణక్రీడకుఁ జొరవు గాక । జాఠరాగ్నులు లేవె జటితాపివాతా
పితను దాహమున నెమరొక్కనవు గాక । నిష్ఠనీమాడ్కి లోకప్రతిష్ఠ గుఱిచి । దుష్టనిగ్ర
హాశిష్టసంతుష్టిహేతు । రోషభీషణరేఖానిరూఢగాఢ । లీలఁగ్రీడించుప్రోడలు లేరు
గాక ॥౧౭౩॥ తే॥ భువనసంభవదుపసర్గనివహశాంతి । త్వన్ముఖంబునఁజనఁబె
ద్దతనముతోడ । నిందుధరుఁడనహరియననేననంగఁ । బ్రోవుగంటిమిమిత్రావరుణ
కుమార ॥౧౭౪॥ సీ॥ అనియాదరించియమ్మునివచ్చుటకుఁబ్రయోజనముఁదద్వాశ
వోక్తిసరణిఁదెలిసి । యీవర్థియగుటకునిదిమెంతయనిశతానందుండుమున్నాక్క
నాదునిఖిల । యువతిసృష్టికి నెక్కుడవు గాకయనితన యాత్మనిర్మించి గాయత్రియని
యు । సావిత్రియనియుఁబ్రశస్తనామములిడ్డకూఁతులనొసఁగఁగైకొనియతండు ।
వారినటఁదెచ్చితనకూర్చువారిఁగూర్చి । నయుతనియుతులకెఱిఁగింపనందునయు
తుఁ । డొల్లఁడమ్మౌనిబోద్యోగమొల్లకున్న । నియతునకుఁబెండ్లిసేసెఁగన్నియలదో
యి ॥౧౭౫॥ క॥ తనయాజ్ఞగూడశతధృతి । తనయామణిఁగైకొననిహాతనయాశ
యునక్ । మునుచట్టువెడలనడిచెను । మునికనలికఠోరవర్ణముగఁబలుకొలయన్॥

సౌవర్ణగిరి — మేరుపర్వతము. మిసుకఁజేడియక్ — సరస్వతిని. అసురేజ్యుక్ — శుక్రుని. చెంగటన్ — సమీపమునందు. కైసేఁతలన్ — అలంకారములచేత. కకుబిభంబుల — దిగ్గజముల. వెలి — తెల్లని. గద్దియన్ — సింహాసనమునందు. పొడవులు — రూపములు — ప్రాణులదేహములు. పొడము — పుట్టు. కందము — మూలము. చుళుకితపాథోధి — పుడిసిటఁబట్టినసముద్రముగలవాఁడు — అగస్త్యుఁడు. తెలిచెన్ — సంతోషపెట్టెను॥ ౧౭౧॥ అగ్రస్థలిన్ — ఎదుటిప్రదేశమునందు. ప్రఘాణతలములన్ — తలవాకిటిముంగిటలందు. పొలయన్ — వర్తింపఁగా ॥ ౧౭౨॥ భ్రూభంగములు — బొమముళ్లు. స్తంభనమునకున్ — నిలుపుటకు. చులుక — పుడిసిటియొక్క. జటితాపి — ఋషులను తపింపఁజేయువాఁడైన. ప్రోడలు — నేర్పరులు॥ ౧౭౩ ॥ ఉపసర్గ — ఉత్పాతములయొక్క. చనన్ — జరఁగఁగా॥౧౭౪॥ ఎంత — ఎంతమాత్రము. శతానందుండు — బ్రహ్మ. కూర్చు — ప్రియమైన॥౧౭౫॥ శతధృతి — బ్రహ్మ. హాతనయాశయునకున్ — కొట్టఁబడినసతికి ఉనికిపట్టయినవానికి.

౧౬౬ ॥ సీ ॥ కుటిలాలకములు చీఁకటిప్రోగులగునైనఁ జిచ్చంద్రికాఢ్యముల్ చిత్తగ
తులు । మధురోష్ఠములు రాగమహితంబులగునైన భావముల్ వైరాగ్యబంభరము
లు । గురుకుచంబులు గర్వభరితంబులగునైన హతదుర్వికారంబులాశయంబు । లల
వోకనడలు మాంద్యమయంబులగునైన నంతరంగములు బోధాస్పదములు । పొగరు
జూపులు చపలంబులగునయ్యెన । నిండుమనములు మిక్కిలి నిశ్చలంబు । లపుడవీరలకన
నొప్పునతివలందు । నిలిపెసమబుద్ధిప్రియమాననియుతమౌని ॥ ౧౬౭ ॥ క ॥ ఈతఁడిటు
లుండమునుపటి। యాతఁడు హృల్లగ్నగురుకృతానాదరుఁడై। శీతనగసవిధవసుధకు।
నేతెంచి మనోగతమునని టులూహించెన్ ॥ ౧౬౮ ॥ చ ॥ చిలుకలు కమ్మఁదెమ్మెరలు శీత
మయూఖుఁడు దేఁటులాదిగాఁ । గలననవిల్తుసాధనని కాయము వేలముపట్టులంగనా।
కులమటుగాన దానివిడఁగొట్టక తృట్టెకదొట్టవీతరా । గులమనివిజ్ఞులీఁగెదరు కొంద
ఱు బోడలు నానగండలై ॥ ౧౬౯ ॥ క ॥ జడలఁటమట్టంగట్టం । గడవసమఁట మేనఁగప్పఁ
గాషాయమఁటే । యడవులనవయుతపస్వికిఁ । గదుసౌఖ్యమెకోరుసతికిఁగలయిక
తగునే ॥ ౧౭౦ ॥ సీ ॥ ఉర్వీధరములెక్కి యుండుకనేకుచకుంభయుగమెల్లఁగాక తా
నుఱుకుమనిన। వాఁడికైదువులపై వ్రాలనేనిడుచూపు వాలొల్లఁగాక తా వ్రాలుమనిన ।
మున్నీటసుడివడి మునుఁగనే నతనాభిఁగననొల్లఁగాక తా మునుఁగుమనిన । బెడఁగారు
కాలాహిఁదొడుకనేనూఁగారుతోడుసొల్లఁగాక తాఁదొడుకుమనినఁ। జెప్పి గురుఁడే
మిపనిచినఁ జేయలేనె । కావెతనసొమ్ము మామకకాయకర్మ । గతులు మొత్తోయనం
గలింగంబు గట్టు । జంగమననంగనలఁగూర్పఁజనదుగాక ॥ ౧౭౧ ॥ తే ॥ నెయ్యుఁ
డట్టి పనికిని యుతుఁడతగుఁగాక । గృహితకంటెపే తెఱకీడుగలదె। గురుహితంబు నూఁ
దియురిఁబడనేనోప । ననుచు బ్రహ్మచర్యమయుతుఁడొంది ॥ ౧౭౨ ॥ మ ॥ సుము
ఖాంతఃకరణంబు మత్సరము నౌత్సుక్యంబునుం బాసి ఖా । తమణీదర్పణరీతిఁ జెన్నుగఁద
దంతర్లగ్నమైయాదిత। త్త్వముదీపింపఁదపంబొనర్చు జటిలవ్యాఘ్రంబనాఘాద్రితపు।
ష్పము చందంబగుచువేసనమాననియమభ్రాష్ట్రాగ్నిఁదగ్గించుచున్ ॥ ౧౭౩ ॥ క ॥ సర్వా

చట్టుక్ — శిష్యుని. కనలి — కోపించి. కఠోర — కఠినమయిన ॥ ౧౬౬ ॥ చిచ్చంద్రికాఢ్యములు — జ్ఞానమనెడి వెన్నెలలుగలవి. అలవోక — ఒయ్యారమైన. బోధ — తెలివి. పొగరు — వాఁడియైన ॥ ౧౬౭ ॥ హృల్లగ్న — మనసునందుఁబొందిన. సవిధ — సమీపపు. మనోగతమున్ — మనసునందు ॥ ౧౬౮ ॥ కమ్మని దెమ్మెరలు — పరిమళముతోడి చల్లగాలి. ననవిల్తు — మన్మథుని. వేలముపట్టులు — శిబిరస్థానములు. తృట్టు — ఆశ. ఎకదొట్టక — ఎచ్చఁగా. నానగండలు — సిగ్గుతేనివారు ॥ ౧౬౯ ॥ కడవసము — తోలు — కృష్ణాజినము. నవయు — కృశించు. కలయిక — చెలిమి ॥ ౧౭౦ ॥ బెడఁగారు — అందగించు. తొడుకనే — పట్టనా. తొడుకు — తగులు ॥ ౧౭౧ ॥ నెయ్యుఁడు — మిత్రుఁడు. గృహిత — గృహస్థత్వము ॥ ౧౭౨ ॥ ఔత్సుక్యము — తమకము. అంతర్లగ్నము — లోపలనాటినది. జటిలవ్యాఘ్రంబుల్ — ఋషిశ్రేష్ఠుని. భ్రాష్ట్రాగ్నిన్ — వేఁపుడుమంగలపునిప్పుచేత ॥ ౧౭౩ ॥

తిరిక్తధృతియగు । నుర్వీసురసార్వభౌముమగ్రతపమునం। బర్వెభయజ్వరదాహ
మ । ఖర్వోద్ధతినిఖిలభువనగర్భములందుక్ ॥౧౪౪॥ క॥ మినుమినుకుమినుకుమనిమెఱ।
బెనుమినుకులబరణిధరణిబిట్టూటాడెన్ । వననిధులువిరిసెగురిసెన్ ।గనగనగనమను
చునివ్వకలుగుప్పలుగన్ ॥ ౧౪౫ ॥ ఉ ॥ అత్తఱినిప్పుద్రొక్కినటులౌదలఁజేల్గా
నినట్టులావయు । వ్వెత్తుగఁద్రావినట్లువిబుధేశుఁడు మాణవకోగ్రనిష్ఠకున్ । జిత్త
మునందపించియతిశీఘ్రగతిన్ క్షితికేగుదెంచెఁద । ద్వృత్తముమానిపింతుననివృద్ధమ
హీసురవేషధారియై॥ ౧౪౬ ॥ సీ ॥ జీర్ణైణకృత్తివేష్టితశాత్రశబళికావారపేటిక

లొక్కవటువుపూనఁ । గంబళికటబ్రుసీకాషాయకరకంబులొక్కయంతేవాసియు
ద్వహింప। నామ్లికాఫలసారయవసక్తుతండులసూపాదులొక్కశిష్యుండుమోవ।స
మిదాజ్యపూరకీచకకుచస్రుక్స్రువచయమొక్కఛాత్రుండు సంగ్రహింపఁ । దలుగు
దామెనఁబెనఁచినగళముతోడ । జంటవెన్నాడుక్రేపుతోఁజాలనలసి। నడచుధేనువు
నొకచిన్నవడుగురొప్ప । నయుతునాశ్రమవాటమయ్యతిథిడాసి ॥ ౧౪౭ ॥ క ॥
శిరసువడంకఁగడెల్లఁగ । నరసినగృహమేధినియును నడచెందదంగం । బిరవుకొనిప
ట్టుచాలక । జరకొంతవినిర్గమించిచనుదెంచెక్రిక్కన్ ॥౧౪౮॥ వ ॥ ఇట్లుకుహనా
హితాగ్నియుఁదైర్థికవేషాభినయనిపుణుండు నగునాఖండలుండు తపఃప్రభావత
రంగితంబగు తదాశ్రమంబునఁ బటకుటికామండప మధ్యంబుననధ్యాసించిమాధ్యా
హ్నిక క్రియాచరణానంతరంబునం బ్రాణాగ్నిహోత్ర ప్రీణనంబు ననుసంధించి
యతిస్నిగ్ధవర్ణముగ్ధాకృతియుఁ జతురపదవిన్యాస ధన్యాసికయునై కవి కవితయుం
బోలెనున్న హోమధేనువునకుఁబథశ్రమంబునోసరించుచును చితగతినొక్కించుకత
డవువిశ్రమించిసఛాత్రుండై మెత్తమెత్తనచనియెండకండక్రొవ్వుదయఁగునత్తఱిసరిత్తీ

అతిరిక్తము — మీఱినది ॥ ౧౪౪ ॥ పెనుమినుకులబరణి — సూర్యుఁడు. విరిసెన్ — పొంగెను॥
౧౪౫ ॥ తేల్గానినట్టులు — తేలుకుట్టినట్లు. ఉవ్వెత్తుగన్ — మిగులలేకుండ — అధికముగా. మాణ
వక — బ్రహ్మచారియొక్క. వృత్తము — వ్యాపారము॥౧౪౬ ॥ జీర్ణైణకృత్తివేష్టిత — పాతజిక్క
ప్టాజినముచేతచుట్టఁబడిన. శబళికా — నానావర్ణమయిన. బ్రుసి — యతులయాసనము. కరకం
బు — కమండలువు. అంతేవాసి — శిష్యుఁడు. ఉద్వహింపన్ — మోవఁగా. సక్తు — పిండి. కీచ
కకుచ — వెదురుసోల. స్రుక్స్రువచయము — పెంటమువేల్చుకొయ్యగరిటెలసమూహము. ఛా
త్రుండు — శిష్యుఁడు. తలుగు — పలుపు. వెన్నాడు — వెంబడించు. క్రేపుతోన్ — దూడతో. వ
డుగు — బ్రహ్మచారి. రొప్పన్ — తోలఁగా ॥ ౧౪౭ ॥ గృహమేధిని — ఇల్లాలు. పట్టు — చోటు.
జర — ముసలితనము. వినిర్గమించి — బయలువెడలి॥౧౪౮॥ కుహనాహితాగ్ని — కపటగృహస్థుఁ
డు, తైర్థిక — తీర్థయాత్రచేయువానిదైన. తరంగితము — అతిశయించినది. పటకుటికామండపమ
ధ్యంబునన్ — గుడారపునడిమిప్రదేశమునందు. అధ్యాసించి — కూర్చుండి. ప్రీణనంబు — తృ
ప్తిని. ధన్యాసిక — ధన్యత్వముగలది. ఓసరించుచున్ — తొలఁగించుచు॥౧౪౯॥ అమృతభుక్ — దే

రంబునకు సాయంసంధ్యాసముపాసనార్థంబు నిర్గమింపనుద్యుక్తుండైముక్తసమా
ధియగు నయుతునికడకుంజనుటయు నతండతనికి నాతిథేయంబు ప్రియంబున నాచ
రించిసుఖాసీనుఁగావించి యాగమనకారణంబడుగుటయుఁ గృత్రిమముని ధాత్రీసుర
పుత్రునకిట్లనియె ॥ ౧౮౯ ॥ చ ॥ అమృతఘనాగాస్పదంబు విశదాప్సరము గనవపారి
జాతము । ఖ్యమహీజరాజి రాజిత మనంతఫలాయతనంబునిత్యర । మ్యమునగునా
కరయాశ్రమముహైమనగోపరిసీమనల్లసి । ల్లుమదధివాసమైమదములోభముక్రో
ధముమొల్వదచ్చటన్ ॥ ౧౯౦ ॥ క॥ శ్రీసఖుబసుగుణరత్నా । వాసుబుసమవర్తన
ప్రవర్తులునయ్యున్ । నాసరివారలు గనిమనఁ । గాసుఖినైయేనొనర్తుఁగాఁప్రరమ
చటన్॥ ౧౯౧ ॥ తే॥ అఖిలధర్మంబులందుగార్హస్థ్యమెన్న । నుత్కటంబనితన్ని
ష్ఠనొర్పుగలిగి । జగతిఁదీర్థాచరణబద్ధిసంచరింతు । ధ్రువతపోగామియామేను
ధ్రువముగామి ॥ ౧౯౨ ॥ ఉ ॥ కంచిభజించిశేషగిరిఁగన్గొనియాదిమరంగధాముఁ
గీ । ర్తించిప్రయాగమాధవునుతించి గయాప్రియుశ్రీగదాధరున్ । గాంచికరిద్విప
న్నగశిఖామణికిన్ బ్రణమిల్లివార్ధినే । తెంచినకొయ్యవేల్పుఁగనిదిక్కులతీర్థములెల్ల
నాడుచున్ ॥ ౧౯౩ ॥ ఉత్సాహ ॥ వచ్చివచ్చి కల్పకంబు వంటి యొంటివానిఁగ ।
న్విచ్చువచ్చుగ్రచ్చకాయతెంబియాడువానిమో । విచ్చునచ్చుగంటివానివింటివెన్న
ముచ్చున । పచ్చవిల్తుఁగన్నతండ్రిఁబాండురంగవిట్ఠలున్ ॥ ౧౯౪ ॥ వ ॥ వినియ
ద్దేవాదిదేవుసేవింపంజనువాఁడనై పైజాడసపరిచ్ఛదంబుగా నేగుదెంచితినీవెవ్వఁడ
వెద్దియభిలషించిభువనభయానకంబగు తపంబాచరించెదు వాచంయమవంశకంఠీ
రవంబ యీశరీర సాదంబునకు నాదికారణంబగునీహృదయంబని యుచ్చరించుటన
నొరుపొనుకుడున్నయది యున్నయట్లనొడువుమనుడు నవ్వడుఁట్లనియె॥ ౧౯౫ ॥ క॥
ప్రయుతుఁడనుమునికుమారుఁడ। నయుతుండనువాఁడనయుతునగ్రజుఁడగత। స్మయ
విస్మయావహతపః । నియతివెలుఁగుకలశజన్మునికి శిష్యుండన్ ॥ ౧౯౬ ॥ క ॥ కుల
శిఖరినిభులతనకుం । గలశిష్యులలోననెల్లగౌరవమారం । గలశీసుతుండుకరుణా।
కలశీతలదృష్టిబెరయఁగామముఁజూచున్ ॥ ౧౯౭ ॥ ఉ ॥ దాతయుదైవముంగురుఁ
డుఁదల్లియుఁదండ్రియునైయభేద్యవి । ద్యాతిశయంబురాఁజొనిపియమ్మునిమున్నొ
కనాడుధాతృసం । జాతలసత్కృతాస్యజలజాతల జాతలతాంతసాయక। ద్యోత

---

౧౯౦. విశదాప్సరము — తేటనీళ్లసరస్సులుగలది; పరిశుద్ధులయినయప్సరస్త్రీలుగలది. అయుతనా
— ఇల్లు॥౧౯౦॥౧౯౧॥ ఉత్కటము — హెచ్చైనది ॥ ౧౯౨ ॥ ఆదిమున్ — మొదటివానిని. కొ
య్యవేల్పున్ — జగన్నాథుని ॥ ౧౯౩ ॥ పచ్చవిల్తున్ — మన్మథుని ॥ ౧౯౪॥ సపరిచ్ఛదంబుగాన్
— పరిజనముతోఁగూడ. సాదంబునకున్ — నాశమునకు. వడువు — వటువు — బ్రహ్మచారి॥ ౧౯౫॥
గతస్మయ — పోయినగర్వముకలవాఁడా ॥ ౧౯౬ ॥ గౌరవము — ప్రేమ. బెరయఁగాన్ —
వ్యాపింపఁగా ॥ ౧౯౭ ॥ ధాతృసంజాతలన్ — బ్రహ్మకొమార్తలను. ద్యోతలన్ — తోఁచుచున్న

లనొకఱయిద్దఱుతలోదరులఁ మమ్ముఁజూచియిట్లనుఁ ॥ ౧౯౮ ॥ క ॥ మీకనికొని తె
చ్చితినా । లీకాసను వేఁడియున్నలిననయనలమీ । రోఁకల్లులారపాణి। స్వీకృతిజ్యేష్ఠా
నపూర్వీఁజేకొనుఁడనడుఁ ॥ ౧౯౯ ॥ క ॥ అవగుణగణశేవధులఁగు। ధవళాత్ములకీ
డుదలఁచిదారాదరణ । వ్యవహృతికిమాఱుమొగమిడి। యవ్వగాదనికొన్నిమాటలా
డితినతనిఁ ॥ ౨౦౦ ॥ క ॥ ఆడినఁగూడినకినుకఁ । వీడినజడముడియుఁబొఁగలువెడ
లెడిచూపుల్ । పోఁడిమిగొనసిట్టూర్పులు । వాడిన డెందమును మేనవడియుఁజెమ
రున్నై ॥ ౨౦౧ ॥ క ॥ శపియింపఁగఁదలఁచియును। త్తపసియుడిగెఁగనవఁదలఁచితా
నెయ్యుడుగుపా । ముపగిదిశిఖవిడినంతనె। విప్రులామరవిపులకోపవిషముందిరుగుఁ॥
౨౦౨ ॥ క ॥ సను విడలనడిచినాత । న్మునికివివాహంబొనర్చెమునికనకవిభా । జన
కతనుద్యుతివిభవల। వనరుహభవమానసోద్భవలనాకవలఁ ॥ ౨౦౩ ॥ క ॥ సలస
లమనుకలశజువె । గ్గలపుంగినుకయను నెసటఁగలవడివడినా। దలయంటిచూచుకొ
నియే । నిలువెడలితి నాక్షణంబమొత్తినభీతిఁ ॥ ౨౦౪ ॥ తే ॥ విషసిభంబులై నవిష
యాభిలాషంబు । లెల్లఁజెల్లఁబెట్టియేనుబ్రహ్మ । చర్యధుర్యవృత్తిసవరించుచున్నాఁ
డ। నుగ్రతపము మోక్షమొందఁగోరి ॥ ౨౦౫ ॥ క ॥ అనుదుదరిహాసరసమునఁ। దన
వదనజరద్విధుండు తారుణ్యముగై । కొనమందాందోళనమే। ళనమునశిరమమరమా
యలాఁడిట్లనియెఁ ॥ ౨౦౬ ॥ చ ॥ ప్రయుతుఁడుమత్సఖుండతని ప్రాభవముఁభవ
ముఁ సుధీజన । ప్రియజనకంబులాగుణ గరిష్ఠుని జ్యేష్ఠతనూజుఁడౌటమ । న్నయన
యుగంబుహర్ష సుధనానెనినుంగనఁగొన్నసాధుబో । ధయుతభవద్విరుద్ధచరితంబు
శ్రవఃపుటసూచియయ్యెడుఁ ॥ ౨౦౭ ॥ మ ॥ కులధర్మంబెడలించిశ్రీగురునకుఁగో
పంబుప్పుట్టించితిమి । త్రులసౌభ్రాత్రనివాసదేశములనీతోఁబుట్టులంబాసితి। శ్చలతఁ
ప్రేలెదవృట్టిగట్టుకొని దుస్సాధంబుసుష్మిస్మర । జ్వలనజ్వాలికసోఁకసీకనిలుపఁ జ్ఞా
నామృతస్యందముఁ ॥ ౨౦౮ ॥ చ ॥ చలనవిహీనవృత్తిసతిసన్నపరాశరుఁడాదిమ్మైన
య । త్యలయులరాయివంటిహృదయంబులు నీరుగఁజేయుబోయ్ పూ । విలుతున
కింతదొడ్డపనివెన్నెలబిల్లనికాసినంతలో । లలనకరంగిపొంగు పసిబాలురచిత్తము
మెత్తచేయఁగఁ ॥ ౨౦౯ ॥ మ ॥ లలితాగారవిహారులై మణిమయాలంకారులై

రిసి॥౧౯౮॥౧౯౯॥ శేవధులు—నిధులు. వ్యవహృతి— వ్యవహారము ॥ ౨౦౦ ॥ చెమరు—చెమట॥
౨౦౧॥ ౨౦౨॥ విభాజనక—కాంతినిపుట్టించుచున్న. కవలఁ—అమడలను. ॥ ౨౦౩॥ వెగ్గలపుం
గినుక—అధికకోపము. ఎత్తిన—హెచ్చిన॥ ౨౦౪॥ సవరించుచున్నాఁడఁ— జరుపుచున్నాను॥
౨౦౫॥ జరత్—ముదిసిన. మంద—మెల్లని. ఆందోళన — ఊఁగించుటతోడి. మేళనమునఁ—
కూడికతో. మాయలాఁడు—మాయకాఁడు॥ ౨౦౬॥ హర్షసుధనానెఁ — సంతోషామృతమున
నుభవించెను. శ్రవఃపుట—దొప్పలవంటిచెవులకు. సూచి—సూది ॥ ౨౦౭॥ ఎడలించి — తొలఁ
గించి. దుస్సాధంబు—సాధింపరానిది. స్మరజ్వలనజ్వాలిక— మన్మథాగ్నిజ్వాల. స్యందముఁ—

శీలవ । ల్లలనాలాలితులై యమూల్యమృదుచేలద్యోతితాకారులై । కలమాన్నప్రియు
లై సుగంధధరులై కందర్పనింభోనిభు । లలనాథుల్ జనకాదులొందిరిక దా తత్తా
దృగానందముల్ ॥ ౨౧౦ ॥ మ ॥ కలరో వార్తలువిప్పిచెప్పెడుక్రియన్ గాథాపురా
ణార్థముల్ । దెలుపన్ నేర్తురుగాని నేరరుసుమీ తీవ్రవ్రతాచారత । షట్కులై యుం
డెడుముండధారులుసుముక్తుల్ డాయఁగాఁజింతకా । యలకజ్జాయముతోయమింత
యుదరంబాతత్పరిష్వంగముల్ ॥ ౨౧౧ ॥ మ ॥ వరసారస్వతపట్టభద్రులుకవుల్ వర్ణించివ
ర్ణించియున్ । సరసావంతయుఁగానలేరుతుదయోపావిభ్రమాంభోధికిన్ । విరసాం
తఃకరణుండవై యెటులుగానిందించెదో యద్భుత । స్మరసాకారము దారవన్మథక
ళాసర్వస్వశృంగారమున్ । ౨౧౨ ॥ సీ ॥ కీలారమునునుండి పాలింటికే తేర బహు
ధాన్యములుచేలఁబండియొరగ । నెడనెడఁ బెండ్లిండ్లు వడుగులు వొడమఁగృతార్థులై యు
ర్థించునర్థులలరఁ । బరిచారికాకోటిపని పాటుపాటింపఁజుట్టంపుసంపదనెట్టుకొనఁ
గ । గ్రామమెంతయు నిజప్రాభవంబున మనసస్యనిష్ఠకుఁ దన్ను సాక్షిగోర । నిత్యనై
మిత్తికములు నిస్తంద్రబుద్ధి । నాచరించుచు హరిభక్త మాత్మభార్య । భక్తిసేభక్తిగో
నుచు నిక్కముక్తిగాని । నిదురవంటిది జాతివంటిదియుఁగాదు ॥ ౨౧౩ ॥ క ॥ అసిత
నసీక్రియబోధిం । చినజరఠతపస్విపలుకుఁజిత్తాభోగం । బునఁబెనఁగ నీకప్రియుతుని ।
తనయుఁడు తనయుండుబిగివదలకిట్లనియెన్ ॥ ౨౧౪ ॥ ఉ ॥ వుక్కిటియోవరింజదు
వువుత్తడివార్తిన పెద్దనైనమీ । రొక్కొకవేళ పాటవమునొందమిఁజెందినఁజక్కఁ
బెట్టువా । రకటయొక్కటన్ బెడఁకియాడినఁగీడననెవ్వఁడోపుఁబే । రుకునఁ నేఁబు
నికిఁచననాకుఁడు వంకలునాకుశక్తుఁడే ॥ ౨౧౫ ॥ క ॥ నిష్కారణముగఁ దన్నుబ ।
హిష్కారమునొందఁజేయునిల్వులవైరిన్ । తుష్టిఁభూతకరుణవ్యా । ప్తుమఁరుఁడై
తఁడనఁగ నన్నుఁదూలుందగునే ॥ ౨౧౬ ॥ క ॥ మమకారదూరునకుమి । త్రములుగళత్ర
ములునన్నదమ్ములునను బం । ధములపరిష్వంగముధ । ర్మమెమైకొనపణుఁగుసగము
మైలయుసగమే ॥ ౨౧౭ ॥ తే ॥ గాఢవిజ్ఞానమయుమనోగూఢమైన । నిర్మమునిదై

ధారను ॥ ౨౦౮ ॥ సదిసన్న—నిందింపరాని ॥ ౨౦౯ ॥ చేలద్యోతిత — వస్త్రములచేతప్రకాశింపఁ
జేయఁబడిన. కలమాన్న—వరియన్నమునందు. తత్తాదృక్—దానికిఁదగిన ॥ ౨౧౦ ॥ షట్కులు
—చక్కిలములు—కృశించినవారు. ముండధారులు— ఏకదండిసన్యాసులు. తోయము — విధము.
పరిష్వంగములు—ఆలింగనములు ॥ ౨౧౧ ॥ సారస్వతపట్టభద్రులు—విద్యలందురాజులు. ఉదార
—గొప్పవాఁడైన. కళా—విద్య ॥ ౨౧౨ ॥ కీలారము—మంద. అర్థులు— యాచకులు. అలరన్
—సంతోషింపఁగా. ప్రాభవంబునన్—ప్రభుత్వముచేత. నిస్తంద్ర—పరాకులేని ॥ ౨౧౩ ॥ జరఠత
పస్వి—ముసిలిముని. చిత్తాభోగంబునన్—మనోవృత్తియందు ॥ ౨౧౪ ॥ ఓవరి — ఉప్పరిగ. చ
దువుపుత్తడి—సరస్వతి. (పుత్తడి—పిలుబొమ్మ) బెడఁకి—తప్పి ॥ ౨౧౫ ॥ బహిష్కారము — వెలి.
వ్యాప్తుమఁరుఁడు—మనఃకలుషముగలవాఁడు ॥ ౨౧౬ ॥ పరిష్వంగము — చేరిక. మైకొను—
ఒప్పుకొను ॥ ౨౧౭ ॥ నిర్మముని—మమకారములేనివానియొక్క. కరాళ—భయంకరమైన ॥ ౨౧౮ ॥

ర్యమతనుండు నేరఁడు గాన । దానధారాకరాళకాంతారదంతి । కుంభముక్తావార
ణంబు నగుఁ గూడ నెట్లు ॥ ౨౧౮ ॥ క ॥ అకుటిలగుణవాసనతో । నకలిగి వరువంపు
లేఁ గానియుఁ బోలిన శ్రీ । శుకు నెన్న రేమి సారెజ । నకు నెంతురు పరముఖోపనత వి
జ్ఞానుల్ ॥ ౨౧౯ ॥ చ ॥ మనసిజనభాగధేయమగు మోక్షము పక్షము లేక పక్షి-నీ ।
వనఘవిచారసారె గానియుఁ డెదు బూడిద బొట్టువోనియీ । చెనఁటి గృహస్థధర్మము
దిచి మ్మెట సింగమె గాఁ జురత్న మే । కనకశలాటుకాధమముకల్పఫలంబె చలంబు లేటి
కిన్ ॥ ౨౨౦ ॥ ఉ ॥ సంపద చేతఁ గాని కొనసాగవు సువ్వె గృహస్థధర్మముల్ । సం
పద పూర్వజన్మవికసత్సుకృతంబునఁ గాని చేరదా । సంపద చేరియుం గ్స్మరవశంబదుఁ
జేయు మహాత్ము నేనియున్ । జంపకునన్నుఁ గన్నుసిమి చంపుదు ముంపుదు బోధగాధ
లన్ ॥ ౨౨౧ ॥ శా ॥ కందర్పాస్త్రములంచు నంచిత తటిత్కాండంబులంచున్ సు
ధా । మందస్యందములంచు కాంచనలతామత్తల్లులంచున్ సుధీ । బృందంబుల్ ధ్వని
సిందలంచెగదు సీబింబోష్ఠులం దెల్లనా । నందాభాసమె కాకభాసితచిదానందంబు
నెంపొందు నే ॥ ౨౨౨ ॥ చ ॥ కురులసిరుల్ మెఱుంగుఁ జనుగుబ్బలనిబ్బరముల్ మొ
గంబువి । స్ఫురణములింద్రనీలమణి భూధరశృంగకురంగలాంఛనా । దరవశదృష్టిఁ
జూచెద వు తాపసవంశవతంస లజ్జరా । భరమునవచ్చు తెల్పుఁ బదుపాటు వశీవలనం
బునుండఁగన్ ॥ ౨౨౩ ॥ క ॥ కులమొల్లగోత్రమొల్లన్ । గలకంతులనొల్లనొల్లఁగలు
ములుబాధా । నలహూతదుర్భవబాధా । నలమతినై కందునొక ధనము చేనసుచున్ ॥
౨౨౪ ॥ ఓకటికిఁ బనియుఁ బదింటికి । నొకసూఱును గాఁగదనదు యాత్రలకుఁ జ
లిం । పకనొదుపువదువృద్ధని । ష్కునలరియుఁ బలుకఁగ పటసంయమికి నుకన్ ॥ ౨౨౫ ॥
సీ ॥ పందకుఁ బోటులో భగ్రస్తునకు నీఁగి బోయకుఁ గరుణ నపుంసకునకు । నంగనాసుఖ
ము నెఱింగించు తెఱఁగయ్యె నాబుద్ధి నీయందు నాటకునికి । నెట్టులైనఁ గమ్ముసీవిదివో
లునిదివోలదని తెల్పఁ దెలియునే యసదుఁ బోడువ । నిమ్నాభిముఖమైన నీటి నెవ్వాఁ
డో వు త్రిప్పియొప్పగుచోటఁ దిరుగఁజేయు । నలమిగుడిగ్రిమింగువానికిఁ దలఁపులప్ప । డ
ములుగాకుండునే యగస్త్యముని పనుపు । మీఱియూరకి గుర్పనమిన్నుముట్టు । నింత
మేటికి నామాట యెంతపాటి ॥ ౨౨౬ ॥ ఉ ॥ వ్యాసుతాదులందలఁచి వాసికి మంగ
లకృత్తి గ్రమిందగదా । సాసలనట్రిచాఁ చెద దెయ్యం దనిపంటికి బొందితోనక్రై । లాసము

ఉపనత—పొందఁబడిన ॥ ౨౧౯ ॥ భాగధేయము—భాగ్యము. చెనఁటి —వ్యర్థమయిన ॥ ౨౨౦ ॥ ఉసిమి—పులిమి—కప్పి. ముంపుదు—ముంచునట్టి ॥ ౨౨౧ ॥ తటిత్కాండములు— మెఱుపుల సమూహములు. స్యందములు—ధారలు. మత్తల్లులు—శ్రేష్ఠము. తెగడు—నిందించు ॥ ౨౨౨ ॥ నిబ్బరములు—బిగువులు. వశీవలనంబు—కదుపు నాఁడి ముడుతల మట్టుకోలు ॥ ౨౨౩ ॥ ౨౨౪ ॥ ౨౨౫ ॥ పంద—పిఱికి. పోటు—యుద్ధము. ఈఁగి—దానము. అసదుఁబోడువ — అల్పదుష్టుఁడు. నిమ్నాభిముఖము — పల్లమునకుఁ దిరిగినది. పనుపు—ఆజ్ఞ. ఉగుర్పనన్ — చిగిరించుట

జేరఁజూచెను చలంబుపియేమి ఫలంబటంచు నా । భూసురుఁడీసు వెంచిమునిపుత్రకుఁ బాసితొలంగి వెండియుఁ బ్ ॥ ౨౭ ॥ తే ॥ కామధేనుముఖంబునఁ గార్యసిద్ధిఁ । బడయనూహించిమాయలు పన్నిచనిరొ । వినుమునిశ్రేష్ఠతపముగావించువారిఁ । గనిన దలయెత్తుఁగా దెయాఖండలునకు ॥ ౨౮ ॥ సీ॥ ఉద్యదుత్థానసముద్యోగమాత్రావశిష్టచేతస్సారదష్టదష్ట । తుతికృముగ్రధ్వాంక్షతతినివారణవిధాత్వరమాణవాలాగ్రదంశపిహిత । నాదృతాధశ్శయనారంభవిస్రంభగళకంబళాభోగఁ గాతరాక్షి । నేకపార్శ్వస్థితిస్వీకారనిర్భుగ్నచరమోరుకరశల్యసాంద్రబాష్ప । దుగ్ధసేవాసమయబోధముగ్ధవత్స । పీడితాపీనపర్యంతపృథులదామ । వేష్టితగ్రీవనటచూచెవిప్రుఁడొకటి । యర్జుననిజోటజప్రఘాణాంతరమున ॥ ౨౯ ॥ క ॥ చూచియిదియెల్ల మున్నటి । వాచంయము వేల్మి గిడ్డివడువొందెడునీ । నైచికికి నెట్లొకో యీ । నీచతవాటిల్లె నిన్న నేట నెఱుఁగుచుఁ బ్ ॥ ౩౦ ॥ చ ॥ మతిఁ గృపగ్రమ్మ బాడబకుమారశిరోమణి యుద్ధరించె భూ । పతితఁ దపస్వి రోహిణి నపాయపరంపరఁ బాచి సాకియూ । ర్జితబలఁ జేయఁగాఁ దలఁచి శిష్టహితుఁ గలికాలజాతదుస్స్థతఁ బడు ధర్మదేవతశశచ్ఛదలోచనుఁ డెత్తుకైవడిన్ ॥ ౩౧ ॥ క॥ పడఁబడఁ బాయుచు గడగడ । వడఁకుచు మొదవింత నిలిచెవనజాక్షుఁడు ముఁ బ్ । వెడలింపఁగ జలనిధి వెలు । వడియించుక వెలియు పుడమి పడఁతియుఁ బోలెన్ ॥ ౩౨ ॥ చ ॥ పదములకొంకువోఁ బసికి ప్రక్కల సుక్కడలించి దంశవం । శదమన వృత్తి నింపొసఁగి సాస్నమఖంబుల దువ్వి నెత్తుగుల్ । చిదికెడు గండ్లభూరజము చిల్కముఖస్థతృణంబు ద్రోచియు । మ్మొనవు నృపుద్రియన్ నడపి ముంగిటఁ బుంటి రాటఁ గట్టుచున్ ॥ ౩౩ ॥ క॥ చేతోజహయచ్ఛాయా । పాతసహామైనమంచి పచ్చికయువిని । ర్ధౌతకలధౌతదండవి । ధూతులితజలంబులం దపస్విప్రియమెసఁగన్ ॥ ౩౪ ॥ సీ॥ వడఁబడనెత్తఁ బాల్పడియు సిక్కనాసనాధ్యాసనైపుణశక్తిపట్టువదలె । నులపాంకురము లేర్చియులుపవట్టెడు పూనిక్కఁగుశపల్లవాహృతి కుంటువడియె । సడలంగమిడరజ్జు గడువడి నిముతమిన కుసూతాన్నవృత్తి యుక్కులఁ జనియెఁ । బొలయూర్పితినుటకుఁ బొలయుపుల్గులఁ బోవ నదలించు హుంకృతిఁ జెదరె మంత్ర । మాఁపలన్నియు మొదలంటఁ

యందు—మొదలైనవ్వాడే॥ ౨౬॥ ౨౭॥ తలయెత్తుచు—తలనెత్తుచు ॥ ౨౮ ॥ ఉత్థాన—లేచుటకు. దష్ట—కఱచిన. తుతికృత్—గాయము చేయుచున్న. ధ్వాంక్ష—కాకులయొక్క. విధా—పనియందు. దంశపిహిత—అడవియీఁగలచేత కప్పఁబడినది. విస్రంభ—మైత్రిగల. గళకంబళ—గంగడోలుయొక్క. కాతర—వెఱచిన. చరమోరు—వెనుకటితొడయొక్క. అర్జుని—ఆవు ॥ ౨౯॥ వేల్మిగిడ్డి—హోమధేనువు. వడువు—విధము. నైచికి—ఆవునకు ॥ ౩౦ ॥ రోహిణి—ఆవును. దుస్స్థత—పేదఱికమునందు— హీనదశయందు. శశచ్ఛదలోచనుఁడు—విష్ణుఁడు॥ ౩౧॥ మొదవు—ఆవు ॥ ౩౨ ॥ కొంకు—వడ. ప్రక్క—ముడుఁత. సాస్న—గంగడోలు. గండ్లు—గాయములందు. చిల్క—చల్లి. రాట—కంబమునందు ॥ ౩౩ ॥ ౩౪ ॥ ఉలపాంకురములు — గడ్డిమొలకలు. ఉలుప—కానుక. కుంటువడియె — నిలిచిపోయెను. పొల—

గోసి యున్న । గోఁచికట్టునకటువంటిగోడవగడవ । రాకమెడఁజుట్టుకొనియెనూర
కయుకార్య। కరఁ శిఖరకెప్పాటఁగలదెసుఖము॥ ౨౩౫ ॥ చ ॥ విబుధతపోధనేంద్ర
వినుఁ వేయువిధంబులనాతఁడేదనే । విబలవిభేదినై దికివిశృంఖలమై ఖలమైత్రిఁబోలె నీ।
గబలవిహీనతాత్త్రియుఁడుగంగడుఁ గ్రొవ్వననివ్వటిల్లి బి । దబికసిబందికాఁడగువిధం
బుఁ ద్రిమ్మరుసన్నపాటవిక ॥ ౨౩౬ ॥ ఉ ॥ గుండువలెన్ బలీయమగు గోడియతో
డఁజెంపనారఁగాఁ । బండినబబ్బువంటి పసిభాసిలు మైసిరిమాడిరి కెంతయున్।
బుఁడువోనర్పనల్పగతిపాలజనింపసమాంసమీనకున్ । వెండియునిట్టెఁబోలుదధిపిచి
మణిఘృణిచొద్దుచాడ్పునన్ ॥ ౨౩౭ ॥ ఆ ॥ వత్సయుతయుగర్భవతియునై మా
హేయి । పతివ్రతంబుననఁ సవార్చియుండెఁ । గఁజగర్భతర్ణకయుజగద్గర్భయు
నై సయాసురుఁ జెలువుటావుఁ బోలె ॥ ౨౩౮ ॥ క ॥ లోచనవికృతిముకురమున । గో
చరమగుపగిదిఁగపటగోచరితముదన్ । మోచినవాచంయమిసుతుఁ । జేచిననె
వ్వగలబోగిలియిట్లూహించెన్ ॥ ౨౩౯ ॥ సీ ॥ వత్సనాభిగంధవహామయ్యెనీయావు
పైగాలినీవారపాకములకుఁ । గరినకుద్దాల వక్త్రిములయ్యెనీజన్నెముసు డెక్కల
కరండమూలములకుఁ । జటులదవానలచ్ఛటయయ్యెనీగిడ్డికటుజిహ్వబర్హిర్నికాయ
ములకు । నారణోచ్చారణోద్ధతులయ్యె నీతొయ్యికంఠహుంకృతులేణగర్భాణులకు।
నాకుమొగమోడియాఁగాదనరుతపస్వి । లేలయీమైలపూయకదూలదీని । వత్స
యుతముగ నీవసీవాటమునకు। లాడిగావింతునంతఁబోలంగుమూఁ ॥ ౨౪౦ ॥ ఉ ॥
నాడమెడీనివాలధిసుధానిభవాఃకరకంబెదీనియీ । కుండపొదుంగుదీనిముకుఁ గ్రోళ్ళు
లుభూమిబిలాంతరంబులే । కండపటంబెదీనిమెడకంబళమంచుఁ ద్యజించెఁ గోసియు।
కొండొకబ్రహ్మచారిమదిగూకులువత్తులునై యసద్గతిన్ ॥ ౨౪౧ ॥ తే ॥ క్రేపువా
పోవఁబట్టిలంకియుఁదార్చి। తోలవియఁగొట్టిమెడనొక్కతుంపుగట్టి। గిడ్డివెడలించెఁ
దలఁద్రాడుకేలఁబొట్టి। మారివెడలించువడువునమాణవకుఁడు ॥ ౨౪౨ ॥ క ॥ ఆధే
నువుగతకృతబహు । బాధలసక్రోధయగుచుఁ బగతత్వసముద్బోధకబోధకలితఁ

మాంసము. పాలయు — చుట్టుకొను. గోఁచికట్టునకున్ — బ్రహ్మచారికి. గాడవ — దుఃఖము ॥ ౨౩౫ ॥
విరన్ — పోషింపఁగా. విచి — బలిసి. విశృంఖలమై — అడ్డములేనిదయి ॥ ౨౩౬ ॥ సమాంసమీ
నకున్ — ఏఁటేఁటనీనెడి యాయావునకు ॥ ౨౩౭ ॥ మాహేయి — ఆవు. వార్చి — ప్రతిష్ఠించి. త
ర్ణక — లేఁగదూడగలది॥ ౨౩౮॥ ముకురమునన్ — అద్దమునందు. నెవ్వగలన్ — అధికవిచారములచే
త ॥ ౨౩౯ ॥ వత్సనాభి — వసనాభియనెడివిషము. నీవారపాకములకున్ — నివ్వరిపంటలకు. జ
న్నె — ఆవు. డెక్కలు — గిట్టలు. గిడ్డి — ఆవు. బర్హిస్సు — దర్భ. అరణి — గర్భపాత్రము గలిగించెడి
వేదమంత్రములరొక్క. తొయ్యి — ఆవు. దూల — తీఁటలాడి — బలి ॥ ౨౪౦ ॥ వాలధి — తోఁక.
గండపటంబె — తెరచీరయా. కొండొక — చిన్న. కూకులువత్తులునై — మిక్కిలికలవరము నొం
ది ॥ ౨౪౧ ॥ క్రేపు — దూడ. వాపోవన్ — అఱవఁగా. లంకియ — పెన. తార్చి — కూర్చి. తొ
ట్టి — పట్టి. మాణవకుఁడు — బ్రహ్మచారి ॥ ౨౪౨ ॥ ౨౪౩ ॥ పొదరు — పొద. వల్మీకము — పుట్ట

డగు। వాధూలమునీంద్రుఁ డుండువనమునఁబత్రియోన్ ॥ ౨౪౩ ॥ క॥ పులియున్న
పోదరుమొసలికిఁ। నెలవగుబలుమడుపు ద్రాఁచునిచ్చినవల్మీ। బిలమననమ్మునివనమె।
వ్వలనంజొరఁజనదు వాసవప్రభృతులకున్ ॥ ౨౪౪ ॥ శా॥ ఆమాయాగవిముట్టె
నట్టడవిలోనత్యుద్ధతిన్ రేసిన। ధ్యేమార్గంబుననభ్రగర్భితసురాద్రింబోలివల్మీకరే।
ఖామగ్నాకృతినున్నయున్నతతపఃకౌశల్యశల్యున్ గత। వ్యామోహున్ జిరజీవిసేవ
తులితున్ వాధూలవాచంయమున్ ॥ ౨౪౫ ॥ ఉ॥ మట్టినబిట్టుమిట్టిపడిమౌనిసమా
ధితుఁడయ్యెఁ బేసిపై। పెట్టినపుట్టనెట్టవిసిచీఁటలువాఱశ్రవశ్శకుంతముల్। చట్టుప
లెత్తిముందఱికిసాఁగెఁదలంపజటాచ్ఛటాచ్ఛవిన్। త్రుట్టెలుగట్టిదిరిలుమరుద్భుగధీశ
కులంబుమేలకానన్ ॥ ౨౪౬ ॥ మ॥ కసవుందీవలువాపపావకశిఖౌఘంబుల్ ప్రకా
శింపవె। కరసమ్మైతోఁచినకొండచందమునదీర్ఘశ్మశ్రుసంచచ్ఛటా। విసరక్రోధర
సోగ్రమూర్తియగుచున్ వృద్ధద్విజశ్రేష్ఠుఁడా। త్మసమీపస్థితహస్తముక్తసురధీకద
ద్వర్ణిఁ వీక్షించుచున్ ॥ ౨౪౭ ॥ ఉ॥ ఓరిదురాత్మయోరివినయోజ్ఝితయోరిమదాం
ధమొందునే। వారికిఁజేరరానివనవాటికినావనమీవుచొచ్చిజం। ఘారికృతోపఘాత
శతహార్యముగానిమదీయఘోరదు। ర్వారసమాధిగౌరవమువమ్ముఁగఁజేసితివాసుర
క్రియన్ ॥ ౨౪౮ ॥ తే॥ వృద్ధుఁబ్రణిధాననిర్మగ్ను బుద్ధిబలవి। హీనునన్నిట్లుసేసితి
గానసీవు। నిట్టిపాపయంబుసీయాపునీవిఘంబు। నడటునుడివోయిభేకంబవగుమనవు
డు ॥ ౨౪౯ ॥ శా॥ ఆపృథ్వీసురసూతితత్పదసగోజానన్ముఁడై యిట్లనున్। గోపా
టోపమడంపుఁడీరలిగినన్ గొండల్ వడున్ వారిధుల్। రూపేదున్ ధరవ్రయ్యుమిన్నొ
రగుమద్రూపంబునానెంతసి। స్థాపత్సాసనలెస్సగాఁజెలిసిసిన్ శాపాగ్నిశేఁగాఁ
పవే ॥ ౨౫౦ ॥ క॥ తెలియఁగనిలయశిఖిచసినిను। నెఱుఁగుదువాధూలమునికులేశనిమ
ముగా। నెఱిఁగియెఱిఁగితనయాదల। కొఱవింగానిగోఁకదివురుదుమతియుఁగలఁడే।
౨౫౧ ॥ ఉ॥ ఉద్ధతిదక్కియొక్కయెడనూరకయుండఁగనీకకంధరా। బద్ధమహాహి
నీకపిలఁబాపఁ దలంచితినొండులేదుదీ। నోద్ధరణాతిసాంద్రకరుణోదధివీవిసన్నధి
స్థైనసీ। బుద్ధికిఁజేర్పగాఁదగునెఘోరిదవానలకీలఘోలమున్ ॥ ౨౫౨ ॥ వ॥ అనిము
నితనయుండుధేన్వాగమనాది తదుద్ఘాటనాంతంబుగాఁగల తనవృత్తాంతంబువిన్న

కలుగు॥ ౨౪౪ ॥ గవి—ఆవు. ముట్టెన్—త్రొక్కెను. రేసి—విజృంభించి ॥ ౨౪౫ ॥ మిట్టిపడి—ఎగిరిపడి. నెట్టు—కప్పు. అవిసి—పగిలి. చీఁటలువాఱన్—బద్దలు కాఁగా. శ్రవశ్శకుంతములు—చెవియందలిపక్షులు. చట్టుపలు—పెళ్ళలు. త్రుట్టెలుగట్టి—గుమిగూడి. మరుద్భుక్—పాముల యొక్క ॥ ౨౪౬ ॥ తద్వర్ణిన్—ఆబ్రహ్మచారిని ॥ ౨౪౭ ॥ హార్యము—హరింపఁదగినది. వమ్ముగన్—వ్యర్థముగా ॥ ౨౪౮ ॥ ప్రణిధాననిర్మగ్నున్—ధ్యానయోగమునందుమునిఁగినవానిని॥ ౨౪౯॥ ఊరు—దూరు॥ ౨౫౦॥ లయశిఖి—ప్రళయాగ్ని. దివురు—యత్నించు ॥ ౨౫౧ ॥ కంధరాబద్ధమహాహిన్—మెడనుగట్టఁబడినపెద్దపామును ॥ ౨౫౨ ॥ ౨౫౩ ॥ ప్రస్ఫుటత్—వలించుచు

వించుటయునూహింపియుత్తిలంగుచిత్తంబునయథార్థంబుగాఁగనుంగొని ॥ ౫౩ ॥
మ॥ భ్రుకుటీభీషణఫాలభాగుఁడుతనుప్రోద్భూతఘర్మాంబుబిం।దుకుఁడుఁ బ్రస్ఫుటదో
ష్టపల్లవుఁడు చేతోభీతికృల్లోలతా । రకఘూర్ణన్నయనుండుగాఢశమసార స్మేరుఁడ
వ్యేంద్రప । స్వకులగ్రామణి చిన్నచందుప్రోడవై చెన్నొందుచందంబునన్ ॥ ౫౪ ॥
క॥ సప్రణయుఁడగుచుమునిలో । కప్రవరుఁడాదరించెఁ గనికరమునన । స్వప్రకు
మారుఁదృణాంచల । విప్రుషములుగా వెయ్యవనివిబుధాగ్రహముల్ ॥ ౫౫ ॥ ఉ॥
ఆవసుధామరప్రభవునమ్మునియిట్లనువత్సవిన్ముమా । భావపథంబునన్నినునపాపు
నిఁగాఁగనుఁగొంటినాగ్రహ । వ్యావృతచిత్తవృత్తిఁటులాడితిమీఁదరయంగలేకనా ।
యీవచనంబుదప్పదనయంబెవమూర్ఖతెనన్ను మోచుటన్ ॥ ౫౬ ॥ చ॥ వగవకుము
న్నదైవగతివచ్చినకీడుదలంచినెమ్మదిన్ । బాగులకునున్నకర్మములపోకకుభోగమె
హేతువన్నవి । శ్వగురుగిరీంద్రవత్సలుదివానిశమున్దలపోయుమన్నమే । లగుహ
రిభక్తియుక్తులకునాపదరాదుగదన్నమెన్నఁడున్ ॥ ౫౭ ॥ సీ॥ జలధరంబననెద్ది
పొలపంబుపుట్టించునిల్లాలిమెఱుఁగులమొల్లములకు । మున్నీరనఁగనెద్దిమొలచుటకావా
లమాణిపూసలుపోసియాత్మజులకు । నీడఁబ్రాఁకననెద్దినిలువనీడైతోఁచునాఁకటనుం
డుద్విజావళులకుఁ । దాఁపననెద్దియాధారమాదివిబ్రాఁకుపిస్పవర్యులకుఁ గుంటిపిచ్చు
కలకు । నట్టిగృహమేధిధర్మంబునందునీవు । కుత్ససేయుటనీరీతిగోడవయొదవె । నొప్ప
గతినొప్పగనఁగల్గదుద్ధతులకుఁ । గసరిపైవచ్చుతాళ్లపైగావిద్యైన ॥ ౫౮ ॥ క॥ ఏనింత
వాఁడనేనయి । పూనుదునఁట యెద్ది గాక పోయెదునని సుం । తైనఫలమందఁదీరదు । మా
నవులకకాదువినుమమర్త్యులకైనన్ ॥ ౫౯ ॥ సీ॥ మునులనుష్టుభమునఁదనుఁగొల్వఁ
దగువానిఁ బ్రహ్లాదుఁ బ్రోవఁజాల్పడినవాని । ద్వాత్రింశదురుభుజాస్తంభాఢ్యుఁడగు
వానినశ్వత్థమూర్తినొప్పులరువాని । చక్రంబుచేఁజేశత్రుజనముఁ బ్రోచెడువానివివిధా
యుధంబులవెలయువాని । నలఘుదివ్యాకల్పములఁబూడఁగలవానిభీకరధ్యాపగానీ
మవాని । వివిధకథలవానివివిధరూపంబుల । వానినిలిచికొలుచువానివాని । శ్రీనృసిం
హదేవుసేవింపుభేకంట । వైతదంఘ్రిమూలమధివసించి ॥ ౬౦ ॥ తే॥ దర్దురా
గనయందుసంతానసిద్ధి । నీకునగుఁగొంతకాలంబునిర్గమింప । దానసీదుపితౄణాం

ష్ట.భీతికృత్—భయమును గలుగఁజేయుచున్న. లోలతారక—చలించుచున్న కనుగ్రుడ్లతో.
ఘూర్ణన్నయనుండు — తిరుగుచుపడుచున్న కన్నులుకలవాఁడు. స్మేరుఁడు—చిఱునవ్వుగలవాఁ
డు. పాదపు—అక్కరి ॥ ౫౪ ॥ సప్రణయుఁడు—ప్రీతితోఁగూడుకొన్నవాఁడు. విప్రుషములు—
తుంపురులు. అవనివిబుధ—బ్రాహ్మణులయొక్క ॥ ౫౫ ॥ వ్యావృత—మిక్కిలి యావరింపఁ
బడిన. మోచుటన్—పొందుటచేత ॥ ౫౬ ॥ పోగులకుము—తపింపకుము ॥ ౫౭ ॥ పొలపంబు—
వ్యాకనము. మొల్లములకున్—ధనములకు. ఆవాలము—పాదు. అణిపూసలు—ముత్యాలు. ద్వి
జావళులకున్—పక్షిసమూహములకు; బ్రాహ్మణపఙ్క్తులకు. దాఁప—మెట్టు. కుత్స—నింద—
రోఁత. గోడవ—దుఃఖము ॥ ౫౮ ॥ సుంత—కొంచెము ॥ ౫౯ ॥ ౬౦ ॥ దర్దురాంగన — ఆఁడు

బుతలఁగిశావ । మోక్షసంప్రాప్తియునుఁగల్గునాక్షణంబ ॥ ౨౬౧ ॥ వ ॥ అనియివ్వి
ధంబునవాధూలుండు శాపావధినాఁడివియవ్వటువు నాశ్వాసించి పిశాచ్యుద్ధృతజనకం
బుగనంబురుహప్రియమండలంబు భేదించికొనుచుఁ జనియపవర్గసామ్రాజ్యసింహాసనా
సీనుండయ్యెనిచ్చ విబుధచ్ఛరధేనువు నేలినవానికి నిసఫలంబుశేసి ఫలోదయంబునలం
కరించె. ప్రయుతసుతుండును విఫలప్రయత్నుండై యయత్నసంప్రాప్తంబగు నిజవ్య
సనంబున నసురుసురయ్యును సాయంసమయ కుముదంబు చందంబున గొంతకొంత
తెచ్చాంతివచనంబులవడదేఱినవాఁడై జగత్త్రితయపవిత్రీకరణంబగు పాండురంగక్షే
త్రంబునకుంజని ॥ ౨౬౨ ॥ క ॥ భీమరథీనొట్టితీర్థ । స్తోమంబులనెల్లఁదనువుదోఁగిం
చిముని । గ్రామణికుహనాభిరశి । భామణిమణిసౌధరాజగర్భాగుఁడై ॥ ౨౬౩ ॥
సీ ॥ సురతరుప్రసవరింఛోళిమాళివినీల జలదంబులోని క్రొందళుకుఁబెనఁగ । మొగ
ముబెన్నెల మేటిమొగరేటిమగమీలగతిపక్ష్మలాక్షియుగ్మకము మెఱవఁ । గటియానె
మ్మేనుచీకటిమాపి కుఁబొలుకుబంగరుఁటీఁగ క్రియఁదూఁగఁగద్రుశాటి । యుడుపథంబు
నజాఱునురురత్నతతిభాతి మెడహారముఁ బెనపుడమిఁదాఁక । నచ్చగలుపీవనలుపీవ
నంగరాగ । వాసనలుభూషణార్చులనేసలెసఁగఁ । బిఱిఁదిజెసనున్నరమమీఁదనా
రగిధవళి । చలదళచ్ఛాయనుండుపిట్టలినుతించు ॥ ౨౬౪ ॥ ఉ ॥ ఫాలముచుక్కవంకనెల
పైవెలుఁగొందెడులోహితాంగుసిక । గోలఁగఁగఁబుగర్భమునఁ బొల్పగునీలముశీ
లఁగంధరా । కాళిమయుల్లసిల్లవిధుఖండముకెంజడకెంపుఁదమ్మిలో । బాలమరాళి
పట్లలరభాసిలుశూలిలలాటపట్టికన్ ॥ ౨౬౫ ॥ మ ॥ నలినాసన్నలినాసనాననపు
రాణస్థానమల్ డాయని । మ్మాలబల్సాయలబోరుతల్పలధరంబుల్ గెంపువాచూము
లున్ । గలపిద్వద్వదనాంతరాళ నవరంగక్షోణిరాణించును । జ్వలవజ్రప్రబశంఖ
సంఘనిభభాషాయోషజిహ్వస్థలిన్ ॥ ౨౬౬ ॥ సీ ॥ లలితకుంతలశైవలముమఖైం
దవబింబమధరాధరప్రవాళాంకురంబు । చపలస్వభావలోచనమహామీనంబుకమనీ
యకంధరాకంబుకంబు । గర్వితస్తనకనత్పర్వతాభోగంబువిశదత్రివళిభంగవిలసనం

శప్పు. నిర్గమింపన్ — వెడలఁగా. పిశాచ్యాణంబు — పిశాచబుణము ॥ ౨౬౧ ॥ అంబురుహప్రియ
మండలంబున్ — సూర్యమండలమును. అపవర్గ — మోక్షమనెడి. విబుధచ్ఛరధేనువు — దేవతల
యావు. అసురుసురు — బదలినవాఁడు. కుముదంబు — తెల్లగలువ ॥ ౨౬౨ ॥ తొట్టి — మొదలు
గాని. తోఁగించి — ముంచి ॥ ౨౬౩ ॥ ప్రసవసరింఛోళి — పుష్పములసమూహము — పువ్వులచెండు. మొ
గరేటి — ముఖరయనునదియందలి. కటియ — నల్లని. కద్రుశాటి — పసుపువన్నెవస్త్రము — పీతాం
బరము. ఉడుపథము — ఆకాశము. అర్చుల — వెలుఁగుల. చలదళచ్ఛాయన్ — రావిమ్రానిచల
యందు ॥ ౨౬౪ ॥ నెలపైన్ — చంద్రునిమీఁద. లోహితాంగునిన్ — అంగారకుని. కంధరాకాళిమ
— మెడనలుపు ॥ ౨౬౫ ॥ నలిన్ — తగునట్లు. అసన్ — ఆశతో. నవరంగక్షోణిన్ — క్రొత్తఱంపవని
యందు. భాషాయోష — సరస్వతి ॥ ౨౬౬ ॥ ఇందవబింబము — చంద్రబింబము. మధ్యమ్యంత

బు। మధ్యప్రాంతావర్తమహితంబు కటితటీద్వీపంబు పృథులోదరవిజకరటి। కరము పదకూర్మ పృథుకంబు క్రమ్మనఖర। మణికలాపంబునగుచు నేమగువయూపు। భూరిసౌభాగ్యసంపదంబోలుఁదంద్రి। నాసుధాంభోధి పుత్రి బాహాంతరమున॥ ౨౬ ॥ మ॥ సితకీరస్ఫటికాక్షమాలికలు గెంజేదోయిసంధించిభా। రతివామాంకతలంబునన్ సతతమున్ రంజిల్లఁగల్లోలసం। గతహంసోత్తమఫేన పత్త్రియగుగంగావాహినిం దాల్చుదై। వతశైలంబనఁ జెజకిల్లునల విశ్వస్రష్టనాభిందగన్॥ ౨౭ ॥ తే॥ రత్నసందర్భగర్భయీరత్నగర్భ। చరణపీఠంబుగానున్న సకలభువన। మయునినిసుఁగఁటి జీవనాభయాముఁడిగ। ననితపసిప్రీతిఁగంసాభియాతిఁబొగడి॥ ౨౮ ॥ క॥ అటఁజనిచటువృత్తరది। క్తటమునఁగనుఁగొని యెందరళతరతరుమూర్తిన్। బటునఖరశైత్యమునసా। రటముడిపిసురారినేలు రసికునృసింహున్ ॥ ౨౯ ॥ క॥ శాశ్వతకరుణాంబుధిన। వ్విశ్వవిభుంగనుటఁగోలెవిప్రునిమదిమా। నీశ్వరశాపవికారగమ। నీశ్వగదుశ్చేష్టితాధినయమొనరింపన్ ॥ ౩౦ ॥ శా॥ సీరప్రాంగణకర్కటీబిలములన్ నిద్రింపమృత్స్నమయా। హారంబున్ గబళింపఁబెల్లుఅవ నిట్టట్టుంబ్లుతంబుల్ గొనన్। దూరాయాస్యదహీంద్రభీతిహతిఁగొందుల్ దూఱఁగోరున్ మదిన్। సారాపేతమనోబలంబగుభవిష్యత్కైకముత్సేకమై ॥ ౩౧ ॥ క॥ ఈవడువునశాపవ్యస। నావేశముగదిరియునుమహాధైర్యముతో। నావిప్రుఁడుసుప్రతిభా। దేవేజ్యుఁడుప్రస్తుతించుదిరిసుతశత్రున్॥ ౩౨ ॥ ఉ॥ ఆసభనుక్కుఁగంబమున నాక్రియనుద్భవమందియాసురా। గ్రేసరహృద్విదారణముకించిదుదంచితహాసకృత్యమున్। గాసమకట్టియుంజెనువఁగాఁగతక్షేమిప్రునర్భవస్పృహన్। సీసటలెవ్వరేఁదెలియనేర్తురెమర్త్యగృహాధినాయకా॥ ౩౩ ॥ ఉ॥ మిమ్మటమైనవాఁడిపవిమిశ్రములై వెలుఁగొందుసీనఖా। గ్రమ్ములకున్ మృదుప్రకృతిగల్గుటక్రొత్తరమాకుచాద్రిపా। ర్శ్వమ్ములయందునందుఁగలసారగతుల్ నఖరాభిపాతసా। ధ్యమ్ములుగామిగావలయునట్లగుటల్ దితిపుత్రశాత్రవా॥ ౩౪॥ ఉ॥ కోపవికారమంచునొకకొందఱుగొందఱుభక్తలోకర। క్షాపరతంత్రతాజనితసాంద్రకృపాగుణమంచుఁగొందఱు। ద్దీపితవీరసింధువిహృతి

—బొడ్డునెడి. ఆవర్త—సుడిచేత. పృథుకంబు—పిల్ల॥ ౨౬ ॥ విశ్వస్రష్ట—బ్రహ్మ। ౨౭ ॥ ౨౮ ॥ నఖరశైత్యమునన్—గోటిచల్లఁదనముచేత. అరటము—సంకటము. సురారిన్—ప్రహ్లాదుని ౨౯॥ కోలెన్—మొదలుకొని॥ ౩౦ ॥ ప్రాంగణ—ముందరిచోటునందలి. మృత్స్నమయా—మట్టివికారమయిన. కబళింపన్—మ్రింగను. ప్లుతంబులు—దాఁట్లు. ఆయాస్యత్—వచ్చుచున్న. సారాపేత—సారములేని॥ ౩౧ ॥ వడువునన్—విధమున. సుప్రతిభా దేవేజ్యుఁడు—మంచిబుద్ధిచేత బృహస్పతియైనవాఁడు॥ ౩౨ ॥ హృద్విదారణము—గుండెలువగల్చుట. పునర్భవస్పృహన్—సంసారాసక్తిచేత; గోర్వృయందలియాసక్తిచేత. సట—మోసము; జూలు॥ ౩౩ ॥ మిష్టటము—మిక్కుటము. పవి—వజ్రాయుధము॥ ౩౪ ॥ ఉద్దీ...వికారము—ఉద్దీపిత—మిక్కిలివెలుఁగుచున్న. వీరసింధు—వీరరసపుసముద్రమునందలి. విహృతి—విహారముచేత. స్ఫుట—స్పష్టమైన. తే

స్ఫుటఘోటపీకారమంచు నీ । చూపులరక్తిమం బొగడుచున్ నుతియింపుదు రీశ్వరేశ్వరా ॥
౨౦౫ ॥ చ ॥ హరికిరిదంష్ట్రనాటుపడి నైదవరేఖ దలిర్పఁ బూర్వభూ । ధరశిఖరం
బనంగ నతిదాల్చు కుచంబునఁ బొల్చు భూసతిన్ । బరిహాసనంబొనర్చు రమభావము సి
గ్గున బ్రమొగ్గఁ జేయు వే । నరమృగరాజ నీ నఖము నాటెనఁ బొల్చు నురోజకుంభముల్ ॥
౨౦౬ ॥ సీ ॥ పరిపూర్ణచంద్రబింబమునందు చక్కిలోఁ గొనసాగు విద్రుమాంకురమనం
గ । కన్నెగేవఁగి తేఁకకత్తులఁ బోనులోఁ జిక్కినయౌర్వాగ్నిశిఖయనంగ । వెండికంబ
ములతోఁ విగ్యాపుఁ బొత్తెత్తు కుము నాతరంగసంఘములనంగ । ప్రాలేయగిరి వెనక
భారంబు వహియించు పవనపారణకులప్రభువనంగ । మొగమునకు బిగిగావించు మిగు
లుఁగన్ను । దంష్ట్రికాంతరజిహ్వ యుదఱుచుఁ గేల । నలుఁగులుఁ బిలుందు వాలమ్ము
గలుగు నిన్నుఁ । గొలుతు దితిపుత్రచేతఃకుకూలదహన ॥ ౨౦౭ ॥ తే ॥ అనిన హర్య
క్షవర్యార్యమసహస్ర । దివ్యతేజఃప్రవాహుఁ గీర్తించి యతఁడు । తత్పదద్వంద్వము
నకు వందనమొనర్చి । తపసి తిట్టునఁ బ్లవమయ్యెఁ దత్క్షణంబ ॥ ౨౦౮ ॥ క ॥ ఆశమను
నావివేకం । బాశుద్ధియు నాతపంబు నా బహునిగమ । ప్రాశస్త్యము నటులమ్మును ।
నీ శునకును దైవఘటన లిట్టి విదలఁపన్ ॥ ౨౦౯ ॥ ఆ ॥ అస్మదాదిమానసాలవాల
యప్ర । కాశభక్తియుక్తి కల్పలతకు । మూలమనఁగ నొప్పు నాలోకవిభునంఘ్రి ।
మూలమాశ్రయించి జాలిమాలి ॥ ౨౧౦ ॥ ఉ ॥ ముత్తియముల్ ప్రవాళదళముల్ గ
ననాకృతిఁ గూడినట్టులై । క్రొత్తగ నారవీని యపురూపపురూపిది యంచు విస్మయో । దా
త్తమనస్కులై సకలతైర్థికులున్ గొనియాడ భేకలోకో । త్తమ మొప్పెఁ జిత్రవపురుజ్జ్వ
లమై జలజాసనోద్భవా ॥ ౨౧౧ ॥ సీ ॥ కమలాప్తుఁ డుదయింపకయ మున్న బుటుస
నమునుఁ గుసంగమతీర్థమునకు నేగి । విన సైకతనిషణ్ణముని వేదనినదంబు లగు చోట నుం
డి లేఁబగటి దాఁక మధ్యాహ్నవేళ సంప్రాశించు బలిపీఠగత పులాకంబులు మితముగాఁ
గ । సంధ్యప్రొద్దున నుండి సగరేయి గడసన సమ్ముఖమ్మునఁ గొల్చి సంవసించు । శ్రీనృ
సింహుండు పెనుఁబాపసెజ్జమేను । చేర్పఁ దద్దివ్యచరణరాజీవమూల । భూమిలంబున

ఉ—గాలువాటు యొక్క. విశారము—మొటురూపము ॥ ౨౦౫ ॥ కిరి—పంది. పరిహాసనంబు—ఎగతాళి ॥ ౨౦౬ ॥ చక్కి—స్థానము. కన్నె—లేఁత. ఔర్వాగ్ని—బడబాగ్ని. ప్రాలేయగిరి—మంచుకొండ. పవనపారణకులప్రభువు—శేషుఁడు. కుకూలదహన—ఊకమ్ము నిప్పయినవాఁడా ॥ ౨౦౭ ॥ అర్యము—సూర్యుల యొక్క. ప్లవము—కప్ప ॥ ౨౦౮ ॥ ౨౦౯ ॥ అంఘ్రిమూలము—అడుగుమొదలు. జాలి—దుఃఖము ॥ ౨౧౦ ॥ అపురూపపు—అపూర్వమయిన. తైర్థికులు—తీర్థయాత్ర చేయువారు. చిత్రవపురుజ్జ్వలము—నానావర్ణమైన దేహము చేత వెలుఁగునది ॥ ౨౧౧ ॥ నిషణ్ణ—కూర్చుండిన. లేఁబగలు—సూర్యోదయము మొదలు పదిగడియల ప్రొద్దగువఱకునైన కాలము. సంప్రాశించుచున్—తినుచు. పులాకంబులు—మెతుకులు. సగరేయి—సగము రాత్రి. సంవసించున్—ఉండును. పెనుఁబాపసెజ్జన్—శేషశయ్యయందు. అధ్యాత్మ—తత్త్వజ్ఞానముతోడి. శాలూరవక్రవర్తి—

నధ్యాత్మపూర్ణబుద్ధి । జాగరము సేయు శాలూరచక్రవర్తి ॥ ౫౮౩ ॥ ఆ ॥ రస్న
రంగవల్లి రచనకుఁదనమేను । పుష్పగుత్తికరణి పొలుపుసలుప । నంబుచరము ప్రాతరా
రంభవేళల ? నృహరియగ్రవీథిని లుచునపఘ॥ ౫౮౪ ॥ క ॥ హరిదాసమనుచుఁదను
నె । ల్లరుఁ పేరిడి పిలువఁగలిగి ప్లవపతిఁగడ మెక్ । జిరకాలము పూర్వజనన । చరితజ్ఞుం బగు
చు మోక్షసౌఖ్యాపేక్షక్ ॥ ౫౮౫ ॥ ఆ ॥ ఇటులు కొన్నియేండ్లు లేగంగనొకనాడు ।
పౌండరీకనాథుపర్వమునకుఁ । గన్యకజ్జవిభునికన్యాశిరోమణి । ప్రాణసఖులు గొల్వ
నరుగుదెంచె ॥ ౫౮౬ ॥ తే ॥ అత్త వాహనములనుండి యవతరించి । నారసింహాఖ్య
తీర్థంబునకుఁగుఱఁగట । భైమి చెంగట విడిసిరి పద్మముఖులు । విరహిహృద్ధాములగుమా
రుశరములనఁగ ॥ ౫౮౭ ॥ ఆ ॥ మార్గఖేదశిథిలమతులంగనలు చూడ్కి । భీమరథిఁగ
లంచుటేమి క్రొత్త । వారిగోరు వెచ్చవక్షోజములకాంతి । లవము ముజ్జగములఁదవిలి
కలఁప ॥ ౫౮౮ ॥ సీ ॥ గంధవాహమునకగారంబులివియంచు వీజనంబులఁజూచి వెగటు
గదని । మనుబాణములసహోదరవర్గమిదియంచు నలరుమొగ్గలఁజూచియలఁతనొం
ది । కమలారినామంబుగ్గి కొన్నవివియంచుఁబల్లదీగలఁబూచి పల్లసిల్లి । శుకయుగం
బులు దామనొకచాయవివియంచు నవశుకంబులఁజూచినవముగదిరి । కన్యకుజ్జేశకన్య
హైఁగలుగు చెలువు । భావములఁ బెంపునొంపులు మోవఁజేయు । బలిమినిజధైర్య
ములు చికుఁబట్టియున్న । మునులొనర్పుదురొకరీతిముఖ్యవిధులు ॥ ౫౮౯ ॥ తే ॥
వనజనాభునియభిషేకమునకె గాని । కనకగర్భాదులకుఁబాదుకొనఁగరాని । తీర్థ
కుండాంబునికరంబు తెఱవపిండు । గబ్బిచనుజక్కవలచేతఁగప్పఁబడియె ॥ ౫౯౦ ॥
తే॥ జాఱునలరులతేనియగారయిచ్చి । గాడ్పు సంధించు నయకాని యూర్పు వెఱచు ।
నెందునయ్యాఁకవిరితోఁటనిందుముఖుల । నగవునును మంచుసొనవోలెనయము దలఁ
గ । ౫౯౧ ॥ ఆ ॥ అవసరంబుగాచియల్లంతదవ్వుల । నుండిసురలు మునులుదండ
ములిడ । నొప్పముకుఁదనూరుపుగలవేల్పుఁ । గొమ్మలంటిరాటబొమ్మవోలె ।
౫౯౨ ॥ మత్తకోకిల ॥ జాలిదక్కిమతాంతరాళవిశాలవేదులయందుఁగో । నాలగొం
దె దపంబుసల్పుజనంబు తొల్తులుదూలఁద । ద్వాలికాకులనిస్తులస్తనపాళికామ్మగ

స్పలరాజు ॥ ౫౮౩ ॥ రంగవల్లి—ముగ్గు. అంబుచరము—కప్పు. పాతరారంభ—తెల్లవారు॥
౫౮౪॥ చరితజ్ఞుము—చరిత్రము నెఱిఁగినది ౫౮౫॥ విగంక—కడపఁగా ॥ ౫౮౬ ॥ అవతరిం
—దిగి. కుఱఁగట—దగ్గఱ. చెంగట—దగ్గఱ. విడిసిరి—నివసించిరి. విరహిహృద్ధాములు—
రహముగలవారియునసునంటినవి॥ ౫౮౭॥ ఖేద—శ్రమచే. లవము—లేశము ॥ ౫౮౮ ॥ అగారం
లు—ఇండ్లు. వీజనంబులక్—విసనకఱ్ఱలను. పల్లదీఁగలక్—సోమలతలను. పల్లసిల్లి—వెలవెలఁ
యి. నవశుకంబులక్—శేఁతమాచిపత్రులను. నవము—మృదుత్వము. చెలువు—అందము॥
౫౮౯ ॥ పాదుకొనక్—స్థిరము గానిలువ. తెఱవపిండు—స్త్రీలగుంపు. గబ్బి—గంభీరమయిన ॥
౫౯౦ ॥ నయ—మనోజ్ఞము. అఁకవిరితోఁటక్—కట్టుశావలిగలపూఁదోఁటయందు. సొన—నూఁ
॥ ౫౯౧॥ ౫౯౨॥ జాలి—శంక. వేదులయందుక్—అరుఁగులయందు. కోనాలగొందిక్—మిక్కిలి

నాభివా। దూలికాహతిసక్వశాల్మలితూలికాశకలాకృతిన్॥ ౧౯౩ ॥ శా ॥ డోలా
రోహణసాహసోద్యమముఁజాటుప్రౌఢిఁ స్తోత్రిని । ద్వ్యాలాలిత్యముఁబుష్పసాయ
కసపర్యాచర్యయుఁ గొమ్మన్నగా । హాలాపానవిహారమున్నడపి దుర్వ్యాప్తిఁ బ్రీతిపద్మేక్షు
ణుల్ । పోలుంబోలములింతయెన్నక మహాబోధిద్రుమచ్ఛాయలన్ ॥ ౧౯౪ ॥ ఆ ॥
జవ్వనంబుమదముసౌందర్యమదమును । ధనమదంబుమనసుఁబెనుఁగుదుల్లఁ। బాదల
నంతశీధుమదముఁదోడ్తోఁ బ్రోది । యగుమనిగిఁడెనమ్మృగాక్షులందు ॥ ౧౯౫ ॥ సీ ॥
దామోదరుఁడుయశోదాస్తన్యమానెడు ననిమొనక్రిందిగుత్తింవలిభ్రమింపఁ । బ్రౌ
ఢ్ఢులుచొచ్చెఁగ్రమ్మదేవికివ్వఁడని త్రివిక్రమందు వేణుఁగర్భిణిగుణించి। పావనిగదనొచ్చ
ఫణికేతుతొడలని యడలుసేనుఁగుచేతనవఁటులొమఁగ । బడబాగ్నిజలధి వెల్వడియె
దునని చూపుఁగానఁబూచినకింశుకముచెలులకు। శేషవృతమేరుశిఖరమనీషఁబొంగడు।
నంచకౌఁగిటనున్న హేమాంబుజంబు । పూర్వమగునిరుకుమదివెడపోడమునేర। మ
ధుమదక్షీబయగునొకకువిధుఁభాస్య ॥ ౧౯౬ ॥ సీ ॥ సుధయొల్కునెఱిపేఁటిసోమా
గ్గమునుబోలి చెమరించెదుర్గలేఁజెమరునాసలు । కుర్కురభర్తదృగ్గోళంబు శీధుసం
సేవనంబుబోలెశేవురించె । విఘ్నన్యాసత్తవీక్షించుటనుబోలె ముక్తకేశికిబామ
ముడిజనించెఁ । ద్వరితనిశ్వాసవేదనవోలెఁగంపించె విజయునివదనారవిందదళము।
పరమపావనమైన తత్పౌండరీక । పుణ్యతీర్థావకాశమపూర్వసిద్ధిఁ। బెనఁచుననృపక
న్యకాసఖీజనులవివిధ । విలసనంబులజనియించుసలుకననఘ ॥ ౧౯౭ ॥ క ॥ ప్రొడక
నిరిపడఁతులయ్యెడఁ। బొడలపొడలయొడలితఁసికట్టువృక్షప్పఁ । ఒడభరతనిభమున
గహారి । యడుగుఁబుడమిసరియవెడలియటవనుదేరఁ ॥ ౧౯౮ ॥ చ ॥ కనకమహే
రిరోహణనగంబానసుధాంబునిధానగర్భమో । యనిమిషకార్ముకంబుదయమాన్యా
దునొప్పగునాకొకదీనివు । ట్టినకడయుందుమిస్మయముడింపకచంపకపుష్పనాసికల్ ।
చానిపిరివాలుఁజూపువలచుట్టునుదద్దురపట్టభద్రుఁడ ॥ ౧౯౯ ॥ తే ॥ కందుకముగాదు

యిటువైనచీఁకటి గూలెడును. శాల్మలు—బ్రౌఢ్యములు. దూలుఁ—దలించును. నిస్తుల—సాటి
లేని. నాన్యాలి కాహతిఁ—గాలిసోఁకుడుచేత. శాల్మలితూలిక—బూరుగుదూది॥ ౧౯౩॥ చాటు
—స్తోత్రరూపమయిన. సత్స్తోక్తి—ప్రియవచనము. లాలిత్యము—తిన్నఁదనము. సపర్యాచర్య—
పూజచేయుట. హాల—మద్యము. పోలుంబోలములు—యుక్తాయుక్తతలు. బోధిద్రుమ—గావి
చెట్టియొక్క ॥ ౧౯౪ ॥ జవ్వనంబు—యౌవనము. ప్రోది—పోషణము— వృద్ధి ॥ ౧౯౫ ॥
అలి—తుమ్మెద. పావని—భీముని. ఫణికేతు — దుర్యోధనుని అడలుఁ—దుఃఖించును. జలధి—
సముద్రమునుండి. కానన్—అడవియందు. వృత—ఆవరింపఁబడిన. క్షీబ—మదించినది ॥ ౧౯౬ ॥
చెమరించు—చెమటపట్టు. కుర్కురభర్త—కుక్కలరాజు — భైరవుఁడు. శేవురించు—ఎఱ్ఱవా
రెను ॥ ౧౯౭ ॥ సరియఁ—సందును ॥ ౧౯౮ ॥ రోహణనగంబా — రత్నపర్వతమా. అం
బునిధాన—సముద్రముయొక్క. అనిమిషకార్ముకంబు—ఇంద్రధనుస్సు. దద్దురపట్టభద్రుఁడ—కప్పల

కేళీశుకంబుగాదు । పలుకు-మీఁదిరుగాదు దర్పణముగాదు । వర్షశిఖినంబుఁబట్టఁబల్వగుసఁబజరి । చంచలాక్షులుచపలప్రచారలెందు॥ ౩౦౦॥ తే ॥ యువజనంబులఁదనయురిఁదప్పులుపలుము । కీలుగలిగినయొకనీలనీలవేణి । తురుముపిరిదండయురివారిచరముఁజిక్కు- । వలపనేరకమదిఁజిక్కు- వడిమోఁదాన॥ ౩౦౧ ॥ తే॥ చొచ్చిచనఁబట్టుటకునోకకు-మచ్చెకంటి । మోసులఁబలపినబేలదర్దురముదాఁటెఁదొంటిపట్టునఁదనయుంటుసంటువారి। మీఁదిమమకారనదిఁద్రెవ్వసీఁదుకరణి ॥ ౩౦౨ ॥ క ॥ అవగ్లాభూపిఘునకు । హావళిదలఁచమ్యో బిసరుహాక్షులచేతన్ । రావణునకువైకంఠపు । రావాసస్త్రీలచేతియలజడివోలెన్॥ ౩౦౩ ॥ ఆ ॥ పూర్వజన్మకుంభభూశిష్యముఖ్యుండు । భేకరూపకూపబింబితుండు। ప్రయుతసుతుఁడుదవ్వులుపడఁడయ్యెభూపాల। తనదుసఖులచేతధాతృతనయ॥ ౩౦౪॥ క॥ నరనాథపుత్రియత్తజి। నురుకుచకచజఘనభారయుతయయ్యెమదిన్ । ధరియించెఁగార్యభరమున్। సిరిగహానద్విపసహిత షితిధృతిఁబోలెన్ ॥ ౩౦౫॥ఉ॥ పన్నిదమెద్ది యేనిమఁమ పట్టెదఁబూదుఁడునీనంచునా । కన్నెయచిన్నెనవ్వొలయుగాఁ జెలికత్తియలందనూద్యము । చ్ఛన్నమనస్కులండెఁడివంచలకాంచికలాపవాగురి। సన్నహనంబునన్ సకిలజంతులలామముఁబట్టెనుబ్బుచున్ ॥ ౩౦౬ ॥ తే ॥ సర్వశిక్షప్రదేశప్రశస్తమతికిఁ । గాంచిఁదపులుటదనక్కాముంచునోకు- । తప్పులుపడియుండెవరుణదంతావళంబు । పడఁతియురిఁజేసెమెడచుట్టుపసిఁడిరశన ॥ ౩౦౭ ॥ సీ ॥ పులుఁగునాడించుచొప్పునమించునాడించుమించునసకినాడించినట్లు । లాదావచిత్రశాలూరంబుమదహాసకౌముదిపరిషిక్తగండఫలక । యుగుచునించుకవడియాడించికప్పకు వెలచినయొకవృద్ధవిప్రమీఁ

రాజును ॥ ౨౯౯ ॥ వర్షశిఖనంబున్ — కప్పను॥౩౦౦॥కీలు— నేర్పు. తురుము — కొప్పు ॥౩౦౧॥చే — మూషము. దర్దురము — కప్ప ॥ ౩౦౨॥వగ్లాభూ — కప్ప. హావళి — ఉపద్రవము. అలజడి — శ్రమము॥౩౦౩ కుంభభూ — అగస్త్యుని. తవ్వులుపడఁడు — చిక్కఁడు. తవ్వులుపడఁడయ్యెను — చిక్కకపోయెను ॥ ౩౦౪ ॥ కచ — తలవెండ్రుకలయు. జఘన — కటిపురోభాగముయొక్కయు. ధృతిన్ — ధరించుటను ॥ ౩౦౫ ॥ పన్నిదము — పందెము. తనూద్యచ్ఛన్నమనస్కులన్ — కొంచెపుఁబ్రయత్నము చేత కప్పఁబడిన మనసులుగలవారిని— విశేషప్రయత్నములేనివారిని. ఔగడి— నిందించి. వాగురి— ఉరి. సన్నహనంబునన్ — ఆయిత్తపాటుచేత. ఉబ్బుచున్ — సంతోషించుచు ॥ ౩౦౬ ॥ కాంచిన్ — మొలనూలునందు; కంచియందు. తగులుట — చిక్కుకొనుట; ఆసక్తుఁడగుట. వరుణదంతావళంబు — కప్ప. రశన — మొలనూలు ॥ ౩౦౭ ॥ మించు — మెఱపు; విధము. సకిన — బొమ్మ. శాలూరంబు — కప్ప. కౌముది — వెన్నెలచేత. పరిషిక్త — అంత

ద। వైచిత్ర్యాసంబువలనసఖీజనంబులుదాన దశ్చకనునకుభార్య। యీనెయిట్లుత
నకు ననురూపతనురూప। శీలముఁదలిర్చు నాలిపిండు। గలుగుటయునునయుతుఁడ
లఘుసంసారాబ్ధి। నీఁదుతొంటి యీఁగయునునుడింప ॥ ౩౦౮ ॥ తే ॥ అధిపతన
యుకుమునుబహిఃప్రాణములగు। చామలెవ్వారువారెల్ల సతికిదాయు। లైరిమంధూ
కసార్వభౌమార్థతనువు। లైనదినములసాపత్న్యమెంతకీను ॥ ౩౦౯ ॥ ఉ ॥ నున్న
నిమోమునుమీసములనూఁగును జెన్నటిగాకమున్నయా। సన్నముగాగృహస్థులకునగ్రి
ణివైవనుమంచుమున్నవే। గన్నులవేల్పుదెల్పనదిగాదని వాదనుసేయుధైర్యసం।
పన్నుఁడుజేర్పగాఁదొణఁగెపాదనతింగుపితప్రియాతతిన్ ॥ ౩౧౦ ॥ తే ॥ విషమశ
రుఁడేయుపూవులవేట్లనెన్న। వాఁడువాఁడూలమునిశాపవజ్రతతుల। రాతికొండ
కైనయిల్వలారాతివట్టు। మనసుగరఁగించివమమతలంబెనఁగెఁగాన ॥ ౩౧౧ ॥ తే ॥
స్వాతిమేఘుంబువినుకులుపనధిశుక్తి। వితతినయ్యూషునైముత్తికతవహించు। కరణి
నయుఘునిప్రేమతతాంగనలందు। నిలిచెఁబట్యాయుపాత్ర తాసయనుసరణి॥ ౩౧౨ ॥
క ॥ మునిపతికిరాజసుతకును। దనయుఁడుజన్మించెనంతజన్మాంతపుటి। ద్గుణవిరాగ
జ్ఞానచంద్రుఁడు। గనుపట్టెన్ విష్ణుపదముగానంగవచ్చెన్ ॥ ౩౧౩ ॥ వ ॥ సలపితుం
డగుటమందపాలసనుశీలుండగుప్రయునసందనువరిగ్రంబప్పుతెరనైకపాత్రంబవ్యా
నిట్లు ॥ ౩౧౪ ॥ క ॥ గృహమేధిధర్మవర్మా। సహాయతియగుకుమతినయుయుతుఁడు
మనసుడు। స్పృహాదుఃఖగ్రాహిణిన। గుహఁబడునవివిటిమునుముకుందునిచేరెన్।
౩౧౫ ॥ ఆ ॥ విష్ణుభక్తుఁడై వివేకుఁడై తృష్ణాపి। దూరుఁడై స్వకుక్షిపూరణంబు। సమ
యసంభృతార్థసంతృప్తిగాఁగోరి। నడచువాఁడు భవముగడచువాఁడు ॥ ౩౧౬ ॥ సీ ॥
అనిపార్వతీనాథుఁడమరసంయమికిఁజూపిపరమభాగవతప్రపత్తిఁ గలుగు। నీటిష్ణుప్రా
ర్థింపనిఖిలోన్నతములగుదైవక్షేత్రతీర్థములమేలు। నంబెఱింగించితినానాకథా
ధానంబగుదానినెన్నఁడునుదీని। వైష్ణవధర్మప్రవర్తనంబెడలినయాసదులకెల్ల సే

టనుతడిసిన. ఇంచుకపడి—కొంచెమసేపు. అలిపిండు—తుమ్మెదలసమూహము ॥ ౩౦౮ । చామలు— స్త్రీలు. దాయలు— పగవారు. అర్థతనువులు—అర్ధదేహములు—భార్యలు. సాపత్న్యము— సవతితనము ॥౩౦౯॥ వేగన్నులవేల్పు— ఇంద్రుఁడు. పాదనతిఁ—కాళ్లకుమ్రొక్కుటచేత ॥౩౧౦॥ రాతికొండకు—చలింపనివాఁడు. వట్టు—శిష్యుఁడు ॥ ౩౧౧॥ ౩౧౨॥ ఇట్లు—టీకంటి. విష్ణుపదము —ఆకాశము; విష్ణుదేవునిపాదము ॥ ౩౧౩ ॥ సలపితుఁడు — మాటతోఁగూడినవాఁడు ॥ ౩౧౪ ॥ వర్మ—కవచము. అసహాయుని — సహింపనిబుద్ధిగలవాఁడు ॥ ౩౧౫ ॥ పూరణంబు — నింపుట. భవము—జన్మము ॥ ౩౧౬ ॥ ప్రపత్తి — భక్తిపూర్వకశరణాగతి. ఎడలిన—చెడిన ఆసదు

లకు మునీవు । గుప్తముగఁ జేయుమనుచు భర్గునకు మ్రొక్కి । మునిముని ధ్యేయ నీకృపం
బున దురాప । గణపతత్తేత్ర రాజస్వరూపములఁ గఁ । గంటిఁ గరిగంటిగాని సౌఖ్యము
లుఁ గంటి॥ ౩౧౭ ॥ చ॥ భయమునదల్చి దుఃఖములఁ బాపి సుఖంబులఁ బ్రోదిచేసి సద్ద
యుఁ దిలకించి నీయడుగుఁ దమ్ములఁ దమ్ములఁ గొల్చు నిచ్చనం। శ్రేయము నొసంగుచుఁ గన
సాధ్యము లేదిది యట్లయౌనని । ర్భయభవసాగరోత్తరణ నాదకులాదిన వైష్ణవాశ్రి
తుల్ ॥ ౩౧౮ ॥ క॥ అని పౌనఃపున్యంబుగ । వనజాసనసూతి మ్రొక్కి వలగొని హ
రుని । డాకొని పౌండరీకమునకున్ । జని భైమిం దీర్థమాడి చక్రి భజించెన్ ॥ ౩౧౯ ॥
క॥ భజియించి తత్ప్రసాద । వ్యజనానిలశమితతాపుఁడై యప్పుడున । బ్జజసూతి
దక్షిణ ద్వా । రజగతిను న్నాఁడు సుస్థిర ప్రమదమునన్ ॥ ౩౨౦ ॥

క॥ అని కథకుఁడు శౌనకముఖ । మునులకు హరిదివ్యచరితములు దురిత
తమో । దినకరకిరణాయితములు । వినిపించెఁ గళావతీశ వేదాద్రీశా ॥ ౩౨౧ ॥

శా॥ దిగ్దంతావళకర్ణచాలన సముద్వేల్లన్మరుత్పల్లవ । స్రగ్దీప్తిప్రకటప్ర
తాపశిఖిసంఛన్నాఖిలాశాంతస । మ్యగ్దానాధరితామరద్రుమ రమాప్రాణేశ భక్త
ప్రియా । ప్రాగ్దిక్కేసరిపీఠికాధిపసభాపద్మాకరాహస్కరా ॥ ౩౨౨ ॥

క॥ విద్వత్కుముద నిశాకర । విద్వేషి వరూథనాథ వేశంత మదాం।

లకున్ — అల్పులకు. దురాప — పొందరాని. గరిగంటిగాని — తెలియఁగని ॥ ౩౧౭ ॥ ప్రోదిచేసి — పోషించి. తిలకించి — చూచి ॥ ౩౧౮ ॥ పౌనఃపున్యంబుగన్ — మాటిమాటికి. వనజాసనసూతి — నారదుఁడు. వలగొని — ప్రదక్షిణము చేసి. తీర్థమాడి — స్నానము చేసి ॥ ౩౧౯ ॥ వ్యజన — విసనకఱ్ఱవలని. శమిత — అణఁపఁబడిన. జగతిన్ — భూమియందు ॥ ౩౨౦ ॥ కిరణాయితములు — కిరణములయినవి ॥ ౩౨౧ ॥ దిగ్దంతావళ...శాంత — దిగ్దంతావళ — దిగ్గజములయొక్క. కర్ణ — చెవులను. చాలన — చలింపఁజేయుటచేత. సముద్వేల్లత్ — మిక్కిలి వీచుచున్న. మరుత్పల్లవ — గాలిచిగుళ్లయొక్క. స్రక్ — సరములయొక్క. దీప్తి — ప్రకాశమును. ప్రకట — ప్రసిద్ధపఱిచెడి. ప్రతాపశిఖి — ప్రతాపాగ్నిచేత. సంఛన్న — లెస్సగాఁ గప్పఁబడిన. అఖిలాశాంత — ఎల్లదిక్కులకొనలుగలవాఁడా. సమ్య...ద్రుమ — సమ్యక్ — లెస్సయయిన. దాన — ఈవిచేత. అధరిత — క్రిందుపఱుపఁబడిన. అమరద్రుమ — దేవవృక్షము గలవాఁడా. రమాప్రాణేశభక్తప్రియా — విష్ణుభక్తులకు ఇష్టుఁడా. ప్రాగ్ది...స్కరా — ప్రాగ్దిక్ — తూర్పుదిక్కునందలి. కేసరిపీఠికాధిప — సింహాసనాధిపతులయొక్క. సభా — కొలువుకూటములనెడి. పద్మాకర — తామరకొలఁకులకు. అహస్కరా — సూర్యుఁడా ॥ ౩౨౨ ॥ విద్వత్కుముదనిశాకర — విద్వాంసులనెడి కలువలకు చంద్రుఁడా. విద్వేషి...రథ — విద్వేషి — శత్రువులయొక్క. వరూథనాథ — సేనానాయకులనెడి. వేశంత — నీటిపడియలకు. మదాంధ — మదముచేత

ద్వీర దకీర్తి సంవృత। సద్వీప దిలీపభూప సదృ శాటోపా...... ॥ ౩౨౩ ॥

మాలిని ॥ సరసగుణరతీశా షట్సహస్రాన్వయేశా। నిరవధికగుణాబ్ధీ నిత్యసత్యోపలబ్ధీ। హరిహయసమభోగా యాచమానానురాగా। కరగతనిగమాళీ కావ్యకృత్పద్మహేళీ॥ ౩౨౪ ॥

గద్యము॥ ఇది శ్రీమత్పరమపదనాథ నిరవధిక కృపాపరిపాక పరిచిత సరస కవితా సనాథ రామకృష్ణ కవినాథ ప్రణీతంబయిన పాండురంగ మాహాత్మ్యంబను పరమ భాగవత చరిత్రంబు నందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

కన్నుగాననివ్వరద— ఏమఱక్షైనవాఁడా. కీర్తిసంవృతసద్వీప— కీర్తిచేతఁ బరింపబడిన ద్వీపములతోఁ గూడినవాఁడా. దిలీపభూపసదృశాటోప — దిలీపమహారాజుయొక్క ఆటోపమునఁబోలిన ఆటోపముగలవాఁడా ॥ ౩౨౩ ॥ సరసగుణరతీశా— సరసమైన గుణముచేత మన్మథుఁడా. షట్సహస్రాన్వయేశా— ఆఱువేలకులమునకు ప్రభుఁడా. నిరవధిగుణాబ్ధీ — మేరలేనిమంచిగుణములకు సముద్రుఁడా. నిత్యసత్యోపలబ్ధీ — శాశ్వతమును నిజమునైన బుద్ధికౌశల్యముగలవాఁడా. హరిహయసమభోగా— ఇంద్రునిభోగమువంటిభోగముగలవాఁడా. యాచమానానురాగా— యాచింపఁబడుచున్న అనురాగముగలవాఁడా. కరగతనిగమాళీ — హస్తగతమైన వేదపఙ్క్తులుగలవాఁడా. కావ్యకృత్పద్మహేళీ— కవీశ్వరులనెడి తామరలకు సూర్యుఁడా ॥ ౩౨౪ ॥]